2012

30 Ocak

Tefsir-i lu'b u lehv Zaman Gazetesi

30 Ocak

Muktedir bir Türkiye, Batı’yı korkutuyor Aksiyon Dergisi

29 Ocak

TOKİ yönetiminin açıklaması Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

25 Ocak

Sahi, neydi o kanun? Zaman Gazetesi

23 Ocak

Kategorik bir alerji mevzubahis değil çocuklar Zaman Gazetesi

23 Ocak

Bir nevi hukuk akrobasisi Aksiyon Dergisi

22 Ocak

Süslü Jandarma, Zaide, Kostak Ali, Hantuman Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

21 Ocak

Şairâne bir hülyâ! Zaman Gazetesi

18 Ocak

Milletimizin varlık değerleri bunlar mıdır yani? Zaman Gazetesi

16 Ocak

Hicap ve iftihar arasında Zaman Gazetesi

16 Ocak

Rantistanbul! Aksiyon Dergisi

15 Ocak

TOKİ'nin ufku var mı, ufku? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

14 Ocak

Doğru bilgilendirilmek hakkımız... Zaman Gazetesi

11 Ocak

Nedir bu içimdeki sebepsiz CHP sevgisi? Zaman Gazetesi

09 Ocak

Küçük problemler mihenk taşıdır Aksiyon Dergisi

09 Ocak

Vaay, Anouar abim gelmiş! Zaman Gazetesi

08 Ocak

Bir kara delik yolculuğunun hikâyesi Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

07 Ocak

Sansür mü; yoo! Zaman Gazetesi

04 Ocak

Aa, güzel bir haber! Zaman Gazetesi

02 Ocak

Metal yorgunluğu Zaman Gazetesi

02 Ocak

Özür Aksiyon Dergisi

01 Ocak

Esnafspor'a küme düşme kaldırılsın! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

Esnafspor'a küme düşme kaldırılsın!

Türkiye'de büyük alışveriş merkezleri 2000 senesinden sonra bâriz bir hızla artmaya başladı. 2010'a kadar büyük şehirlerimizde 150'nin üzerinde AVM'nin açıldığına şahit olduk ki bunların çoğu kapalı alanı itibarıyla 40 bin m²'den büyüktü.

Niçin ve neden? Çünkü AVM'lere yatırılan para, diğer sektörlere göre daha hızlı şekilde geri dönebiliyordu; bu yüzden kolayca finanse edilebildiler. Büyük AVM'lerin ilk yatırımcıları ABD, Hollanda, İngiltere, Almanya ve Avusturya firmalarıydı. Türkiye'de kurdukları proje geliştirme kurumları ile büyük şehirlerde hiçbir ölçü tanımadan bir hayli proje gerçekleştirdiler. Büyük şehirler doyma noktasına gelince sıra küçük şehirlere geldi.

Avrupa'da bir AVM kendini ancak 14-15 senede amorti edebiliyordu ama Türkiye'de bu süre 4-5 seneye kadar düşebiliyordu, o kadar kârlıydı ki, bazı şehirlerde bu süre 3 seneye kadar düştü.

Bolca reklam verebildikleri için basın bu işin üzerine gitmedi. Belediyeler ve diğer kamu yöneticileri ne olduğunu bile fark etmeden bütün ülkeye yayıldılar.

İlk örneklerinin görüldüğü Avrupa'da ve ABD'de AVM yatırımcıları lisans almak mecburiyetindeydiler. Türkiye'de bu hâlâ -en azından- konuşulma safhasına bile gelmiş değildir. Lisans almak için genel ve mâkul şart şudur: İlk olarak bu iş için ehliyetli, liyakatli olduklarını ortaya koyarlar; ikincisi bir ücret ödeyerek menfaat sağladıkları piyasanın hakkını fiilen öderler. Üçüncü şık, Rusya gibi bazı ülkelerde olduğu gibi şehrin altyapısını kullanmanın bedelini mahallî yönetimlere ödeyerek ancak bu yatırımlara başlayabilmeleridir. Oysaki Türkiye'de AVM'ler bir kuruş bile ödemeden şehir trafiğini altüst ettikleri gibi, bazı büyük yatırımcıların AVM'lerin önüne kadar metro istasyonları getirttikleri bile görülmüştür.

Bilinen şey: AVM'ler yeni ve çok büyük bir pazar oluşturuyorlar; ana gelirleri ise AVM'ler içerisindeki dükkânların kira ücretleridir. 50 bin m² kapalı alanı olan bir AVM'ye yaklaşık 500 mağaza ya da marka kiracı olarak gelir; bu markaların tamamı french chasing adı verilen bir pazarlama modeli ile isim haklarını mağaza sahiplerine satarlar ve mal tedariklerini de kendileri yaparlar. Sonra ne olur? Alışveriş merkezleri açıldıkları şehir veya semtlerde aynı işi yapmakta olan onlarca, yüzlerce esnafı kısa zamanda işini yapamaz duruma getirirler. Bütün Avrupa ülkelerinde bu süreç, bölge esnafının izni veya ticaret odalarının onayı ile başlarken Türkiye'de bu prosedüre riayet edilmemiştir bile. Avrupa'da bölge esnafını korumak için AVM'nin yapıldığı şehirde en az beş yıl dükkân işletmiş olan esnafa % 50'den fazla kota mecburiyeti getirilmiştir; Türkiye'nin bu uygulamadan hâlâ haberi yoktur.

İstanbul'daki meselâ bir işadamı 50 AVM'de birden aynı markanın french chasing modeli ile dükkân alabilmektedir. Kamu yöneticilerinin ve mahallî idarelerin buna nasıl müsaade ettiğinin hikmeti de burada saklı olsa gerek. Bir mahallî yönetim, bölge esnafının zararına

olduğunu bilerek hangi gerekçeyle bu uygulamaya rıza gösterebilir? Onları ikna eden hangi sebeptir, ne olabilir?

Bütün alışveriş merkezlerine mahallî yönetimlerden özel imar çıkarabilmiş midir? Bütün AVM'ler şehir için yolları kendilerine göre düzenleyebilmiş, altyapıyı istediği gibi kullanabilmiş ve toplu ulaşım sistemlerini projelerine uyarlayabilmiş midir; yoksa bu mucizevi düzenlemeler kendiliğinden mi vukû bulmaktadır?

Bazı alışveriş merkezlerinde mahallî ve genel kamu yöneticilerinin ya kendilerinin ya da bir yakınlarının dükkânları olması tabii görünebilir; bu miktarın tabii sınırı nedir? Hangi sınırdan sonra "Aaa, bu kadarı da tesadüf olamaz ayol!" denilebilir?

Evet, AVM isimleri elbette çok önemli, ancak ona gelene kadar o kadar değer hiçe sayıldı ki "isim meselesi" bunların yanında ihmâl bile edilebilir. On sene içerisinde bu konular bakandan bürokratına kadar her düzeyde yöneticiye yazılı ve sözlü olarak defalarca anlatılmıştır; bilinen şeylerdir fakat konuyu anlayan bile çıkmadı.

Bunları yazarken asla bu yatırımlara karşı çıkılmış olmuyor, sadece meseleyi düzenlemenin lüzumu vurgulanıyor.

Şimdi diyeceksiniz ki, "Hayrola yazar; sen de mi araştırmacı gazeteci olmaya niyetlendin bu yaştan sonra; hem sonra nedir bu AVM'lerden alıp veremediğin; bak senden başka şikâyet eden var mı? Alan memnun, satan hoşnut; sana ne oluyor?"

Efendim arz edeyim; yukarıdaki bilgileri, konunun uzmanı olduğunu söyleyen bir okuyucumdan aldım. Doğru olup olmadığını bilecek kadar meseleye vâkıf değilim; o yüzden küçük değişikliklerle mektubu aynen yayınlıyorum. Hislerim bana, mektupta yazılan bilgilerin, şahit olduğumuz gerçeklerle örtüşmekte olduğunu fısıldıyor. Kabul ediyorum, sadece hislerime güvenerek sizlerin alışveriş merkezlerine uğrama zevkine soğuk su dökmem doğru değildir ama ne yapayım, bu meselede tarafım ben. Bakkaldan, mahalle esnafından, sokak arasında caddede perakende ticaret yapan mağazalardan dükkânlardan yanayım. İftiharla kaydederim ki çocukluğumda hayli bakkal çıraklığı yapmışlığım vardır.

Ayrıca Abdülaziz dedem bakkaldı benim; Hacı eniştem hâlâ bakkaldır; elli seneden beri tek göz dükkânında sebat ederek iki kız evlendirdi, dört oğlunu okutup adam içine çıkardı; bu esnada kira verdi, vergi verdi; "Beni işe alın" diye kimseye askıntı olmadı. Zarar ettiği oldu, kırıp-sarıp ayakta durdu.

Sabah namazından gecenin onlarına onbirlerine kadar... Ve onun gibi daha binlerce esnaf...

Bir saniye, başka boyutları da var galiba bu meselenin: Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu Genel Başkanı Bendevi Palandöken de benzer şeyler söylüyor, üstelik feryat makamında. Diyor ki: "AVM düzeni kumar makinesi kadar tehlikeli; bunlarla 11 yıldır mücadele ediyoruz, 111 yıl da geçse mücadele ederiz!" Palandöken'e göre şu anda Türkiye

genelinde 278 AVM kurulmuş durumda, 58 il merkezinde AVM'ler esnafa ve dikkat, il ekonomisine zarar vermekte. İki yıl içinde sayıları 400'ü bulacak.

Her yıl ortalama % 20-25 civarında büyüyen bir sektör AVM işletmeciliği. Rakamlar biraz huzursuz edici değil mi sizce de?

En önemlisi şu: TESK Başkanı Palandöken, belediyelerin AVM'leri gelişmişliğin ölçüsü zannettiğini, sosyal tesislere ayrılması gereken alanları AVM'ye ayırmakla insanların buralara mahkûm edildiğini ileri sürüyor. Bence yerden göğe haklı.

Geçenlerde ayıptır söylemesi Paris'te idik; gençler "Alışveriş" diye tutturunca rehberimiz Cihat kardeşimize rica ettik. "Yakınlarda yok ama madem istediniz götüreyim sizi" diyerek, en az 20 km uzakta yeni açılan bir AVM'ye götürdü.

Koca tesis... İn-cin top oynuyor; şaşırdık; "Bizde olsa ooo" dedik; oysaki mübarek Noel-i Şerif'e tekaddüm eden günlerden biriydi. Fransız esnafını orada ağlarken gördüm. Yakında Türkiye'ye taşınırlarsa hiç şaşmam diye düşünmeden edemedim. Nasıl olsa Türkiye AVM cenneti!

Hani bir mukayese unsuru olur diye kaydedeyim dedim şuracığa...

Özür

Görünen o ki, önümüzdeki yıllarda, özellikle 3 yıl içinde Ermeni tehciri meselesi daha yoğun ve yaygın bir şekilde Türkiye'yi sıkıştıracak; diplomasimizin ve yurtdışında yaşayan Türklerin iki ayağını bir pabuca sokacak.

Şimdiye kadar 1915 Tehciri'ni, neredeyse ezberlediğimiz beylik bahânelerle savuşturmaya çalıştık, kendimize göre bir savunma mekanizması kurduk; ara sıra celâllenip "Siz evvelâ kendi tarihinizdeki insanlık suçlarına bakın!" diye karşı ataklara geçtik fakat bu yolun bir yere çıkmadığını görmeliyiz. Doğruysa bile faydasız.

Türkiye, 1915 Tehciri'yle yüzleşmeli; bu acıya sahip çıkmalı, meseleyi sahiplenmeli. Konuyu "diplomatik başbelâsı" olarak değil, kendi tarihinin aydınlanması gereken bir sayfası olarak görmeli; Dersim gibi...

1915'de hayatlarını kaybetmelerine kasden veya istemeden sebep olunan binlerce Ermeni, aynı zamanda Osmanlı vatandaşı idi; aynı tabiiyetten idik. "Siz bizim içişlerimize karışmayın, biz de sizin içişlerinizi görmezden gelelim" yaklaşımı duvara çarptı. Konuyu 1915 ekseninde Türk tarafı-Ermeni tarafı diye ayrıştıran bizim zihnimizdir; Ermenilerle aramıza zihnî mesafeler koyduk ve hâlâ derinleştiriyoruz bu mesafeleri.

Diplomatik bir krizi vaktinden önce önlemek adına değil; evvelâ hakikate duymamız gereken saygı icabı bu görevle yüzleşelim. Hakikat odur: Türkiye'de 1915 senesinde binlerce, yüz

binlerce Ermeni vatandaşı idaresizliğimiz, gafletimiz, çaresizliğimiz, ihmâlimiz sebebiyle canından oldu; öyle ki bu menfur hadisede canlarını kaybedenlerden çok büyük bir çoğunluğu, Doğu Anadolu'daki Ermeni komitacılığı ile doğrudan ilgisi olmayan, bîgünâh sivil insanlardı.

Vatanın ellerimiz arasından kayıp gittiğini hissettiğimiz, yenileceğimizi anlamış olmanın verdiği öfkeyle çaresizleşip sinirlendiğimiz bir anda devrin hükümeti tehcir kararı aldı. Yanlış olan tehcir kararının kendisi değildi; bir devlete yaraşır tarzda tehciri yürütememekti. Tehciri tarihte ilk uygulayan devlet Osmanlı hükümeti değildir; en son II. Dünya Savaşı'nda ABD, topraklarında yaşayan Japon asıllı kişileri enterne etti, özel kamplarda topladı; ama kurda kuşa, hayırsız-uğursuza kaptırmadı.

Biz yapamadık; evet biz. "Osmanlı idaresi yıkıldı; bizim alâkamız yoktur" diye kendimizi sorumsuzlaştırmamalıyız. Kemal Tahir diyor ki, "Bazı toplumların yolu, geçmişlerinden kesilir." Bizim yolumuzu şimdi geçmişimiz kesiyor. Meseleden sıyırmak ihtimâli olsa bile kaçak güreşemeyiz. Evet, Osmanlı Devleti'nin borçlarından başka resmiyette hiçbir veraset unsurunu isteyerek iktisab etmedik; fakat uzviyetler arasında, kopsa bile devamlılık vardır, kopan parçanın yeri seğirir durur.

1915'le yüzleşelim. Diyelim ki:

"Ermeni milleti, Osmanlı toplumunun en kadîm parçalarından biriydi; Ermenilerle bugün aramızda hâlâ çok büyük kültür ortaklığı vardır.

Savaşı biz başlatmadık ama gönlümüzle katıldık; neticede bu harbin en büyük zararını biz gördük. Dünya başımıza yıkıldı; müthiş kayıplara uğradık, evimizde esir durumuna düşmek üzereyken son bir silkinişle Anadolu'ya tutunmayı başardık.

Bu esnada bazı Anadolu Ermenileri, kendilerini savaşta taraf hâline sokan siyasi bir tutum takındılar ve bu yüzden büyük acılar, büyük trajediler yaşadık. Ermeni komitacılarının mezalimi ile Tehcir birbiriyle kıyaslanır şeyler değildir; fakat bu nüansın acısını Müslüman ve Ermeni halkımız gördü. Yaşayan kuşaklar olarak biz bundan sorumlu değiliz; ama tarihî süreklilik mantığı itibariyle bu acıyı yüreğimizde hissediyoruz.

Cenab-ı Hak ve tarih önünde, Ermeni kardeşlerimize yaşattığımız bu büyük acılardan dolayı çok üzgünüz. Biz de acı çektik ve ağır bedeller ödedik. Keşke hiç yaşanmasaydı, keşke kanlı 1915 yılını, müşterek tarihimizden illetli bir ur gibi oyup çıkarmak mümkün olabilseydi.

Özür dileriz. Faciada canını kaybedenlerin ruhundan ve hatıralarından özür dileriz. Yakınlarından özür dileriz. İçlerinde akrabası olsun olmasın, dünyanın neresinde olursa olsun, her Ermeni'ye bu elîm hadiseden ötürü bir özür borçlu olduğumuzu düşünüyoruz. Anadolu'da güçlü ve üretken bir Ermeni nüfusu ile yan yana iç içe geleceğe birlikte yürümek isterdik ama olmadı. Böylesi hepimiz için daha iyi olurdu.

Bilinmelidir ki Türkiye, bütün Ermenilerin ana yurdudur; hepsine kapımız ve kalbimiz açık. Onları öz vatanlarında görmek ve sıcak bir hoşgeldiniz demekten zevk ve gurur duyacağız. Müşterek acılarımız azalacak.

Evet, açık ve samimi bir dille özür diliyoruz.

Zor mudur? Orasını bilemem; ben kendi nâmıma bu bildirinin altını imzalıyorum.

Metal yorgunluğu

Bir metal bloku veya parça, eğer uzun zaman yüksek titreşim, basınç veya çekme gibi güçlere mâruz kalıyorsa, metali meydana getiren atomların arasındaki bağlar gevşer; neticede metal malzeme, vasıf bozulmasına uğrar, kendisinden beklenen dayanıklılığı kaybedip fiziki değişime uğrarmış.

"Nereden biliyorsun ve nereden icab etti bu mânâsız mâlumat tafrafuruşluğu?" diyeceksiniz... Evvelâ "Nereden biliyorsun?" sualini aydınlatayım: Dört başı bayındır bir köşe yazarı, üzerine vazife olan ve olmayan pek çok şeyi bilmek, bilmiyorsa bile biliyor gibi görünmek zorunda olduğundan metal yorgunluğu hakkında bazı bilgilere erişmem güç olmadı, lâkin yorgunluğun metalde atomik mi, yoksa moleküler ölçekte mi tezahür ettiği konusunda mütereddidim; bunca yıllık öngörü ve sezişlerim bana, metal yorgunluğunun moleküler çapta tezahür edebileceğini ihsâs ediyor fakat yine de "Hayatta en hakiki mürşit, ilimdir fendir" vecîzesi mûcibince son kararı fen heyetine terkediyorum.

İmdi gelelim, "Nereden icab etti bu metal yorgunluğu meselesi?" sualinin cevabına. Sonda söyleyeceğimi peşinen ifade edeyim: Hükümetin hâli bende tam bir metal yorgunluğu intibâı bırakıyor ve fakat hocalarımız daima tembih etmişlerdir ki, sosyal meselelerde benzetme unsurlarına müracaat etmek yanıltıcıdır, zinhar alışkanlık haline getirilmemelidir! Yani memleketi bir gemiye benzetip, yolcularını ahaliye, mürettebatını işçi sınıfına veya üretici güçlere, yöneticileri kaptana, sert fırtınaları da krizlere teşbih ederseniz güzel bir temsil kurabilir, bazı meseleleri daha basit ve anlaşılır bir şekilde anlatabilirsiniz fakat mahzurunu unutmamak kaydıyla: Memleket bir gemi değildir!

Her şeye rağmen takdir edersiniz ki metal yorgunluğu benzetmesi, hükümetin hâletini tasvir için çok elverişli bir model teşkil ediyor: Evvela, on sene müddetince hükümet titreşim, basınç, çekme-itme, hattâ "darbe"yi geçtik, "Balyoz" gibi fiziki faktörlerin âlâsına muhatap kalmış ve üçüncü dönem bir kenarda tutulursa kendinden beklenenin üstünde direnç göstererek, "Aferin be ince yanı!" dedirtmiştir. Hikâye mâlum fakat tekrarında fayda var: Köylü, kağnıda ağır yük taşıyor, fakat iki tekerleği birleştiren ahşap dingilin bir tarafı öyle incelmiş ki, köylünün canı ağzında her adımda dingili gözleyerek, "Aman ince yanı, dayan

ince yanı" diye yalvarıp durmakta. Derken "Çat!". Köylü eğilip bakıyor ki dingil en sağlam görünen kalın tarafından kırılmıştır. Dayanamayıp takdir ediyor: "Efferim be ince yanı!"

Madem teşbihle yola çıktık, mahzurunu bile bile devam edelim: Metal yorgunluğu tabii ve mukadder bir gelişmedir, çalışan aksâmda yorgunluğu gidermek için parça değişimine gidilir. Kural şu: Yeni parça, eskisinden daha taze, daha mukavim ve vasıflı olmalı. Sanayi çarşılarında itibar edilen tâbirle "Yan sanayi" mâmulleri, bazen "ince yanı"nı aratacak kertede dayanıksız çıkabilir. "Orjinal, gıcır gıcır" olduğu faraziyesiyle tâzelenen bir parça bir serî hayâl kırıklığı yaşatabilir. Bazen, ilk nazarda insanda, "Muhteşem bir kadro oluşturdum galiba" zannını uyandıracak derecede iyi görünen bir modifiye-toparlama işlemi, önlenemez bir randıman düşüklüğüne sebep olabilir. Bunları metal ve motor konularındaki derin uzmanlığımın eseriyle söylüyor değilim; hükümetin ve bürokrasisinin -çünkü artık hükümetin tamamen kendi eseri olan, 2002'de olmayan bir bürokrasisi var- muhtelif aksâmına ve tezahürlerine bakarak ifade ediyorum. Hangi aksâmın, nerede ve hangi sûrette su koyverdiğini tâdâd etmeyeceğim fakat zâhirdir, açıkça görünüyor. Çok ısrar edilirse, Noel babanın karakteri konusunda 2011'in en iyi esprisini patlatan Keşan Müftüsü'nü Kültür Bakanı'nın, "Cahil" diye techîle kalkışması bu cümledendir; kendisi farketmeyebilir fakat kendisiyle birlikte yüksek verim beklenen bir takım aksâma uzun bir tatilin iyi geleceği kanaatindeyim.

Özün özü: Muhalefet saflarında hükümete alternatif teşkil edecek bir basiret ve metânet emâresine ne yazık ki hâlâ tesadüf olunmuyor; çâre, hükümetin, şu yeni durumu başka bir gözle yeniden tedebbür ederek "Neyi, nasıl eksik yönetiyoruz?" sorusuna hâlisâne ve radikal bir cevap aramasıdır gibime geliyor.

Aa, güzel bir haber!

İşte nihayet güzel bir haber: Maçların devre arasında tuvaletlerde ve koridorlarda karton üzerinde namaz kılanları tesbit eden Fenerbahçe yönetimi, her tribüne bir mescid açmayı planlıyor. Mescid için yer arayışına giren yönetim, kısa zamanda meseleyi projelendirerek taraftarına güzel bir hizmet verecek.

Önemli midir; çook önemlidir. Fenerbahçe yönetimini kutlarım ve bu hassasiyetin diğer spor tesislerinde de gösterilmesini beklerim. Haberin ayrıntılarını geçelim: Geçen sene hizmete giren Türk Telekom Arena'da, Trabzon'un Avni Aker'inde mescid ihtiyacı gözetilmiş ama BJK'nın İnönü'sünde, Ankara'nın 19 Mayıs'ında hâlâ yokmuş meselâ. Hürriyet gazetesinin verdiği habere göre "Anadolu şehirlerinde halkın daha muhafazakâr olduğu" gerçeği göz önündeyken stadyumlarda mescid bulunmamakta imiş.

Ankara'nın şimdiki otogarı AŞTİ'nin hizmete girdiği yıllarda dikkatimi ilginç bir ayrıntı çekmişti. Binlerce kişinin deverân ettiği koca tesiste güzel bir mescid olmasına elbette vardı; abdest yerleri de fena değildi fakat içeriye girince çok şaşırmıştım: Mescidin kıble istikameti,

mekâna göre yan duruyordu; hepimiz kıblenin mekân duvarlarından biriyle 90 derecelik açı yapacak şekilde mevzilenmesine alışmışızdır. Kıble ile kıble duvarı arasında açı oluşunca ister istemez mekânı çağanoz gibi "Yanpiri" kullanmak lüzumu hâsıl oluyor. Oysaki yeni proje, taze bina... Mimarlar için tasarı safhasında mescid olarak ayrılan yerin kıble duvarını elifi elifine denk düşürmek kesinlikle karmaşık bir problem teşkil etmez. İnsanları mekân içinde duvarlara göre eğrilmiş saflarda durduracağınıza mekânı küçük bir müdahale ile kıbleye yöneltirsiniz olup biter.

Mimarlar bu "küçük" inceliği atlamış olabilirler ama projeyi kabul eden heyetin ayrıntıyı fark etmemesi şaşırtıcı. Aynı garâbeti Atatürk Havalimanı'nın mescidlerinde de görüyorum; özellikle dış hatlar mescidinde. Köşelerden birine yerleştirilmiş kıble nişine göre eğrilmiş saflar. "Namazın faziletini mi azaltır?" Yoo, faziletle alâkası yok, öngörüyle, incelikle, nezâketle alâkası var. Neticede bu binalar daracık parsellerde her santimi kazanmak adına, ergonomik davranmak baskısı altında çizilen yapılar değil ki; yüzlerce dönümlük arazi içinde yerleştirilen devâsâ tesislerin içinde siz bilemediniz 500-600 metrekarelik küçücük mekânlar. O inceliğe dikkat edilmek gerekmez miydi?

Sözün tam burasında ağır bir vicdâni baskı altında olduğumu itiraf etmeliyim: Bizim gazetenin alt katındaki mescidde de aynı kusurun tekrar edildiğini belirtmezsem ayıp etmiş olurum diye düşünüyorum. Zaman Gazetesi'ni gezenler bilir, her şeyiyle dört dörtlük, fevkalade bir hizmet binasıdır, üstelik "akıllı"dır da. Projeyi çizen teknik ekibi tanımak fırsatını da buldum, bu gibi ince ayrıntıları, benden daha iyi bilen, iyi yetişmiş gençler. Nasıl ihmâl edilir anlamadım ama yazmadan da geçemiyorum; "Başkalarına iğne ise çuvaldız da bize..."

Söz mescidden açılınca hatırladım, internette bir fotoğraf gördüm, onu anlatayım size. Mevsimlerden yaz, günlerden cuma olmalı; herhalde Güneydoğu'da bir karakolda hudut bekleyen askerlerimiz yaymışlar beylik battaniyeleri kara toprağın üstünde, bir güzel saf tutmuşlar. Kamuflaj pantolonlu, hâki fanilalı çıta gibi delikanlılar. Bazıları çarşı iznine çıkacak olmalı ki sivil giyinmiş ama "acelemiz var" diye namazdan da kaytarmamışlar hani. Aferin onlara. Yahu vallahi limonata gibi bir manzara; içtikçe içesiniz, seyrettikçe seyredesiniz geliyor. Efendimiz'in "Yeryüzü bana mescid ve sebeb-i tahâret kılındı" tesbitinin tecelli ettiği sayısız anlardan birisi. Fotoğrafın altına internet kullanıcılarından birisi, "Bu orduya kurban olurum ben" notunu kondurmuş, bir diğeri "İşte özlenen tablo" diyor. Ben de diyorum.

Ha, ne diyorduk, güzel haber diyorduk: gazetede sırtındaki sarı-lâcivertli formayla kâğıt üstünde vaktin borcunu edâ eden Fenerbahçe taraftarlarının fotoğrafı da var. Yaşlanıyor muyum nedir, duygulandım; kalbim yufka gibi yayıldı, yumuşadı. "Helâl olsun size be gençler" dedim içimden, "Helâl olsun; ne kadar güzelsiniz siz böyle!"

Sansür mü; yoo!

-Sansüre tâbi tutulmak nasıl bir şey sayın yazar; bakınız sonunda siz de zalim internet sansürünün hışmına uğradınız!

-Anlaşılan sen de hadiseyi duydun Çekirge; önemli bir şey değil, büyütülecek bir yanı da yok; kaldı ki buna sansür bile denmez, o yüzden ortalığı velveleye vermeyelim Sayın Bay Çekirge!

-Olur mu hocam, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlardaki internet bağlantıları üzerinden sitenizi tıklayan, "Sakıncalı içeriğinden dolayı MEB isteğiyle Türk Telekom tarafından engellenmiştir" yazısıyla karşılaşıyor ama...

-Eh nahoş bir durum da, şahsıma yönelik özel bir husûmet filan söz konusu değil. Madem söz açıldı, kaydedeyim; bu site benim adıma görünüyor ama her türlü zahmetini, Murat kardeşim meccânen üstlenmiş durumda. Sadece yayınlanmış yazılarımın yer aldığı bir site; ticari boyutu yok. Böyle şeyleri reklâm etmekten hazzetmediğim için bu köşenin müdâvimlerinden çoğunun haberi bile olmamıştır. Hadise şöyle gelişmiş anladığım kadarıyla. MEB, kurumlarında internet hizmeti verirken bir filtre sistemi uygulanmış ve galiba sitedeki bazı kelimeler bu sisteme takılmış. Bu tarzda engellenen çok sayıda site olduğunu da yeni öğrendim. Maksadı aşan bir durum ama kasıt olmadığı açık bence...

-Acaba hangi kelimeler MEB'in filtresine takıldı, merak ettim şimdi?

-Keh keh... Çekirge kelimesi takılmış olabilir Çekirge; Murat kardeşim, sitenin niye engellendiğini, "Bilgi edinme hakkı" çerçevesinde ilgili mercilere sordu. Cevabını bekliyoruz. Filtre uygulaması, çok kişiye internet hizmeti sunan başka kamu kuruluşlarında da var ve bu mantığı çok yanlış bulmuyorum. Belki filtre kriterlerini yeniden gözden geçirmek lâzım.

-Eh, siz öyle düşündüğünüze göre mesele yok demektir. Öteki soruya geçiyorum. Siz vaktiyle, ee bakayım. Evet, 4 Ağustos 2010 tarihinde "Sfenks'in sorusu, Heron'un gözleri" başlıklı bir yazı kaleme almıştınız ve isim zikredilmemesine rağmen her okuyucu o yazının aslında zamanın genelkurmay başkanı İlker Başbuğ'a hitab ettiğini biliyordu. Başbuğ Paşa şimdi tutuklu, ne diyeceksiniz?

-Üzüldüm... Tedirgin oldum!

-Niçin?

-Böyle şeylere sevinilmez Çekirge; kaldı ki İlker Paşa, tutuklanmasına sebep olan eylemlerde bulunurken mahzurlu değil, aksine olağan, hatta faydalı bir şey yaptığına inanıyordu; kurum geleneklerini öyle öğrenmişti ve bu geleneğin gide gele asfalt gibi betonlaşmış izinden gittiğini düşünüyordu. Şimdi büyük bir şok yaşıyor olmalı. Düne kadar hiçbir merciin soruşturmadığı bir eylem, suç kapsamına girivermiş ve ilk uygulama sizin üzerinizden

yapılıyor. Tutuklanmak zaten sarsıcı ama tutuklu ilk genelkurmay başkanı olmak sarsıntıyı ağırlaştırır. Keşke işler bu raddelere hiç gelmeseydi...

-Tepkilere ne diyeceksiniz?

-Anamuhalefet liderinin söyledikleri dikkatimi çekti. Hemen ayaküstü, "Özel yetkili mahkemelerin adalet dağıtan birer mahkeme olmadığını, bunların siyasi otoritenin aldığı kararları onaylayan mahkeme olduğunu daha önce ifade etmiştim. Aynı düşüncemi sürdürüyorum" demiş ve Başbuğ'un Yüce Divan'da yargılanması gerektiğini söylemiş. Yüce Divan itirazını haklı buluyorum da mahkemeyi daha işin başında itibarsızlaştırmaya çalışması Kılıçdaroğlu'na yakışmıyor. Acaba birilerinden, "Kurultayı nasıl olsa kaybedeceksin, ağzına ne gelirse söyle" tavsiyesi mi aldı diye düşünmeden edemedim. Problem şurada, anamuhalefetin lideri, bir türlü sahici bir iktidar adayı gibi davranamıyor. Hep o yaşına göre akıllı, hazırcevap, etrafından aferin bekleyen sevimli çocuk tepkileri. Böyle birine günü gelince başbakanlığı emanet ederken düşünür vatandaş... Bunlar topluma değil, parti içine seslenen mesajlar Çekirge, geçelim.

Bir kara delik yolculuğunun hikâyesi

Bendeniz bir miktar kozmoloji bilimine meraklıyımdır; Türkçesi "Evrenbilim" mânâsına geliyor.

Kâinatın yapısını, tarihi ve geleceğini inceleyen bilim dalı. Kâinatın bir bütün olarak incelenip anlaşılmasını mümkün kılmak üzere muhtelif tabiat bilimlerini fakat özellikle astronomi ve fiziği bir araya getiren kozmoloji, ister istemez metafiziğin alanına da giriyor. Meselâ, "Büyük patlamadan önce ne vardı?" veya, "Henüz canlı olmayan maddeler, fî tarihinde nasıl oldu da canlı organizmaya dönüştü ve kendisini devam ettirmeyi sağlayan gelişkin yapıları kendi kendine nasıl oluşturabildi?" gibi sorulara cevap arayan bilim adamları aslında, "Bir arkadaşı arıyordum da şöyle bir göz atıp çıkacaktım" bahânesiyle tanımadığı bir mekâna girmek zorunda kalan yabancıların tedirginliği içinde metafiziğe, yani bilinen fiziğin ötesindeki ve üstündeki olgulara bulaşmak zorunda kalıyorlar ister istemez.

Fizik dedim de, bu dersten lise yıllarında yüzüm hiç gülmedi. Bizim fizik hocamız her imtihanda 6 numaralık problem, 4 numaralık metin sormayı âdet edinmişti ve fizik problemi çözmeye doğuştan kabiliyetsiz olduğum için benim fizik notlarım 2 ile 4 arasında değişir dururdu. Bilmemkaç derecelik eğik bir düzlemden kayan bilmemkaç gram ağırlık ve bilmem kaç birim özgül ağırlığa sahip bilmem kaç cm küplük bir cismin ne kadar zamanda ne kadar yol alacağını hesaplayabilmenin değerini inkâr ediyor değilim, -vâkıa bu bilgi hâlâ bir işime yaramış değil ama olsun!- ama fiziğin aslında çok merak çekici, çok ilginç, çok eğlenceli bir konu olduğunu aradan yıllar geçtikten sonra farkettiğimde kendime ve fakat özellikle fizik bilimine çok acıdığımı iyi hatırlıyorum. Kendime acımıştım çünkü bütün şartlar iyi olsaydı

ben pekâlâ iyi bir fizik öğrencisi olabilir, en azından merde-nâmerde muhtaç olmadan alnımın akıyla fizikten geçer not alabilirdim. Fizik bilimi için niçin üzüldüğümü açıklamaktan hicap duyuyorum ama belki birilerine faydası dokunur diye çıtlatmanın yeridir; eğer bütün şartlar iyi olsaydı fizik bilimi, bugün olduğu yerden daha iyi bir durumda olabilirdi!

Bu bir his sadece ama...

Nerden çıktı bu kozmoloji ve fizik bahsi diye merak ediyorsunuz; efendim geçenlerde bir akşam hanımla ben, Köroğlu ile Ayvaz misâli yemeğimizi yedikten sonra televizyonun karşısına geçtik. Haberlerin özetini alıp, yurtta ve dünyada yeniyılın nasıl bir heyecanla karşılandığını isbat etmeye çalışan genç TV muhabirlerine bir hayli acıyıp, "Vah vah, donuyor çocuklar şu yağmurun-yaşın altında" diye üzüldükten sonra aaa...

Sanki ekrandan bize doğru bir kara delik (black hole) tüneli açıldı; birdenbire kendimizi gençlik günlerine doğru sürükleyen bir nostaji fırtınasına tutuluvermiş bulduk. Kara delik mâlumunuzdur, büyük bir yıldız yaşlandığında kütlesi ağırlaşırken hacmi küçülüyor ve bu çelişki sebebiyle kendi içine doğru çökerek tek boyutlu, esrarengiz bir çekim merkezi haline geliveriyor. Derler ki, eğer bir kara delikten içeriye göz atmak mümkün olsaydı kendimizi geleceğin veya geçmişin veya uzayda herhangi bir mekânın içinde bulabilirmişiz!

İşte tam olarak başımıza gelen şey, bir kara delik tünelinden geçmiş günlere doğru düşmeyi andırır bir şeydi. Sene 1978. Ekranlar henüz renklenmemiş. TRT'nin efsanevi yeniyıl programlarından birinde, o tadına doyulmaz TRT dekor anlayışının önünde gençlik günlerimizin şöhretleri...

Sezen Aksu, soyadıyla müsemma su gibi genç, dal gibi ince.

Bülent Ersoy nihai kararını vermiş, omuzları vatkalı gece elbisesi ile bütün pırıltılarını kuşanmış şen ve şakrak.

O da ne; bu sarışın Zerrin Özer midir? Ya Erkin Koray? Erkin baba, bugün olsa asla dönüp bakmayacağı garip bir Rock'çı kıyafeti içinde günün moda şarkılarından birini söylüyor. Elindeki gitarın ses düğmelerinin çapı rahatlıkla iki santim filan var, bugüne göre demode; gününe göre ultra modern!

Bizim kuşağın da genç olduğu zamanların sûretleri, çehreleri, elbise, saç modaları, dillerden düşmeyen şarkıları...

Seslendirdiği Ordu, Giresun türküleriyle bildiğimiz Ali Rıza Gündoğdu meselâ; sonra yaptığı soğuk esprilerin ne kadar soğuk olduğu hakkında kendisiyle bile dalga geçecek kadar sevimli sunucu Cenk Koray... Sonra Rıza Silahlıpoda, Evet-Hayır yarışmasıyla her zaman "Bakalım ne yapacak" diye merak ettiren Erkan Yolaç...

Derken MFÖ; yani Mazhar-Fuat-Özkan üçlüsü. Ne kadar da gençler; saçları briyantin reklamında oynayacak kadar gür ve sağlıklı görünüyor; "Biz neymişiz be abi" diye sahnede ter ter tepinirken içimden, "Şimdi olsa şu dans figürlerini kesinlikle yapamazlar, mafsallar müsaade etmez bir kere" diye geçiriyor, belki de haksızlık ediyorum.

Samime Sanay geçiyor ekranlardan, rahmetli Yıldırım Gürses müheykel vücuduyla ters orantı teşkil eden pırıl pırıl yumuşak sesiyle "Mevsimler yas tutup güller ağlasın" diye seslenirken duygulanıyoruz.

Komedi Dans Üçlüsü geliyor; pazar yerinde pırasa ve ıspanak gibi enstrümanlarla klasik müzik icra ediyorlar, gülümsüyoruz.

Ara yerde TRT'nin stüdyolarda kullandığı naklen yayın kameraları giriyor görüntüye; kamyon yarısı gibi alâmet bir şey. Şimdi bir hurdacıda görse meraklısı, bedava verseler bakmaya üşenir; öyle lenduha...

Mehmet Ali Erbil bugün neyse yine öyle fakat çok genç; insanın içini acıtacak kadar, yürek sızlatacak kadar genç.

Zekai Tunca, Selami Şahin, Şakir Öner Günhan, İbrahim Tatlıses, Emel Sayın, hatta Zeki Müren bile oradalar.

Ekranda yıllar birer birer devrilirken biz burada büyülenmiş gibi geçmiş zamanların sanatçılarını değil, kendi hikâyemizi seyrediyoruz. "Aa, aynen böyleydi sahi" diye hayret ediyoruz, aslında "Biz o zamanları yaşamıştık; onlar gençti, demek ki biz de gençtik" diye heyecanlanıyoruz.

Tam bir mazi seyahati; yumuşak, hissi, güzel...

İnsan galiba böyle çelişkilerle yüz yüze geldiğinde filozoflaşıyor. Yaşanmış zamanlarla bugün arasında keskin bir mukayese imkânı belirdiğinde sarsılmadan edemiyoruz, sonra elde kalıyor hüzün...

Gece onbire doğru kitap okuma saatim geliyor; "Güzelsiniz, hoşsunuz ama Abbas gider" diyorum kendi kendime; ardından "Bunu yazarım, ne güzel geceydi" diye mırıldanıyorum ama o da ne? Star gazetesinde "Asabi Adam" mahlâsıyla yazan bir meslektaşım da aynı duyguları hissetmiş olmalı ki, hemen ertesi pazartesi günü sarılmış kaleme-kâğıda. Güzel de yazmış; eline sağlık.

Bu arada TRT Müzik kanalını seyrediyorsunuz değil mi? Harikulâde. Tavsiye ederim haddim olmayarak. TRT bir de kanal adlarını günün belli saatlerine göre değiştirip durmasa çok iyi olacak.

TRT'yi hakikaten tebrik ediyorum; insanî değerlerden kopmadan yayın yapılabileceğini gösterdikleri için..

Vaay, Anouar abim gelmiş!

Zaman'ın dünkü kültür sayfasında "Anouar Brahem CRR'ye geliyor" haber başlığını görünce cinlerim tepeme çıktı; öfkeyle oturup gazetemizin kültür bakanı Ali Çolak'a sitem mektubu yazdım, kendimce protesto ettim.

Niçin? Çünkü sanatçının adını İngilizlerin imlâsına göre yazıyoruz. İngilizler, başka dillere ait olup da doğru seslendiremedikleri kelimeleri doğru telaffuz etmek için transkripsiyon denilen bir notasyon tekniği kullanıyorlar. Medya ortamına İngilizce egemen olduğu için, adamların kendi ihtiyaçları için tercih ettikleri "sesleri notlama" tarzı, genel kabul haline geliyor. Sinirlenmem o yüzden.

Adamın adı Anouar Brahem değil ki, bildiğimiz Enver İbrahim. Tunus asıllı Enver İbrahim'i babası tesmiye ederken "Elif-nun-vav-ra" harfleriyle yazılan ismi koymuş; İbrahim'in İslâm harfli notasyonu ise mâlum: Elif-be-ra-elif-güzel he-ye ve mim. İslâm dünyasında bu kelimeyi kime gösterseniz "İbrahim" diye okur, o kadar. Transkripsiyon notasyonu kullanmak İngiliz kültür muhiti için bir gereklilik, önemli bir nezaket kuralı; herkes isminin doğru telaffuz edilmesini, mânânın aslına sâdık şekilde iletilmesini bekler. Enver'i Anouar diye yazmak evrensel bir icab değil yani. Evet, Yeltsin isminde hataya düşebiliriz ama Enver, bizim bildiğimiz Enver yahu, yapmayalım.

Cezayir Başbakanı Ahmed Uyahya'nın Türkiye'ye hitâben, "Biz Türk dostlarımıza Cezayir'in kolonileştirilmesinin ticaretini yapmaktan vazgeçmelerini söylüyoruz. Türkiye, Cezayirlilerin kanları üzerinden çıkar sağlamaya çalışmasın" makamında serzenişte bulunması haberini okurken bu defa "Uyahya" kelimesi dikkatimi çekti. Erinmedim, İslâm harfleriyle nasıl yazıldığını araştırdım, doğru görünüyor, kezâ adaşımın, bizimkilere çıkışması da haklı bence. Hoşumuza gitmeyebilir, garipseyebiliriz fakat diplomatik tezlerimizi savunurken başka toplumların hikâyesini konu mankeni gibi kullanmanın âlemi yoktur; kaldı ki Cezayir'in Fransa'ya karşı verdiği bağımsızlık savaşında bizimkilerin Fransa'yı desteklemeleri gibi sevimsiz bir gerçek de var. Bana göre bir başka sevimsiz gerçek ise Cezayir Anayasası'nda Fransızcanın, Arapça ve Berberîce ile müştereken resmî dil kabul edildiği... Modern Cezayir edebiyatının önemli bir faslını Fransızca ile yapılan edebiyat teşkil edermiş.

Uyahya önemli bir tesbit daha yapmış ve demiş ki, "Osmanlılar 1830'da Cezayir'i üç günde Fransızlara teslim ederken 1962'ye kadar Cezayir lehindeki bütün BM kararlarını da reddetti." Eh, o da doğru ama bu kadar doğrunun arasında minik bir gerçeği işaretlemeden geçmek olmaz. Takriben üç asırdan fazla Osmanlı "himâyesi"nde kalan Cezayir "Salyâneli" yani yıllıklı beylerbeyilik statüsüyle bir nevi muhtariyetle yönetildi. Osmanlılar o günlerde henüz keşfedilmediği için üniter devlet prensiplerine aykırı olarak hükümranlığı altında bulunan bazı eyâletlerde farklı idari rejim uygularlardı; Cezayir de Tunus ve Trablusgarp ile birlikte bu gibi istisnalar arasındaydı.

Evet, şöyle böyle üç asır ama ilginç; Türkçe, bugünün Cezayir'inde resmi dil filan değildir! Niçin? Hâlbuki Fransa, 130 senede Fransızca edebiyatı, Cezayir edebiyatının iki ana mecrâından biri şekline getirmiş; aslına bakarsanız Osmanlı idaresinin çekildiği yerlerde Türkçenin esâmisi okunmuyor. Bazı akıllılarımız da bu nükteyi farkedince, "Keşke ecdâd asimilasyon yapaydı!" diye kahırlanıp dururlar nedense...

Dolayısıyla aziz adaşım Uyahya, "Cezayir'in kolonizasyonu" üzerinden diplomatik ticaret yapmamamızı ihtar ederken yerden göğe haklıdır. Netekim Fransızlar da Cezayir'de uyguladıkları asimilasyon için değil belki fakat, kıtal için dönemin Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın ağzından, "Tarihi siyasetçilere değil, tarihçilere bırakalım" derken de kendince haklıydı.

Bu mantık bizi kaçınılmaz olarak şu noktaya götürür mü: "Siyaseti, siyasetçilere değil, tarihçilere bırakalım!" Hafazanallah! Bırakalım herkes kendi yoğurdunu yesin...

Ha, Anouar Brahem, bu arada Siarar'ımıza khousch geldi safa geldi. Alâ re'sül-ayn ya ustaz!

Küçük problemler mihenk taşıdır

Büyük meseleleri konuşup tartıştıktan sonra küçük ayrıntıları önemsememek zamanla kötü bir tabiat hâline geliyor; bunlardan ilki artık bayramdan bayrama hatırladığımız trafik meselesidir. Halka ve hükümete yönelik darbe teşebbüslerinden, şike rezaletlerinden, Kürt meselesinden, milletvekili maaşlarından ufak meselelere zaman kalmıyor. Öyle ya, trafik dediğiniz küçük meseledir ve çözümü son derece kolaydır. Ümitsizliğe kapılmak gerekmez, büyük yatırım harcamaları istemez; fakat önce teşhiste mutabık kalmalı.

Önce, “Trafik, eğitim işidir; eğitim şart azizim.” gibi saçma bir klişeyi tekrarlayıp durmaktan vazgeçmeliyiz. Eğitimle trafik arasında doğrudan ilişki yoktur. İyi işleyen bir trafik düzeni için okuma-yazma bilen sayısının artması, bütün kızların okula gitmesi, doktoralı veya yüksek lisanslı öğrenci sayısının dünya standartlarının üstüne çıkması şart değil. Trafik tek, daha doğrusu üç şarta bağlı: Denetim, denetim, denetim.

Kurallara uygun otomobil kullanmanın, yaya trafiğinin gereklerini yerine getirmenin eğitimle kazanılan bir maharet olduğunu ileri sürmek abartı olur; bu bilgileri öğrenmenin ve uygulamanın eğitimle değil, sıradan akılla mümkün olabileceğini herkes takdir edebilir. Kaldı ki trafik problemleri (kazalardan bahsetmiyoruz, daha genel mânâda problemlerdir söz konusu olan) eğitim eksikliğinden kaynaklanmıyor: Dikkatsizlik, saygısızlık, tamahkârlık, bencillik gibi davranış bozukluklarının eğitimle düzelebileceğini ümid etmek, sadece 19. yüzyıl filozoflarına mahsus bir safderunluk olarak hatırlanacaktır.

Trafiği dert hâline getiren temel sebepler, uykusuzluk, dalgınlık vesaire değil, tam aksine az önce belirttiğim dikkatsizlik, saygısızlık, tamahkârlık, bencillik gibi ârızalar. İnsan tabiatından kaynaklanan bu eğilimleri kontrol altında tutmanın yolu, eğitim değil, denetimdir.

Türkiye'de trafik düzeni iyi denetlenmiyor, sadece "mış gibi" yapılıyor; buna mukabil herkes, Batı ülkelerinde trafiğin nasıl "tıkır tıkır işlediği"ni ballandırarak anlatır. Batı'yla bu bakımdan aramızda tek fark var; onlar kural koyar ve uygulanıp uygulanmadığını denetler, ihlâlleri okkalı para ve hapisle cezalandırırlar; biz de kural koyarız ve denetler gibi yapar, ara sıra da ufak-tefek cezalarla geçiştiririz. Fark küçük fakat ölümcül!

Trafiğin işleyişini denetlemek niyet meselesidir; "Niçin denetlenmiyor?" sorusuna Emniyet güçleri, "Yetersiz eleman ve ekipman" cevabını verirler, hükümetler ise meseleyi vatandaşın canını acıtacak dereceye getirmemeyi tercih etmişlerdir nedense fakat söz konusu trafik istatistiklerine gelince, kendimizi geri kalmış ülkeler arasında görmek ve göstermekten zevk alırız.

Öteki ufak meselenin halli daha kolay; fakat önce "mesele" olup olmadığında anlaşmalıyız. Televizyon haber saatlerinin son bölümlerinde artık bir "TV klasiği" hâline geldi "Şimdi de Mobese kameralarından alınan ilginç olayları geçiyoruz" deyip dramatik görüntüler göstermek: Trafik kazaları, kavgalar, hırsızlık vakaları, soygunlar, darp, yaralama, hatta cinayetler... Bir kere bile değil, seyirci iyice görsün diye defalarca tekrar ediliyor. Mânâsı nedir; ibret mi, eğitim mi, yoksa diğer kanalları atlatma duygusunun telkin ettiği hırs mı? Hiçbiri değil, sadece seyirciyi seçilen kanalda tutmak ve onların görüntü iştihasını arsızca, her türlü yayın ilkelerini hiçe sayarcasına tatmin etmek.

Kaldı ki bu görüntüler çoğunlukla emniyet güçlerinin yönetim ve denetimi altındaki Mobese kameralarından alınıyor. Emniyet güçleri galiba, "Kötü niyetliler ayağını denk alsın, kamuya açık her yeri gözlüyor ve denetliyoruz." duygusunu pekiştirmek için kendi elleriyle servise koyuyorlar olsa gerektir ama görüntülerin tam tersi bir maksat için kullanıldığı açık. Bu uygulama derhâl sona erdirilmeli. Yüksek dozajda şiddet ihtiva eden görüntüler dağıtılmamalı, hatta video görüntülerinden alınan fotoğraflar bile çok istisnai hâllerde kullanılmalı.

Basın kuruluşları da, daha iletişim meslek liselerinde ilk ders olarak okutulan basın meslek prensiplerine uyacaklarına dair verdikleri sözü yerine getirmeliler ve nihai planda RTÜK, muhtelif kameralarla sağlanan şiddet görüntülerine sıkı bir denetim uygulamalı.

İşte size iki kendi küçük, cirmi büyük mesele; çözmek de kolaylar kolayı. Bu konularda sızlanmak, problem çözmekten daha fazla zahmet gerektiriyor.

Bilinen söz, uzun bir yol, küçük ama doğru adımlarla kat'edilir.

Nedir bu içimdeki sebepsiz CHP sevgisi?

İstanbul İl Teşkilatı'na bağlı CHP'liler dün Taksim'de liderleri Kemal Kılıçdaroğlu hakkında açılan soruşturmayı protesto etmek için yaptıkları yürüyüşte, "Kılıçdaroğlu'na dokunma yanarsın!" pankartı açmışlar. Elifi elifine katılıyorum.

"Yanarsın" tehdidine kim muhataptır; hükümet mi, yargı mı, pek belli olmuyor ama ihtar çok serttir ve haberi okurken bile şu satırların yazarının dudaklarında uçuklama belirtilerine tesadüf edilmektedir. Hükümet veya yargı, bu ciddi ikazı kaale almalı, Kılıçdaroğlu'na dokunmamalıdır.

Daha doğrusu, "Yargı CHP'nin içişlerine karışmamalıdır" diyecektim ama, "Densize bak, yargıya talimat mı veriyorsun be adam?" diye huylanan çıkabilir diye öyle söylemiyorum; çünkü Kılıçdaroğlu hakkında hazırlanan fezleke, tam da kurultay için ilk imzaların toplanmaya başladığı şu mübârek günlerde CHP'nin içişlerine müdahale gibi anlaşılabilir. Liderin okka altına gidebileceğini farkeden CHP yönetimi, "Fezlekelendik ey halkım, unutma bizi!" sloganlarıyla -tam da parti içinde millî birlik ve beraberliğe her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulduğu şu günlerde- sinerji yaparak yeni bir dayanışma ruhuna girebilirler. Nitekim parti sözcüsü sinirlenerek, "AKP'ye, özel yetkili mahkemelere hodri meydan diyoruz" demiş ve sert sözlerini şu cümlelerle devam ettirmiştir: "Hepimizin dokunulmazlığını kaldırabilirler. Toplumu terörize etmek ve korku imparatorluğuna biat ettirmek için CHP'nin Sayın Genel Başkanı'nı hedef seçtiler, çünkü ayakta kalan tek ve güvenilir muhalif kale CHP'dir."

CHP sözcüsünün son cümlesi, bu satırların yazarında belirgin bir entelektüel istifhama yol açtıysa da, sükûnetle düşünüldüğünde verilen hükmün hiç de yabana atılır cinsten olmadığı farkedilebilmektedir; şöyle ki, sair muhalefet gözden geçirildiğinde CHP'nin daha bir şâyân-ı tercih durduğunu kabul etmek zorundayız. Müşkil şurda ki, "Eğer tek ve güvenilir muhalif kale CHP ise, ülkede ciddi bir muhalefet boşluğundan söz edilebilir" endişesine kapılmadan edemiyoruz. Demokrasimiz nâmına vahim bir zaafla karşı karşıyayız. Eskiden güçlü iktidar noksanı vardı, şimdi güçlü muhalefet arayışı içindeyiz; biz bu iki yakayı ne zaman bir araya getireceğiz yahu?

Yine sükûnetle düşünmeye devam edelim: CHP lideri, gerek Silivri Cezaevi önünde dâvâya bakan hâkim heyetine saydırırken, gerekse daha önceki tarihlerde, "Ergenekon neredeyse gideceğim üye olacağım" diye caka atarken olsun işin bu raddeye gelip dayanabileceğini hesaplamış mıydı bilemeyiz; nitekim fezleke haberini işitince ilk tepki olarak, "Beni de mi Silivri'ye götürecekler?" şeklinde lâtifeyle karışık infiâl göstermesi câlib-i dikkattir. Bu satırların yazarı, aynen Başbakan'ın Başbuğ hakkında seslendirdiği, "Tutuksuz yargılanması şahsımın ve partimin arzusudur" temennisine paralel tarzda CHP'lilere dokunulmamasını bir

fikir olarak şiddetle temennî etmekte ve bu esnada "Şiddetli temennî" kavramını Türk hukuk literatürüne kazandırmış olmaktan gurur duymaktadır.

CHP'nin içişlerine yargı bile müdahale etmemelidir; zirâ onlar bu gibi işleri kendi kurultaylarında hallederler; çünkü devleti bütün kurumlarıyla kuran ve işleten bir parti olarak CHP'nin yargıya karşı tam bağımsızlığı fiili bir parti geleneğidir; esasen hâkimler heyetine ve yüksek yargı mensuplarına karşı son zamanlarda çok hissedilir tarzda celâllenip bozuk atmaya başlamaları, "N'oluyor arkadaşlar, zemin altımızdan kayıyor mu?" şeklindeki huzursuzların yol açtığı asabi tepkilerden olarak anlaşılmalıdır.

Ve tamamen hissî ama benim için son derece önemli bir gerekçe daha var: CHP sevgisi! Bunu nasıl izah edebileceğimi bilmiyorum ama CHP'nin heyet-i muhteremesini yargı mensuplarına karşı yakışıksız sözler sarfından ötürü mahkeme kapılarında görmek beni üzer. CHP bizim için yüzüne karşı ekşiyip huysuzlandığımız ama gıyâbında kıymetini takdir edip platonik bir muhabbetle andığımız feodal bir züğürt ağa gibidir. Daha açık söyleyim, ekmek teknemizdir, velînimettir, var mı yahu daha ötesi?..

Hukuk devleti felan diyorsak, işi CHP'lileri cumhur-cemaat yargıyı ısrarla tahkirden mahkeme kapılarına getirin"e kadar da uzatmak yanlısı değilim yani, şahsi ve samimi temennîm böyledir.

Doğru bilgilendirilmek hakkımız...

"Yeni bir Uludere'nin eşiğinden dönüldü" başlıklı haberi dün Sabah'ın web sayfasında gördüm. Radikal mahreçli haberi Sabah editörü manşetten değil, gazetecilik tâbiriyle "etek"te, birbirine denk ağırlık taşıdığı farzedilen 20 haberden biri şeklinde okuyucuya vermeyi tercih etmiş.

Eleştirmiyorum, onların dikkati olmasaydı, bu değerli ayrıntıyı görmeyecektim bile.

Kısaca özetleyelim: İki ayrı bölgede insansız hava araçları terörist topluluğunu andıran görüntüler tesbit ediyor; Uludere hadisesinden ders çıkaran gözlemciler bölgedeki kara birliklerinden destek istihbaratı talep ediyorlar ve durumun çok farklı olduğu anlaşılıyor: Çaprazlama istihbaratın sonucu şu: İlki, sınır köyüne giden düğün alayı, öteki ise on kişilik dağcı topluluğu.

HafazanAllah; tersini düşünün, yani terörist zannıyla dağcılara, düğüncü topluluğuna ateş açıldığını... Nasıl bir bâdireden geçmekte olduğumuzu dehşetle fark ediyorsunuz. Dört yanımız, patlatılmaya hazır saatli bombalarla dolu. Öyle ki Bahçeşehir'de, Olimpiyat köyü yakınlarında ele geçirilen yedi kiloluk C4 patlayıcı, bunların yanında çatapat gibi kalıyor. (C4'ler de sigorta kapsamına giriyor mudur acep?)

Bizim oralarda, "Yarasız yere kurt düşürmek" diye bir tâbir vardır; Uludere faciası böyle bir şeydi. Müteaddid kereler, "Saatler boyunca devam eden bir trafik kazası olmaz, kazalar anlık hadiselerdir" diye yazdığımı hatırlıyorum. Neresinden baksanız dört saatlik bir gözlem ve karar verme aralığı bulunan hadisede en kötü ve ağır sonucu verecek bombalama kararını alabilmek, saatler boyunca devam eden trafik kazası örneğini hatırlatıyor bana. Böyle kazâ olmazdı, olduruldu. İnfiâl gösterdik, Türkiye ayağa kalktı, "Araştırılıyor, tahkikat sürüyor" denildi, basın toplantıları yapıldı ama şunca günden beri yeterince bilgilendirildiğimizi kimse söyleyemez.

Operasyonların yönetimi sivil otoriteye geçtiyse, kamuoyunu bilgilendirme sorumluluğu da aynı mercîin demektir. Bakmayınız siz, "Gazeteciler hapsediliyor, hiç kimse düşüncesini açıklamaya cesaret edemiyor" diye köpürtülen sızlanma edebiyatına; bu ülkede, bağımsız mahkemeleri, bürokrasiyi hatta kamuoyunun tamamını iğfâle muktedir ve hâlâ çok etkili bir haberleşme ağı var ve bu ağ içindeki "Fabrikatörler", son derece ustalıklı yalan haber uydurabiliyorlar. Yalanın ömrü azdır ama ihmâl, sorumsuzluk, daha kötüsü kötü niyetin sebep olduğu rezaletlerin yaptığı tesirle baş etmek zor. Neyi kasdediyorum dağcıların, düğüncülerin "hatâen" öldürülmeleri vukûunda olabilecekleri imâ ediyorum.

Dün yine çok sayıda arama, gözaltı, yakalama haberleri vardı ve bu haberler genellikle "Bir kısım medya" tarafından, "İktidarın polisi, savcısı tarafından mâsum yurtseverlerin baskı altına alınması" olarak servis edildi. Böyle yorum ve imâların doğruluğu yanlışlığı tamamen anlamsız; anlamlı olan tek şey, hızlı, doyurucu, doğru bilgi aktarımı. Böyle hadiselerde soruşturmalara gizlilik perdesi uygulamak teknik açıdan gerekli olabilir fakat halkla ilişkiler açısından çok fena görüntü veriyor. Uludere faciâsının halka ilişkiler açısından yönetimi berbattı.

Dün Leyla Zana'ya ait olduğu ileri sürülen bir ev polis tarafından arandı; dış görünüşüyle yasama dokunulmazlığını kaba bir surette baskı altına alan bir uygulama gibi görünüyor. Hürriyet refikimiz haberi, "Zana'nın evinin kapısı çilingirle açıldı; Zana'dan ilk açıklama 'Yazıklar olsun'" başlığıyla verdi. Evet, dikkat sarfıyla bazı ayrıntıların göründüğü gibi olmadığı anlaşılıyor ama ortalama okuyucudan ayrıntı dikkati bekleyemezsiniz; "Nerede açıklayıcı ve mütemmim bilgi?" derken Başsavcı Vekili Fikret Seçen'in basın açıklaması düşüyor ikindi saatlerinde: "Leyla Zana'nın adreslerinde arama yapılmasına dair karar almadık, şüpheli şahıslardan C.Y.'nin evindeki arama ile vekilin bir ilgisinin olmadığı teyid edildi."

Halkla ilişkilerden kasdımız, gerçeğin boyanıp tabiatının bozulması değil, serî, doğru, tatminkâr ve ehil ağızdan kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi. Keşke Zana haberindeki dikkat, Uludere faciasında da gösterilseydi.

TOKİ'nin ufku var mı, ufku?

Fotoğrafçılık böyle bir şeydir, herkesin gözü önünde duran bir konuyu özel bir dikkatle çerçevelemektir.

Zaman foto muhabiri Mustafa Kirazlı'nın yukarıdaki karesini görünce Photoshop programı ile kes-yapıştır yapılmış bir çalışma olduğu zehâbına kapılmıştım; ince bir dikkatle yakından inceleyince fotoğrafa herhangi bir müdahale yapılmadığını görüyorsunuz. Çok fantastik bir şey, elle çizilmiş, tezatları abartılmış bir afiş veya bir animasyon filmi için tasarlanmış gerçeküstü bir film seti gibi duruyor ama değil; gerçeğin düpedüz kendisi.

Mustafa Kirazlı'yı tebrik ediyorum; çektiği fotoğraf, bu konuda kaleme alınacak yüz köşe yazısına bedel.

Şimdi, vaktiyle ortaokul sıralarında okuyan oğluma, Ankara'nın çevre yolunda otobüs penceresinden -buna benzer bir manzarayı- göstererek sorduğum suali sizin de cevaplandırmanızı istiyorum; elinizi kalbinize koyunuz ve samimiyetle söyleyiniz:

- Yukardaki fotoğrafta iki farklı yerleşim birimi, buna bağlı olarak iki farklı hayat tarzı, iki farklı şehircilik anlayışı, iki farklı komşuluk ve iki farklı tabiatla temas yaklaşımı görüyorsunuz; hangisi daha insânidir, siz hangisini seçerdiniz?

Oğlum bu soruya "Kırmızı çatılı, aralarında ağaçlar olan alçak evleri isterim" diye cevap vermişti de, ben de onunla gururlanmıştım; cevaplarınızı yönlendirmek istemem, benim de tercihim öyledir; hep öyle olacak. Sizinki de bundan farklı olamaz, eminim.

Oysaki bize fakültede gecekondulaşmanın sosyal bir yara olduğunu öğretmişlerdi; sağlıksızdı, altyapısı eksikti; buraya yerleşen köylüler, eski hayat tarzlarını şehirlerin göbeğinde de sürdürmek istiyorlar, gelişmenin önünü tıkıyorlardı vs., vs... Bizdeki gecekondu ile sosyoloji literatürüne geçmiş gecekondunun birbirinden çok farklı şeyler olduğunu o zamanlar bilmiyor, hocalarımızın söylediğine inanıyorduk. Özellikle Güney Amerika, Afrika ülkelerinde görülen gecekondulaşma, bizimkinden farklı bir şeydi; ambalaj kartonu, margarin tenekeleri, çöplükten edinilen malzemeyle çırpıştırılmış sefalet kovuklarıydı bunlar; yan yana, iç içe, üst üste idiler; hakikaten iç sızlatan bir yoksulluğun mekânıydılar. Bizimkiler öyle değildi ama, en azından sefil değildi! Önemlice bir kısmının Hazine araziSİ üzerine çöreklenen uyanık vatandaşlarımız tarafından parsellenmiş olması hariç, bizim gecekondular ecnebî örneklerine göre insaflı, insânî, mazbut bir çehre gösteriyorlardı. Bir kere hemen

hepsinin bir avlusu, bahçesi vardı; iki kattan fazla yükseleni yoktu. Diğer hanelerle aralarında mâkul bir "komşuluk mesafesi"ne sahipti. Komşuluk mesafesi önemlidir; iç içe geçmiş katlar ve daireler arasında iyi komşuluk gelişmiyor çünkü, mahremiyet mesafesi daralınca, insanlar birbirlerine sosyal çerçevede çok uzak soğukluk aralığı koyuyorlar haklı olarak.

Türk tipi gecekondulaşmanın çürüğü şudur: Mülkiyeti kamuya aittir ve daha sonraları siyaset adamları ve mahalli idarelerin kendi aralarında kurduğu kutsal ittifak yoluyla bu semtlere önce yol, telefon, elektrik, ulaşım gibi altyapı hizmetleri sunularak zamanla şahsi mülkiyet hakları kurulmuş, hemen ardından da imar kolaylıkları tanınarak haksız zenginleşmelere yol açılmıştır. Bu mahzuru dışında Türk tipi gecekondulaşma, temel yaklaşımları itibarıyla insânidir, tabiidir, geleneklere uygundur ve kesinlikle daha sıcak ve tabiata saygılı bir yapılanma biçimidir.

İnanmayan, yukardaki fotoğrafa bir daha göz atabilir.

Fotoğrafa şimdi biraz daha dikkatli bakmanızı rica edeceğim; ortalarda bir yüksek binanın üzerinde Japonca gibi yukardan aşağı yazılmış iki sıra yazı fark ediliyor; soldakinde TOKİ yazıyor, sağdaki de ihâleyi tamamlayan firmanın adı olsa gerek. (Her sanatçının eserine imza koymaya hakkı var elbette!)

Fotoğraf şunu anlatıyor; TOKİ aracılığı ile yüksek kamu otoritesi diyor ki, "Biz gecekonduları temizliyoruz, yerine böyle binalar yapıyoruz!"

Ben de diyorum ki, "Böyle yapacaksanız, Allah rızası için yapmayın arkadaş; dağınık kalsın, eğer yeni bir şehir kurmak, yönetmek, içinde insanların mutlu olacağı bir hayat tarzının fizikî iskeletini oluşturmak ufkunuz bundan ibaretse eksik olsun; gecekondu tipi yerleşime razıyım ben!"

TOKİ çok bina yaptı, güzel bir mahalle kuramadı; TOKİ'nin binaları şüphesiz emsallerinden çok daha sağlam ve güvenilir ama nedense bana hep, çok kısa bir zamanda acil mesken ihtiyaçlarını gidermek için yapılıvermiş, geçici deprem evlerini hatırlatıyor.

TOKİ yüzüğü yapıyor, kaşını oturtamıyor.

TOKİ'de demir, çimento, arsa var, vizyon yok.

TOKİ dereyi geçiyor, çayda boğuluyor.

Eğer varsa, -ki bence var!- kabahat, TOKİ'yi yöneten tepe takımında değil; bu kolektif bir beceriksizlik, ortaklaşa bir ufuksuzluk. Düşününüz, bomboş araziye yeni bir şehir kurmak için elimize imkân veriliyor; biz tutup Başakşehir yapıyoruz, Kayaşehir yapıyoruz, Ataşehir

yapıyoruz, hepsi de tutarsızlıkta birbirini çaresizce izleyen bir kooperatif şehirciliğini ihyâ ediyoruz.

Evet, aralarında geniş yollar var; evet, güvenli, güvenlikli binalar, evet her birinin civarında küçük esnafı adeta öteleyen fiyakalı AVM'ler kurulmuş; evet çevre düzenlemesi filan da fena değil fakat rûhu yok, fakat çirkin, fakat üst üste, alt alta, iç içe, dip dibe; temel esprisi itibarıyla tabiata meydan okuyan bir şehirleşme biçimi.

Alınız şu fotoğrafı, önündeki gecekondu dokusunu kazıyınız ve arkasında heybetle yükselen gökdelen yavrularını bilumum Türkiye'ye yayınız; yarının Türkiye'si böyle bir şey olacaktır.

Sonra da kenarına imzanızı koyunuz; e, hakkınız!

Türkiye'de vaktiyle âcilen karşılanması gereken mühim bir mesken açığı vardı; şimdi de vardır fakat eskisi gibi âcil değil; durup etrafa göz atmak için, "Biz neyi yanlış veya doğru yapıyoruz" diye düşünüp karar vermek için zamanımız var; bu zaman aralığını kazanmak uğruna pek çok doğru örneği ortadan kaldırmış olsak da bu imkân hâlâ önümüzde duruyor.

TOKİ'yi ufuksuzlukla itham ediyorum çünkü ellerinde hâlâ çok büyük bir potansiyel tutuyorlar. Bize ruhumuzun üzerine kılıf gibi geçecek meskenler üretmesi lâzım TOKİ kurmaylarının; evet hem ucuz olacak, hem ulaşılabilir hem de kaliteli. Deprem meskeni aculluğundan kurtulmalıyız artık. TOKİ'nin sadece hızlı ve sağlam mesken üretmesi yetmez; bu kurumun elinde gelecekteki şehirlerin karakterini belirleyip yoğuracak potansiyel imkânlar var, TOKİ doğru ve güzel şehirciliği özendirmeli, yönlendirmeli, yönetmeli, Türkiye'nin mimarlık geçmişini ve birikimini harekete geçirmeli, sempozyumlar, tartışmalı kongreler düzenlemeli ve gereğinde bizzat yaparak doğru örnek vermeli.

Son söz "Kentsel dönüşüm" gibi berbat bir Türkçe ile markalanan büyük ihyâ hareketine; bu dönüşümde sadece depreme dayanıklılık değil de şehir estetiği bir medeniyetin şehir tasavvuru gibi daha yüksek amaçlar hedeflenmiyorsa harcanan emeğe ve paraya yazık olur. İş işten geçmeden ikaz etmiş olalım.

Rantistanbul!

Her şehir değişir, fizik itibariyle tazelenir, değişime uğrar; bu kaçınılmaz bir şey. Türkiye’de şehirlerimizin başına gelen şey, açık-seçik ifadesiyle şehirlerin yağmalanmasından başka bir şey değil.

Şehirler, yüksek rant değerleri üretmeye elverişli yerleşim yerleri. Üretilen rantın, yani arazi değer artışından doğan karşılıksız gelirin doğru ve âdil dağıtılmış olması gerekirdi. Rant bölüştürmek ayıp, günah değildir bilakis medenî bir görevdir ve esaslarını kamu otoritesi kurar. Türkiye'de bu kuralları merkezî hükümetin -bayındırlık işleriyle uğraşan bakanlık- ve mahalli idarenin yerinden yürütme birimi olarak belediyelerin koyduğu bilinir. Kural vardır, konulmuştur -ve dikkat- herkesten önce kural koyucular tarafından iğfale uğratılmıştır!

"Doğru ve âdil"; doğru olandan kasıt, şehirlerin gelişime ve değişime açık bölgeleri ile olduğu gibi korunması gereken kısımlarını önceden tespit ve ilan eden merkezî hükümet kararlarıdır; Türkiye örneğinde gördüğümüz şaşırtıcı nokta, hükümetlerin bu esaslar üzerinde sıkça değişiklik yapması ve her değişikliğin -ne yazık ki- şehrin aleyhine unsurlar taşımasıydı. Hükümetler, rant sektöründen geçinen çevrelere karşı belirli bir prensip üzerinden direniş gösteremedi ve bu çevrelerin taleplerine boyun eğmek zorunda kaldı. Şehirlerin şimdiki hâli ile elli sene önce yapılmış nâzım planları arasındaki korkunç fark yeterince tasvir edicidir. Durum ürkütücü bir vaziyet gösteriyor: Yeşil alanları, rant sektörünün lehine daraltan, yolların istikametlerini değiştiren ve kulvarlarını baskı altına alan sözde imar hareketleri, şehirleri birbiri üzerine yığılmış, ancak atmosfere doğru yükselmek veya yerin altına girmekle biraz kımıldayabilen, aşırı kalabalık merkezler hâline getirdi. Yıllarca, daracık parsellere bölünerek yapılaşmaya açılan yeşil sahalara acımadan, titremeden mesken yapılırken, kaçağa göz yumulurken bırakınız park, pazar yeri, cami, okul gibi ihtiyaçlar, meskenlerin birer otoparka sahip olması gerektiği bile kulak ardı edilmiştir.

Neticesi İstanbul'dur; bugün İstanbul'da trafiğin normal seyrinde aktığı anlarda insanlar neredeyse tedirgin oluyorlar; çünkü alışıldık bir hâl değildir. Bir ara sokakta tek araç park edecek yer bulabilenler aynı şaşkınlığa kapılıyorlar; çünkü bu mucizevî bir andır ve İstanbul ne zaman tıknefes olup kalacağını bilmeden, geçen günü kârdan sayarak geleceğe yol almaya devam ediyor.

İki sorumlusu var bu neticenin: Merkezî ve mahallî idareler, yani hükümetler ve belediyeler. Kural koymak ve kuralın işlemesini sağlamak onların göreviydi, ihlâlleri cezalandırmak keza. Her iki mercî de, oy kaygısı yüzünden, inşaat sektörünü darıltmamak, gecekondu sâkinlerini ürkütmemek endişesiyle günü kurtarmaya baktılar ve kendi kurallarını yine bizzat kendileri ihlâl ettiler. Bu süreç, bir zamanlar yakın tarih içinde olup bitmiş, sona ermiş bir süreç değildir; parti ve fikir ayrılığı tanımadan bütün hükümetler ve belediyelerde hâlâ devam ediyor.

Türkiye, ekonomik büyümesini inşaat sektörünün omuzlarına yüklemekle iki tarafı keskin bir bıçağı avuçlarıyla kavramış oldu. İnşaat sektörünü büyüme ve kalkınmanın lokomotifi yapmak, bu yolla şehirleri doğru yönlendirmek ve bir medeniyet tasavvurunun hayata geçtiği yerler olarak güzelleştirmek bakımından fevkalâde elverişli bir fırsattı; bu fırsatı kullanamadık, hebâ ettik ve etmeye devam ediyoruz. İkinci nokta, sivil siyaset ile inşaat

sektörü (daha genel planda yüklenicilik sektörü) arasındaki ilişkilerin tabiatıdır. Bu ilişki, genel mahiyeti itibariyle hükümetlerin ve belediye yönetimlerinin aleyhine tecelli etti ve rant yönetimi konusunda kamu gücünün âdil ve doğru esaslar koymasını fiilen engelledi. Öyle ki tek parti idaresi de dâhil olmak üzere, şehirlerde icat edilen yüksek rant sömürüsünden pösteki kapma kavgasında müstağni durabilmiş tek hükümete bile rastlayamıyoruz. Falih Rıfkı Atay, "Çankaya"sında, yeni Ankara kurulurken parti kodamanlarının nasıl gayrimenkul spekülasyonlarına giriştiğini acı bir dille anlatır; o zamandan bugüne değişen şey rant sektörü ile siyasi kurumlar arasında daha karmaşık ve samimi hâle gelen ilişkiler yumağıdır; buna mukabil şehirlerimiz gittikçe daha berbat, çirkin ve yaşanılır olmaktan çıkan yerler hâline geliyorlar. Bu süreç durmuyor, devam ediyor ve yakın tarihte değişeceğine dair bir işaret görülmüyor.

Naçizâne benim tezim kısaca şudur: Şehir kurmak ve yönetmek, medenî bir kabiliyettir; hak edilmemiş kazanca karşı tok durmak ise ahlâkî bir meziyet!

Çok şey mi bekliyoruz; evet, çok şey bekliyoruz!

Hicap ve iftihar arasında

Lefter'i yeşil sahalarda değil kenarında seyrettim; "Yeşil saha" sözün gelişi; sahalar betondan biraz gönüllüce topraktı ve Türk futbolunun büyük efsânesi Lefter, tıpkı selefi efsâne solaçık Vefâlı Hilmi Kiremitçi gibi Sivasspor'u çalıştırmak için tâ İstanbullardan, Büyükadalardan kalkıp Sivas'a gelmişti.

Lefter Küçükandonyadis ismi, ilkokul çağlarını yaşadığım 60'lı yılların ilk yarısında saygıdeğer bir isimdi ve sokak aralarında uyduruk naylon ayakkabı ve buruşturulmuş kraft kâğıdından topla küçük çapta futbol kariyeri yapmaya başlayan bizim gibi çocuklar arasında bile saygı uyandırıyordu. Sizin şahsen hangi takımı tuttuğunuz pek de önemli değildi; Lefter büyük futbolcuydu, düzgün bir karakterdi.

Şaşılacak şeydir; çocukken hayli zaman Lefter'i, Osman, Ahmet, Mehmet gibi Türk ismi zannetmiştim; "Küçükandonyadis" soyadını farkedişim, belki de aramızdaki "Öteki" ile ilk temasım bu oldu. Rum'du ha! Evet, Rum'du ama üstelik Fenerbahçe ile aynîleşmiş bir marka-isim olmasına rağmen biz onu hâlâ çok seviyor ve saygı duyuyorduk. Futbol kültürünün mizaca kazandırdığı iyi hasletlerden biri de "Öteki" teorisini pratiğe çevirmekteki hızıdır.

Emeğe saygı, mesleğe saygı, rakibe saygı, ötekine saygı. Plağın tersine de göz atalım ama, içimizdeki ırkçı tabiatın canavarlaştığına yine aynı tribünlerde şahit olmuştum. 70'li yılların başlarında bir Tirespor maçında, Tireli siyahî oyuncunun topa her dokunduğunda "Arap Arap Arap!" diye çok terbiyesiz tezahüratta bulunmaklığımız şimdi yüzümü kızartıyor.

Lefter, sahalarda hep sevgi ve saygı gördü ama futbol hayatının dışında onun da, ait olduğu azınlık cemaatinin diğer fertleri gibi ırkçı hınç kampanyalarından nasibi aldığını öğrendiğimde şaşırdım. Bir süre önce kendisiyle röportaj yapan Can Dündar'a, "Şu kamerayı kapat hele evlat" dedikten sonra 1942'de Millî Şef hükûmeti'nin koyduğu Varlık Vergisi rezâleti esnasında akrabalarının nelerle karşılaştığını şöyle anlatmış: "Babama da çok çektirdiler. O, yoksulluğu sayesinde sürgüne gitmekten kurtuldu, ama bütün akrabalarım Türkiye'yi terk etmek zorunda kaldı." Dündar diyor ki, "Asıl acı olan, Lefter gibi bir efsanenin, Varlık Vergisi faciasından 70 yıl sonra, 87 yaşındayken bile, bu kadarcık bir serzenişi kamera karşısında söyleyememesiydi."

Bunun nasıl bir şey olduğunu tasavvur edebiliyor musunuz?

70 yıldan beridir unutulmayan bu gönül yarası, bizim için 70 senelik hicaptır. Rahmetli Faik Ökte'nin, ancak 1951 yılında yayınlayabildiği "Varlık Vergisi Faciası" isimli kitap ise iftiharımız (Yeni baskısı yapılamaz mı acep bu değerli kaynağın?).

Aradan yıllar geçiyor, tek parti hükümetinin maliye bakanlığı eliyle dövüp soymaktan beter ettiğimiz azınlık cemaatlerine bu defa devrin kontrgerillası kancayı takmıştır: 6-7 Eylül 1955'de İstanbul'da yaşananlar, daha sonraki yıllarda gördüğümüz bütün kışkırtıcı eylemlerin ninesidir! O gün Lefter'in Büyükada'daki evini basan çapulcu takımının evi taşlayıp "Vurun şu gâvura" diye bağırabilmesi millî hicâbımızdır; hadiseyi duyan Fenerliler'in Kartal'dan motorla doluşup Ada'ya koşturarak Lefter'in evi önünde barikat kurması da millî iftiharımız. Keşke aynı yiğitliği ve civanmertliği, vaktiyle gadre uğrayan bütün gayrimüslimlerimize de gösterebilmiş olaydık!

Bu vesileyle olsun içimizdeki ırkçı ile yüzleşelim. Kapıkule'den her çıkışımızda "Öteki" olmanın nasıl bir şey olduğunu etinde-kemiğinde hisseden birileri olarak ruhumuzun derinliklerinde mırıldanıp duran vahşîyi imlâya getirip sigâya çekelim; bu toplumu, kendi ötekisi ile (Alevî, Rum, Dersimli, Ermeni, Kürt, Dindar, Ulusalcı) kavgaya tutuşturanların yüreği artık yağ bağlamasın.

Dünyayı değiştiremeyiz; kendimizi belki...

Milletimizin varlık değerleri bunlar mıdır yani?

Resmî bayram kavramının ne kadar su götürür bir tâbir olduğuna en iyi misal, 27 Mayıs Darbesi'nden sonra komitacı takımının kanunlaştırarak yürürlüğe koyduğu, "27 Mayıs Anayasa ve Hürriyet Bayramı"dır.

Bu satırların yazarı, zikredilen "sözde" bayramın, daha ilkokul sıralarında iken sınıf öğretmeninin dilinden o mâlum ve meşhur, "Meşruiyetini kaybetmiş zalim bir iktidara karşı

Türk milletinin meşrû direnme hakkını kullanan kahraman Türk ordusunun..." nutku ile nasıl "propaganda" edildiğini unutmuyor.

1963 yılında icad edilen bu sözde bayram, 1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle yine bir başka askerî komitanın -Bu defa basiretli- kararı ile kaldırıldı. 12 Eylül Darbesi'nin yargı önüne çıkarılmasını beklediğimiz şu günlerde denilebilir ki, 12 Eylülcülerin en isabetli icraatlarından biri, toplumla alay eder gibi ihdas edilen bu bayramın kaldırılması olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca 19 Mayıs törenlerinin stadyumlardan kapalı alanlara alınmasına dair genelgesi, bekleneceği üzere yeni bir tartışmaya yol açtı; en şiddetli tepkiyi ise MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli gösterdi. Bahçeli'ye göre uygulama, "...daha hangi gelişmelere yol açacağı belirsiz olan art niyetli girişim ve niyetlerin, milletimizin varlık değerlerine tam anlamıyla kast etmesi" anlamına gelirken Türk milletinin değerleri ve tarihi emanetleri ufak ufak yıpratılıp anlamsızlığa sürükleniyor, Türkiye sistemli bir karşı duruşun, Cumhuriyet'in kanına girmeyi gündemine alan ayırıcı dinamiklerin baskı ve tuzakları ile yüz yüze kalıyordu.

Vay canınaydı!

Lise yıllarında bu bayram çalışmalarına katılmamak için kırk dereden su getirip okul yönetimine karşı türlü-çeşitli yalanlar uydurmak zorunda kalmış biri olarak 19 Mayıs törenlerinin eskiden olduğu gibi stadyumlarda, tam da derslerin en kritik dönemine girmiş kızlı erkekli gençlerin sportif kıyafetleriyle jimnastik yaparak kutlanmasını desteklemenin anlaşılabilir bir tutum olduğunu düşünüyorum; ne var ki, stadyumlardan kapalı alanlara alınan uygulamanın, "Milletimizin varlık değerleri"nden biri veya birkaçını teşkil ettiğine beni kimse inandıramaz. Milletimizin varlık değerleri arasında, sert askerî komutlarla icrâ edilen kızlı-erkekli jimnastik gösterileri de mevcutsa, ben o değerlere inanmıyorum demektir bu. Kezâ 19 Mayıs gösterilerinin -Sayın Bahçeli'nin yazılı açıklamasında; yani sürç-i lisan sözkonusu değildir- belirtildiği gibi "Tarihi emanet" olduğu iddiasını da tek kelimeyle gayriciddi buluyorum. Zannediyorum bu fikrime, vaktiyle bu tarzı icad eden Recep Peker'in rûhu bile itiraz etmez.

Daha açık konuşmak gerekirse bu kararın, en başta liseli gençlerimizin aileleri tarafından memnunlukla karşılandığını düşünüyorum; iki sebepten: İlki, sıkı imtihan trafiği içinde bayrama katılma angaryasından kurtulmuş olmak; ikincisi ise, özellikle kız öğrencilere örfümüzün cevaz vermediği kısa spor kıyafetleri ile binlerce kişinin gözü önünde jimnastik yaptırma tatsızlığının sona ermesi; kaldı ki MHP'li seçmen kitlesinin de aynı gerekçeleri büyük nisbette paylaştığına eminim.

Bayram kaldırılmıyor, uygulaması değişiyor; kaldı ki bunlar "Nass" hükmünde nâzil olmuş veya şu meşhur "İlk üç madde" gibi değiştirilmesi bile teklif olunamayacak tabu niteliğinde ilâhî gelenekler değil. Tek parti devrinden bu yana Türkiye değişti; milli bayramlardaki "kutlama" anlayışının ne kadar kaçınılmaz ve gerekli olduğu artık tartışılabiliyor. Halkın

devlete itaat gösterisi üslubunda düzenlenen bu bayramların biri değil, hepsi de su götürür şeylerdir; kaldı ki bu kutlama türünün ne kadar eğlenceli olduğu ayrıca tartışılabilir. Devlet temsilcilerinin "Şeref Tribünü"nde oturduğu, memur ve öğrenci takımının askerî birlik nizamında uygun adımla devlet büyüklerinin önünden geçip selama durduğu bu tören ritüelleri, evet, artık kabak tadı verdi...

Milli bayramlarımızın eğlence boyutu yok; bir nevi ideolojik imân tazeleme âyini bunlar. "Devlete, rejime, ebedî şefe, orduya sadakat" gösterisidir bu kutlama biçimi.

"Milletimizin varlık değerleri"ymiş. Yok yahu!

Şairâne bir hülyâ!

Bir okuyucum, "Şairâne bir tasavvur sizinkisi" demiş, "Toplu Konut İdaresi'nin ufkunu sorgularken hayallerle gerçekleri karıştırmış olmalısınız; o bahsettiğiniz çatısı kırmızı kiremitli bahçeli gecekondularla TOKİ evleri arasında bâriz bir konfor farkı vardır.

'Şâkulî' değil de evleri 'Ufkî' yapalım diyorsanız Türkiye'nin gerçeklerini görmek lazım. Para var mı hocam para?" Ardından dalgasını geçiyor, "Şairlik de böyle bir şey herhalde; hakikatleri parlak hayallerle sunmak. Demek ki böyle de yazılabiliyor!"

<!--more-->

Geçtiğimiz pazar günü Zaman'ın haftasonu ekinde yayınlanan TOKİ konulu yazım, "Bir dokun bin ah dinle bu kâse-i fağfurdan" misâli, hayli yankı buldu; çoğunlukla destekleyici mektuplar aldım; yukarıdaki örnek eleştiri getirenlerden biri. TOKİ yönetimi adına bir üst yetkilinin, eleştiriyi ağır bulduklarını, gerekli açıklamayı yapacaklarını belirten bir e-mektup gönderdiğini ama açıklamanın henüz gelmediğini de belirtmeliyim. Yer dar, sözde iktisada riayet edeceğim: Okuyucumun, "Para var mı hocam para?" kinâyesiyle murad ettiği mânâ açıktır: "Yüksek katlı apartmanlar ucuza geliyor, 1-2 katlı, bahçeli evler pahalıdır; hem o kadar arsayı nerden bulacağız" imâları...

Bu kadar arsayı nerden bulacağız deyince aklıma geldi: Yedeksubay taburunda komutan, asteğmen adaylarına fırça çekiyor: "Sorumsuzsunuz, savruksunuz; fırsat bulsanız aziz vatanı bile parselleyip satarsınız be!"

Derken arka sıralardan cılız bir ses: "Amaan komutanım, o kadar arsayı kim alır Allahaşkına!"

O hesap! Batı ülkelerinde hepimizin hayranlıkla seyrettiği birkaç katlı, kutu gibi güzel evler görürüz. Meselâ Hollanda; yüzölçümü Konya kadar, nüfusu Konya'dan 8 kat fazla, 16 milyon. Hollanda'da toprak az, çok değerli ama şehir merkezleri hariç genel mesken tarzı az katlı, bahçeli yapılar; üstelik Hollanda hâlâ çok önemli bir tarım ülkesi.

Almanya kezâ. Yüzölçümü takriben iki katımız, nüfusu bizden 10 milyon fazla; halkın dörtte üçü müstakil yapılarda oturuyor. ABD'de bu oran % 90'ı geçiyor; her iki ülke buna rağmen tarım topraklarının kadrini biliyor, dünyanın önemli tarım güçleri her ikisi de.

"Onlarda para bol ama biz fakiriz"e gelelim; israf ettiklerimizle, yapıp bozduklarımızla, beğenmeyip yazlıklardan ev tedarik ettiklerimizle bizim cebimizden çıkanla onlar arasında önemli bir fark yok. Aynı parayı harcıyoruz hemen hemen. Fark şurada; onların evlerini seyrederken kıskanıyor, böyle güzel meskenlerin ancak milyarder harcı olduğunu sanıyoruz; değil. Bütün mesele temel tercihlerde, yönelişte.

Biliyorsunuz, o ayılıp-bayıldığımız apartman türü yerleşim, kadim Roma icâdıdır. Batılılar, medeniyetin apartman safhasını bizden önce geçtiler, darda kalmadıkça tenezzül etmiyorlar; biz gördüğümüz kıra-bayıra birbirinin güneşini engelleyen gökdelen yavruları dikiyoruz.

Arsamız bol hamdolsun, teknik elemanımız, çimento ve çelik fabrikalarımız da var ama müstakil evi, bahçeli evi milyoner harcı haline getirmişiz. Orta halli vatandaş, apartman balkonunda tutuşturamadığı mangalını semâverini yellemek için arabasına binip en az 30 km yol tepmek zorunda. Çoluk çocuğunu ise hayvanat bahçesine, sinemaya götürür gibi parka götürebiliyor. Batı'da yüksek katlı apartmanlar sefalet mıntıkaları, bizde sosyal itibar alâmeti. Hani muasır medeniyet yolunda Batı'yı takib ediyorduk; hani, n'ooldi?

Hâlâ bir şansımız var; şu "Kentsel dönüşüm" denilen altın fırsatı, fiyakalı bir rövaşata ile doksana takalım; arza yayılalım; tabiatla didişmeyelim; şehirleri ömür törpüsü yapmayalım. Nüfusu, şehir dışına aklî ve insânî ölçülerle dağıtmaktan başka yol kalmadı. Rahmetli Turgut Cansever hoca'nın defâetle anlattığı (hazindir, bir türlü anlatamadığı!) çâre buydu.

Hayır para değil, ufuk meselesi bu; müstakil evlerde yaşamak bir peri masalı değil, hâlâ yapabiliriz.

Süslü Jandarma, Zaide, Kostak Ali, Hantuman

Ara sıra yakın bir ahbab veya akrabanın düğününde orta yere çıkıp en azından kolları kaldırarak ısrar üzerine, çok bilinen tâbirle "şöyle bir dönüvermek" zarureti hâsıl olur, beceremem.

Israr, geri çevrilemez bir raddeye gelince elim ayağıma dolaşır, ilk kuşak robotları gibi hantal ve gülünç hareketlerle müziğin ritmine isyankârlık eden uzuvlarım, "Bir an evvel yerimize oturalım be abi; biz bu işe uygun değiliz" diye feryad eder durur.

Halay bölgesinin çocuğuyum, halay bilmem. Bizim Sivas Halayı, benim gibi "beden zekâsı özürlü" biri için, kesinlikle ezberlenip uygulanamayacak kadar girift, ağır ve vakur figürlerle bezelidir. Seyrine bayılırım, hakkını vererek halay tutanlara da imrenirim; bu işi becerebilenlerden biri olmayı da çok isterdim lâkin heyhât. Oysa ki müzik kulağım iyidir,

ritim duygum da fena değil; bir ara, amatör bir müzik heyetinde kudumzenlik yapmışlığım bile var. Dans, beden zekâsıyla ilgili bir kabiliyet. "Vermezse Mâbud, neylesin Sultan Mahmut" meselesi...

Ne yapayım, "dansa kabiliyetim yok" diye bu yaştan sonra kendimi helâk edecek değilim; bu işi hakkıyla yerine getirenler olduğu müddetçe mesele yok. Sağolsun YouTube; görüntü kalitesi genellikle vasatın altında kalıyorsa da bu sitenin gündelik hayatımıza ve görgümüze kattığı değerler inkâr edilmeyecek derecede büyük ve önemli. Meselâ, daha on sene evvel, karınca-kararınca müzik arşivi tutmak gibi bir merakımız vardı. Eşten-dosttan tedarik ettiğimiz ele zor geçen müzik eserlerini kaydeder, etiketler, raflara koyar sonra da "Bende falan eser var, istersen senin için de kopya yapayım da dinle" diye fiyaka satardık. Artık bunlara gerek kalmadı; eğer "iyi ve profesyonel kayıt" noktasında benim gibi fazla titizlenenlerden değilseniz dünyanın müziği hemen elinizin altında duruyor; dünyanın bütün müzikleri, bütün dansları hatta bütün meslekleri, zenaatları, sanat uygulamaları...

"Meslek de nereden çıktı?" demiyoruz; "Nasıl yapılır?" başlığı altında akla gelebilecek hemen her şeyin nasıl imâl edildiğine, nasıl planlandığına, nasıl uygulandığına dair sayısı belirsiz kısa video, meraklarınıza ve zevkinize cevap vermek için hazır bekliyor: Bıçak nasıl bileylenirden ahşap oymacılığına, kütük ağaçtan kulübe inşasından teleskop imâline, kaynakçılıktan kalaycılığa kadar aklınıza ne gelirse... Bu mucizevi arşivi harekete geçirmenin sırrı anahtar kelimede saklı. Anahtar kelime, arama çubuğuna yazıldığında sizi en kolay yoldan hedefe götüren tılsımdır, bir nevi hokus pokus. Merak ettiğiniz konuda yurtdışı örneklerine, dünya görgüsüne erişmek için sözlük seviyesinde biraz İngilizce kavram bilmek yetiyor.

Geçenlerde, çalışmaktan bunalıp masa başında kendime kısa bir "dalga geçme molası" ikram etmeye karar verince, dünyanın son harikası YouTube'u kurcalamaya başladım. Evvelâ canım şöyle güzel bir Tekeler köyü zeybeği dinlemek istedi, ardından Kadıoğlu'ydu, Kocaarap'tı derken gözüm yan sütunda yer alan listede "Efsane" isimli bir zeybek klibine takıldı. "Nesi efsâne acaba?" diyerek tıkladım.

2005 yılında galiba Denizli'de halk oyunları grup yarışması düzenlenmiş. Eğer yanılmıyorsam İzmir Karşıyaka'yı temsil eden gençlerin gösterisini, seyircilerden biri telefon kamerası (Cep kameralarının dünyamızı yavaş yavaş dönüştürmeye başladığını siz de fark ediyor musunuz?) ile baştan sona kaydetmiş, yaklaşık sekiz dakika.

Efendim, Orta Anadolulu menşeime ilaveten, üstelik Ege ve Rumeli müziğine yıllarca burun kıvırmış biri sıfatıyla sağda-solda ileri geri konuşan biri olmama rağmen itiraf ederim ki takriben on-onbeş seneden beri bu peşin fikrimden vazgeçmiş bulunuyorum. Hatâ etmişim; şimdiki kavlim şudur: Müziğin, sanatın iki kriteri var: İyi ve kötü; bizimki, onlarınki değil!

Zeybekler, Türk musikisinin en gümrah ve gözalıcı kollarından birini teşkil ediyor. Melodik yapıları son derece zengin, müzikal ifadeleri olgun, sanki herbiri çok kabiliyetli bir bestekâr elinden çıkmışçasına şaşırtıcı ayrıntılarla dolu müthiş bir vâdi zeybeklerimiz. İşte bu zeybek havaları, şöyle ehli kimseler tarafından lâyıkı veçhile canlandırıldığında ve dört başı mâmur bir tarzda icrâ edildiğinde olağanüstü bir güzellik zuhur ediyor.

Bir cep telefonunun basit kamerasıyla çekilmiş videoyu seyredince benimle aynı duyguyu paylaşacak mısınız bilmiyorum; ben çok duygulandım, görüntüleri defalarca seyrettim ve "Keşke orada olsaydım" veya "Keşke bu gösteri daha gelişkin kayıt cihazları tarafından çekilebilmiş olsaydı" diye hayıflandım.

Aradan yedi sene geçmiş; o "Efsane" ekipte, çok takdire değer bir oyun ve sanat disiplini içinde görevlerini icra eden gençlerin bir kısmı artık "işin hocası" mevkiine yükselmişler. Hezar aferin her birine, kendilerine vaktiyle emek veren hocalarını da takdirle anmadan geçmek haksızlık olur.

Ne güzel... Bu memleketin bir yerlerinde hâlâ işini çok ciddiye alan, sanat derecesinde güzel icra eden kişi ve kişilerin varlığını bilmek, insanda garip bir iyimserlik ve mutluluk duygusu uyandırıyor.

Derken bir başka ayrıntı dikkatimi çekiyor. Gösteri 4 parçadan yani dört zeybek havasından ve dansından müteşekkil. "Acaba isimleri nelerdir?" diye merak edip alttaki yorumları okuyunca buluverdim: İlk hava "Süslü Jandarma" adını taşıyor, ikincisi "Zaide" veya Zahide (?), üçüncüsü Kostak Ali, dördüncüsü Hantuman Zeybeği.

Çift Jandarma türküsünü duymuşluğumuz var da, vaktiyle efeler diyarında insanları bir hayli meşgul eden Osmanlı jandarmasının bu esere nasıl olup da "Süslü Jandarma" adıyla girdiğini öğrenemedim (Var mıdır bilen?), fakat dört hava içinde müziğine ve dansına en çok bayıldığım Kostak Ali Zeybeği'nin hikâyesine ulaşabildim. Ulaşmak ne kelime, "anahtar kelime" girilince Kostak Ali'nin kendisinden kendi nâmını taşıyan zeybeği seyretmek bile mümkün. Hâlâ yaşıyor kendileri. Meğer, dedesi vaktiyle "kostak, kostak" yürümesiyle meşhurmuş, zeybeğin adı oradan kalmış.

İçlerinde en ilginç hikâye ise Hantuman Zeybeği'nin:

Sene 1977, İlhan Aydınalp isimli folklor araştırmacısı, bu zeybek havasını Menemen civarındaki köylerde derlemiş. Vaktiyle Milli Mücâdele'ye katılan gâzilerden biri ayaklarını kaybedince, kendince bir zeybek dansı icat etmiş. Yere oturarak sadece dizleri ile hareket etmeye çalışan bir engellinin hareketlerini hemen fark edebiliyoruz. Yörede bu zeybeğe "Kazâzede" denildiği de olurmuş.

Daha sonra "Bakalım bu havaları başka kimler canlandırmış?" diye araştırmaya başladım. Kayıt sayısı şaşırtıcı derecede bol. Meselâ 2009 yılında Kara Harp Okulu öğrencisi gençlerin

bir gösteri kaydına tesadüf ettim; daha çok "Efe" ile yapılmış koreografik düzenleme etkileyici, coşkunluk verici ama nasıl denir, disipliner bir sertlik içinde uygulandığı için ilk örnekte olduğu gibi güzel ve duygulu görünmedi.

Şimdi haklı olarak, "Biz bu videoyu nasıl seyredebiliriz?" diye merak ettiniz; kolay. YouTube'u açıp arama çubuğuna "Efsane Zeybek" yazdığınızda işlem tamamdır. Bulamayanlar için videonun doğrudan adresi şöyle: (http://www.youtube.com/watch?v=ntPvc5kzr4E)

Ne diyecektim; ha, "Yahu ben bu zeybek oyununu öğrensem gerektir" diye evin içinde şöyle bir dönüvermeye kalkıştım; az kalsın düşüp bir tarafımı zedeleyecektim.

Ona da razıyım, bazı güzellikleri sadece takdir etmek bile nimet!

[youtube]http://www.youtube.com/watch?v=ntPvc5kzr4E[/youtube]

Bir nevi hukuk akrobasisi

12 Eylül darbesinin yargı karşısına çıkarılması ve yeni Anayasa hazırlıkları, hukuk doktrini cephesinde ilginç, hatta tuhaf diyebileceğimiz görüşlerin ortaya çıkmasına sebep oldu.

Bunlardan ilki, Kenan Evren ve diğer darbeci komite mensuplarının asla yargılanamayacağını ileri süren ünlü bir hukukçuya ait. Özetle şöyle diyor: “Evren ve arkadaşları, halk oyuyla kabul edilen 1982 Anayasası’nın geçici 15. Maddesi hükmünce yargılanamazlar. Zira geçici 15. Madde, darbeyi yapan komitenin (yani ‘Konsey’) her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezaî, malî veya hukukî sorumluluk iddiası ileri sürülemeyeceğini ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamayacağını âmirdir. Bu madde halkoyuyla kabul edildiği için ‘Kapsayıcı bir af’ hükmündedir. Af geriye doğru işlemez, yok sayılamaz. Dönerse böyle bir hukuka ve devlete güvenilmez!”

İkinci görüş daha tuhaf. Anayasa hukukçusu bir öğretim üyesi, şu anda yasama görevini yürütmekte olan TBMM’nin yeni bir anayasa yapamayacağını, ancak mevcut anayasanın maddelerini değiştirmeye hakkı olduğunu ileri sürüyor.

Gerekçeleri şöyle: “Anayasayı ancak ‘Aslî kurucu iktidar’ diye tarif edilen bir iktidar cinsi yapmaya yetkilidir. Buna mukabil ‘Tâlî kurucu iktidar’ türü, anayasa yapmaya değil; ancak mevcut bulunan anayasayı değiştirebilme yetkisine sahiptir. Aslî kurucu iktidar, yine yazarın ifadesine göre hukuk-dışı sınırsız yetkiyle donanmıştır.”

Burada dikkat çekilmesi lâzım gelen nokta, aslî-tâlî iktidar kategorilerinin kim tarafından ve ne suretle tarif edildiğidir; hukukçu profesör bu konuda kendi makalesine atıfta bulunuyor; şüphesiz o makalenin de atıfları vardır ancak biz o kaynaklardan haberdar değiliz. Daha sonra öğretim üyesi, kavramlaştırmasını yakın tarihten örneklerle tahkim ediyor; meselâ 27 Mayıs

darbesiyle yürürlükten kaldırılan 1924 Anayasası, iktidarı silah zoruyla deviren Milli Birlik Komitesi'nce lağvedilmiş ve komite kendini 2 Haziran 1960 tarih ve 1 sayılı kanunla yasama uzvu olarak ilân etmişti (Bu kanunun mimarları da devrin en ünlü anayasa ulemâsından mürekkep bir hukukçular heyetiydi; unutulmasın!)

İkinci örnek ise 1961 Anayasası'nı ortadan kaldıran Milli Güvenlik Konseyi'nin teşkil ettiği iktidar türüdür. Hem MBK, hem MGK hukuk dışı yollarla yürürlükteki anayasaları ilga etmiş, yerine kendi iradeleriyle oluşturdukları özel meclisler aracılığı ile yeni anayasa yaptırmışlardı. Yazar, hukuk tekniği bakımından darbeci komitelerin aslî kurucu iktidar sayılacağını, buna mukabil şimdi Meclis'in anayasa yapma yetkisi taşımadığını ileri sürüyor. Bu görüşü ciddi surette dile getiren başka fikir sahipleri de var; onlara göre yeni anayasa yapabilmek için önce 'kurucu meclis' niteliğinde, sadece anayasa yapmakla görevli özel bir meclis seçilmeli, bu kurul anayasayı yaptıktan sonra asıl meclis kendini lağvederek yeni anayasaya göre yapılacak seçimlere gitmelidir!

Benim nokta-i nazarıma göre kırk dereden su getirmeyi hatırlatan bu doktrin mülahazalarıyla varılmak istenen nokta, bu Meclis'in anayasa yapamayacağını vurgulamaktır. Halkın oyları ve serbest seçim esasıyla oluşmuş bir parlamentonun, eskisi beğenilmediği için yeni anayasa yapamayacağını savunmak, pratikte, "Darbeciler yapabilir ama demokratik parlamentolar yapamaz!" anlamına geliyor. Kezâ, "Kenan Evren ve darbeci arkadaşları yargılanamaz; 15. madde ile ebediyyen af kapsamına girmişlerdir." fikrini savunmak da bana göre en hafif tabirle bir hukuk akrobasisidir. Zira bu fikir sahiplerine göre, hukuk dışı usullerle meşru bir yönetimi devirip fiili durum ihdas edenler, kendilerine "hukuk akrobasisi" mevzuunda yol gösteren diğer hukuk allâmelerinin önayak olmasıyla meşruiyet kazanıp yargılanamazlık mevkiine çıkabilmekte, buna mukabil serbest seçimlerle halkın temsiline hak kazanmış parlamentolar, sadece gündelik işlerin tedvirine bakabilmektedir.

Neyse ki yargı, akrobasi yoluna tevessül etmiyor: 12 Eylül darbecilerini yargılayacak davanın iddianamesi kabul edildi ve yeni anayasa çalışmaları, parlamento çatısı altında devam etmektedir.

Kategorik bir alerji mevzubahis değil çocuklar

"Göğü yıldızdan yeri tezekten" tanıdığımız için bizim dünyadan haberimiz yok tabii; Kültür Bakanlığı'na bağlı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü ikiye ayrılmış.

Yeni Sinema Genel Müdürü Mesut Cem Erkul, ilk iş olarak film desteklerine yeni bir kıstas getireceklerini, gişe yapan filmlerin yanı sıra tüm aile üyelerinin birlikte izleyebileceği, herkese hitap eden yapımların teşvik edileceğini söyleyince ortalık karışmış.

Yayınladıkları bildiriden hareketle kendilerini, "Sanat sinemacıları" olarak isimlendirebileceğimiz, "Sakal tıraşları mavi/ Kırmızı bıyıkları biber" bir grup sinema insanı

"Barut öksürür" bir edâ ile vermiş veriştirmişler (Bkz. Attila İlhan); "Sinema Genel Müdürlüğü'nün hâlâ Ticaret ya da Sanayi değil Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bünyesinde olduğunu hatırlatmak isteriz". Hmm... demeye getiriliyor ki, "Müdür müdür! Mevzu ne traktör ne de patates; burada sanatla ilgili bir şey var!" ve ardından en güçlü silahlarını (Şişko Bertha!) cepheye sevketmişler: "Kültürel, sanatsal ürünler kâr zarar hesabı ile değerlendirilemez!" Bu derece tahripkâr bir bombanın öldürücü şarapnel etkisine rağmen ayakta kalması muhtemel kılıç artıklarına hitaben şu mealde güzel bir ders verilmiş: Son on yılda Türk Sineması istikrarlı bir yükseliş içindedir, yerli yapımlar büyük festivallerde yer bulmakta ve ödüller kazanmaktadır. Bu başarılar milyonlarca lira sarfıyla yapılacak tanıtımlardan daha güçlüdür ve bu zaferler ancak sanatçıların özgürlüğü ve yapımların özgünlüğü ile ortaya çıkabilmektedir!

Öğrendiniz herhalde: Kısaca, sanatçı özgür, yapımlar özgün olacak, parayı ise devlet verecek!

İyi de özgür ve özgün abilerim, ablalarım; bu tür eserlerden biz Karabudunun düz ahalisi, biz göbeğini kaşıyan takımı, biz "her an itibariyle irticâa meyl-i mahsûs" vaziyetindeki echel kalabalık bir şey anlamıyoruz ki; ilk onbeş dakikasında narkozlanmış gibi kazâya bıraktığımız uyku borçlarını tediyeye başlıyoruz mîrim! Evet, hem ayıp hem günâh ama n'aapalım, Evropalı festival cemaatlerinin bilumum ödüllere garkettiği bu caanım özgün yapıtlar ne zaman sinemalara düşse, bomba ihbarı yapılmış gibi salon o'ssaat boşalıveriyor. Halkımız eşiyle, dostuyla, mâaile seyredebileceği, anlaşılır, sade, eğlendirici, insanda hayat sevgisi uyandıran basit filmler seviyor. Anlamıyoruz diye bizi de dövecek misiniz yani, dövecek misiniz? (Hâtiften, "Nerde o günler" homurtuları)

Onların bizimle işi yok ama; diyorlar ki, "Eğer bu bakış açısıyla yaklaşılsaydı son yıllarda uluslararası başarılar kazanan filmlerin birçoğu desteklenemezdi. Kurgulanmaya çalışılan bu teorik zeminin hem sanatın tümünde ve doğal olarak sinemada tek bir karşılığı vardır; sansür ve adam kayırma. Sanatın doğasına, maddi koşullarla ve çerçevesi müphem Türk aile değerleriyle sınır çizmek kabul edilemez."

Entel sinemadan anlamadığınız ve fıtraten câhil olduğunuz için tercüme ediyorum: Bir- Ey ahali, size kalsa bizim özgün yapıtların âkıbeti mâlum; biz bu dünya şâheserleri yapamazdık! İki- Bizim paramızı kesmeye kalkışırsanız adam kayırmış ve sansür koymuş olursunuz! Üç- Zaten bu "Aile değerleri" dediğiniz şey pek matah bir nâne değildir, "Çerçevesi müphem" bir takım üstyapısal şeysiler...

Sinema Genel Müdürü'nün tezi şu hâlbuki: "Eskiden kahramanlık filmlerine, tarihi Türk filmlerine gidilir, çıkıldığı zaman onun etkisinde kalınırdı. Bir Malkoçoğlu vesaire etkilerdi... Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da engellilerin ya da Türk ailesinin yapısını güçlendirici eserlerin ortaya çıkmasında çok istekli..."

Vallahi doğru karar; destekliyor ve tebrik ediyorum. Nihayet, halkın vergileriyle oluşan fonların âkıbetini soruşturan ve sinemaya destek için doğru adresi araştıran bir bürokratik hamle gördük, alkışlıyoruz.

Özgün ve özgür sinema insanlarını ise, projelerini desteklemek için hür teşebbüs erbâbından başkaca sponsor bulmaya dâvet ederiz. Kameraya "Motor" komutu verdikten sonra tripodun mengenelerini sıkıştırıp aynı kadrajda onbeş dakikalık plan çekmeye benzemez bu iş. Yapın o beğenmediğiniz "Çerçevesi müphem aile değerleri"ne hitab eden eğlenceli, basit filmler, onları da seyredelim.

Kategorik bir alerji mevzubahis değil yani çocuklar!

Sahi, neydi o kanun?

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 76. Maddesi, "Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar" başlığı altında şöyle bir hüküm getiriyor:

"Bir plânın icrası suretiyle, millî, etnik, ırkî veya dinî bir grubun tamamen veya kısmen yokedilmesi maksadıyla, bu grupların üyelerine karşı aşağıdaki fiillerden birinin işlenmesi, soykırım suçunu oluşturur."

Kanun daha sonra suç sayılan fiilleri sıralıyor: "Kasten öldürme, kişilerin bedensel veya ruhsal bütünlüklerine ağır zarar verme, grubun tamamen veya kısmen yokedilmesi sonucunu doğuracak koşullarda yaşamaya zorlanması, grup içinde doğumlara engel olmaya yönelik tedbirlerin alınması, gruba ait çocukların bir başka gruba zorla nakledilmesi."

Kanun, Soykırım suçu işleyenlere, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası takdir ediyor ve soykırım kapsamında işlenen kasten öldürme ve kasten yaralama suçları açısından, belirlenen mağdur sayısınca gerçek içtima hükümleri uyguluyor.

Kanunun son iki fıkrasında, "Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunacağı ve bu suçlardan dolayı zamanaşımı kuralının işlemeyeceği" öngörülmüş.

Önceki gün Fransa Senatosu'nda kabul edilen kanun ise şu esas itibariyle şu yaklaşımı getiriyor: "Soykırım suçunu veya insanlık ve savaş suçunu savunan, inkar eden veya kamusal alanda önemsizleştirmeye çalışan[lar], alttaki tanımlamalara dayalı cezalandırılacaktır..."

Star gazetesi güzel bir habercilik örneği verdi; dünkü nüshasında, "O yasanın tam metni"ni Türkçe'ye çevirtip yayınladı. Okuduk, atıf yapılan sair maddeler haricinde neyi murad ettikleri hakkında az-çok fikir sahibi olduk. Bir hukuk allâmesi değilim, belki de yanlış yorum çıkarıyorum fakat anladığım kadarıyla bu metin, bizim hani ezelden kulak âşinası olduğumuz, "Kanunun suç saydığı bir fiili alenen övme" müeyyidesini andırıyor; kaldı ki bu fiil bizim ceza hukukumuz kapsamında da suç olarak târif edilmiştir. İki metnin meâli arasında yakınlık var.

Biz galiba bu noktada anlamdan çok niyeti sorguluyoruz.

Velev ki Fransa, hakikaten gözünü karartıp Türkiye ve Türkler aleyhinde saçma-sapan bir kanun çıkarmaya çalışıyor; mütekabil tedbir bu mudur? Avrupa'daki gurbetçilerimizi parlamento önüne yığıp gösteri yaptırmaktan daha derin ve zekîce kurgulanmış bir karşı hamle, bir strateji geliştiremez miydik? Hukuktan anlamadığım gibi diplomasi mütebahhirem de pek matah bir şey sayılmaz ama biz galiba tam da Sarkozy'nin ve bu kanunu parlamentoya getirerek Türkiye'nin sinir uçlarıyla oynamak isteyen çevrelerin istediği şeyi yaptık: Bir- Fransa Parlamentosu'na bir nevi BM Genel Kurulu itibarı bahşettik. İki- Fransa'yı bir süper güç, Sarkozy'yi bir dünya lideri mevkiine çıkardık ve tam olarak neyi protesto ettiğini bile bilmeden bağırıp çağıran bir topluluk olduğumuz intibâını verdik. Hemen ardından -çok tekrar edilmesinden ötürü artık içimize baygınlık veren- karşı tedbirlerden bahsedilmeye başlandı: İhalelerden men, boykot, diplomatları geri çağırmak vesaire...

Tam tersine, bunlar bâriz güvensizlik alâmetleri. Bazı noktalarda hâlâ mütereddid görünen teklif sahiplerinin elini güçlendiren tepkiler veriyoruz. Telâşlı, tedirgin, hani az biraz suçluluk hissiyatı içinde davranıyoruz. Onların, bizi görmek istedikleri gibi davranıyoruz. Tepkilerimizi öngörenleri haklı çıkarıyoruz.

İkiyüze yakın üniversitemiz, pek çok enstitümüz, bilim adamımız, entelektüelimiz, hukukçumuz ve siyaset adamımız var ve bunları bir araya getirip bir "Devlet görüşü", bir resmî politika üretemedik. Konuyu tarihçilere bırakalım tezi, bir yerde siyasetsizliğimizi, ümitsizliğimizi teyid ediyor.

Bu konu hakkında son sözü tarihçilerin değil, hukukçuların ve siyaset adamlarının söyleyeceğini aklımızın bir kenarına yazalım.

TOKİ yönetiminin açıklaması

Gazetenizin 15 Ocak 2012 tarihli Pazar ekinde yayınlanan, "TOKİ'nin ufku var mı, ufku?" başlıklı yazınızdaki görüşleriniz üzerine aşağıdaki hususları bilginize sunarak değerlendirmelerinize katkıda bulunacağımız düşüncesindeyiz.

İdaremiz, 58, 59, 60 ve 61. hükümetlerimizin acil eylem planı ve hükümet programlarında yer verilen hedefler çerçevesinde, gecekondu dönüşüm/kentsel yenileme projeleriyle, belediyelerle işbirliği içinde çağdaş şehirler üretilmesini ve şehirlerin günün değişen koşullarına daha iyi yanıt verebilecek duruma getirilmesini hedeflemektedir. Bunun yanı sıra kentlerimizdeki gecekondulaşmanın önlenmesi, mevcut gecekondu alanlarının dönüştürülmesi ve dar gelirlilerin kira öder gibi kısa sürede ev sahibi olmaları da amaçlanmaktadır.

Türkiye'deki gecekondu ve kaçak yapılaşma alanları sadece bireyin ve grupların bilgi eksikliğinden ya da yanlış davranışlarından kaynaklanmadığı gibi, çözümü de bireylere ve

gruplara bırakılmayacak kadar önemlidir. İdaremizce ciddiyetle ele anılan dönüşüm projeleri aynı zamanda sosyal devletin yükümlülüğü olarak görülmektedir. Sorunların çok yönlü olması bireyin ve grupların bu sorunların üstesinden yalnız başlarına gelmelerini engellemektedir.

Kentsel yenileme projeleri bire bir halk ile muhataplığından dolayı gerçekten zor projelerdir. Bu projelerde, kamu menfaatini düşünürken karşınızdaki halkı da mağdur etmeden sonuca ulaşmak ve bunun yanı sıra kentin köhnemiş bölgelerini de rehabilite etmek ana hedeftir. Bu kapsamda gecekondu dönüşüm projelerinin en zor tarafı halkı proje konusunda ikna etmek, mevcut yaşam standartlarına uygun yeni yaşam alanları oluşturmak ve yeni hayata adaptasyon konusunda sosyal içerikli projeler geliştirmektir. Hak sahiplerini yeni hayatlarına adapte ederken sosyal kriterleri de gözeterek mümkün olduğunca kişilerin eski yaşam standartlarına en uygun projelerin seçilmesi yönünde çaba sarf edilmektedir. İdaremiz bu anlamda Stratejik İletişim Konsepti oluşturma yönünde çalışmalarını sürdürmektedir.

İdaremiz tarafından gerçekleştirilen sosyal konut uygulamalarında gelinen seviye itibariyle konut üretimi esnasında kullanılan mimari projelerle ilgili yapılan eleştirel tespitlere ilişkin olarak gerekli çalışmalar yapılarak elde edilen projeler doğrultusunda ihaleler gerçekleştirilmektedir.

Bahse konu çalışmalar kapsamında; 2009 yılında İdaremizce "İstanbul Kayabaşı Bölgesi İçin Mimari Proje Fikir Yarışması" açılmış, yarışmada eşdeğer ödül alan mimari fikir projelerinden birisi ile uygulamaya yönelik proje çalışmalarına başlanılmıştır. Tünel kalıp sisteminin elverdiği oranda farklı türdeki plan şemalarına sahip konut tipleri üzerinden yöresel ve bölgesel özellikleri de yansıtacak tarzda siluetler elde edilmeye azami gayret gösterilmiştir. Elde edilen projelerle 822 adet konut uygulamasına ilişkin olarak gerekli ihale işlemleri tamamlanmış olup, projenin uygulanmasına yönelik olarak mahallinde imalatlara başlanılmıştır. Ayrıca Kayabaşı bölgesinde, eşdeğer ödül alan yarışmacılarla, farklı konut tipleri üzerinden yapılan proje çalışmalarına da halen devam edilmektedir. Bununla birlikte İdaremize ait Ankara Beypazarı, Bolu Göynük, Trabzon Arsin, Rize Çamlıhemşin ve Erzincan Kemaliye toplu konut uygulamalarında da Kayabaşı örneğinde olduğu gibi tünel kalıp sisteminin elverdiği oranda İdaremize ait konut tipleri üzerinden yöresel ve bölgesel özellikleri de yansıtacak tarzda siluetler elde edilmiştir. Kuzey Ankara kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında kullanılan konut tipleri de tünel kalıp sistemi esas alınarak bölgede yaşayan ancak dönüşüm kapsamında evleri yıkılan hak sahiplerinin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde projelendirilmiş olup, hak sahiplerinin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla da sosyal donatı binaları inşa edilmiştir.

Bununla birlikte İdaremizce hızlı konut üretimi çalışmalarında kolaylık olması amacıyla tercih edilen tünel kalıp sistemi yanında konvansiyonel sistemde de konut üretimine yönelik proje çalışmaları yapılmaktadır. Şöyle ki; halen uygulama imalatları devam eden İstanbul

Fatih Sulukule kentsel dönüşüm çalışmalarında yöresel, bölgesel ve de özellikle orada yaşayan Roman vatandaşlarımızın kültürel özelliklerini de yansıtan konvansiyonel kalıp sistemin sağladığı kolaylıklar sayesinde yakın komşuluk ilkesi içerecek şekilde az katlı, iç bahçeli ve yerleşik sokak kültürünü tamamlar nitelikte konutlar projelendirilmiştir.

Ayrıca Ilısu Barajı ve HES Projesi Yeniden Yerleşim faaliyetlerinin yürütülmesine yönelik olarak, İdaremiz, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda "Ilısu ve Yusufeli Barajları Göl Sahasında Kalan; Batman-Hasankeyf İlçesi 3 Belde ve 105 Köyde Kentsel Yeni Yerleşim Alanı ile Artvin-Yusufeli İlçesi ve 20 Köyde Kentsel Yeni Yerleşim Alanına Ait İnşaat Öncesi, İnşaat Aşaması ve İnşaat Sonrası Danışmanlık Hizmetleri İşi" kapsamında halen inşası devam eden 48 adet afet konutu ve inşa edilecek olan diğer konut ve sosyal donatı ile kamu binalarında da konvansiyonel sistemde, Sulukule örneğinde de olduğu gibi yöresel, bölgesel ve de özellikle orada yaşayan vatandaşlarımızın kültürel özelliklerini de yansıtacak şekilde projelendirme çalışmaları yapılmıştır. Kuzey Ankara kentsel dönüşüm alanı içerisinde kentsel dönüşüm çalışmaları dışında olmak üzere konvansiyonel sisteme uygun olarak geleneksel Osmanlı ve Selçuklu mimari özelliklerimiz esas alınmak suretiyle ve bir mahalle ortamı oluşturulacak şekilde 300 adet konut ve 41 adet villadan oluşan toplam 341 adet konut projelendirilmiş olup inşaat imalatlarına başlanılmıştır.

İdaremizce hızlı konut üretimi amacıyla halen kullanılmakta olan tünel kalıp sisteminin mimari olarak getirdiği kısıtlamalar bilinmekle birlikte tünel kalıp sistemin elverdiği oranda değişik ve farklı tarzda proje çalışmaları yapılmakta, aynı zamanda yine İdare'ye ait diğer işlerde de konvansiyonel kalıp sistemiyle yöresel, bölgesel ve kültürel özelliklere uygun projelendirme çalışmaları yapılmaktadır.

TOKİ, hükümetin planlı kentleşme ve konut üretim seferberliği çevresinde 2003-2011 yılları arasındaki 8 yıllık dönemde, daha önce hayali bile kurulamazken 500 bin konut rakamını aşmış bir kuruluştur. İnşa edilen konutlarımızın birçoğu yoksul ve alt gelir grubuna ait yurttaşlarımıza verilmiş olup bu kişiler kira öder gibi konut taksitlerini ödemektedirler. Başını sokacak bir ev arayışında olan bu insanlarımızın nitelikli, sağlıklı ve yaşanabilir sosyal çevreleri ile bir bütün konutlarında mutlu bir hayat sürdürmeleri hedefimizdir.

Gecekondu tarzı yapılar hiçbir yasa ve yönetmelik hükümleri gözetilmeksizin elde edilen arazi parçaları üzerine yapılan, plansız, programsız ve herhangi bir altyapısı olmadan inşa edilmişlerdir. Görsel anlamda ilk bakışta göze hoş görünmekle birlikte bu tür yapıların ülkemizde yaşayan tüm bireylerin hakları çiğnenerek yapıldığı ve maalesef halen de yapılmaya devam edildiği unutulmamalıdır. Bu tür alanlarda yaşamadan sadece görsel anlamda konuyu değerlendirmenin, olayı bütüncül değerlendirmeden uzak kısır bir yaklaşım olduğu açıktır. Oysaki İdaremiz çeşitli araştırma kuruluşlarına kentsel dönüşüm ve gelişim

projeleri memnuniyet anketi hazırlatmış ve ortalama % 85 hak sahibi memnuniyetinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Öte yandan bahsi geçen yazınızda yer verilen fotoğraftaki bloklar, kentsel dönüşüm projesi için yapılan konutlar değildir. İdaremizce 2008 yılında ihale edilen ve boş mülkiyet üzerinde inşa edilen Ankara Mamak'taki 510 konut inşaatı işine aittir.

İdaremiz mimari projelerle ilgili yapılan eleştirel tespitlere ilişkin olarak gerekli çalışmaları sürekli yapmakta, kendini sürekli yenilemekte ve bu çalışmalar sonucunda elde edilen projeler doğrultusunda ihaleleri gerçekleştirmektedir. Hal böyleyken; bir fotoğraftan yola çıkarak, genel bir değerlendirme yapmadan "TOKİ'yi ufuksuzlukla" itham etmek özveri ile görev yapan TOKİ çalışanları için büyük bir haksızlıktır. Konuyu bu bilgiler dahilinde tekrar değerlendirmenizi diler saygılar sunarız.

Muktedir bir Türkiye, Batı'yı korkutuyor

The Independent gazetesinde yayımlanan 'Türkiye'nin ekonomik mucizesi artık zeval mi buluyor?' başlıklı yorum yazısı, tahmin edileceği üzere Türk basınında anında yankı buldu. Bazı Türk yorumcular, çok daha atik davranarak gazetenin web sitesinde yayımlanan makalenin altında, artık aşinası olduğumuz polemiklere girişmekte dakika sektirmediler. Bunlardan biri çok manidardı: "Bunlar İmam-Hatiplerin, Fethullah'ın, Tayyiplerin mârifetleri; başka ne bekliyordunuz ki?"

'Cimbom' takma adını kullanan Türk yorumcu, meâlen şöyle devam ediyordu: "Son on yılda alınan milyarlarca dolar borç ekonomik bir başarı gibi görünebilir ama demokratik değerler gitgide aşınıyor. Radikal İslamcı hükümet bağımsız ve tarafsız yargıyı ortadan kaldırdı; değil adil yargılama, duruşma bile yapmadan masum muhalifler İslâmi faşist rejim tarafından hapse atılıyor. Türkiye demokratik değerler açısından bir utanç kaynağıdır. Türkiye, modern toplumda yeri olmayan İslami değerlerin teşvik edildiği bir merkez haline geldi."

Ne kadar tanıdık, ne kadar mâlum cümleler; biz her gün, bir kısım gazetelerin web sitelerinde buna benzer yorumlardan düzinelercesi ile karşılaşıyoruz!

Sadede gelelim: Patrick Cockburn imzalı makalenin iki boyutu dikkati çekiyor; bunlardan ilki, Türkiye'nin kendisine duyduğu aşırı güven yüzünden kendi eliyle şişirdiği ekonomik bir balonu gerçek bir ekonomik başarı zannedebileceğidir. Yazar İrlanda ve Yunanistan'ın bu akıbete uğradığını hatırlattıktan sonra yabancı sermaye akışının kısa sürede tersine dönebileceğini ileri sürüyor.

İkinci olarak Cockburne, -bana göre ağzındaki asıl baklayı çıkararak- Türkiye'nin, ekonomik metanetiyle doğrudan ilgisi bulunmayan aşırı güven hissiyle bölge lideri gibi davranmaya başlamasına dikkat çekiyor. Komşularıyla hızla kötüleşen ikili ilişkilerin bir ikaz işareti

olduğunu belirten yazar, AB sürecinin sekteye uğramasıyla Kürt meselesi ve Kıbrıs'ta çıkmaza girdiğini hatırlatıyor.

Satır aralarından çıkan anlam, Türkiye'nin bir bölge gücü, 'büyük devlet' edasıyla davranmaya başlamasının, Batı çevrelerinde uyandırdığı ciddi rahatsızlık, hatta endişedir.

Türkiye, dış güçler tarafından rahatlıkla kontrol (hattâ manipulation) edilebildiği dönemlerde, çok vahim bir borç sarmalı içinde bulunuyor, kamu kaynaklarını ciddi surette israf ederken yatırımlardan çok borçlarını çevirmekle uğraşıyordu. O dönemlerde Türkiye'de rejimin niteliği, AB ile ilişkiler, demokratik standart ve değerler, insan hakları ihlâlleri gibi arızalar üzerinde durulduğuna şahit olmuyorduk. Bu süre zarfında Türkiye'nin askerî vesayet altında sürekli darbelere muhatap olması ve darbe baskısı altında yaşaması, insan hakları ihlâlleri, iç bünyede yaşadığı mezhep çatışmaları ve ucu kanlı cinayetlere kadar uzanan ideolojik kavgalar da pek dikkat çekmiyordu. Ancak siyasi istikrarı yakalamaya başladığı, kaynaklarını daha itinalı kullandığı ve ekonomik durumunu iyileştirmeye başladığı bir periyotta, Batılı çevrelerden bu tür ikaz kılığına bürünmüş homurtuların yükselmesi anlamlıdır.

Bu değerlendirmeyi yaparken, sistemin demokratikleşmesinde Batılı standartların verdiği ilhamı gözden uzak tutmuyorum.

Batılı çevreler için ideal Türkiye kompozisyonu, iç sıkıntılarından fırsat bulup bölgesinde ve dünyada sözü geçer ve etkili bir devlet olmaya fırsat bulamamış, Batı karşısında her daim mâdun bir ülkedir. IMF kaynaklarından daima kredi kullanarak gündelik işleri yürütebilen, bütün enerjisini iç barışı tehdit eden çatışmalara yoğunlaştırmış bir Türkiye, Batılı çevrelere 'mûnis' görünüyor olmalı. Komşularıyla iyi geçinen, karşılıklı dengeye dayalı ilişkiler geliştiren, hatta onlara kriz günlerinde yardımcı olabilecek derecede kendinden emin ve güçlü bir Türkiye, Batılı çevrelerin huzursuzluk kaynağı oluyor.

Patrick Cockburne'nin makalesi, işte bu mâhiyette anlaşılması gereken, "Bölgede etkili olmaya kalkışmayın, Batı'nın nüfuz alanlarına sızmaya kalkışmayın" anlamında bir niyeti ifade ediyor. Doğu komşumuz İran üzerinde yoğunlaşan ABD-AB baskısı Suriye'ye müdahale yolunda isteklendirilirken Arap Ligi üzerinde ağabeylik taslamaya yeltenmememiz istikametindeki baskıları böyle okumak gerektiğini düşünüyorum.

'Yapabilen' Türkiye, Batılıları endişelendiriyor; bizim tek endişemiz ise bütün enerjimizi 'doğru olanı yapabilmek' etrafında yoğunlaştırabilmek olmalı.

Tefsir-i lu'b u lehv

-Hocam futbol...

-Anladım; futbol bir oyundur Çekirge. Ara sıra spordan sayıldığı da oluyor ama sonuçta bir oyun. Oyun deyip geçmemeli ama, çok ciddi bir şeydir oyun. Kur'an'da bile yeri var.

"Şüphesiz dünya hayatı ancak bir oyun ve eğlencedir" buyruluyor 47. sûrenin 36. âyetinde. Bu, önemli bir anlam tabakası; diğer tabaka A'râf ve En'âm sûrelerinde farkediliyor; orada, insanların "Dinlerini oyun ve eğlence edinmeleri" anlatılıyor. Dikkat isterim, her üç sûrede de oyun ve eğlence kavramları şu iki kelime ile karşılanıyor: Lu'b ve Lehv.

-Aman hocam, daha leb demeden tefsir dersine intikal ediverdiniz...

-Hâşâ; ne haddime? Sadece merak; vâkıa tefsir, meraklı amatörler için tehlikeli bir vâdidir; bundan içtinâb ederim, lâkin yanlışsa zaten ulemâmız değneği sırtımda kırarlar diyerek devam ediyorum. Lu'b, düpedüz oyun demek, yani çocukların "Elimsende"si gibi, futbol gibi, hatta tavla gibi vesaire. Lehv ise insanı oyalayıp dikkatini dağıtan ve asıl mevzudan uzaklaştıran, meşgul edici vesileler, hani "oyuna dalmışım, eve gecikmişim" der ya çocuklar bazen, işte o.

-Mevzûa gelirsek...

-Mevzû üzerindeyim zaten Çekirge, haddini tecâvüz etme, yoksa seni "Oyun"dan atıveririm. Mevzû üzerindeyim ve diyorum ki Cenâb-ı Hak bize bu âyetlerde çok önemli bir ayrıntıyı hatırlatıyor: Tamam, dünya hayatı size oyalayıcı ve asıl meseleden uzaklaştırıcı bir sûrette bir oyun gibi tasarlanarak verildi ama aman dikkat, oyunu ciddiye alın. Oyunu ciddiye alırsanız, oyun olmayana vâsıl olabilirsiniz. Oyun kavramını kategorik olarak küçümseme, önemse ki oyun olanla olmayanı ayırabilesiniz.

-Anlamıyorum galiba, affedin...

-Şu: Tavlada bile, seni oyun olanla olmayan arasında esaslı bir şuur ayrımına götürecek bir nükte gizli; onu fark ettikten sonra tavlanın zevki gider, ibreti kalır. Oyunu, sadece kazanmak için takib ediyorsan ve senin için en yüksek değer buysa, zarları atmadan yenildin; hilekârsan kaybettin, kazanmayı çok ciddiye alıp zevkten tavana zıplıyorsan kaybettin. Tavla seni yendi, sınavda çaktın. Futbolu çoğumuz küçümser, daha baştan burun kıvırır; anlaşılabilir bir tepki fakat dikkat, bütün dünyâ hayatı böyledir diye buyruluyor bize. Nedir; meselâ meslek, kazanç, aile hayatı, fikir hayatı, politika, kariyer dediğimiz o kaygan süreçler. Bunların her biri, futbol veya tavla gibi oyalayıcı, unutturucu birer oyun. Oyunu küçümseme, süreci önemse. Oyunu ciddiye al, oyun olduğunu hiç unutma, oyundan asıl varılması gereken yerin adresini kestirmeye çalış.

-Futbola gelirsek...

-Gelelim: İki vechesi var, ilki spor; sporla öyle âhım-şâhım ilgili değiliz, ikincisi eğlence, yani ecnebîlerin "Entertainment" diye kavramlaştırdıkları şey; spor boyutunu geçtik, eğlence faslını da elimize-yüzümüze bulaştırdık, hîle yaptık; şimdi hîleyi örtmeye uğraşırken farkettik ki, oyunu ciddiye almazsan eğlendirici bile olamıyor, kendine ziyan veriyorsun. Geçelim siyâsete: Siyâseti, iktidarı kazanmak ve elde tutmak diye anlıyorsan bir adım sonra şeytan sana "Her şeye rağmen ve ne pahasına olursa olsun" şartını da fısıldar. Oysaki sadece oyun

olarak algılarsan, kazanma ihtimâlin var. Ölçümüz nedir, "Üst değerler"dir; üst değerleri eğip büken her oyun, şirâzesinden çıkmış demektir, başka bir vâdide alır başını gider ve ayağı üzengiye takılı kalmış süvari gibi helâk oluverirsin. Al sana eğitim meselâ, o da bir oyun. Bütün dünyanın bilgisini edinmek seni kurtarmaz, bilginin istikaametini sezdin ise eyvallah; bilgiyle mağrur isen eyvâh. Al sana aile hayatı. Sevdiklerine hâşâ taabbüd derecesinde muhabbet, oyunu anlamamaktır, kestirmeden şirke gidersin... Al sana meselâ sanat, meselâ din...

-Hocam, yerimiz bitiyor, bağlasak?

-Olmadı Çekirge, yine tam anlatamadım, yarım kaldı; bu yaştan sonra tefsir mi yazsam nedir, üff!

2012

31 Mart

Trolle balık avlamak zararlı mı? Zaman Gazetesi

28 Mart

Kapatmayalım, dağınık kalsın... Zaman Gazetesi

26 Mart

Aman hacıemmi! Zaman Gazetesi

26 Mart

Kimin stratejisi sonuç alacak? Aksiyon Dergisi

25 Mart

Namaz kuyruğu Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

24 Mart

'Aslî kurucu iktidar' kadar taş düşsün ayağınıza.. Zaman Gazetesi

21 Mart

O devrin kapak fotoğrafıdır Zaman Gazetesi

19 Mart

Abant Platformu özgüvenimizi destekliyor Aksiyon Dergisi

19 Mart

Tulumbacı Zaman Gazetesi

18 Mart

Çekirgeye araştırmacı-gazeteci diploması verelim mi? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

17 Mart

Bıt bıt bıt bıt!.. Zaman Gazetesi

14 Mart

2 Temmuz dosyası, devletin onur borcudur Zaman Gazetesi

12 Mart

Kiliseler Kanunu ve 'çözmeyelim lazım olur' mantığı Aksiyon Dergisi

12 Mart

Badana Reformu Zaman Gazetesi

11 Mart

Kendimi takdir ediyorum: Aferin bana! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

10 Mart

20 yaşından büyükler okumayabilir Zaman Gazetesi

07 Mart

Kreatif, cür'etkâr ve kaba Zaman Gazetesi

05 Mart

Kanaat kasapları Zaman Gazetesi

05 Mart

28 Şubat'tan özeleştiri çıkarmayacak mıyız? Aksiyon Dergisi

04 Mart

Efsaneler zombi gibidir kolay öldürülemezler! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

03 Mart

Bizi banyo oturakları mahvetti! Zaman Gazetesi

Bizi banyo oturakları mahvetti!

"Himmeti var olsun", Radikal gazetesi bizi en az bir ay eğlendirecek çok sevimli bir haber yapmış.

"Sanatçılar evrimi ve bilimi savunuyor" gibi çok şık ve karşı konulmaz derecede çekici bir ambalajla servise konulan haberin alt başlığında, "Tiyatro, sinema ve müzik dünyasının alanlarında en önemli isimleri (...)'nin evrimi neden savunmak gerektiğini anlattıkları video büyük ilgi gördü" deniliyor.

Haliyle merak ediyorsunuz, nedir bu video diye; efendim, video, "Evrimi Savunuyorum Grubu" ve NHKM video ekibi tarafından ortaklaşa hazırlanmış; haberde, Başbakan'ın "Dindar nesil" sözlerine cevap veren sanatçıların samimi üslûbunun dikkat çektiği de ileri sürülüyor ve şöyle devam ediliyor: "Çocuklar, ebeveynler ve eğitimcilerle gerçekleştirilecek 'Evrim Atölyeleri', çocuklar için hazırlanacak kitap ve çizgi film çalışmalarıyla devam edecek."

Haberi okuyunca insanın hemen gidip Evrimci olası, "Evrimle bilim ayrılamaz cemaatine" mürid yazılası geliyor; şahsen ben bizzat kendim olaraktan videoyu seyrettikten sonra şevke gelip, "Bre zındıklar, bilin ki evrime inanmayanın ukbâda yatacak yeri yok" diye nârâ atmamak için kendimi zor zaptettim, düşününüz yani!

Videoda dört sanatçı, sırayla evrimi ve bilim kavramlarını birbirinden ayırmamaya özel bir dikkat gösteriyorlar; maşallah! Kezâ bu elemanların sanatçı olmaları, söylediklerinin inandırıcılığına çok zengin boyutlar katıyor ve bu konularda benim gibi gaafil kalanlardan iseniz, kendinizi cehâletinizden ufalanmış hissediyorsunuz. İnşallah!

Ee, sizlere, bu eğlenceli videodan birtakım "tape" çözümlemeleri sunmama izin verirsiniz artık; meselâ bakınız bir sanatçımız, "Şimdiki iktidar kendi ideolojisi doğrultusunda diyor ki ben bilime ihtiyaç duymuyorum. Yani evrim teorisinin 200 yıl önce kanıtlanmış olması beni ilgilendirmiyor, benim şu andaki iktidarımda bu bilgiye yer yok." diyor; maşallah! Sözü diğeri alıyor hemen, dinlerken ağlamamak için insanüstü gayret göstermeniz gereken bu tirad aynen şöyle, "Yav, ben ortaokulda kürsünün üzerinde namaz kılmayı reddettiğim için sınıfta kaldım çünkü bunun yeri burası değildi, ben öğrenmek istersem gider annemden babamdan öğrenirim." (Burada ağlamamak gerçekten çok zordu; olanca metânetime rağmen hıçkırıklarıma engel olamadım nitekim!) Ardından öteki sanatçımız, hükümetin halkı cahil bırakma hesabı yaptığından, böylece daha kolay idare edebilme planlarından bahsediyor ve

biz, "Hee, hakikaten öyle yav; niye fark etmedikti ki?" demekten kendimizi alamıyoruz. Daha sonra hükümetin şöyle düşünmemizi istediğini açıklıyor sanatçı arkadaşlarımız: "Benim şu bilgiyi kabul etmiş olmam anlamına gelir; bizi leylekler getirdi. Bu iktidar beni üç yaşında çocuk zekâsında görüyor!" Tam burada kafam karıştı işte; leylek teorisi doğru değilse ne olmuş olabilir ki arkadaşlar?

Videonun en eğlenceli ve defalarca seyretmekten bıkmadığım bölümünde tiyatrocu eleman, Hamlet'in mezarlık sahnesindeki tiradını andırır bir vecize irâd ediyor: "Arkadaşlar güneşi balçıkla sıvayamazsınız; bilim durmaz, durdurmaya çalışırsın ama başaramazsın; adam küvete girer, su taşar, bilim durmaz; adam ağacın altına oturur kafasına elma düşer, bilimi tutamazsın."

Yıllarca küvete girmiş, fakat hep ayakta veya tabureyle oturarak yıkandığımız için suyu bir türlü taşıramamış olmanın acı sonucunu, derin bir pişmanlık sızısı halinde ruhumun bütün çeperlerinde hissediyor, utançla eziliyorum. Evet, gerçek bu işte: Hamama girersin, terlersin ama bilim alır başını gider... Vay canına!

Ardından sırayla, "Bilim bilim bilim; başka yok ben de ona inanırım işte", "Örgütlenmek de evrimin bir parçasıdır" ve özellikle "Evrimsiz olmaz, e bilimi savunuyoruz, bilimi savunduğumuz için de evrimi savunuyoruz yani" sözleriyle video sona eriyor.

Arkadaş, videoyu seyrettikten sonra bende bir aydınlanma, bir arınma halleri... Ağzımdan ışıklar fışkırıyor âdeta ve birdenbire bütün eşyanın anlamı değişiyor, Prometheus gibi bir şey oluyorum! N'olaydı da şu videoyu, elli sene önce seyretseydim diye başımı duvarlara vuruyorum!

...

Değerli solcu abilerim, ablalarım; kimsede kabahat aramayınız, sizi bu havalar değil, bu kafalar mahvetti işte!

Efsaneler zombi gibidir kolay öldürülemezler!

Herhangi bir arama motoruna, "400 sene sonrasına mektup" yazarsanız yüzde 99 ihtimalle aşağıdaki metinle karşılaşacaksınız.

İnternet cemaati safdildir, çabuk inanır; hele bir metin biraz milli gurur ve şuuru okşuyorsa ecdâdın ne kadar akıllı ve ileri görüşlü olduğundan dem vuruluyorsa, hâsılı, ezelî eziklik zaafımıza bir kenarından dokunuyorsa fazlaca düşünüp irdelemeksizin o söylentiyi alır, bağrımıza basar; bununla da yetinmez, "Elâlem okusun, ibret alsın, titreyip kendine gelsin" diye sevabına paylaşırız.

Bu metin, öyle bir metin; önceden ikaz ediyorum, her satırını "Acaba doğru mu?" diye düşünerek okuyunuz, mandepsiye bastırılma ihtimâlini göz ardı etmeden, tenkid cihazının bütün lâmbalarını yakarak yaklaşınız.

Mimar Sinan'dan mektup!

İşte o metin, daha doğrusu efsâne:

Bir Mimar Sinan eseri olan Şehzadebaşı Camii'nin 1990'lı yıllarda devam eden restorasyonunu yapan firma yetkililerinden bir inşaat mühendisi, caminin restorasyonu sırasında yaşadıkları bir olayı TV'de şöyle anlatmıştı. Cami bahçesini çevreleyen havale duvarında bulunan kapıların üzerindeki kemerleri oluşturan taşlarda yer yer çürümeler vardı. Restorasyon programında bu kemerlerin yenilenmesi de yer alıyordu. Biz inşaat fakültesinde teorik olarak kemerlerin nasıl inşa edildiğini öğrenmiştik, fakat taş kemer inşası ile ilgili pratiğimiz yoktu.?Kemerleri nasıl restore edeceğimiz konusunda ustalarla toplantı yaptık.?Sonuç olarak kemeri alttan yalayan bir tahta kalıp çakacaktık. Daha sonra?kemeri yavaş yavaş söküp yapım teknikleri ile ilgili notlar alacaktık ve yeniden yaparken bu notlardan faydalanacaktık. Kalıbı yaptık. Sökmeye kemerin kilit taşından başladık. Taşı yerinden çıkardığımızda hayretle iki taşın birleşme noktasında olan silindirik bir boşluğa?yerleştirilmiş bir cam şişeye rastladık. Şişenin içinde dürülmüş beyaz bir kâğıt vardı. Şişeyi açıp kâğıda baktık.? Osmanlıca bir şeyler yazıyordu. Hemen bir uzman bulup okuttuk.?Bu bir mektup idi ve Mimar Sinan tarafından yazılmıştı. Şunları söylüyordu: 'Bu kemeri oluşturan taşların ömrü yaklaşık 400 senedir. Bu müddet zarfında?bu taşlar çürümüş olacağından siz bu kemeri yenilemek isteyeceksiniz. Büyük? bir ihtimalle yapı teknikleri de değişeceğinden bu kemeri nasıl yeniden inşa edeceğinizi bilemeyeceksiniz. İşte bu mektubu ben size, bu kemeri?nasıl inşa edeceğinizi anlatmak için yazıyorum.'

Koca Sinan mektubuna böyle başladıktan sonra o kemeri inşa ettikleri? taşları Anadolu'nun neresinden getirttiklerini söyleyerek izahlarına devam? ediyor ve ayrıntılı bir biçimde kemerin inşasını anlatıyordu.Bu mektup bir inşanın, yaptığı işin kalıcı olması için gösterebileceği çabanın insanüstü bir örneğidir. Bu mektubun ihtişamı, modern çağın insanlarının bile zorlanacağı taşın ömrünü bilmesi, yapı tekniğinin değişeceğini bilmesi, 400 sene dayanacak kâğıt ve mürekkep kullanması gibi yüksek bilgi seviyesinden gelmektedir. Şüphesiz bu yüksek bilgiler de o koca?mimarın erişilmez özelliklerindendir. Ancak erişilmesi gerçekten zor olan bu bilgilerden çok daha muhteşem olan 400 sene sonraya çözüm üreten sorumluluk ?duygusudur."

Böyle efsânelere balıklama dalan takımından iseniz size ne mutlu; ama "Acaba biri beni dolmuşa mı bindiriyor?" diye aksilenenlerden iseniz buyrunuz bazı sorulara birlikte cevap arayalım:

Soru: Hikâyeyi kim anlatıyor?

Cevap: Bir TV seyircisi anlatıyor; peki kimden duymuş: Yaşadığı hadiseyi ekranda anlatan bir inşaat mühendisinden.

Soru: Bu inşaat mühendisi kim? Cevap, belirsiz. Peki, olayın tarihi belli mi? Eh, 1990'lı yıllar diye yuvarlama bir tarif. Olay yeri neresi? Şehzadebaşı Camii.

Dikkat, bahsedilen caminin adı yanlış; Şehzadebaşı Camii diye bir mâbed yok İstanbul'da, Şehzadebaşı semtindeki Şehzade Camii var. Önemli bir ayrıntı mı? Aslında değil ama tembih etmiştik; her ayrıntıya mim koyacaksınız. Nitekim biraz sonra caminin adı değişecek, Süleymaniye oluverecektir.

Taş kemer inşa etmeyi unutmadık ki!

Nereden çıktı bu mesele? Arz edeyim. Benim tarih meselelerine, fakat daha ziyade tarih usulü problemlerine çok meraklı, hatta titizlik derecesinde dikkatli bir dostum var. Mezuniyet arkadaşlarıyla haberleştikleri yazışma grubuna hitaben yukarıda metnini verdiğim mektubun sağlık derecesi hakkında şüphelerini belirten bir yazı göndermiş. Yazışma arkadaşlarından gelen bir cevapta, mektubun bir palavra olmadığı; hikâyenin, adı sanat tarihi camiasında bilinen, ünlü bir mimar tarafından keşfedildiğini, hatta zikredilen mimarın bu konuyla ilgili bir belgesel çekimine önayak olduğu şeklinde bilgiler ileri sürülünce arkadaş tereddüde kapılmış. Arkadaşı, hadisenin gerçek olabileceğini şu satırlarıyla ileri sürüyor:

- O mimar Türkiye'nin en önde gelen restoratörlerinden biridir. Pek çok önemli Osmanlı yapılarının yenilenmesinde aktif rol aldı. Ben kendisini tanıyorum. TRT 3'te bu konu ile ilgili bir belgesel hazırlanıp yayınlanmış, ben de seyretmiştim. Belgeselde bulunan Osmanlıca belgeyi konunun uzmanlarından biri yeni harflere çeviriyordu. Ben ona ulaşmaya çalışır, mektubun bir kopyasını rica ederim. ?

Şimdi burada bir lâhza soluklanalım. Hangimiz, ortalıkta onlarca benzeri dolaşan şehir efsânelerinden birinin doğruluğunu dert edinip de ciddi bir araştırmaya girişir ki? Arkadaşım böyle bir insan işte. Arkadaşına cevap verirken şöyle yazmış: "Gerçekten anlamakta zorluk?çekiyorum; bazı şeylere ne kadar kolay ikna oluyoruz böyle... Benim bu konuda ağzımı kapatacak tek şey mektubun bizzat?kendisidir; ya da ne bileyim, Topkapı'da ise evrakın katalog numarasıdır. Bahsedilen mimar ile bu mektubu eşleştiren bir bilgiye erişemedim yaptığım araştırmalarda, ama sen?neredeyse emin gibisin. Bu kadar emin olmanı gerektiren malzeme ne ise?paylaşırsan sevinirim; zira senin mektubun üzerine iki?Osmanlı tarihçisi tanıdığı aradım, sayende benimle hafif yollu dalga da geçtiler.?Mektubu bul da bir bakalım dediler."

Yukarıda bahsetmiştim, benim dostum usûl meselelerinde biraz fazlaca hassastır. Açmış telefonu ünlü mimarımıza, bakalım telefon konuşmasında neler öğrenmiş:

- O sanat tarihçisi mimar çok özel bir insan ve adı geçince durakladım. Zira her ne kadar sunuluş şekli popülizm koksa da bir açık kapı bırakmak her zaman iyidir. Benzeri bir şehir efsânesinde Leonardo Da Vinci'nin vakti zamanında bir lokanta açtığına dair bir iddia duyunca afallamıştım. Sonra konuşmacı birkaç İtalyanca belge, çizimler, hattâ fiyat listesi gösterince iş değişti. İddianın sahibi önemli bir tarihçi, İspanyolca, İtalyanca biliyor. Hâsılı, Mimar Sinan'ın mektubu konusu beni huzursuz ettiği için, dayanamadım, adı geçen sanat tarihçisi ve mimarın telefonunu bulup kendisi ile görüştüm! Çok nazik bir beydi ve bana olayı anlattı. 1970'li yıllarda [Hani 90'lı yıllardaydı?] Mersin'de bir restorasyon işinde çalışırken bir ustasından duymuş bu rivâyeti. Bu ustanın babası da İstanbul'da Süleymaniye [Hani Şehzâdebaşı, daha doğrusu Şehzâde Camii idi?] restorasyonunda çalışmış ve o tarihlerde rahmetli olmuş bir ustaymış. Kendisinin Mimar Sinan'a büyük hayranlığı varmış ve her yıl onun ruhu için hatim indirirmiş. Babasına neden her yıl Mimar Sinan'ın ruhu için hatim indirdiğini sorunca babası ona bu olayı anlatmış. Bir kemerin kilit taşında bir not bulduğunu...

Mimar bey hadiseyi duyunca heyecanlanmış ve biraz araştırmak istemiş. 'Mektubu bulsaydım elbette bunu yayınlayacaktım' dedi bana, ne var ki işin gerisi gelmemiş [Yani ortada böyle bir mektup da yok!]. Mimar da bunu bir çocuk oyunu şeklinde kaleme alarak çocuklara sorumluluk duygusu aşılamak için güzel bir örnek olacağını düşünmüş. Proje çok ilgi çekmiş ve TRT 3'te 1970'li ya da 80'li yıllarda bir belgeselde bu konu işlenmiş. Mimar bey dedi ki: 'Bunun bilimsel bir tarafı elbette yok, bu kadar yayılacağını elbette bilemedim.' Hatta espri ile 'Bilsem kendim için daha faydalı olacak bir şeyler yayardım.' diye ilâvede bulunmayı da ihmâl etmemiş. Gelelim kıssadan hisseye!

İnsanın, "O kadar güzel bir efsâne ki, keşke gerçek olsaydı." diyesi geliyor ama bir dakika. Aslında bizim böyle efsânelere, yanlış anlaşılmış söylentilere ihtiyacımız yok ama yeri geldi tespit edelim:

1-Efsâneler, hakikatlerden daha yakışıklı ve uzun ömürlüdür.

2-Gerek Mimar Sinan, gerek diğer Osmanlı mimarlarının uyguladığı yapı teknikleri öyle esrarengiz, bilinemez mahiyette şeyler değildir; ele geçmeyecek olan, Mimar Sinan'ın halef ve seleflerinin o zor ele geçen tenâsüb (proportion) ve güzellik kavrayışlarıdır. En âlâsından taş kemer inşa etmeyi hiç unutmamıştık ki, yeniden keşfedelim; keşfi gereken o zihin dünyasının kendisidir.

3-Usûl, esastan daha önemlidir.

28 Şubat'tan özeleştiri çıkarmayacak mıyız?

1. sene-i devriyesinde 28 Şubat, dönemin mağdurları tarafından bir kere daha kınandı, eleştirildi, yeni araştırma ve incelemeler yapıldı, yeni şahitlikler konuşuldu. Neredeyse bir ansiklopedi dolduracak hacimde yer tutan 28 Şubat yayınlarına hâkim olan genel edâ, yakınma ve karşı tarafı tenkitti. Özeleştiriye hiç rastlamadım desem yeridir.

Futbol basını, taraftarın gönlünü hoş etmek için yayın yapıyor; bu yaklaşım tarzının bütün basına aksetmesi hoş değil. Bir tarafın kesinlikle haksız, kanunsuz ve edepsiz, diğer tarafın kesinlikle haklı, mâsum ve meşrû kalabildiği bir tarihî hadise yoktur. Doğru, sıra dışı bir dönem geçiriyoruz… Doğru, devlet âdeta yeniden kurulurcasına bütün kağşak ve ârızalı kısımları gözden geçirilip onarılıyor… Doğru, devlete karşı vatandaşın hukuku yeniden inşâ ediliyor, hatta yeni bir anayasa için kolları sıvamış durumdayız ve böyle bir ortamda darbe heveslilerini caydırmak, demokratik kültürü desteklemek şart; ama sâkin ve kendiyle barışık bir ruh hâliyle özeleştiriyi ihmâl etmeden…

28 Şubat'a giden yolda mağrurların kibri, güç gösterisi vardı; mağdurların ise ona denk olmasa da gereksiz jestleri, zamansız hamleleri ve zaafları söz konusuydu. Büyük fotoğrafı seyrederken küçük ayrıntıları gözden kaçırıyoruz. Darbenin mağdurları bugün psikolojik bir rahatlık içinde ve artık mağdur değiller; güçlü mevkie geçtiler. 28 Şubatçılar ise henüz sanık mevkiine gelmemişlerse de (büyük ihtimâl yakındır) kamuoyu baskısının ağırlığını omuzlarında hissediyorlar.

Geçen hafta Aksiyon'un en dolgun sayılarından biriyle karşı karşıyaydık. Hepsi birbirinden değerli olan yazılar o kadar sürükleyici ve bilgilendirici idi ki sanki kitap okur gibi saatlerce Aksiyon sayfalarından kopamadım. Bu mülakatlardan en dikkat çekicisi, o dönemde Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürü olarak görev yapan Yusuf Günay'ın Cemal Kalyoncu'ya anlattıklarıydı. Günay, yukarıda izaha çalıştığım "özeleştiri" konularında âdeta tarihçilere ışık tutuyor. Bu hususlardan biri, 'iftar kararnamesi' konusudur. Günay'ın ifadesine göre, hükümetin dindarlıkla pek alakası olmayan kanadından, "Bir iftar kararnamesi hazırlayalım, insanlar evlerine iftar vaktinden yarım saat önce gitsin' şeklinde bir talep geliyor. Bürokratlar, "Böyle bir düzenlemeye ne gerek var" şeklinde mütalaa verince, hükümet ısrar ediyor: "Hazırladık ve bu kararnameyi imzalamak için ilk önce isteyenler Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna ile Refah Partisi aleyhine açıklamalar yapan bazı bakanlar olmuştur. Ben orada şüphelendim. Bir oyun oynanıyor gibi; ki sonuçta RP'nin kapatılma kararına karşı açılan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ndeki davada, dayandırılan hukuki şeylerin biri bu olmuştur. Yani devlet kurallarını dinî nüanslara dayandırmak gibi."

Yusuf Günay, 28 Şubat gecesi alınan MGK kararlarının hükümet tarafından pekâlâ uygulanmayabileceğini, Turgut Özal'ın 1987'de aynen bu kararlara benzeyen bir MGK kararı hakkında işlem yapmadığını Başbakanlık müsteşarı aracılığı ile başbakana iletince kezâ, "Siz bu işlerle uğraşmayın. Ben ne yapacağımı biliyorum." cevabını alınca çok üzülüyor. Oysaki Başbakanlık bürokrasisinin kriz esnasındaki beklentisi kararın ya imzalanmaması veya istifa edilmesidir. Bu beklentiye karşı devrin başbakanının cevabı çok ilginçtir: "Bir saatlik iktidar 40 yıllık ibadetten daha hayırlıdır."

Tabii iktidar olunabilirse! Nitekim Yusuf Günay, devrin başbakanının o günlerde "Krizi zamana yayarak idare edelim, hallederiz" yaklaşımını benimsediğini söylüyor.

Bu şahitliklere ilave edilebilecek ve herkes tarafından bilinen başka hatalı yaklaşımlar da yok değil. Hükümet olmak ama iktidar olamamak, kamuoyuna karşı dik duruşlu mesajlar verirken kapalı kapılar ardında gidişatı çaresiz nazarlarla seyretmekle yetinmek gibi hadiselerin içini dolduracak yaşanmış hikâyeler var. 28 Şubat'ın mağdurlarını "Aşağıdakiler ve yukarıdakiler" diye ikiye ayırmak lâzımsa, aşağıdakilerin mağduriyetine ve ezilmesine yukarıdakilerin dirençsizliği sebep olmuştur denilebilir. Unutulmamalı, hatırlanmalı ki bir daha 28 Şubatlar olmasın.

AK Parti hükümeti, kriz günlerinde o hataları yapmadığı için bugün iktidarının 10. yaşı içinde.

Kabul edelim; biz özeleştiriyi sevmiyoruz. Sadakati en yüksek değer sayan bir siyaset ikliminde noksanlardan bahsedenler sevimsiz görünüyor; bunun hiç önemi yok. Yeter ki doğru düşünme ve gerçekler karşısında -işimize gelmese bile- dik durabilme hasleti iklimimizden buharlaşıp uçmasın.

Kanaat kasapları

Gazeteciler, orantısız güç kullanan bir mesleğin erbabı olduklarını hep hatırlamalılar: Hadiselere isim veriyorlar, niteliyorlar, istikamet veriyor ve sonuçta kanaatleri yönetiyorlar. Sadece bir gazeteci için değil, herhangi biri için bile lüzûmundan fazla yetki ve otorite ve cabadan kutsanmışlık; eh, sorumluluktan hiç bahsetmesem de olur! Bazı gazetecilerin meslekî sorumluluk kavramını, sorumsuzluk ve hesap vermeye mecbur olmamak şeklinde anladıkları âşikâr. "Kim etti sana bu kârlı teklifi" diyesi geliyor insanın.

Adam, devrin güçlü generaline pişkin bir edâ ile, "Darbe yapacak mısınız darbe; sen ondan haber ver" diye sorarken gazetecilik yaptığı kanaatinde; bir bakana "Hakkında yolsuzluk dosyası var; istifa etsen iyi olur" şeklinde şantaj yaparken de gazeteci. Patronuyla iyi günlerinde bir tarafta şirketin yararına iş kovalayıp piston ararken öte yanda despot darbecileri desteklemek, sadece Türkiye'de "Gazeteci" etiketinin altında birleşebilir garipliklerdendir.

Şahıslardan değil, Türkiye'de "Gazeteci" kavramına bahşedilmiş neredeyse mistik, hattâ uhrevî muhtevadan bahsediyorum; buna göre "Gazeteci", hepimiz gibi nev-i beşer doğmakla birlikte meslekte belli yerlere yükseldiği lâhzadan itibaren bir yarı tanrıdır; dokunulamaz, eleştirilemez, soruşturulamaz, ne idüğünden sual olunamaz ve yazdığı her şey, muhteviyatında mutlaka hikmet boncukları ihtivâ eder.

Sıradan adamların çocuğu olmalarına rağmen, uygun tabiatte oldukları fark edilince (Zira her tabiatın üstesinden geleceği işlerden değildir kanaat kasaplığı!) asansörle terfî ederek yüksek sınıfa intisâb eder, dudak uçuklatıcı maaş ve transfer meblağlarına nâil olup iktidar santralına doğrudan bağlanırlar. Tâbi oldukları yegâne ahlâk, güç ve dolayısıyla iktidar ilişkilerinin iyileşmesine hizmettir.

Sıkı, hatta destânî bir zümre dayanışması gösterirler ve zamanla bu dayanışma, onları neredeyse ölümsüz, lâyüsel ve hikmeti kendinden menkûl olduklarına inandırır. Oysa ki, kendi klasmanlarına mensup bir gazeteci için bezl ettikleri fedâkârlık ve vefâyı, diyelim ki kendi gazetelerinde çalışan isimsiz ve sıradan basın emekçilerine lûtfetmeyeceklerdir. "Kast sistemi" şöyle çalışır; gazeteciler gazetecilerle, basın emekçileri de basın emekçileriyle dayanışır ve bu iki meslek, kesinlikle aynı "iş"i kapsamaz; onlar, medya starlarının sarayına odun taşıyan birer hamal veya canlı yelpaze sallayıcısı gibisinden ayak işlerini görürler; hele hele sendikalaşmalarına hiç iyi gözle bakılmaz. Onları tamamen meslekî endişelerden mahrum saymayalım: Güçlü olandan kopmamaya azami dikkat gösterirler ve galiba zaten başkaca değer yargıları da yoktur. Kabiliyetsiz oldukları da söylenemez: Meslekî maharetleriyle "Güç" bağlantısını koparmamak için bukalemun gibi karakter değiştirirken, hep aynı yüksek prensipleri savunduklarına kendilerini ikna etmekte ehil sayılırlar.

İşler iyi gitmediğinde, tersine döndüğünde alıştıkları hayat standardından geriye düşeceklerini hissetmek, neredeyse ölümle birdir. Onların günün birinde işsiz kalmaktan duydukları korku, gerçek işsizlerin yaşadıklarıyla kıyaslanamaz derecede daha büyük ve korkunçtur.

28 Şubat günlerinde bu zümrenin neler neler yaptığından biraz haberdar olduk. Bilinmeyen, sezilmeyen şeyler değildi; âşikâr alâmetleri görünüyordu ama tartışma heyecanı arasında ağızdan kaçırılmış yarı itiraf halleri, yine insana "Vay canına" dedirtiyor, öğretici oluyor. Aslında şaşırmamak gerekiyor; bu "Eküri"nin bir nesil önceki ceddi, 27 Mayıs koşusunda unutulmaz yarışlar çıkarmışlardı. Yeri gelmişken çiviyi yerine çakalım: Siyaset kültürümüzü temelinden kağşatan ve yozlaştıran dramatik tarih, 12 Eylül değildir, 27 Mayıs'tır; okullarda ibret dersi diye okutulsa yeridir.

Uzaydan dönmüş bir astronotla görüştüm az önce: Dönüşte Pantheon'a uğramışlar ama orada "Gazeteci" lakaplı yarı tanrı filan yokmuş; "Nerede olurlar" diye sorduğunda, "Genellikle Hades Bar'a takılır onlar" demişler; astronotun yalancısıyım.

Kreatif, cür'etkâr ve kaba

Fetbazlığın bu derecesine şapka çıkarmak lâzım; tamam, dehâdan bahsetmeyebiliriz fakat dikkatinizi çekerim; fikir, saygı duyulacak derecede yenilikçi, cüretkâr ve kaba: Önceki hayatında Veysel Karanî olduğunu söyleyerek saf vatandaşları, "Cennetten size yer vereceğiz" vaadiyle dolandıran F.K. isimli vatandaş işte yakayı ele vermiş bulunuyor.

Hani filmi çekilse hasılat rekorlarını parçalar geçer vallahi.

İnşallah basın savcıları, kanunun suç saydığı fiili övmek kapsamında değerlendirmezler; haberi duyunca ilk tepkim, "Vay alçaklar" makamından homurdanmak yerine, "Kreatif fikir diye ben buna derim" diye makaraları koyvermek oldu (Biliyorum "kreatif" yerine başka bir kelime yazmam gerekirdi ama bazılarının tepkisinden çekiniyorum; "Cıss, hoca hoca,

yaratıcılık Allah'a mahsustur, aman haa!" diye beni paylamaya hazır okuyucularım var benim).

Evet, kreatif ve cür'etkâr; cür'etkâr, çünkü dolandırıcılıkla itham edilen F.K., normal olarak, "Yahu arkadaş, yüzde 99'u Müslüman bir ülkede yaşıyoruz; binaenaleyh ben önceki hayatımda falanca-filanca idim numaraları bu ahaliye sökmez; onlar reenkarnasyonun İslâm inancına aykırı olduğunu bilirler" şeklinde düşünmesi gerekirken gözünü karartmış ve "Mübareğin yedi göbekten torunuyum; bakınız elimde kapı gibi şecere senedi var" gibi yollara bile tenezzül etmeden kendini doğrudan bizzat Veysel Karanî olarak takdim edebilmiştir; bu cür'eti takdir etmeliyiz. F.K. kardeşimiz, kestirmeden ama kaba bir stille saf kandırmak yerine zekâsını iş dünyasının meşrû kulvarlarına yöneltse idi pekâlâ "innovative coach" veya düpedüz "guru" statüsünde çok başarılı bir kariyer yapabilirdi.

Yahu, bu nasıl bir hayal gücüdür, nasıl bir fantastik tasavvurdur, nasıl bir istidattır arkadaş? Yargıyı etkilemek pahasına davaya bakacak hâkimden istirhamım odur ki, "Ben önceki hayatımda Veysel Karanî Hazretleri'nin bizzat kendisi idim" diyen birine 6 küsur milyon lira kaptıracak derecede dinden, diyânetten, akıl ve firâsetten mahrum insanların mebzûlen yaşadığı bir ülkede, gayrimeşru da olsa "kreatif" fikirler sergileyen bu elemana takdir edeceği cezâda bir miktar "zekâ iskontosu" yapsa, şu bizim amme vicdânımız fazlaca tahriş olmayacaktır fikrindeyim; yine de o bâbda emr ü fermân hazreti men-lehü'l-emrindir vesselâm!

F.K. yine insaflı imiş ki uydudan bir link kiralayıp kendi televizyonunu kurarak seyirciye tatlı bir edâ ile hâtıralarını anlatmak veya arada tanıtma kabilinden "Advertorial" kılıklı reklâm numaralarıyla cennette satışa çıkardığı arsa ve kâşâneleri "Rendering" modelleriyle pazarlamamıştır; bu yolu tercih etmiş olsa kısa zamanda köşeyi döneceği tartışılmazdı.

Satan satıyor da alan nasıl alıyor, yürek dağlayıcı soru budur. "Cık cık cık, cehâlet işte efendim; eğitim şart azizim şart!" deyip geçecek miyiz yani?

Veysel Karanî'nin çağdaş mümessilinden cennette arsa satın alan safderûnların dini bir heyecanla yatırım yaptıkları muhakkak; neticede kelepir fiyatına Akdeniz sahillerinde bir tatil köyünden villa kapatmıyor F.K.'nın müşterileri; resmen ve alenen ahirete yönelik bir hesap içindeler. Peki, bahsettiğimiz "dinî heyecan"ın sadakati hakkında bu derece fikirsiz olmalarında vey oluşumuzda, vaktiyle bu safdillere din öğreten kişilerin hiç vebâli yok mudur?

"Ed'Dîn" ile, cennetten parsel kapatanların dini arasındaki galîz fark, daha ne gibi vahim yanlışlıklar, safdil cehâletler, ağır vebâller ve hayal kırıklıkları barındırıyor kim bilir? Vahy'in berraklığından, câhiliye dininin kirli bulanıklığına doğru bir lâhzada kayıverirken bu Müslümanların tutunacak hiç dalı yok muydu; bu adamların "din" diye bildikleri şey, bu kadar sığ ve çürük müydü? Nerede tahlisiye sandalları, nerede cankurtaran simitleri?

Ey sâfiyetlerini hırsla kirlettikleri için dolandırıcılarından daha mücrim görünen mağdurlar, "sözde" mağdurlar; biliyorum, "kendini bilmez üç beş kişi"den ibaret değilsiniz ve nâçiz zannıma göre parasını peşin yatırdığınız arsaları, sizi dolandıran satıcınızdan çoook daha sonra temellük edebileceksiniz!

20 yaşından büyükler okumayabilir

Bugüne mahsus olmak üzere, günün mânâ ve ehemmiyetini dile getiren hadiseleri yorumlamayı, diğer köşe yazarı arkadaşlarıma devrederek sizlere yeni bir icadı tanıtmak istiyorum; bütün zamanların en iyi icadını...

İki gün önce, eski mesai arkadaşım Emine Şahin Tursun'dan bir e-mektup aldım. Diyor ki, "Hocam, bu videoyu seyrederken sizi hatırladım; eminim siz de beğeneceksiniz!" Beğenmek ne kelime yahu, bayıldım; mest oldum. İstedim ki, herkes bu güzellikten haberdar olsun. Video, 20 yaş altına hitab ediyor; okumakla ilgili bütün yan kavramları bilgisayar üzerinden öğrenen genç kuşaklara, çok eski ve güzel bir şeyi hatırlatıyor. Yaşınız tutmuyorsa, okumayabilirsiniz yani!

İnternette bulup seyretme imkânı olmayan okuyucular için videonun metnini (birkaç küçük değişiklikle) iktibas ediyor, bu arada bu güzellikten haberdar olmamız için metni Türkçeye çeviren meçhul kardeşime şükranlarımı sunuyorum.

Arkamıza yaslanalım ve bütün zamanların en iyi icadını bir kere daha keşfetmeye çalışalım; her gün yeni bir fettanlık, yeni bir sürüm numarası ile bizi kendine bendetmeye çalışan siber teknolojinin şartlanmalarından sıyrılarak, eşyâya bir başka gözle bakmayı deneyelim. İşte ışıklar söndü, gong çaldı, perde hafif bir hışırtıyla açıldı. Sahnede yeşil tişörtlü genç bir adam var:

"Merhaba, Sizi yepyeni bir cihazla tanıştıracağız.

Bio-optik bilgi merkezi olarak tasarlanan bu ürünün adı: Kitap.

Kitap, teknolojide devrimci bir çağ başlatan yeni bir buluş; kablo yok, elektrik devresi yok, pil yok, hiçbir bağlantı yok. Küçük ve taşıması kolay; her yerde kullanılabilir.

Elektrik ya da pil istemediği gibi şarj edilmesi gerekmez, her zaman her yerde kullanılabilir; elbette fişe takmanız gerekmeden.

Kitap asla çökmez; yeniden başlatma ihtiyacı duymaz.

Muhteşem özelliklerinin keyfini çıkarmak için kapağını açmanız yeterlidir; bu kadar basit çalışır.

Kitap, sıralı sayfa numaraları ile imal edilir ve her biri binlerce bitlik (byte) bilgiyi içerisinde barındırabilir. Her sayfa optik olarak [gözle] taranır ve bilgileri doğrudan beyninize kaydeder.

Tek bir parmak dokunuşu ile sonraki sayfaya geçebilirsiniz.

Sayfaları bir arada tutan bir düzeneği vardır: Cilt! Böylece sayfalar doğru sırasıyla bir arada tutturulur. Sağlam kâğıt teknolojisi sayesinde üreticiler her iki tarafı da kullanabilir; bu da bilgiyi ikiye katlar, maliyetleri düşürür.

Birçok kitabın başında kullanışlı bir "İçindekiler" sayfası bulunur; böylece aradığınız bilginin tam olarak nerede olduğunu bilir ve anında bulursunuz.

İsteğe bağlı bir gerecimiz daha var: Ayraç; bu araç yardımıyla kitap, son oturumda kaldığınız sayfadan açılır, kitap kapalı olsa bile...

Ayraçlar uluslararası standartlara uygundur, yani tek bir ayracı farklı üreticilerin kitaplarında kullanabilirsiniz; dahası, birden fazla ayraç tek bir kitap içinde kullanılabilir; kullanıcı isterse farklı arama sonuçlarını tek yerde kaydedebilir.

İsterseniz kitap içindeki yazıların yanına şahsî notlarınızı kaydedebilirsiniz. Bunun için basit bir programlama aracı kullanıyoruz: Kalem!

İsterseniz ellerinizi kullanmayabilirsiniz: Kitap tutucu (İngilizcesi book stand; tek kelimelik Türkçe karşılığını bilen var mı bu hiç kullanmadığımız gerecin?). Kitap, tutucusuna konulduğunda ellerinizi kullanmadan da kolayca okuyabilirsiniz. Sayfayı çevirmeniz gerektiğinde tek bir parmak hareketi yeterli olacaktır.

Kitap çevre dostu bir üründür, çünkü sadece yüzde 100 geri dönüşümlü malzemelerden imal edilir. Taşınabilir, dayanıklı ve bütçenize uygun olan kitap, size yeni bir eğlence dünyasının müjdesini veriyor.

Dünyayı anlamanın yöntemini değiştirecek yeni çağa hoşgeldiniz. Kitap çağına hoşgeldiniz!"

Not: Videoya YouTube sitesinin arama çubuğuna "Tüm zamanların en iyi icadı" yazarak ulaşabilirsiniz.

Kendimi takdir ediyorum: Aferin bana!

"Efsaneler zombi gibidir, kolay öldürülemezler" başlıklı yazı, iki farklı karakterde okuyucu tepkisine yol açtı: İlki, "Bu efsaneyi ben de duymuştum, demek doğru değilmiş; keşke gerçek olsaydı!" yolunda tesbitler; ikincisi ise, "Sen Mimar Sinan'a zombi dedin, hemen diz çök ve özür dile" şeklindeki saydırmalar. Hangisinden başlayalım; "Saydırma" neviinden başlayalım!

"Öncelikle Mimar Sinan ve şişe içindeki mektubu konusunda ne söylemek istediğinizi tam olarak anlamış değilim, ancak anladığım bir şey özellikle son 10 yıldır Türk milletine ve Türk lafzına Zaman gazetesi ve malum grubu tarafından zarar verilmeye çalışılmasıdır, üstelik

İslam-Müslümanlık adı ve kisvesi altında... (Bizim gazeteye acıyorum bazen; biz yazarlar olarak ne yapsak tokadı Zaman gazetesi, hatta Türklük-Müslümanlık yiyor!) Zatı-alinizin Mimar Sinan ve şişe içindeki mektubu konusundaki tutarsızlıkları sıralayıp böyle bir olayın olmadığını-olamayacağını söyleme şekliniz de aynı tutarsızlıkta değil mi? Mesela diyorsunuz ki 1970 veya 1980'lerde TRT 3'te bu konu işlenmiş demeniz kelimenin tam anlamıyla ve de amiyane tabirle (İsmini bizden esirgeyen değerli okuyucu, burada üç harften oluşan vücudun oturak yerini anlatan bir kelimeyi tercih etmiş) mantıktan ibarettir... 1970 veya 1980'de TRT 3 falan mı vardı? (Alıntı yaptığım kişinin sözlerini benim söylediğimi zannederek saydırıyor) Kusuruma bakmayınız diyemeyeceğim, kusuruma bakınız ki kendinizi, cemaatinizi (sözü ne zaman 'Cemaat'e getirecek diye bekliyordum; Bingo!), gazetenizi ve haliyle yanlışlarınızı düzeltiniz... Yanlışlıklarınızı düzeltmediğiniz sürece yanlışlarınızın oluşturduğu ve gün geçtikce büyüyüp girdap haline gelen süreçte boğulup gideceksiniz.... (İyi de ne alâka yani?)

Uydurma mektupla islam'ın ne ilgisi var?

Bahsi geçen ve dolaylı olarak çamur atmaya çalıştığınız Mimar Sinan ve mektubu konusunda gerçekten samimi ve ciddi olarak bir araştırma yapmak istiyorsanız 1985-1989 yılları arasındaki Marmara Üniversitesi Tarih bölümündeki Sanat Tarihi dersleri veren hocayı bulursanız o olayın gerçek olup olmadığını öğrenirsiniz. Tabii ki derdiniz gerçekten doğrulara ulaşmaksa. Hocanın adını da kasıtlı olarak vermiyorum, mademki gazetecisiniz arayıp bulun. (Hocasının ismini açıklarsa kiralık kaatil tutup vurduracağımdan çekiniyor galiba!) Bir de bu olay gerçek olmasa bile ne yazar, milletin düşünce alanını genişleten ve o kadar ileri derecede geleceği düşünmenin de gerekliliğini vurgulayan ve bu durumla günümüz gerizekalı, kısır ve günübirlik çıkarcı siyasilerin ve aydınların durumu hakkında bir kıyaslama yapabilmemizi sağlayan menkıbe veya hikayelerin ne zararı olabilir ki (İşte bu, işte bu diye haykırmak istiyorum; sesim çıkmıyor!)? Kaldı ki bu olay yüzde 100 gerçek olduğu halde...

En son kısımdaki tesbitleriniz veya tesbit şekliniz de yanlışlarla dolu. Zira aynı mantığınızı İslamiyet-Peygamber-Hadisler konusuna da uyguladığınızda veya uygulamaya kalktığınızda hangi sonucun çıkacağını söylememe gerek yok sanırım (Uydurma mektupla İslamiyet'in ne ilgisi var ki?). Dolayısıyla sadece yazmış olmak dışında yazmaya çalışın veya bırakın adam gibi birileri doldursun o köşeyi de (Editörüme kendimi ihbar ediyorum işte) taaaa Japonyalar'daki benim gibi birilerini rahatsız etmemiş olursunuz (Bunun gibi birilerinin taa Japonyalarda ne aradığını merak etmiyoruz. Arz geniş!).

Umarım aynı sayfanızda kocaman bir özrünüzü de görürüz. Özür dilemesini bilmeyen Mevlâ'dan af dilemesini de bilmeyen demektir. Sağlıcakla kalmanızı ve yanlışlardan en kısa zamanda çarketmenizi dilerim..."

Mektup aynen böyle; daha doğrusu böyle değil, çünkü millî mefahir adına beni bir güzel haşlayan ama ismini vermeyen akıllı okuyucumuzun yazdıklarını okunur hale getirmek için otuz civarında düzeltme yapmam gerekti. Fedâ olsun.

Bir başka mektupta, "Mimar Sinan efsanesine 'Zombi' gibi çirkin bir benzetme yapmanızdan dolayı özür dilemem" hatırlatıldıktan sonra yazının sonundaki ikinci maddeye eleştiri yöneltiliyor: "Yazınızın sonundaki 2. madde doğru değil maalesef. Neden mi? Şimdi açıklıyorum; bu arada size şu anlatacaklarım kesinlikle bir efsane değil, bunları da belki diğer bir yazınızda 'Meğerse bazı efsaneler gerçekmiş' şeklinde yazarsınız." Okuyucumuz mektubunun devamında Mostar Köprüsü'nün yıkıldıktan sonra bir Türk şirketi tarafından yeniden inşası esnasında Almanların devreye girerek, köprü kemerinin nasıl olup da yüzlerce yıl dayandığını araştırmak için MR çektiklerini, bu arada taş aralarına kurşun döküldüğünü tesbit ettiklerini anlatıyor.

Nedir bu 2. madde, ne söylemişim ki, bazı okuyucular bu kadar infial gösteriyorlar" diye o meşhur 2. maddeyi yeniden hatırlatıyorum; aynen şöyle: "Gerek Mimar Sinan, gerek diğer Osmanlı mimarlarının uyguladığı yapı teknikleri öyle esrarengiz, bilinemez mahiyette şeyler değildir; ele geçmeyecek olan, Mimar Sinan'ın halef ve seleflerinin o zor ele geçen tenâsüb (proportion) ve güzellik kavrayışlarıdır. En âlâsından taş kemer inşa etmeyi hiç unutmamıştık ki, yeniden keşfedelim; keşfi gereken o zihin dünyasının kendisidir."

Hay ağzıma sağlık yahu! Budalalıktır filan ama işte kendimi alenen takdir ediyorum; bravo bana!

Ha, unutmadan ilave edeyim: Kemer denilen formu, Romalılar icat etti arkadaşlar. Ayrıntılı isbat isteyenler Romalı Mimar Vitruvius'un "Mimarlık Üzerine On Kitap"ını inceleyebilirler. Kitap MS. 1. yüzyılda kaleme alınmıştı! Kemer aralığı ile yüksekliğin belirlediği eğime göre kesilen kemer taşlarının oyularak içine kurşun akıtılması veya demir bağlantı perçinleri eklenmesi de, -bazılarının hayâlleri yıkılacak olsa bile- bir Osmanlı, hatta bir İslâm-Türk icadı da değildir; bu teknik, mesela MÖ 2. yüzyıldan beri Eski Yunan'da biliniyordu; Anadolu'da örneği çoktur. Kemer, tonoz veya kurşun perçin gibi icatları bizden birilerinin yapmamış olmasından utanmamız gerekmiyor. Kültürler arasındaki alışverişten ötürü bu gibi geçişkenlikler son derece fazla ve tabiidir; bu gibi teknoloji unsurlarını din ve nesep libası geçirerek sahiplenmek bizi komik duruma düşürebilir (Bkz. Şekil A ve B)

Efsane bol, ciddi yayın yok

Keşke Mimar Sinan veya bir başka Selçuklu-Osmanlı mimarı bize gerçekten böyle bir mektup bırakmış olsaydı ama böyle bir belge yok. Bunun pratik bir sebebi var; böyle bir mektup bırakmayı lüzumsuz gördükleri açık; zira binanın kendisi, nasıl inşa edildiğine dair sayısız ders ve örnekle dolu; kaldı ki onlar, 400-500 sene sonra gelecek torunlarının "kemer taşı nasıl

kesilir, bağlantı kurşunu nasıl akıtılır" gibi sıradan tekniklerden habersiz oluşlarını akıllarına bile getirmemiş olmalılar!

Madem söz açıldı, size daha dikkat çekici bir hususu açıklayayım: Mimar Sinan'dan bize hemen hemen hiçbir belge kalmamıştır; iki önemli örnek hariç: Bunlar Sai Mustafa Çelebi'ye Mimar Sinan dikte ettirerek yazdırdığı Tezkiretü'l-Bünyan ve Tezkiretü'l-Ebniye isimli tezkirelerdir (İki eser diye geçiyor ama aslında tek kitap saymak daha doğru; baskıları aynı kapak altında yapıldı ve biri uzun öteki daha kısa iki benzer metin söz konusudur).

Daha ilginç olanı şu: Sinan'dan bize tek yaprak plan, proje, taslak, eskiz kabilinden belge de kalmış değildir. Buradan hareketle eski mimarların taslak veya çizim yapmadan çalıştıkları sonucuna varamayız; şüphesiz çizim yapıyorlar ve çizimlerinde ince hesapları ustalara gösteriyorlardı, zira, diyelim ki Şehzade Camii veya Büyükçekmece Köprüsü gibi binaları hesaba dayanmayan ince çizimler olmaksızın inşa etmek mümkün değildir.

Ne oldu o çizimler, taslaklar, projeler?

Eserlerinin fotoğraflarını ve teknik tahlillerini yapan güzel kitaplar kaleme alındı ama, Prof. Dr. Selçuk Mülayim'in "Sinan bin Abdülmennan" (İsam Yayınları) sayılmazsa Sinan'ın hayatına dair şöyle dört başı mâ'mur bir biyografi kaleme alınmamıştır. Efsane bol fakat ciddi yayın yok denecek seviyelerde; bu durum size neyi hatırlatıyor?

"Sen Sinan'ın eserine zombi diyemezsin" diye öfkelenerek şu satırların yazarına terbiye sınırlarını zorlayan mektuplar yazan sanatsevenler acaba Sinan haricinde üç Osmanlı mimarının, beş hattatın, iki kalemkârın, dört müzehhibin ismini sayabilirler mi? Osmanlı mimarlarını geçtim, yaşayan beş ünlü Türk mimarının adını saysınlar, ona da razıyım. "Buyrunuz hep birlikte sanat tarihi tahsil edelim" demiyorum, fakat bilgi olmaksızın alelacele kaleme alınan tenkid mektupları sadece sahibinin yüzünü kızartır, onu anlatmak istemiştim sadece.

Badana Reformu

Peşinen itiraf edeyim, eğitim biliminden anlamam (Hayret nidâları!); bu yüzden hükümetin 3x4'lük yeni eğitim reformunun zamanlaması, gerekliliği ve isâbeti hakkında sadre şifâ bir ön kanaatim yok.

Belki de bu yüzden her yeni eğitim reformu hakkında, "Öncekinin ne kabahati vardı; onu da eğitim bilimi uzmanları özene-bezene tasarlamamışlar mıydı?" diye sâfiyâne düşüncelere dalar giderim. Bizdeki reform iştihâsı, bana eğitimle ilgili her yeni hamlenin bir paradigma arayışından ibâret olduğunu hatırlatıyor; "O tutmadı, belki bu tutar" nevîinden bir deneme-yanılma arayışı.

İlköğretim 8 yıla çıkarıldığında, ortaokul kademesinin birdenbire ortadan kaldırılmasının pedagojik sebeb-i hikmetini (İmam-Hatipler'i battal etmek dışında) bir türlü anlayamamıştım meselâ; kezâ ikmâl (Bütünleme) veya sınıfta kalma (Tekrar) uygulamasının ikide bir değiştirilmesindeki hikmeti, okul duvarlarının badana ettirilmesinden tefrik edememişimdir! En kötü sistemle bile bir yere varmak mümkün fakat öğretmen kadronuza güveniyorsanız!

Galiba modern fizik, biyoloji veya tıpta olduğu gibi eğitim biliminde de yeni paradigmalar, eskisini ıskat ediyor diye kendimizi ikna etmemiz gerekiyor ama yeni paradigma diye, yitiğimizi yeniden keşfetmenin heyecanlandırıcı bir yanı yoktur. Yanılıyorsam eğitim bilimcilerimiz düzeltsinler; el yordamı ile fakat daha ziyade ideolojik endişelerle eğitimle uğraşıp duruyoruz ve bu faaliyette eğitim fikri nâmına hasbî bir endişeden iz görünmüyor pek.

Bir öğretmen diyor ki, "İlkokul 5 yıldan 4'e inince bu durum 50 bin civarında öğretmenin uzmanlık sahası dışında görevlendirilmesine yol açarsa bu bir kaynak israfı sayılmaz mı? Cevaben, o öğretmenlerimizden Ar-ge birimlerinde yararlanabileceğimizi söyledim ama doğrusu ben de inanmadım. Milli Eğitim teşkilatımızda Ar-ge birimlerinin bulunduğunu biliyorum; acaba mevcut taslakta MEB Ar-ge biriminde görevli öğretmenlerin rapor, kanaat ve fikirlerinden istifade edilmiş midir?

Bir başka öğretmen kardeşim, 8 yıllık temel eğitimde ilk ve orta kademelerin aynı program, aynı mekân, aynı kadro ve saatler içinde bir arada yürütülmesinin mahzurlarına işaret ederek, tasarının en azından bu noktadan desteklenmesini istiyor ve diyor ki, "Özellikle II. kademede derse giren bir branş öğretmeni olarak her derste şunu çok net gözlemleyebiliyorum: Ortaokul düzeyinde, eşit müfredatla eşit eğitim yapmaya çalışmak en eşitsiz sistemdir. Bunu eşitsizliğin iki tarafındaki öğrencileri ayırmadan söylüyorum, iki tarafa da yazıktır, ülkenin zamanına, imkânlarına yazıktır. 6, 7 ve 8. sınıflarda Türkçe dersine girip tek cümlelik katkım olmayan çocuklar var, bunu itiraf ediyor ve bundan derin teessür duyuyorum. Bir tarafta Anadolu lisesine, fen lisesine öğrenci hazırlarken, onlara dil bilgisinin, anlam bilgisinin inceliklerini anlatırken diğer yanda sıkıntıdan kendinden geçen öğrenci... Ama bu sıkılan evladım teknoloji tasarım dersinde harika ürünler çıkarabiliyor; fakat sistem Türkçe dersini beş saat, teknoloji tasarım dersini iki saat görmeye mecbur ediyor."

Ortaokulların yeniden ayrı bina ve eğitim kadroları tarafından faaliyete geçmesi, en azından alışık olduğum bir fikirdir ve bunu destekliyorum ama eğitimin hangi yaşta başlaması (ve bitmesi!) gerektiğine dair hiçbir pedagojik kanaatim yok; kezâ ilköğretimin 5 değil de niçin 4 yıla indirildiğini de bilmiyorum; uzmanlar bugün böyle söylüyor, beş yıl sonra paradigma değiştiriyorlar; arada olan "Uzmanlık" kavramına oluyor!

Durumu daha net görebilmek için Başbakan'ın şu sözlerini doğru okumak gerekiyor: "28 Şubat mimarlarının zihniyeti, eğitim sistemi üzerinde ağır bir tahribata neden olmuştur. Şimdi kademeli eğitimle 28 Şubat'ın son izlerini siliyoruz." Meclis komisyonunda arslanlar gibi

çarpışarak tasarıyı savunan ve eleştiren vekillerin nereden ilham aldığı açık. Gönlümüz aynı celâdetin, yeni anayasa çalışmalarında da gösterilmesinden yanadır. Toplumun asıl beklentisi, "Bir çağı kapatıp ötekini başlatacak" nitelikteki yasama destanıdır ve ilk sivil anayasanın inşâsı esnasında Ulubatlı Hasanlar gibi Meclis'te cenk etmektir.

Elimiz işte, gözümüz yeni anayasada yani!

Kiliseler Kanunu ve 'çözmeyelim lazım olur' mantığı

Osmanlı tarihinin en utanç verici mağlubiyetini teşkil eden Balkan Harbi'nin sebeplerinden biri de, tarihçiler arasında "Kiliseler Kanunu" diye bilinen düzenlemedir.

3 Temmuz 1910 tarihinde İttihat ve Terakki Hükûmeti tarafından çıkarılan Kiliseler Kanunu, Balkan topraklarındaki beldelerde, farklı kiliselere bağlı gayrimüslim nüfus arasındaki idari anlaşmazlıkları çözüme kavuşturuyordu. Çözüm çok basitti; ihtilâf çıkan yerde sayım yapılacak, hangi kiliseye bağlı gayrimüslim (Bulgar veya Rum) fazla ise o bölgenin kilise ve okullarında idari imtiyaz kazanacaktı.

Kolay gibi görünen çözüm, aslında Balkanlarda inisiyatifi kaybetmemek için Osmanlı bürokrasisinin ustalıkla attığı bir düğümdü. 1870 yılında Bulgarlar, Rum Patrikliğinden ayrı olarak Fener'de bir Bulgar papazevi kurmak istemişler, netice Sultan Abdülaziz "Bulgar Eksarhlığı" adıyla bağımsız bir Bulgar Kilisesi'nin teşkiline izin vermişti. Bu düzenleme 40 yıl uygulandıysa da şehir ve kasabalarda yaşayan Hıristiyan tebaa çocuklarının eğitimleri şiddetli ihtilaflara sebep olunca İTC hükümeti, Kiliseler Kanunu'nu kısa zamanda çıkardı. Kanunun en önemli sonucu, o güne kadar bir araya gelememiş çiçeği burnunda taze Balkan devletlerinin kendi aralarında hızla ittifak kurarak Türkiye'ye karşı Balkan cephesinde savaş ilan etmeleri oldu. Kanunun çıktığını duyan II. Abdülhamid'in (O günlerde mahlû, yani tahttan indirilmişti ve Selanik sürgünündeydi), "Balkanlar elden gitti" diye hayıflandığı da rivayet edilir.

Bu uzun ayrıntıyı hatırlamanın yeridir çünkü Türkiye, kolay çözümleri "basit" zannederek zarara girmiş olmak endişesini, galiba bu defa bütün önemli meselelerini kasd-ı mahsûs ile zorlaştırıp sarpa sardırarak, mütemadiyen erteleyip çözümsüzleştirerek gidermek istiyor gibidir:

1-Türkiye'nin bir Kürt Meselesi hiç olmayabilir veya çok daha bedellerle yıllar önce çözüme kavuşturulabilirdi; Kürt Meselesi'nin bu boyutlara kadar varmasında tabii olduğu kadar tabii görünmeyen hususlar da var. Bu mesele Türkiye'yi bloke ediyor, zihnini karıştırıyor ve demokratikleşmesini, güçlenmesini engelliyor. Tek duvarı olmayan bir evi ısıtmak gibi bir şey bu...

2-Başörtüsü problemini hiç yaşamayabilirdik veya zamanında gösterilecek basiretli hamlelerle giyim-kuşam işleriyle kamu hizmetleri arasındaki ilişki çok sağlıklı bir çözüme kavuşturulabilirdi. 28 Şubat'tan 15 sene sonra bile başörtüsü hâlâ Demokles'in Kılıcı gibi tepemizde sallanıyor. (Mesela partilerin başörtülü milletvekili kâbusu!)

3-Sağ-sol ayrımının, toplumu kamplara bölecek derecede sert ve tahripkâr algılandığı belki tek ülkeyiz. 70'li yıllarda bu ideolojik fay hattı toplumu ikiye böldü; enerjisini tüketti ve iç savaşın eşiğine kadar getirdi ve 12 Eylül Darbesi'ne dekor oldu. Pek çok ülkede sağ-sol farklılığı toplum barışını tahriş etmeden algılanmıştır hâlbuki. Bu çatışma alanı bir hayli yatıştıktan sonra onun yerine ustalıkla Dindar-Laikçi çekişmesi ikame edildi. Herkesin aynı dünya görüşünü paylaşması beklenmiyor elbette ama Türkiye'de bu gibi tabii görüş ayrılıklarının, bir hayat tarzı çatışmasına ve oradan sert kamplaşmalara dönüşmesinde şüphe uyandırıcı bir taraf yok mudur?

4-Mezhep farkı, tarihte (ve maalesef şu anda bazı İslâm ülkelerinde) ihtilâflara sebep olabiliyor. Türkiye'de Alevi-Sünni gerginliği belli aralıklarla tutuşturulduktan sonra dinlenmeye bırakılan ama asla söndürülmeyen bir iç mesele halinde. Geçen hafta Adıyaman'da bazı evlerin kapısına konulan garip işaretlerin, toplumda eski korkuları nasıl tazelediğini hatırlayalım.

Evet, bunlar büyük meselelerdir ve bugünden yarına çözülmesini beklememek gerekir; ne var ki bu problemlerin tamamı bir şekilde hükümet darbelerine dekor teşkil etmiş, toplumu sert ve tahrip edici fay hatlarıyla kırılganlaştırmış şeyler. Sanki birileri, âdeta vaktiyle Kiliseler Kanunu örneğinde görüldüğü üzere, "Çözmeyelim lâzım olur!" diye bu gibi meselelerin devamı için özel itina gösteriyor gibi.

"Birileri" derken müphem ve meçhul şer kuvvetlerden bahsetmiyoruz. Türkiye'de politika çok keskin ve kanatıcı çelişkiler üzerinden yürütülüyor. Ağaçlara bakarken ormanı gözden kaçırıyoruz bazen. İktidar mücadelesinin bilinen ve hesapta olmayan aktörleri, problemleri çözmek yerine sürüncemede bırakmayı tercih ediyorlar.

Sürüncemede bırakmak yerine çözmek yolunu tercih etseydik, bugün nasıl bir ülke olurduk acaba? Düşünmeye değer!

2 Temmuz dosyası, devletin onur borcudur

Hâlâ ele geçirilemeyen 7 sanık hakkında zamanaşımı gerekçesiyle davanın düşürülmesi yüzünden 2 Temmuz olayları yeniden gündemde.

"Merkez medya", olayı sanki bütün sanık ve tutukluların salıverilmiş, beraat ettirilmişler edâsıyla aksettiriyor. Sadece Sabah gazetesi, 19 seneden beri davanın geçirdiği safhaları

özetleyen bir haber analizi yayınladı; bu bilgiler ışığında olup biteni yeniden hatırlamakta fayda var:

Dâvâ 21 Ekim 1993'te başladı. 125 sanık, Ankara 1 No'lu DGM'de hâkim karşısına çıktı. Davada ilk karar, 26 Aralık 1994'te geldi. 85 sanık, 2 ila 15 yıl arasında değişen hapis cezasına çarptırıldı, diğer sanıklar ise beraat etti. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1997 yılında müdahil avukatlarının temyiz ettiği davayı bozdu. Yeniden yargılama sonucunda 33 sanık hakkında idam cezası verildi. Ancak bu karar, bir yıl sonra Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından yeniden bozuldu. Sanık sayısı da 125'ten 33'e indi. 2000 yılında kararını açıklayan Ankara 1 No'lu DGM, 33 sanık için "idam" dedi. 9 sanık 7 yıl 6'şar ay, 4 sanık 20'şer yıl, 1 sanık 15 yıl, 1 sanık 5 yıl hapis cezası aldı. 33 sanık hakkında verilen idam kararı ise 2002 yılında müebbet hapis cezasına çevrildi.

Özeti özetleyelim: İlk tutuklamaların ardından 85 sanık hüküm giydi; ardından Yargıtay mahkeme kararını bozdu ve 33 sanığa idam cezası verdi, bu karar bir yıl sonra yeniden Yargıtay'ca değiştirildi, sanık sayısı azaltılırken idam cezası verilenlerin hükmü onaylandı. Bu kişilerin aldığı cezanın infazı 2002 yılında (Öcalan için yapılan düzenleme ile idam cezası, infaz sisteminden kaldırıldığı için) müebbet hapse dönüştürüldü.

Tam iki kere üst üste 33 sanığa idam! Hukuk ve siyaset tarihimizde benzeri var mı bilmiyorum. Yukarda safahatı zikredilen yargılama, teknik açısından tamamlandı ama konunun biraz aceleye getirildiği, biraz da ortalığı yatıştırmak için rövanşist sembolik mesajlar vermeye yöneldiği ortak kanaattir. Davacı müdahiller de dâhil, kimse bu yargılamadan vicdânen hoşnut kalmadı.

"Dava tamamlandı; artık üzerinde konuşulmasın" demek değildir bu. "Nerede bu Ergenekon, gidip de üye olayım!" türünden dava sanıklarını sahiplenme ve menhus eylemi aklayıp paklama çabası da değildir. Kalan 5 sanık için zamanaşımını savunan da yok; bilakis bütün davanın, tâ başından ve çok esaslı bir şekilde bütün sorumlu ve şüphelileri de kapsayacak şekilde yeniden açılması talebidir. Âmme vicdânının beklediği budur. 5 sanık yakalanıp yargılansa bile bu talep hep kanayacak; tâ ki adalet tecelli edene kadar.

Bu dava, "Devlet" için bir onur meselesidir çünkü 2 Temmuz'un işleri, devletin ilgisi, bilgisi ve dahli olmaksızın asla olamayacak işlerdendi! Yirmi seneden beri Madımak olayları sebep gösterilerek Sivas ahalisinin yediği mânevi dayağın hesabı yok. Hadisenin ertesi gününden itibaren merkez medya, neredeyse bütün Sivaslıları en azından mânevi suç ortağı sayarcasına bir nefret kampanyası yürüttü ve hâlâ aynı havaları çalmakta. Hadisenin cereyan tarzı ve sonuçları hakkındaki önemli soru işaretlerine hiç aldırış edilmedi; hatta hadiseden 3 gün sonra Erzincan'ın Başbağlar köyünde -üstelik ne tesâdüf!- 33 bîgünah köylünün katledilmesinin anlamı üzerinde bile durulmadan bir nevi sürek avı yapıldı.

Ve ne tesadüftür ki, ikinci duruşma sonunda idamın hükmedilen kişi sayısının yine o menhûs 33 rakamı olduğu bile dikkatlerden uzak kaldı; bu kadar tesadüf biraz fazla değil miydi?

2 Temmuz'da Sivas'ta olup bitenlerin, nitelik ve ardına gizlenmiş sinsi niyetler itibariyle Gazi Olaylarından, Başbağlar'dan, Susurluk'tan, Balyoz ve Poyrazköy emsâli oluşumlardan hiçbir farkı yok. Dava bu haliyle adliye arşivine gömülü kalmamalıdır. Herkese gerçeklerle yüzleşme şansı verilmelidir.

Zamanaşımı kaldırılsın, eyvallah! Sadece yargılanmayan beş kişi için değil, yargılanan ve henüz hadise hakkında doğru-dürüst ifade bile vermeyen kişiler için de...

Bıt bıt bıt bıt!..

"Devran döndü, takkeler değişecek" imâsının altını çizen mânidar bir kampanya yürüyor:

"Biz nice zamandır ayıptır, günahtır, zulümdür yapmayın etmeyin dedik ama hükümet o günlerde, kötü çocukların suyuna gitmeyi tercih ettiği için aldırış etmedi, kulağının üstüne yattı. Şimdi bakıyoruz, nihayet bir intibah emaresi belirdi. Bazı tahliyeler çok iyiye işarettir mesela. Vaktiyle bizim gibi âkil adamların ince ikazları dikkate alınsaydı çok daha güzel olurdu, bıt bıt bıt bıt..."

Bu akıl yürütme biçiminde hükümet, âdeta hacir altında bir çocuktur; elindeki yetkiyi ve gücü nasıl kullanacağını bilmeyen, o yüzden biraz mâsum, biraz şaşkın, etrafında ne olup bittiğinden habersiz bir çocuk. Bu esnada gizli ajanda sahibi kötü insanlar, o fırsat düşkünü, ikbâlperest, sinsi insanlar mütemadiyen hükümetin kulağına kötü şeyler yapmasını üfleyip durmaktadır: "Anti-demokratik kanunlar çıkarılsın, dürüst namuslu insanlar, onurlu bürokratlar, aydınlar, gazeteciler nâhak yere hapse atılsın; siz onlarla uğraşırken biz devleti çaktırmadan ele geçirelim; sessizce devletin bütün uzuvlarına yerleşelim!"

Neyse ki, dürüst, erdemli ve onurlu ve her daim mütedeyyin kalemler, kendine "Asrın vicdânı" rolü yakıştırarak racon kesen liberal abiler vardır bu ülkede; onlar gerektiğinde bağırlarına taş basarak, kan kusup kızılcık şerbeti içtim diye vakarlarından bir an taviz vermeden hükümeti hep uyarmışlar ama sözlerine pek itibar edilmemiştir; işte şimdi onların dediği birer birer çıkmakta değil midir?

Ergenekon terör örgütü, evet fena bir şeydir, daha doğrusu fena bir şeye benzediği yolunda bazı kanaatler vardır ama sinsice hükümete hulûl etmeğe, devleti ele geçirmeye çalışan o kötü ve yaramaz insanlar onlardan şüphesiz çok daha fena yaratıklardır; onlar hükümeti iğfal ederek masum insanları tutuklattırmış, haysiyet cellâtlığı yapmış, uyduruk davalar açtırıp düzmece tahkikatlar düzenlettirerek ülkenin barış havasını bozmuşlardır, bıt bıt bıt bıt...

Şimdi gel de, Hayâlî'nin, "Bana mülhid diyenin kendünde imân olsa / Dahl iden dînime bâri Müselmân olsa" beytini hatırlama bakalım!

. . .

Yoo, hayır; böylelerine kızmak, darılmak mânâsız; üstelik bir noktada haklarını da teslim etmek lâzım. Onlar vaktiyle kendilerine bol keseden açılmış kredileri kullanıyorlar. İbret olsun, ders olsun. Kızmamalı, bilakis "Bizde hakkın varsa helâl et" denilse yeridir.

Dâr-ı dünya imtihan yeridir ağalar; bu zorlu imtihanda yiğide başını dik tutturacak şey de üst değerlerdir; nedir üst değerler? Bugün de, yarın da, yevm'il-mahşerde mizan terazisinin kurulup sorguya çekileceğimiz anda da hikmetinden, anlamından, ağırlığından bir şey kaybetmeyecek kıstaslardır onlar. Kim ki onlara ittibâ ederse boynu asla bükülmez, âkıbeti hüsrân olmaz. Şairin, "Gözü dünyâ mı görür âşık-ı didâr olanın... Ayağı yer mi basar zülfüne berdâr olanın" derken merâd ettiği nükte odur. Ukbâyı kazanmak için dünyâyı berbâd etmek gerekmez ama nihai tahlilde dünya nimetleri de 'ukbâ'ya tercih olunur metâ değildir. Üst değerlerin ne olduğu kadar, onlara sadâkatten de hesaba çekileceğiz. Hedef, evet mühim, fakat yolculuk daha mühim. Hedefin sahibi var, yolculuk ise bizim imtihan konumuz.

Hani şu mâlum usûl-esas meselesi...

Efendim, başkalarının üst değeri alenen ve yalın biçimde muktedirlere yakın durmak, dünya nimetleriyle nimetlenmek, her mahfilde itibar görmek için istiskal pahasına didinip durmakmış; mümkündür, doğru olabilir; neticede herkesin üst değeri, kendini ilzâm eden bir çerçevedir.

Herkes kendi üst değerine ve o değerlere her dem sâdık kalıp kalmadığına bakacak şimdi. "Ama sen de vaktiyle..." diye başlayan cümleler kurmak, bu raddeden sonra civanmertlik değil.

Çekirgeye araştırmacı-gazeteci diploması verelim mi?

Türkiye'de ilk yüz nakli gerçekleştirildiğinde, şüphesiz cerrahlarımız adına gurur duymuştum.

Hastanın yeni yüzüyle basına dağıtılan görüntüleriyle operasyon arasında pek kısa bir süre geçmiş olması beni tedirgin etti. "Biraz acele edilmedi mi?" diye düşünmeye kalmadı, ardından kol ve bacak nakilleri gündeme geldi. Bu işleri kimden sorup öğrenmeli diye bizim Çekirge'yi çağırdım. "Nedir bu olup bitenler, ne oluyoruz Çekirge" demeye kalmadı, "Bir dokun bin âh dinle bu kâse-i fağfûrdan" denildiği üzre başladı anlatmaya.

-Nooluyor Çekirge, birdenbire organ nakillerinde beklenmeyen bir yoğunlukla karşılaştık, nedir mesele?

-Kabağın neticede benim başıma patlayacağını kestirdiğim için biraz ön araştırma yaptım hocam; arz edeyim. Efendim plastik cerrahi camiası tanıtıma biraz da gösterişe önem verirmiş; hastanın iyiliği ve haklarını ön planda tutsalar da ara sıra bazı ihmaller de duyulurmuş bu camiada. Meselâ şartlar zorlanır, daha basit tekniklerle hastaya faydalı olunulabilecekken teknik geliştirme, uluslararası yayın yapma, belirli bir teknikle ilgili yeterli sayıda seri oluşturma gibi nedenlerle daha komplike ve riskli prosedürler uygulanır, işin ilginç tarafı da bunlar zaman zaman başarılı da olurmuş ama bu arada hastalar da epey bir cereme çekerlermiş, öyle diyorlar...

-Vay canına, nereden biliyorsun bunca ayrıntıyı bakayım sen?

-Ee, ömür boyu stajyer Çekirge kalacak değiliz herhalde; bizim kendimize göre çevremiz, haber kaynaklarımız var. Neyse sözümü tamamlayım: Akdeniz ekibi geçen yıl yaptıkları çift önkol ve rahim nakli ile de gündeme gelmişlerdi hani. Rahim nakli dünyada ilk idi ama bunun hayati gereklilik taşımayan bir yöntem olduğunu söylemeye gerek görmüyorum. Bu şekilde gebe kalıp çocuk sahibi olan kimse henüz görülmemiş. Konunun asıl püf noktası şu: İnsandan insana bütün nakillerde vücut dokuyu neredeyse % 100 reddedermiş. İki istisnası var ama: İlki tek yumurta ikizleri, bir de kornea nakli. Bunun haricinde nakledilen tüm dokular istisnasız reddedilirmiş. Son 40 yılda bağışıklığı baskı altında tutan ilaçların gelişmesi ile bazı organların nakli konusunda başarılar elde edilmiş. Bu operasyonların ardındaki asıl aktör, aslında bu ilaçlar. Karaciğer ve böbrek gibi hayati organların nakli belli merkezlerde rutin uygulamalar arasına girdi; ancak bu hastalara ömür boyu bağışıklık sistemi baskılayıcı ilaç kullanmak gerekiyordu. Hastaların zaten böbrek veya karaciğer yetmezliği nedeniyle hayatları tehdit altında olduğu için bağışıklı baskılayıcı ilaç kullanımı göze alınabiliyormuş... Bu arada rahim nakli geçiren hastanın alacağı bağışıklık baskılayıcı ilaçların bebekte sakatlık oluşturma riskini unutmamak lazım. O ilaçların hepsi bebek üzerinde sakatlık oluşturma riski olan ilaçlar.

-Baksana sen, boş zamanlarında çaktırmadan tıp fakültesine filan mı gidiyorsun sen; nereden öğrendin bakayım bu lâfları?

-Aman hocam, iltifat ediyorsunuz, müsaadenizle devam edeyim: Son yıllarda bazı ülkelerde iki kolu olmayan insanlara ve yüzünün büyük bölümünü kaybeden insanlara bu tür nakiller yapıldı. Bunların sayısı fazla değil, çünkü bu ameliyatlarla elde edilenler, hayat kalitesi açısından önemli olsa da hayati önem taşımayan kazançlardı ama buna mukabil ömür boyu bağışıklık baskılayıcı ilaç kullanmak gerekecekti. Bu yüzden nakiller yurtdışında çok tartışılıyormuş hocam... İlaçlar çok ciddi problemler doğurabiliyormuş. Diğer insanları çok fazla etkilemeyen basit enfeksiyonların bu hastalarda ciddi sorunlara yol açması, kullanılan ilaçların karaciğer ve böbreklere zararlı etkilerden bahsediyorum. Hatta bu ilaçları genç yaşta kullanmaya başlayanlarda ortalama ömür beklentisinin göreceli azalarak azalacağı bile söylenebilir.

-Vay canına, peki Türkiye'ye gelirsek...

-Geliyoruz hocam; işte böyle bir ortamda geçen sene çift önkol nakli yapıldı. Teknik olarak başarılı geçen bu nakilden bir yıl sonra hasta basın toplantısına çıkarıldı hatırlarsanız. Tabii öncelikle hastada iki adet el gören gazeteciler ve hatta hekimler etkilendiler. Halbuki burada asıl önemli olan nokta, nakil kolun iyi planlanmış bir proteze kıyasla üstünlüğü olup olmamasıdır. Toplantıda el fonksiyonları sergilenmedi, sadece hasta bardak tuttu, imza attı. Bunlar başarı olarak gösterildi. Hastanın etkili bir tutma hareketi yapıp yapmadığı, ince el hareketlerini başarıp başaramadığı, bırakın bunu elini yumruk yapıp yapamadığı, el bileğini hareket ettirip ettiremediği bile gösterilmedi ama bu bir başarı olarak sunuldu. Hastaya 40-50 bin liralık kaliteli bir protezi çok gören devlet, bu ameliyata 100 bin liranın üzerinde harcama yaptı ve hastanın ömür boyu bağışıklık baskılayıcı ilaçlarını ödeyecek; ayrıca hastanın muhtemelen ağır geçecek bundan sonraki enfeksiyonları nedeniyle yoğun bakım tedavilerini karşılayacak.

Dokunaklı iş teklifi

-Ee, kol nakli yapılmasın mı demek oluyor bu anlattıkların?..

-Değil tabii, ön kol nakli yapılmaması gereken bir ameliyat değildir, ancak risklerin çok açık bir şekilde, sadece bu ameliyatı uygulayacak cerrah tarafından da değil, hatta belki tam tersine bu tür ameliyatlara muhalif biri tarafından da hastanın bilgilendirilmesi lazımdır diyorlar. Ayrıca hastaya kaliteli bir protezle bir süre yaşadıktan sonra bu ameliyatı yine de istiyor musun diye sormak gerekir diyorlar. İyi de hastaların çoğu kaliteli bir protezi görmemişlerdir bile, yine de açık konuşalım; iyi bir protez uygulaması Tv seyircisi açısından câzip haber değildir.

-Yüz nakli konusunda ne diyor Tıp camiası Çekirge?

-Yüz nakli dünyada daha önce sınırlı sayıda denenmiş ve genellikle gerçekten çok ciddi doku kayıplarının olduğu durumlarda başvurulmuş. ABD'de yapılan ilk nakil esnasında sıradışı gizlilik tedbirleri alınmış olduğunu duydum. Basına ilk açıklamayı da operasyondan epey bir süre sonra yapmış adamlar. Nakil yapılan bayanın ağız ve burnu köpeği tarafından tamamen parçalanmış. Yani hasarla iş riski arasında mâkul bir denge söz konusu. Bizdeki hastaların ikisinde de bu kadar ağır bir bozukluk yok bildiğim kadarıyla: Yüzleri var, dudakları var, mimik kasları hareket ediyor. Dokunma duyuları var. Daha ilginci benzer ârızalara sahip o kadar çok hasta var ki... Bunların hepsine yüz naklini karşılayabilir mi devlet ?

-Hatırlıyorum Çekirge; nakil yapılan hastanın basına ameliyattan önce ameliyat gerekçesini açıklarken söylediği sözler çok dokunaklıydı. Dedi ki, "Çocuklar benden korkuyordu, bir de iş bulamadım, kimse iş vermiyordu". Gerçekten ağır yük.

-İyi ama üstadım, basit bir rehabilitasyon ve rehberlik hizmeti ile hayata kazandırılabilecek bu delikanlı, şimdi dediğiniz gibi ağır bir yük daha üstlendi. Nakledilen yüzün bedeli, ömür boyu bağışıklık baskılayıcı ilaç ve muhtemelen buna bağlı problemler. Yüzün dokunma duyusu asla eskisi gibi olmayacak. Eskisi derken yanık öncesi halini değil, nakilden hemen önceki halini kastediyorum. Ameliyatı yapan hekim basına dokunma duyusunun geri geleceğini söylüyor gerçi ama... bu tür hasta sayısı çok az diyorlar; biz de inşallah diyelim.

-Zamanla düzelir mi acaba?

-Bu biraz izafi bir mesele galiba hocam. Normalde hassas olan yüzde kaba dokunma ve basınç duyusunu, aaa hissediyor, diye başarı gibi sunmamak gerek görüşü hakim iyi haber kaynaklarda. Bu yüzlerde dokunma duyusunun daha kötü olacağı çok aşikar, zira üst tarafı yanık olsa da altı sağlam olan tüm dokuları çıkarılmış. Hastanın çalışan dudakları, dudak kasları da çıkarılmış, yerine çalışmayan sarkan dudaklar konulmuş. Zamanla düzelir mi? İnternette yüz nakli geçiren hastaların ameliyattan uzun dönem sonraki videoları var; hemen hiç birinde dudaklar oynamıyor, sadece çene hareketleri var. Mesela yüz sinirinin korunmasından bahsediliyor. Güzel ama dudakları çıkarıldı, yerine sinir olmayan dudaklar konuldu. Zaten dikkat edilirse hastanın son basın toplantısında alt dudağı sarkıyordu ve eli ile düzeltti. Kibarca sıkıntısını da söyledi.

Yeri gelmişken şunu da ilave edeyim hocam; hastaya üniversite tarafından iş teklif edilmesi bana çok dokunaklı geldi. Hasta, 'hele bir iyileşeyim düşünürüm' dedi ya, "Bu imkânı ameliyattan önce sağlasalar, bu kadar zahmete gerek kalmayabilirdi." Diye düşünmeden edemedim.

-Aferin Çekirge, yakında araştırmacı gazeteci dünyasına bir isim daha katılacak gibi görünüyor bu gidişle; aferin!

-Aman hocam; hık-mık!..

Tulumbacı

Nevruz'u devlet adına sahiplenme, munisleştirme ve bir toplum ritüeli şeklinde ehlileştirme politikası, BDP'nin "İstemezük" duvarına tosladı.

Yüzlerce yıldan beri baharın ilk günü kabul edilen 21 Mart tarihi, üstelik 2010 senesinden itibaren Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından "Dünya Nevruz Bayramı" olarak tescil edilse de BDP, Nevruz kozunu devletin inisiyatifine terk ederek bir nevi resmi bayram haline getirilmesine "posta koyuyor". Tâbir, evet âmiyânedir fakat durumu çok iyi izah ediyor. Hani devlet, bütün Mart ayını resmi Nevruz şenliği ilan edip bir ay boyunca resmi kurum ve okulları Nevruz neş'esiyle tatil etse, BDP, Kandil'den gelecek resmi talimatı bile beklemeden,

"Hayır efendim bundan sonra Nevruz'u parti kararıyla Nisan'da, olmadı Mayıs'ta kutlayacağız." diyecek.

Görelim artık; maksat ne Nevruz, ne de tarihi üç bin sene kadar gerilere giden bir ön-Asya geleneğinin lâyıkı vechile idrak edilmesi! Maksat gerilim; maksat, herhangi bir vesileyle devlete posta koymak, çıkıntılık etmek ve bir şekilde çatışma çıkararak Kürt milli bilincini bileyleyip durmak.

BDP sözcülerini bazen hayranlıkla izliyorum; en alelâde konularda bile "dayılanma" edâsından başlayarak tehdide kadar uzanan bir dizi faullü tepki üretme konusunda çok başarılı 'theatral' örnekler veriyorlar. Hazreti Ali Cenkleri edebiyatından hatırladığımız eski bir Arap gazâ geleneği vardır hani; çatışma başlamadan önce her iki taraf, kendi hatibini öne çıkararak ortamı kızıştırmak, karşı tarafı sindirmek, kendi taraftarını galeyana getirmek için belâgat serdeder, ateşli nutuklar verirler... Kendi taraftarlarını ne kadar şevke getirdiklerini bilemem ama, Kürtlerin büyük çoğunluğu dâhil, neredeyse bütün toplumun bu tulumbacı edâsından çok rahatsız olduğu açıktır. Ölçü şu; ne kadar rahatsızlık duyarsak, kendilerini o kadar başarılı bir söz söylemiş sayıyorlar. Bizim gazeteci milleti için böyle çıkıntılı cümleler, kolay manşet çıkarıldığı, fazlaca tıklandığı için kaymaklı ekmek kadayıfı mesâbesinde rağbet görüyor; ânında haber yapılıp ekranlara taşınıyor.

Tersinden belâgatle bedava siyaset; tabii Türk'ten-Kürt'ten dökülen kanları saymazsanız...

Hangi sebeple ne olursa olsun hep alacaklı, hep haklı, hep mağdur kalmak doğrusu ne hoş, ne eğlenceli bir şeydir; hani o "aklına ne gelirse ye, iç, çekinme, bizim sihirli hapımızı kullanırsan uykunda zayıflayacaksın!" yalanına inanmaya can atışımız gibi bir psikolojik sığınma üssü. Bu belâgate unutulmaz bir nümûne olarak Sayın Selahattin Demirtaş'ın Nevruz-Hükümet ilişkisini tahlil eden şu cümlelerini gösterebilirim ki, kendi janrında demagoji abidesidir (Vatandaş Türkçe konuş!): "Hükümetin bütün derdi halkın tedirgin olması, nevruzda alanlara çıkmaması için provokasyon yapmaktır. Bir hükümet, devlet provokatör olmuşsa, o ülkede hiç birimizin güvenliği yoktur. Hükümet şu anda yaptığı bu oyunlarla, bu kirli, çirkin provokasyonlarla ülkeyi germek dışında başka bir şey yapmıyor. Bütün bu sorumluluk AKP hükümetinindir. Nevruzu yasaklamak, baskı kurmak, gerilim yaratmak AKP'nin kirli politikalarının bir sonucudur. Bugüne kadar hiçbir nevruzda gerilimin tarafı olmadık. Hangi nevruzda gerilim yaşanmışsa devletin, hükümetin bu şekildeki tavırları nedeniyle yaşanmıştır. Bu bizler açısından kabul edilemez bir durumdur. Bir halkın nevruz bayramını hangi günde kutlayacağına devlet, hükümet karar veriyorsa, o hükümetin zihniyeti faşist bir zihniyettir."

Bu cümlelerdeki sorumluluk hissinden sıyrılış psikolojisine bayıldım; insanın ara sıra Demirtaş olası geliyor; ne yaparsan yap, ne olursa olsun asla sorumlu değilsin, hep haklısın,

hep alacaklısın! Yağlı, tatlı, hamur işi, kızartma, haşlama ne yersen ye asla kilo almayacaksın, çünkü sen başkasın!

Bu belâgat, sonuçta BDP'lileri mutlu ediyor olmalı ama -inanmayacaklardır!- Kürt hareketine büyük zarar veriyor. Kürt toplumu daha âkıl-baliğ sözcülere lâyık.

Abant Platformu özgüvenimizi destekliyor

Mahalli idarelere daha fazla yetki ve sorumluluk tanınması için devlet eliyle yapılan araştırmada görev alan bir arkadaşım şöyle demişti: "Türkiye, çok daha önceden yerinden yönetim uygulamasına geçebilirdi; devleti bu konuda katı ve evhamlı kılan husus Türkiye'nin batısı ile doğusu arasındaki sosyolojik fark oldu", yani kısaca Kürt Meselesi diye adlandırdığımız olgu.

Son Abant toplantısında idari yapı başlığı altında yer alan, "Türkiye'nin idari yapısı, yerinden yönetim (adem-i merkeziyet) esasına dayanır. Yerel yönetimler üzerindeki her türlü idari vesayet kaldırılmalıdır" cümlesini okuyunca, yukarıdaki itiraf aklıma geldi, gülümsedim. Problem icat etmekte ve icat ettiğimiz problemleri çözülemeyecek derecede karmaşık hâle getirip insanlara ümitsizlik telkin etmek konusunda tersinden kabiliyet geliştirdiğimiz, şu cümle ile nasıl da ortaya çıkıyor!

Kürt meselesinin dış dinamikleri hep vardı ve olacaktır; iç dinamiklerini ise el birliği ile azdırıp heyûla hâline getirdik. Sevinmemiz ve teselli bulmamız gereken husus, devletin tutucu ve resmen "gerici" tutumuna rağmen toplumun daha geniş düşünceli ve hoş görülü tavrını koruyabilmesidir.

Abant Platformu sivil bir kuruluş; platforma ev sahipliği yapan Gazeteciler ve Yazarlar vakfı, yöneticilerinin ahenk ve işbirliği tesis etmek için kapsayıcı bir tutum sergilemek konusunda gösterdiği ihtimam yanında, muhafazakâr-dindar dünya görüşüne sahip insanlardan teşekkül ediyor. Vakfın, yeni anayasanın en kritik beş maddesi konusunda âdeta tabu yıkarcasına zihin jimnastiği yapan platform üyelerine ev sahipliği yapması çok dikkate değer bir olgudur; bu durum sağ-dindar-muhafazakâr fikir öbeğindeki insanların "sol vicdan"a daha yakın durduğu tezini doğruluyor; daha doğrusu yeni anayasayı bir mihenk taşı olarak kabul edersek sol ve sağ kavramlarının yeniden tarifi kaçınılmaz hâle geliyor. Solcu bilinenlerin statükocu ve devletçi, buna mukabil sağcı tanınanların sivil toplumdan ve temel haklardan yana durmaları, yeni anayasayla birlikte yeni toplumu da tarif ediyor.

Yaşadığımız son üç seçim sonucunu böyle değerlendirmek gerekir; Türkiye'de yaşayanlar değişim talep ettiler ve bu talebi karşılayacağına güvendikleri ekibi desteklediler. Değişim kelimesi tek başına yetersiz; iktisadi kalkınma, istikrar içinde büyüme, serbestî alanlarının genişlemesi, devlet-vatandaş temaslarında sivil toplumu önceleyen tercihler, yükselen refah arzuları bu kelimenin içinde siyasi talep şekline dönüştü.

Türkiye'nin yeni anayasası işte bu taleplere cevap vermek zorunda; statükoyu ve katı devletçiliği savunan klasik sol anlayışa mukabil toplumun istikametini, kısaca 28 Şubat sürecinde "Düşman" kapsamına sokulan halk kitlesi belirliyor.

Abant sonuçları anlamlıdır: Beş temel konuda geliştirilen tekliflerin hepsi hürriyetçidir, yaşadığımız dünyanın ileri demokrasi değerleriyle mutabıktır ve en önemlisi korkularından kurtulmuş bir toplumun özgüvenini yansıtmaktadır. Oysaki bizde "Hikmet-i Hükûmet", nedense hep korku ve tehdit esasları etrafında pekiştirilmiştir: Daima korku ve baskı altında tehdide mâruz kaldığına inanan bir toplum fiziki güvenliği, demokratik haklarına kolaylıkla tercih edebilecektir çünkü; askerî harcamalarını sorgulamayacak, istihbarat kuruluşlarının kendi yurttaşına yönelik fişlemelerinden rahatsızlık duymayacak, sun'i ekonomik bunalımlarla soyulup soğana çevrilmesini bile tabii görmeye başlayacaktır. Yakın dönem tarihimiz hızlı ve kısa bir şekilde böyle özetlenebilir: Korkan, kışkırtılan ve baskı altında tutulan bir toplumun kendini devletin himâyeci kanatları altına atarak güven arayışı ve bu esnada devletten kendisine bahşedilen her bahşişi bir nimet gibi telakki etmesi. Türkiye böyle yönetildi, korkularımıza kanca takılarak yönetildik ve tepki göstermeye alıştırıldık.

Din derslerinin ve Diyanet teşkilatının tartışılması, anadilinde eğitimin anayasal hak sayılması, kanunun vatandaşını tarife yeltenmemesi gibi dünün tabuları şimdi tartışma masasındadır; konuşulacak, eleştirilecek, desteklenecek ama mutlaka ileriye doğru adımlar atılacak.

Anayasa tartışmaları süreci, muhalefet kanadı için bir "yeniden doğuş" fırsatı sunuyor; dünün dünyasına dair değerlerle çalışmaları engelleme stratejisini yine yenilgi bekliyor; uyum içinde daha yüksek karakterli bir anayasaya katkı yapmak ise muhalefeti doğrudan iktidar alternatifi yapar.

Abant platformuna emek verenleri, bu tablonun netleşmesine katkılarından ötürü kutlamalıyız.

O devrin kapak fotoğrafıdır

Bazı fotoğraflar, koca bir devri bir karede resmeder.

Sultan Abdülaziz'i, ölümünden birkaç gün önce muhtemel cellâtlarıyla son derece laubali bir kompozisyonda gösteren fotoğraf bunlardan biriydi meselâ. Henüz bir hafta önce İslâm dünyasının halifesi unvânını taşıyan koca sultan, o karede iki muhafızının arasında mahzun ve endişeli bir yüz ifadesiyle duruyordu. Bahattin Öztuncay tarafından hazırlanan "Hâtıra-i Uhuvvet" albümünde gün yüzüne çıkan bu müthiş fotoğrafın haberini Abdullah Kılıç, 4 Mart 2005 tarihli Zaman'da yayınlamış, ayrıca Topkapı Sarayı deposunda 130 seneden beri saklanan kanlı gömleğin fotoğrafını da ortaya çıkarmıştı.

Rahmetli Adnan Menderes'i 1961 Ağustos'unda Yassıada komutanı Albay Tarık Güryay'ın odasında ailesiyle birlikte gösteren kare, 27 Mayıs trajedisini tek karede anlatan müthiş bir fotoğraftır. Orta koltukta muzaffer bir edâ ile Tarık Güryay, Berin Hanım ve Menderes'in üç oğlu yıkık bir ruh hali ile etrafında görülüyorlar. Her şeyi tek tek anlatan tek kare ve o tek karede cisimleşen devrin siyasî cinnet hali.

Dünkü Zaman'ın ilk sayfasında "işte o fotoğraf"lardan biri daha vardı. Nâhak yere İstiklâl Mahkemesi'nde idamına karar verilen İskilipli Şehid Âtıf Hoca'yı Babaeski Müftüsü Ali Rıza Efendi ve bir jandarma görevlisi ile yan yana gösteren fotoğraf, tek karede İstiklâl Mahkemeleri'nin resmidir; bu mahkemeler hakkında şimdiye kadar yazılan pek az şey ve bundan sonra yazılmasını beklediğimiz çok şey, o fotoğrafın resimaltıdır sadece.

Zaman muhabiri Ayşe Tosun kardeşimi tebrik ediyorum; sadece bir haber yapmadı, yakın tarihimize katkıda bulundu.

Aslan payı, eski Hatay Milletvekili Mehmet Sılay'ındır ama. Mehmet Sılay, İskilipli Âtıf Hoca hakkındaki en etraflı monografiyi kaleme alıp yayımladı (Düşün Yayıncılık, İst., 2011, 372+64); bu eseri kıymetlendiren bir başka vasıf, o meşhur "Frenk Mukallitliği ve Şapka" isimli risalenin hem eski hem yeni harflerle eserin sonuna ilave edilmiş olmasıdır (Yeni baskıda, Osmanlıca nüshanın daha itinalı bir neşrini rica ederiz).

Hadiseyi duymayan kalmadı herhalde. Yazarını idam ettiren o meşhur risâle, 12 Temmuz 1924 tarihinde İstanbul'da yayımlandı. Âtıf Hoca, kitabında, muteber fıkıh kaynaklarına atıfta bulunmak suretiyle o devir itibarıyla Frenkliğin alâmeti durumundaki "şapka"nın, "Bir kavme benzemeye çalışan kimse, o kavimdendir" hükmü çerçevesinde giyilmemesi gerektiğini savunmaktaydı.

Sadece mâsum bir fikir eseriydi, üstelik o günün Maarif Vekâleti'nden resmi izin alınarak yayımlanmıştı. Önünde, ardında, sağında, solunda irticâî bir yapılanma yoktu; zaten ortada Şapka Kanunu filan da yoktu. Şapka Kanunu 25 Kasım 1925'te yayımlandı. M. Kemal Paşa'nın şapkayı tanıttığı ve savunduğu ünlü Kastamonu konuşması bile risâleden bir buçuk ay sonra 24 Ağustos 1924 tarihinde vukû bulmuştu.

Şapka inkılâbına muhalif hareketleri bastırıp dağıtmakla görevli İstiklâl Mahkemesi üyeleri, muhalefete entelektüel ve fıkhî destek verdiği (azmettirme) şüphesiyle Âtıf Efendi'yi ve risâlesini de soruşturma kapsamına aldılar. Zanlılar özellikle bu risâleden etkilenip etkilenmedikleri konusunda sorguya çekildi ama sonuç alınamadı. Olsundu, yine asılması gerekiyordu ve hukuk tarihinin en büyük rezilliklerinden birini irtikâptan çekinmeyip Âtıf Hoca'yı idam ettiler. Cenazesi bir gün Ankara'da asılı kaldı, ertesi gün namazı bile kılınmadan, infaz memurlarınca bilinmeyen bir yere defnedildi. Kabrinin yerini uzun araştırmalardan sonra yine Mehmet Sılay arayıp buldu; Allah ondan razı olsun.

İşin en gülünç kısmı, Âtıf Hoca'nın katline imza koyan hâkimlerden Kel Ali'nin (Çetinkaya), şapka inkılâbından henüz haberdar olmadığı saatlerde gazeteci Mecdi Bey'in başındaki şapkayı görüp, "Bu gâvur şapkasını giymekten utanmıyor musun?" diye azarlayarak adamcağızı tutuklatması, ancak birkaç saat içinde inkılâptan haberdar olunca, alelacele gazeteci Mecdi'nin şapkasına el koyarak Gazi'yi karşılamak üzere istasyona seğirtmesidir ki komedinin önde gidenidir.

'Aslî kurucu iktidar' kadar taş düşsün ayağınıza..

Hakim sanığa sormuş, "Oğlum, her şey ayan-âşikâre ortada; işte kapı gibi suç delilleri, işte buz gibi görgü şahitleri. Tutturdun ille de avukatımı isterim diye; ne avukat gelse ne diyecek?" Sanık gülümsemiş, "Vallahi ben de onu merak ediyorum hâkim bey!"

Kenan Paşa, kendini savunurken espri yapmıyor; buz gibi "hukukî" bir içtihadın kuytuluklarına iltică ediyor. Diyor ki, "Darbe suç değildir; TCK'da kurucu iktidar olma ve ihtilal yapma suçu yok. Kanun, teşebbüsü suç sayıyor!"

Tilkiye, "Kümesi bekler misin?" demişler de, "Gülmekten konuşamıyorum ki" diye cevap vermiş. Bakıyorum siz de gülüyorsunuz. Ee, güzel fikri görünce elbette gülersiniz.

Şimdi biraz ciddi olalım: Savunma hakkı kutsaldır ve elbette ki sanık, kendi lehindeki verileri kullanacak. Peki, nedir o veriler? Efendim, gözü hayli yükseklerde iken muradına erememiş hukukçularımızdan en meşhuru, bundan birkaç ay önce Türkiye Günlüğü dergisinde bu konuyu ele aldı ve dedi ki, "Evren ve arkadaşları, halk oyuyla kabul edilen 1982 Anayasası'nın geçici 15. maddesi hükmünce yargılanamazlar; zira geçici 15. madde, darbeyi yapan komitenin (yani "Konsey") her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezaî, malî veya hukukî sorumluluk iddiası ileri sürülemeyeceğini ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamayacağını âmirdir. Bu madde halkoyuyla kabul edildiği için 'Kapsayıcı bir af' hükmündedir. Af geriye doğru işlemez, yok sayılamaz. Dönerse böyle bir hukuka ve devlete güvenilmez!"

Nasıl fikir, güzel içtihad değil mi? Bitmedi ama, dahası var: Medyatik bir hocamızın tâbiriyle söyleyelim; bundan iki ay önce 23 Ocak tarihinde Aksiyon Dergisi'nde, "Bir nevi hukuk akrobasisi" başlığı altında yazdık biz bunları... Dedik ki, "Daha garip akrobatik hukuk mülahazaları da yok değil; bir anayasa hukuku profesörüne göre TBMM şu anda yeni anayasa yapacağım diye boşuna kürek çekmektedir zira bu Meclis anayasa değil ancak tadilata yetkilidir. Anayasaları ancak 'aslî kurucu iktidar' yapar; 27 Mayıs darbecileri bu türden bir iktidar tesis etmişti meselâ; keză 12 Eylül darbecileri de 'aslî' iktidardılar. Anayasa nizamının canına okuyup yeni anayasa yaptılar ve bu anayasa meşrû oldu; çünkü aslî kurucu iktidar hukuk dışı sınırsız yetkilerle kendini donattığı için, meşrûluğu -güzelliği diyecektim az kalsın- kendinden menkuldür.

Bu durumda, meşhur anayasa hukukçularımızın engin ve derin mütebahhirelerine nazaran darbelerin henüz yazılı olmayan kuralı şudur: "Vurunca öldür, sakın sağ bırakma!", yani, darbeye başlayınca işi tamamla birader, mutlaka başarılı ol; başarırsan suç işlemek bir yana, yeni hukuk nizamının kurucusu olursun ama işi yarıda bırakıp murdar edersen, işte o fenadır! Bu mütalâanın, Sarıkız, Ayışığı, Eldiven, Balyoz ve bilcümle Ergenekon cemaatine yaramayacağı âşikâr; netekim teşebbüs halinde yarım-yamalak yakalandılar, eti murdar ettiler. Bu durumda, "Nerde bu Ergenekon, gidip üye yazılayım" diye kaldırımdan üçüncü kata bıçak çekmek de teşebbüs kapsamına girer mi dersiniz?

Bunca süper fikir içinde aklımın ermediği, darbe teşebbüsünün niçin suçtan sayıldığıdır; aslı suç sayılmazken teşebbüsü cezalandırmak Roma Hukuku'nun neresinde yazıyor ey hukuk allâmeleri? Doğrusu bunca içtihadî akrobasi arasında teşebbüse ceza kesmek, müthiş bir jest, çok ince bir kompliman gibi duruyor ve sırıtıyor.

Size bir şey söyleyim mi; Kenan Paşa ve arkadaşları veya bilcümle darbeci esnafı, benim gözüme, "darbe yapanın hınk deyicisi" makulesinden "Hukuk insanı"larından (yanlışı kasden yaptım!) daha bir saf, daha bir dürüst duruyor. 12 Haziran 1960 tarihinde 1 sayılı kanunu çıkarın diye MBK'nın başının etini yiyenler, Menderes ve arkadaşlarını idam eden zihniyetten daha temiz değillerdi. Darbecilerle boşuna uğraşıyoruz bir yerde; böyle mütalâa veren olduktan sonra ooo...

Namaz kuyruğu

Mekke'deki ikinci günümüz... Gece yarısı Cidde'den Mekke'ye intikal, ilk tavaf ve sa'yın ardından yorgunluk ve uykusuzluktan pelte gibi yatağa düşüş...

İkindi suları, TÜRSAB merkezinde görev yapan doktor arkadaşlarla ver elini güzeller güzeli Kâbe. Biraz gecikmiş olmalıyız ki, otomobille hayli yakına kadar sokulmamıza rağmen dış avluda bile saf tutan dindaşlarımız çoktan namaza başlamışlar bile. Bre aman, n'etsek? Baktım, arkadaşların her biri can derdine düşmüş gibi saflar arasına sızıverip bir baş koyacak kadar yer tedarikleyerek başlarının çaresine bakıyorlar. Acemilikten zâhir, ayakta kalıverdim. Yer yok. Öyle bir yer ki, sağım-solum-önüm-arkam sobe! Ben ise iki çöp bidonunun arasında, ancak ayakta durabilecek kadar küçücük bir yerde elâlem namaz kılarken onları seyretmekteyim. Revâ mıdır?

Çöp konteynerleri arasında...

Hani cenaze namazlarında cami duvarının kenarında öbeklenip bekleşen bir kalabalık olur her daim. Cemaatle kılınan vaktin namazına iştirak etmezler, kendi bilecekleri iştir fakat bunlardan bir kısmı cenaze namazına da katılmaz. Tedirgin bakışlarla cadde ile cami arasında (Araf sanki!) mevzilenir, ne yardan ne serden vazgeçerler. Aynı onların durumundayım.

Kendi kendime dedim ki, "Elâlemi ayıplar mısın Ahmet; bak, nazlı Kâbe karşında süzülürken elâlem gürül gürül secdelere kapanıyor, vaktin borcunu edâ ediyor, sana ise alnını koyacak bir secdelik yer bile kalmamış; kaldın dimdik ayakta?"

Beklemeye gelmez, cemaat (O sizin bildiğiniz cemaat değil; Kâbe cemaati) neredeyse ikinci rekâta geçecek! Gözüm döndü; dedim ki, "Ben de ayakta imâ ile kılarım."

Hani herkesin kendine göre bir unutulmaz namazı olur ya; işte çöp konteynerleri arasında kıldığım namaz o cümledendi. Aradan on sene geçmiş, hâlâ yâdımda. Şimdi bu namaz konusu nereden açıldı diyeceksiniz.

Şöyle oldu: Geçenlerde feribot ile Yeni-kapı'dan Mudanya'ya geçiyoruz; akşam saatleri yakın. Yol bir buçuk saat civarında sürüyor. Derken akşamın vakti girdi, sular karardı. Daha öncesinden tecrübem olduğu için biliyorum; bazı feribotlarda abdest almaya müsait levabolar ve hemen yanıbaşında mescid bile var. Biraz ufak ama neticede ihtiyacı görüyor.

O esnada, bizim gazetenin eski mensuplarından ve çocuk edebiyatımızın müstesna isimlerinden Ali Burhan Eren'le karşılaştık; hâl-hatır teatisinden sonra âdeta anlaşmış gibi geminin orta yerindeki mescide doğru yürümeye başladık.

Aaa, o da ne?

Kapının önünde şöyle böyle on metrelik bir kuyruk, insanlar ayakta bekleşiyorlar; "Yahu bu ne kuyruğudur, faydalı bir şeyse biz de girelim" diye kötü bir espri yaparak kapıyı aralayıp içeriye göz atınca ne göreyim: Toplam on beş metrekarelik küçücük mescidde cemaat (bu da sizin bildiğiniz cemaatlerden değil, akşam namazı cemaati!) namaz kılıyor; bir o kadarı ayakkabı çıkarılacak küçük koridorda bekleme halinde. Ondan daha fazlası ise kapının önünde geriye doğru uzanıp gitmekte. En önde duran arkadaşa, "Hayırdır, içeride bir şey mi dağıtıyorlar?" diye kötü bir espri daha yaptım; bereket versin anlayışlı ve kibar bir insan. Anladı, gülümsedi:

-Evet, dedi, güzel bir şey dağıtıyorlar; biz de hissemizi almak için sıraya girdik!

-Namaz kuyruğu ha, n'olamaz! diye bir kötü espri daha yaptım (etti üç!) Duyanlar gülüştü. Ali Burhan'a dedim ki:

-Bizim kuşak vaktiyle margarin kuyruğu gördü, tüpgaz kuyruğu gördü, ampul kuyruğu, benzin ve mazot kuyruğu gördü; otobüs, metro, tren, maç kuyruklarını saymıyorum bile, ama Allah için böyle güzel bir kuyruğu ömrümde hiç görmemiştim!

Kapı önünde bekleşenler gülümsedi, içlerinden biri, "Böyle beklemeye can kurban, zevkle bekleriz." dedi.

Derya ortasında omuz omuza

"Ben bu hatta sıkça gelip gidenlerden değilim, her zaman böyle midir, namaz vakitlerinde kuyruk mu oluyor mescid önünde?" diye sordum. "Biz de ilk defa karşılaşıyoruz" dediler. Bir başkası, durumu izah etmek lüzumu hissetti:

"İnançlı insanlar artıyor tabii." dedi; "Eskisi gibi değil Allah'a şükür!"

Düşündüklerimi söylemedim, çünkü yeri ve zamanı değildi ama şimdi söyleyebilirim; bana göre değişiklik inançlı-imanlı insanların sayıca artmasında değil, inançlı-imanlı insanların, eskiye nazaran daha görünür hale gelmesinde. Eskiden alışveriş merkezlerinde, otellerde, kamu kurumlarında, feribotlarda, namaz kılanlara hizmet verecek ufak çözümler kaale bile alınmazdı; "Burada bir mescid açılsın" yollu talepler de pek ciddiye alınmazdı. Ne de olsa irticâ başını almış gidiyorken, kimse durup dururken gerici defterine yazılıp "mescid açan yönetici" durumuna gelmek istemezdi.

28 Şubat günlerinde bazı gazetelerin ve yazarların başlıca işi, içinde mescid bulunan kamu binalarını keşfederek yöneticileri hakkında ihbarda bulunmaktı. Meselâ "İşte okulun terasında namaz kılan öğrenciler" başlığını hiç unutmuyorum.

Ve daha neler... Her neyse, sıra bize gelmişti galiba; ayak divânını dağıtıp alelacele küçücük mescide doluştuk. Yine kıbleye göre çapraz bir durumda saf tuttuk; havasızdı elbette, üstelik mekânın her bir bağlantı yeri gıcır gıcır gıcırdıyordu. Altta durmaksızın kımıldayan ve gıcırdayan bir daracık kutuda, derya ortasında omuz omuza namaz, evet, güzeldi, unutulmazdı.

Çıkışta bekleyenlerin tebriklerini, "Allah kabul etsin" dileklerini kabul ettik, birbirimizle musafahalaştık. Yahu ne güzel bir şeydi o öyle; yolunuz düşerse gıcırdayan mescidin kapısında siz de sıraya girin. Eminim tadına doyamayacaksınız!

Kimin stratejisi sonuç alacak?

Başlıktaki soruyu, “Kürt sorunu” için sordum. Aslında o soruyu sormak bile, Ankara adına birçok şeyin zaaf çerçevesinde görüldüğünün işareti.

Öcalan bir stratejinin merkez insanı, Ankara’da, diyelim Cumhurbaşkanı, Başbakan, MGK, öteki stratejinin merkez insanları, kurumları.

Türkiye ile ilgili stratejik hesap yapan uluslararası odaklar da var.

Bu odaklar, iki ana aktör tarafından şu veya bu şekilde değerlendirilecekler kuşkusuz, ama temel hesaplaşma Ankara ile Kandil arasında olacak.

Osmanlı, benzeri birçok süreç yaşamış ve bugünlere sayısız kayıplarla gelinmiş. O zamanlar, İstanbul oyunu kaybetmiş.

Geçenlerde, yolu gençlik yıllarında Öcalan'la kesişmiş olan Taner Akçam'ın ilginç bir değerlendirmesi yansıdı medyaya. Akçam, daha çok "soykırım lobisi" çerçevesinde tanınıyor. Ama Öcalan'la ilgili değerlendirmeleri ilginçti.

Akçam, Taraf'tan Neşe Düzel'e konuşmuştu.

İki anekdot anlatmıştı öncelikle. Bunlar, Öcalan'ın stratejik değerlendirmeleri açısından ilginç. Şöyle ki:

"Apo, Barzani ile buluşmasından sonra benimle konuştu. 'Taner bu iş bitmiştir' dedi. 'Ne oldu' dedim. 'Mesut, Kuzey Irak'a yerleşmemize izin verdi. Bunu bir kenara yaz. Bu, Kürt hareketi açısından bir dönüm noktasıdır. Bundan sonra benim sırtım yere gelmez.' dedi.

"Apo, Irak'a yerleşmenin PKK hareketini güçlendireceğini daha 1982 yılında gördü."

İkinci anekdot, Suriye'nin Türkiye'den gelenleri "kullanma"sı noktasındaki bir ayrışma ile ilgili. Akçam grubu "Türkiye'ye karşı kullanılma"ya karşı çıkıyor ve Suriye'den ayrılıyor. Apo ise "kullanılma"yı bir strateji olarak görüyor.

Demiş ki Öcalan:

"Beni kullansınlar, çok önemli değil. Bana birkaç yıl lazım. Ben birkaç yılda yapacağımı yaparım, atı alan Üsküdar'ı geçmiş olur. O zaman da beni Suriye'nin kullanıp kullanmaması artık ayrıntı haline gelir."

Akçam, burada şöyle bir değerlendirme yapıyor:

"Zaten Öcalan, Türkiye'ye geldiğinde de aynı stratejiyi izlemeye başladı. Kendini gene kullandırtıyor. Bizim Ankara'dakiler de Öcalan'ı kullandıklarını zannediyorlar. Şimdi Öcalan'ı kullanıyorlar ama uzun vadede Öcalan galip gelecek."

Bu bir iddia şüphesiz. Akçam, bu iddiayı daha da gerekçelendiriyor:

"Ankara'dakiler Kürt meselesinin çözümünü Öcalan'a fiksleyerek ve onu kullanarak meseleyi aşabileceklerini zannediyorlar. Büyük bir tarihi hata yapıyorlar. Çünkü Apo kendisini kullandıra kullandıra, hedefine doğru emin adımlarla ilerliyor."

Akçam daha sonra Öcalan'ın Devrimin Dili ve Eylemi isimli kitabından şu alıntıyı yapıyor:

"Düşünün, devrimci Kürt partisini nasıl MİT'e dayandırarak kurduysak, Kürt devletini de Türk devletine dayandırarak kuracağız." (Taraf, 13 Mart 2012)

1982'den 2012'ye...

Tam 30 yıl geçmiş.

Ne durumdayız?

Öcalan 1999'dan bu yana İmralı'da cezaevinde...

Öcalan'ı Kenya'da Amerikalılardan teslim alan Ecevit, "Onu bize neden verdiklerini anlamış değilim" diyordu. Başbakan'dı.

Biliniyor ki Öcalan, cezaevinden örgütü yönetiyor, hem de devletimizin bilgisi dâhilinde.

Öcalan'ı kullanıyoruz ya...

Ne cinayetlerde bir azalma var, ne ayrılıkçılıkta...

Stratejimiz mükemmel mi demeliyiz?

Geçen gün, Urfa'da, Adana'da Öcalan için gösterilerde "ilahi" gibi bestelenmiş marşlar okunduğuna dair bir haber vardı.

Ho Şi Minh'i hatırlayın. Vietnam'ın komünist gerilla liderini.

Ho Şi Minh, "Gerilla halk içinde sudaki balık gibi olmalıdır." derdi. Yani halkla bütünleşmelidir.

Bu noktada, dindar Vietnam halkına nüfuz edebilmek için, gerillalarını Budist mabetlerine göndermiş, orada zaman içerisinde, muhtevası devrimci hâle getirilmiş ilahiler okunmasını sağlamıştı.

Öcalan Stalinist, ateistti. Ancak dindar Kürt halkına nüfuz etmek için, son yıllarda "Mele"lere el attı. Ve işte sonunda "Apocu ilahiler" sökün etti, Apo'nun köyünün toprağı, teberrük için kullanılmaya başladı.

Evet, ne durumdayız?

Ankara'dan bakıldığında, Cumhurbaşkanımızın, Başbakanımızın içi rahat mı?

Yoksa onlar da benim gibi, tam bahardan söz ederken, İslam coğrafyasına karşı yeni bir çözücü - dağıtıcı zehirin enjekte edildiğini mi düşünüyorlar? Türkü Kürdü bir fırtınada savuracak olan bir zehir...

Öcalan ne demiş:

"Kürt devletini de Türk devletine dayandırarak kuracağız."

Nasıl, böyle bir misyonu var mı Ankara'nın?

Aman hacıemmi!

Doğan Erdinç ağabeyimle Firuzağa Camii önünde buluştuk, sarım-gülümden sonra ciddileşti, "Yahu duymuşsundur mutlaka, Bursa'da güzelim Ulucami yanıp kül olmuş!" demez mi?

Haberim yok, olacak iş değil; üstelik Bursa Ulucamii? Doğan abi yıllarca Vakıflar'da bölge müdürlüğü yaptı; tarihî eser, restorasyon, tescil vesaire gibi mevzuat kültürüne hâkim ama hassasiyetinin tek sebebi bu değil; Nâmık Kemâl merhumun, "Bais-i şekvâ bize hüzn-i umûmidir Kemâl / Kendi derdi gönlümün billah gelmez yâdına" dediği hesap, nerede milli varlığa dokunur bir şenâat işlense, evinin camı kırılmış gibi canı yanan bir insan. "Görüyor musun," diye hayıflandı, "Câmi değil hat müzesi idi mübârek yapı. Yangın geçiren taştan da hayır gelmez bilirim; kirece döner, eyvah!"

Serde araştırmacı yazarlık var; hemen araştırdım; meğer Karacabey ilçesindeki Ulucami imiş. Geçen sene onarım ihâlesi yapılan ahşap bina, "ol gece belirlenemeyen bir sebeple" cayır cayır yanıp kül olmuş. Yiğit öksürürken kalçası çıkar misâli...

-Abi dedim, "Sana bir iyi bir de kötü haberim var!.." . "Nedir?" makamında baktı,

-İyi haber: Bursa Ulucamii arslanlar gibi ayakta. Kötü haber, Karacabey Ulucamii sizlere ömür! Sevinelim mi, üzülelim mi, bir an bocaladık. Karacabey Ulucamii 537 yaşında. Bursa'daki 1399'lu; ondan kırk sene kıdemli. Karacabey'dekini görmüşlüğüm yok, Bursa'nın cami-i kebîrini ise bilmeyen yok.

Kahırlanıyor, "Restorasyonu eksiltmeyle yapmak doğru değil ki birader, adam haklı olarak kârını kesadını düşünüyor. Bilakis en ehil olana, en güvenilir olana teslim edeceksin işi..." Sultanahmet Camii'ne nâzır bir çay bahçesinde cuma vaktine kadar sorumsuzlara verip veriştirdik hayli zaman.

Eskiler "At devrilir, adam ölür" derler; binaların da vâdesi vardır. Bizde korumacılık iştiyâki taze olduğu için tarihî eserlerimize ebeddiyyen ayakta kalması gereken mukaddes bir emanet gibi bakıyoruz. O konuda biraz daha ferahım ben; ahşap binânın âkıbeti günün birinde ya çürümek ya da yanıp gitmektir. Onu yeniden yapacak bilgi ve tâkâtınız varsa yenisini yapıverirsiniz. Karacabey'deki ahşap caminin mutlaka rölövesi vardır (yoksa seyreyleyelim gümbürtüyü!), eskisinden daha güzelini yapmak da işten değil. İçini tezyîn edecek hattatımız, kalemkârımız da eksik değil hamdolsun. Beni öfkelendiren şey onarım esnasında yeni icatlar çıkarmak. Meselâ Sivas Ulucamii son cemaat yerine yapılan kemerlerin arasını, insan boyuna yakın duvarla kapatmak böyle bir lüzumsuz icattı. Kemeri ya açık bırakır, veya tamamen kapatırsınız, yarıya kadar duvarla örmek olsa olsa cami horozu hacıemmilerin "Kışları ısınmıyor gardaş" yollu sızlanmalarıyla geliştirilmiş bir bidattır. Yeri gelmişken bari biraz da ben sızlanayım; Bu bizim hacıemmi takımının son yıllarda en büyük hobisi, kemerli son cemaat mahallerinin arasını alüminyum veya demir doğrama ile camlatmaktır. Gezerseniz Anadolu'yu, görürsünüz eski eserlerimize hacıemmi katkılarını!

Durunuz hele, "Lâhavle" diye asabileşmeyiniz hemen canım hacıemmilerim; bu satırların yazarı da neticede bir hacıemmidir; sizi kesen baltanın sapı yabancı değil yani!

Bir ay kadar önce Tokat'ın hiç bilmediğim bir çehresini görüp hayran oldum. Tokatlı dostlarım beni Sulusokak'a götürdüler; sağlı-sollu muhteşem Selçuklu ve Osmanlı yapılarının sıralandığı bir tarihi film dekoru sanki. Henüz nâtamam ama iyi onarılmış Allah için. Eski Vakıflar Genel Müdürü Yusuf Beyazıt, memleketine güzel hizmet etmiş. Aşkolsun dedik. Tokat'a yolu düşenler, Sulusokak'ı gezmeden giderlerse eyvah derim sadece! Kezâ gurbetteki Tokatlıların, Tokat'ın hayırhah evladı Yasemin Dutluoğlu'nun kaleme aldığı "Ak Zambaklar Şehri Tokat" adlı şehir kitabından (Ötüken Yay.) haberdar olmamaları da affedilecek gibi değildir (Daha dün böyle bir çakma Tokatlıya elli ceza puanı kestim meselâ!)

Karacabey Cami-i Kebiri'ni ihyâ ederiz inşallah; yıkılan gönlün imlâsı zordur, aman ha!

Kapatmayalım, dağınık kalsın...

Bu zamanda gazete kapatmanın fiiliyatta işe yarayan bir tedbir olmadığı çok açık.

Gariptir, bundan yüz sene önce de yaramazlık yapan gazeteler "tatil" ediliyordu; bundan bir asır önce de "tahdîş-i ezhânı mucib" yayın gerekçesiyle "mevkûte" kapatanlar, "memlekette matbuat hürriyeti yok, sansür var!" diye yüksek perdeden cayırtı koparan İttihat ve Terakki kabineleri de, aynı gerekçelerle gazete kapatmak çaresizliğinden kurtulamıyorlardı. Evet çaresizlik, çünkü kapatılan gazeteler, hemen akabinde farklı isimlerle yeniden yayınlanıyor, hatta âkıbeti kestiren gazete sahipleri, serlevha çizen hattatlara birbirini anıştıran farklı isimlerin klişesini toptan sipariş ediyorlardı. Meselâ meşhur Tanin gazetesi, İtilâfçı iktidar döneminde her kapatılışın ardından Cenin, Renin, Senin, Hak gibi isimlerle yayına devam etmiş, 1925'de ise bu defa İstiklâl Mahkemesi tarafından aynı âkıbete uğratılmıştı.

İttihatçıların, Serbestî yazarı Hasan Fehmi, Sada-yı Millet yazarı Ahmet Samim, Şehrah'tan Zeki Beyleri öldürterek matbuatı kontrol çizgisine çekmeye kalkışmaları da kezâ bilinen Meşrutiyet klasiklerindendir. Peki, 1922'de Milli Mücadele aleyhtarı yazılarıyla âsâb bozan Ali Kemâl'in, Adapazarı'nda Sakallı Nurettin Paşa'nın çapulcuları tarafından güpegündüz linç edilmesini bu seri suikastlerden ayrı tutmalı mıyız? Basın hürriyetine karşı inceltilen vicdâni hassasiyetin, Ali Kemâl mevzubahs oldukta hafif tertip askıya alınması da nevi şahsına münhasır bir Cumhuriyet klasiğidir ("Ne yani hainleri öldürmenin neresi ayıp?" mantığı!)

Bu menhus zincirin son baklası Hrant Dink'ti; Dink dâvâsının adlî safahatı, bizzat bu çirkin suikast kadar utanç verici ayrıntılar taşır ve bu ayrıntıların hatırlattığı gerçek şudur: Bazı gazeteciler iyidir, bazıları kötü; kötülerin başına birtakım sevimsiz işler gelmesi pek de esef edilecek bir şey sayılmaz!

İşte bu minvalde "kötü" gazete addolunabilecek Özgür Gündem gazetesi, ağır ceza mahkemesi tarafından 1 ay kapatma cezasına çarptırıldı. "Ne yaramazlık yapmışlar ki kapatılmışlar?" sorusuna cevap: "Örgüt propagandası!" Daha açık-seçik ve düz ifadeyle PKK

paralelinde yayın. Kapatma cezasının fiiliyatta cezadan çok "tanıtım"a yaradığını şu küçük ayrıntıyla bir daha hatırlayabiliriz; gazete "Günlük" adıyla yayına devam ediyor.

Şimdi daha esasa dair bir espriyi mütalâa edelim; kanunun, bu kapatma kararında titizlikle korumaya çalıştığı şey nedir; daha doğrusu bu ülkede telâffuz edilmesi halinde ortalığı velveleye vereceği için asla duyurulmaması ve bilinmemesi gereken bir tehlikeli fikir kalmış mıdır? "Onu da kapatın!" ispiyonajına tenezzül etmeden söylüyorum; kapatılmaya gazetenin hangi haberi sebeb olmuşsa o haber, yeni isimle çıkan gazetede de yer alacaktır ve ben kendi adıma böyle fikir beyanlarından rahatsız değilim. Paşa keyfime kalsa gazete kapatmayı hepten yasaklarım. Aslında hiç de hak ediyor olmamasına rağmen kapatılanı mağdur, kapatanı nobran ve tahammülsüz göstermekten başka bir şeye yaramayan, modası geçmiş tedbirler bunlar.

"Çağdaş olalım, her fikre hürmet gösterelim; bize cici çocuk desinler" diye savunmuyorum bu hususu. Diyelim ki çok zararlı, dinamit gibi, sülfürik asit gibi yıkıcı bir fikri etkisiz hale getirmenin yolunu dert ediniyorsak, çaresi o fikri orta yere bırakmaktır. Yasakçılığın kendine mahsus bir câzibe alanı inşâ ettiğini görmüyor muyuz? Gazete kapatılmasına yol açan haberlerin dikâlâsı, internet âleminde sayfalar dolusu, çarşaf çarşaf sergileniyor. Artık ortaokul öğrencilerinin bile becerebildiği küçük bir DNS ayarı ile bir tık ötede!

Beni en çok öfkelendiren husus ise, kanunun, "Kötü ve zararlı fikirlerden etkileniyorlar teyzesi, huzursuz oluyorlar, akılları karışıyor, derslerine ilgi göstermiyorlar!" diye güyâ üzerimize titremesi. Kötü, iyi, faydalı veya zararlı; bizi sırf bir fikir haysiyetine sahip olduğu için etkileyecek fikri alnından öperim ben. "Alnını karışlarım" diyecektim az kalsın!

Kapatmasak, dağınık kalsa, orta yerde dursa, daha güzel olacak, daha az zarar verecek, fotoğraflarda daha yakışıklı ve güzel görüneceğiz; yanlış mıyım?

Trolle balık avlamak zararlı mı?

Bilindiği gibi trol, deniz dibi düzlüğünü çelik halatlara bağlı devasâ tor ağlarıyla tarayarak yapılan avcılığa deniliyor ve deniz canlılarına henüz gelişme halindeyken zarar verdiği için istisna alanlar dışında yasak.

On gün önce, trol balıkçılığı hakkında bütün bilinenlerin tersini savunan bir haber okudum: Kumkapı'da bir balıkçı, yasaklı sularda trolle avlandığı için polis tarafından teknesine el konulunca "basının huzurunda" teknesini batırarak ilginç bir iddiada bulunmuş ve demiş ki, "Ben su ürünleri mezunuyum. Trol avcılığı kötü bir şey değil. AB ve Kuzey ülkelerinde trol avcılığı esas, diğer avcılıklar sakıncalıdır. Bizim ithal dediğimiz balıklar trol avcılığın ürünüdür. Bana eşim bile 'siz denizde kürtaj yapıyorsunuz' diyor. Oysa balıklar yumurtalarını durgun sulara, engebeli zemine, midyelerin bol olduğu yere bırakır. Biz ise düz zeminde trol ile avlanırız. Kayalık zeminde avlanırsak ağlarımız yırtılır."

Darbe, şike, görevi kötüye kullanma gibi iddialarla yargılanmakta olan sanıkları kamuoyu nezdinde temize çıkarmak ve mahkemeleri etkilemek için yürütülen basın kampanyası da üç aşağı beş yukarı "Trol avcılığı iyi bir şeydir; herkes yanılıyor" iddiasında bulunan balıkçıyı hatırlattı bana. "Trolle işim olmaz, hayatta tenezzül etmem" demiyor, bilakis, "Trol faydalı bir tekniktir" diyor. Bu durum bana aracıyla otoyolda ters istikamete giren Karadenizli şoförü hatırlattı; o esnada radyodan duyduğu, "Otoyolda bir araç ters yola girdi, herkes dikkat etsin" anonsunu işitince deliye dönen Temel, "Ne bir aracı be, bunların hepsi ters yolda zaten!" diye büsbütün dellenmişti hani... Ters paradigma böyle bir şey olsa gerek; ağır silâh boru, suç vesikası kâğıt parçası, darbe hazırlığı tatbikat, fişleme rutin bir şey; şike denilen şey ise Türkiye'de izine hiç rastlanmamış uzaylı bir yaratık âdeta. Kanuni dinleme kayıtları sıradan samimi sohbetler...

İnsanların nasıl dünyaya geldiği hakkında ödev hazırlarken annesinden yardım isteyen çocuk, "Seni leylekler getirdi, bizleri lahana yaprağının arasında bulmuşlar, dedenler ise piyangodan çıkmış" cevabını alınca defterine şöyle yazmış, "Bizim sülâlede üç kuşak boyunca normal doğum olayına rastlanmamıştır!"; dolayısıyla şöyle göğsünü gere gere, "Darbeyse darbe, şikeyse şike; bir cahilliktir ettik, pişmanım" diyen yok; herkes ters paradigmacı!

Mağdurun yanında yer almak anlaşılır, hatta saygı gösterilmesi gereken bir tutum. Basınımızın darbesever kalemleri başka bir şey yapıyor ama; sanıkları peşinen ve daha ilk günden itibaren mağdur ve mazlum ilan ediyor, suçun niteliğini değiştirmeye çalışıyor ve yargı süreçlerini itibarsızlaştırıyorlar. Belli kalemlerin son beş sene zarfında bu istikamette nasıl çalıştıkları ve neler yazdıkları ilmî sistematikle incelense hem çok oturaklı bir iletişim tezi, hem yakın tarih araştırması olur. Tez başlığını veriyorum sevâbına, "Türk basınında itibarsızlaştırma kampanyaları".

Müthiş bir kafa karışıklığı inşâsına çalışıyorlar, başarılı olmadıklarını da söyleyemeyiz doğrusu; nitekim bu günlük haber gıdalarını bu kaynaklardan temin eden hatırı sayılır miktarda okur-yazar kişi nazarında mahkemeler hükümetin sekreterlik hizmetlerine bakan birer büro, hâkim ve savcılar ise parti militanı gibi addolunmaya başladı. Tarafgirlik hissi, bir ölüm-kalım meselesiymiş gibi insanları gerçekle gerçek olmayan arasında yalpalatıyor. Parti, cemaat, futbol takımı, hemşehrilik veya etnik mensubiyet; her ne olursa olsun bizleri, hakikat karşısındaki duruşumuzla sigâya çeken birer imtihan sualidir. Bir örnek olay olarak futbol takımı taraftarlarının karnını yarıp içine bakınız; orada "dine dair" tarzında niteleyebileceğiz çok sayıda emâre bulacaksınız. Şike davasında sanıkların tutunduğu en muhkem mevzî, "Bu iddiada bulunanlar bize biz olduğumuz için düşman" tezidir. Yazık...

Ve gerçek olanla olmayan arasında tavır tercihi, temelde ahlakî bir problemdir.

2012

30 Nisan

Puslu ve mutsuz Avrupa'nın aşırı sağcıları Aksiyon Dergisi

30 Nisan

Sahih ve hasen bir rivayetin semantik analizi Zaman Gazetesi

29 Nisan

Üsküp; yani bir zamanların Bursa'sı Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

28 Nisan

'Day dur' dayın gelsin... Zaman Gazetesi

25 Nisan

Ahlâk zehirlenmesi Zaman Gazetesi

23 Nisan

Kılıçdaroğlu'dan 'uhrevî siyaset' açılımı! Zaman Gazetesi

16 Nisan

Muhafazakârlar önce klasiklere dokunsun da... Aksiyon Dergisi

16 Nisan

İntikam, kan sucuğu değildir Zaman Gazetesi

15 Nisan

Eşyaya ve mekâna oruç tutturmak! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

14 Nisan

Tuzu tuzlayalım! Zaman Gazetesi

11 Nisan

Keşke... Zaman Gazetesi

09 Nisan

Dönüşüm diye 'TOKİ'ler çoğalmasın! Aksiyon Dergisi

09 Nisan

Yazmamalıydım ama... Zaman Gazetesi

08 Nisan

Heey dostum, padişah geliyor; okey? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

07 Nisan

'Mamanı yemezsen solcu amcalar gibi olursun yavrum!' Zaman Gazetesi

04 Nisan

Kim itti bizi bu havuza? Zaman Gazetesi

02 Nisan

Âdil ve faydasız bir sistem Aksiyon Dergisi

02 Nisan

İslâmcılar özeleştiri yapabilir mi? Zaman Gazetesi

01 Nisan

Soluk kesecek kadar güzel bir kitâbenin hikâyesi Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

Soluk kesecek kadar güzel bir kitâbenin hikâyesi

Kitap mı demeli, yoksa albüm mü; 42x25 ebadını göz önüne alırsanız bir albüm demek daha doğru.

Geçen yıl yayınlanmış, Kasım 2011'de ve sadece 1000 adet basılmış. Kitap meraklılarının "Prestij" eseri dedikleri cinsten bir sanat yayını. Adı: "Yeni Câmi Çeşme ve Sebîli'nin Kitâbesi", Yazarı M. Uğur Derman.

Bu eser farklı bir şey; çünkü tamamen bir Osmanlı sebîlinin kitâbesini konu alıyor. Mezkûr kitâbe herhangi bir müzede veya sarayda değil. Her gün önünden binlerce kişinin -eminim ki binde birinin bile- fark etmeden gelip geçtiği bir ara sokak üzerinde, yerden yaklaşık 4 metre yükseklikte duruyor. Daha önce bahsetmiştim ama yerini bir daha tarif edeyim: Eminönü'nde Yenicamii'nin kıble duvarının sağındaki Bankacılar Caddesi'nin Şeyhülislam Hayriefendi Caddesi'yle kesiştiği köşebaşında Hatice Turhan Sebili (İş Bankası Müzesi'nin bitişiği; az ötesinde Hacı Bekir'in meşhur şekerci dükkânı.

Hattatlar için define haritası

Yerini biliyordunuz zaten; şimdi daha iyi öğrendiniz. İlk yolunuz düştüğünde başınızı kaldırıp çeşme üzerindeki 3 satıra dizilmiş 6 beyitlik kitâbeyi göreceksiniz. Ona iyice bakınız; eski yazı bilseniz bile ilk elde istifli yazıyı çözmek harc-ı âlem işlerden değildir; üstelik okumanız şart da değil. Namdâr bestekâr ve hattatlarımızdan Kazasker Mustafa İzzet Efendi'ye atfedilen bir mısrâı hatırlamanın tam yeridir şimdi; rahmetli üstâd şöyle buyurmuş:

"Hüsn-i hattı okumak, lâleyi kokmak gibidir"

Aruz icâbı "koklamak" fiilinin bu mısrâda "kokmak" şeklinde tasarruf edildiğini belirterek mânâya dönelim; bu mısrâ, güzel yazıyı okumak cehdi uğruna, güzelliğini gözden kaçıran benim gibi meraklıların kulağına küpe olsun diye söylenmiş âdeta. Hattımızın vasfı "Hüsn"e dair oluşudur ve en evvel onu güzelliğini fark edip gözlerimize içerek beyni beslemek vazifesi ihmâl olunmamalıdır. Bu beyitin mânâsındaki isâbet, bizim gibi klasik kültürden cüdâ düşmüş olmasına rağmen el yordamıyla klasik güzelliği arayan meraklı bir kuşağa tâze bir çıkış kapısı aralıyor: Eski yazıyı bilmeyebiliriz ama bu kusur, onun güzelliğinden istifâdemize mâni olmaz! Bu nokta mühim, unutmayalım. Gelelim sebîl kitâbesine ve onun ehemmiyetine. Acaba Uğur Derman hocamız niçin bu kitâbeyi fevkalâde önemli bularak hakkında emek sarf edip böyle müstesnâ bir neşriyat yapmak lüzumunu hissetmiştir?

Arz edeyim efendim!

Evvela kısaca mâlumat: 1663 yılında Sultan IV. Mehmed'in annesi Hatice Turhan Sultan işbu sebîl ile çeşmeyi inşa ettirmişti. Sebîl XX. yüzyılın başlarında, kitâbesiyle birlikte yanıp büyük tahribat gördü. 1911 yılında Evkaf Nezâreti tarafından tâmir ettirilen sebîlin kitâbesine sıra geldiğinde, tam metne erişmek konusunda tereddüd hâsıl oldu. Neyse ki Mir'at-ı İstanbul yazarı Mehmed Raif Bey durumdar haberdar oldu ve kitâbe metnini hatırlattı. İşte bu metin, sipariş üzerine "Devrinin emsâlsiz hat üstâdı Sâmi Efendi"ye ısmarlandı. Sâmi Efendi 1912 senesinde kitâbeyi celî sülüsle yeniden yazdı ama bir şartla: Kitâbeyi mermere, devrin en büyük hâkkâkı Edirnekapılı Süslü Ali Usta'nın işlemesini şart koştu. "Emir" yerine getirildi ve kitâbe yerine konuldu.

Sâmi Efendi (Allah ona rahmet etsin) celî, yani büyük ebadlı yazıda devrinin münakaşasız en büyük ismiydi fakat umumiyetle tâ'lik yazıyı tercih etmiştir (Meraklısına not: Sâmi Bey'in Kapalıçarşı'nın Sahaflar ve Nuruosmaniye kapılarındaki tâlik tamir kitabeleri enâfisden eserlerdir; diğer kitâbelerini dünya gözüyle görmek isteyenler kalemgüzeli.net sitesine bakabilirler) fakat celî sülüsteki yegâne kitâbesi işte budur. Üstâd kitâbeyi kaleme aldıktan sonra kalıplarını talebesi hattat Kâmil Akdik'e vermiş, oradan da Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ne geçmiştir.

İşte bu kalıplar birkaç kuşak boyunca celî sülüs yazısının bir mânâda alfabesi gibi addolunmuş ve XX. yüzyılın hemen bütün büyük hattatları tarafından iğnelenmek suretiyle (kalıbın kopyası) çoğaltılarak istifade edilmiştir. Bugün Eminönü'ndeki sebîlin kitâbesi, sülüs yazısının en büyük, en parıltılı örneğini teşkil ediyor. Kadirbilir hattatların, sanki defîne haritası imiş gibi büyük bir kıymet atfederek nesiller boyunca istifade ettikleri bu kalıplar, artık dileyen herkes rahatça edişebilsin diye aslî boyutlarıyla Meşk Yayınları tarafından neşredildi. Uğur Derman hocamız, "Sebeb-i te'lifi" şöyle izah etmiş: "Zamanımızda hat san'atına karşı tekrar canlanan alâkayı müşahede etmenin sevinci ve celî sülüs gibi güç bir yazı cinsini kaynağından öğrenmek imkânını bahşedeceği düşüncesi ile, bu kitâbeyi kurumuş çeşmesinin üzerinden alıp, aslî eb'âdıyle kıymet bilecek nazarlara sunmak lüzûmunu duyduk."

"Kıymet bilecek nazarlar"

Bu cümlede anahtar kelimeler bence şudur: "Kıymet bilecek nazarlar" Siz onlardan mısınız?

Hüsn-i hatta hiç merak ve eğiliminiz olmayabilir, eski yazı da bilmeyebilirsiniz; şimdiye kadar fark etmeden görüp geçtiğiniz yüzlerce levha, kitâbe, mezartaşı gibi hat şâheserleri dikkatinizi çekmemiş olabilir, kabul ama şu soruya "Hayır" diyenlerden iseniz sözün bittiği yerdir:

-Güzel olanı sevenlerden misiniz?

"Hayır" ise eyvah, "Evet" ise eyvallah ve devam! Hüsn-i hat bizim güzelimiz, daha doğrusu bütün sanatlarımızın (edebiyat ve şiir de dahil olmak üzere, mimarlık, musiki, grafik, şehircilik, kitap sanatları) giriş kapısı.

Hani yarı diktatörlük yetkilerini kuşanmış bir eğitim veya kültür bakanı olsaydım, bütün orta dereceli okullarda hüsn-i hat kültürü dersini mecburi tutardım. Niçin? Şunun için: İnsanlara, güzeli çirkinden, mütenâsibi vezinsizden, yanlışı doğrudan tefrik ettirmeye yarayacak esaslı bir hareket noktası vermek, gençlerin zihnine sarsılmaz bir güzellik ölçü sistemi yerleştirmek adına!

Hat sanatı, sadece güzel yazı yazma meşgalesi değil; güzeli kavrama, anlama, hissetme melekesinin temel ölçülerini kazandırıyor insana. Başta okumuşlar olmak üzere meslek, meşgale ayırd edilmeksizin herkese lâzım bir ölçü sistemi. Aslı Louvre Müzesi'nde saklanan platin metre çubuğu veya bin gram ağırlığındaki kilogram nümûnesi gibi bir şey.

Bahsettiğim kitaptan az sayıda basıldı, maksadım kitabın satışını artırmak değil, hüsn-i hatta rağbeti kıvılcımlandırmak. İşe Eminönü'nden geçerken yolu 50 metre uzatıp kitâbeyi tavaf ile başlayabilirsiniz. Bu imkândan mahrum olanlar için yaşasın internet. Şairi "Kimse farkında değil." diyor ama "Gülhane Parkı'ndaki ceviz ağacı"nı duymayanımız yok; Yenikapı'daki sebil kitâbesinin ise artık farkındayız ve mâzeretimiz kalmadı.

Not: Kitâbeyi karşı kaldırımdan 10-15 metre seyretmeniz ehemmiyetle tavsiye olunmaktadır.

İslâmcılar özeleştiri yapabilir mi?

Yeni Şafak refikimizde dün, yazar Emine Şenlikoğlu ile önemli bir sohbet yayınlandı.

Emeti Saruhan'ın yaptığı sohbette Emine Şenlikoğlu'nun, "Devrim yapacağımı zannediyordum" cümlesi başlığa çıkarılmış; hâlbuki metni okuyunca kasdedilen şeyin, sol jargondaki devrimden farklı bir şey olduğunu anlıyoruz; gönüllerde devrim! Şenlikoğlu, hayranlık ve saygı uyandıran şahsi mücadelesinin neticede maksadına ulaştığını kabul ediyor ama o yılların keskin ve bükülmez İslâmcı camiasında "Küfür düzeni"ni ve Kapitalizmi sona erdirmeyi, ezilen İslâm kavimlerini esaretten kurtarmayı ve tam da sol jargondaki hâliyle bir İslâmi halk devrimi yaparak "kurtuluş"a ulaşmayı gaye edinen mühim bir siyaset üssünün varlığını hepimiz biliyoruz.

İslâmcılığın o devir itibariyle ana fikirlerinden biri Demokrasiyi eleştirip küçümsemek, meşrû mücadele yürütmeyi de zaaf nişânesi görmekti. Demokratik usullerle kazanılan mevzii başarıların ise bu cenahta, aslıyla mutabık olmayan sahte bir özgüven yükselişine meydan verdiğini gayet iyi hatırlıyoruz. O günlerin beklentisi, seçimle kazanılan küçük avantajlarla devlette köprübaşı tutarak İslâmcılığın gizli ajandasında yazılı programı hayata geçirmekti. Bugün hâlâ hükümete, laik kanattan yöneltilen derin şüphenin temelinde hükümetin "İslâmcı bir gizli ajanda"da yazılı olduğu şekilde ağır ağır devletin kalelerini ele geçirdikleri kaygısı vardır.

Geçen zaman bu sert kanaatleri törpüledi. Fevrîliğin yerini sükûnet, köktenciliğin yerini her hadiseyi kendi şartları çerçevesinde değerlendirip anlama cehdi, şiddetin yerini itidâl aldı. Genel seçimleri "Müslüman sayımı" gibi takdim eden yaklaşımın yerinde bugün yeller esiyor ve bu ne hayırhah bir gelişmedir.

Dünün sert ve bükülmez İslâmcıları, bugün "Sadece Müslüman" olmanın en büyük nimet ve mazhariyet teşkil ettiğini öğrendiler. İçlerinde hâlâ demokrasiyi aşağılayanlar muhtemelen vardır ama ana kitle, demokrasi tarikiyle de insânî bir hayat kurulabileceğinin teorik olarak imkân dâhilinde bulunduğunu gördü ve inandı. O beylik söyleyişle bu, biber gibi yakıcı kelimelerle konuşan İslâmcı takımı için küçük ama Türkiye'nin gidişatı açısından büyük bir adımdı.

Demokrasinin eleştiriye açık yönleri yok değildir ama daima meşrû zeminde ve barış çerçevesinde siyasi mücadele yürütmek, muhalefeti saygıyla karşılayıp varlığını elzem görmek gibi demokratik geleneklerin kadr-ü kıymetini de artık teslim edelim. İslâmî muhalefet, demokrasiyle güçlendi, meşrûiyet kazandı ve iktidar oldu; önemli seçim başarılarıyla halkın desteğini kazandı. Dolayısıyla geçmişe yönelik hatalardan ders çıkarmak ihmâl edilmemeli. Emine Şenlikoğlu Hanımefendi'nin, "Müslümanlar 28 Şubat'ta, 12 Eylül'de

gerçekten çuvalladılar, döküldüler. Bazıları kale gibi ayakta kaldı" tesbiti, doğrusu duymaya alışkın olduğumuz cümlelerden değildir ama tam da öyle olmuştu doğrusu; kezâ, "Müslümanların zayıf yönünü Ergenekon müthiş şekilde yakalayıp kullandı. Herkes herkesten şüphe etmeye başladı. Bana çok ünlü ve sevdiğimiz yazarlar için öyle şeyler söylendi ki..." tesbitleri de üzerinde teemmül edilesi sözlerdir.

28 Şubatçıları adım adım yargı önüne sürükleyen bir süreçte bazı Müslümanların 28 Şubat'ta nasıl döküldüklerini bilmek çok öğretici olurdu fakat bu cenahta henüz özeleştiri geleneği yok. Kabaca, bütün Müslümanların devlet eliyle maddi-manevi dayaktan geçirildiği şekliyle hikâye edilen 28 Şubat'ın aktörleri neticede insandı. İnsanlar bazen tökezleyebilirler, hele kriz zamanlarında daha çok. Şurası unutulmamalı, 28 Şubat'ta devlet eliyle yapılan saçmalıklar ilginç sonuçlara yol açtı: Siyasi İslâmcılık törpülendi ve şiddetten uzaklaştı ve aynı demokratik usulleri samimiyetle benimseyen dindarların iktidarına giden anayollar açıldı.

Emine Şenlikoğlu'nu isabetli tesbitlerinden dolayı tebrik ederim; ümid ederim ki bu yaklaşımı, "Bildiklerimi söylemenin şimdi zamanı değil, çocuklar büyüsün ondan sonra" diyen ertelemeci takımı da benimser.

Âdil ve faydasız bir sistem

Üniversitede görev yaparken ara sıra üniversiteye giriş imtihanında sorulan yayımlanmış Türkçe sorularına göz atar, "Bakalım ne kadarını yapabileceğim?" diye kimselere sezdirmeden kendimi ölçmeye kalkışırdım. Sonuçta daima, soruları hazırlayanlara belirgin bir saygı hissi duyarak imtihanı yarısında terk ettiğimi hatırlıyorum; sorular oldukça ağır ve seviyeli bir nitelikteydi; basit kuralların ötesinde bir metnin taşıdığı ruhu hızla kavramayı, kısa sürede dikkatle taramayı ve hüküm çıkarmayı gerektiriyordu.

Soru hazırlayanlara duyduğum saygıyı, tabii olarak o sorulara cevap veren öğrencilere de yöneltmem gerekiyordu. Birileri soruyu hazırlamış, onlar da cevap vererek başarılı olmuşlar ve üniversitede okumaya hak kazanmışlardı. Yani bir metni kısa sürede okuyup anlamını ve ruhunu hızla kavrama melekelerine sahiplerdi; metin işleme kabiliyetlerine bağlı olarak kendilerini sözlü ve yazılı yolla ifade etmekte sıkıntı yaşamayacakları âşikârdı ama niçin belli bir yerde hayal kırıklığına uğrayıp duruyordum: O zorlu imtihanı geçen öğrenciler konuşurken düzgün cümle kurmakta sıkıntı çekiyor, bildiklerini düz ve basit ifadelerle aktarmakta sıkıntı çekiyorlardı. Yazılı ifadede daha ümitsiz bir tablo görünüyordu; önceden ikaz etmeme ve diledikleri kadar kâğıt kullanabileceklerini hatırlatmama rağmen belirgin bir boşluk korkusuyla (horror vacui) kâğıda en üst sol kenarından başlayıp bütün kağıt boyunca satırı diziyor ve genellikle eğri bir hattı takip ediyorlardı. Hazırlık yıllarında çok yoğun şekilde öğrenmiş olduklarına adım gibi emin olduğum basit imlâ kurallarına (daha doğrusu imlâ nezâketine) uymakta kendilerini çok rahat hissediyor olmalılardı. Yazıları anlamlı bir

çoğunlukla kötü ve okunmaz durumdaydı ve sorulan soruyu anlamakta sıkıntı çekenlerin sayısı, beni kendimden şüphe ettirecek derecede fazlaydı.

Ne oluyordu; bunlar o çocuklar mıydı; böyle sıkı ve ciddi bir imtihan cenderesinden geçerek hatırı sayılır puanlarla yüksek öğrenim hakkı kazanan bu gençler, birkaç yıl içinde bütün öğrendiklerini unutmuş olabilirler miydi?

Sonraları fark ettim ki gençlerimiz, hazırlık döneminde öğrendikleri şeyleri, sadece imtihanda başarılı oluncaya kadar gerekli (aslında lüzumsuz) bir yol tedariki olarak görüyor, sınavda muvaffak oldukları anda o yükten kurtuluyorlardı. Ana dillerinin basit inceliklerine gösterdikleri ilgi, fizik formüllerine, biyoloji paragraflarına veya bir yabancı dilin ezberlenerek öğrenilen gramer kurallarına gösterdiklerinden farksızdı.

Tabiri biraz fazlaca abartılı bulabilirsiniz ama bu dehşet verici bir şeydir. Zihni belirli bir süreliğine nitelikli bilgilerle doldurduktan sonra, o bilginin zihinde çentik veya yiv açmasına, iz bırakmasına izin vermeksizin öğrenilenleri yok kabul etmek, evet dehşet vericidir ve üniversite giriş sınavı kadar, hazırlama sürecinin de aslında çok verimsiz olduğunu hatırlatır. O hazırlık sürecinde bilginin sindirilmek yerine metalaştırılması, öğrencinin bilgiye yabancılaştırılması -elbette tersinden okunursa- kolay kolay üstesinden gelinir bir sistem başarısı (!) değildir. Sistem, kontenjandan çok fazla tâlip yüzünden âdil ve ince bir sıralama yapmak işinin üstesinden gelmek durumundaydı ve sırf bu yüzden bir kısmı şüphesiz faydalı ve gerekli fakat bir kısmı itibariyle kesinlikle cüruf sayılabilecek bilgi yığını ile bir “seçme” yapmayı umuyordu.

Üniversite giriş imtihanının “âdil” olduğu konusunda bir şüphem yok; geçen sene ÖSYM bürokrasisinin pek de iyi niyetli olmayan engellemeleriyle yaşanan krizi saymıyorum; sistem âdil, fakat faydasızdır. Tek başına sistemin âdil olmasının anlamı yok, çünkü öğretimle hayat arasındaki bağlantı ihmâl ediliyor.

Başbakan Erdoğan, yine bir yurtdışı gezisi esnasında eğitimle ilgili çok önemli bir hazırlığın ipuçlarını açıkladı. Seçme sınavının kalkması ve hazırlık kurslarının devreden çıkarılması kendi başına olumlu adımlardır. “Niçin”i konusunda itirazım yok, artık “nasıl”ını merak ediyoruz. Kapatılacak hazırlık kursları nasıl değerlendirilecektir; artık saçma sapan incelikte karmaşık ve devâsâ bir elek hâlini alan seçme sınavı yerine ne konulacaktır; bunları henüz bilmiyoruz.

Bu konularda ciddi bir zihnî hazırlık yapıldığına şahsen inanmak isterim.

Kim itti bizi bu havuza?

Suriye krizi, sakın cami avlusuna terk edilen bir bebek olmasın?

Cami cemaatinin en yufka yürekli, en saf, en iyiliksever üyesine, geçici olarak teslim edilen bebeğin velâyeti, kimse sahiplenmediği için zaman içinde bizim yufka yüreklinin üstünde kalır vee...

Son İstanbul toplantısından nâçizâne benim çıkarabildiğim sonuç böyle bir şeydir. "Suriye'nin Dostları", Türkiye'ye nâzikâne, "Aman bebeğe sahip çıkmaya devam et; biz azığını, çamaşırını tedarik ederiz; bu arada ailesini bulmak için ciddiyetle araştırmalara devam ediyoruz." dediler veya ben öyle anladım.

Dış politika konusunda, biraz safımdır üzerinize âfiyet, meselâ bir süre öncesine kadar Suriye ile neredeyse aradaki sınırları kaldırıp iki devletli tek toplum olmak tasavvurlarından bahsediyorduk ve bu fikir çok hoşuma gitmişti; aramız gayet iyi ve dostâne idi.

Ne Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esed, ne de biz, Türkiye olarak o günlerde, şimdikinden daha iyi veya kötü niyetli değildik; Esed o gün de ülkesini babasının tapulu malı gibi yönetiyor, hatta kısmî demokratikleşme adımları atmaktan bile çekinmiyordu. Bize gelince, Suriye ahalisinin saadet ve ağız tadını bugün ne kadar istiyorsak, dün de aynı iyiniyet içindeydik.

Sonra birşeyler oldu; Arap Baharı diye bir rüzgâr esmeye başladı; bunun hakiki bir bahar rüzgârı mı, yoksa film stüdyolarında kullanılan iri vantilatörün üflediği cinsten sun'i bir esinti mi olduğu noktasında da hâlâ sâfiyâne tereddüdlerimi korumaktayım; meselâ aynı bahar rüzgârının biraz güneye doğru esmeye başlayarak niçin Arabistan kıtası ve Körfez mıntıkasındaki emâret yönetimlerine ferahlık üflemediği hususunda hiçbir fikrim yok.

Sözün burasında kaçınılmaz bir vecîbeyi yerine getirmem gerekiyor: Elbette Esed taraftarı değilim, elbette tâ 1982'deki Hama ve Humus katliâmından beri Hâfız Esed yönetiminin kendi halkına uyguladığı sertlik siyâsetini tasvib etmiyorum; elbette yakın akrabamız hükmündeki Suriye ahalisinin açık toplumun nimetlerinden yararlanmasını isterim. Ayrıca tasrih etmenin lüzumsuzluğu kırk metreden bile belli olan bu şahsi açıklamanın gerekliliği, basın hayatımıza musallat olan "öküzün altında buzağı arama" hastalığındandır! Gerçi 2008 senesinin Aralık ayında bir grup gazeteci arkadaşla birlikte Esed yönetimine yakınlığı ile bilinen bir holdingin davetiyle Suriye'yi ziyaret etmişliğimiz ve orada neredeyse diplomatik bir hoşâmedî ile ağırlanmışlığımız vâkidir. Misafirperverlik ve ikram gördük. Keşke Esed yönetimi, reformlarla dünyaya açılan Suriye'nin güleryüzünü göstermek için biz gazeteci takımına yaptığı jestin benzerini, kendi ahalisinden de esirgemeseydi.

O günden bu yana Esed değişmedi; biz de değişmedik ama işin garâbetine bakınız ki ilişkilerimiz, Şam'daki diplomatlarımızı çekecek raddede tatsızlaştı ve bu durumdan en fazla zarar gören -elbette Suriye ahalisi ile- biziz. "Suriye'nin dostları", ellerini ateşe sokmadan açıktan para desteği ile ağızlarını boru gibi yaparak Suriye'ye bahar rüzgârları üflüyorlar. Her üfleyişte siviller katlediliyor, bîgünâhlar zarar görüyor. Sanki sürüm sürüm sürünsün diye

özellikle "Sürünceme modu"nda bırakılan bu süreçte (kakofoni veya aliterasyon!) Suriyeli bigünâhların sırtından geleceğin yöneticileri daha şimdiden iktidar pozisyonlarını paylaşıyor gibidir.

Katliama uğrayanları, bugün itibarıyla "eğitim zayiatı" yarın ise "devrim şehidi" sayacaklardır; âdet öyledir; oysa ki ödümüzü patlatan, yarının Suriye'sinde bahar klimaları çalışıyor olsa bile, ahali arasında sittîn sene sürecek veya sürdürülecek kanlı çatışmaların su basmanı (Basement!) seviyesini bulmuş olmasıdır. Suriyeli siviller her gün can derdinde iken uzaklarda veya yakınlarda bir yerde Avrupalı, Amerikalı, Rus, İranlı ve Arap politikacıların meseleyle ilgili olarak ancak bir briç partisinde olduğu kadar taktik efor ve endişe sarf etmeleri utanç verici.

Kim itti bizi bu havuza; yapan mertçe söylesin, söz kızmayacağız!

'Mamanı yemezsen solcu amcalar gibi olursun yavrum!'

Eski CIA'cı Graham Fuller, Türkiye'de daha çok sol hareket görmek istiyormuş; buna daha ziyade solcular şaşıracak galiba, çünkü Mr. Fuller, 1980 sonrasında Türkiye'de CIA'nın istasyon şefi olarak görev yaparken sol cenahla arası pek iyi değilmiş.

İyi ama çelişki değil mi söyledikleri? Değil elbette; Fuller'in temennisi, solcu sayısının artmasıyla değil, solun niteliği ve kalitesiyle ilgili bana göre.

İyi de, solcu az değil ki memlekette; seçim sonuçlarına bakarsanız yüzde 25'i filan geçiyor ve problem hemen burada başlıyor; zira farkettiniz, CHP'li seçmeni de, partinin yönetici kadrosunu da solcu sayan bir varsayım kuruyoruz, oysa ki yüzde 1'in altında oy alan küsuratçı sol partilerin CHP'ye göre daha sahici sol duruş sahibi oldukları tartışılmaz. Sayıca az ama kamuoyunu etkileme, basın-yayın dünyasında akarsuların başını tutma marifeti bakımından özgül ağırlığı yüksek bir cemaat. Teorinin sâkin sularında problemsiz gibi görünen ideolojik i'tikad, sahici bir parti örgütüyle milletin karşısına çıktıklarında küsurata dönüşüveriyor. Küsurat kavramı, uğruna devrim filan yapmaya kalkıştıkları toplumu tanıma ve tahlil etme noktasında ne kadar algı özürlü olduklarını göstermek bakımından anlamlıdır.

Sayılara takılmayalım; Fuller, daha çok sol hareket derken, geçenlerde Beyoğlu'ndaki parti binası durûnunda birbirine tekme tokat girip, "Öz ve hakiki gerçek TKP mirası"nı bölüşemeyenleri kasdetmiyor elbette; Türkiye'de sol fikriyatın ve politikaların tutarsız, tesirsiz, romantik ve nihai tahlilde çocukça bir naiflik içinde debelendiğini imâ ediyor ve tesbit doğrudur. Türkiye'ye daha çok sol hareket lazım; hatta sağ çizgideki iktidarların, korkudan ödünü yaracak raddede ağırlıklı tezler geliştirip, onları imlâ çizgisine çeken, gerçek mânâda amme vicdanının sesini yükselten, ufuk açıcı siyasetler dillendiren bir sol hareket...

Şöyle bir şey; otomobil tekerleklerinin balans ayarı yapılırken jantın kenarına çakılan küçük kurşun ağırlıklar vardır. Cirmi küçük ama dengeleyici, hatta hayâtî bir görevi vardır o kurşun parçanın. En azından öyle olmalıydı; ne var ki solcuların siyasi hayattaki temel fonksiyonu, annelerin iştahsız çocuklarına yemek yedirmek için, "Mamanı yemezsen bu amca gibi olursun!" yollu tehditle karışık özendirmesinden ibaret kaldı. Sol, sağı şöyle tarif ederek büyük katkıda bulundu: "Sağ, bizim düşmanı olduğumuz her şeydir". Seçmenler de bu tarife bakarak, "Öyle ise doğru adres burası" diyerek yıllardan beri sağ partileri iktidara taşıdılar!

Sağın soldan daha iyi, doğru ve kaliteli olduğunu savunacak halim yok; şu fikrin altını çizmeye çalışıyorum: Sol, kendini iyi tarif ve temsil edemediği için sağ cenahta kalite artışını geciktirdi. Fuller'in temennisi bir gün gerçek olursa demokrasimiz daha dengeli, siyasetimiz daha hamûleli ve siyasetçi ortalamamız daha kaliteli olur.

Biz Türkiye'nin yakın tarihinde solu, varlık sebebi itibariyle toplumun "Üst yapı değerleri"nden nefret eden ve toplumu keyfi istikametinde değiştirmek için şiddet kullanmaktan çekinmeyen Jakoben tabiatın ayakta duran hâli olarak gördük; dine karşı "mesafeli" değil, düpedüz düşman, klasik değerlere hasım, milli varlığın en büyük mesnedi Türkçe'ye muğber, hatta ödipik bir kompleks içinde görüp tanıdık. Aykırı ve aşırı olmak zorunda değillerdi, ama kolay ve havalı göründüğü için o yolu tuttular ve akabinde siyasi hayatın kenarında kaldılar.

Şimdi altın değerinde bir soru: Sol, eğer fikri ve siyasi hayatımızda tarif etmeye çalıştığımız sıklet ve kalitede var olsaydı, on yılda bir şu komik Bonapartistler'imizin kesintiye uğrattığı yarım yamalak bir demokrasi tecrübemiz olmayacaktı; kısaca solcularımız hakikaten "Solcu" olabilseler, darbe yapmayı kimse aklından bile geçirmeyecekti. Darbecilere ilham ve cesaret veren meşrûiyet desteği de sol tandanslıydı çünkü (Bkz. Darbelerin anası 27 Mayıs!)

Fuller haklı, haberin tamamını bulup okumanızı isterim; ABD ise herhalde böyle istihbaratçıları istihdam edebildiği için büyük devlet.

Heey dostum, padişah geliyor; okey?

Entelektüel olmanın ilk raconu, ahalinin yaptığı ve mûtad edindiği şeylerden uzak durmaktan geçiyor; bu minvâlde, "Hangi diziyi seyrediyorsunuz?" sorusunun klasik cevabı şöyledir:

-Dizi mi, ne dizisi; ben dizi seyretmem, çok bânâl!

Tabii bu esnada yüzünüzü kertenkele görmüş gibi buruşturmanız da şart!

Entellik gibi olmasın ama mahcubiyetle ifade ediyorum, ne yazık ki sıkı dizicilerden değilim. Televizyon âleminde estirdiği farklı rüzgâr sebebiyle Muhteşem Yüzyıl'ın ilk birkaç bölümüne göz atmışlığım var; açıkçası bizim hanım bölüm sektirmeden seyrediyor; ben de "Eş durumu"ndan ara sıra diziyi değil, seslerini dinlemek zorunda kalıyorum. Ne var ki

TRT'nin yayınladığı, "Bir Zamanlar Osmanlı-Kıyam" adlı dizinin son iki bölümüne şöyle alıcı nazarıyla baktım.

Vallahi fena değil, hatta iyiye yaklaştığı anlar da olmuyor değil. Özellikle sanat yönetmenliği bakımından bu dizi, sinema ve dizi dünyamızın bazı mâkus talihsizliklerinin üstesinden gelecek gibi görünüyor.

Sanat yönetmenliği nedir? Bir filmde veya dizide görünen nesnelerin, modellerini, çeşitlerini, dokularından başlayarak renklerine, biçimlerinden başlayarak aldığı ışığın şiddetine ve tonuna kadar tek tek önceden düşünmek ve gerçekleştirmekle sorumlu kişidir. Bir tarihi filmde sanat yönetmeninin işi iki kere daha ağırlaşıyor, çünkü hem rutin görevini yapacak hem de canlandırılan dönemi çok iyi bilmek zorunda.

Meselâ, "insanlar nasıl yürürler" gibi pek önemsiz görünen bir ayrıntıdan bile sorumludur onlar. Muhteşem Yüzyıl dizisinde Sultan Süleyman'ın, "Destuur, Sultan Süleyman Han geliyor!" nidâsıyla diyelim ki, Divân'a veya Harem'e girdiği anlarda dikkatimi çekti; Kanuni'yi canlandıran sanatçımız, Amerikalı basketbolcuların maçtan önceki tanıtım faslında sahaya girdikleri esnada yaptıkları gibi atıyor adımlarını. Nasıl atmalıydı diye sorarsanız derim ki, basketbolcular gibi yayvan, gevşek ve hatta lâubâli adımlarla yürüyor olamaz kesinlikle; bunlar mehîb adamlar, yani mehâbetli, yani kendine mahsus bir heybet, şatafatla karışık bir celâdet, bir ağırlık...

Hani koca Sultan Süleyman, sanıyorsunuz ki o yayvan ve salınan yürüyüşten sonra neredeyse sadrazamla, vezirleriyle "Çaak" yapacak!

Anlıyorsunuz değil mi; konuşurken meselâ sultanî bir edâ ile konuşacak.

Başı açık gezmeyecek sonra... Osmanlı'da değil pâdişah, sokaktaki hamal bile başı açık gezmez, hatta gayrimüslim reâya bile. Serpuş, o devirlerin genel muaşereti. Tamam, başı açık gezmeyecek ama diyelim ki Belgrad ormanlarında at binerken başında o kocaman, saltanatlı kavuğu taşıdığı da düşünülemez. Sultan olduğu anlaşılsın diye adamcağıza her yerde incili, mercanlı kocaman kavuklar giydirmek komik oluyor.

Sanat yönetmeni böyle ayrıntılara dikkat edecek.

Lâkin biz ne görüyoruz; Sultan Süleyman'ın çalışma "Ofis"inde kocaman bir masa! Fesubhânallah! Masanın üstünde bir yerküre. Fesubhânallah! Sağda solda iskemleler! Fesubhânallah. İskemle, evvela Osmanlı saraylarına oradan vüzerâ konaklarına modernleşme devirlerinde girdi efendiler. Masa da öyle!

Yerküreyi oraya koydunuz, insanın gözü hemen yanıbaşında telefonu, masa lambasını filan da arıyor. Oldu olacak arkada bir de Atatürk resmi!

Aa, Atatürk resmi deyince aklıma geldi; onu da ihmâl etmemişler, Süleyman'ın ofisinde, çalışma masasının arkasında padişahın kavuklu resmi duruyordu bir aralar. Nasıl gülmüştüm!

Bir Zamanlar Osmanlı, bu bakımlardan daha ciddi çalışılmış bir film; ayrıntılar titizlikle gözetilmiş. Mekânlar ciddi bir emek ve işçiliğin eseri. Işıklar iyi. Dekoru çizenler derslerini iyi çalışmışlar, aferin. Aksesuarlarda ufak tefek eksiklik fazlalık farkediliyor ama bahse değmez.

Bir husus var ki, orada iki dizi adeta müsabaka halinde: Efendim, her iki dizide de haatun kişiler göğüs dekoltesi bakımından birbirleriyle müsabaka halindeler. Çoluk çocuk sanacak ki Osmanlı hanımları, neredeyse ciğerlerine kadar bağrı açık gezerlerdi. Hele bir valide sultan hazretleri var ki, çıkar Harem'den koy Oscar ödül töreninin bol dekolteli kırmızı halısına. Ne münasebet yahu? Harem'de bile ol derece "Göğüs degajesi" işitilmiş, kayda geçmiş rezilliklerden değildir elbette. Kezâ, -velev ki sadrazam olsun- isteyenin küüt diye Harem'e girivermesi de olacak işlerden değil.

Her iki dizinin yarıştığı bir başka ortak konu, dini hayatın anlamlı bir şekilde yok sayılması. Padişah bînamaz, sadrazam zaten gizli din taşıyan biri, ötekiler "Padişahın alnını secdede görmedik ki, biz de kılalım; neticede kuluz yahu" dümeninde vakitleri beşer beşer kırıp Deist ayaklarına yatmaktalar sanki!...

Anladık, her bölümde, sık sık ahaliye namaz kıldırmak, hatim indirtmek, zümrütlü zebercetli ibriklerden şakır şukur abdest aldırmak fazlaca gösterişe girer ama neticede bu adamlar Müslümandı erenler! Tarihi kayıtlarla sabittir; üstelik eni konu dindar insanlardı. Ne yani, herkesin sizler gibi dine karşı lâkayd olması mı gerekiyor?

Tarihi dizilere burun kıvırmak yanlısı değilim; bizde olduğu gibi, yaşadığı ve maruz kaldığı olumsuzlukları muhteşem bir mazi hayâline sığınarak telafi etmek isteyen toplumlara tarihi diziler aracılığı ile hayli eli-yüzü düzgün bir tarih tasavvuru kazandırmak mümkündür fakat hem masraf, hem emek hem de risk ister. Emek ve masraftan kaçınılmadığını gördük; yapımcılara para kazandıracağı anlaşılınca para ve emek bir araya gelebiliyor pekâlâ ama şu risk meselesine mim koyalım. Riskten kasdım, "Seyircimiz anlamaz, sıkılır, biraz sulandıralım; modern zamanları hatırlatan figürler koyalım" cinsinden kolaya kaçışlardır. Tam takım halinde bir yerlerden edinip seyrettiğim Roma, Tudorlar gibi sinema tadında ve kalitesinde tarihi dizileri görenler, haklı olarak "Bizde niye olmasın" düşüncesiyle daha iyi yapımlar bekliyorlar. Bir Zamanlar Osmanlı, bu açıdan ayrıca takdir edilmesi gereken bir çalışma gibi göründü bana; en azından dekorlar, mekânlar, aksesuarlar tarihi gerçekliğe hayli yaklaşmış ama yukarda bahsettiğim "risk" faktörü, daha kaliteli, daha zamana dayanıklı, hatta dünya pazarlarında satış imkânı olan yapımları zora sokuyor; yerli seyirciyle birlikte yakın doğu ülkelerine diziyi satabiliyor olmayı yeterli buluyorlar.

Acaba, diyelim ki Tudorlar tadında ve kalitesinde bir yerli dizi yapabilsek, gerçekten seyircimiz anlamaz, sıkılır ve ikinci bölümden sonra diziyi iflâs ettirir mi? Pek zannetmiyorum. Televizyon seyircisi tembel bir tüketici, kolaya çabucak rağbet ediyor ama iyi ve kaliteliyi görünce onun da hakkını teslim edecektir diye düşünüyorum.

Aslında bu yazı, Osmanlı evinin (ve elbette sarayının) mobilyasızlığı hakkında olacaktı, gevezeliğimden yer kalmadı. Kestirmeden mesajımızı verelim: Osmanlı evinin en büyük güzellik unsuru, fiziken küçük olmasına rağmen mobilyasızlık ve akıllıca iç mimarlık unsurları kullanılması yüzünden geniş ve ferah algılanmasıdır.

İnşallah bir başka hafta, mobilyasız ev düşüncesini açar, uzun uzun tafsil ederiz.

Yazmamalıydım ama...

Ayşe Böhürler hanımefendi, geçtiğimiz cumartesi Yeni Şafak'ta, "12 Eylül sonrası İslamcılar"ın hâlini anlatan samimi bir otokritik kaleme aldı.

Yazısının sonunu ise şöyle noktalamayı tercih etmiş: "Ahmet Turan Alkan'ın Şenlikoğlu röportajından yola çıkarak 'İslamcılar Özeleştiri Yapabilir mi?' yazısını okurken acaba A.T.Alkan 'Hiç içinde bulunduğu guruba içerden özeleştiri yapabilmiş midir?' diye sormadan edemedim. Yoksa eleştirilemeyecek kadar kusursuz mu görüyor her şeyi!"

Kıdemli bir okuyucum, herhalde Böhürler'in açık davetinden aldığı ilhamla, beni kendimle hesaplaşmaya davet ediyor: "Sol sizi okuyor mu? Kaale alıyor mu? Âleme nizamat vermek iyi de, sayın Emine Şenlikoğlu Hanım ile yapılan söyleşiden yaptığınız alıntıya isim vererek yazı yazanlara bir cevabınız var mı? Sayın Ayşe Böhürler Yeni Şafak'ta iç bünyeye dair de bir şeyler bekliyor. Şikeden nefret iyi [ama]ben o şahısları tanımam demek işi kurtarır mı? GS Avrupa'da kupa aldığında Türkiye'den temiz mı çıkmıştı? Hamaset iyi; koku fena olunca ben ilgilenmiyorum. İyi orta her zaman gol getirmiyor."

İslamcı özeleştirisinden bahsederken sözü, serîan şikeye ve GS'ın Avrupa şampiyonluğuna getirip bağlamak saçmalık gibi görünse de iç mantığı sağlamdır: "Takımın kazanırken iyi de, işler kötüye gidince şikeye karşı çıkmak ne derece ahlâkîdir?" demeye getiriyor.

Bu tür polemik davetlerinin benim açımdan tatsız tarafı, "Ama bakın, ben ne kadar tutarlı ve ahlâki omurgası düzgün bir adamım" diye insanın kendini savunmaya, işin daha fenası kendini savunurken sanki fazilet denilen değer, bileşik kaplar kanununa tâbi imiş gibi başkalarını erdemsiz göstermeye kalkışmaktır; bu tavrı doğru bulmuyorum, hoşlanmıyorum. Bizim fikrî iklimimizde polemik, "Ama sen de pek matah bir şey değilsin" tepkisine dönüşüveriyor bir hamle sonra.

Hâkimlerin güzel bir sözü var: "Biz kararlarımızla konuşuruz" diyorlar, yazar takımının tutarlığı da arşivinden kolayca anlaşılabilecek bir şeydir; siz farzedin ki "Amel Defteri".

Neyse odur ve şahsi arşivimi tarayarak "bakınız ne yazmışım" demeyeceğim. Okuyucumu şahsi yargısı ile başbaşa bırakıyorum.

Ayşe Böhürler'in sözlerinde teknik bir ayrıntı var ki evvelen onu izah etmek lâzım, şöyle deniliyor: "...içinde bulunduğu grup". Buradan çıkarılacak ilk mânâ, Zaman Gazetesi ve dolayısıyla Hizmet hareketi olsa gerektir. "İslâmcılar özeleştiri yapabilir mi?" sorusuna, "Peki sen Hizmeti eleştirdin mi?" diye mukabelede bulunmak ne kadar âdil ve mantıklıdır, bilmiyorum. Benim ilk zihnî intisâbım Ülkücülük hareketiydi; fikrî nesebime dair yazdığım ve konuştuğum şeyler, pek de matah şeyler olmamalı ki, şimdilerde bu fikriyatı Meclis'te temsil edenler muhtemelen yolda görseler selam bile vermezler. Canları sağolsun, ne onların, ne başkalarının partisinde, hattâ siyâsî kariyerin kendisinde gözüm var; olanları da sırf bu sebeple hiç ta'n etmedim. Celâdetten sayılmasın ama rahat söz söyleyebilme hürriyetime hep dikkat etmeye çalıştım. "Tavk-ı esâret", yazar takımı için pek iyi bir şey değildir ve tenkid kalemini tam işletmeye başlayacakken ansızın hâtıra geliveren, "Falan büyüğüm ne der, filan abi ne düşünür, acaba beyefendi buruşurlar mı?" gibisinden iç telkinler, yazının kimyâsına tesir eder.

Zaman Gazetesi, yirmi seneye yakın yazdığım yer, yıllar içinde gazetemle aramda benim için kıymetli bir saygı-sevgi hukuku hâsıl oldu, bununla övünebilirim. Bu hukuk çerçevesinde tenkide layık gördüğüm şeyleri sabredip kendime saklamadım, recülü kimse ona söyledim, hâlâ söylüyorum. Gazetem de, Hizmet camiası da elbette hatâ yapar. Söz gelişi üslûpta, hizmetin öncelikli gördüğü hususlarda, Cemaatin estetis kavrayışında eleştirilecek şeyler bulunması pek tabiidir; tabii olmayan şey bunları Zaman'da yayımlamamak değil, sorumlusuna duyurmak yerine kendime saklayıp sağda-solda dedikodusunu yapmak olurdu.

Böyle şeylerden bahsetmek zorunda kaldığım için kendimden utanıyorum desem yeridir.

Dönüşüm diye 'TOKİ'ler çoğalmasın!

"Kentsel dönüşüm", kötü bir Türkçe ve ne yazık ki dil meselesine aldırış etmeyen bürokrat ve akademisyenler yüzünden bir çirkinlik hâlinde dilimize yapıştı kaldı. Pekâlâ "şehir dönüşümü" de tercih edilebilirdi. Nişanyan'ın etimolojik sözlüğüne göre kent İranî menşelidir, Sogdca'dan geliyor ve 20. yüzyıla kadar küçük yerleşim yeri mânâsına kullanılırken "Devrim" esnasında yanlışlıkla Öztürkçe zannedilip matah bir şeymiş gibi "Şehir"in kanına ekmek doğranmıştı.

Çirkin terkip ama doğru fikir.

Bu projeye niçin ihtiyaç duyulduğunu hatırlamanın zamanıdır: Özellikle büyük şehirlerimiz, sağlıklı yaşama şartları bakımından neredeyse tıkanma noktasına geldi, daha doğrusu elbirliği ile bu "eseri" ortaya biz koyduk. Sanki yüzyıllardan beri açıkta yaşamışız gibi şehirlerde yer kapmak uğruna planlama, imar gibi mevzuatı hiçe sayıp kötü yerleşim örnekleri ortaya

koyduk. Deprem, sel gibi tabii afetler olmasa durumdan şikâyet etmeyi hatırlamayacaktık bile. Rant hırsı, siyasi beklentilerle uyuşunca şehirlerde urlaşmış bölgeler oluştu. Proje, yanlıştan dönmek anlamına geliyor kısaca.

Başbakan Erdoğan, geçen hafta katıldığı Yerel Yönetimler ve Aile Sempozyumu'nda, projeye sahip çıktı ve nasıl bir dirençle yüz yüze geldiklerinin işaretlerini verdi: "Milletime sesleniyorum, biz sizleri sokakta bırakmayız ama işimizi kolaylaştırın. Çünkü biz sizin yavrularınızın ayaklarının toprağa, çime değeceği parklar yapabilelim."

Dürüstlükle ifade etmeliyiz ki, her iki kişiden birinin desteğini hâlâ yanında hissetse bile bir iktidar için dönüşüm projesine sahip çıkmak ve uygulamak yüksek siyasi risk taşıyor. Türk halkı, şehirleşme sürecinin büyük dönemecinden henüz döndü ve yeniden bir yere ait olmanın telâş ve tedirginliği içinde bocalıyor; böyle kritik bir süreçte, şehirde büyük sıkıntılar pahasına direnerek ev kurmuş, iş tutmuş, kendince bir düzen geliştirmiş insanlara, "Devlete güvenin, size sağlıklı bir yerleşik hayat sunacağız" teklifinde bulunup, bir hayli vâde için onları düzenlerinden ayrı yaşamaya razı etmek sevimsiz bir şeydir. İnsanlar bu yüzden projeye tedirgin ve asabi bakıyorlar ve karşılaşacakları en küçük olumsuzlukta homurdanmaya hazır durumdalar. Gayrimenkul mülkiyeti, dünyanın çok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de nâmus derecesinde tabu sayılıp, neredeyse kutsanan bir kavramdır. Projenin taşıdığı en büyük risk bu.

Hükümet bu projeyi hasıraltı etmeyi tercih etseydi, birkaç sivil toplum kuruluşu dışında kimse onları göreve davet etmezdi ama sorumluluğu üstlenip ellerini taşın altında koymuşlardır. Kısa vâdede bu projenin hükümete politik hayrı dokunmayacağı âşikâr; ama doğru ve sıkıntılı bir proje bu. Neticede hükümetin, onca sorumluluk ve risk üstlendikten sonra kimseleri memnun edemeyeceğini söylemek de kehânet değildir ve kendimce ben, son gün söyleyeceklerimi şimdiden belirtmek istiyorum: Hükümet, TOKİ projeleri ile çok insanı ev sahibi etti, önemli miktarda kaynak yöneltti ama, yine kendisinin tabiriyle, "Kendi medeniyetimize, kendi tarihimize, kendi mimari anlayışımıza sırt çeviren" bir mesken yerleşimi tarzından da kurtulamadı. Başbakan söz konusu sempozyumda önemli şeyler söyledi, bu sözlerin edebî cümlelerden çok bir senet hükmü taşıdığını elbette bilir: "Elbette o tarihî şehirleri [yeniden] inşa etmek kabil değildir, ancak oradaki anlayışı, felsefeyi, yaklaşımı idame ettirmek, oradaki bakışı, tasavvuru bugüne taşımak en azından bundan sonra şehirleri farklı bir konseptle inşa etmek elbette ki mümkündür. Biz tıpkı kendi tarihimizde, kendi medeniyetimizde olduğu gibi insan merkezli şehirler inşa etmek zorundayız."

Meselenin en hassas kısmı işte bu: Şehirleri dönüştürürken eski çaresizlik çözümlerini ve sadece ikamete yarayan prefabrike uygulamaları artırmak değil, insan merkezli, içinde medeniyet iddiası barındıran tezleri hayata geçirmek. Hiç beğenmediğim ve eleştirdiğim TOKİ uygulamalarını, daha iyiyi bulmak için yapılmış birer taslak saymaktan başka çaremiz

yok fakat bu proje çok önemlidir ve projenin insani ve estetik boyutlarıyla hayata geçirilmesi, belki ülkeye yeni bir demokratik anayasa armağan etmek kadar değerli olacaktır.

Keşke...

Meral Okay'ın vefatı, basınımızın fay hatlarında ilginç ürpertilere yol açtı; sevenleri, beni de şaşırtan bir hissiyatla ardından güzel uğurlama (Nekroloji) yazıları kaleme aldılar.

Vakit gazetesi ise, herhalde senaryosunu yazdığı son diziden hoşnutsuz oldukları için "O kadın" ifadesini tercih etti. Üzerlerinde yoğunlaşan ayıplama baskısından sıyrılmak için, "İşte o kadının vasiyeti" başlığıyla Meral Okay'ın öldükten sonra yakılmak istediğini ileri sürdüler. Yakışıksız oldu. Ölenin ardından sevimsiz konuşmamak gerektiğini hatırlatmaya lüzum yok.

"O büyük kapı"dan geçenler, mutlak hakikate dokunuyor zaten. "Ölüm büyük bir şeydir!"

"Dünyada en çok kullanılan silah" gibi lânetli bir şöhrete sahip AK-47, nâm-ı diğer Kalaşnikof'u üreten şirket iflâs etmiş; "Beter olsun" dedim kendi kendime; darısı Kalaşnikof'la birlikte bütün silah üreticilerinin başına!

Evet, çocukça bir temennî, o kadar naif ki, bu silahın şu anda aynı lisans altında başka ülkelerin başka fabrikalarında harıl harıl üretildiği gerçeğini unutturmuyor. Hayâl kurmayalım, silah fabrikaları hiçbir zaman kepenk indirmeyecek; iyimser olmayalım, kıyâmetin kopacağı âna kadar başta devletler olmak üzere "İnsanoğlu" dediğimiz o yaratık silâhlanmaktan vazgeçmeyecek; bu konuda en romantik olanımız bile, "Aslında silah fikrinden tiksinirim ama, komşum silah taşıdığı sürece silah bulundurmamak enayiliktir" diye düşünüp silâh tüccarlarını zengin edecek.

Bu işin felsefî kısmı, bir de sanatla zenaatın buluştuğu yerden bakmalı Kalaşnikof'a: Bütün dünyada sadece gerilla takımının değil, artık nizami orduların da kadroya geçirip baştacı ettiği bir piyade silahı olarak Kalaşnikof tam bir mekanik şaheseridir. Onu bu haliyle klasik dönemin Singer dikiş makinelerine, vites kutularının fettan tertibine, buharlı lokomotiflere, çok daha sâde bir örnek olarak berber makaslarına, dolma kalemlere benzetiyorum. Mümkün olduğunca az parçadan müteşekkil, hemen her iklim şartında nazlanmadan çalışan, külfetli bakım gerektirmeyen, çabuk ve kolay sökülüp takılan bir mekanik tasarım şampiyonu. Mûcidi Mihail Kalaşnikof, insanlık tarihine fena bir şöhretle geçti, tasarladığı âlet takriben 100 milyondan fazla satmış; bugüne kadar kaç can aldı, kaç canı sakat bıraktı acaba? Daha mühimi, ülkesinde kahraman ilan edilip madalyalara boğulan Mihail Kalaşnikof, böyle dolaylı sorumlulukların ezâsını duymuş mudur hiç? Mekanik zekâsını pekâlâ o külçe gibi ağır Zenith fotoğraf makinalarını hafifletmek veya düdüklü tencereleri ıslah için de kullanabilirdi.

Belli ki o da az-çok hepimizin çelişkisini yaşıyan ve vicdânını yaptığı işten sıyırarak aynaya bakabilen birisidir (Yabancılaşmak mıydı bu?).

Bu çelişkiyi andıran bir hâtıram var; o arkadaşları ne zaman görüp hatırlasam aklımdan kovmaya çalıştığım bir hâtıra...

1975, belki 76; o günlerde "Tarzan İbo" diye bir polis müdürü var, teşkilâttaki uşaklara duman attırıyor. Ee, bizim de elimiz armut toplamıyor elbette. Uzatmayayım, Tarzan İbo'yu yerin dibine batıran, hatta galiba birazcık da tehdit eden o beylik bildirilerden birisini kaleme almaklığım iktizâ etti. Pek kardeş bir kuruluş adına o bildiriyi yazdım; hamdele-salvele sadedinde başını yaşasınlar, sonunu kahrolsunlarla süsledikten sonra mumlu kâğıda geçirip teksir ettik. Bildiri dağıtıldı. Bir zaman sonra kardeş kuruluşun yönetim kurulundaki arkadaşlara mahkemeden çağrı geldi. Zannediyorum birer yıl hapse mahkûm edildiler. Kelimelerle bir başkasına acı verilebileceğini hatta kan akıtılabileceğini o zaman farkettim, çok üzüldüm, pişman oldum. Benim kelimelerim yüzünden arkadaşlarım hapislerde yattılar; hayli zaman yüzlerine bakamadım. "Bir başkası da yazsa değişen bir şey olmayacaktı" düşüncesi beni hiç rahatlatmadı. O günlerde hapis yatmak bir nevi gazâ beratı sayılsa da o kötü hâtıra hâlâ yaşıyor. Şairin, "Yar ger sende yatursa elemi bende yatur" dediği hesap...

Keşke Kalaşnikof, tüfek yerine otomobil tasarlasaydı, keşke o kötü bildiri yerine berbat aşk şiirleri yazsaydım; keşke olguların sadece bir tane kesici yüzü olsaydı!

Tuzu tuzlayalım!

Evvelâ küçük bir hatırlatma notu: Emekli paşaların hâtıralarından biliyoruz:

Türkiye'de darbe heveslisi askerler, meşruiyetin kaynağı diye bildikleri yargıdan, basından ve üniversite ulemâsından pek çekinir, en evvel onların tasvibini almaya bakarlarmış! Anayasa, siyasî partiler, Meclis gibi teferruat önemli değil; varsa yoksa bu üçü...

Belki de o yüzdendir; zihnimde 28 Şubat'la ilgili en kötü hatıra, Sincan'da tankları yürüten paşalar değildi; curnataya yetişemediği için komutana rica edip tanklara bir tur daha attırdığı ileri sürülen gazeteciler de değildi; Genelkurmay'daki brifinglere âdeta seğirterek giden iki topluluğun fotoğrafını unutamam: Yüksek yargı mensupları ve üniversite yöneticileri.

Tamam, başka davetliler de vardı, onlar da koşa koşa brifing almak için Genelkurmay'da haazır ve naazır bulunmuşlardı; ayıplasam da her şeye rağmen gazetecileri ve yüksek rütbeli kamu yöneticilerini bir noktada anlıyorum; biri haber, öteki pozisyon kaybetmeme derdinde olanların en azından mâzeretler koğuşunda yatacak yeri var. Rektörlerin ve yüksek hâkimlerin mazereti yok ama!..

Nizamiye medreselerinin kuruluşundan beri ilim tarihimizin dibe vurduğu kara nokta 28 Şubat brifingleridir. Cübbelerini yeldire yeldire 23 Nisan çocuğu edasıyla ellerini dizleri

üzerinde itaat edâsında birbirine paralel uzatan "hoca"larımız, yüksek hâkimlerimiz o gün üniversite fikrinin ve hukukun bağımsızlığı-tarafsızlığı prensibinin ölüsünü toprağa koydular. Bitti. İlmin haysiyeti, dokunulmazlığı, özerkliği, iktidarlara karşı mesafeli duruşu, dogmalara karşı serinkanlılığını korumak gibi dışı parlak ama içi boş kavramların üstüne "Emriniz olur paşam!" toprakları atıldı; brifinglerden aldıkları yüksek ilhâmla kendi kurumlarında astlarına mini brifingler vererek üstüne çıkıp toprağı bastırmayı ihmâl de etmediler.

Yüksek hâkimlerimiz; içlerinden biri "Ne işimiz var burada?" diye kendini sorgulamıştır mutlaka ama "Gitmiyorum be, bana kimse hukuk konusunda ayar çekemez" diye alenen diklenmedi. "Başım belâya girmesin diye giderim ama sonra yine bildiğimi yaparım" diye kendini aldatanlar olmuş mudur bilmem; o salonda o fotoğrafı verdikten sonra ne yapılsa boş olduğunu bile bile...

Peki, Çevik Bir ve arkadaşları soruşturmaya alındı diye bir kısmı hâlâ görev başındaki öğretim üyelerini, yüksek hâkimleri de yargılamalı mı? Kesinlikle hayır! Elindeki kadrolu-zimmetli, mülkiyeti devlete ait kamu silahını, "Adam ol, adam olmazsan seni döve döve hizaya getiririm" diye kendi toplumuna doğrultan darbeci askeri mahkemede sigaya çekmenin mantığı var da, emekli olduktan sonra bile "epistemoloji" veya "deontoloji" veya düpedüz "etik", o da olmadı "bilim ahlâkı" denilen ahlâki çentiklerin varlığından habersiz üniversite bürokratlarına, asla hak etmedikleri bir onur bahşederek polis marifetiyle mahkeme karşısına çıkarmanın doğrusu hiç âlemi yok. Değmez ki! O işi vaktiyle ve zamanında mensubu bulundukları "epistemik cemaat"in yapması gerekirdi. Şöyle bir şey: Hiç olmazsa bakışlarıyla, edâlarıyla, "Ne yaptın sen hoca; ne işin var paşaların cemiyetine koşa koşa gidecek?" diyen sorgulayıcı, küçümseyici bakışlarıyla onlara ne kadar değersiz olduklarını hissettirmek, alkışlamamak, yalnız bırakmak, tasvib etmemek...

Peki, var mı bizim üniversitemizde, adliyemizde böyle bir gelenek?

Üzülerek, utanarak cevap veriyorum: 12 Eylül kasırgasında meslektaşlarının 1402 saçmalığına mâruz kalmasını protesto için görevlerinden istifa eden öğretim üyeleri hariç yok! Hukuk ve ilim camiamız, 27 Mayıs darbesinin daha ilk gününde darbecilerin hizmetine girip alkışlayarak bu ülkede hukukun ve bilimin, güçlülerin gözünün içine bakarak var olabileceği yolunda kötü bir içtihat oluşturdu. O gün hukuk ve ilim dünyamızın yıldızları (!), yeleğin ilk düğmesini yanlış iliklediler.

Hayır, yargılanmak lütfunu bahşetmeyelim onlara; fânusa koyup seyredelim!

Eşyaya ve mekâna oruç tutturmak!

Evvelâ bir açıklama: Bu yazıda bahsi geçecek "Türk evi" tâbiri, etnik ve milliyetçi bir muhteva taşımıyor; tarihi zaman içinde müesseseleşmiş, boyutlarını bulmuş, ayrıntıları oturmuş bir kültür varlığına işaret ediyor.

Üstelik önemle bilmemiz gerekir ki, uzak dedelerimiz Anadolu yarımadasına geldiklerinde, burada yerleşik ve kadim esaslı bir mimarlık geleneği ile karşılaştılar ve etkilendiler. Etkilenmeleri çok tabii idi çünkü uzak dedelerimiz, bizim gibi her konuyu, "Biz-onlar" zıtlığı içinde kavramıyorlar, aksine çok daha basit ve insâni ölçülere başvurarak algılıyorlardı. Ermeni ve Rum mimarlık geleneği, dedelerimizin iskân ve mesken kavrayışını etkiledi, zenginleştirdi; bu esas üzerinde on asırlık "Yerli" bir mimarlık geleneği yaşadı; tâ ki apartman çağına kadar...

Bir hususa daha işaret edelim: Ermeni ve Rum yapı işçiliği ve ustalığı, Anadolu'da XX. Yüzyıl'ın ilk çeyreğine kadar Osmanlıların mekânla ilişkisinde arabulucu olmuştur. Rum ve Ermeni ustaları, sivil veya kamuya ait binalarda teknik maharet gerektiren önemli iş kollarında kilit vaziyetinde vazgeçilmez teknik eleman mevkiinde idiler. Geleneksel Türk evi dediğimiz kültür mirasında onların katkılarını inkâr etmek mânâsızdır zira imza koydukları binalar hâlâ bize şahitlik ediyor. Sadece mimarlık değil, meselâ musiki sahasında da, giyim-kuşam, mutfak gibi hayatın maddi tezahürlerinde de gayrımüslim tebaanın, müşterek sanatımıza kattığı değerler inkâr edilemez; idari yapıda, bürokraside, sair sanat ve zenaatlarda da gayrımüslimlerimiz müşterek hayatımızı renklendirip zenginleştirdiler.

Osmanlıların, biz Cumhuriyet kuşaklarından farklı işleyen bir yaklaşımları vardı; İslâm dininin sessiz kaldığı alanlarda, temel İslâmî ve insânî ölçülerine aykırı kalmamak kaydıyla farklı çözümleri benimsemekte müşkülpesend davranmıyorlardı; bu yaklaşım biçimi onların problem çözmekteki aczini değil, bilakis rahatlıklarını işaretler. Emevîler zamanındaki İslâm fütûhat ve yayılmasında yöneticiler, bulundukları iklimin yerli değerlerinden İslâm'a uygun ve kullanışlı bulduklarını benimsemekten çekinmediler. Hâsılı kelâm, burada % 100 yerli ve millî bir meziyetten bahsetmeyeceğim; meselâ an'anevî Japon mimarlığında da aynı insâni meziyetlerin -üstelik daha fazlası- vardır.

"Türk Evi"nin meziyeti nedir; niçin eski evlerimizin önünden geçerken -artık içinde yaşamıyor, ara sıra önünden geçiyoruz!- "Ah keşke şurada yaşasam!" diye göğüs geçiriyoruz, buyrunuz maddeler halinde tahlil edelim:

1- Bu evler, "Komşuluk mesafesi ve mahremiyeti"ne dikkat eden bir mahalle anlayışı içinde topoğrafyada yerini alıyor. Mühim kısmı, ufak da olsa bahçelidir, hemen hepsinde avlu kısmı vardır. Ara sıra çıkmaz sokak yapar; bütün çıkmaz sokaklar tatlıdır, bize dairdir biraz...

2- Bu evlerin inşâsı kolaydır, pratiktir. Malzeme ve ustalar hazırsa, bir aya bile kalmadan temelden inşa eder, içine girebilirsiniz. Kapı ve pencerelerin "modüler" özellikte inşa edilmesi ve binanın ahşap iskeletle yükselmesi inşaat süresini kısaltır. Yangına karşı gevrek ve dayanıksız ama yeniden inşa ihtiyacına karşı çok esnek bir yapısı vardır.

3- Paşa konakları hariç, siz bilemediniz 40-50 metrekare üzerine oturan küçük binalardır; genellikle tek katla yetinmez, ikinci; nadiren üçüncü katlara doğru yükselir.

4- Esas meseleye geliyoruz: Arsası bugünün ölçülerine göre küçük olmasına rağmen evler geniştir. Niçin? Çünkü eski evlerimiz eşyasız değil, mobilyasızdır. Gelenek öyle kurulmuş ve çok isabetli kurulmuş.

a- Masa, sehpa, zigon, büfe, komodin, konsol vesaire yoktur, yer sofrası veya rahle vardır.

b- Koltuk, iskemle yoktur; sedir ve minder vardır.

c- Gardrop yoktur, çünkü gardrobu gerektirecek derecede fazla giyecek yoktur; gardrop yerine yüklük (Müsendire-musandıra) vardır.

d-Yatak odası takımı, 5-6 metrekarelik devâsâ yataklar, tuvalet masası da yoktur. Yatak-yorgan yatma saati geldiğinde (yatsıdan sonra) yüklükten çıkarılıp yere serilir (Zenginler iki kat), sabah katlanıp yüklüğe girer.

e- Teknik sebeplerden ev içinde sulu alan bulunmaz; çok çok, abdest almaya yarayan küçük bir yüklük (Cağ) vardır. Helâ alt katta veya bahçe içinde evden uzakçadır. Büyük temizlik için civardaki hamama gidilir; civarlarda da zaten daima bir hamam bulunur zaten!

f- Mutfakta tezgah olmaz, gerekirse sini kurulur. Buzdolabı olmadığı için yemekler dolapta saklanır ama bir gün için. Eskiden hanımlar evde oldukları için her gün taze yemek yaparlarmış, hayret! Mutfağın en belirgin elemanı ocaktır. Kaplar, raf ve kapalı dolaplarda saklanır. Kap sayısı az ve fonksiyoneldir. Birkaç düzineden azıyla yetinmeyen yemek takımı saçmalıkları, yüzlerce parçadan oluşan çatal-kaşık setleri, tencere tava takımları bulunmaz. Haliyle 12 kişilik yemek masası ve onların vazgeçilmez parçası 12 abulabut (Çoğu çirkin ve rahatsız) iskemle de yoktur.

Bir Türk evinde gözünüze çarpan ilk şey sadeliktir; sadelik, ferahlık ve genişlik hissi; hattâ alışkın olmayanlar için bu evler boş bile görünebilir. 6 metrekarelik odalar bile bu yüzden salon gibi geniş görünür. Eski evlerde işe yararlık (fonksiyon) önde tutulmuştur. Kullanılan bütün eşyalar, gerektiğinde bir kişi tarafından kaldırıp yeri değiştirilecek derecede hafif, portatif, esnek ve sayıca azdır. "Bayramda komşulara, Ramazan'da akrabalara ayıp olmasın" diye borç-harç alınıp yılda iki gün bile kullanılmayan ağır eşyalara hizmetçilik etmek, bizim gibi "akıllı" kuşakların icadıdır.

Anadolu'da bugün, "Ev dediğin 150 m²'den başlar" diye bir anlayış yaygınlaştı; buna "Dubleks" tutkusunu da ilave edince mesken kavrayışımızın, hiç de insânî olmayan ölçekte abartıldığı âşikârdır. Evlerimize, -imkânımız varsa tabii- neredeyse otomobil büyüklüğünde yürüyüş bandı da koyuyor, ayakkabılar, çamaşır için özel odalar tahsis ediyoruz. Jakuzi

cabası. Banyolar, mutfaklar artık oturma odası kadar geniş tutuluyor. Evlerimizde ucunda elektrik fişi bulunan âletlerden adım atacak yer kalmadı. Müthiş elektrik ve su tüketiyoruz. Diş fırçalamak için bile motorlu âlet kullanmanın yaygınlaştığını da hesaba katın siz...

Gelelim, "Ne yapmalı?" konusuna...

Hayır, "Evlerimizi eşya deposu haline getirmekten vazgeçelim, atalım gitsin; evlerimiz rahatlasın; biraz eşyâya oruç tutturalım. Minimalist yaşayalım yahu!" demek geliyor içimden ama söyleyemiyorum. Bu konuda samimi olmak için işe evvela kendi evimden başlamam lâzım çünkü...

Yeni evlenecek gençlere sesleniyorum. Ev kurarken, "O da olsun, elde var bizde eksik kalmasın" diye gözünüzü karartmayınız sevgili gençler. Başbaşa verip "En gerekliler", "İhmâl edilebilecekler" ve "Katiyyen eve sokulmayacak şeyler" listesi yaptıktan sonra sırayla vazgeçebileceklerinizi işaretleyiniz. Göreceksiniz ki vazgeçilebilecekler listesi hiç de az değildir. Evlerinizi sadeleştirebilirsiniz; sizin elinizde ve sizin iktidar sahanızda olan bir tercihtir bu.

Sadelik ise çok zahmet ve görgü ile elde edilebilecek en yüksek estetik meziyetlerin başında geliyor. Aman gençler, bize kimse hatırlatmadı demeyin; işte söylüyorum; aman ha!.

İntikam, kan sucuğu değildir

Eh, kırk sene olmuştur herhalde, E. M. Remarque'ın Varlık'tan yayınlanan "Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok" romanında okuduğum o sözü, nasılsa hâlâ unutmamışım; kahramanlardan biri, ötekine "İntikam kan sucuğudur" diyor. Önce anlamadım, mutfak kültürümüzde kan sucuğu diye bir kavram yok; Avrupa'da varmış ama. Sonradan bildim ki, Türkçe'yi yine batı kültüründen geçen, "İntikam soğuk yenen bir yemektir" vecîzesine denk bir anlam ihtiva ediyormuş.

Bu sözlerin bir hukuk düstûru olmadığını izaha gerek yok; aksine şahsî bir duygunun tahlili olarak görmek lâzım. Hukukun varlık sebebi, intikamı değil adaleti tecelli ettirmektir. Pratikte çoğu zaman öyle görünse de yargı, intikamı değil hakkaniyeti, hakkın iadesini, adalete uygunluğu, "nasfet" hissinin tatminini gözetiyor; arada çok mühim fark var.

İşte bu çerçevede CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun, "İntikam duygusu ile adalet aranmaz" sözü doğrudur, kitabın orta yerindendir. Ne var ki Sayın Kılıçdaroğlu, içinde bu cümlenin de yer aldığı paragrafı, "Özel yetkili mahkemelerle intikam almaya kalkarsanız bu doğru değil" yan cümlesiyle tamamlayarak bir eliyle yaptığını öteki eliyle yıkıyor ve sözünün tesirini azaltıyor. Özel yetkili mahkemeler, adlî yargının bünyesindedir ve onu meselâ İstiklâl

Mahkemeleri, Yassıada'da kurulan Yüksek Adalet Divanı veya DGM'lerle bir tutmamak gerekir; tam aksine bana göre bütün Türk hukuk tarihi boyunca usul hukukunun en fazla gözetildiği ve uygulandığı mahkeme türü olarak dikkat çekiyor. İnşallah (intikamı değil) adâleti tecelli ettirmek görevini şerefle tamamlarlar ve bir daha tesis edilmelerine hâcet kalmaz.

Sayın Kılıçdaroğlu herhalde, içine girdiği açmazdan bunalmış olmalıdır çünkü askeri darbe faillerini yarım ağızla bile olsa savunmak, gerçek düşüncelerini avurdunu doldura doldura söyleyememek gibi bir iç sıkıntısı olduğunu düşünüyorum. Aslında sıradan, içimizden biri sıfatıyla darbelere ve darbecilere karşı olduğuna, ceberrut devlet uygulamalarından hepimiz kadar ziyana uğrayıp nefret ettiğine eminim; düşündüklerini dilediği gibi söyleyememenin ezâsı içinde. CHP Genel Başkanlığı, Sayın Kılıçdaroğlu için hem sevdiği, hem acı çektiği bir kimlik olmalı. Samimi düşüncelerini dillendirse bunun hükümete puan getireceğini ve parti halinde varlık sebebini anlamsızlaştıracağını düşünüyor. O yüzden ne 'evet'e ne 'hayır'a benzeyen "Havet ama..." yollu çıkışları ile iki ara bir derede kalıyor.

Az buçuk tahmin edebiliyorum ama seçimlerden önce bazı Ergenekon sanıklarının aday listelerine konulması sürecinde neler yaşadığını, ilerde hâtıralarını kaleme aldığında öğreniriz belki.

Esas meseleye dönelim: İntikam doğru kelime değil; şahsi bir zarara ve acıya uğramış birinin feryadında belki mâzur görülebilir ama topluma karşı suç işlemiş darbe sanıklarının yargılanması esnasında bu kavramı kullanmak, normalleşmemize yardımcı olmaz; bilakis, eylem tarihinin üstünden yıllar geçtikten sonra hepimiz gibi sıradan bir hayat yaşamayı sürdüren, sıradanlaşmış, yaşlanmış ve pençeleri körelmiş darbe sanıklarını nefret mercii haline getirmek, onlara aslında hiç hak etmedikleri bir mağduriyet bile bahşedebilir. Esasen bu gibi küçük açıkları dikkatle süzüp, büyüteç altına koyan ve bıraksalar sanıkları sanıklardan daha iyi savunacak bir basın desteğine de meşrûiyet kazandırır.

Adam gibi, hakkaniyete uygun yargılamak ve bu yargı düzenini kurup işletmek "medenî" bir kabiliyettir, hatta devlet olmak unvanını taşımanın ilk lâzımesi budur. Darbe sanıklarını yargılarken, aslında "hukuk nizamı, hukuk devleti, tarafsız ve bağımsız adalet cihazı" maddesinde hepimiz yargılanıyoruz, medenî kabiliyet ve yeterliğimiz yargılanıyor.

Velev ki, yüzde bin suçludurlar; "intikam" avâzeleri eşliğinde süren bir yargı süreci ile dünün zâlimlerini bugünün mağdurları haline getirmenin âlemi yok.

Muhafazakârlar önce klasiklere dokunsun da...

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Prof. Dr. Mustafa İsen'in, muhafazakâr estetik ve sanatın normlarını ve yapısını oluşturmak yükümlülüğünden bahseden beyanatı hayli yankı buldu ve muhtelif yorumlara yol açtı. Mustafa İsen, sahasında verimli eserler kaleme almış önemli bir

Türk edebiyatı âlimidir ve sözleri, hem şu an yürüttüğü görevi hem de konuya içeriden bakan bir gözlemci sıfatıyla ciddiye alınmayı hak ediyor.

“Muhafazakâr estetik ve sanatın normlarını ve yapısını oluşturmak” çok iddialı bir tezdir. Bu görevin içini lâyıkıyla dolduracak durumda olmadığımızı öncelik ve önemle belirtmek isterim. Bana göre bunun üç önemli sebebi var: İlki beşerî kadro yetersizliğidir; ikincisi ise norm ve yapı oluşturmanın gerektirdiği toplumsal kıvama (sahici toplumsal talep) henüz erişememekliğimiz...

Muhafazakâr siyasetin iktidara gelmesi ve on yıldır yerini başarıyla koruması elbette önemli ama yeterli değil. Hissettiğim eksikliğin üçüncü sebebi “Toplumsal talep ve kıvam” çerçevesinde anlamını bulacak bir konudur: Klasikler meselesi... Yıllardan beri bazı sol çevrelerin, “Bizim klasiğimiz yoktur” yolundaki iddialarına öfkelensek de pratikte geçerliliğini kabul etsek artık iyi olacak. Gerçekte klasiklerimizin olmadığından değil, klasiklerle toplum ve okur-yazarlar arasındaki ilişkinin “Sûretâ” oluşundan. Sûretâ, çünkü klasiklerle ilk elde temas kuracak okur-yazar takımı, muhafazakâr estetik ve sanatın normlarını ihtivâ eden klasiklere fiilen erişecek durumda değil.

Türkçe’den bahsediyorum. Yüzyıl öncesinin Türkçesi’ni okuyup anlamak ve tasarruf etmek, bu sahada doktora seviyesine gelmiş nâdir insanların meziyeti durumunda. En önemli tarih kaynaklarının ancak sadeleştirilmiş baskısına erişebiliyor entelektüel ve ilmî dikkatlerimiz. Türk şiiri, bütün parlak mâzisiyle Türk aydınının (muhafazakâr olanı da dâhil olmak üzere) tasarrufu dışında kalıyor. Dolayısıyla tarihî zenginliğe yaslanan bir Türkçe bilgisi ile üzerine eğilmemiz gereken klasiklerin rûhuna dokunamıyoruz. Yeri gelmişken ifade edelim, orta dereceli okullara Osmanlıca dersi konulması gecikmiş bir taleptir ve bu sene itibariyle hayata geçse, meyvelerini ancak bir kuşak sonra görebileceğiz demektir. Dolayısıyla biz, Türk klasiklerinden hareketle eski hayat tarzını ve felsefesini, sanatı, güzellik değerlerini anlayıp yeniden üretecek durumda değiliz. Eski sanatın lisan gerektirmeden, görünür kısmıyla tecelli eden şûbelerinde ise, işin esasına ve felsefesine yabancı olduğumuz için başarısız birer taklitçi durumda kalıyoruz.

Hasan Bülent Kahraman’ın “Muhafazakar sanatın bugünü” hakkındaki değerlendirmesine katılmamak mümkün değil. Şöyle diyor Sayın Kahraman: “Türkiye’de bugün muhafazakar sanat tanımıyla yapılana baktığımda öncelikle kiç’i [kitch] görüyorum. Kiç, gerçekliği olmayan bir sanatsal üslup üretmektir. Duyarlılığı sahtedir, taklide dayalıdır. Dolayısıyla bizim muhafazakar kabul ettiğimiz biçimlere, formlara çıplak referanslarla bu iş olmaz. Kendine ait bir zihinsel algının, düşünce sistematiğinin; o günkü hakim teknoloji tarafından, kendi otantikliği içinde ortaya çıkarılmasıyla anlamlı olabilir böyle bir sentez. Ancak bu da çok zor ve kapsamlı bir şeydir. Kalıplarla değil kavrayışlarla, içselleştirmelerle üretilir. Halbuki bizde çıplak referanslar yeterli kabul ediliyor. Bana göre eski dilin sözcüklerini şiirde

kullanmak ve o kadarıyla yetinmek tam da budur, kiç'e dönük bir çabanın içinde bulunmaktır." (Akşam, 8 Nisan 2012)

Dolayısıyla belediyeler eliyle halka klasik sanat kursları tertiplemek, hep aynı eserleri meşk eden "klasik" korolar kurmak, klasik şiiri bilmeden yeni bir şiir ağzı bulmaya çalışmak bana çok mânidar görünmüyor. Faydasını inkâr etmiyor, küçümsemiyorum ama bu mütevazı gayretlerden muhafazakâr sanat ve estetiğin normlarına katkı beklemenin beyhûdeliği ortadadır.

İşin en garip tarafı, eğitim gören kuşaklara klasiklerimizle sağlıklı temas imkânı vermenin, Türkiye'de ideolojik gerekçelerle sert kavga ve direnişlere sahne olması. Türk diline yakıştırılan Osmanlıca sıfatı yıllarca hakaret ve aşağılama kasdıyla kullanıldı. Eski alfabemizle alay eden bir "millî terbiye" ile büyüdük. Yeni dille konuşup yazmanın sıkı solculuk, hakiki devrimcilik sayıldığı, hattâ ve hattâ Ordu'nun bile dil konusunda kendini taraf ilan ettiği bir toplumsal cinnetin içinden geliyoruz.

Sayın İsen'in teklifini hayırhah buldum; içini doldurmak zaman, sabır ve liyakat istiyor. Keşke ithal edilebilir bir modern nesne olsaydı ihtiyacımız!

Kılıçdaroğlu'dan 'uhrevî siyaset' açılımı!

Beş gün memleket gündeminden uzakta kalmak, zihin sağlığı üzerinde güzel bir kaplıca tedavisi etkisi yapıyor.

Evliya Çelebi Balkanlarda Sempozyumu dolayısıyla Makedonya Cumhuriyeti'nde önemli temas ve incelemelerde bulunmaklığım iktiza etti bir süre - bu 'temas ve incelemelerde bulunmak' tâbirine bayılıyorum. Pek çok önemli adamın hayat hikâyesinde böyle ibâreler vardır; meselâ, "Felân olguları yerinde izledi", "Filan yerlerde gözlemlerde bulundu, araştırmalar yaptı" gibi yuvarlak ifadeler, kişinin -hep de yurtdışında olur böyle yarım-yamalak ilmî faaliyetler!- esasen o kişinin çoğu zaman şurada burada aylâk aylâk gezinip durduğunu, ara sıra bazı eğitim programı ve sertifika kurslarının önünden geçerken kurum tabelasına dikkat kesildiğini gösterir. Benimkisi de o hesap; temaslarda da bulundum, incelemeler de yaptım; özellikle Balkan köfteciliğinin esrârı ve Boşnak kol böreğinin muhtelif versiyonları üzerinde çok kafa yordum, çok derin tesbitlerde bulundum!

Memlekete bir döndük; a, devrim olmuş; Kemal Bey bir kaafile gazeteci arkadaşa, ileri demokrasi semineri veriyor. "Yahu öğreneyim, yaşım genç, tahsilin sonu yok" diye videoyu seyretmeye başladım. Gazeteci arkadaş, "Dört bacağı vardır, miyav miyav der" makaamında miniminnacık, güzel ve kolay bir soru yuvarladı Sayın Kılıçdaroğlu'na; sesinde şirinliğin bütün cilveleri:

-Amerika'nın bir kazasını sorayım efendim, peki, Pensilvanya ile ilişkileriniz nasıl, okyanus ötesi ile?

Ekrandaki bayan gazeteci sunucu, "Artık şirinliğin bu kadarına canlar dayanmaz; bu ne kadar güzel bir espri, ne kadar zekîce bir gönderme" diye düşündüğü için olsa gerek "Hah hah hah" sesleriyle bu mânidar sualin çağrışımlarını, istihzâ renkleriyle süslüyor. Kemal Bey mutlu, ne de olsa dostlar arasında. "Pensilvanya" göndermesi ile neyin ve kimin kasdedildiğini ânında kavradığını gösteren zarif bir gülümsemeyle konuya giriş yaptıktan sonra diyor ki:

-İstediğimiz şu, hiçbir cemaatin belli bir partiye angaje olmasını yani siyasallaşmasını istemeyiz; kendi içlerinde eğer uhrevî olarak bir araya geliyorlarsa hiç itirazımız yok (...) ama siyasallaşmayı onların belli bir siyasal partiye destek vermesini doğru kabul etmiyoruz...

Dostlar meclisinde hazır bulunan gazeteciler, Sayın Kılıçdaroğlu'nun demokrasi ve siyaset konularına getirmiş olduğu bu çok önemli doktriner açılımın pek farkında olmadıkları için olsa gerek, mest ü bîtâb, besim-i mütebessim bir halde üstâdı dinlemekteler. Yahu devrim oluyor devrim! Hiçbirinin aklına şöyle mâsum bir sual yöneltmek gelmiyor meselâ,

-Sayın Kılıçdaroğlu, söylediklerinizden herhangi bir cemaatin dünyevi şeylerle değil de, sadece "uhrevi", yani yani ahiretle ilgili meselelerde yoğunlaşmaları gerektiği anlaşılıyor. Bu durumda "Cemaat" kavramının zihninizdeki sosyolojik karşılığını restore etmek ihtiyacı duyuyor musunuz? Cemaat kavramına getirdiğiniz yasaklayıcı sınır, doğrudan siyasetle uğraşan diğer "Cemaat"leri de, yani siyasi partileri, sendikaları, dernekleri, sivil toplum kuruluşlarını da kapsayacak mıdır; daha da önemli olmak üzere meselâ zaman zaman politik beyanlarda bulunan derneklerin, meselâ Alevî sivil toplum kuruluşlarının duruşunu da yanlış buluyor musunuz? Siz hâlâ, tek parti devrinin bütün küflü kavrayışını yansıtan "Siyasetle ancak siyasi partiler ilgilenir; CHP varken başka partiye de lüzum yoktur" çizgisinde mi durmaktasınız? Bu durumda bir partiye kayıtlı olmadığı halde siyasi davranış gösteren, hatta ayıptır söylemesi seçimlerde oy kullanan vatandaşları da kınama kapsamına alacak mısınız?

Pensilvanya imâsı yapılınca gevrek gevrek gülmeyi biliyorsunuz; peki, sosyoloji biliyor musunuz sevgili meslektaşlar; siyaset biliminden haberdar mısınız; yakın dönem Cumhuriyet tarihi; AB'nin siyasi kriterleri, hatta dünya nereye gidiyor geyiği filan?

Kızmayın canım, "Uhrevî" bir çerçevede dalga geçme hakkımı kullanıyorum sadece...

Ahlâk zehirlenmesi

Ermeni meselesi, 1915 senesinde âniden çıkmadı; evveliyatı vardır ve ayrıntısı çoktur, özetleyelim: 1878'de imzalanan Berlin anlaşması, Osmanlı hükümetini, yoğun Ermeni nüfus barındıran vilayetlerde (Vilayât-ı Sitte; yani, o günkü vilayet nizamnamesine göre Diyarbekir, Ma'muretülaziz, Van, Bitlis, Erzurum ve Sivas; bu altı vilayet bugün 30 civarında ili kapsar)

mahalli reformlar yapmak ve Ermeni ahaliyi muhtemel mahalli saldırılara karşı korumakla yükümlü tutuyor, uygulamayı büyük Batılı devletlerin gözlemci sıfatıyla takib edeceklerini öngörüyordu.

Vaadedilen reformların o günün maddi şartları çerçevesinde Batılı gözlemcileri tatmin edecek seviyede uygulanamadığı açıktır. 1895 yılında, tarihimize "Ermeni Patırtısı" adıyla geçen kalkışma hareketleri başladı; isyancı Ermeniler 6 vilayetin genel valilik haline gelmesini, mali özerklik kazanmasını, Hamidiye alaylarının dağıtılmasını ve silah taşıma serbestîsi istiyorlardı. İsyan, yer yer sivillerin de karıştığı karşı eylemlerle söndürülürken önemli miktarda kan döküldü. ABD'nin Anadolu'da görev yapan konsoloslarından Milo Jewett, hükümetine reform planı uygulanmaya başladığından bu yana üç bin Ermeni'nin öldürüldüğünü yazmış ve şunları ilave etmişti: "Buradaki olaylarla Maraş ve Zeytun'dakiler arasında hiçbir benzerlik yok. Orada, Ermeniler, hükümete ve bölgedeki adaletsizliğe karşı silahlanmıştı. Burada ve yüzlerce Hıristiyan köyünde Türkler çaresiz ve karşı koymayan insanlara saldırdı ve onları öldürdü. Elbette Türk resmi haberleri bunun daha farklı görünmesini sağlıyor."

"Patırtı" bir yıl kadar sürdü ve yatışmış gibi göründü ama Osmanlı hükümetlerinin, Ermeni reformu bahane edilerek "Düvel-i muazzama" tarafından Anadolu'nun üçte birinde Yunanistan, Sırbistan, Girit'e benzer yeni bir Ermeni devleti kurduracakları korkusu hiç yatışmadı. 1915'teki tehcir kararının arkaplanında bu korku vardı ve İttihatçı hükümet, harbin getirdiği iç şartları bahane ederek Anadolu'daki Ermeni varlığını esaslı surette silkeleyip yerinden etmeyi düşünmüştü.

Tehcirin kapsamı, asıl tehdide göre geniş tutuldu; kısa sürede zâlimâne uygulandı ve hükümet, tebâsından yüzbinlerce insanın -en hafif tabirle- katledilmesine seyirci kaldı.

Bu cinayetleri biz görmedik; dedelerimiz, onların babaları gördü; şâhit oldular ve bir cinayete şâhit olup da olmamış gibi davranmanın ruhta meydana getirdiği çöküntüyü, bir şekilde kendilerini meseleden soyutlayıp mazur göstererek tedaviye çalıştılar.

Her yara üflemekle iyi olmaz; bu şahitlik, bu nisyânlar, "Onlar da akıllı durmadı; hâlbuki biz onlarla ne güzel geçinirdik" yollu mâzeretler, bu gibi sancıyan hafızayı üflemeyle soğutmaya kalkışmalar, aslında pek basit bir problemi hatırlatıyor bize; ahlâki bir problem! Hakikatin karşısında duruş problemi. "Hakk'a tapan millet" olmak övüncünü sakatlayan bir bilinç kaykılması. Bu duyguyu, 1895'teki "patırtı"nın bir kısmına şahit olan birisi, şöyle ifade etmişti: "Kendi gözlerimle gördüklerim yüzünden Türk fesi giymekten utanıyorum!"

Fesi, onun için mi yasaklamıştık acaba vaktiyle; hakikat karşısında dosdoğru durmak nefsimize ağır geldiği için mi, bir daha fes giymeye tövbe etmiştik? Olayların bazı görgü şahitleri, kanayan vicdanlarına tütün basmak için mi ortalıkta kalmış Ermeni yetimlerinden birkaçını evlat edinip Müslüman kimliğiyle yetiştirmişlerdi? Tehcir felâketine uğrayan

samimi komşu bazı Ermeniler'i evlerinde saklayıp himâye eden dedelerimizin bu davranışı -ki böyle hareket etmeleriyle övünmekte haklıydılar- aslında o günlerde pek fecî, anlatılamayacak kadar fecî şeylere gördüklerinin tersinden ikrârı mıydı?

Daha dün "Dersim Patırtısı"nda kurşuna dizilen köylüleri gözüyle gören 103 yaşındaki emekli Emniyetçi'yi, "Kadın, çoluk-çocuk ölmüştür. Yalan değil. Öyle öldürme de değil, kurşuna dizdiler hem de. Yalan söyleyecek halimiz yok" dedikten sonra aniden frene basarak, "[Gerisini] anlatamam, çünkü çekinirim, korkarım" şeklinde konuşturan o "milli" tedirginlikten bahsediyorum. Millî endişelerle "Hakikat" arasında daha ne kadar bocalayacak, vicdânımızı inkârla daha nereye kadar uyuşturacağız?

Bir kollektif cinayeti gördükten sonra susmak, ahlâkı zehirliyor.

'Day dur' dayın gelsin...

Bursa Emniyet Müdürü'nün açıklamasına ne diyeceksiniz hocam; hani Bursa Kültürpark'ta akşam saatlerinde her ağaç altının yatak odasına döndüğünü görünce "Kanıma dokunuyor" demiş ya?

-Benim ne düşündüğüm belli Çekirge; az-çok tahmin edersin zaten. Herhalde Emniyet müdürünü kınayacağımı beklemezsin; bilakis kameralar önünde sorumluluk sahibi bir aile babası olarak samimiyetle yakınması hoşuma gitti.

-Eleştirenler var ama...

-Evet, "Sana ne, âlemin nâmus bekçisi misin; ne karışıyorsun be adam!" diye mıymıylananlar hep çıkar. Emniyet müdürü de onu söylüyor zaten. Müdahale yetkisi olmadığını biliyor. Kanunen yasak değil ama ayıp. O da ayıbı vurguluyor. Ayıp, yasağın üstündedir Çekirge, günah, yasağın üstünde bir yerdedir. Allah korkusu, yani Mehâfetullah ise, her şeyin üstünde. Bu durum bana çok eski bir fıkrayı hatırlattı nedense şimdi...

-Nedir, anlatsanız?

-Eskiden valinin birine, kalantor kılıklı bir adam dilekçe veriyor. Vali dilekçeye bakıyor ki adam bir kötü şöhretli işyeri açmak için ruhsat istemekte. Adamı savuşturduktan sonra dilekçenin altına şöyle bir şerh düşerek sümenin en altına sürüveriyor dilekçeyi; o şerh şöyle, "Benden sonra gelecek zagonu geniş vali halefime havale!"

-Zagonu geniş derken?

-Öyle her şey açık açık yazılmaz Çekirge, bazı şeyleri imâ ile geçersin, okuyucu ne demek istediğini bilir. Emniyet müdürümüz bana o valiyi hatırlattı. Yetkisi yok ama sorumluluk hissediyor, bir kısım basının diline düşeceğini bile bile tepkisini dile getiriyor. Allah razı

olsun. İkaz ediyor, kanun bir şey yapamıyor ey aile büyükleri çoluk-çocuğunuza sahip çıkın demeye getiriyor.

-Ee, muhafazakâr sanat konusuna de pek girmediniz gibi sanki...

-Diyeceğimi söyledim Aksiyon Dergisi'nde; bizim kuşağın, bir sonrakinin üstesinden geleceği iş değil bu. Üzerinde düşünmek, tartışmak, yazmak iyidir ama hemen netice beklememek lâzım. Muhafazakârlar daha lisanlarını bile muhafaza edemediler dersem gerisini anla... Sentez dediğin elde mevcut sahici bir şeylerden hareketle yapılır. Bizim ne senteze, ne ibdâ'ya mecâlimiz var; mevcut hâli analiz edebilirsek ne devlet, ne nîmet!

-Bu arada tiyatro camiası ayakta; hemen hepsi Belediyeyi protesto ediyor!

-Himmetleri eksik olmasın; durup dururken kriz çıkardılar ve en doğru yolun aslında ne olması gerektiğini hatırlattılar...

-Nedir en doğru yol?

-Belediyelerin tiyatro, orkestra, opera cinsinden sanat faaliyetlerine duyması lazım gelen nâmütenâhi hürmet bakımından bu gibi faaliyetlerden tamamen elini eteğini çekmesi; kezâ devletin de... Hem kendi bütçesiyle tiyatro işletecek, hem repertuarına karışacak. İkincisi ne kadar yanlışsa ilki de öyle. Hiç karışmayacak! Gerçek tiyatro tutkunları, tiyatrolarını ayakta tutarlar bir şekilde. Devlet ve belediyeler yıllarca tiyatroyu, Batılı gösteri sanatlarını destekledi. Artık kendi başlarına "day duracak" erişkinliğe geldiler. Bıraksın belediye bu işleri. Alacağı vergiden indirim yapsın, hatta hiç vergi almasın ama tiyatro işletmekten vazgeçsin. Halkımız, sanatseverlerimiz ortada bırakmaz tiyatrosunu. Her gece kapalı gişe oynatır, kapıları kırar vallahi. Beğenen seyreder, buruşan da benim gibi evinde oturur.

-Olur mu hocam, "Tiyatro bir mekteb-i edeb" değil midir; kıyâmete kadar desteklense az gelmez mi?

-Vallahi, o sözü kim söylediyse kusura bakmasın; benim için bu söz bir mânâ taşımıyor. Bizim büyük, iri, hoş ama muhtevası boş vecizelerimiz vardır; bu da onlardan biri işte...

-Tiyatroları özel sektöre devrettikten sonra o belediyeyi ben de yönetirim be hocam!

-Bak şu edepsize; sana bir edeb dersi vermek lâzım anlaşılan; sana her hafta en az iki oyun seyretmek cezası veriyorum. Biliyorum gençsin ama bunu sen istedin, üzgünüm çocuğum!

Üsküp; yani bir zamanların Bursa'sı

Memleketim Sivas, Batı Anadolu şehirleri ölçüsünde olmasa da vaktiyle hayli muhacire kucak açmış bir şehirdir.

Tâ 93 Harbi'nde (1876 Osmanlı-Rus Harbi) Kars üzerinden Sivas'a yönelen Kafkasya menşeli muhacirlere, aradan kırk yıl geçtikten sonra bu defa I. Dünya Harbi'nde Sarıkamış bozgununun darmadağın ettiği Şark cephesinin mağdurları eklenmişti. Sayıca fazla olmasalar da kafileler halinde Türkiye'ye akan Balkan muhacirlerinden önemli bir topluluğun da Sivas'ın toplum dokusunda farklı bir yer tuttuğunu biliyoruz.

Muhacir kelimesinin ilk çağrışımını tarif etmek kolay değildir: Dili, dini bir fakat yine de tam olarak bize benzemeyen bu insanların, şehrin yerlileri arasında bir tedirginliğe sebep olduğunu iyi hatırlıyorum ve aradan geçen bunca zamandan sonra bu tedirginliği bir ölçüde anlayışla karşılıyorum. 50 yıl öncesinin Türkiyesi dünyaya kapalı bir topluluktu ve moda tabirle Misak-ı Milli sınırlarının ötesindeki her şey, bize sanki uzaydan gelmiş gibi görünüyordu. Evlâd-ı Fatihân kelimesi, Balkan bozgunu elbette bilinen şeylerdi ama yine de "Muhacir"lere karşı mesafeli ve tedirgin durmaktan kendimizi alamıyorduk.

Bugün Balkan ülkelerinin çoğuna vizesiz, sadece pasaportla gidilebiliyor ve Türklerin "yurtdışı" algısı, eskiye göre büyük değişime uğradı; dünya bilgisi ve yurtdışı görgüsünde çok önemli bir inkılâp yaşadık; uzaklar yakın oldu, gidiş gelişler arttı, mesafeler kapandı.

İşte bu değişimle beraber, muhacirlerin ve hudut dışında kalan Türk ve Müslümanların aslında uyurken yorganın dışında kaldığı için üşümüş elimizden farksız bir uzvumuz olduğunu öğrenebildik.

Makedonya'da bir Makedon Türkü'nün ilginç bir ifadesine şahit oldum; Türkiye'den gelen birkaç Türk turistle karşılaşmışlar, konuşmuş, sohbet etmişler. Ayrılırken bizimki demiş ki,

-Aa siz düpedüz Türk gibisiniz!

Makedonyalı Türk taşı gediğine koymuş,

-Gibisi fazla, biz de sizin gibi Türküz!

Bu konuşmadaki "gibi" kelimesinin ne kadar can acıtıcı bir ifade taşıdığına dikkat ettiniz değil mi?

Türkiye'den gidenler için Balkan ülkelerinde karşılaştıkları Türkçe konuşanların, bir şekilde sonradan Türkçe öğrenmiş kimseler olduklarını zannetmek elbette bilgisizlikten doğuyor ve sıkça gidiş-gelişler ile bu bilgi açığı kapanacak elbette.

Makedonya gezimizin ilham kaynağı, en meşhur Türk gezgini Evliya Çelebi'miz idi; Evliya Çelebi'nin Balkanları adını taşıyan ilmî toplantıda muhtelif Balkan ülkelerine mensup ilim adamları güzel tebliğler verdiler. Çelebi, bizim için olduğu gibi Balkanlılar için de, ülkelerinin ve halklarının 350 sene öncesine dair hâlini tasvir eden değerli bir gözlemci olmak kıymetini taşıyor. Bu toplantıyı Makedonya Cumhurbaşkanı Gjorge İvanov'un resmen himâye ederek açılış toplantısına katılması ve Makedonya Bilimler Akademisi'nin (MANU) toplantıya ev

sahipliği yapması büyük bir jest oldu. Makedonyalılar entelektüel ve ilim sahibi bir devlet başkanına sahip oldukları için haklı olarak övünebilirler.

"Gözden uzak olan gönülden de ırak olur" sözünün, can acıtıcı derecede doğru olduğunu bir kere daha müşahede ettim. İtiraf edeyim ki, meselâ eski Yugoslavya'nın dağılmasından sonra muhtelif devletlere bölünen Balkan ülkeleri arasında Makedonya'nın varlığı özel olarak dikkatimi çeken bir husus değildi (Zaten Balkan ülkeleri namına sadece Bosna-Hersek'i görmüş biri için bu kadar cehâletin affedilebilir bir yanı olduğunu kabul edersiniz!); aralarına karışıp sohbetlerinde bulununca anlıyorsunuz ki Balkanlar, Anadolu'nun en az yarısından daha eski bir tarihte Osmanlı yurdu haline gelmiş bir yerdir ve daha 14. asırdan itibaren akıllı bir iskân siyasetiyle Anadolu'dan haylice nüfus yerleştirilmiştir. Ülkenin doğusundaki dağlık kesimde hâlâ Toroslarda yaşayan akrabaları gibi konuşup davranan ve biraz da haşin tabiatlarıyla dikkat çeken Yörük köylülerinin varlığıyla karşılaşmak şaşırtıcı olduğu kadar tabiidir de. Konya civarından hayli Türk topluluğu yerleşmiş Makedonya'ya. Evet, Türkçeleri bize göre hayli Balkan ağızlarından sesler taşısa, kelime dağarcıkları bizimki kadar geniş olmasa da bu insanlar, bizim yıllardan beri varlığından habersiz yaşadığımız akrabalarımız hükmünde.

Sen daha bir şey görmedin Ahmet!

Benim için bu yolculuğun en öğretici tarafı, kimlik meselesinin, insanlar için sandığımdan daha önem taşıdığı oldu. Makedonlar, Arnavutlar ve Türkler gibi üç büyük etnik topluluktan oluşan Makedonya ahalisi arasında kimlikten doğan gerginlik ve anlaşmazlıklar hâlâ hayatiyetini koruyor; neyse ki çatışma seviyesinde değil. Ülkenin anayasası, özellikle 2001 yılındaki çatışmalardan sonra yapılan düzenlemelerle farklı unsurlar arasında milli kimlikleri birbirine galebe ettirmemeye, azınlık haklarını esirgemeye yönelik uygulamalar da ihtiva ediyor ama azlığın çokluk karşısındaki endişesi kolay yatışmıyor. Gittiğimiz her yerde sohbet, dönüp dolaşıp etnik mesele ve kimlik konuları üzerinde yoğunlaştı. 1991 yılında bağımsızlığını kazanan bir ülke için böyle tartışmaları bir yerde normal kabul etmek lazım. Son asır içindeki Balkan tarihi, birbirinden talihsiz ve acı hadiselerle dolu çünkü.

İster istemez Makedonya'da, bizim Kürt meselesini hatırlamadan edemedim. Mânevi çerçevede kendime çok yakın bulduğum Kürt arkadaşlarımın yakındıkları kimlik vurgusunun ne kadar derin bir varlık acısına dönüşebileceğini Makedonya'da farkettim. Kürtçe'yi dilden, Kürd'ü adamdan saymamak, bu kadarı yetmezmiş gibi yok farzetmenin en sâlim düşünen Kürd'e bile ne kadar gîran geldiğini şimdi daha iyi anlıyorum. Benim gibi, Türk aslından gelenlerde, sayıca ve kültürel mânâda hâkim unsura mensup olmanın verdiği rahatlık ve üstünlük hissinin ne kadar körleştirici sonuçlar doğurabileceğini kabul etmeliyiz. Türkiye'nin Kürt meselesinde en büyük şansı, toplumsal mânâda başlayıp şehir, mahalle ve fert ölçeğine kadar inen bir çatışma ikliminden uzak kalabilmiş olmaktır. Neyse ki karışık yaşıyoruz;

karışık yaşamak, günün birinde herkesin ana diliyle, kültürüyle sahiden barışık yaşamayı da mümkün kılar inşallah.

Üsküp, secdelere doymadığımız camileri, mescidleri ile çok sevimli bir Balkan şehri. Ohri, Makedonya'nın Bodrum'u imiş, o kadar şirin, sakin ve huzur dolu bir tatil beldesi ama benim için görülmeğe sezâ en çarpıcı mekân, Kalkandelen'deki muhteşem Harabâti Baba Tekkesi oldu; o kadar ki sadece bu tekkeyi görmek için bile Makedonya'ya gitmeye değer. Harabâti Baba Tekkesi, herhalde yüz dönümden fazla arazi üzerine yayılmış muhteşem sivil mimarlık eserleriyle âdeta 16. yüzyıldan kalmış eski bir Osmanlı şehri dekorunu andırıyor. Mimarlık tarihine biraz meraklıyımdır ama bu tekke kompleksini görünce, "Sen daha bir şey görmemişsin Ahmet" dedim kendi kendime. Anlatılacak gibi değil, şimdilik sadece bir fotoğrafıyla yetinmeniz lazım. Fazlasını merak edenler THY'den bir gidiş-dönüş bileti ayırtarak doğru söylediğimi teyid edebilirler.

Hâlâ nasıl bir yer diye merak edeniniz varsa söyleyim; Bursa'nın iyi hâlidir Üsküp. Makedonya ise komşu ve akrabalarımızın mahallesi.

Sahih ve hasen bir rivayetin semantik analizi

Hadise şöyle olmuş: Atatürk, Ressam Çallı'nın dâvetine icâbet ederek deniz motoruyla Anadolu Hisarı'na gitmiş. Hisara çıktıklarında ikindi ezanı okunuyormuş. Ata, "Gelmişken camiyi göreyim" demiş. Tam o esnada müezzin minareden iniyormuş, karşılaşmışlar.

Atatürk'ün ayaküstü imtihanı sevdiğini biliyoruz; hemen müezzine sormuş, "Sen bu caminin nesisin?" O da "Hem müezzini, hem imamıyım" cevabını verince Ata, "Öyleyse tam yerine tesadüf ettik. Söyle bakayım Peygamberimiz Mekke'den Medine'ye ne zaman hicret etti?" demiş, müezzin yanlış cevap verince yanıbaşındaki İstanbul Belediye Reisi Muhittin Üstündağ'a dönüp,

-Nuruosmaniye Camii'nde bir kurs açın, bunlar dinlerini öğrensinler, demiş. Bu hadiseye şahit olan Riyaseticumhur motorunun kaptanı Çakır Bey, hatırladıklarını TRT'de vaktiyle "Atatürk'ten Anılar" belgeselini çeken bir yapımcıya göndermiş, o da buna benzer tarih şahitliklerini kitaplaştırıp yayınlamış.

E, ne alâka diyeceksiniz; alâkası şöyle: Vaktiyle genelkurmayın pek bir muhabbetle akredite ettiği üniformasız paşa kadrolu profesörlerimizden biri, Tek Parti yöneticilerinin vaktiyle câmilere "iyi davranmadığı" yolundaki polemiğe içlendiği için bu hadiseyi örnek göstererek demeye getiriyor ki, "21. yüzyılda bize okul ve üniversite mi lâzım, yoksa câmi mi?"

Tek parti kafasının hızlanıp hızlanıp aniden durakladığı yer, bu mâsum sorunun cevabındadır; yarım-yamalak Pozitivistlerin bundan yaklaşık olarak 100 sene bilim zannetikleri muhâl varsayım şuydu: Din, halkın cehâleti sebebiyle yönetici sınıfın ahaliyi söğüşlemek ve

uyutmak için inşâ ettiği bir efsânedir. Eğer eğitime önem verilirse (Eğitim şart azizim; eğitim şart!) câmi, medrese, tekke yerine çağdaş bilimin ışığını saçan okullar açılırsa din, pili tükenmiş cep feneri gibi foslayıverir! Okulla câmiyi birbirinin zıddı düşmanlar gibi gören bu yaklaşım, tek parti zamanında pek revaçtaydı. Ayrıntılarını merak edenler, tarafsız ve sâkin bir yaklaşım örneği okumak için Gotthard Jaeschke'nin, yıllar önce Türkçe'ye de çevrilen "Yeni Türkiye'de İslamlık" adlı araştırmasına şöyle bir göz atabilirler.

Tek particiler, birkaç küçük bürokratik dokunuşla Türkiye'nin toplumsal yapısını "kötüden iyiye" doğru çevirebileceklerine inanan heyecanlı, saf ve elbette bilimden, hassaten sosyolojiden habersiz adamlardı. Kur'an'ın Türkçe tercümesi konusuna aşk ü şevkle eğilmelerinin sebebi, 16. yüzyılda Martin Luther'in İncil'i Latince'den Almanca'ya çevirmesiyle başladığı farzedilen dini reformun bir benzerini Türkiye'de tutuşturmak heyecanıydı. Umuyorlardı ki Kur'an'ın Türkçe meâlini devlet yayınlarsa ahali "Arapkârî Müslümanlık"tan soğur, "Türkkârî" bir Müslümanlığa, yani "Abdest namaz oruç boş işler, sen benim kalbime bak" noktasına döner vesaire vesaire... (Bkz. "Vatan için öleyim ama kitap oku deme abi!")

Neyse, meseleye dönelim ve şahitler silsilesi pek sağlam bir senetle rivayet olunan kıssanın birkaç ayrıntısına pertavsız tutalım: İlk olarak müezzinin tam da o esnada ikindi ezanını hangi dilden okuduğuna dair bir mâlumat görmüyoruz bu "Hasen" rivayette; Türkçe ezan olabilir miydi diye merak ediyoruz sadece... Sâniyen Atatürk'ün, Hicret'in tarihini bilemeyen müezzinin cevabı üzerine İstanbul'un belediye paşasına dönüp niçin "Nuruosmaniye'de kurs açın; bunlar dinlerini öğrensinler" diye talimat buyurduklarını tam olarak anlayamıyoruz; acaba o tarihlerde (Rivayetin tarihi belli değildir. Üstündağ 1928-38 yılları arasında İstanbul'da görev yapmıştı) genel din eğitimi bir tarafa, din adamlarının eğitiminin dahi "Cıss" mertebesinde yasaklandığı sonucunu çıkarabilir miyiz sayın üniformasız bilim paşamız? Sâlisen Ata'nın sözlerini semantik nokta-i nazardan irdelediğimizde, "Bunlar... dinlerini... öğrensinler..." cümlesini hangi rafa koymamız gerektiği meşkûk kalıyor; burada zımnî bir "ötekileştirme" gayreti aransa, bulunabilir mi dersiniz?

Geçenlerde Makedonyalı Türk arkadaşlardan biri, Üsküp'te köprübaşındaki yeni Anayasa Mahkemesi inşaatını göstererek, "Eskiden burda cami vardı, yıktılar" diye sızlanıyordu. Hicâbımdan, "Haline şükret arkadaş, bizim yıktıklarımızın yanında, Balkanlarda Komünist rejimin yıktığı sadaka gibi kalır" diyemedim.

Konuştukça batıyor, vurdukça tozuyorsunuz; bari susunuz yahu!

Puslu ve mutsuz Avrupa'nın aşırı sağcıları

Fransa'da Marine Le Pen liderliğindeki "aşırı sağcı" Millî Cephe, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde şaşırtıcı bir yükseliş kaydederek oylarını yüzde 19'a çıkardı ve üçüncü parti

durumuna geldi. Bu haber, çoğumuz için anlamı belirsiz bir mahiyet taşıyor. Çünkü biz, sağ ve sol kavramlarını Türkiye'de kabul gören karşılıkları üzerinden algılıyoruz.

Türkiye'de sağın varlık sebebi, kabaca tek parti rejiminin uygulamalarına duyulan tepkinin ifadesidir. Tek parti rejimi, buyurgan ve toptancı karakteri ile iktidar seçkinlerinin toplumu biçimlendirme hakkını elinde bulundurduğunu savunmuş, her türlü muhalefeti ise düşmanlık, bozgunculuk, hatta vatan hainliği sayarak büyük bir gayrimemnunlar kitlesini karşısına almıştı. Tek partiye, otoriter yönetime, toptancı ve jakoben yönetim anlayışına tepkinin Türkiye'de sağ diye nitelenmesi yanlıştı. Cemil Meriç, taşları yerine şöyle oturtuyor:

"Önce burjuvazinin bayrağıdır sol, sonra dördüncü sınıfın… Hürriyettir, terakkidir, müsavattır. Sağa türbedarlık düşer; türbedarlık, yani ezeli değerlerin bekçiliği. (...) Sağ, daima çekingen, daima korkak, daima sevimsizdir. Çekingendir, çünkü maziyi temsil eder; maziyi, yani keyfiliği, kanunsuzluğu. Korkaktır, zira kanlı imtiyazların ve karanlık istismarların mirasçısıdır. Sevimsizdir, hangi mezarlığı ürpermeden seyredebiliriz? Avrupa'nın son iki yüz yıllık tarihi, sol'un zaferleri, sağ'ın hezimetleri tarihidir (...) Sol, demokrasilerin zaferinden sonra yeni bir bekâret kazanır Avrupa'da günahlarından arınır. Bizde de kasideler döşenilir, nazenine. Avrupa, bütün cinayetlerini sağ'a yükler. Sağ, yakın tarihin 'günahkâr tekesi'dir; kilisedir, cehalettir, faşizmdir. Batının en gerici partileri bu menfur vasıftan kurtulmağa çalışırken, bizde mukaddesatçıların bayrağı olur. Sağ: Türkün âlicenaplığı… Filhakika bu kirli ve karanlık kelimenin dünyada bizden başka şefaatçısı, bizden başka elinden tutanı kalmamıştır."

Avrupa'da hakaret ifadesi sayılan sağ'ın, bizde mazlum ve gadre uğramış kitleler tarafından sahiplenilmesi ilginçtir. Oysaki Cemil Meriç'in tesbitine göre tek parti rejimine duyulan muhalefetin rengi sağ değil, sol olmalı, statükoyu ve rejimi savunanlar sağcı sayılmalıydı.

Sadece Fransa'da değil, orta ve kuzey Avrupa'da aşırı sağ bariz bir hareketlilik ve yükseliş içinde. Bunun anlamı bana göre şöyle izah edilebilir: Avrupalı, dünya ekonomisinde liderliği kaybettiğinden bu yana Avrupalı seçmen hoşnutsuzluğunu sosyalist ve Marksist partilere yönelerek değil, bilakis saçmalığın daniskası gibi görünen, yer yer ırkçılığı savunan aşırı sağcı partileri destekleyerek göstermek eğiliminde. Avrupa'da sosyalist ve Marksist partiler, Türkiye'de olduğu gibi Soğuk Savaş yıllarında devrimci şiddeti destekleyip dağlarda gerilla savaşı başlatmak gibi saçma-sapan yaklaşımlarla geçirmediler; merkeze yaklaştılar, barışçı politikalar takip ettiler, siyasette risk üstlenip meşrû yoldan iktidar mücadelesi yaptılar ve böylece bütün efsunları kayboldu. Artık büyük beklentilerin adresi olmaktan çıktılar, sisteme entegre oldular; entelektüel ve legal bir çizgi benimsediler. Aşırı sağ, vaktiyle Marksist solun vaat ettiği öfkeli muhalefeti ve devrimci mucize çizgisini temsil etmeye başladı. Orta sınıfa yayılan işsizliği göçmen işçilerin varlığına bağlayarak "Yoksulluğumuza göçmenler ve yabancılar sebep oluyor" edebiyatı yapan aşırı sağ, yarına yönelik beklentileri gittikçe matlaşan durağan Avrupa için belki tek heyecan kaynağı olarak yalnız kaldı. Destekçileri

Avrupalı aşırı sağda, “Yemeğini yemezsen, bu amca gibi olursun!” benzetmesindeki menfi karakteri görüyorlar ve galiba sistemin kalıcı aktörü durumundaki merkez partilere, aşırı sağ partilerle gözdağı veriyorlar. Resmen gözdağı...

Peki, aşırı sağ teveccühünün ardında hakikaten “aşırı sağcı” beklentiler olabilir mi? Irkçılık, yabancı düşmanlığı, otoriter yönetimlere duyulan özlem anlamında bir beklentiden söz ediyorum; mümkün ama abartılacak oranda değil. Irkçılığın, yabancı düşmanlığının, bütün otoriter yönetim felsefelerinin Avrupa mahreçli olduğunu unutmuyoruz. Avrupa, her iki dünya savaşının çıkışına zemin olan, sâbıkalı ve lânetli bir kıtadır. II. savaştan ve özellikle Sovyet blokunun çökmesinden sonra Avrupa’nın demokrasiye yönelmesi, AB gibi idealist bir projeye gönül vermesi, bir noktada Avrupa’nın utanç dolu tarihi karşısındaki derin mahcubiyetidir.

Aşırı sağ Avrupa’da yükseliş hâlinde; ekonomik durağanlık ve tarihin kıyısına itilme psikolojisini besleyen işaretler devam ederse iktidara bile gelebilirler diye düşünüyorum.

2012

28 Mayıs

Biraz da mimarlık konuşalım Aksiyon Dergisi

28 Mayıs

Öğretmen maaşları ve Atatürk diyor ki! Zaman Gazetesi

27 Mayıs

Samsun'un ahşap camileri ve bir niyaz Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

26 Mayıs

İki rehin alınmış halk mıyız? Zaman Gazetesi

23 Mayıs

Darphaneye sızacaklardı! Zaman Gazetesi

21 Mayıs

Başkanlık sistemi tartışmalarının samimiyet testi Aksiyon Dergisi

21 Mayıs

Yüzde 100 millî ve yan sanayi ürünü... Zaman Gazetesi

20 Mayıs

Nitekim başım ağrıdı işte... Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

19 Mayıs

Bir bilim adamının acıklı romanı! Zaman Gazetesi

16 Mayıs

Soru: Ezik miyiz? Cevap: Bittabii! Zaman Gazetesi

14 Mayıs

Çakma din! Zaman Gazetesi

14 Mayıs

Sol geçmişiyle hesaplaşıyor, ya sağ? Aksiyon Dergisi

13 Mayıs

Cami locaları, tabure cemaati! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

12 Mayıs

Piyanör Zaman Gazetesi

09 Mayıs

Yedi köyün Zeynebi devlete karşı! Zaman Gazetesi

07 Mayıs

Yavuz Sultan Selim'in CHP değerlendirmesi Zaman Gazetesi

07 Mayıs

Futbol artık çok sevimsiz Aksiyon Dergisi

06 Mayıs

İstanbul'un lâle mevsimi Kur'an kültürü ve Bünyân-ı mersûs Zaman Gazetesi, Pazar

Keyfi

05 Mayıs

Taraftarlık 'din' olmasın! Zaman Gazetesi

02 Mayıs

Artis Zaman Gazetesi

Artis

Artis, "Artist"in Türkçesi. Sözlüklerde, "Sanatla uğraşan, özellikle sahne sanatı icra eden kişi" diye tarif olunan Artist, dilimizde ses ve anlam yuvarlanmasına tâbi kalarak "Artis" karşılığına sığınmıştı.

Haksızlıktı tabii çünkü erkek oyuncu mânâsındaki "Actor" ile bayan oyuncu "Actress"i, "Artis" galâtında birleştirmiştik. Meselâ Filiz Akın'la Ekrem Bora ve emsâli bütün sinema ve tiyatro oyuncularının mesleğini nitelemek için "Artis" demek kâfi geliyordu.

Günümüzde artis kelimesinin meslek tarif eden anlamı düşmüş olsa da sıfat olarak hâlâ yaşadığını görüyorum. Sıfat olarak artis, "Role bürünen değil, rol kesen, hayatın gerektirdiği gerçek davranışları ...mış gibi yapmaktan kaçınamayarak muhayyel bir drama karakterinin dili ve mimiklerine tercüme eden kişi" demektir bana göre; perde indikten sonra hayatın rutinine dönmek, yeniden kendine gelmektense canlandırdığı karakterlerin maskesiyle dolaşmaktır. Kabul ediyorum, biraz entelektüel bir târif oldu bu; artisliğe de böylesi yakışır zaten; onlar "İki kalas bir heves" arasında sahne tozunu solumaya başladıkları dakikadan itibaren ikinci el bir entelektüel gömleğini de fazlaca nazlanmaksızın sırtlarına geçiriverirler. Bir artis, kafadan "sanatçı"dır evvelâ, kendilerini "Biz sanatçılar", "Bir sanatçı olarak ben..." diye tanıtmak ilk ezberleridir. İkincisi entelektüel gömlek, üçüncüsü solculuk ama o kadar sert değil, mesai bitiminin mûtad seremonisi alkol alımlarında muhite intibak edecek kadar hafif tertip solculuk kâfidir. Sonra tam tertip devrana muhalif olmak; iktidara, kanunlara, sermayeye, burjuvaziye, dünya sistemine, apartman yöneticisine, trafik polisine, kapitalizme, belediye zabıtasına... Hâsılı kim icab ediyorsa onlara...

Bizde tiyatro sanatçılığı mesleği herhalde böyle ihdâs edilmiş, Türk tiyatrosu'nun pirleri böyle bir gelenek kurmuş olmalı; lâkin bizimkilere haksızlık etmeyelim, sahnede canlandırılan karakterlerin tesirini özel hayatında üzerinden atamadığı için rûhî baskılara mâruz kalmak, evrensel bir risktir galiba. Dozu önemli elbette.

Afife Tiyatro Ödülleri için düzenlenen törende ödül alan sanatçıların verdikleri mesajları bu gözle değerlendirdiğimde, tesbitlerimin pek de havada kalmadığını gördüm. İşte sizin için küçük bir özetleme yapıyorum. Meselâ kıdemli bir tiyatrocumuz törende siyasetçilere "Efendiler! Bakan, Başbakan hatta Cumhurbaşkanı olabilirsiniz, ancak sanatçı olamazsınız" sözünü hatırlatarak manidar ama efendice bir gönderme yapmakla yetinirken bir başka tiyatro sanatçısı ise, İdris Naim Şahin'i yermek için sahnede takla atarak seyircileri güldürmeyi başarmıştır. Bir başka sanatçımız aldığı ödülü, "Bizi sabahın ilk ışıklarına kadar yalnız bırakmayan yüzlerce serserinin ödülü. Sanata el veya dil uzatırsan Dionysos, öbür tarafta seni çarpar" sözleriyle kutsamış, bir diğeri, "Biz Afife'nin torunlarıyız" diyerek repliğini başarıyla seslendirdikten sonra bir başka ödül sahibi, "Ben 2000'li yılları hiç böyle hayal etmemiştim. Heykellerin ucûbe denerek yıkıldığı, Fazıl Say gibi sanatçılar gitsin mi, kalsın mı diye anketlerin yapılacağı yıllar hayal etmemiştim" diye üzüntüsünü dile getirmiş. Bir başkası, belediye destekli tiyatro tartışmasını Hızır Paşa'ya bağlayarak, "Yürü bre Hızır paşa, senin de çarkın kırılır" mısrâlarıyla mesaj vermiş. Sahnede muhafazakâr bir belediye çalışanını canlandıran tiyatrocu ise gecenin esprisini, kendisine ödülünü veren bayan sanatçıyla tokalaşmak yerine elini göğsüne götürerek yapmış. Ardından bir başka tiyatrocu hanım Afife Jale'nin rûhuna hitaben irâd ettiği tiradında, "Senden sonra sanat çok ilerledi, gelişti ama siyasetçiler pek gelişmedi" tesbitinde bulunmuş. Ah, ne kadar severler böyle güzel artislikleri...

Bana göre ödül töreninin en anlamlı konuşmasını yapan sanatçı şöyle demiş, "Biz serseriler hikayeler anlatırız hem de güzel ve tatlı hikayeler; bugünlerin de hikayeleri anlatılacak. Sanat uzun, hayat kısa!"

Eh, güzel tesbit ama son cümleyi tersine çevirmek kaydıyla: "Hayat uzun, sanat kısadır aslında! İnanmayanlar günün birinde "eli mecbur" alkışlarla çıkacakları o ışıklı yolun sonunda gördüklerini, yine afacan çocuk haylazlığına bürünmüş theatral bir edâ ile anlatabilirler. Nasılsa o esnada yaşadıkları ontolojik kaykılmanın anlam ve önemi kalmamış olacaktır, şimdi ne söylesem boş; bana inanmayanlar bu önemli konuyu bizzat Dionysos'a sorabilirler!

Taraftarlık 'din' olmasın!

- Hocam, nereye gidiyor bu şike hadiseleri?
- Bilmem farkında mısın Çekirge, şikeden daha kötü bir şeydir başımızdaki. Daha dürüstçesi, bütün dünyada spor ahlakının en karanlık kavramını teşkil eden şikeyi bile baştan çıkardık, eski tabirle iğfal ettik, kötü yola düşürdük. Bütün renkleri hızla kirleterek şikeye bulaşanla aklından bile geçirmeyeni aynı kirli çamaşır sepetine tıkıştırdık. Bunu biz yaptık, biz başardık.
- Oysa ki Atatürk, "Ben sporcunun zeki, çevik ve..."

- İşte bu yüzden sporcularımız, temenni edilenin aksine zeki değil kurnazdır; yöneticilerimiz basiretli değil budala; en azından bazıları...
- Nedir sizi en çok rahatsız eden şey bu hadisede. Takım tutmayı bile bıraktınız zannederim?
- Sevgili Çekirge, birilerinin çete kurup organize işler çevirmesi değil asıl vah'lanmak gereken şey: Şikeyle mücadele edebilirsiniz, ilelebet engelleyemeseniz bile kavramı cinayet gibi, hırsızlık gibi, hakaret gibi ayıplı şeyler raflarında tuttuğunuz sürece birilerinin arada sırada şikeye kalkışması mümkündür ama "Bizim bu yaptığımız şike değil. Şike öyle olmaz, hani bunun isbatı, delililler nerede?" diye kötü bir şeyi kötü olmaktan çıkarıp buharlaştırmak, organize karanlık işler çevirmekten daha kötü bir şey. Biz bunu el birliğiyle başarıyoruz. Şöyle bir şey; ecnebiler dışarıdan bakınca bizim hakkımızda pekâlâ, "Türklerde iyiyle kötüyü birbirinden ayıracak temyiz melekesi gelişmemiş" yargısına varabilirler. Durum iyice absürd bir yere doğru gidiyor yani...
- Federasyonun son kararı sizi de ümitsizliğe sürükledi anlaşılan...
- Zannederim ki, Milli Mücadele'den bu yana açılan en büyük, "Kalkın ey ehl-i vatan!" kampanyası budur: Ey taraftar, kalk ve haklarımızı korumak için arslanlar gibi çarpış! TFF, güya futbol endüstrisini kurtaracağım bahanesiyle suç kavramını buharlaştırmaya kalkıştı. Çekirge, tehlikenin farkında değil bunlar: Taraftarlık, din gibi, etnisite gibi yeni bir kimlik tarifi haline getirilerek etrafında dudak uçuklatacak derecede ısrarlı ve kesin imanlı bir "Bize iftira ediliyor" paranoyası geliştirildi. Artık Bizans'ın çivisini çıkaran Maviler-Yeşiller ayrışmasının nasıl bir şey olduğunu tahayyül edebiliyoruz, şüphesiz böyle bir şeydi...
- Ne yapmak lazım sizce, ne yapılabilir:
- Taraftarlığın bu boyutuna herkesin dikkat kesilmesi lazım; tabii en önce hükümetin ve Sayın Başbakan'ın. Taraftarlık artık bir eğlence, bir boş zaman meşgalesi, "Her insanın bir kusuru olur; bununki de futbol takımı tutmak" türünden hoş görülebilir bir aidiyet olmaktan çıktı, bir menfaat dayanışmasına dönüştü. Dikkat ediyor musun, siyasi partiler meselenin fersah fersah uzağında duruyor, aman çamuru benim eteğime sıçramasın diye işi görmezden geliyorlar. Futbol takımlarına şirin görüneceğiz, bedavadan sempati toplayacağız diye bir Frankenstein yaratığı icad ettiler. Hangi takım ne istiyorsa gülücüklerle bahşettiler, olmayacak dualara âmin dendi. Kulüplerin devlet sırtından büyük variyet ve cirolar yapmasına, güç kazanmasına göz yumuldu. Frankenstein, şimdi kendisini icat eden mucidin boğazını sıkmak üzere. Şuraya yazıyorum Çekirge; şike meselesinin üstü küllenirse, futbol sektörü basın gibi, silahlı kuvvetler gibi gizli bir iktidar ortağı haline gelir.

- Geldi bile...
- Hayır, henüz o noktada değiliz ama bir adım sonrası budur; bu badireyi atlatabilirlerse devlet içinde devlet olmaları işten değildir. Köklü, temelli adımlar atılmalı. Bir kere siyasi partiler ve başta hükümet, futbol takımlarına karşı çok serin; hatta buz gibi soğuk durmalı. Taraftar dalkavukluğuna son verilmeli. Kulüplerin hiç hak etmedikleri halde karşılıksız güç, ekonomik kaynak ve gayrimenkul edinmelerine müsaade etmemek gerek.
- Ya federasyon?
- Görüyorsun Çekirge, özerkliği hazmedecek seviyeye henüz gelememişiz. Özerk zannettiğimiz federasyon seçimlerinde kulüpler alenen "bir senden bir benden" hesabı yapıyorlar. Şikeyle karşılaşınca da kimse görmesin diye çöpü halının altına süpürüyorlar. Özerklik kalksın diyeceğim ama atanmış federasyon da bundan farklı olmaz. En iyisi, UEFA'dan kayyumlar heyeti getirtmek. Bir süreliğine futbolu onlar yönetsin. Para trafiğine çekidüzen versinler. Hatta bir kayyum heyeti de spor basınına lazım diyeceğim ama... Basınımızın futbol yazan kısmının vebali büyük Çekirge. Gazete satacağız diye taraftar dalkavukluğu yapmayı onlar başlattı, politikacılara oradan sirayet etti.
- Son soru; günün birinde yeniden takım taraftarı olacak mısınız?
- Hayır Çekirge, aksine, gençlerdeki taraftarlık ateşini soğutmak için çalışacağım artık!

İstanbul'un lâle mevsimi Kur'an kültürü ve Bünyân-ı mersûs

"Şu dağların yükseğine erseler/Lâle sümbül, mor menevşe derseler" türküsündeki çiçek isimleri, çoğumuz için adı mâlum, kendisi meçhul şeylerdi.

Lâleyi ismen bilirdik, daha çok Lâle Devri'nden ve coğrafya kitaplarımızda yer alan Hollanda düzlüklerindeki lâle tarlalarından. Evet menekşeyi bilmeyenimiz yoktur. Nerede belediye parkı varsa, orada ille menekşe de olur ama gerçek lâleyi ilk defa ne zaman gördüğümü hatırlamıyorum ama çok eski bir tarih olmasa gerektir. Sıradışı meraklarıyla (meselâ karınca çiftliği kurup davranışlarını incelemek gibi!) hepimizi şaşıran Alper yeğenim azmetmiş, bir yerlerden lâle soğanı bulmuş, anneannesinin küçücük bahçesinde lâle yetiştirip birkaç soğan da bize hediye etmişti de "Aa lâle" demiştik!

Lâleye gözümüz İstanbul'da doydu sayılır; rol arkadaşı sümbül'e de. Her yıl bu zamanlarda parkları, yol kenarlarındaki çiçek tarhlarını süsleyen rengârenk lâle ve sümbül öbeklerini her görüşte belediyelerin sair icraatlarını bir tarafa bırakıp çiçek diken elleri alkışlayasım geldi hep. Yıllardır adı türkü ve şarkılarda kalmış ve Türkiye'yi tanıtımında kullanıldığı için neredeyse milli çiçek mertebesine yükselmiş lâle, benim için birden bire kavram olmaktan çıkıp sahici bir güzelliğe dönüştü.

İstanbul'da lâle mevsiminin göz açıp kapayana kadar geçmesini, "Zâhir lâlenin ömrü kısa demek ki" sebebine yormuştum; değilmiş. Bu konuda güzel- dikkat çekici bir mektup yolladı okuyucularımdan biri. Adı bende saklı, çünkü devlet memuru olduğu için ismi kapalı tutmayı tercih ettik. Bakalım neler söylüyor İstanbul'un lâle mevsimi hakkında?

Lale, birliği temsil eder

"Kalem feryat eder ağlar mürekkeb/Beni cahil eline düşürme Ya Rab!" Yukarıdaki özlü sözü lâleyi yol ortalarına hapsedenler için söylemek gerek ama nafile, lâle bu hale -cahil eline- düşmüş maalesef.

Efendim; 20 yıl kadar önce meslektaşlarla birlikte 1 yıl konakladığımız bir Avrupa ülkesinden dönerken, bendeniz 1 çuval lâle soğanı, diğer arkadaşlar da bilgisayar, video oynatıcı vs. gibi daha kârlı çağdaş şeyler ithal etmişti.

Devletin tahsis ettiği lojmanlarda, bir nevi Alkatraz Kuşçusu gibi bu işe heves saldım. Tecrübe ile bir şeylerin farkına vardım. 3 yıl sonunda kendimi ülkenin lâle işlerinden sorumlu bir mevkiine hazır hale gelmiş gördüm. Evvela; gülün aksine lâle koku vermez. Koku lâlenin sırrıdır, bu âlemde tadamazsınız.

Saniyen; lâle rengini, diğer çiçeklerin aksine güneşten almaz; rengi özünden gelir, güneşle iyi geçinemez. Güneşle rekabet de edemez. Lâlenin, güneşten nasibini almamış Hollanda'yı çok sevmesinin başlıca tabii sebebi budur.

Sâlisen; lâlenin yüzünü Sultanahmet Meydanı dahil, ağaçsız ve sütresiz hiçbir meydan güldüremez. Ömrü azalır, güneşe mağlup olur, normal ömrü takriben 6 hafta iken, güneş lâleyi kanser eder, bir haftada işini bitirir.

Rabian; lâleyi İstanbullular saksıya diksinler, evde gözleri gönülleri açılsın demek, lâleye kasdetmektir. Sabâ rüzgârını tadmadan lâle boy vermez.

Hâmisen; "Bu yıl 100 milyon lâle soğanı diktik, halkımız lâle özlemini giderdi gibi tezler, belediyeye gelen Sayıştay denetçisinin kimyasını karıştırabilir. Ne malum 100 milyon olduğu? "Müşahitlerden mürekkeb hazırûn listesi ve imzalı dağılım cetveli isterim", demesi ile "Bugün çok yoruldum, gidip Boğaz'da bir çay içsem açılırım, memleketi ben mi kurtaracağım", demesi arasında üj-bej dakka zaman farkı olur.

Sâdisen; bu millet iyi niyetli icraatlarla sevinir, içinde başka niyet olan işlerin bu millete faydası olmaz, aksi ve yandan başağrısı, mide bulantısı yapar.

Sondan bir önce: "... Güneş batıdan doğacak!" özlü sözünün değişik bir versiyonu için 15 Nisan-15 Mayıs arası Hollanda http://www.keukenhof.nl/ gezintisi yapılabilir; diğer değerler gibi lâlenin de nasıl el değiştirdiğini bizzat görmek için.

Son: Lâle Birliği temsil eder, ama bencil değildir. Tek başına noktadır, birlikte kelimedir, cümledir. Okumak için, lâlelerin, kendilerini sütreleyen ağaç dalları gölgesinde "Bünyân-ı mersûs" hallerine bakmak icab eder. Yol ortalarına, açık meydanlara Lâle dikmek bizim kültürümüzden bir parça değildir.

Lâle meselesine yine geliriz ama mektubun son kısmındaki "Bünyân-ı mersûs" teşbihinde bir lâhza duralım.

Kur'an kültürü diye bir kavramdan söz etmeliyiz. Nasib olursa bu güzel konunun üzerinde, tek başına ve hasseten bir başka yazıda uzun uzadıya durmamız kaçınılmaz görünüyor. Kur'an kültürü, Kur'an'ın lâfzına ve mânâsına hâkimiyet (yani âgâh olmak) halinin fikre, lisana ve davranışlara aksetmesidir. Eski metinlerde çok rastlarız; yazar, teşbihte bulunacağı veya bir fikri desteklemek için mesned aradığında o duruma münasip bir âyeti veya âyetteki bir kavramı zikreder; meselâ Bünyân-ı mersûs gibi veya "Sırat-ı müstakim" veya "Kütübin kayyıme" veya "Şarâben tahûra" gibi. Kur'an, bu kültüre hâkim kuşakların dimağında sadece Allah'ın vahyi değil, hayatı ziynetlendiren ve yorumlayan bir lugât gibi değer bulmuştu. Özellikle dua ihtiva eden ve çok bilinip tekrarlanan âyetler, gündelik lisânda Türkçenin tabii uzantısı halini almıştı.

Zarif bir kur'an teşbihi

İşte okuyucum, lâleyi tek başına değil de, diğer hemcinsleriyle grup halinde, müştereken görmek lâzımdır fikrini, fevkalade zarif Kur'ânî bir teşbihle anlatıyor. Cehaletimden mahcûbum fakat daha önce bilmiyordum, öğrendim: "Bünyân-ı mersûs" terkibi, Saff Sûresi'nin 4. âyetinde geçiyor, meâli şöyle: "Şübhesiz Allah, kendi yolunda sanki birbirine kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever." Âyetteki "birbirine kenetlenmiş bina" ifadesinin aslı "Bünyân-ı mersûs"tur. İbn Abbas bu kavramı şöyle izah etmiş: "Taş, taşın üzerine konur, sonra da bu taşlar, küçük taşlar vasıtasıyla birbirine bağlanır, derken bunun üzerine hâre dökülür ki, işte Mekkeliler bu tür yapıya, mersûs, yani birbirine temellenmiş, kenetlenmiş yapı adını verirler."

Lisân, böyle ayrıntıların dünyâsıdır; o büyüleyici iklime girmek için biraz emek, çokca da saygı ve muhabbet lâzım.

Hülâsâ edelim, benim gibi lâleyi canlı hâliyle âhir ömründe görmüş taşralı takımı için belediyelerin park ve bahçeleri, bulvar kaldırımlarını lâle sümbül mor menevşe ile süslemesi nîmettir, ikramdır, çok hoş, çok güzel bir jesttir lâkin okuyucu diyor ki, lâle böyle sunulmaz, yeri değil, yanlış yapılıyor; bu bizim kültürümüzün bir parçası değil!

Doğrusu bu rahatça ahkâm kesebileceğim bir mesele değil. Lâle projesini İstanbul çapında yürütenlerin bu itiraza karşı cevapları varsa elbette bilmek, sizlere de duyurmak isterim. Şahsen bir hafta-on günlüğüne de olsa, uzaktan gözle sevdiğim bu güzellikten hoşnudum; herhalde çoğu İstanbullu da böyle düşünüyor olmalıdır lâkin işin ucunda "Lâle görgüsüzü" gibi davranıyor olmak da var; milyonlarca lâlenin mâlî hesabına ise hiç girmiyorum.

Kanaatimi sona sakladım; lâle iyidir, güzeldir, hoşdur fakat bu fakirin gönlü kokulu karanfildedir; İlle de kokulu olacak!

Futbol artık çok sevimsiz

Kumarbazlar hîle yapabilirler ama kendilerine hîle yapılmasına kesinlikle hoşgörüyle bakmaz, öfke duyarlar; bu tesbit, bütün kumarbazların hilekâr olduğu anlamına gelmiyor, sadece "oyun ahlâkı"nın gerekliliğini vurgulamak amacında.

Her neviden oyunu çekilir ve câzip kılan oyun ahlâkıdır, yani oyunun kuralları; oyun ahlâkının vazgeçilmez kurallarından biri şudur meselâ; "Oyun esnasında kural değiştirilmez, böyle şeyler oyun sonrasına ertelenir.

Bazı insanlar futbolu sevmez, hatta aşağılayıp küçümserler; dinî açıdan da matah bir şey sayılmaz ama futbol bile, kendi oyun ahlâkı ve kuralları çerçevesinde "bir şey" olmak mertebesine yükselebilir; oyunu kuralına göre oynamak şartıyla ama.

Takriben on aydan beridir, futbolla biraz ilgisi olan hemen herkesi ister istemez ilgilendiren bir şike soruşturması süreci yaşıyoruz; bu soruşturma, sanki turnusol kâğıdı imiş gibi futbolla ilgilenenlerin oyun ahlâkı ile ilişkisini açığa çıkardı, peçeleri indirdi.

Sonunda şöyle bir manzara çıktı ortaya:

-Bazılarımıza göre gerçeğin tek başına saygı duyulacak bir özelliği yoktur; gerçek, bizi desteklediği noktaya kadar anlamlıdır ve eğer aleyhimizde ise onun reddinde, yok sayılmasında mahzur yoktur!

-Spor veya daha ince çizgilerle futbol sevgisi, Türkler için anlamsızdır; biz futbolu değil kulüp taraftarlığını seviyoruz. Varlığımızdaki bütün eksiklikleri, kulübün teşkil ve temsil ettiği sembollerle özdeşleşerek telâfi yoluna gidiyoruz. Bu çare, sorumluluk bilinci mânâsında ferdiyet teşkilini engeller, hatta geriletir. Bu bakımdan şike meselesi etrafındaki taraf alışlar, sadece sportif bir kümelenme değildir, mesele vahim derecede ahlâkidir.

-Millî irâdeyi temsil eden Meclis, gelişmelere karşı kayıtsızdır; önce talep üzerine hayli sert bir "oyun ahlâkı" kanunu çıkarmış, aradan birkaç ay geçtikten sonra aynı kanunu yine talep üzerine hafifletmekte beis görmemiştir. Partiler, "Futbolda oyun ahlâkı" konusuna "ne kadar taraftar desteği kazanır veya kaybedebilirim?" hesabıyla yaklaşmaktadırlar. Hükümet de aynı zihnî tutum içinde kararsız, hatta biraz mahcup görünüyor. Radikal bir tarzda meseleye

yaklaşmanın büyük destek kaybına yol açabileceğinin farkında; ateşe bir kere el uzatmış ve pişman olmuş bir heyet olarak gelişmeleri onlar da seyirci tribününden seyretmeyi tercih ediyorlar.

-Futbolu yönettiği varsayılan özerk kuruluş, varoluş sebebini ipe çektiğini bile fark etmeden şike krizini, kulüplerin en az zarar göreceği bir şekilde yatıştırıp unutturmaktan başka emeli kalmamış bir heyet görüntüsü veriyor. Şöyle özetleyebiliriz: Eğer, soruşturma TFF'nin disiplin uzvuna kalmış olsaydı bütün sanıklar beraat edecek, zanlılar aklanacak ve şike bir cürüm olmaktan fiilen çıkacaktı.

-Futbolun marka değeri kavramı, hakikatin değerine hiç göz kırpılmaksızın galebe ettirilmiştir. Oysaki futbolun, oyun ahlâkının dışında ve üstünde bir marka değeri geliştirmesi düşünülemez; o yüzden Avrupa'da ve dünyanın hemen her yerinde oyun ahlâkı üzerine düşen en küçük bir tereddüt gölgesi bile çok ağır ve ciddi şekilde soruşturulmaktadır. Sebebi açık, hile uygulandığı bilinen bir kumarhaneye, en evvel kumarbazlar iltifat etmez.

-Gelişmelerin, izafi olarak olumlu tek yönü, bir kısım sâkin ve mâkul taraftar kitlesi üzerinde yapacağı aydınlatıcı tesirdir. Soruşturma, futbol dünyasının karnını yarıp iç organlarını görünür hâle getirdi ve görüntünün bir miktar bilinçli taraftar kaybına sebep olması beklenebilir. Konunun olumsuz yanı, kulüplerin daha çok fanatik taraftar kontrolüne ve yörüngesine girmesi olacaktır.

Bu gelişmelerin Türkiye'de futbolu kaç yıl geriletebileceği, doğrusu hiç umurumda değil fakat hakikat duygusunun kolektif bir şekilde, bir blok hâlinde zedelenmesi, "Benim takımım şike yapmış olamaz" inancının, müthiş bir tersine imân ateşiyle benimsenmesinden çok endişeliyim. Futbolun oyun ahlâkına sirayet eden "hakikate karşı duyarsızlık", futbolla sınırlı kalmıyor çünkü; hayatın bütün şubelerine yayılıyor.

Taraftarlık gayretiyle hakikat duygusuna kıymayalım. Korkum ve endişem budur.

Yavuz Sultan Selim'in CHP değerlendirmesi

CHP hakkında yazdıklarım rahatlıkla kitap hacmini bulmuştur; bunlardan CHP aleyhtarı nitelik taşıyanlar ise yazdıklarımın % 95'ini bulur.Bu yazı % 5'e giriyor; aleyhte değil ama eleştiri.

CHP, dedelerimizin partisi (Ana tarafımdan dedem, vesikalık aldırmayı reddedecek derecede mutaassıp, baba-dedemin particiliğini bilmiyorum; fiilen amcam tutarmış CHP'yi; babam DP'li ama). Başka parti seçmek imkânı bulsalardı durum değişir miydi bilinmez. Tek parti devrinin CHP'si Türkiye'nin kaderi, fiili durumudur, "De Facto" bir şey. Bu fikirle ve bu fikrin geçmişiyle hesaplaşıp, ölülerimizi usûlüne uygun şekilde defnetmemiz lazım.

Tam yeridir; sağlığında pek iyi şöhret bırakmayan bir adam ruhunu teslim etmiş. Cenazeyi yıkamış, camiye götürmüşler ki namazı kılınsın. Cenaze namazı farz-ı kifâyedir mâlum; yakınları komşuları musalla taşının önüne dizilmiş, "Görevdir" diye cenaze namazını da kılmışlar fakat imam âdet olduğu, "Merhumu nasıl bilirdiniz?" diye nidâ edince ahaliden çıt çıkmadığı gibi öyle kimsenin "İyi bilirdik, ehl-i sünnet ve'l-cemaat idi" diye gürlediği de yok, bilakis cemaat homurdanıp durmakta... İşin kötüye gittiğini gören yakın akrabalardan biri imamın kulağına eğilip demiş ki, "Uzatma hoca, ölü bizim Allah rahmet eylesin. Hemen Fatiha çek, sen de kurtul biz de!"

Bizim millet, ölenlerine karşı sistematik gayz beslemez; ölümle mevtânın dünyaya dair işlerinin kapatıldığı kabul edilir, tabii usulüne uygun kapatılmış ise.

Tek parti devrinin CHP'sini usûlüne uygun defnedemedik, çünkü ölü bir türlü ölmedi; ne CHP'liler bu mânâda toplumdan helâllik istedi, ne de kimsenin gönlünden böyle bir şey geçti. Tek parti devrinin, 27 Mayıs'ın CHP'si, sanki matah bir şeymiş gibi "tarihi birikim ve zenginliğinden" dem vurarak modern zamanlarda karşımıza gelip oy istiyor. Vermiyoruz başka ama sevenleri, hâlâ tutanları var. Ne iflâh oluyor CHP, ne de doğru dürüst can verip tarih galerisindeki yerini alabiliyor. Yavuz Selim Hân'ın Farisi beytindeki gibi: "Ne zinde em ez hicr-i tu ey şûh ne mürde / Feryâd ez în nev vücûdî-i adem âlûd", yani, "Hasretinden ne diriyim ey şuh ne ölü / Bu yokluğa bulaşık varlıktan feryâd ediyorum!"

Kemal Kılıçdaroğlu CHP'nin başına gayrıtabii bir sebeple ama meşrû yolla geldi. Eski CHP'yi usûlüyle defnettikten sonra yenisine, yeni bir varlık mânâsıyla vücud verebilecek karatta göründü gözümüze; zaman zaman bu noktaya yaklaştığı demler de oldu ama yapamadı. Yaptırmadılar değil, eli varmadı, cesaret edemedi. CHP'yi küllerinden bir Simurg (Phoenix, Anka) gibi yeniden doğuracak adımı atamadı. Tek partili CHP hayaletini, genel merkez binasından ve bürokrasinin derin koridorlarından ebediyyen kovacak hamleye cür'et bulamadı. Dileseydi başarır, hatta CHP'yi iktidar alternatifi haline getirebilirdi; ne yazık ki genel başkanlığının son demlerinde partisi, Başbakan'ın makara malzemesi mevkiindedir.

Şunu söyleyecekti, basitti ve üstelik doğru olan da buydu:

"CHP, devletin kuruluşundan itibaren iyi niyetle de olsa bugün onaylamadığımız siyasetler izlemiştir. Parti büyüklerimize saygılıyız ama yanlışlıklarını savunmak gereğini duymuyoruz. Biz artık tek parti devri CHP'sinin devamı bir parti değiliz. Yeni CHP'yiz. Devletten değil toplumdan yanayız; toplumun mutluluğu ve refahı yeni CHP'nin öncelikli hedefidir. Artık kimse bize, parti geçmişimiz üzerinden vurmaya, tarih polemikleri icad ederek vebalini sırtımıza yüklemeye çalışmasın. Biz, bundan sonra geçmişimizle değil geleceğe yönelik fikirlerimizle değerlendirilmeyi hak ediyoruz."

Durum şöyle şimdi; mevtâ yarı beline kadar gömülü, kefenin bir tarafı açılmış, tek gözüyle etrafı seyrediyor. Yazıktır, vallahi merhametim galebe ediyor; şu "Yıkılan, satılan camiler"

polemiğinde CHP'nin savunmaya geçmesinin doğrusu hiç anlamı yoktu. Öyle olunca Başbakan, "Hayhaaay" diye tartışmaya girdi ve bence haksız bir üstünlük kazandı. Haksız, çünkü bu CHP'yi "Tarihsel sâbıkalarının" kötü şöhretinden ötürü pataklamak için bırakınız tarihi, boks bilmek bile gerekmiyor.

Tarihe geçebilirdiniz Kemal bey, olmadı; şimdilik sadece CHP tarihine geçeceksiniz.

Yedi köyün Zeynebi devlete karşı!

Bir arkadaşım mektup yazmış, diyor ki, "Himâye görmeyen sanat yaşayamaz, sanatın tarihine bakıldığında belli kesimlerin sanatı desteklediğini görürüz. Devletin bu konuda görevi vardır."

Yazan da dahil, cümleyi okurken ister istemez tiyatro, bale, opera gibi sahne sanatlarının kastedildiğini düşünüyoruz; aklımıza kesinlikle sinema, edebiyat, grafik, mimarlık veya musiki gelmiyor. Niçin böyledir, çünkü tiyatro, bale, opera gibi sahne sanatları, çok kişinin katkısıyla ayağa kalkan pahalı prodüksiyonlardır ve ayrıca doğrudan halk eğitimi ile ilgili oldukları varsayılır. Tanzimat'tan müdevver, "Tiyatro mekteb-i edebdir" yâvesi, tiyatro seyrettirilerek ahalinin adam edileceği hesabını güttüğü için Jakoben bir karakter taşır.

Sanat, himâye görmeden yaşayamaz varsayımı arızalarla dolu; en evvel, "Devlet sanatı desteklesin ama nasıl sanat yapılacağına karışmasın; sanatçı hür bırakılsın" yaklaşımı bir aldatmacadan ibaret; devletin desteklediği sanat, istenilmese bile devletin güdümüne girer ve resmi ideolojiye bir yerde paralel durur. Rönesans asırlarında bazı sanatçıları açıktan destekleyen Mesen'lerin de sanatçılardan beklentileri vardı, "sipariş" verirlerdi. Parayı verenin siparişte bulunması ise tabiidir, sanatta bile.

Daha anlaşılır olmak için Yeşilçam sineması örneğini dikkatinize sunuyorum: Yeşilçam, tahminen yirmibeş altın yılı boyunca devletten kuruş tahsisat almadan kendi sanatını yaptı, ahali de "kendi" sinemasını finanse etti; işte bu sebeple Yeşilçam sineması bir halk sinemasıdır, düpedüz bir halk sanatıdır. Halkımız, Türk opera tarihinin en önemli eseri Çeşmebaşı opereti yerine, "Yedi Köyün Zeynebi" filmini sevip seyretti ve bu yüzden başına gelmeyen kalmadı; halbuki câhil halk, gişeye ödediği "Duhûliye" biletiyle filmin bütün yapım masraflarını karşıladığı gibi bu esnada devlete tıkır tıkır vergi bile ödüyordu. Yeşilçam sineması, entel sinemacı takımının dalga geçtiği, sanattan saymadığı bir halk sanatıdır ama sanatın nasıl finanse edileceğine dair çok öğretici bir örnektir.

Bitmedi, sırada halkın pek sevdiği sanatlar ve sanatçılar var: Orhan Gencebay ve onun janrından gelen Arabeskçilere -bu tabir tuttuğu için tercih ettim- yine sanattan anlamayan câhil halkımız ciğerini dağlaya dağlaya sponsor olmuştur. Orhan abimiz yıllarca sahneye bile çıkmadan, sırf kaset ve film geliriyle -ve alnının teri, bileğinin gücüyle- paşalar gibi yaşadı; helâl olsun. Bitmedi, halkımız sevdiği, tuttuğu sanatçılarını, Rock, Türk musikisi, Rock'n Roll, Popüler müzikçi, Türkücü demeden konserlerini hıncahınç doldurarak taltif etti;

"Düğüncü" müzisyenleri unutmadım elbette; onlar ayrıca bahsedilmesi lâzım gelen özellikli sanat erbabı olarak taltifi hak ediyorlar.

Özel tiyatroları zikretmeden geçecek miyiz; halkın zevkine hitab etmeyi başarabilenler kapalı gişe oynayabiliyorsa, aranan modelin ucu biraz çıtlamış demektir!

Televizyonlara harıl harıl dizi çekiliyor; aralarında yüzlerce tiyatrocunun da olduğu sanatçılar, set ekibi ekmeğini taştan çıkarıyor; kimsenin devlet desteği diye sızlandığı filan da yok. Demek ki, şu beğenmeyip burun kıvırdığımız "Piyasa" şartlarında sanat pekâlâ yaşayabiliyor, yeter ki halkı biraz ciddiye alabilsin sanatçılarımız!

"Sen sanat denilince bunları mı anlıyorsun?" diyenler çıkabilir; vallahi benim görüşüm böyle. Bu insanlar, "Devlet bizi maaşa bağlasın ama ne yaptığımıza karışmasın" demeden ekmek paralarını kazandılar, kendi sanatlarını icra ettiler, takdir ediyorum, helâl olsun hepsine.

Tiyatro, opera, bale... Tamam; dünyanın her yerinde bu gibi sanat dalları, dışardan ayrıca desteklenmedikçe kendi yağlarıyla kavrulamıyorlar ve bir şekilde yaşatılmaları lâzım; anladık, repertuvarlarına yine sanat erbabı karar versin, hatta bizzat sanatçılar yönetsin ve bu faaliyetlerin ille de devlet bütçesinden karşılanmasının "Evrensel sanata karşı bir vecîbe" olduğu edebiyatı da artık uzatılmasın. Sıkmaya başladı zirâ.

Piyanör

Türk matbuatı olaraktan yine aslî vazifelerimizden birini ihmâl ettiğimiz anlaşılıyor; bu vazife, herhangi bir vesile ittihaz ederek, Ortadoğu ve Balkanlar muhitinin en büyük piyanisti, değerli sanatçı Fazıl Say'dan bahsetmektir.

Fazıl Bey, büyük bir sanatçıdır, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır ve onun hâlâ aramızda yaşıyor olması bizim için büyük bir lütûftur. Kadrini bilelim.

Biz maraba takımı, sanattan ve hasseten klasik batı musikisinden ve ayrıca piyanodan hazetmediğimiz için çoğu defa sanatçı duyarlığından bîhaber, affedersiniz ot gibi yaşayıp gidiyoruz. Bilmiyoruz ki dünya tarihinin ender şahsiyetlerini teşkil eden büyük sanatçıları, şu anda benim yapmakta bulunduğum gibi kâğıt üzerinde takdir etmek, alkışlamak, övmek yetmez; hattâ ve hattâ işi gücü bırakıp her piyano resitalinde sâmîin sıfatıyla hazır ve nazır bulunmak içün önceden program çıkartıp buzdolabının kapağına yapıştırarak azm ü cezm ü kasd ile bir konser salonundan ötekine, bu uğurda deplasmanlara çıkmak da yetmez...

Evet, konserlerine gidip onu canlı canlı, tabii ortamında ve doğrudan dinlemek zevki, doğrusu cihâne değiştirilecek bir zevk değildir ve böyle insanlara ne kadar gıbta etsek azdır; onlar ki, bizim bizzat hazır bulunamadığımız her piyano konserine giderek bir nevi farz-ı ayın vazifesi icra ettikleri için, bizim gibi hamal-cemal takımının üstündeki ağır mes'uliyeti bir nebze olsun

hafifletiyor ve ağır sanat mükellefiyetimizi farz-ı kifâye mesâbesine getiriyorlar. Onlara müteşekkiriz.

Fazıl Bey, yıllardan beri durup dururken, "Ben sizden sıkıldım, gidiciim; tutmayın, bırakın, bunalayorum!" gibi tepkiler göstererek aslında, "Başka yerlere bakmayın; dikkatinizi dağıtmayın; bana bakın, benimle ilgilenin, beni konuşun, beni yazın; adım her gün gazetelere geçsin; ekranlarda sabahlara kadar benimle ilgili tartışmalar yapılsın, insanlar benden bahsetsin" demek istiyor ama biz hâşâ huzurdan ırgat takımından olduğumuz için anlamıyoruz.

Efendim, büyük sanatçılarda böyle haller olur; hatta olmaması ârızadır; dolayısıyla Fazıl Bey'in geçenlerde temelli olarak Japonya'ya gideceğini açıklaması üzerine, Kültür Bakanının hâlâ, "On milyonlarca insan Türkiye'ye koşarak gelirken benim ülkemden insanların yaşayacak başka yer aramasını büyük üzüntü ile karşılarım. Doğdukları topraklardan kopuş sevdasına kapılanların bir an evvel bu sevdadan ve öfkeden vazgeçecekleri bir ortamı hissetmelerini ve bundan vazgeçmelerini temenni ederim" şeklinde konuşabilmesi, Bakanın büyük sanatçı rûhundan anlamadığını gösteriyor. Bunlar sanatçı kaprisidir Sayın Bakan; Fazıl Bey'in bu mealdeki sözlerini iyi anlamak lâzım. Nitekim Bakanın bu güzel temennisine Fazıl Bey, "Kültür Bakanı, kes zırvalamayı!" şeklinde bir mukabelede bulunarak bakanın sanatçı rûhundan habersiz yaşadığını nâzikâne ifade etmiştir ve dört kelime ile muhteşem bir belagat nümûnesi sergilemiştir. E, ne de olsa büyük sanatçıdır ve büyük insanlardan küçük şey sâdır olmaz.

Şahsen ben kendim olarak Fazıl Bey'in ne zaman heyheyleri gelse, ondan bahseden birkaç şey yazarak evrensel sanata katkımı yapmışımdır; bu defa geciktik ve volkan indifâ etti, Bakan Bey de küllerinin altında kaldı. Kabahat ne Fazıl Bey'de ne bakandadır, doğrudan biz basın mensuplarınındır; utanalım, ben şahsen çok utandım, hâlâ da utanıyorum.

"Gitme Fazıl Bey, sana piyanoların en kralını alalım, her konserini Başbakan'ın 'İcraatın İçinden' programı gibi bütün kanallar canlı yayınlasın" desek bile artık ok yaydan çıkmıştır. Üstad, 2012 konserlerini büyük bir muvaffakiyetle tamamladıktan sonra Caponya'ya muhaceret edecek ve biz Karabudun ahalisine şahane bir ders verecektir. Bu, şimdilik kaçınılmaz gibi görünüyor ama henüz 7 ay avansımız var; bu süreyi iyi çalışarak üstadı ikna için değerlendirmeliyiz bence.

Ben şahsen, klavye ile romantik şarkılar çalan tavernacı "Piyanör"leri (Piyanist+Şantör= Piyanör) artık dinlemeyeceğime söz veriyor ve her yazımın sonuna, Fazıl Bey'e saygı ve muhabbetimin ne kadar nâmütenahi olduğunu gösteren bir kutu koymayı düşünüyorum bundan sonra. Hepimizin bu konuda yapması gereken şeyler var. Elimizi taşın altına koyalım, icab ederse Cumhuriyet mitingleri yapalım. Kemal Bey, Devlet Bey, siz de bir şeyler söylesenize, bakınız adam gidiyor!

Cami locaları, tabure cemaati!

On gün kadar önce Sinan Korkmaz ismindeki okuyucum, ekinde küçük bir fotoğraf bulunan bir mektup gönderdi.

Mektubunda, en az on seneden beri kimselere anlatamadığı bir şikayetini dile getiriyor; özetle şöyle: İstanbul Büyük Şehir Belediyesi vaktiyle -herhalde bir şirkete- hani o ağır demirden döktürülen kanalizasyon kapakları yaptırmış. Okuyucum diyor ki, "Kapağın üstünde görünür şekilde, eski yazıyla Lâfz-ı Celâl yazıyor."

Yahu, olacak iş değil; hiçbir belediye yöneticisi, durup dururken değil Müslümanları, hiçbir kimseyi incitecek şeyleri ayak altına yazdırmaz! Fotoğrafa baktım, bir şey göremedim. Cevaben, "Alınganlık gösteriyorsunuz. Ben bir şey göremedim" diye yazdım; bu defa daha büyük ve ayrıntılı bir fotoğraf geldi ve gördüm ki, evet baştaki elifi eksik olsa da "Lâm-lâm ve güzel he" harfleri açıkça görünüyor bir kenarda. Hani, karşılaştığı her şeyde gizli harfler, gizli anlamlar arayan ve bulan sırlı işlere meraklı takımı vardır; evvela Sinan Bey'i onlardan sandım ama gördüm ki hassasiyeti sebepsiz değil. Cevaben, "Bu kapaklar hâlâ kullanılıyor mu, hangi semtlerde?" diye sordum. "Eminönü'nde hayli var" cevabı geldi.

Ben henüz kendi gözümle bizzat görmüş değilim ve usûl gereği en az bir örneğini görmüş olmam gerekirdi fakat fotoğraf yeterince açık; en azından vaktiyle böyle bir kapağın varlığı tartışılamaz.

Eğer varsa kaldırılmalı ve Elifsiz de olsa böyle bir ayıba göz yumanlar uyarılmalı.

Gelelim öteki meseleye.

Camiye sıkça yolu düşenler biliyor; arka duvarda saf şeklinde sıralanmış kimisi plastik kimi tahtadan imal edilmiş oturaklar, portatif iskemle veya sıralar var. Herhangi bir sebeple oturma, eğilme veya diz kırma problemi yaşayanlar bu oturaklar üzerinde namaz borçlarını edâ ediyorlar. Bir ara geçici bir sıkıntı sebebiyle benim de başıma geldi.

Câmi ahalisinden bazıları bu uygulamaya karşı. "Yeni bir bidat ihdas ediliyor" diye feveran halindeler. Bir başka okuyucum, duyduğu rahatsızlığı güzel bir üslupla özetlemiş. Diyor ki, "Uzun uzun araştırıp soruşturdum, son saftaki tabure cemaatinin şu durumunun kesinlikle caiz olmadığı kanaatine vardıktan sonra size yazmaya karar verdim. Bazıları plastik tabureleri evlerinden getiriyor, bazıları devamlı camide tutuyor. En arka safı zaptetmişler. Hatta yakın zamanda gezmek için gitmiş olduğum İznik'te çinileriyle ünlü Yeşil Cami'de ikindi namazını kılmak için girdiğimde gözlerime inanamadım. En arka safa ahşaptan, parklardaki bank benzeri sabit uzun oturma yerleri yapılmış, tam da -hâşâ- kiliselerdeki oturma yerlerinin

benzeri. Görünce gerçekten içim acıdı. Bazı cami imamlarının tabureleri camiden attırdığını, bazılarının ise cemaate bu konuda telkinde bulunduğunu da işittim hepsi de duyarsız değil tabii elbette ama Yeşil Cami'deki olay tam da taburelerin bir sonraki seviyesi; bir sonraki safha, herhalde ikinci oturma sırasının imalatı olur. Her şeyi hallettik de bunlar mı kaldı diye düşünülebilir fakat dinî ve içtimaî hayatımızdaki iyileşmelere bu kısımları da dahil etmekte bir beis olmadığını düşünüyorum."

Eh, belki yine biraz başım ağrıyacak ama hareketleri engelli vatandaşlar için arka sıralarda bir sıra oturma yeri bulundurulması, bana hakikaten yeni bir bidat, dinin özünü bozucu bir şey gibi görünmüyor. İlerdeki saf nizamını bozmamak kaydıyla (çünkü ön safa plastik tabure koyanları bile gördüm) engellilere anlayışla bakmak gerektiğini düşünüyorum ama herhalde nihai söz bu konuda Diyanet İşleri Başkanlığı'na düşecektir. Onların açıklaması ve düzenlemesi ile bu küçük pürüz ortadan kaldırılabilir.

Ne var ki okuyucumun takıldığı bir husus daha var ki, ona bütünüyle iştirak ediyorum.

Camilerdeki localar!

Tâbir bana değil, okuyucuya ait ama tam yerinde. Diyor ki okuyucu: "Bazı camilerde normal vakitlerde sadece 3-4 saf oluştuğu halde müezzin efendi ve yanındaki bazı iştirakçileri vakit namazlarında lutfedip cemaatin içine, saflara dahil olmadan özel localarında (yani müezzin mahfilinde) namazlarını kılmaktalar. Mikrofon kullanmanın buna bahane olacağını da zannetmiyorum çünkü normal vakit namazlarında zaten 3-4 saf ancak toplanmakta, kısık sesle dahi okusa okuyacaklarını tüm cemaatin duymamasına bir engel yok diye düşünüyorum."

Eskiden müezzinler kaamet getirdikten sonra normal safa girer, görevlerini orada yerine getirirlerdi. Tabure konusunda ısrarlı değilim fakat müezzin mahfillerinin bir nevi, "müezzinin ahbabları locası" haline getirilmesi benim de dikkatimi çekiyor. Safa katılmak dururken âdeta uzay gemisi Atılgan'ın kumanda odası haline getirilmiş ve çok gerekliymiş gibi saf hizasından yüksek tutulmuş bir yerde ayrıca yârenleri bir araya getirerek yeni bir gelenek ihdâsına lüzum yoktur. Namazın ve saf nizamının ruhuna aykırı bir uygulama.

Ha, teravih kılınırken, bayram namazlarında hep bir ağızdan salât'ü selam getirileceği durumlar müstesnâ tabii.

Bilirsiniz, Kurban Bayramı'nın namazı kılındıktan sonra bütün cemaat Itrî'nin (Bazıları Itrî'ye ait olmadığını ileri sürüyorlar ama...) en meşhur ve güzel bestesi sayılmak lazım gelen Tekbir'i getirirler. Bunca yıldır gözlemim şu olmuştur: Tekbir'in bestelendiği şekline yakın bir güzellikte ve âhenk ile icra edildiğine hiç şahit olmadım. Müzik kulağımızın olmadığından

mıdır bilemem. Cemaat tekbir getirirken birbirinden farklı kakofonik tonlar halinde yükselen seslerden hangisine uyacağınızı şaşırırsınız.

Cemaate müzik eğitimi verip mükemmel bir koral icraatla ahenkli tekbir getirmelerini sağlamak, kabul ederim ki zor iştir ama daha kolay üstesinden gelinebilecek aksaklıklar konusunda da muzdaribiz. Bunların başında, camiye girerken ayakkabıları eşikte bırakmak geliyor.

Eskisi gibi değil halbuki, her camide ayakkabı dolapları, raflar, hatta etrafı kirletmesin diye poşetler var ama bu raflar boş da olsa bir kısım cemaat eğilmeye bile lüzum görmeden ayakkabısını eşik dibine bırakıp dalıyor içeriye. Çıkışta ayakkabınızı giymek için ayak basacak yer bulamıyor, sinir oluyor, homurdanıp duruyorsunuz.

Basit meseledir. İmamlarımız on gün ısrarla bu meselede ikazda bulunsalar iş hallolur; tabii bir şartla: Onbirinci gün yapılacak iş, onca ikaza rağmen hâlâ ayakkabısını eşik düzlüğünde bırakanların ayakkabılarını -onlar namazda iken- bir çuvala doldurup en yakın çöp kutusuna tıkıştırıvermektir.

Her renge boyandık da fıstîkî yeşil mi kaldı demeyelim; ayrıntıları fark etme ve düzenleme kabiliyetimizi köreltmeyelim. Her yerin bir âdâbı olduğu gibi mâbedlerin de âdâbı vardır ve bu âdâbın ilk ve son maddesi, içten gelen samimi bir nezâketle başkalarının haklarına saygı göstermektir.

Sol geçmişiyle hesaplaşıyor, ya sağ?

“Sol cenah”ın Türkiye’de, hadi Frenkçe tabiriyle söyleyelim, büyük bir kredibilitesi var. Bilim ve sanat denilince; medya, entelektüalizm denilince sol fikriyatı benimsemiş insanların kendiliğinden ehil ve söz sahibi oldukları varsayımını kimse reddedemez.

Bu tesbit hoşuma gitmese de aynı fikirdeyim ve küçük bir örnekle tezimi tartışmaya açacağım. Eğer Taraf gazetesi, sağ tandanslı bir şirket ve yazar-çizer takımı tarafından yayımlanmış olsaydı, yine aynı yayınları yapsa bile aynı tesiri yapamayacaktı diye düşünüyorum. Sağcı mahfillerde sol menşe’li veya soldan dönüş yapmış kişilerin bu kadar itibar sahibi olmasının sebebi de aynıdır. Bu tesbitim bir yerinme değil, fikir dünyamızın yazılı olmayan gerçeklerinden biridir.

Türkiye’de sol, bu krediyi doğru kullanmış olsaydı ülkenin çehresi değişebilirdi; şimdi tartışmaya gerek görmediğim sebepler yüzünden sol, kendini ideolojik ıskalanın ucuna yerleştirdi, yıllarca Sovyet tipi komünizmi fikir namına savundu ve bu esnada sol fikriyatın

daha ehven tezahürlerinin (sosyalizm, sosyal demokrasi gibi) önünü kapadı. Türk siyasetinin sol kefesinde ciddi bir ağırlığın olmaması, siyasetimiz için kazanç değil kayıptır.

Taraf gazetesinde bir süreden beri dikkate değer şeyler oluyor. Tarihçi Halil Berktay'ın 1 Mayıs 1977'de Taksim'de yaşanan faciayla ilgili olarak bazı sol grupların kabahatli olabileceğini ileri süren yazısı yüzünden gazetenin beş yazarı, protesto mahiyetinde gazeteden ayrıldılar. Tartışma hâlâ sürüyor ve biz bu tartışma esnasında önemli şeyler öğreniyoruz.

Kabul edelim ki, Halil Berktay'ın ileri sürdüğü tezler, ilk defa seslendiriliyor değildir; o günleri yaşayanlar ve basını takib edenler, sol fraksiyonlar arasında çok sert, hatta kanlı çatışmaların 1 Mayıs mitingine aksettirildiğini hatırlayacaklardır. Bilinmiyor değildi, çünkü evveliyatı da vardı; kardeş kavgasıyla göz gözü görmeyen bir boğazlaşmaya dönüşen kanlı vuruşma ortamında bazı sol gruplar da birbirlerini düşman, hatta "Sosyal Faşist" ilan ediyor, kurdukları halk mahkemelerinde yargılamaya kalkışıyorlardı. Esasen Halil Berktay, birkaç aydan beri bu konuda önemli yazılar kaleme alıyor ve solun "Devrimci şiddet"i kutsamasını acı bir dille eleştiriyor.

Solun, sağ cenaha karşı faikiyeti budur; bir raddeden sonra olup biteni sorgulamak, araştırmak, hataların altını çizmek ve tartışmak daha ziyade solun temsil ettiği bir gelenektir. Sağ cenahta böyle eleştiri ve özeleştirilere pek şahit olmayız. Sağ cenahta lidere, kutsala, örgüte, kısaca "Dâvâ"ya zarar verebileceği düşünülen fikirler nadiren kamuoyu önünde tartışılırken daha ziyade kapalı kapılar ardında dedikodu seviyesinde seslendirilir; "Bunları yazsan ne güzel olur" teklifiyle karşılaştıklarında bizim cenahın mensupları, "Vakit erken, fitneyi uyandırmayalım, karşı tarafın eline koz vermeyelim" neviinden bahaneler üreterek meseleyi kapatırlar. Tâbir caizse, bu da bir muhafazakâr gelenektir; doğrusu "Muhafazakâr" kavramının muhtevâsına uygun bir gelenek!

70'li yıllar, keskin ideolojik taraftarlığın cinnet baskısı altında geçtiği için kayıp on sene olarak nitelenmeli. Kendini anadan doğma mâsum ve tamamen haklı, karşı düşünceyi ise bütün kötülüklerin kaynağı ve mel'un bir şey olarak görmek, her cenahın taraftarlarına doktriner bir imanla ezberlettiği ve sığındığı bir yalandı. İdeolojik körlüğün en fena yönü, hemen ve daima insanda hakikat duygusunu tembelleştirmesi ve ekseninden uzaklaştırması olmuştur. Kavga yatıştıktan sonra aradan geçen zaman, akkor hâline gelen çeliğin soğuyarak asıl karakterini kazanması gibi insanlar üzerinde hakikat duygusunun yeniden yükselmesi tesirini uyandırıyor. Şimdilerde böyle bir zaman kesiti içinde yaşıyoruz. Düne göre daha soğukkanlı, daha sâkin ve nisbî olarak baskıdan uzak bir ortam var, düne göre daha şanslı ve avantajlıyız.

Bugün, karşı tarafın suçluluğunu isbat etmek için olayları çarpıtmak yerine sadece suçlunun kim olduğu noktasında yoğun bir azim göze çarpıyor. Basın dünyamızın alternatif ve çok sesli

bir yapıya bürünmesinin faydasını da görmezden gelemeyiz. Kanaat diktatörlüğü, -neyse ki- karşı seslerin de kendini duyurabildiği bir çok sesliliğe doğru çözülüyor ve dağılıyor.

Ümit edilir ki sadece sol fraksiyonlar değil hemen herkes, sadece hakikate duyduğu saygı icabı kamuoyu önünde kendi özeleştirisini yapsın ve hatalarıyla yüzleşmek cesaretini göstersin. Bu cinsten bir vicdânî ve ahlâki arınmaya hepimizin çok ihtiyacı var.

Çakma din!

T24 Sitesi'ndeki haberi, diğer haber kanallarında göremedim:

Üç büyük (?) İstanbul takımından birinin taraftarları, "Bu mıntıkada sadece bizim takımın şampiyonluğunu kutlarız" gerekçesiyle semtin kalabalık güzergâhlarında nöbet tutmuşlar; kendilerine "Dağılsanız iyi olur, niçin toplandınız?" diye sual eden güvenlik görevlilerine de, "Size ne yahu, biz kendi takımımızın kazandığı dördüncülüğü kutluyoruz" diye mizah yükü yüksek bir cevap vermişler. Haberin fotoğrafı da var. Polis hadiseye dikkat kesilip tedbir almış, buna rağmen tatsızlıklar çıkmış.

Faydası olmayacağını bile bile haberi mümkün olduğu kadar tarafsız bir dille özetlemeye çalışıyorum; öyle yapmaya mecburum çünkü taraftar davranışları ve psikolojisi ülkemizde artık ciddiyetle gözlemlenmesi ve üzerinde düşünülmesi gereken endişe verici, hatta tehlikeli bir seviyeyi işaret ediyor. Sair zamanlarda mâkul, soğukkanlı, insaflı, hatta tarafsız görünen nice insan, takım meselesi araya girince asabîleşiyor, umulmadık tepkiler gösteriyor; kırıcı, saldırgan olabiliyor. Yazar arkadaşım Mehmet Kamış'ın geçen Cumartesi bu sayfada kaleme aldığı, "Futbol bir din ya da kimlik midir?" başlıklı yazısındaki, "Çok eskilerden beri tanıdığımız, dindar bir kimliğe sahip insanlar olarak bildiğimiz dostların bile ağza alınmayacak tepkiler göstermesini anlamak hakikaten çok zor." satırlarının aslında ne anlama geldiğini çok iyi biliyorum. Biraz da bu yüzden futbol benim için bütün cazibesini kaybetti, bir nefret, bir ürperiş nesnesi olmaya başladı.

Futbol iyi insanları değiştiriyor, bozuyor, kendine yabancılaştırıyor; kötülerin niteliklerini sivriltiyor. Ünlü Şeytan (Exorcist, 1973) filmindeki kız çocuğuna (Linda Blair) musallat olan kötülüğün bu masum yavrucağı dönüştürmesine benzeyen menfî bir tesir yapıyor. Artık kesinlikle bir eğlence, bir spor, bir dostluk ve kardeşlik vesilesi olmaktan çıktı, insanları bölük bölük ayırıyor, renklerine boyuyor, davranışlarını bozuyor ve en önemlisi hakikat duygusunu baskı altına alıyor.

Cumartesi günü maçtan saatler önce bir ulaştırma görevlisiyle sohbet ettim; öfke yüklüydü ve olup biteni kendi mantığı içinde çok inandırıcı bir şekilde savunuyor ve çok ilginçtir doğrudan hükümeti suçluyordu. Büyük bir inanç ve heyecanla dile getirdiği görüşlerini şöyle bir finalle noktaladığında ürperdim desem yeridir;

-Artık kendi partimizi kurmaktan başka çare kalmadı; herkes bize düşman; o zaman görürler dünyanın kaç bucak olduğunu!

Futbol düne kadar sporla ilgili bir kavramdı; sosyolojik boyutları vardı, bugün ise ancak "Din psikolojisi"nin temel kavramlarıyla ölçülebilir bir fenomen haline gelmiştir Türkiye'de. Herkes aynaya bakıp taraftarlık derecesini sorgulasın, "Takımımın renkleri, doğruları algılamamı engelleyebilir mi?" sualini sorsun, kendini sigaya çeksin. Psikologlar, taraftar davranışının niçin çok garip bir surette "kesin inançlı" çizgisine doğru kaymakta olduğunu dert edinmeliler. Bunlar sağlık alâmeti değil, resmen maraz! Hüsran ve sevincin algılanmasında niçin bu ölçüde yaygın hazımsızlık yaşandığının sebeplerine inelim. "Birkaç kendini bilmezin edepsizliği, büyük ve şerefli camialara mal edilemez" safsatasına artık güvenmeyelim. Birkaç edepsizin yaptığı, o câmianın sessiz ve mâkul çoğunluğu tarafından bir şekilde onaylanıyor, hatta gizli bir keyiflenme hissine yol açıyorsa -ki öyle oluyor- meseleyi ciddiye almanın zamanı gelmiş demektir.

Öyle bir iklim ki, herkes bir şekilde mağdur edildiğine, hakkının yenildiğine, aleyhinde komplo düzenlendiğine inandırılmış; güven uyandırıcı ara kurumlar imha edilip itibarsızlaştırılmış. Her camia, her kulüp kendi doğrularına secde ediyor; herkes suçluyu (yani münkiri) biliyor ve kendini en sâlih amel ve doğru yol üzre görüyor. Böyle kavramlar üzerinde titizlik gösteren bazı okuyucularım alınmasınlar; olguyu izah edebilecek başkaca bir terimler sözlüğü yok. Özellikle hassasiyetlerin tavana vurduğu şu günlerde nevri dönmüş tepkilere muhatap olmamak için tâze örnekler vermiyorum; ümid ederim ki, söylediklerimi doğru anlayabilecek olanlar Cumartesi gecesi yaşanan olayların vehâmetini takdir ediyorlardır.

Yani inşallah!

Soru: Ezik miyiz? Cevap: Bittabii!

Bir futbol camiasını büyük yapan şey nedir; açıp içine bakalım; büyüklük neyle ve nasıl oluyor, nedir yani?

Bizdeki karşılığı belli: Şampiyonluk sayısı, taraftar bolluğu, müzedeki kupaların çokluğu, bütçe genişliği, satın alınan futbolculara büyük paralar ödenmesi vesaire. Ha, ara sıra etik değerlerimiz, kulüp kültürümüz, geleneğimiz gibi lâflar da edilmiyor değil. Tamamen göstermelik ve içi boşaltılmış lâflar bunlar. Kulüpleri birbirinden ayıran şey, renkleri; değerleri değil. İçlerinde büyüklük sıfatını lâyıkıyla hak etmiş kimse yok.

Kulüpler taraftara yaltaklanıyor; taraftarlar da kulüplerine ilân-ı aşk ediyorlar; arada kanarya, boğa, aslan, kartal, timsah, arma, forma gibi bağlantı elemanları olduğu için ilişkinin kofluğu ve sahteliği görünmüyor.

Hatırlıyorsunuz, şikeyle suçlanan kulüpleri en çok küplere bindiren şey, "Bize nasıl şike ithamında bulunursunuz?" değil, dikkat edin, "Herkesin bulaşmış olduğu bir çamur banyosunda niçin sadece biz pis çocuk muamelesi görüyoruz?" isyanı!

Basit bir hatırlama yapalım: Spor kavramının aslı, eski tâbirle beden idmanıdır. Sporu, müsabaka şekline sokarsanız, beden idmanına ahlâkî bir doğrultu vermeniz gerekir. Biri kazanıp öteki kaybedince kazananı sevindirik olmaktan, kaybedeni depresyondan alıkoyan espri, ahlâkî bir kabuldür: Kazanan rakibini gururlandıracak, kaybeden ise diğer müsabıkı içtenlikle kutlayacaktır. İşin bir de "kazanmayı ve kaybetmeyi öğrenme" faslı var ki, bizim futbol kültürü seviyemize ağır gelir, anlayamayız. Bizde yenmek, rakibi fethetmek, perişanlatmak, aşağılamak, utanç içinde bırakmak anlamına gelir ve o yüzden kazanmak, delicesine bir hayat-memat problemi gibi görünüyor.

Spor "sefer" halidir halbuki, zafer değil. Bu kadar basit. Spor kültürü insanlara seferde bulunmayı ve sefer ahlâkını kazandırırsa bir mânâ taşır; aksi halde sıradan, ucuz ve bayağı bir taraftarlık oluveriyor. Bizim spor kültürümüz son yirmi seneden beri çok kötü ve üslûpsuz tarzda ticarileştirildiği için sefere değil zafere hasret bir ihtirasa dönüştü. Zafere hasretiz çünkü genlerimizde eziklik var. Öyle olmasa, milli maçlarda bile şike şaibelerine bulaşmazdık vaktiyle, İsviçre maçı bitince deli danalar gibi sahaya dalıp rakibi sille-tokat dövmeye kalkışmazdık; demek ki bu bizde millî bir refleks haline gelmiştir ve o esnada biz, belki lüzumsuz derecede millî galeyâna bulaştığımızdan bu inceliği fark etmemişiz.

Hepimizi aynı yağmur ıslattı, aynı rüzgâr kuruttu; meziyetlerimiz de, utanılacak tarafımız da aynı ortak kökten geliyor. Ezikliğimiz de kolektif bir mahiyet taşıyor. Düşkün yanımızı zaferle tez yoldan uyuşturmayı biz seçtik, oysaki "sefer"le, uzun ve meşakkatli yolu tercih etmeliydik. Yapamadık, taraftarlığı yüzümüze gözümüze bulaştırdık. Kadın seyircilere bile erkek ağzıyla sinkaflı küfürler ettiren, çocuklarımıza daha sabî ve mâsum çağlarında taraftarlık dayatan bir nefret kültürü oluşturduk. Bu yanlışa ben de iştirak ettim vaktiyle.

Şimdi ortalığa bakınca ümitsizliğe kapılıyorum. Kimse üzerine hata kondurmuyor; karşıdan bakınca âkil adam zannedilen saçı sakalı ağarmış bazı köşe yazarları bile taraftarına üçlük çektirecek berbat savunma yazıları kaleme alıyorlar. İçlerinde ihâleyi "Cemaat"e yıkanlar bile eksik değil. Al bu senenin İsmail Dümbüllü ödülü'nü (ki ödül kavuktur mâlum) geçirsin kafasına.

İyi değiliz, hastayız, hem enikonu hastayız; titreme nöbetleri, yüksek ateşler, sayıklama, abuk-sabuk konuşmalar, halüsinasyonlar, adalelerde şiddetli kasılmalar. Zamanla geçecek ama çabuk şifa bulmak için perhiz etmek lâzım. Kapatın federasyonu filan, maçlara bir sene ara; halı saha maçlarına bile. Bu arada kulüp yöneticilerini Evropalara tahsile, stajlara gönderelim; yöneticilik, meşrû yollardan kulüp finansmanı, kulüp kültürü öğrensinler; felsefe kurlarına da

devam etsinler hariçten. Yetmezse Balkanlar'da bazı tekkeler hâlâ açık; biraz tevâzu tâlim etsinler...

Kimse çıkıp, "Bizde de faaliyet gösteren tekkeler var" demesin bana; ne mâlum taraftar defterine yazılmadıkları?

Bir bilim adamının acıklı romanı!

Zaytung.com diye bir internet gazetesi var, sakın duymadım demeyin.

Yayın prensiplerini, "Dürüst, tarafsız ve ahlâksız haber" diye ilan eden bu site, ciddiyet üslûbu içinde makara haberler üreterek çok eğlenceli ve zekîce medya eleştirileri yapıyor (Bayılıyorum, elinize sağlık gençler).

Zaytung'la söze başladık çünkü anlatacağım hadiseyi kavramanız için evvela Zaytung gibi mizah-eleştiri tarzından haberdar olmanız gerekiyor (Türkiye'deki ilk örneğini galiba bu satırların yazarı, Hürdoğan gazetesinin eki olarak 1994'te TurpSoğan adıyla yayınlamıştı). Amerika'da Zaytung'un muadili ve galiba ilham kaynağı The Onion adlı bir yayın organı var, 1988'de kurulmuş. İşte bu yayın organı, 2005 yılında "Intelligent Falling" (Akıllı Düşüş) adlı bir makale yayınlamış; yazıda yerçekimi kanununun tâ başından beri yanlış olduğu, cisimlerin üzerlerine çekim kuvveti etki ettiği için değil, bilakis zeki bir varlık tarafından aşağı doğru itildikleri konusu ele alınıyor ve zımnî olarak Evangelistlerle dalga geçiliyormuş. Galiba Amerikalıların bayıldığı "Akıllı tasarım" tartışmalarıyla dalga geçen bir makale olsa gerektir.

Kemerlerinizi bağlayıp koltuğu dik duruma getiriniz, asıl hikâye şimdi başlıyor.

Bu "ilmî" makaleyi gören bir bilim adamımız, herhalde, "Bakınız gericiler ne kadar saçma sapan işlerle uğraşıyorlar" diyebilmek için himmetini eksik etmeyip makaleyi bir güzeelce dilimize çevirmiş, fakat bu esnada çevirdiği metnin esas kaynağını zikretmek gibi önemli bir nezaket kuralını unutarak CBT'ye göndermiş; CBT de "Bu herhalde önemli bir bilim yazısıdır" diye fazlaca nazlanmadan yazıyı şaak diye basıvermiş...

CBT nedir diyeceksiniz; arzediyorum, Cumhuriyet Bilim Teknik dergisinin kısa adı. Evet, ilmî, hakemli bir dergi değil fakat meraklısı indinde muteber, güvenilir bir yayın organı, Pozitivist dünya görüşünün amiral gemisi. Bilahire CBT'nin dikkatli okuyucuları fark etmişler ki, makale "Çakma"dır ve mizah maksadıyla üretilmiş olmasına rağmen bilim adamı profesörümüz tarafından gerçek zannedilerek yayına sunulmuştur. Onion kelimesi İngilizce'de soğan demekmiş, Onion haberlerinin zokasına düşenlere de bu yüzden, "Soğanı yedi" denirmiş.

İşte Ege Üniversitesi Fen Fakültesi, Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Esat Rennan Pekünlü, aşırı sâfiyetinin kurbanı olarak bu eğlencelik duruma sebebiyet verdikten ve durum anlaşılıp CBT'nin uyanık okuyucuları tarafından bir güzel mahalle köteği

yedikten sonra bana göre güzel bir jestte bulunarak, "Yaptığım hatanın savunulacak bir tarafı yok. Intelligent Falling başlıklı yazı uyduruk bir yazı imiş ve ben farkında olmadan bu yazıyı gerçekmiş gibi çevirip yayınlanmasına sebep oldum" demek erdemini göstermiş ve üstelik hayli kapsamlı (Tam 39 sayfa) bir özeleştiri makalesini, fakültesinin resmi dergisinde yayınlamıştır. İsteyenler internette kolayca bulabilirler (Zaytungcuların artık dişli rakipleri çıkıyor, ne heyecanlı!)

Böyle şeyler, heyecanlı ve saf bilim adamlarının başına gelir bazen; "Bir sürçen atın başı kesilmez" diyebiliriz yani. Bu yüzden aynı âlimin, Big Bang diye bilinen büyük patlama teorisinin bilimsel filan olmayıp birkaç gerici ve dindar bilim adamının palavrası olduğunu ileri sürmesi de, bilim adamlarına henüz asistan oldukları ilk gün bahşedilen "Mukaddes yanılma hakkı" kapsamında değerlendirilmelidir diye düşünüyorum.

Sayın Pekünlü'yü yanıldığı, tongaya düştüğü, mandepsiye bastığı, saçmaladığı, mehaz göstermeden makale (ama ne makale!) çevirdiği, astrofiziğe yeni ufuklar kazandırdığı için eleştirmemeliyiz. Bugünün yanılgısı, yarının makbul paradigması haline gelebilir; bilim tarihinde böyle olaylar çoktur ama bir ilim adamının eline fotoğraf makinesi alıp fakültenin giriş kapısında başı örtülü öğrencilerinin fotoğraflarını çekmesi, hiçbir çuvala sığacak mâzeretlerden değildir.

Bunlar ciddi rahatsızlık emâreleridir ve bu durum, bana göre bu gerçekten nadîde âlimimizin ilmî, içtimâi ve cezâi ehliyetten doğan sorumluluklarının kısmen veya tamamen düşmesi gibi hukuki bir netice doğurucaktır.

Kendisine âcil şifalar diliyorum; vah vah!

Yüzde 100 millî ve yan sanayi ürünü...

Soğuk savaş döneminde, büyük bölümü karanlıkta kalan ve asla aydınlığa çıkmayacakmış gibi görünen bloklararası kıvılcımlanma hadiseleri vardı; meselâ 1960 Mayısı'nda Sovyet topraklarında Mig jetlerince düşürülen U2 adlı ABD casus uçağının gümbürtüsü böyle bir hadise idi.

Böyle skandallar günlerce basından saklanır, örtbas edilir ve gizli kapılar ardında pazarlıklara konu teşkil ederdi. Ne var ki, Uludere faciasından sonra gerek hükümetin, gerek cihet-i askeriyenin takındığı tutumu anlamakta gerçekten zorlanıyorum. Beş ay önce olup bitti her şey; tam beş aydan beri, sanki bütün mesele istihbaratın kimden alındığından ibaretmiş gibi kaynak konusunu tartışıyor, kaynağın menşei üzerinden siyaset yürütüyoruz.

Uludere'de olup bitenler, yavaş yavaş tam da en görünür yerde, adeta ortalıkta bırakıldığı için kimsenin fark etmediği bir mahiyete bürünmeye başladı. Çok görünen şeyler, zamanla sıradanlaştığı için görünmezleşebilir. Ekseninden kaymış bir tartışmayı iştahla sürdürmek,

ayıplanması gereken daha büyük bir ihmâli veya cürmü kapatabilir. Uludere konusunda bu ihtimalden endişe ediyorum doğrusu.

WSJ Gazetesi'nin konuyla ilgili haberi böyle bir nitelik taşıyor; temel iddia, söz konusu istihbaratın ABD kontrolündeki Predatorlar'dan verildiği yönünde. Genelkurmay ve Hükümet bu iddiayı sistematik olarak yalanlıyor ve istihbaratın ısrarla "milli" bir kaynaktan alındığını -sanki güzel bir bahaneymiş gibi- ileri sürüyorlar. Türkiye çapında bir felâkete sebep olan bu mel'un istihbaratın hangi kaynaktan geldiği artık tâli derecede önemli. Kamuoyunun ısrarla merak ettiği şey -yanlış veya doğru, ecnebî veya yüzde yüz yerli ve millî bir kaynaktan gelen- haberin kimler tarafından, nasıl (hatta niçin) yanlış değerlendirildiği, kimler tarafından eylem kararına dönüştürüldüğüdür.

O sorumluları Türkiye 5 aydır bekliyor neredeyse. 5 ay uzun süre. Dağlardan bomba, ceset parçaları toplayıp adli tıbba göndermeye filan gerek yok. Bütün verilerin elektronik cihazlarda ve devlet kayıtlarında mevcut bulunduğunu artık anaokulu öğrencileri bile biliyor. Sizi yanıltan her kim ise (yerli, yabancı, ikinci el, yan sanayi ürünü vesaire farketmez!) şimdiye kadar çoktan yakasına yapışıp yargı karşısına çıkartmak, bîgünâh sivillerin hesabını sormak gerekirdi.

Uludere'nin sıradan bir iş kazası olmadığını artık kreş gençliği bile seziyor; bu fitne, Türklerle Kürtlerin arasına benzin döküp tutuşturma denemesiydi. Failleri, mes'ulleri aranıp da bulunması gereken esrarengiz kişiler değildir. Yerli veya yabancı, orjinal veya tapon, kaynağı ne olursa olsun bir istihbaratın eylem kararına dönüşmesi sürecinde hangi resmi aktörlerin görevli olduğu kağıt üzerinde teorik olarak belli. Bir saatte şıkır şıkır aydınlatılabilecek bir mesele niçin 5 aydan beri kulak üzre yatırılır?

Bu "Milli kaynak" icadını kim yaptıysa doğrusu bu orjinal hedef saptırma taktiğinden dolayı tebrik etmek gerekecek; "Doğru olsun da isterse hasm-ı bî amânımızdan gelsin" demek daha doğru değil midir? WSJ gazetesinin Obama yönetimine dirsek çakmak için ortalığı karıştırdığı tezi ile bizim bigünâh Kürt kaçakçılarının ne alâkası var. Kaldı ki vaktiyle "Anında istihbarat paylaşımı" filan gibi bir mutabakatımız da vardı ABD ile aramızda; o zaman "Milli-gayrımilli, tu-kaka kaynak" gibi bir tasnifimiz yoktu. Bu süslü püslü sözlerle, zihin karıştırıcı saptırmalarla kimi kandırmaya çalışıyorlar?

Kemal Kılıçdaroğlu, aynı soruları farklı cümlelerle dile getirirken buz gibi haklıydı. İstihbarat nerden gelmiş olursa olsun, eylem kararını kim verip uygularsa uygulasın, işin siyasi sorumluluğu hükümetin sırtında.

Şu kör-topal mevcut anayasamızın bile vatandaşa bahşettiği bir bilgi edinme hakkı diye bir kavram var; dört başı ma'mur açıklama ve bilgilendirilmek hakkımı kullanmak isterim şahsen. Siyasî sorumlusuna soruyorum: Kimdi bu adamlar; niçin ve nasıl böyle büyük bir hatayı yaptılar ve birkaç gün sonra yeni bir faciaya sebep olmayacaklarını kim bilebilir?

Başkanlık sistemi tartışmalarının samimiyet testi

Başbakan'ın "Başkanlık sistemini tartışalım" teklifini hangi çerçevenin içine koymak lâzım; Türkiye'nin, kendi anayasasını yazmaya başladığı günlerde, bütün anayasa metninin neredeyse yeni baştan yazılmasını gerektirecek bir değişikliği gündeme getirmek ne anlam taşıyor; Başbakan teklifinin içini izah edecek açıklamalar yapmadı, belli ki konunun tartışılmasını, kamuoyunun bu hususta bilgilenmesini istiyor; belki de genel eğilime göre kararını belirleyecek.

Sistemler üzerinde teorik izahlar yaparak, "Şu, Türkiye için daha elverişli" demek çok su götürür bir yaklaşım olur. Halen uygulanan parlamenter sistem, hatta pek çok Kuzey Avrupa ülkesinde asırlardır uygulanan meşruti monarşi de dahil, siyasi sistemlerin kusurları ve meziyetleri var. "Sistemi iyi niyetle işletmek" meziyetinin kendisi başlı başına bir sistem değil ancak bütün sistemlerin ayrılmaz parçası. Parlamenter sistemle de yola devam edebiliriz pekâlâ; yeni anayasada aksayan kısımların onarılması pekâlâ mümkündür. Başkanlık veya yarı başkanlık da kezâ. Burada sistemden ziyade Türkiye'nin siyasi yapısını etkileyecek önemli ayrıntı, seçimlerin nasıl düzenleneceğidir.

Türkiye tek dereceli seçimle tek meclis için seçim yapıyor ve % 10 baraj uyguluyor. Baraj yüksek, ama Türkiye, herkesin zihninde kötü izler bırakan koalisyon huzursuzluklarından sonra bu yüksek barajla istikrarı yakalayabildi ve kabaca dört partili bir siyasi yelpaze oluştu. Başkanlık ve yarı başkanlık sistemlerinde seçimlerin iki dereceli yapılması gerekiyor; bunun diğer adı iki partili sisteme fiilen geçiştir. Ayrıca yapılması gereken yeni seçim kanunlarında parti genel merkezlerine ve genel başkanlarına adeta parti içinde diktatörlük yetkileri bahşeden maddelerin de değişmesi gerekecek; liderinin himâyesine minnet etmeden kendi gücüyle parlamentoya gelecek vekiller, kâğıt üstünde demokratik kültürü bir üst dereceye taşıyacak gibi görünüyorlar fakat siyasetin pratiğinde bu gibi inkılâp çapında değişikliklerin nasıl hazmedileceğini şimdiden tahmin edemeyiz.

Türkiye'nin önemli siyaset sosyologlarından Prof. Dr. Nur Vergin, geçen hafta Radikal gazetesine verdiği mülakatta, ille de değişikliğe gidilecekse Türkiye için yarı başkanlığın daha kullanışlı olduğunu ileri sürerken seçim sisteminin değişmesi gerektiğine de işaret etti; bunun pratik sonucu seçimlerin ikinci kademesinde mevcut bütün siyasi eğilimlerin iki parti çevresinde öbeklenmesi anlamına geliyor. Baraj etrafında gezinen partilerin sistem değişikliğine niçin soğuk baktıklarını buradan anlayabiliriz. Öte yandan sistem değişikliğinin Türk idare yapısında ve geleneğinde dönemeç teşkil edeceği de açık; Prof. Vergin, yarı başkanlık sisteminin başkana sağlayacağı denetimli güç sayesinde Kürt meselesinin çözümü için bir avantaj yakalanabileceğini savunuyor; ona göre başkanlık sisteminin gerektirdiği federatif yapılar (eyaletler), zannedilenin aksine meseleyi çözümsüzlüğe götürebilir zira eyaletler arasında kaynak transferi, bu sistemin meclislerinden kolay geçmeyecektir; halbuki

problemin çözüme kavuşması için şu safhada güçlü bir merkezî irâdenin varlığı şart görünüyor.

Bu safhada başkanlık sistemi ve onun farklı türevleri üzerine söylenebilecek en mâkul söz budur. Sistem değiştirmeyi düşünen bir yönetimin iki dereceli seçimle birlikte Seçim ve Siyasi Partiler Kanunu'nu da aynı paket içinde mütalaa ettiği bilinse, şüphesiz herkes daha elle tutulur bir yaklaşımla konuyu tartışacaktı.

Bu iki kanunun, siyasi partilerimiz açısından rahatlıkla anayasa ölçüsünde önemli olduğunu söylersek haksızlık olmaz. İşte tam da bu noktada başta hükümet adına ve teklif sahibi olarak Başbakan'ın, ardından siyasi parti temsilcilerinin Siyasi Partiler ve Seçim kanunlarında yapılacak yeni düzenlemeler hakkında neler düşündüklerini bilirsek, daha sağlıklı değerlendirmelere kapı açılmış olacaktır.

Doğrusu yeni ve demokratik bir anayasa hazırlıklarıyla birlikte demokrasimizde ve politik kültürümüzde yeni bir çığır açacak bu iki kanunun düzenlenmesi gündeme gelirse çok iyi olacaktır.

Darphaneye sızacaklardı!

"Hizmet hareketi"nin resmi sözcüsü sayılmasa da önde gelenlerinden bir ahbapla karşılaştık dün.

Hoş-beşten sonra, "Gel sana bir çay ısmarlayım, sen de şu ele geçirme operasyonlarının içyüzünü çıtlat bana" dedim gülerek; o da bana, "Senden saklımız mı var, anlatayım ama, ele geçirdiğimiz çay ocaklarından birine gidelim, daha güvenli olur" diye espri yaptı, gülüştük.

İlk çayları höpürdetirken, "Bugünlerde daha daha nereyi ele geçirmeyi planlıyorsunuz?" diye sordum. Yüzü karıştı, "Nereden duydun, yoksa haberin mi var bu plandan?" gibisinden bir endişeyle baktı. "Öylesine sordum canım, rahat ol" diye sâkinleştirmeye çalıştım, "Vallahi bir yeri ele geçirmeye çalıştığımız filan yok" dedi ve ekledi, "Bizim tarzımız mâlum; ele geçirmektense oturup sıfırdan yaparız, daha ucuza geliyor" dedi. "İyi de" dedim, "Zaman gazetesini ele geçirirken öyle yapmamıştınız ama!" Yüzünde yeni bir panik fırtınasının ön bulutları belirdi, "Yahu lütfen, şaka yapıyorsun biliyorum ama duyan olur, gerçek zanneder" diye inledi, "Zaten bu futbol şamatası yüzünden hakkımızda ağzı olan konuşuyor, sırtımızdan ekmek kazanıyor" diye ekledi. Ardından çayından bir fırt daha çektikten sonra kulağıma eğilip, "Sen yabancı değilsin, bir futbol takımını niçin ele geçirelim ki, asıl plan federasyonu ele geçirmekti ama olmadı" diye fısıldadı. Bir kahkaha attım, "Kıtır atıyorsun ama bu enkazın neyini ele geçirecektiniz kuzum?" diye takıldım, "Futbolun marka değeri sıfır; ele geçirmeye hâcet yok ki?" Yavaş konuş der gibi bir işaret yaptıktan sonra iyice kulağıma yaklaşarak, "Aslında perde gerisindeki hedef yayıncı kuruluştu!" dedikten sonra göz kırptı. "Anlarsın ya!" demeye getiriyordu. Yılların kurduydu ve kime, neyi, hangi miktarda sızdıracağını çok iyi

biliyordu. İnanmış gibi yaparak gözlerimi iri iri açtım, "Yok daha neler!" diye bir hayret nidâsı kopardım. Gözleriyle "Emin ol öyle" mânâsında güven verici bir bakış fırlattı. Artık onu iyice yumuşatmıştım ve psikolojik savunma duvarları tam yağlı Edirne peyniri gibi yumuşamıştı.

-Merkez bankasını ele geçirme çalışmaları hangi safhada, korkma kimseye söylemem, diye sorunca şaşkınlığından yudumladığı çayı en favori gömleğime püskürttü. Yüzüme, "Yalan, iftira, ne yapalım biz merkez bankasını, akla sığacak bir palavra at bari" der gibi bakarken peçeteyle gömleğimi silmeye çalışıyor bir yandan... Gömlek değil vatan önemliydi; itirazına fırsat vermeden buz gibi bir sesle konuştum, "Asıl hedefin darphane, hatta darphaneden çok banknot matbaası olduğunu biliyorum; hedefin tam kalbine altın vuruş! Ayrıca bu haber duyulmasın diye bir futbol takımını ele geçirme hikâyesinin yine sizler tarafından dedikodu ajanslarına üfürüldüğünün de farkındayım. Nasıl atladı ama sazanlar! Hepimiz de biliyoruz ki hizmete gönül veren insanların en büyük zaafı, -lehte aleyhte fark etmez- hizmetle ilgili haberlerdir. Bu zaafı kullanarak kamuoyunun önüne küçük bir lokma atıp büyük parsayı toplayacaktınız ama olmadı..."

Önümde yere diz çöktü, "Kurbanın olayım abi, sağda-solda söyleme; gerçek zannederler; bugünlerde kamuoyunun basiretinde balata fren kalmadı, Rusya'yı, uzayı, Büyükayı takım yıldızlarını hatta Koç burcunu ele geçiriyoruz desek, zaten orası sizin elinizde değil mi diyecekler nerdeyse..."

"İnkârın faydası yok" diye tısladım. "Güzel bir kamuflaj operasyonu yaptınız ama banknot matbaasını ele geçirince basılması düşünülen ilk banknot klişelerinden bile haberim var. Doğrusu dâhiyâne bir plan. Kutlarım!"

Oturduğu iskemleye adeta yığıldı kaldı, "Çok zekîsin" dedi. "Zekânı hafife almakla hatâ etmişiz. Nasıl anladın?"

"Bir gazeteci olarak haber kaynağımı asla ifşâ etmeyeceğimi bilirsin" dedim, "Ama söyleyim hadi, geçenlerde Perşembe pazarından marul alırken alışverişe çıkmış ev kadınlarına kulak misafiri oldum sadece" diye gülümsedim, "Böyle gizli-kapaklı işleri daha alenî yapmalısınız aziz dostum" diye mırıldandım.

Artık resmen yalvarıyordu, "Gadaların alayım, kurbanların olayım, ne istersen vereyim, ne olur kimseye söyleme, ölümü öp yazma ne olur!"

"Çayların parasını sen ödersen bir düşünürüz" diye gülümsedim, rahatladı; hesabı ödedi. Ben de hemen eve gelip bu yazıyı yazdım.

İki rehin alınmış halk mıyız?

Ne alâkası var diyebilirsiniz; bence var: The Wall Street Journal gazetesi geçenlerde o haberi yazmasa, muhtemelen dün Kayseri Pınarbaşı'ndaki canlı bomba terörü yaşanmayacaktı gibi bir his var içimde.

Uludere hadisesi ilk duyulduğunda toplumun içinden, tâ derinliklerinden gelen ilk sese, ivazsız, garezsiz o ilk nidâyı hatırlıyor musunuz? Ahla karışık eyvâhtı o nidâ. Eyvâh, bu nasıl bir fitnedir ki başımıza geldi; 34 bîgünah sivil, bilerek ve bilmeyerek devletin sahip olduğu en karmaşık ve pahalı silah araçları tarafından parçalandı. Eyvâh, kardeşlik fidesi tam da tutmak üzereyken yine belinden büküldü; eyvah yine birileri bize iki gün üstüste oh deyip ferahlamayı çok gördüler!..

İlk tepki eyvâhtı; kimse bu garip, bir türlü izah edilemeyen, cereyan tarzı hakkında kem-kümden öte söz söylenemeyen askeri operasyon 34 kişinin ölümüyle sonuçlandı diye zilleri takıp oynamadı. Sarsıldık, üzüldük, kırıldık, incindik.

Basın konuya sahip çıktı ama; evet, bir kısmının niyeti başka olabilir; fırsat bu fırsat deyip hükümete çakmak için elverişli bir gerekçe görmüş olabilirler ama Allah için, herkes maktûllerin, mazlumların, gadre uğrayanların yanında yer tuttu; kendini o delikanlıların ebeveyni yerine koydu, ekmeğimize kan doğrayanlara, kimliklerini tam teşhis edemese de içten içe homurdandı.

Birkaç gündür meselenin aldığı şekil çok dikkat çekicidir; önemli psikolojik eşikler aşıldı.

Belki de terbiyeleri müsaade etmediği için, "Vurduksa vurduk, n'oolmuş yani, uzatmayın" diyemeyen bir kısım personelin, "Orası terör mıntıkasıdır; kimse kaçakçılığı meşru göstermeye kalkışmasın!" şeklindeki mırıldanmaları kamuoyunda sert tepki gördü, "Bari bir susun; utanmanız da mı kalmadı?" yollu tazirlere sebep oldu.

İçişleri Bakanı, belki de sırf bu konu hakkında kaygısız ve itinasız konuştuğu için siyasi kariyerinin sonuna gelmiş olabilir; Başbakan, -galiba kendisine çok yakıştığını zannettiği- asabî yüzüyle "Özür diledik, tazminat verdik, yetti gaari" mânâsına gelebilecek sert şeyler söyledi. AK Parti şöyle bir sarsıldı.

İnsanların vicdanı burkulmuş, merhametleri galebe etmişti; halbuki "Ara"yı bu kadar yumuşatmamak gerekirdi; netice itibariyle PKK eylemleri, sadece iyiniyetli Kürtlerin daha iyi ve insanca yaşamalarından ibaret bir hayır hareketi değildi ki; bir miktar bu maksadı da kapsamakla birlikte çok daha geniş çaplı bir uluslararası "inşaat"tı. Bu inşaat; bu kadar gayret, masraf, komplo, cinayet, vahşet, ihmal, kasıt ve beceriksizlikten sonra Kürtlerin ve Türklerin kalbini yumuşatacak bir yerde insanî hislere terkedilip başıboş sürüncemeye bırakılamazdı.

Birşeyler yapılmalıydı; yeniden toplumun şuuraltındaki intikam ve rövanş hisleri tahrik edilmeli, "Bak bunlar da boş durmuyorlar" dedirtecek yeni eylemlerle gerginliğin üzerine benzin serpilmeliydi.

Kayseri Pınarbaşı'ndaki canlı bomba eylemi bana bu çerçevede çok mânidar göründü; şüphesiz arada dikkatimizi çekmeyecek kadar küçük ama nice ocaklara ateş düşürecek kadar yakıcı başka eylemler de var ama Pınarbaşı saldırısı anlamlıydı.

Fitne erbâbı için kullanılan bir tâbir vardır; "O öyle bir alçaktır ki, atla arpayı döğüştürür" derler bazıları için. PKK tandanslı terör eylemlerinin ve ona "Her nevi" güvenlik güçleri tarafından verilen karşı cevapların o kadar uzun ve cesaret kırıcı bir listesi var ki, atla arpanın arasına ilk defa kimin ne sebeple girdiğini unuttuk bile. Ne var ki, ormanın kuytuluklarına dalıp genel manzarayı unutmayalım; bu çekişme, neredeyse otuz seneden beri bir Türk-Kürt çatışmasına dönüşmedi, dönüştürülemedi. En kanlı eylemlerden sonra bile "Birbirimizin yüzüne nasıl bakarız; bir arada yaşamaya mahkûm ve mecburuz" düşüncesinin endişesi hiç unutulmadı. Gerginlik ve çatışmayla geçen otuz senenin en güleryüzlü, en iyimser fotoğrafı budur.

Kürtler ve Türkler, mahiyetini tam bilmedikleri güçlerce rehin alınmış iki halk olabilirler mi? Fotoğrafa bir de bu açıdan bakalım.

Galiba öyle.

Samsun'un ahşap camileri ve bir niyaz

Eğer o fotoğrafı bir arkadaşım, altyazısı veya tanıtıcı bilgi olmaksızın gösterse ve, "Bil bakalım, böyle bir yapı hangi ülkede olabilir?" diye sorsa, bir süre düşündükten sonra, "Ben bu işleri az buçuk bilirim, Anadolu'da yok, Trakya'da da yok; olsa olsa Balkanlar'da, Osmanlı hâtırası taşıyan bir yerdedir" diye cevap verirdim vee...

Elbette fecî surette yanılırdım!

Fotoğrafı şimdi siz de dikkatle inceleyiniz lütfen; Samsun'un Çarşamba İlçesi, Gökçeli köyü'nün Hasbahçe mahallesinde oturanlar, "Aa bu bizim camii yahu" diyeceklerdir; çoğumuz için bu fotoğraf bir mânâ ifade etmeyebilir ama lütfen şu muhteşem eser karşısında ihtiram duruşuna geçelim: Bu, gerçekten benzeri az görülen cinsten farklı bir mimarlık ve mahalli geleneğin el ele vermesiyle inşa edilmiş harikulade bir eser.

Adı Çarşamba Gökçeli Camii. Anadolu'nun en eski mâbedlerinden biri. Tek çivi çakılmaksızın, enli biçilmiş büyük meşe latalarının birbirine geçmesiye yapılmış. Bu

yükseklik ve genişlikte başkaca bir oluklu kiremitle dik çatı var mı bilmiyorum. Çatı dik ve yüksek, asıl mekân alçakta, hafif gölgeler içinde. Ahşap, baştan ayağa ahşap! Maddelerin belki en mübâreklerinden biri. Canlısı başka güzel, ölüsü başka...

Uzmanlar yapılış tarihi olarak 1206 yılını veriyorlarsa da bana pek inandırıcı gelmedi ama meğer, Amerikalı Dendrokronoloji uzmanı P. İ. Kuniholm vaktiyle 1973'den bu yana Doğu Akdeniz bölgesi orman örtüsünü Dendrokronolojik açıdan incelerken yolu Gökçeli ve havalisine de düşmüş. Mescitten aldığı örneklerin laboratuvar tahlillerinde kerestenin 1206 yılına ait olduğu tesbit edilmiş.

Efendim arzedeyim: Dendrokronoloji, ağaçların yaş halkalarını incelemek suretiyle ahşabın tarihlendirilmesi bilimi demek oluyormuş; bilmiyordum, bu münasebetle öğrendim.

Biz caminin varlığını bile bilmiyorken Amerikalı gelip yaşını bile tesbit etmiş; e, kolay kolay büyük devlet olunmuyor demek ki.

Peki, benim nasıl haberim oldu; onu da arzedeyim: 19 Mayıs tarihinde merkez Atakum ilçesi AK Parti teşkilatı başkanı Av. Hüseyin Dereli'nin daveti üzerinde Samsun'da idim. Sohbet esnasında gazeteci ve yazar arkadaşım Harun Çelik, geçen yıl Samsun'un ahşap camileri üzerine dört bölümlük bir video belgesel ve kitap hazırladıklarından bahsedince antenlerim vızıldamaya başladı: Cami, mimarlık, ahşap vesaire deyince bir hoş oluyorum. Evet, Trabzon, Artvin civarında birkaç kütükten mamul ahşap camii bulunduğunu, hatta bunlardan birinin tek tek sökülüp başka yere taşındığını biliyordum ama Samsun civarında, üstelik 20 tane orijinal, tarihi ahşap camii olduğundan haberim yoktu. Derken kucağıma, sanki torun gibi büyük boy güzel bir sanat baskısı, yanında dört disklik bir belgesel seti yatırıldı. Aman efendim ne keyifler, bayıldım!

Samsun Valisi Hüseyin Aksoy, ahşap camilerin varlığını tesbit edince gençleri gayrete getirip teşvik etmiş. Özel İdare bütçesinden sağlanan ödenekle Samsun'un yüzünü ağartacak fevkalade bir eserin ortaya çıkmasına vesile olmuşlar.

Vali beyle tanışmadık, vilayet sitesinden özgeçmişine baktım, 63 doğumlu imiş; benden yaşça küçük ama böyle hayırlı işler yapan mülki amirlerin eli öpülür. Teşekkür ediyorum sevgili valim; memleket irfanına yaptığınız bu aziz ve leziz katkı için ecdâdınıza rahmet diliyorum!

Hani hep deriz, "Samsun'un tarihi derinliği yoktur pek, eseri de azdır. Dışardan çok göç almış yeni yapılanan bir şehir" diye az-biraz küçümseriz de; Samsunlular müsterih olsunlar; sadece tarihi ahşap camileri bile, bir beldeye "Tarihi derinlik" vermeye yeter hattâ artar bile. Şaka değil, 13. yüzyılın başlarından bahsediyoruz. Şöyle söyleyelim; o mescid inşa edilirken Yunus Emre henüz doğmamıştı bile!

---

20 civarında birbirinden şirin, kuş kafesi gibi tatlı, cennet gibi sıcak ahşap cami. Kimin haberi var? Bundan sonra olacak ama... Turizm şirketleri, Karadeniz turlarına bu camileri de almaya mecbur kalacaklar çünkü çiğneyip geçilecek gibi değil; hem sanat değeri yüksek, hem tarihi önemi büyük.

Samsun valisinden iki ricam var: İlki, kitap ve video belgeselinin bir web sitesinde herkesin ulaşabileceği bir yakınlığa eriştirilmesi. İkincisi bölge valileri ile işbirliği yapılarak Karadeniz bölgesindeki bütün ahşap camilerin kataloglanması, tanıtılması, yayına kavuşturulması (Bölge üniversitelerinde görev yapan bilim adamlarının konuyla ilgili yayınlarını zikretmeden geçmeyelim; ellerine sağlık).

Bir ahşapsever, güzel cami âşıkı sıradan bir vatandaş olarak arzuhalimdir.

Bitti mi, hayır, turpun büyüğü hâlâ heybede duruyor.

Turpun büyüğü şudur: Her köyde cami var; eskiyeni yıkıp yenisini yapıyor, hatta aleme şan olsun diye üç şerefeli minareler dikiyoruz. Allah razı olsun, sağolsun cami cemaatimiz.

Lâkin sevgili büyüklerim, hacıemmilerim, güzel insanlar, lutfediniz, kerem ediniz. Karadeniz bölgesinde Allahın lütfu yeşilliklerin içinde betondan, taştan, şundan-bundan cami yaptırmak artık bana göre "kerâhet" zümresine girmiştir. Yazıktır, ayıptır, zulümdür, günahtır.

Ne yapacağız? Basit! Camilerimizi ahşaptan yapacağız. Yediyüz sene evvel ecdâd nasıl yapmışsa öyle yapacağız, daha güzelini, daha cicisini, daha şirinini yapacağız. İçini cennetin çiçekleriyle müzeyyen edecek, minaresine kanarya, penceresine bülbül konduracağız. Gören bakmaya kıyamayacak. "Vay efendim, bizim köyümüzde, mahallemizde niye olmasın" diye şevke gelecek. Orman idaresine meşe, kestane, gürgen tomrukları ısmarlanacak; birkaç sene dinlendirilip biçildikten ve acı suyu sızdırıldıktan sonra bölgede eli hâlâ keser, balta, rende tutan sanatkârları çağıracağız. Diyeceğiz ki, "Usta durum böyle böyle... Al sana âlâsından kereste; şu kadar da yevmiye; bedava ırgat istersen Allah rızası için hepimiz sıradayız; buyur, bize bir mescid yapıver ki, âleme şan olsun; dolup dolup boşalsın, içine girenin gönlü ışısın, kalbi heyecanla dolsun, ruhu dinlensin!"

Hade bakalım mimar kardeşlerim; evvela bir güzel inceleyiniz şu ahşap mimarlık varlıklarımızı; sonra sade ve birbirinden güzel projeler çiziniz; müzehhiplerimiz, sizler de "kalem işi" dediğimiz, "Edirnekârî" dediğimiz sanatlarda birbirinizle yarışıp, yeni zamanların zevkini ahşaba aksettiriniz.

Kiremitçiler, purutçular; Osmanlı işi, dışı yeşil sırlı, oluklu kiremit imâline hız veriniz, inşallah lâzım olacak. Şâhâne mescidler yapacağız dört bir tarafa.

Hacıemmilerim; ellerinizden öperim, lütfen şu teklifi kulakardı etmeyiniz; "Kışın soğuğuna ahşap ne etsin, biz betondan şaşmayız" diye inat buyurmayınız. Evleriniz yine beton olsun, ama camilerde bir de ahşabı deneyiniz. Vallahi çok seveceksiniz.

Müftülüklerimiz, imamlarımız, hocalarımız sizler de lütfen cemaati teşvik ediniz. Bizim ahali güzel örneği görünce ikna olur (Olur mu dersiniz; inşallah!). Onları bu hususta yüreklendiriniz; siz bu işi bizden iyi bilirsiniz; siz ne derseniz o olur netice itibariyle...

Ahşap camii yaptırmak için Karadenizli olmaya gerek yok; "Bize her yer Trabzon!". Niçin, Türkiye'nin neresi olursa olsun, mescidlerimizi ahşap sıcaklığı ve yumuşaklığı ile inşa etmeyelim; rutûbeti insanın kemiğine geçen sahillerde 800 sene yaşayan ahşap, ülkenin her yerinde iş görmez mi?

Zenginlerimiz, hayır sahiplerimiz; ilk adımı siz atınız; köylerimizden, mahallelerimizden birine küçük (zaten büyüğü olmaz), sepet gibi şirin bir ahşap cami yaptırıp güzel örnek olunuz; eserinizi gören daha iyisini yaptırmak için hırslansın. Her yıl Türkiye çapında ahşap camiler yarışması yapalım; ödüller verelim, hatimler indirip mevlidler okuyalım...

Rüya gibi bir şey yahu; inşallah göl yoğurt tutar; tutarsa yaşadık zaten!

Öğretmen maaşları ve Atatürk diyor ki!

Râviyân-ı ahbar ve nakîlân-ı âsâr rivâyet ederler kim, sene 1339...

Meclis'de vekil maaşları münakaşa ediliyor. Devrin Maliye vekili Gümüşhane meb'usu Hasan Fehmi Bey (Ataç) o tarihlerdeki adı ve ünvânı ile Mustafa Kemâl Paşa'ya soruyor, diyor ki, "Paşam vekil maaşlarını tanzim edeceğiz; ne kadar verelim?"

Paşa düşünüyor ve şöyle cevap veriyor:

-Muallim maaşlarını geçmesin!

Tarih metodolojisi açısından mühim bir meseleyle karşı karşıyayız; bunca yıldır tarihçi geçinirim, şahsen böyle bir menkıbe duymadım (Câhile ne mutlu!). Velâkin bu muhaverenin, "Keşke öyle olsaydı ne güzel olurdu" meâlinde bir temennînin desteklenmesi maksadıyla sonradan yakıştırılmış olması ihtimâl dahilindedir; hatta büyük ihtimâldir, hatta bana tamamen öyle geliyor.

Dua edelim ki öyle olsun; aksi takdirde bilumum milletvekillerinin hâli perişân demektir. Derhal izah ediyorum efendim. Milletvekili maaşlarının 8-10 bin lira civarlarında seyrettiğini, buna mukabil öğretmen maaşlarının ortalama 1,5-2 bin lira dolaylarında tutunduğu nazar-ı itibare alınır ve mevcut öğretmen miktarının yuvarlak hesap 650 bin rakamına ulaştığı hesaba katılırsa, umûmî gidişat ve mali dengeler bakımından Mustafa Kemal Paşa'nın verdiği tarihi talimatın uydurma olmasını temennî etmekten başka çaremiz kalmamış demektir. Hesap basit:

her öğretmene vekil maaşı veremeyeceğimize göre, her vekile öğretmen maaşı ödeyeceğiz demektir.

İmdii, eğer bu tarihi talimat doğru ise buz gibi talimattır; noter tasdikli vasiyetten daha kesicidir ve anayasa hükmü, bunun yanında vızıltı kalır! Neyse ki birkaç internet dedikodusundan başka bu mübeccel anekdotu tevsîk eden işe yarar mâlumat bulamadım. Hatta size enteresan bir şey anlatayım, çok meşhur ansiklopedi sitelerinden birinde (Milli kaynaklı değil, ecnebî isimli bir site neyse ki!) tam da Büyük taarruza geçileceği esnada M. Kemal Paşa'nın bu bizim Maliye vekili Gümüşhane mebusu Hasan Fehmi Bey'in yanına gelerek, "Harp çıkacak, askerimiz aç kalırsa..." diye sızlandığını, buna mukabil Hasan Fehmi Bey'in celâllenerek, "Paşam, paşam, ben Türk askerine tek başıma altı ay bakarım icabında" diye gürlediği ileri sürülüyor. Râviyân-ı ahbar diyor ki, işte bu hadiseden sonra Hasan Fehmi Bey M. Kemal Paşa'nın gözüne girdi ve maliye vekili oldu!

Siz siz olun, internette her karşınıza çıkan şeye "Vecettü" diye atlamayınız sevgili okuyucular! İnceden inceye işletiliyor olmanız her zaman ihtimâl dairesindedir!

"Öğretmenler isyanlarda" diye başlayacaktım fakat bir yerde, "Muallim maaşlarını geçmesin" vecizesine rastlayınca kopmuş gitmişim. Evet, öğretmenler Başbakan'ın, "15 saat çalışıyorlar, iki ay da tatilleri var" sözüne çok kızmışlar. Öğretmenin biri, rutin meslek gereklerini listelemiş; tam 176 madde. Barut gibiler vallahi. Hayli mektup aldım, hepsi de ittifak etmiş gibi "Maaşım hizmetliden daha az" noktasına değinip, başka memurlarla kıyaslanmalarının haksızlığına kızmadan geçmiyorlar. Bir sendika başkanı, "Kabahati yoktur ama Milli Eğitim Bakanı istifa etsin"e kadar götürüyor işi.

Başbakan ise bugünlerde işin kolayını bulmuş gibi görünüyor; ne zaman bir mevzuda köşeye sıkıştığını hissetse bir başka tartışma gündemi icat ederek konuyu "yansıtıyor". Mesela, "Her kürtaj bir Uludere'dir. Sezaryenle doğuma karşı olan bir başbakanım ve bunu bir cinayet olarak görüyorum" şeklindeki sözleri bu cümleden. Öğretmen tepkilerinin tavana vurduğu şu günlerde meseleyi yine bir başka meseleye yansıtmayı deneyerek, "M. Kemal Paşa vekil maaşlarının öğretmen maaşını geçmemesi direktifini vermişti. Binaenaleyh yarından tezi yok, milletvekili maaşlarını asgari ücret seviyesine çekiyorum" derse hiç şaşırmam şahsen. Bu durumda sevgili vekillerimizin, "Asgari ücrete lider kahrı çekilmez arkadaş" diye tepki koyarak, aslî işlerine dönmelerini bekleyebiliriz. Böylece gündem değişir, erken seçimi tartışmaya başlarız. Liderler vekil adaylarına, "Vekil maaşının üstüne elbise ve ayakkabı yardımı benden" diye vaadlerde bulunurlar. Memur ve öğretmen maaşları unutulur. Kürtaj meselesine ifrit olan CHP tandanslı Feministler olup bitene şaşırırlar.

Sahi asıl mevzu neydi, unuttum gitti bu arada...

Biraz da mimarlık konuşalım

İnşaat ve emlâk sektörünün sözcüleri, piyasaların (üstelik birkaç yıldan beri) durgun olduğunu ileri sürerken, gazete ve televizyonlarda gayrimenkul reklâmları göz kamaştırıyor. Durgunluk anlarında reklâma yönelmek elbette mâkul bir fikir; bu derecesi, sektörde gerçekten durgunluk olup olmadığı yolunda şüphe uyandırıyor.

Bu meselenin uzmanı olmadığım için yanılabilirim; konunun dikkatimi çeken yönü büyük şehirlerde adeta hava kabarcıkları gibi yükselen büyük inşaat projelerinin üslûbu, taşıdıkları estetik ve mimarlık değerleri ve yoğunluğudur.

Bu projeler, uluslararası çapta ün ve tecrübe kazanmış ustalardan başlayarak fakülteden yeni çıkmış ve henüz kendi tarzını aramakta olan genç mimarlara kadar geniş bir ıskalada yer alan mimarlar tarafından çiziliyor. Mimarlar nedense her projede tüketicilere "yeni bir hayat tarzı, yeni bir hayat alanı, yeni bir sosyal çevre, yeni bir hayat yorumu" gibi cazip sloganlarla yaklaşıyorlar; müşterilerine klas, seçkin ve her niyet edenin kapıdan içeri giremeyeceği "korunmuş" mesken ve işyerleri pazarlıyorlar. Çok önemli personel anlamına gelen VİP kısaltması, neredeyse ayağa düştü çünkü reklamcılar, herkesin VİP derecesinde mümtaz ve seçilmiş olduğunu ileri sürüyorlar.

Manzarayı şöyle görüyorum: ne idüğünü iyice sorgulamamız gereken bir grup insan, yani sermaye sahibi, mimar, reklamcı, pazarlamacı ve yüklenici bize, üstelik fikrimizi almak ihtiyacı bile duymadan yeni mimarlık ürünleri sunuyor. Biz ise, her zaman olduğu gibi mimarlık ürünü değil, fiyat ve ödeme gücü arasında bir denklik arayarak mesken ve işyeri ihtiyacımızı karşılamaya bakıyoruz.

Bu ilişki sağlıklı değil; doğru görünmüyor.

Mimarlık, diğer sanatlar gibi değil; herkese hitab ediyor; aynı derecede herkesi mutlu edebilen veya itici görünebilen bir hitap alanı var. Mimarlık daha çok insan tarafından ilgi odağı olmalı, konuşulmalı, tartışılmalı, değişime zorlanmalı ve o mekânları tüketecek insanların temel talep ve eğilimlerini kaale almalı.

Türkiye'de böyle bir mekanizma yok; hâlâ deprem çadırından kalıcı meskene çıkmak için can atan felaketzedelerin aceleciliği ile yaklaşıyoruz mimarlık sanatına. Mimarlık değil mesken, güzellik değil rant talep ediyoruz.

Belediyelerin yeni ve büyük ölçekli projelere ne ölçüde müdahale ettiklerini bilmiyorum; en azından mimarlık gerektiren konularda projeye müdahale ettiklerini bilmiyorum; bütün projenin ana fikri herhalde yatırımcının zevki ile mimarın ufku arasında şekilleniyor. Arada son tüketici yok.

Mimarlar Odası, mimarlığın nasıl tüketilmesi ve yönlendirilmesi hususunda ilk kurum olsa gerektir. Şehirlerin sağından solundan fışkıran yüksek irtifalı, her katı sahte ağaçlarla sözüm ona yeşillendirilmiş ve çevresinden soyutlanarak etrafına kibirle bakan bir garip yapılar hakkında nasıl bir tavır takındıkları, nasıl etkili olabildikleri konusunda benim bir fikrim yok. Şüphesiz içlerinde benim gibi kahırlananlar da vardır ama seslerini duymuyorum.

Yoğun reklam kampanyaları, tüketici taleplerini uyuşturmak amacına yönelmiş gibi görünüyor bana. Şüphesiz bu ilişkide en çok suçlanması gereken taraf malı üretenler değil son tüketicilerdir, biziz yani. Mimarlık tüketmiyoruz.

Garip bir durum var; mimarlık Türkiye'de en yaygın, halka en dönük sanat ama tüketim seviyesi belki yağlıboya resim sektöründen daha dar.

Mimarlar bütün hayatımıza tesir ediyorlar, aslında hiç hak etmedikleri kadar hayatımızı yönlendiriyorlar ve bu yetkiyi çok kolayca elde edebiliyorlar. Bir mimarlık fakültesinden mezun olduktan sonra odaya kayıt olmak kâfi. Mesleki tecrübe, proje yaptığı bölgede belirli bir süre yaşayıp tecrübe sahibi olmak gibi şartlar yok. Bugün mezuniyet, ertesi gün proje…

Gençleri suçlamıyorum; tecrübeli mimarları da aynı cümlede mütalâa ediyorum. Millî yapı stokumuzun hâlihazırdaki niteliğinde onlar neredeyse ilk sorumlu mevkiindeler. Kanunun oda mensuplarına tanıdığı hak ve avantajlar hepsine helâl olsun ama mimarlardan daha yüksek sosyal sorumluluk beklemek hakkımız. Estetik omurgası henüz teşekkül etmemiş bir halk olabiliriz ama bizim son tüketici olarak saçmaladığımız yerde okumuş çocuklarımızın bize güzel ve doğru bir tarzda yol göstermelerini beklerdik, bekleriz.

Ben yüksek binalara felsefi bir sebeple karşıyım; Türkiye'deki yüksek yapıların ve devasa projelerin genellikle çirkin olması ise ayrı bir fenomen. Dünya mimarlığının yaşayan müzesi Hollanda'da gördüklerim, bana gökdelenlerin bile güzel tasarlanabileceğini öğretti.

Garip bir meseledir bu. Un, yağ, şeker var, helva yapamıyoruz; arsa, para, teknik adam, sanatçı var, mimarlıkla güzellik inşa edemiyoruz.

Bu garabetin adını koyalım; nedir?

2012

30 Haziran

Oy verdim diye her işe burnunu sokma bakayım! Zaman Gazetesi

27 Haziran

Al eline kalemi... Zaman Gazetesi

25 Haziran

Akreditasyon takkesi ve rektör seçimleri Aksiyon Dergisi

25 Haziran

O gemide ah ben de olsaydım... Zaman Gazetesi

24 Haziran

Bütün dünya tüketicileri, birleşin! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

23 Haziran

Evet, Dağlıca değil; bu orjinal bir şey! Zaman Gazetesi

20 Haziran

Güvenlik zaafı Zaman Gazetesi

18 Haziran

Geleneğe nasıl dokunabiliriz? Zaman Gazetesi

17 Haziran

Süleyman'ın ayakları Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

16 Haziran

Galip Erdem, Sabri Ülker Zaman Gazetesi

13 Haziran

Hazz-ı şikem residence! Zaman Gazetesi

11 Haziran

İkaz! Aksiyon Dergisi

11 Haziran

Sinan'ın gizli imzası Zaman Gazetesi

10 Haziran

Başbakan'ı severim; Çamlıca'yı daha çok severim Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

09 Haziran

Çaktırmadan 'koalisyon'! Zaman Gazetesi

06 Haziran

Rızk endişesi Zaman Gazetesi

04 Haziran

Kuala Lumpur'a çek şoför efendi! Zaman Gazetesi

02 Haziran

Başbakan'ı kim ele geçirdi? Zaman Gazetesi

Başbakan'ı kim ele geçirdi?

"Nerelerdesin bir haftadır?" diye endişeli bir yüzle koluma girdi dostum. "Yoksa sen de mi..."

"Hayır, ben de değil" diye pişkince gülümsedim, "Merak etme, çook yukarılardan gelen bir direktifle işime son verilmedi; zaten bilirsin, yazarını kovduracak şeyleri değil yazmak, aklından geçirmeyecek derecede ödlek biriyimdir ben..."

"Ee?" der gibi baktı, işin tadını çıkarmak için ağırdan aldım, "Şu anda bilmesen daha iyi ama hadi çıtlatayım!" Biraz sustum, önemli şeyler söylemeye hazırlanan biri gibi dudaklarımı ısırdım. "Hadi" diye yalvardı, "Kimseye söylemem, vallahi!" İzci oymakbaşıları gibi elini kaldırdı, "Söz."

"Bunu sen istedin, unutma, bir süreden beri entelektüel bir operasyon geçirmem gerekiyordu" diye mırıldandım önemsiz bir şeymiş gibi. "Birkaç gün ortalıkta görünmemem gerekiyordu, ama gizli şeyler bunlar, bilmesen daha iyi dostum!"

"Yoo, yoo" dedi. "Ne demek entelektüel bir operasyon; bir kursa seminere filan mı katıldın, Amerikalılar da var mıydı? Ne diyorlar, söylesene!"

"Tam tarifi böyle dostum" dedim, "Entelektüel bir operasyon; basit, sıradan bir cerrahi müdahale ama ülkenin geleceği ve barış için önemli sonuçlar doğurabilir..."

"Ne yani, kafana çip filan mı taktılar; n'aaptılar sana kardeşim?"

Olanca ciddiyetimi takınarak uzun uzun gözlerine baktım. "Boşver, fazla merak kediyi öldürür, bu kadarını bilsen sana kâfidir" bakışlarıydı bunlar. Tatmin olmuş gibi göründü, "Eh" dedi, "Pekâlâ, geçmiş olsun"

Kafası karışmıştı; birkaç saniye kadar martıları seyrettikten sonra döndü, "Madem entelektüel operasyon geçirdin, söyle bakalım; bu Başbakan'a neler oluyor, sen bir mânâ verebiliyor musun?"

Bu defa gözlerine neredeyse iki üç dakika filan hiç göz kırpmadan baktım. Sanki bakışlarımdan görünmeyen şualar fışkırarak onun kafasına en mahrem soruların en acı cevaplarını şırınga ediyordu. "Anladın mı şimdi?" dedim. Omzunu silkti, ı-ıh, anlamamıştı. Eminim ki o anda ne kadar geri zekâlı olduğundan şüpheleniyordu.

"Anlayamadığın için üzülme; kimse bir şey anlamıyor zaten" diye söylendikten sonra sağa sola bir göz atıp kulağına eğildim, "Başbakan'ı ele geçirdiler; ama sen kimseye belli etme, başka soru da sorma!"

O esnada masanın üstündeki simit kırığının susam tanelerine bakıyordu; öylece kaldı, sonra ağır ağır başını kaldırdı,

"Kim, ne, ne zaman, niçin, nerede, nasıl?" diye inledi. Dedim ki, "Biir, konuşurken elinle ağzını kapat, izleniyor olabiliriz; ikii, bu bilgi istihbâri niteliktedir ve henüz kesinlikle doğrulanmış değil. Yaklaştır kulağını şimdi bana..."

Yaklaştı, "Şimdi dinle ve dinledikten sonra da hızla unutmaya hazır ol!" diye fısıldadım, "Başbakan'ın son on günde yaptığı konuşmaları son model bir bilgisayara yüklediler; makine yandı azizim; hoparlöründen Harbiye marşıyla karışık dumanlar çıkmış diyorlar. Mantıklı bir analizi yapılamıyormuş demeçlerinin; düşünsene bir Çamlıca tepesine cami yaptırmaktan bahsediyor, ardından kürtaj meselesine dalıyor, sonra nereden icab ettiyse Sezaryen tekniğiyle doğumu eleştiriyor filan. Önümüzdeki hafta ojeli tırnakla abdest ve oruçluyken plaj konusuna gireceğinden söz ediliyor?"

"Sahi yahu" dedi, "Şaka gibi, hakikaten birisi Başbakan'ı ele geçirmiş gibi görünüyor; kim olabilir sence, ne dersin?"

"Ben değilim, bu kesin" dedim ve devam ettim, "Bu hususlarda Mahir Kaynak büyüğümüz süper güç odaklarının modelde nasıl rol oynayabileceğine bakarak senaryoyu tahlil eder ama bence öyle dışarılara bakmaya lüzum yok; olup bitenler bana, dersini iyi çalışmamış, formsuz bir danışmanın işi gibi görünüyor!"

Anlamadı, dedim ki, "Bazen son model bir uçağın motoruna kalkış anında yolunu şaşırmış bir kuş giriverir; işte öyle bir şey!"

Hesabı ben verdim, kalktık; sonra eve gelip bu analizi kaleme aldım.

Kuala Lumpur'a çek şoför efendi!

Korsan taksicilere verilen para cezalarını artıran kanunun, vatana, millete, Balkanlar'a, Ortadoğu'ya ve bütün dünya barışına hayırlı olmasını diliyorum.

Yan sanayi mâmulü, "Çakma" bir İstanbul sâkini olarak belirtmeliyim ki dört seneden beri şahsen hiç korsan taksici görmedim. Eğer sabrederseniz bu önemli konuyu izah edeyim; efendim, korsan taksici deyince, özellikle İstanbullu olmayanların aklına şöyle bir görüntü gelebilir: Arabanın her iki yanında korsanlığın alâmet-i farîkası kurukafalı siyah flamalar vardır; "Kaptan" şoför ise başı bandanalı, tek gözü kim bilir hangi durak kavgasında sakata geldiği için o bilinen meşin parçasıyla kapatılmış, iki karış sakallı, belinde pala, torpidoda yarım metre uzunluğunda yıldız uçlu tornavida ve koltuk altında tamamen Türk sanayi ürünü beyzbol sopası taşıyan ürkütücü bir tiptir!

Alâkası yokmuş. Bir taksici arkadaştan edindiğim bilgiye göre onlar aslında bütün benzerleri gibi turuncuya bakan sarı boyalı, resmen ve alenen (T) plakalı ve dahi taksi ruhsatlı (sahte tabii), sahici taksi ve taksiciden ayırdedilmesine bizim gibilerin asla akıl yetiremeyeceği bir işkolu şeklinde çalışırlarmış. "Nasıl oluyor da oluyor" şeklindeki taşralı sâfiyetimin bütün boyutlarını aksettiren sualime legal taksici arkadaş, "Valla bilmem, oluyor işte!" şeklinde anlamlı bir cevap verince benim için deniz bitti, kara göründü.

"Vay canına" dedim kendi kendime; hâlbuki ben korsan taksicilik kavramının daha çok şöyle tipler tarafından temsil edildiğini sanıyordum: Ağzı bozuk, ürkütücü derecede sinirli ve kaotik aralıklarla klaksona basan, müşteriyi kabul etmeden önce ona ezici ve küçümseyici bakışlarıyla sanki yaradılış arızası olduğunu hissettiren ve kayıt-kabul işlemlerini ilk kaba göz taramasının akabinde "Nereye gideceksin?" şeklinde ve aslında "Kaç kuruşluk adamsın?" anlamına gelen bir soruyla başlatan, nedense gözüme hep biraz önce iştirak ettiği kriminal bir vakadan şimdi dönmüş izlenimi veren bir arkadaş... Nereye gideceksin sorusuna tatminkâr bir cevap alamayınca, müşterisinin yüzüne bakmaya bile tenezzül etmeden "Kapat kapat" diye homurdanarak gaza basan, bütün ömrünce "Sibirya üzerinden Kuala Lumpur'a çek şoför efendi, kaç kuruşsa verek!" diyecek okkalı bir müşteri beklediği halde sistematik olarak hayal kırıklığına uğradığı için bünyesi kendiliğinden asabiyet üreten, hıncını direksiyondan, sert frenden, köklenmiş gazdan çıkarmaya çalışan ve bütün yolların kendisine dedesinden miras kaldığını düşünerek emperyalist bir eda ile araç kullanan bir arkadaş... Kayıt-kabul işleminden sonra lütufta bulunduğu müşterisine hiç aldırış etmeden siyasi polemik yapan, vites kolunda en az iki farklı iri taneli tesbih bulunduran, memleket işleri bir an kendisine bırakılsa nasıl şıppadanak halledeceğini milyonuncu kere anlatmaktan çekinmeyen bir arkadaş...

İstisnâlar var tabii, ama dikkat buyrunuz, "istisnâ"; nazik, güleryüzlü, "Biz size hizmet etmekle yükümlüyüz, müşteri velinimetimizdir" demekten çekinmeyen, saygılı, terbiyeli, beyefendi arkadaşlar. Sayıca o kadar azlıktalar ki, "Acaba hakiki korsanlar bunlar mıdır?"

diye şüpheleniyorum şimdi. Evet evet, galiba yeni çıkan kanunla korsancılıktan caymasını beklediğimiz bunlardır; beyefendilikleri, çelebi tavırları ve meslek ahlâkına gösterdikleri sathi saygı ise sadece iyi görüntü vermek arzularından doğan riyâkâr bir yaklaşım olsa gerektir!

"Yahu yazar kardeşim, lâf kıtlığında asmalar budamaktan vazgeç; memleketin daha önemli şeysileri dururken gariban esnaf takımıyla niçin uğraşıyorsun?" diye homurdanabilirsiniz ve size hak vermek zorundayım. Tam bu noktada yüreğimi ferahlatan husus, sair yazar arkadaşların o gibi hususlarda tenvir fişeği gibi kamuoyunu aydınlatmakta olduklarından duyduğum ferahlık ve itminân hissidir. İşte bu gibi basit hislenişlerle Meclis'imizden arzum, "Korsan taksici kimdir, korsan taksi nasıl olur" gibi hayatî bir konuda esaslı bir çerçeve kanun çıkarıp zihnî perişanlığımıza bir nihayet vermeleridir ki, CMK 250'yi düzelten kanun tasarısının bir ucuna ilâve edilebilir diye düşünüyorum pekâlâ!

Rızk endişesi

Israrla ve inatla kürtaj konusundaki lâf ve polemik kalabalığına girmedim, girmeyeceğim. Durup dururken, sırf Başbakan işaret etti diye kırkından sonra Jinekoloji ve İslam Fıkhı uzmanı kesilenleri de anlamıyorum ayrıca.

Doğrudur, lüzumu ve vesilesi yok iken nice hercai konuları vaktiyle kıyasıya tartışmışlığımız olmuştur ama insaf, küçük de olsa bir illiyeti vardı o konuların. Kürtajın yok! Kürtaj ve Sezaryen, sadece Başbakan'ın Uludere baskısından bunalmasından dolayı ortalığa saçtığı bir avuç üzümlü leblebiden ibarettir ve haftaya unutulur. Haftaya, muhafazakâr seçmen kitlesinin hükümet ekseninde "Elimecbur" saflaşmasını sağlamak amacıyla bir başka tartışma mevzuu ihdas edilir. Konu sıkıntısı çekileceğini sanmam; "insan maymundan mı geldi, topraktan mı yaratıldı?" konusu yedektedir meselâ; gümrah, münbit, bereketli, kırk gün kırk gece tartışılsa dibi görünmez bir konudur. Bir güzel kamplaşılır, karşılıklı salvolarla genetik biyolojinin kılcal ayrıntılarında aşk ü şevkle tartışılır. Lâakal sekiz-on gün idare eder (Akıl bedava!).

"Ortalığa bir fişek üzümlü leblebi saçmak" meselesini bilenler bilmeyenlere anlatsın! Biz bu arada nice zamandan beridir hükümetin, toplumun tabii ihtiyaçlarından ziyade AK Parti'nin ve lider kadrosunun gelecek endişelerini aksettiren maddelere şöyle bir göz atalım:

Yeni eğitim reformunun, şöyle tabandan gelen, öğretmenler, eğitimciler- veliler ve öğrencilerden yükselen bir talebe cevap teşkil ettiğini kim söyleyebilir? Rivâyet odur ki bu reform, "Geldin gidiyorsun; şu İmam-Hatipli gençlerin mağduriyetini onarmayı ihmâl etme" tavsiyesinin hayata geçirilmesinden ibaret gibi görünüyor. Bir hışm ile geldi ve geçti. Daha şimdiden tadilata ve tashihe muhtaç bir reform!

Başkanlık, yarı başkanlık sistemine geçiş yolundaki sondaj çalışmaları, câlib-i dikkat bir ısrar ve kararlılıkla sürdürülüyor. Niçin? Politik sistemde köklü bir değişikliği gerektiren hangi çözülmez problemin girdâbındayız? Esbâb-ı mûcibesi ikna edici bir dille izah edilemeyen bu

arayış, toplumun değil hükümetin gündemidir; açık ve net! Bütün mesele AK Parti tüzüğündeki, "Üç dönem yetişir arkadaş!" maddesine bağlanıyorsa da tatminkâr görünmüyor. Futbolda şiddet kanununu alelacele değiştirmeyi göze alıp hattâ bu uğurda Cumhurbaşkanlığı vetosunu bile sineye çeken bir kararlılık gösteren hükümet, parti iç tüzüğünde yer alan -pekâlâ değiştirilebilir- bir madde için niçin siyasi sistemde radikal değişiklik peşindedir? Başkanlık sistemine geçmek yerine Siyasi partiler ve seçim kanunlarında köklü değişiklikler yapmak, bugün uygulamada bulunan parlamenter sistemi daha demokratik yapmaz mı meselâ?

Peki, Çamlıca'ya cami yapmak keşif ve sürprizini hangi esbâb-ı mucibeye bağlamalı? Acaba o mıntıkada şöyle 15-20 bin kişilik bir cami yapılmadığı için toplu dinden dönme (ilhad!) vakaları mı müşahede olunmuştur? Yoo! Öyleyse?

Sivil havacılık işletmelerine grev yasağı getiren kanun tasarısının telaffuzu ile kanunlaşması arasındaki süre başdöndürecek kadar kısaydı; daha ne olduğunu bile anlayamadan THY çalışanları grev yasağı ile yüzyüze geldi. Bu bakış açısının daha demokratik bir yarın tasavvuruna nasıl hizmet edeceği muammadır. O ünlü dizi repliği ile, "Sert, çok sert!" bir düzenleme!

Manidar şekilde zenginleştirilebilecek bu küçük liste, bana hükümetin bir nevî "Gam-ı ferdâ" veya "Rızk endişesi" içinde kıvrandığını anlatıyor. Rızk'ı Allah verir; kul ise rızkını taleb eder ve onun için sebebe tevessül edip çalışır; bu tabii sürecin haricinde bir kişinin gelecekteki rızkı için lüzumundan fazla evhamlı, müdebbir ve endişeli davranarak hadiseleri kendi zuumunca planlamaya kalkışması doğru değildir. Açıklık, samimiyet, dürüstlük ve Müstakîmlik en iyi, en çok kazandıran siyasettir. Hükümet bu günlere, kitlelerde "müstakîm" bir niyet üzre olduğu inancını telkin ettiği için geldi.

Halbuki geleceği, lüzumundan fazla planlayıp öngörmek endişesi "Gayretullah"ı incitebilir. Sadelikten, açık kalplilikten, hesap verebilir olmaktan, dürüstlükten ayrılmamalı.

Sıdk, karmaşık hesaba her zaman galebe eder.

Bir de sakalım olsa hani...

Çaktırmadan 'koalisyon'!

-Durumu nasıl görüyorsun üstad; ortalık karışık gibi?-Şimdi soruyu öyle bir tarzda tanzim ediyorsun ki, duyanlar benim kimsenin bilmediği şeyleri bildiğimi, kulislerde neler konuşulduğundan haberim olduğunu zanneder. Yok öyle bir şey halbuki; herkesin bildiği duyduğu şeyleri bir araya getirerek bir tasavvur kurabilirim ancak; o da şudur:

Hükümet tek başına iktidar olmaktan yorulmuşa benziyor; belki de bunca sorumluluk ağır geldi, bir şekilde paylaşmak istiyor; otoriteyi dağıtmak, iktidarı bölüşmek mânâsında söylemiyorum; yetkiyi değil de, sorumluluğu paylaştırmak gibi anlayabilirsin bunu. Bilirsin

bizim siyasi geleneğimizde iktidarı paylaşmak diye bir şey yoktur. Bazı otomobil sürücüleri vardır hani, kullandıkları otomobili -diyelim ki bir yorgunluk esnasında- arabada bulunan bir başka şöföre devretmeyi akıllarından bile geçirmezler. At, avrat, yamçı, kamçı, silah türünden bir nâmus objesi sayarlar direksiyonu. İktidar da öyle. Direksiyonu asla devretmezsiniz ama arabada başka birilerinin olması da fena değildir.

-Nasıl yani?

-Şöyle: uzun süre tek başına otomobil kullanmak bir yanda yüksek özgüvene, diğer tarafta yorgunluğa sebebiyet verebilir. CHP'nin durup dururken, Kürt meselesine çözüm metodu aramak için elinde bir demet çiçekle iktidarı ziyarete gitmesinin derinlerde bir mânâsı olsa gerek. Belki önceden zımnî, hesâbî bir davet almış olabilirler! Çok mu cinfikirlilik ediyorum dersin; belki öyledir ama şu manzara, CHP'nin aniden ıslah-ı nefs edip de milli mutabakat arayışına girmesini mâkul göstermiyor pek. Başka şeylerin tezahürü olmalı bu. Hükümet, iktidar otobüsüne yol kenarından yolcu alıyor sanki.

-Niçin alıyor?

-Çünkü şöyle böyle on yıllık bir gelecek planlaması yapıp önünü görmeye çalışıyor hükümet: Mahalli seçimler, Cumhurbaşkanlığı seçimi, genel seçimler, ondan önce anayasa çalışmaları, sistem tartışmaları; beri tarafta Ergenekon lobisinin yargı üzerine baskıları... Hükümet, arkayı dörtleyerek orta vadede örtülü protokole bağlı geniş bir koalisyon seçeneğini elinde tutmak istiyor olabilir pekâlâ. Doğrusunu istersen, bir süredir mâruz kaldığı metal yorgunluğunun yıpratıcı etkilerinden sıyrılmak için bu arayış kısa vadede hükümeti rahatlatabilir... Ayrıca unutmamalı ki siyasi çoğunluk hükümette olsa da, Türkiye'de meşruluk üreten güç santralleri hâlâ muhalefet cephesinin kontrolünde...

-Diyorsunuz?

-Yoo, yüksek sesle düşünüyorum sadece; CMK düzenlemesine ancak bu senaryo çerçevesinde mâkul bir izah getirebiliyorum kendimce; kezâ CHP ile yakınlaşma temaslarına da. Başbakan'ın gün aşırı, özel yetkili mahkemeleri eleştirmesi ancak böyle mânâ kazanıyor, çünkü Uludere'de nasıl bir travma yaşadığını bir türlü unutamıyor. Yeni bir meşruiyet kaynağına yönelmesi, kendi hesabınca mâkuldür.

-İmajını düzetmek istiyor denilebilir mi?

-Tastamam öyle; yargıya çekidüzen, CHP ile cicim ayları, Liberallere gülücükler... Tutuklu milletvekillerinin, belli başlı generallerin, entelektüellerin salıverildiğini düşün bir an; belli cenahtan nasıl aferinler yağdığını düşün! Bu arada aslî seçmen tabanını tutmak için devâsâ cami projeleri, kürtaj tartışmaları, eğitim reformu gibi "Muhafazakâr" soslu hamleleri de bir kenara yazmayı unutma. Eyüp'teki Pierre Loti semtinin ismini değiştirmek için sazanlar atlasın diye açılan polemiğe dikkatini çekerim ayrıca. Tesadüf filan değildir; sun'i, zorlama

gündem maddeleridir ve geniş çerçeveli koalisyon arayışları esnasında tabanda oy kaybına uğramamak endişesinin tezahürleridir. Dimyat'a pirince giderken evdeki bulguru da kollamak lazım neticede...

-Bir cümlelik özet yapar mısınız; aklım karıştı da...

-İktidar, kimyâsındaki terkibi yeniden gözden geçiriyor Çekirgeciğim anlayacağın tâbirle; sabreyle bakalım encâmı nice olur; yaşayan görür!

Başbakan'ı severim; Çamlıca'yı daha çok severim

Bugün, Çamlıca'ya cami konusuna değineceğiz. Okuyunca göreceksiniz ki, konu nâziktir; yanlış anlaşılmaya son derece müsait.

Kalp kırmadan, çam devirmeden, dal-budak kırmadan bana doğru gibi görünen şeyleri sizlerle paylaşmayı bakalım becerebilecek miyim?

Hâlen, dev anten direkleriyle görüntüsü kirletilmiş Çamlıca tepesi, İstanbul'un en mûtena, en tabii, en güzel ve yeşil tepelerinden biri (Yedi tepeden biri değil ama!). Allah için söyleyim, Çamlıca'ya câmi çok yakışır; daha doğrusu yakışırdı. Ecdâd lüzum görmemiş; çünkü Çamlıca dünün İstanbulu'nda şehrin dışı kabul edilen bir mevkii. Bir nevi yazlık mıntıkası, nüfusu mevsimlik ve yoğunluğu az. O yüzden hâcet görmemişler. Bir yere câmi yaparken cemaat talebini en evvel hesaba katmak lâzım.

Ecdâd, günümüzde çokça rastladığımız üzere, cemaatin talebini dikkate almadan şân olsun diye cami yaptırmamış; o türden görgüsüzlükler bizim kuşakların yüzünü kızartan türden hamlıklardır. Her boş ve müsait arsaya cami dikmekle dinimizin ekmel ve hak olduğunu, bu yolla İslâm'a hizmet ettiğimizi zannettik; biraz da geçmiş zamanlardan gelen ezikliklerimizi telâfiye çalıştık.

Acaba imanım mı eksik!

Bildiğim kadarıyla Çamlıca'ya cami fikri, Çamlıcalılar'dan değil Başbakan'dan geldi; eyvallah "Gemi yapılsın, istimi arkadan gelsin" fehvâsında 50 bin, yüz bin imza toplanır sonradan ama samimiyeti olmaz.

Velev ki karar verildi; cami inşaatının masraflarını kim karşılayacak? Görünüşe göre TOKİ'ye düşecek bu cereme. TOKİ bir devlet kuruluşu; niçin bir cami inşaatını finanse ettiriyoruz ki? Ataşehir'deki Mimar Sinan Camii de zannederim bu şekilde finanse edildi.

Bu finansman usulünü doğru bulmuyorum. Kaldı ki Müslümanlar'ın bağış yapmaya en çok can attıkları sektör cami inşaatlarıdır (Hele çok şerefeli minare yaptırmak söz konusu ise!). Belki karma bir finansman modeli uygulanır, bilemem. Bildiğim şey cami fikrinin samimi bir talep ve ihtiyaca dayanması, cemaat tarafından tamamen sivil bir teşkilatlanma ile masrafının karşılanmasıdır. Kaldı ki, mabedlere kamu bütçelerinden zaten elektrik, su, temizlik gibi destekler veriliyor bildiğim kadarıyla.

Gündemin baş maddesi "Hasbî"lik olmalı cami meselesinde; siz bu işin bir yerinde hasbîlik görüyor musunuz?

Diyelim ki her renge boyandık da sıra fıstîkî yeşile geldi ve Çamlıca'ya müheykel bir cami yapılmasında herkes mutabık! Turpun büyüğü hâlâ heybede duruyor ama; Çamlıca'nın neresine, nasıl, hangi mimarlık kavrayışını aksettiren bir cami yapılacak? Asıl düşünülmesi ve Müslümanları ilgilendirmesi gereken problem budur ve biz bu noktada feci şekilde kötü örnekler sergiliyoruz (İtiraz etmeden önce lütfen Camigor.com adlı siteyi tıklayınız). Eğer konu hakkında biraz olsun ilgi, dikkat ve endişe sahibi olanlardan iseniz göreceksiniz ki eli ayağı düzgün cami inşa etmek konusunda biz Müslümanların durumu hiç de parlak değildir; hatta sistematik bir başarısızlık bile söz konusu denilebilir. Selâtin câmilerini birebir taklit etmekten tutunuz da, onlardan "esinlenerek" tasarlanmış örneklere, oradan "tamamen özgün ve modern!" arayış gayretlerine kadar yapılmış yüzlerce, binlerce örneğin durumu tek kelimeyle iç karartıcı. Mahalle arasında cemaatin iânesiyle inşa edilmiş küçük mescidlerden başlayarak Selâtin camiilerini taklid eden iri ve görkemli mâbedlere kadar ne yapsak tutturamıyoruz, olmuyor; bana göre bu, medenî başarısızlıktır resmen!

Oh be, bir rahatladım!

İşi erbabına bırakmalı düşüncesiyle mimara sipariş verince başka bir acayiplik çıkıyor ortaya; "mimar anlamaz, biz yapalım" dediğimizde başka bir gudûbet. Bir habere göre Başbakan, Kahraman Maraş'ta yeni inşa edilen Abdülhamid Han Camii'ni örnek göstererek "Böyle bir şey olsun işte" demiş. Maraşlılar kızacak ama söyleyeceğim; ben beğenmedim. "Çok büyük olsun çok cemaat alsın" diye cami o kadar büyük tutulmuş ki tabiata meydan okuyan, çevresindeki yapılaşmaları iriliği ile ezen bir bina şeklinde görülüyor. On bin kişi alabiliyor, 80 küsur metrelik minaresine asansörle çıkılıyormuş; görüyor ve anlıyorsunuz ki bu bir meydan okuma yapısıdır ve benzerlerinin çoğaltılması yerine bilakis azaltılması, insanî, tabiî ve İslâmi ölçeği zorladığı için özendirilmemesi gereken bir örnektir. Bu büyük kütlenin Çamlıca tepesine oturtulduğunu düşünüyorum da...

Birileri için huşû ile seyredilecek bir manzara teşkil edebilir; ben sadece ürperirim. Azeri şairi Mirza Elekber Sâbir'in "Kaç bu Müslümanlardan, sığın bu Müslümanlara" mısrâındaki sığınılacak Müslümanlar'ın nereye kaybolduklarını düşünmeye başlarım.

Olacak iş değil, sakın ha!

İşin bir de siluet boyutu var; ona henüz değinmedik. Biliyorsunuz Sarayburnu'ndaki meşhur tarihi silueti Zeytinburnu cihetlerinden bozan ve çizen gökdelenin yükselmesine herkes teorik planda karşı çıktı ama bina fiilen meşrûiyetini ilan etti. Sahibine hayırlı olsun.

Acaba, "Sarayburnu ve Suriçi'nde bozduğumuz siluetin mazeretini Çamlıca'ya bir selâtin camii kondurarak telafi edebilir miyiz?" düşüncesi mi didiklenmektedir diye meraklanmadan edemiyorum.

Her yüksek yere bir cami kondurmak gerekmiyor; bazı şeylerin dağınık ve tabii hali daha güzeldir. Cami inşaatlarının, ahaliye güzel ve şirin görünme merakıyla devlet büyüklerince teşvik edilmesinden rahatsızlık duyuyorum nedense. Acaba imanım mı eksik diye havfleniyorum bazen. Sahi, elâlemin bayılıp kendinden geçtiği güzel projelere karşı çıkıyorum sanki?

Evet, Ataşehir'deki Mimar Sinan Camii'ni de beğenmiyorum; yeri elverişsiz, mimarlığı birebir taklit, çevresiyle uyumsuz, semt sakinlerinin desteğinden mahrum (üstelik sert eleştiriler de alıyormuş) ve her haliyle "desinler, görsünler" maksadına hizmet için TOKİ'ye finanse ettirilmiş bir yapı. Kimse kusura bakmasın, beğenmedim; böyle zorlama projeleri sevmiyorum; dibinde hüsnüniyet, hasbîlik göremiyorum.

Toparlayalım. Başbakan'ı severim lakin Çamlıca'yı daha çok severim.

Hayır Çamlıca'da arsam, yatırımım, akrabam esteğim-kösteğim yoktur. Köprüden geçerken seyrederim sadece. Oraya vaktiyle hangi akıllının anten kalabalığı bulaştırdığını düşünür ta'nederim. Çamlıca'ya yapılacak en büyük kamu hayırı, antenleri söktürüp gözden nihan etmektir. Yerine ise hiçbir şey yapılmamalıdır. Cami bile. Çamlıca öyle güzel çünkü. Onun siluetinin tabii güzelliği kendine yetişir, ayrıca İslâmi makyaj filan da gerekmez.

İs-te-mi-yo-ruuum!

Oh be; bir rahatladım, bir rahatladım.

Sinan'ın gizli imzası

-Hocam, son günlerde mütemadiyen camiler hakkında yazıyorsunuz; hayırdır, camilerle ne alıp veremediğiniz var sizin?

-Aslında tam olarak camiler değil mesele Çekirge, mimarlık kavramı; bu kavramla öteden beri çok ilgiliyim. Bir nevi "Manie" haline geldi bu.

-Manie derken?

-Kibarlık ediyorum yahu, biraz entelektüel bir hava vermeye çalışıyorum; düpedüz "manyaklık" desem banal olacak çünkü. Obsession demek belki daha doğru; işte yine aynı şeyi yapıyorum, obsesyon takıntı demek ama kabul et, daha havalı duruyor. Neyse, mekânın, özellikle mekânın en önemli varlık boyutu olan boşluğun tanzim biçimi çok heyecan verici bir şey. Düşün ki, güzel sanatlar içinde insanlara en yakın duran, en çok hitab eden, en çok tüketileni mimarlıktır; buna mukabil biz Türkler hemen hemen hiç mimarlık tüketmeyiz. Camilere gelince, bendeki gizli kalmış mimarlık endişesi, Müslüman topluluğunun ve bir güzellik mebdei olarak İslâm'ın hayata akseden yüzünün imtihan kâğıdı gibi görünüyor gözüme. O yüzden dertliyim, sinirliyim işte.

-Tesadüfe bakınız üstâdım, New York Times, Mimar Sinan'a tam sayfa ayırmış; gazetelerimiz de üstüne atlamışlar haberin.

-Al işte ben küplere binmeyim e ne yapayım? Bu haberi iktibas eden editörleri bir sınıfa koyup imtihana çeksek, "Mimar Sinan niçin büyük bir mimardır; yarım sayfalık kompozisyon yazınız" desek nasıl cevap alırız dersin Çekirge? Ben söyleyim, onlar Sinan'ın büyük mimar olduğuna dair kanaati sağdan-soldan, kulaktan emaneten edinmişlerdir; aynel yakîn bilgi değildir yani. "El söylüyor ben de söylüyorum" hesabı. O kanaat bedava, hatta biraz da köpüklü haliyle tedarik edildiği için bugün biz mekân seçmekte ve tüketmekte, mektepten yeni mezun acemi mimarların zevkine mahkûm kalıyoruz. Müslüman'ımız da öyledir, laikimiz de. Bugün klavye kullanabilen herkes herhangi bir yazara mektup kaleme alıp aklından geçtiği gibi tenkid edebilir ve ediyorlar; siyasetten anlamayana zaten babalar kız vermiyor, peki mimarların tenkid edildiğini duydun mu hiç; kimselerin eline geçmeyen meslek içi dergilerde birbirlerini doğrarlar bazen o başka, kaldı ki eleştirilerinin büyük sebebi ya ideolojik menşe'lidir veya işin ticarî boyutuylailgilidir fakat bu ülkede mimarlığın toplam kalitesi, sol veya sağ cenah arasında anlamlı bir kümeleşme göstermez. Anlayacağın, bizim oraların tabiriyle "Birbirinden yüzü kara yavrularım" hesabı.

-Peki Mimar Sinan niçin büyük mimardır hocam, siz biliyor musunuz bakalım sorunun cevabını?

-Eh, kendimce bir cevabım var çok şükür ama tafsili uzun sürer; kısaca izah için bir örnek verebilirim ama: Kayseri'de şehir merkezindeki Sinan Parkı içinde Mimar Sinan'ın basit, gösterişsiz bir eseri vardır: Kurşunlu Camii. Herkes onu, ünü cihanı tutmuş büyük selâtin camileriyle tanır bilir ama bu mütevazı eserinde onun niçin dehâ olduğu ele veren önemli ipuçları vardır. Gerisi erbâbı anlar zaten...

-Erbabı derken?

-Ha, işte o önemli bir nükte sevgili Çekirge; mimarlığı elâlem form zanneder; işte ne bileyim, kubbe, kemer, lento, minare, kasnak, yarım kubbe, tonoz filan. Halbuki bu formların hepsi Sinan'dan önce de bilinir unsurlardı, yeni bir şey değildi. Sinan yeni form getirmedi mimarlık dünyasına...

-Ne getirdi peki?

-Kendi proportionlarını getirdi ve uyguladı. Proportion, yani oran, yani nisbet, ölçü, miktar; ölçülerin birbiriyle tenasübünden hâsıl olan güzellik kimyâsının ustasıydı Mimar Sinan. Onun en basit gibi görünen, sıradan yapılarında bile kendi nisbetlerinin gizli imzası okunur. O yüzden mesela Üsküdar sahilinde Kuşkonmaz'daki o minik, o şirin Şemsipaşa külliyesindeki ölçü güzelliği, Süleymaniye'den nişan verir; vesaire, vesaire...

-Hocam, kusura bakmayınız, yine pek anlayamadım galiba?

-Anlayamamanı tabii karşılarım Çekirge; sanat tarihçilerinin mimarların bile çoğu defa farkına varmadan ömür geçirdikleri nüktelerdir bunlar. En iyisi geçelim.

İkaz!

Cevaplanması gereken en önemli sual şudur: "Başbakan'ın yönetimindeki hükümet ve yasama gücü, esas itibariyle muhafazakârların taleplerini mi yerine getiriyor, yoksa toplumun geri kalan kısmını nasıl muhafazakârlaştıracağı yolunda kendi programını mı uyguluyor?"

Bu soruya cevap arayalım.

Sualin birinci kısmına cevap verebilecek durumdayım çünkü muhafazakâr olduğu varsayılan kitlelerin taleplerini iyi-kötü, dile getiren bir yazı geçmişim var;

Hayır, muhafazakârlar günübirlik yönelişlerle kamuoyunun ilgisiz gündem maddeleriyle meşgul edilmesini savunmuyor; meselâ sezaryenle doğum, kürtaj hakkı, Çamlıca'ya cami, THY grevinin yasak kapsamına alınması, hattâ ve hattâ bir süre önce Meclis'ten geçirilerek kanunlaştırılan yeni eğitim reformu (?) konularında bile herhangi bir talepte bulunmuş değiller. Muhafazakârlar hükümeti ve AK Parti'yi, hürriyetlerin önünü açması, demokratik kültürü geliştirmesi, refahı orta sınıflardan başlayarak yaygınlaştırması, antidemokratik yönetim heveslilerini caydırması, devletin halkına karşı tarafsızlaşması gibi temel taleplerine bir cevap bulmak gayesiyle desteklediler ve destekliyorlar. "Bütün Türkiye muhafazakâr bir çizgiye gelsin, sahil şeritlerinde CHP'li kalmasın, bürokrasi, adliye, emniyet, ordu, üniversiteler daha mutaassıp bir çizgiye doğru çekilsin diye değil. Yeni anayasa konusunda muhafazakâr kitlelerin ümit ve beklentisini bu çerçevede okumak doğru olacaktır; onlar çok daha temelde devlete vatandaşlık bağıyla bağlı eşit yurttaşlar olabilmek, devlet eliyle

tasarlanmamak ve yönlendirilmemek için yine kamu gücünü muhtaç oldukları için AK Parti organizasyonundaki hükümetin yanında yer aldılar.

Hükümete muhafazakâr desteğin zannedildiği gibi ideolojik bir boyutu yok; çok kısaca insanlar, "Türkiye sıradan bir batı ülkesinin standartlarına gelsin" beklentisi içindeler. Bugüne kadar devletin himaye edip desteklediği iktidar seçkinleriyle aynı çizgide yarışa başlayabilmek hakkını savunuyorlar aslında. Türkiye o kadar garip bir kamu yönetimi felsefesiyle yönetildi ki, sıradan olanı talep etmek bile şüpheyle karşılanıyor. Sıradan olan; yani, ibadet hürriyeti, dilediği okulda eğitim hakkı, özel teşebbüsün devlet tarafından ideolojik gerekçelerle engellenmemesi, sağlık, sosyal güvenlik hizmetlerinden eşit yararlanma hakkı gibi sıradan şeyler...

Başkanlık sistemi halkın gündemi değil meselâ; 3x4'lük eğitim reformu da öyleydi; kezâ futbolda şiddet kanunu ve onu alelacele tashih eden diğer kanun da...

Görünen o ki hükümet, kamuoyu araştırma şirketlerine yaptırdığı anketlerin sonuçlarına bakarak "Su içsem yarıyor" iyimserliğine kapılmış ve "Nasıl olsa kabul ettiririm" düşüncesiyle taban tarafından talep edilmediği halde ona iyi geleceğine inandığı birtakım perhiz formüllerini devreye sokmakta mahzur görmemiştir. Bu yaklaşımın öteki adı Jakobenliktir; bir şeyi halkın iyiliği için ama halka rağmen yapmak.

Muhfazakâr seçmen tabanı AK Parti'yi, kemikleşmiş devlet bürokrasisinin Jakoben anlayışına son vermesi için destekledi ve destekliyor; bir Jakobenizm'den ötekine geçmek doğrusu hiç de cazip değildir. Bu noktada hükümetin toplumla ilişkilerde en büyük yardımcısı ve desteği "Parti"nin ne işe yaradığını da sorgulamak gerekiyor. AK Parti, sokaktaki her iki kişiden birinin desteğini aldığı toplumun nabzını tutup taleplerini yönetime iletmekte midir, yoksa "Büyüklerimiz bizden daha iyi bilir" itaatkârlığıyla yukarıdan gelecek direktif ve siparişlere mi dikkatini yoğunlaştırmış durumdadır? Bu sorunun cevabı hayati derecede önemli.

Başbakan, parti kongresi için İstanbul'un en büyük stadyumunu hıncahınç dolduran partililerin sevgi ve desteğinden haklı olarak güç alırken, partili ve partizan olmayan sıradan kanaat sahiplerini ciddiye almayı ihmâl etmemelidir. Dünyanın her yerine partileri, partililer değil, nehrin kenarında durumu seyreden insanlar iktidara getirir ve orada tutarlar.

Gidişat, ciddi bir ikazı gerekli kılıyor; zira bu yolun ucunda sıkıntı görünüyor.

Hazz-ı şikem residence!

Mutlaka bir şekilde dikkatinizi çekmiş olmalı zira hayli zamandır süregelen bir reklam bombardımanı altındayız; özellikle tatil günleri gazetelerde yoğun şekilde, (bazen iki tam sayfa) emlâk tanıtımlarıyla, özel emlâk ekleriyle karşılaşıyoruz.

Hepsi de bizi hayat tarzımızı değiştirmeye, refah seviyemizi yükseltmeye, özel ve "elit" insanlar olmaya davet ediyorlar eksik olmasınlar! Meselenin bu yönünü Kürşat Bumin, bir sene önce köşesinde, "Bir sayıda 18 tam sayfa 'rezidans' reklamı!" başlığıyla enine boyuna irdelemişti; bu yüzden inşaat sektörünün ekonomi içindeki tartışılmaz yerini, önemini bilerek geçiyorum; bana bu durumda meselenin ekonomik, sosyolojik olmaktan ziyade romantik tarafı düşüyor.

Haydi, hâfızamızı tazeleyelim ve aşağıda sıraladığım kelimelerin, niçin pahalı ve lüküs hayat vadeden mesken projelerine layık görüldüğünü anlamaya çalışalım; bu arada hatırlatmak isterim, her kelimenin sonuna "Residence" veya emsâli bir honorable, prezantable kelime eklenmesi suret-i katiyyede unutulmamalıdır. Residence, mâlum bulunduğu üzere ikamet edilen yer, mesken, ev mânâlarına geliyor ve kelimenin çok havalı, boşlukta iyi tınlayan bir müziğe sahip bulunduğunu kabul etmek zorundayız. Meselâ "Bilmem ne meskenleri, feşmekân evleri" denildiğinde o fena halde yerli, neredeyse ikliminde sarmısak-soğanlı sokariç kokuları gezdiren banal muhitler akla gelirken, Türkçe telaffuz şekliyle Rezidans dediğinizde hemen hazrola geçip ceketin düğmelerini ilikleyerek huşû içinde ayağa kalkmak ihtiyacı hissetmemiz pek mânidardır!

Neyse, sadece on dakika sarfıyla hazırladığım işbu liste tamamen tesadüfi olup ardında başkaca mânâ aranmamasını nezahetle istirham ederim. İşte birkaçı: Myroseville, Olimpia, My Towerland, Rapsodi, İkon, Nuvo Dragos, Nish, Mira, Evora, Ukra, Mall of İstanbul, Symbol, Rezidence La Vue, Sapphire, Elit Grande, Palas Rayana Residence, Martan, Pegasus, Pelican Hill, Story Residence,, Maximoon, Optimus, Viaport, Mass Apart, Andromeda, Arispark, Orange, Prenar, Trend Wonderland, Ginza Lavinya, Park Sera, Casmark Homes, Armada City, Gala Town...

İsmini sehven yanlış yazdığım veya ihmal ettiğim sair rezidans yöneticileri alınmasınlar ve yazarın o kadar gayret gösterdiği halde niyçün bir türlü "elite" takımı arasına karışamadığına yorup, seçkinler zümresine iltihak edemediği için ezelden ezik duruşuna haml buyursunlar.

Eleştiriyor muyum? Hâşâ! "Vatandaş Türkçe konuş" efeliğinin sadece İstanbullu Rumlarla, gariban Kürtlere taslandığı devirleri hamdolsun çoktaaan geride bıraktık. Türkçe konusundaki hassasiyeti, yanlış telakkilere yanlış adreslere yönlendirdiğimiz için artık çocuklarımızı beş yaşlarında ecnebi dil kurslarına yolluyor, ana dilimizi ise beş yüz kelimelik (advanced seviyesi ayol!) kırma kurum lisanıyla tekellüm ediyoruz kemâl-i iftihar ilen...

Hâşâ, artık eleştirmiyorum; yaptırdığı gökdelene Türkçe isim verirse ne kadar taşralı bir mâziye sahip olduğu endişesine kapılanları eleştirmediğim gibi, işyerine, dükkânına, sağına-soluna tamamen romantik ve nostaljik bir yönelişle Osmanlıca isim koyarak tarihi derinlik arayışına giren pek müteşebbis girişimcilerimizi (acele etmeyiniz, bilerek yazdım!) de ta'yîb etmiyorum; netiyce itibariyle Komagene'nin kralları ve ilahları ile zihnî, fikrî ve cibillî

ünsiyetler kuran ticari yaklaşımla -varsayalım ki- yeni açtığı simitçi dükkânına "Simid-i Sultânî" nâmını lâyık gören tecimsel dehâyı birbirinden ayırd etmeye üşeniyorum: Simid-i Sultânî, Hazz-ı Şikemî, Keyf-i Laklakî, Dürüm'el-Tantûnî, Baklavatü'l-Fıstîkî ve daha niceleri... (Osmanlıca terkipleri ben uydurdum fakat yaşayan ticari örneklerinden daha güzel ve anlamlı olduklarını rahatlıkla iddia edebilirim yani!) Çeşm-i insâf ile söyleyiniz şimdi, doğrudan Mevlânâ Etlekmekçisi, Şems-i Tebrizî şekerlemecisi, bunlardan daha sahici bir mânâ taşımıyorlar mıydı?

E, ne anladık bu yazıdan şimdi efendim? Yeriyor muyuz, yeriniyor muyuz anlaşılmıyor; anlaşılması için son düzeltme notunu enzâr-ı dikkatlerinize arz ediyorum: Yarım doktor candan, yarım imam imandan eder! Misal, bendeniz!

Galip Erdem, Sabri Ülker

Erol Kılınç, bizim kuşağa göre ilk devir Ülkücülerindendir; hani o 60'lı yılların sonlarındaki "Komando kampları"nda eğitim gören gençlerin lider takımından bir isim. Kendisiyle dolaylı olarak ilk tanışmam, "Dündar Taşer'in Büyük Türkiyesi" adlı efsâne kitap dolayısıyla oldu.

Kuru süngerin suyu çekmesini andırır bir şevkle okuduğumuz bu kitabın başlarında isim yerine zikredilen iki kısaltma doğrusu dikkatimi çekmemişti. Yazan, Z. N., sunuş yazısını kaleme alan ise E. K. İlk kısaltmanın rahmetli Ziya Nur'a, ikincisinin Erol Kılınç'a ait olduğunu yıllar sonra öğrenmiştim; bu kitap hâlâ basılıyor, okunuyor ve vatanperver gençlere dikkate değer bir tarih şuuru ve derinliği kazandırıyor.

Erol Kılınç, hayli dağdağalı geçen gençlik hatıralarını, "Damla damla yaşadıklarım" adıyla Ötüken Neşriyat'ta yayınladı (Mayıs- 2012, 314 s.) Usta editör kaleminin mahsulü akıcı hâtıraları zevkle ve hızla okudum. Ülkücü hareketin nasıl bir insan ve fikir havzasından aktığını öğrenmek isteyenler için bu kitap, samimi bir belge niteliğindedir ve Ülkücü camiada bu nitelikte hâtıra kitabı bulmak hâlâ kolay değildir. Eline sağlık Erol Abi.

Birbirinden ilginç ve çok öğretici ayrıntılarını geçerek kitabın sonlarında rastladığım önemli bir şahitliği sizlere aktarmak istiyorum: 12 Eylül Darbesi'nden sonra Ülkücüler âniden toplu tutuklama dalgasına uğrayınca maddî ve mânevi bakımdan çok zor bir döneme girmişlerdi. Sıkıyönetim hapishanelerine düşen ve işkenceye uğrayan binlerce Ülkücü genç, bir de fakr ü zaruretle yüzyüze gelmişlerdi. İşte o günlerde, menendine az rastlanır dâvâ adamlarından rahmetli Galip Erdem, alelacele memuriyetinden emekli olup aldığı tazminatın tamamını mahpusların aileleri, maişetleri ve mahkeme masrafları için harcamış; ne var ki bununla yetinmediğini anlıyoruz Kılınç'ın hatıralarından. Şahsî itibar ve güvenilirliğini kefil göstererek açtığı yardım kampanyasına en büyük ve anlamlı desteği, geçtiğimiz hafta içinde Hakk'ın rahmetine vâsıl olan Sabri Ülker'in verdiğini öğreniyoruz. Erol Kılınç'a bu hayır faaliyetinde "Kuryelik" görevi düşmüş. Aylık aralıklarla Sabri Ülker'e uğrayıp mutemed kişi olarak, çok

yüklü yardım meblağlarını teslim alan ve yerine teslim eden Erol Kılınç, yaşadıklarını şöyle anlatıyor: "Beni özel kalem müdürü odasında izzet ü ikram ile karşılayıp bir çay içimlik bile bekletmeksizin yüklü miktarlardaki parayı ellerinden sebil suyu gibi mutlulukla akıtarak verirdi. Bunu hiç sektirmedi. [Sabri Bey'den] yardım istedim, teberru aldım, hayır parası talebinde bulundum, bu kadar büyük meblağları bu kadar kolaylıkla ve memnuniyetle veren insan olarak Sabri Ülker'i gördüm. Beni 15 dakika geç kabul edecek olsa nezaket ve mahcubiyetinden defalarca özür dileyen bir 'patron'du bu adam!"

Günün birinde Galip Ağabey İstanbul'a geliyor, Kılınç'a "Beni Sabri Bey'e götür, mağdurlar için zekât isteyeceğim" diyor. "Abi zaten yeterince yardım ediyor, yüklenmek ayıp olmaz mı?" itirazına, "Senin aklın ermez, bunlar yardımı ayrı, zekâtı ayrı düşünürler" cevabını alınca itaat edip buluşmayı gerçekleştiriyor. Sabri Bey, aynen Galip Ağabey'in tahmin ettiği üzere yine büyük meblağlar halinde zekât aidatlarını ödemeye başlıyor. Neticede ihtiyaç görülüp, tabir-i mahsûs ile "Dükkân"ı kapatmak vakti geldiğinde Galip Ağabey'le Erol Bey, Sabri Bey'e teşekkür ziyaretine gidiyorlar. Galip Ağabey şükran ifadesine girişince Sabri Bey sözünü kesiyor:

"Olur mu efendim, estağfurullah; para nedir ki, Allah işimizi rast getirdi, işte kazanıyoruz çok şükür; ama asıl biz size teşekkür ederiz, biz size minnettarız; kazancımızın bir nebzesini olsun gerçekten ihtiyacı olanlara sâlimen ulaştırmak bugünlerde her babayiğidin yapacağı iş değildir; bu sebeple size asıl biz teşekkür ederiz. Siz bize hayır dua kazandırıyorsunuz; Allah sizden razı olsun." (s. 308-310)

Diyor ki Erol Kılınç, "Bu sözleri öyle içten ve hâlisâne söylüyordu ki, Sabri Bey gözümde bir kat daha büyüdü; içimden, 'Keşke ben de zengin olsaydım da Sabri Bey gibi olsaydım' diye hayıflanarak geçirdim."

Cenab-ı Hak, Sabri Ülker'e, Galip Ağabey'e rahmet etsin, Allah rızası için yapılan hayır ve fedâkarlığın ecri şüphesiz Allah katındandır.

Süleyman'ın ayakları

Abdurrahim Karakoç'un şiiriyle 1973 yılında karşılaştım. Bir arkadaşın elinde gördüğüm "Hasan'a Mektuplar" adlı şiir kitabında okuduklarım, bana âşıklık geleneğinin 20. yüzyılda bile hâlâ gümbür gümbür çağıldadığını hatırlatmıştı.

Karacaoğlan, Ruhsati, Sümmânî, Veysel çizgisi durak bilmeden çiçek açıyordu. Hasan'a Mektuplar'ı tez zamanda bitirdim; içinde ezberlenecek şiirler vardı!

Bir şiiri ezberlemek ihtiyacını duymak, insanın az karşılaştığı durumlardandır; şiirin kendini ezberletmesi daha nâdir. Abdurrahim Karakoç'un bazı şiirleri var ki, zihne mıh gibi kazınmış, kendini zorla ezberletmiştir. Herkesin ağzında, dilinde, ortalıkta dolaşan sıradan kelimelerle

şair öyle bir terkip yapar ki, sihre benzer. İşte nice yıllardan beri herkesin dilinde dolaşıp duran ve Musa Eroğlu'nun nefis bestesiyle yeni bir boyut kazanan Mihriban böyle bir aşk türküsüydü.

E, Sivaslıyız, âşıklık bize hayli uzak fakat o günlerde dehşetli bağlama tıngırdatmaktayız. İşin kötü tarafı, henüz ne kadar kötü çaldığımı bilmeyecek kadar hevesliyim bağlamaya.

Bağlama dedim de...

Bağlama dedim içim sızladı; lise 2. sınıftan itibaren bağlamaya meftûn oldum fakat bağlamam yok. O günler yokluk zamanları. Bir futbol ayakkabısı, bir meşin futbol topu, bir mandolin, bir bağlama, bir takım elbise veya bir bisiklet, başlıbaşına önemli bir varlık teşkil ediyor. Benim bağlamam yok. Allah gani gani rahmet etsin, liseden sıkı ve samimi arkadaşım Turgay Hocaoğlu'nun bağlamasıyla idare ediyoruz; ara sıra emanet alıp eve getiriyorum ama kesmiyor. Ah bir bağlamam olsa...

Nice yıllar sonra bir değil birkaç bağlamamız birden oluverdi ama bağlama aşkı ile bağlamayı bir türlü bir araya getirmek nasib olmadı. Şevk varken o yoktu; o olduğunda şevk pörsümüş gitmişti.

Uzatmayalım, Mihriban'ı okuyunca çarpıldım; dedim ki, "Şu güzel şiiri bâri bir güzel besteleyeyim." Uğraştım, didindim, olmuyor; ne yapsam, bir başka türkünün tekrarına düşüyorum. O gün anladım ki bestekârlıktan ekmek yemem muhâl ihtimâldir. Bir başka muhâl ihtimâl ise bağlamada ele-güne rezil olmayacak derecede ilerleme kaydetmekmiş; beceremedim. Hangi saza el attı isem yarım kaldı, bir türlü virtüöziteye erişemedim!

Benim yarım bıraktığım işi Musa Eroğlu tamamlamış; eline, gönlüne sağlık. İyi şiirin iyi beste ile buluşması nadirattandır. İyi eserlerin çokçasının güftesi yavandır fakat beste kuvvetli olduğu için kimse farketmez, hatta anlamını bile düşünmeden nağmeye kapılıp gidersiniz (Örnek verip başımı belaya sokmak istemem!). Buna mukabil nice güzel şiir, bestesini bulamadığı için sürünüp durmadadır (Buna da örnek veremem; siz bulunuz efendim!)

Allah rızası için siyaset!

Karakoç kuvvetli şairdi; hicivde üstaddı, zengin kafiyeler ve dolgu eseri olmayan güçlü mısrâlarıyla zehir gibi siyasi taşlamalar kaleme alıyordu. İtiraf etmek lâzımsa Mihriban'da vardığı şiiriyete pek az şiirinde yaklaşabilmişti. O günlerde kaleme aldığı "Hak yol İslâm yazacağız" redifli şiiri de büyük bir tesir yapmıştı. Milli Nizam Partisi paralelindeki Akıncı Gençlik, bu şiiri marş haline getirdi, o şiir de ezberlendi ve çok sevildi.

O günlerden bahis açtık, manzarayı tamamlayalım: Devrin güçlü âşıklarından biri de Mahzûni Şerif'ti ve biz sağ cenah gençleri o günlerde, "Solun Mahzûnî'si varsa bizim de Abdurrahim Karakoç'umuz var" diye övünüyorduk. Mahzûnî de çok güçlü şairdi ve bestekâr tarafı da çok kuvvetliydi; bu iki şair, nice on yıllar boyunca halkın diliyle birbirinden güzel eserler verdiler.

Siyasette taraf olmakla bizzat siyaset yapmak arasındaki duvarın hakikatini, Abdurrahim Karakoç kendi hayat tecrübesiyle bakınız nasıl yaşamış: Vaktiyle siyâsete atılmış rahmetli, çok sürmeden siyaseti bırakınca sormuşlar, "Üstad, siyasete niçin atıldın, niçin çok geçmeden terkettin?"

El cevap, şâirâne, hakîmâne...

-Siyâsete Allah rızası için girmiştim; sonra yine Allah rızâsı için terkettim!

Ah bu şairler...

Allah, Abdurrahim Karakoç'a rahmet etsin!

Bu defa şiir lehindedir...

Bilenler biliyor, adım şair ve şiir düşmanına çıktı; aslında bu meselenin birinci sorumlusu benim. On-onbeş sene kadar önce, "Şairler ve şiir aleyhindedir" başlıklı bir yazı yazmış ve orada gençlerin şiir yazmaktan uzak tutulmasını, henüz kemâlini bulmamış çocukları şiire teşvik etmenin, uyuşturucuya alıştırmaktan farksız bir kötülük olduğunu, zirâ şiirin, özellikle serebset şiirin tabiatından ötürü özellikle gençlerde "kolayca üstesinden gelinebilir" bir intibâ verdiğini kendimce izah etmiştim. Meramımı iyi anlatamamış olmalıyım ki, yıllardan beri gençlerin sorgusuna muhatap kalıyorum, "Niçin?" diyorlar. Tekrar anlatıyorum.

Bir daha anlatayım; Abdurrahim Karakoç gibi yazmak, Mahzûnî gibi, Veysel gibi yazmak milyonda kaç talihliye nasib olan bir baht eseridir?

Sevgili gençler, şiirle ilgileniniz; şiiri merak ediniz, tahlil ediniz, ezberleyiniz, kimyâsının terkibini anlamak için kafa yorunuz; bu arada kimselere göstermeksizin gizlice şiir bile yazabilirsiniz ara-sıra; ama kimselere göstermemek, hele hele "Şiir kitabı yayınlayacağım" diye ortalara düşmemek kaydıyla...

Şiir lisanı geliştirir; ifâdeye esneklik, zenginlik ve yükseklik kazandırır. Üstesinden gelebilene mübârek bir sanattır deyip sözü, halk şiiri geleneğinin yaşayan en büyük şairine getirip bağlayalım.

Nevbet ali akbaş'ındır

Kendisi bizzat Ali Akbaş'tır. Şairlik ateşi şimdi onun ocağından şavkımaktadır. İşin güzel tarafı, şiiri gibi kendi de güzel bir insandır; huyu-husu, ahlâkı, tabiatı ile mısrâları güzellikte rekabet eder.

Ben onu vasfetmeye ehil biri değilim; en iyisi siz onun o muhteşem "Göy Göl" şiirini bulup, bir tenhaya çekilip ağır ağır okuyunuz; sonra "Masal Çağı"nı, sonra "Hümâ Kuşumuz"u, sonra "Bizim Türküler"i...

"Barak dedikleri bir ince ağrı

Yükselir her gece sabaha doğru

Uğuldayıp durur dağların bağrı

Tılsımlı mağradır bizim türküler"

Bu ayaklar kimin süleyman?

Ve nihâyet, rivâyet ederler kim, 28 Şubat cabbarlarının, mazlumları doğradığı günlerin pek muktedir ismi Süleyman Bey'in, yine pek çağdaş bir mahfilde "İşte azizim, çağdaş Türkiye bu" diye cûş-u hurûşa gelmesinin akabinde Ali diye bir şair (!), şu dörtlüğü hiciv ikliminin semâlarında kırbaç gibi şaklatmıştır:

"Bu ayaklar senin mi Süleyman?

Bu ayaklar ne ayak?

Haydi yorgana sığdı diyelim;

Mezara nasıl sığacak?"

...

Kimdi o şair dersiniz?

Geleneğe nasıl dokunabiliriz?

Belediyelerin sadece altyapı hizmetlerine yoğunlaşması gerektiğine dair "Muhafazakâr" fikirlerimi yavaş yavaş tâdil ediyorum. On milyonu çoktan geçmiş nüfusuyla İstanbul'un ilçe belediyeleri, şehir kültürü birikimini yeniden mayalandırıyor, yoğuruyor ve pişiriyor; entelektüel tâbirle nüfusu konsolide ediyor; ana bütüne ilâve ediyor.

Toplumla içiçe yaşayan ve belirli aralıklarla hesap vermek durumundaki belediyelerin fonksiyonunu, meselâ, merkezi bürokrasi ile ifâ etmek neredeyse imkânsız. Geçen hafta önce Sancaktepe, ardından Küçükçekmece Belediyesi'nin kültür faaliyetlerine katıldıktan sonra bu fikrim iyice pekişti.

Küçükçekmece Belediyesi ile Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi işbirliğine girerek, yaşayan en önemli hikâye yazarımız Mustafa Kutlu hakkında "Aynanın Sırrı" adıyla ilmî bir sempozyum tertipledi. Bildirilerin yer aldığı kitabın tanıtımı için yapılan toplantıdan sonra Yenikapı Mevlevihanesi'nde icrâ edilen âyin-i şerifi takib eden şanslılar arasındaydık. Ömer Tuğrul İnançer'in kemâl-i vukuf, erkân ve ciddiyetle yönettiği merasimde 300. Vuslat sene-i devriyesini idrak ettiğimiz büyük bestekârımız Itrî'nin Segâh âyini icra edildi. Ömrümde ilk defa bizzat bir Mevlevi ayini icrâsına şahid oldum; pek lezzet aldım. Akledenlerden, vesile olanlardan (Teşekkürler Ersan Ulusan kardeşim), icrâ edenlerden Allah razı olsun.

Âyinden önce Mevlevîhâne'nin bahçesinde Prof. Dr. İsmail Kara ile karşılaştık, muhabbet tâzeledik. Gerek Şeyh'ül Muharrîrinimiz Mustafa Kutlu ve gerek İsmail Kara, ayrıca medhe ve medhin tafsiline rıza göstermeyen tevâzu erbâbından oldukları için bu faslı imâ ile geçiyorum. İsmail Kara, yıllardan beri modernleşme devrinin dinî hayatına dair muhalled eserler kaleme alıyor, derlemeler ve yayın faaliyetinde bulunuyor. Yazdıklarına "Muhalled", yani "Daimi, sürekli, bâkî kalacak" sıfatı vermekliğimiz sıradan bir iltifat ifâdesi sayılmasın; üç ciltlik "Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi" isimli eseri bile, tek başına bir fikir ve ilim adamına zekât nisâbı teşkil edecek kadar kıymetdar bir çalışma iken onun hâlâ din kültürü ve tarihi boyutunda birbirinden titiz çalışmalar içinde olması, doğrusu gıbta edilecek bir haslet. Meselâ geçenlerde Dergâh Yayınevi'nin Rize Kitapları dizisinin 4. yayını olarak neşredilen Rize Defteri, şehir kültürü yayınlarına meraklı birisi sıfatıyla beni tam mânâsıyla mest etti. Yılda bir yayınlanacak özel ve kapsamlı bir dergi tarzında tanzim edilen Rize Defteri'nde, Rize Bibliyografyası'ndan sözlü tarih araştırmalarına, dikkat çekici monografik makalelerden mahalli sanat ve hırfetlere, dilbilimi etüdlerinden röportajlara kadar çok zengin bir münderecât mevcut. Baskı kalitesi ve fotoğraf yayınlarına gösterilen itina, emsâli yayınlara nümûne teşkil edecek derecede nefis. Kitabı, daha doğrusu "defter"i büyük bir iştah ile elden geçirirken bir ara Rizeli olmadığıma hayıflandım desem yeridir. Rizeliler, bu defterin nasıl bir nimet olduğunu biliyorsunuz değil mi? Üstelik bu daha birincisi ise, ardı da gelecek demektir. İsimlerini tek tek zikredemediğim yayın kurulundaki Rizeli hemşehrileriniz de nimettir; kadri bilinsin; nice vilâyetimizde bu kadar erbâb-ı kalemi bir araya getirmek mümkün olmuyor çünkü.

Muhafazakâr sanatın esasları hakkında bıdı bıdı yapacağımıza, oturup ipek böcekleri gibi sessizce kozamızı örmek, malzemeye hâkim olmak, malzemenin diline, rûhuna âgâh olmak daha doğru. Gelenek meselesinde bir ara o kadar acele ettik ki, geleneği bilmeden ona âşık olan ve derûnunu bilmeden ona sahip çıkan kuşaklar zuhur etti!

Geçen haftanın en önemli kültür hâdiselerinden biri de şuydu: Osmanlı-Türk el nakışları konusunda yaşayan en büyük hoca ve otorite Mutia Türkmenoğlu Hanımefendi'nin yetiştirdiği öğrencilerinin emekleri, Üsküdar'da Bağlarbaşı Kültür Merkezi'nde sergilendi: "Neler seyreyledi bîdâr olanlar!" Çoğu torun sahibi onca hanımın göz nuru eserleri, bize çok önemli bir nükteyi hatırlatıyordu: Emek sarfetmeden geleneğe yaklaşmak ve anlamak mümkün değildir. Şöyle tafsil edeyim; sergideki eserlerden her biri, Topkapı Müzesi vitrinlerinde görseniz yadırgamayacağınız türden mükemmellikte idi.

Başlıktaki sorunun cevabı iki kelime: "Emek vererek!"

Güvenlik zaafı

-Yine bir karakol baskını, yine ağır zayiat; bir yanda ılıman ve ümitvar bir atmosfere kavuşuyoruz diye sevinirken şoka uğradık hocam!

-Bu musibet inşallah kanı suyla yıkamak basiretini gölgelemez Çekirge. Başbakan'ın, "Silahlı tehdit devam ettiği sürece güvenlik politikalarına devam edilecek; silah terk edilirse müzakere süreci başlayacak" anlamına gelen yaklaşımını başından beri destekliyorum; ama bir şartla: Bu siyâsetin kaçınılmaz tamamlayıcısı, silaha davrananı pişman etmektir.

-Yani?

- Güvenlik zaafı göstermeye hakkımız yok Çekirge. Son saldırıda silahına davrananı caydıramadık; daha önce baskın yemiş karakolumuz yeniden baskına uğradı, ağır kayba uğradık. Haber kaynakları, herhalde kamuoyunu teskin ve teselli etmek için, "on terörist öldürüldü" ayrıntısını ilave etmeyi unutmadılar. İnanan çıkmış mıdır dersin?

-Yoktur öyle bir şey demeye getiriyorsunuz?

-Yüksek sesle düşünüyorum; eskiye nazaran en azından, "Teröristler çember içine alındı; tamamen imha edilmeleri an meselesi olup, sıcak çatışmalar hâlâ sürdürülmektedir" neviinden palavralar servise konulmadığından müsterih olabiliriz. Bu akılları hangi iletişim dehâsından aldılarsa iade etmiş olmalılar herhalde! Onun yerine "Onlardan da on kişi öldü" ekstrası katılıyor haber menüsüne. Böyle olunca zâhir tepkimiz yumuşayacak diye düşünüyor olabilirler.

-Başbakan yardımcısı Bülent Arınç'ın bir cümlesi, dikkatimi çekti hocam, "Teröristler çok kalabalıklardı ve ağır silahları vardı" demiş...

-Kim bilir hangi uzun cümlenin içinde geçen ve bağlamından jiletle kesilerek kuşa döndürülmüş bir cümle olmalı bu, ama kara mizah şâheseri gibi görünüyor değil mi? Arınç gibi kelimeleri tartarak konuştuğu intibaını veren bir siyasetçinin böyle manşetler vermemesi gerekirdi; kezâ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ın "Saldırının zamanlaması çok manidar" değerlendirmesini de aynı cümleden saymak gerekiyor. Zamanlama manidar olmasa, sanki bu saldırı daha hafif atlatılabilirmiş gibi bir mânâ uyanıyor zihninde. Belli ki bu da bağlamından koparılıp manşetleştirilmiş bir ifadededir de, yılların siyasetçilerine nerede nasıl konuşmaları gerektiğini öğretmek bize düşmez herhalde...

-Ana fikre dönersek...

-Doğru, ana fikri dönelim; karakolda baskına uğrayanlar saldırıyı püskürtebilmiş olsalar müzakere masası daha sahici ve görünür hale gelebilecekti diye düşünmekte haklıyız. Maalesef baskın veren değil baskına uğrayan taraftayız Çekirge; sürpriz yapan değil sürprize maruz kalan, şaşırtan değil şaşakalan tarafız. Bu kadar "mâruz" ve bu kadar "müteessir" tarafın müzakerecilik ve problem çözme kabiliyeti ise tartışılır.

-Daha açık ifade etseniz...

-Bunun daha açığı var mı Çekirge? Güvenlik unsurlarımız, güvenlik politikalarını lâyık-ı vechile desteklemiyor, siyasetçinin elini kolaylaştırmıyor, yardımcı olmuyor veya olamıyor. Gücü mü yetmiyor, eli ayağına mı dolaşıyor? Aynı karakolun ikinci kere baskına uğraması ne demek Çekirge? Böyle eylemlerin vücut dili vardır ve bu dili herkes anlar. Sen burada kendini sathı müdafaa edemediğin gibi hattı da, yani karakolu, askeri birliği de kontrol edemiyorsun demektir bu. Beni silahla alt edemezsin anlamına geliyor; öyle olduğu için müzakere süreci de kendiliğinden tıkanıyor. Teröristinden dayak yedikten sonra masaya oturan bir hükümeti kamuoyu kesinlikle affetmez ve hoş görmez.

-Ne olmak ihtimâli var bundan sonra hocam?

-Bilsem elbette söylerdim ama şu kadarı açık: Güvendiğimiz dağlara kar yağıyor Çekirge; görüşmeler yoluyla siyaset yürütmek için hükümetin eli zayıflatıldı. Bu raddeden sonra, Suriye'de olup biteceklere dikkat kesilelim denilebilir ancak. Bakalım G-20 zirvesi nasıl sonuç verecek?

Evet, Dağlıca değil; bu orjinal bir şey!

Ordumuz, rejimi toplumdan korumak için biçimlendirilmiş. Koruma faaliyetinin içinde, bütün erkek nüfusu genel askerlik hizmeti kapsamında kampa alarak doktrine etme gayreti bârizdir; bu tezin ikinci alâmeti, askeri tesis, birlik ve hatta kışlaların şehir merkezlerinde mevzilendirilmesi oluyor.

Zaman zaman, "Hiç değilse mütayit eline düşmüyor, çarpık şehirleşmeyi önlüyor, yeşil doku muhafaza edilebiliyor" bahânesini ileri sürerek şekerle kapladığımız bu olgu, Riyaseticumhur Filarmoni orkestrası veya Türk Dil Kurumu kadar basîretli bir Cumhuriyet tasarısıdır. Alâmet çok: Dikenli telden bir taç gibi delikanlı demokrasimizin başına geçirilen darbelerin Zırai Donatım Kurumu tarafından değil de ordu eliyle gerçekleşmiş olması kezâ yeterince câlib-i dikkat değil midir?

Rejimi ordu eliyle korumanın iyi bir fikir olup olmadığı tartışılabilir: Neticede askerî vesâyet rejimi, onca patırtıya, gürültüye rağmen hâlâ bütün kurum dayanaklarıyla ayakta duruyor; yani ordunun rejimi kollama görevini bunca yıldan beri başarıyla yerine getirdiğini söyleyebiliriz. Tartışılması gereken asıl husus, ordunun toplumu koruma görevini ne ölçüde başarabildiğidir. Darbe yaparak ânında sosyal problem çözmek yolundaki başarısını ordu (Bkz. Son elli yılın darbeleri), silahlı PKK teröristlerine karşı tekrarlayamadı, çünkü PKK'nın yaslandığı toplum tabanını darbe yaparak korkutmak mümkün görünmüyor. Bu durumda toplumu zararlı akımlara karşı koruma ve kollama görevinin daha ziyade devlete saygılı, orduya muhabbetkâr, düzenden üç aşağı beş yukarı hoşnut ana kitleye karşı etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Şöyle özetleyelim: Ordu, silah kullanarak problem çözme kabiliyetini mûnis ve itaatkâr unsurlar üzerinde başarıyla gösterirken, huysuz, aksi mizaçlı, isyankâr ve şiddet yanlısı topluluklara karşı silahlı mücadeledenetice elde edemiyor. "Gerilla savaşına karşı hangi nizami ordu başarılı olmuş ki?" bahanesi geçerli sayılmaz; başarısızlığı farketmek için otuz sene beklemek biraz fazladır. Devletin orduya en çok ihtiyaç duyduğu meselede ordu, siyaset kurumuna problem çözmekte başarılı olamadı. Büyük kamuoyu desteğiyle otuz yıldır terörle mücadele sürdürülürken büyük beşerî kayıp verildi, büyük bütçe imkanları kullanıldı fakat olmadı. Buradan şu sonucu çıkarıyoruz; problem çözerek hizmetle mükellef olduğu devlete (dikkat toplum'a diyemiyoruz!), evet devlete karşı görevini yerine getiremeyen ordu, problemin parçası olmak mecburiyetinde kaldı.

Bütün ordular devlet bürokrasisinin bir parçasıdır; bizde biraz daha fazla. General, subay, astsubay, erat, araç, silah ve gayrımenkul envanteri itibariyle hayli iri ve çok masraflı bu bürokrasi, iç politikaya "Tabii yatkınlığı" itibariyle muhariplik vasfını tartışılır hale getiriyor; Türk ordusunun muhariplik kabiliyeti, bu yazarınızın da aralarında bulunduğu birkaç dedikoducu ve kimseleri beğenmez fikir sahibi dışında gündeme gelmez, tartışılmaz, konuşulmaz; bu da câlib-i dikkattir meselâ; buna mukabil resmen ve alenen kendi toplumuna karşı mevzilendirilmiş olmasına rağmen yeri gelince ordunun kahramanlığından, caydırıcılığından, operasyonel kapasitesinden söz açmak âdet olmuştur. Yazarınızın da vaktiyle yer aldığı Yurttan Sesler Korosu'nun Orta Anadolu dolaylarından derleyip seslendirdiği, "Ordu bizim gözümüzün bebeğidir; canımızdır, ciğerimizdir" türküsü, çokca tekrar edildiği için güftesi itibariyle mânâsını buharlaştırmışsa da musikisi ile hâlâ kulak okşamaktadır.

Durum aslında şöyledir: Ordunun sistem içindeki yerinin, siyasi ve sivil irade tarafından yeniden belirlenmesine ilâveten bu defa kendisini ve rejimi değil, bilakis toplumu koruyacak bir görev anlayışıyla yeniden doktrine edilmesi de şarttır. Genel askerlik hizmeti kavramının yeniden ele alınması yanında, ordunun muharebe gücü itibariyle, dalgalandırdığı efsâneye layık bir vasıf kazanması da elzem görünüyor.

Bu arada arzu üzerine son hadiseyi "İkinci Dağlıca olayı" olmadığı yolundaki telkinleri nazar-ı dikkate alıyoruz. İkinci Dağlıca değildir; tamamen nev'î şahsına münhasır, tamamen orjinal bir şeydir!

Bütün dünya tüketicileri, birleşin!

Hangi kalitede ürünü, nereden ve kaça aldığını bilen, kalitesini araştıran, garanti şartlarını inceleyen akıllı ve bilinçli tüketicilere büyük saygı duyuyorum.

Hele hele, özellikle gıda malzemesi alırken hiç üşenmeyip yakın gözlüğünü cebinden çıkararak ambalajdaki son kullanma tarihlerini teftiş eden müşterilere hayranımdır; öyle

insanların artması hepimizin yararına. Ne yazık ki, akıllı bir tüketici olamadım; bundan sonra da alışveriş yaparken huy değiştirip bütün detayları inceden inceye didiklemeyi göze alamıyorum doğrusu. Huy canın altındadır derler. Bir dükkânda ürün inceleyerek zaman geçirmeyi, alışverişe çıkmadan piyasa araştırması yapmayı, hele hele kıyasıya pazarlık yapmayı hiç beceremem. Nâdiren fiyat indirmeyi denediğimde satıcı, teklif ettiğim fiyatı kabul etmediğinde ne söyleyeceğimi bilemediğim için, "Ben de almam öyleyse." deyip çıktığım çok olmuştur.

Türkiye'nin ekonomisi büyüyor; bu, dolaylı olarak her geçen gün daha fazla üretim, ticaret ve alışveriş yapıldığı mânâsına gelir. Ekonomimiz büyüyor ama, buna paralel olarak alışverişte dürüstlük ve tüketici hukuku fiilen gelişmiyor.

Aşırma kardeşim, adam gibi çal gitsin!

Geçen hafta gazetemizin ekonomi servisinden Muzaffer Salcıoğlu güzel bir haber yaptı. Elektronik ürünler satan bir mağaza, müşterilerine satın aldığı malı, "Süper destek paketi" adı altında sigorta hizmeti veriyorlarmış. Benim gibi saf alıcılar, "A ne güzel bir hizmet, üç-beş kuruş daha fazla para verip malımı garanti altına alayım bari" diye sevinebilirler, ama acele etmeyelim. Diyelim ki malınız bir şekilde çalındı. "Sigortam var, gider yenisini alırım" diye düşünenler yanılıyor, zira karınca duası gibi küçücük harflerle dizilerek gözden kaçırılmaya çalışılan sigorta sözleşmesinde küçücük bir not, sevincinizi kursağınızda bırakacaktır. Diyormuş ki sözleşme hükmü, "Ancak, her türlü aşırma, yer değiştirme suretiyle yapılan hırsızlık sigorta kapsamındadır."

Yahu aşırma ne demek; ceza hukuku hırsızlığı tarif ediyor ama aşırmanın tarifi yok. E, ha Hasan kel, ha kel Hasan diyeceksiniz... Hayır, sigortanızın geçerli olabilmesi için diyelim ki telefonunuzun çalınması değil, aşırılması veya yer değiştirmesi gerekecektir.

Nasıl açıkgözlük ama? "Üzgünüz sayın tüketici; telefonunuz aşırılsaydı hay hay fakat sizinki sadece çalınmış; zararınızı tazmin edemiyoruz, bakın zaten sözleşmede de açık açık yazıyor!"

Yazıyor mu; evet yazıyor ama hangimiz okuruz ki Allah aşkına! Üstelik aşırmayla hırsızlama arasındaki farkı hangi yüksek mahkeme, hangi uzman hukukçu veya kriminal işlerde uzmanlaşmış polis şefi ayırdedebilir ki? Kötü niyetli satıcılar da işte bu tembelliğimizi dalga geçer gibi açıkça istismar ediyorlar.

Diyelim ki sabırlıyız, dikkatliyiz, ticaret hukukundan da anlıyoruz; bilinçli tüketiciyiz. Satış sözleşmesini açtık, yakın gözlüklerimizi takıp kalemle satır satır sürerek baştan sona dikkatlice okuduk ve diyelim ki bahsi geçen "Aşırma" maddesini fark edip itiraz ettik. Sözleşmenin o maddesini değiştirme şansımız var mı? Yok! Bu sözleşmeler tek taraflı irade beyanı tarzında tanzim ediliyor. Sözleşmeyi değiştirme hakkına sahip değilsiniz, sadece alışverişten cayma hakkınız var.

Ne işe yarar bu sözleşmeler tüketicinin iki ayağını bir pabuca sokmaktan ve satıcı firmayı sorumsuzlaştırmaktan gayrı?

Farkındasınız herhalde; Türkiye şu demlerde tam bir uyanık müteşebbis cenneti gibi görünüyor. İyiniyetli ve dürüst firmalar elbette saded harici ama alışverişe çıkan insanlardaki "Her an aldatılabilirim" korkusu, anlamlı derecede yaygınlaşıyor.

Ticaret hukukumuz da var, mahkemelerimiz de; üstelik küçük uyanıklıkları cezalandıran kanun maddeleri de mevcuttur muhakkak. Eksik olan şey, sivil toplumun örgütlenerek kendi hakkını koruması ve kanunları harekete geçirmesi.

Kampanya mı var: Kaç!

Kampanyalar ve indirim günleri o kadar kötüye kullanıldı ki, insanlar duyunca endişeye kapılıyorlar. Satış safhasında müşterilerine bol bol güleryüz ve kolaylık sunan firmalar, tüketici şikâyetlerine sıra gelince bir başka soğuk yüz takınıveriyor ve talebimizin niçin mantıksız, haksız, yanlış, yersiz ve imkânsız olduğunu anlatıyorlar.

İnsanlar artık kampanya ucuzluğu vaadiyle belirli bir süre kullanma garantili aboneliklerden ürperir hale geldiler. Vaktiyle bir "Tv platformu şirketi" aboneliğini iptal ettirmeye kalkıştığım için yakinen biliyorum; bir telefon çevirmek suretiyle başlatılan aboneliğiniz, hemen ertesi gününden itibaren bir nevi Katolik nikâhı imiş gibi nihayete ermesi imkânsız boyutlara dönüştürülüyor. Kırk dereden su getirmeler, yorgunu yokuşa vurmalar, lüzumsuz belge talepleri... Hani utanmasalar noterden tasdikle irade beyanı filan bile isteyecekler.

Dayanın, az kaldı...

Telefonla yapılan şikâyetler ayrı bir fasıl; otomatik yönlendirici santrallerdeki bant kayıtlarını dakikalarca dinledikten sonra, kimlik tesbiti nâmına annenizin kızlık soyadının ikinci ve dördüncü harfini tereddütsüz kodlamanız bile yetmiyor, yapılan işin ciddiyeti namına konuşmanın banta alındığını belirten bir anons dinletiyorlar size. Bant kaydı lazım olduğunda müşteri ona nasıl ulaşabilir ki; bu kayıtların sadece ve sadece firma çıkarlarını korumak ve garantiye almak için tutulduğunu bilmeyen yok.

Tüketici haklarını koruyan sivil toplum örgütleri hâlâ delikanlılık çağlarını yaşıyorlar. İsmen var fakat tesiri sınırlı; oysa ki piyasanın patronu tüketici kitlesi. Şartları tüketicinin belirlemesi gerekirken satıcıların keyiflerine göre sözleşme tertiplemesi saçmalık.

Piyasa ekonomisi yollarında başımıza neler geleceğini öğrenmek için batılı ülkelere göz atmak yetiyor; Batı'da tüketici hakları, neredeyse kutsal değerler hükmüne girmiş durumda. Bizdeki durumun tam tersi. Yarım asırdan beri Türk toplumu Avrupa'yla içli dışlı. Oralarda

tüketicinin devlet, hukuk ve sivil toplum tarafından nasıl korunduğunu biliyoruz aslında ama böyle güzellikler bize maalesef gecikmeyle intikal ediyor.

Durum gösteriyor ki on-yirmi seneye kalmaz, çocuk kandırır gibi tuzaklı sözleşme düzenleyen satıcı taifesinin köküne kibrit suyu ekilecek demektir.

Dayanın, şurada ne kaldı ki?

O gemide ah ben de olsaydım...

"Kambersiz düğün olmaz"; binaenaleyh Suriye'nin düşürdüğü uçak krizi hakkında dosta düşmana parmak ısırtan cinsinden bir analiz yapmaklığım kaçınılmaz görünüyor.

Vatana fedâ olsun, yapayım ama askerlik sanatından anlamam pek, strateji ve jeopolitik ilimlerinde derinliğim de yoktur; dış politikadaki vukûfiyetim köy kahvesinde konu açıldığında susmayı bilecek seviyede olup silah teknolojileri konusundaki mütebahhirem, II. Dünya Savaşı sıralarında kullanılan M1 piyade tüfeği, 12.7'lik ağır makineli, 104 milimetrelik obüs bataryası, sürgülü hesap cetveli, minkale ve hemen yanıbaşımızdaki uçaksavar taburunun kullandığı 40 milimlik toptan ileriye gitmez. Anlayın artık, yıllardan beri "Çağdışı"yım ben. Bir ileri gözetleme subayı olarak başparmakla mesafe tahmininin o basit formülünü bile unuttum gitti...

Olsun, yine de bir tahlil yapmam gerekiyor, zira Kambersiz düğün olmaz; Kamber kim diyeceksiniz? Rivayet muhtelif; benim bildiğim Hz. Ali'nin kölesi. Bir ara yoğun meşguliyetinden ötürü Hz. Ali'nin nikâh kıymak için Kamber'i görevlendirdiği tezini ileri sürenler, atasözüne mantıklı bir izah getiriyorlarsa da palavra olma ihtimâli yüksektir; en mâkul ihtimâl, "Köyün delisi" şıkkıdır. Evet, köyün delisi en mânidar seçenek!

Analize girişmeden önce "Konu hakkında ön bilgi toplayayım; havaya gireyim!" diye düşünerek terhis olduktan sonra hayli zaman sakladığım harici askerî elbisemi aradım, bulamadım; bot, şapka, palaska ne varsa hanım evden uçurmuş çoktan. Ben de bu satırları, bana Polatlı'daki Topçu ve Füze Okulu günlerini hatırlatan ve halen çekmecemde sakladığım asteğmenlik rütbeme bakarak kaleme alıyorum; biliyorsunuz asteğmen rütbesi domino taşına ve kibrit kutularındaki kava benzeyen bir şekil taşır. Sair köşe yazarlarının düşen uçak krizi hakkında yorum döktürürken benim kadar olsun ciddi bir ön hazırlık yaptıklarını sanmıyorum; bu bakımdan söyleyeceklerimin onlarınkine nazaran daha ciddi olduğunu peşinen iddia edebilirim.

Tam analize başlarken birinci ve ikinci Körfez Savaşı arefesinde ekranlara seğirterek ellerine bir değnek alıp harita başında, "Amerikalılar şurdan girer, şaak diye burdan çıkarlar" şeklinde saf seyircilere "Briefing" veren emekli ordu mensuplarının, bilahire nasıl mahcup, hatta madara olduklarını hatırlayınca, işi daha ciddi tutmak gerektiğini anladım. Yeterince gözlem

ve inceleme, hatta araştırma yapmadan meseleye dalıvermek olmazdı; o yüzden şöyle bir yaklaşım geliştirmeye karar verdim.

Yaklaşımım basit fakat dayanılmaz derecede câzip ayrıntılar barındırıyor: Şöyle ki; başta, "Vuralım, kıralım, tırsak davranmayalım" diye çığırtkanlık yapanlardan başlamak üzere bilir-bilmez yorumlarda bulunan köşe yazarı taifesini, makul gerekçeler öne sürerek bir inceleme gezisine katılmaya davet etsek. "İşte size müthiş bir fırsat; büyük fedakârlıklarla size tarihe şahitlik etme imkânı sunuyoruz; dönünce 'Oradaydım!' başlıklı köşe yazıları patlatmanız için tertiplenen bu özel geziye sınırlı sayıda gözlemci yazar kabul edileceğinden lütfen acele ediniz" yollu bir takdimle gaza getirilen yazar ve ünlüleri elden düşme bir çıkarma gemisine doldurarak yanlarına üç günlük kumanya vermek ve ardından Türkiye ile Suriye karasularının birleştiği mıntıkaya göndererek, "gözlem ve inceleme"lerde bulunmalarını sağlamaktır. Geminin motor, dümen ve hatta yelken aksâmının önceden sökülmesi, römorkörlerle çekilerek gözlem yerine bırakılması ve nihâyet konunun eğlence kısmından herkes hissemend olsun diye gizlice naklen yayın kameraları yerleştirilmesi fevkalade önemli bir ayrıntıdır. Bu esnada köşe yazarlarından mürekkep heyetin, yanlarında telefon ve internet bağlantısı kurabilecek her nevi iletişim cihazından arındırılmasının çok önemli olduğunu özellikle vurgulamak isterim.

Üç günlük kafa dinleme tatili, Türk kamuoyuna şifâlı bir ilâç tesiri yapacağından dönüş günü geldiğinde ilgili heyetin yeniden Türk karasularına ve aziz vatana dönüp dönmemeleri konusunda bir referandum tertiplenmesinin de yabana atılmaması gerektiğini düşünüyorum. Gerekirse bulundukları çıkarma gemisine havadan helikopterle ilave kumanya, içme suyu ve şemsiye atılarak bu yararlı gözlem ve inceleme gezisi uzatılabilir.

Bu geziye ben de katılmak isterdim ama, üzerinize afiyet iki gündür bir kırgınlık bir halsizlik...

Akreditasyon takkesi ve rektör seçimleri

Genelkurmay'ın 28 Şubat döneminde tek yanlı, keyfî bir kararla bazı basın kuruluşlarına koyduğu akreditasyon yasağını yine tek yanlı (kısmen) bir kararla kaldırmasına sevinmeli miyiz?

Yoo...

Aralarında Zaman, Cihan, Aksiyon, STV, Kanaltürk, Bugün gibi yayın organlarına konulan ambargo, adı geçen basın kuruluşlarının haber yapma imkânlarını fiilen daraltıyor değildi. Kezâ bu kuruluşların itibarlarına indirilmiş bir darbe de sayılmazdı. Bu kararıyla Türk ordusu iki fiilî durumun doğmasına sebep oluyordu:

1-Ordunun, hizmet etmek ve korumakla görevli olduğu halkına karşı yanlı tutumunu çok net ve berrak bir şekilde ortaya koyuyor;

2-Diğer taraftan saçma sapan akreditasyon yasağının uygulanmasına imkân sağlayan ve ordunun faaliyetlerini rahatça izleyebilen basın kuruluşlarını fiilî işbirlikçi durumuna sokuyordu.

Zira bu yasak, Genelkurmay tarafından akredite edilen, güvenilir bulunduğu açıkça belirtilen yasaksız basın kuruluşlarının zımnî onayı ile hayat bulabiliyordu. Eğer bütün basın kuruluşları, meselâ Ergenekon yargılamaları esnasında takındıkları eşitlikçi ve adaletçi dayanışmanın bir benzerini, meslektaşları için de gösterebilmiş olsalar, ordu böyle akıl durduran bir kararı ne alabilir ne de uygulama alanı bulabilirdi.

Bu konuyu, geçen süreçte birkaç defa dile getirdiğimi iyi hatırlıyorum. Genelkurmay'ın yasağı, Türkiye'de basın hayatına getirilmiş en büyük sansür, en ağır yaptırımdı ve hiçbir mâkul gerekçeye (diyelim ki askerî yargı kararına bile) dayanmıyordu.

Demokrasi tarihimize geçecek kadar aykırı ve tarafgir bir uygulama sona erdirildiği için kimsenin başı göğe ermiş değildir. Esasen manevra, brifing, basın toplantısı vesaire gibi ordu faaliyetlerinin gündelik haber akışı içindeki değeri rutin seviyesini geçmez; geriye sadece "Karargâhta gece yarıları niçin ışıkların yandığını merak eden" gazeteci takımının özel haber kanallarından edindiği sızdırma bilgiler kalır.

O dönemde Genelkurmay karargâhlarında hangi gazetecilerin, "Ne zaman darbe yapacaksınız, artık uzatmayın" ziyaretlerinde bulundukları artık sır olmaktan çıktı, bayat haber mevkiine düştü. Darbe sanığı paşaların karargâhlarına sanki evinin civarındaki bakkal dükkânına veya alışveriş merkezine girer gibi suhûlet ve hoşâmedî ile girip çıkanlar darbe hazırlıklarının ayak işlerini yaparken, marifetmiş gibi günlük defterine kayıt düşen gazeteciler hayatlarında bir gün bile ordunun asık yüzüyle karşılaşmadılar ama sadece habercilik yapan meslektaşlarımız yıllarca bulaşıcı hastalık taşıyıcısı gibi askerî haber kaynaklarına yaklaştırılmadı.

Ordu, dün koyduğu yasağı bugün kaldırdı ve bir mânâda yanlışını kabul etti ama akreditasyon uygulamasını topluca boykot etmeyen "Merkez medya" kuruluşlarının ayıbı hâlâ yerinde duruyor. Önemlidir.

Onlar meslektaşlarıyla basın hürriyeti ve demokratik değerler uğruna dayanışmak yerine, ordu ile samimiyetlerini bozmak istemediler. O günlerde kararlı bir protesto tavrı gösterebilmiş olsalardı, şüphesiz demokrasi kültürümüz adına daha kazançlı çıkardık.

"Merkez medya" veya artık kullanmak istemediğimiz o tâbirle "Bir kısım basın"ın ayıbı, Genelkurmay'ın son kararıyla bir kere daha hatırlandı.

Rektör seçimleri garâbeti

Pek çok üniversitede seçim heyecanı yaşandı. Şimdi bunu (seçime rağmen) atanma garâbeti, atanma telâşesi izleyecek.

Devlet üniversitelerinde rektörlerin meslektaşları tarafından seçilmesi 12 Eylül YÖK'ünün mantıksız garip bir kararıdır. Üniversitelerde gerilim ve kamplaşmalardan başka bir hayrı da görülmüş değildir. Rektör adayları sanki politikacı gibi vizyon broşürleri yayımlayıp kapı kapı gezerek dağıtıyor, kendi kliklerini harekete geçiriyor, komşu gruplarla ittifak arıyorlar. Bu uygulama yanlıştır, üniversitelerimizin kalitesine bir katkısı yoktur. Devletin üniversiteleri rektör aracılığı ile kontrol etme arzusundan başka bir mânâ da taşımıyor.

Hükümet bir ara YÖK düzenini değiştireceğini vaat etmesine rağmen, statükodan hoşnut olmalı ki eski düzeni küçük düzeltmelerle devam ettirmekte fayda görüyor. Orta öğretim sistemini neredeyse sil baştan değiştirmekten çekinmeyen bir siyasi irade, devlet üniversitelerinde uygulanan o garip rektör seçimi uygulamasının devamına artık seyirci kalmamalıdır.

Al eline kalemi...

Küçücük bir haber, sıradan, önemsiz... Bir kırtasiye şirketi, İngiltere'de 2000 kişiye uyguladığı ankette görmüş ki, herhangi bir okur-yazarın eliyle kağıda bir şeyler yazması (küçük bir sipariş listesi, telefonda konuşurken alınan kısa bir not vb.), takriben 40 gün öncesine ait bir faaliyet.

Eli yüzü düzgün bir metin, diyelim ki bir mektup veya bir rapor yazılması ise 6 haftada bir vukû bulacak nâdirattaki mucizelerden biri! Elle yazmak zorunda kaldığı için alenen ve resmen utandığını söyleyen tuhaf insan türünün oranı yedide biri buluyormuş. Araştırmayı yapanlar elle yazmak alışkanlığının köreldiğini, gelecek neslin sadece klavye kullanacağını tahmin etmişler. Eh, bravo yani; büyük ferâsettir!

El yazısıyla klavye ile yazmak arasında ne fark var? Suriye krizi heyûla gibi omzumuzun üstünde büyüyerek gündemi işgal ederken bu sorunun muhtemel ontolojik sonuçlarını irdelemenin zihne işlerlik kazandırması bakımından daha yararlı olabileceğini düşünüyorum. Bundan kırk sene kadar önce Dil Kurumu Türkçesi'yle pek sıkı İslâmcı metinler kaleme alan ve seslendiren arkadaşlar da üç aşağı beş yukarı aynı mahiyette şeyler söylüyor ve diyorlardı ki, "Ayol, bizim için verdiğimiz mesajın kendisi önemli; dili değil. Uydurmaca veya İngilizce farketmez, dünya İslâm'ın mesajına muhtaç; hangi dille olursa olsun, bizim görevimiz mesajı taşımaktır."

O kadar basit olmadığını sonradan anlayanlar çıktı fakat bu yaklaşım, Türkçe'de büyük tahribat yaptı. Kelimeler değişince anlamları da biraz olsun yerinden oynar, çünkü her

tercüme aslına bir miktar hıyânet eder. Diyelim ki İslâm'a dair bir meseleyi, bir haberi, Kur'an-ı Kerim'in mahfuz ve orijinâl lugâtından ayrılarak, İslâmî mânâ sathında "sadâkat"le ifade etmek neredeyse imkânsızdır. Temel kavramları sadeleştiremezsiniz. Helâl helâldir, haram da haram!

Elle yazmak, evet kişinin öz varlığını inşâ etmesine dair ontolojik bir izdir. El yazımız, "taşla toprak arasında yapılmak" gibi tükrüğümüz, kanımız, terimiz, saç ve deri dokumuz gibi ruha, şahsiyetin aslî malzemesine dair genetik işâretler ihtiva ediyor. El yazısı eğitimi savsaklanamaz, küçümsenemez, ihmâl edilemez; onun hem varoluşla, hem de sanat dediğimiz büyülü boyutla çok yakından ilgisi var. Apple'ın kurucularından Steve Jobs, o meşhur Stanford konuşmasında, üniversiteyi bıraktıktan sonra sadece sevdiği dersleri takib etme kararı aldığını ve ilk olarak kaligrafi derslerine odaklandığını anlatırken bu noktayı şöyle vurguluyor: "Harika bir kaligrafiyi harika yapanın ne olduğu hakkında çok şey öğrendim. Çok güzeldi. Tarih ve sanat bakımından o kadar inceydi ki, bilim hiçbir şekilde bunu yakalayamazdı. Bunların hayatımda pratiğe dönüşme ihtimali yoktu ama on sene sonra ilk Mac'i tasarlarken bunlardan yararlandım."

Fırsat bulursanız bu videoyu seyretmenizi tavsiye ederim. Hergün yüzbinlerce tabela, gazete yazısı, sokak levhası, ticari reklam metinleri gözümüzün önünden akıp giderken önceden tasarlanmış harflerin ve harf karakterlerinin mesajına maruz "tüketici" kitle için çok uyarıcı mesajlar var bu konuşmada. Elle yazabilmek, üstelik bu işi güzel yapabilmek kendimizi inşâ gayretinin mühim bir parçası, çünkü bizzat üretebildiğiniz bir şeydir o. Kullandığımız, sevdiğimiz ve istemeden de olsa mâruz kaldığımız bütün harf karakterleri başkaları tarafından tasarlandı. Bilgisayarda harfleri beş kuruş karşılık ödemeden tüketiyoruz; oysa ki daha dün denecek kadar yakın bir tarihte güzel kaligrafi, yani Hüsn-i Hatt dersi, Osmanlı maarif düzeninin tam ortasında duran bir tayin edici yere sahipti. Harflerle doğrudan, sahici bir alâka vardı, tabii anlam ile de... Sıradan bir Rüşdiye mezununun harfler hakkında disiplinle geliştirilmiş bir mümâresesi vardı. Eski yazıyı "kargacık-burgacık" diye terkettik, yeni yazıda durum şudur: Yokuz!

Herkes güzel yazamayabilir ama yazıyı güzelleştirmek için temrinde bulunmak lüzumundan vazgeçilemez. "Benim yazım kötü, n'aapayım" bahânesi en azından nezâketsizliktir; şahsi beceriksizliğin itirafı değil, yazıyı okuyanlara karşı nezâketsizlik.

Suriye krizine gelince; hükümetin soğukkanlı tutumunu, herşeye rağmen basının mutedil edâsını hayırhah buluyorum.

Oy verdim diye her işe burnunu sokma bakayım!

-Sizi düşünceli gördüm üstad; ÖYM'ler kalkacak diye endişelendiniz galiba!

-Eh, biraz... fakat insanı asıl tedirgin eden husus ÖYM'lerin tâdil edilmesi veya içinin boşaltılmasından ziyade değişiklik kararını veren irâdenin, gerekçe diye kamuoyuna, "Öyle uygun gördüm" anlamına gelen asabî, sert, hatta azarlayıcı bir bakış yapmasıdır.

-Yani Başbakan'ı kasdediyorsunuz?

-Hı-hıı, düzenleme belki bugün kanunlaşacak; parti grubunun değişiklik gerekçesi hakkında bilgisi var mıdır meselâ; en yakınında bulunan sırdaşı niteliğindeki kurmaylarının haberi var mıdır? En mühimi kamuoyu bu gerekçeler hakkında bilgilendirilmiş, tatmin edilmiş midir? Hayır. Partisinin bile mâhiyetini, muhtemel sonuçlarını bilmediği bir kanun düzenlemesine gidiyor tek başına. Velev ki kimsenin hikmetini bilmediği çok hayırlı bir değişikliktir... E, biz tek partili tek şefli dönemleri niçin eleştirdik bunca yıl?

-Tek şef... biraz ağır değil mi?

-Bu tabiri ağır bulan, karar mekanizmasının nasıl işlediğini de izah eder Çekirgeciğim. "Ben öyle uygun gördüm; öyle zuhûrat oldu, öyle icab etti" gerekçesinin işlediği ortamları demokratik bulmamakta haklıyım, endişem bu yüzden. Toplumun nabzıyla birlikte yürüyen, hassasiyetlerini dikkate alan bir liderden, "Öyle gerekiyor" bile demeyi vakit israfı gören bir siyasetçiye doğru geçiş görüyorum, üzülüyorum.

-Anketlerde hâlâ önde ama; dün yayınlanan araştırmada yüzde 53-54 destek görünüyor.

-O anketi gördüm Çekirge; dikkatimi çeken şey, ankette sezaryen ve kürtaj konusunun da yüksek destek bulması oldu. Şu anlama geliyor: Gündemi değiştirmek için kalbime doğan ilhamla aldığım kararlar işte bakın nasıl destekleniyor gibi bir şey. Kaldı ki bizim oralarda "Cücüğü güzün sayarlar" diye bir söz vardır. Yani hesap kesim tarihi gelmeden skor belli olmaz. Benim gördüğüm şey, partinin organik destekçisi olmadığı halde demokratikleşme, normalleşme uğruna Başbakan'ı destekleyen kesimin artık enikonu tereddüt etmeye başladığıdır. Tam da böyle bir demde Numan Kurtulmuş'un AK Parti'ye iltihak edebileceği yolundaki haberlerin basında görünmesi, sana da mânidar görünmedi mi?

-Niyeküne?

-AK Parti'yi beğenmeyen eski destekçilerinin tercih edebileceği adreslerden birisidir Numan Bey. Bir nevi alternatiftir. Alternatifsiz kalmak her siyaset adamının hoşuna gider Çekirge...

-Çok fenasınız üstadım; sizi niyet okumakla itham edebilir miyim?

-Edebilirsin Çekirge, üstelik bunun vebâli de var ama bugünlerde Başbakan'ın nasıl düşündüğünü herkes gibi ben de merak ediyorum. Dündü galiba; Başbakan'ı şu zorlu demde bile destekleyen gazete yazarlarından birinin Suriye tahlilini okurken, sanki bazı ipuçları yakalar gibi oldum. Diyor ki yazar, Türkiye'nin asıl derdi Suriye değil zihnî bulanıklıktır; gazetecinin, sivil toplum mensubunun, dava adamıyım diye geçinen bir takım kişilerin

kendini devlet gibi görmesidir. Eline küçücük bir iktidar alanı geçiren bazı zevatın kendini devletin sahibi gibi havalara girmesidir ki işte bunlar işlerine gelmeyince verip veriştiriyorlar...

-Çok ilginç, bence adrese teslim mektup!

-Devamı var: Bürokraside ufak bir mevki edinen, bir şekilde devlette "iş bulan" adamlar telefonu veya kalemi eline alıp âleme nizam vermeye kalkışıyorlar diyor. Büyük lâflar ederek devlet adına konuşarak, bilmedikleri konularda ahkâm kesiyorlar diyor. Bu çok rahatsız edici bir eğilimdir diyor. Bu ülkede kimse işleri, oy verip hükümet ettiklerine bırakma niyetinde değil diyor.

-Aa, bu çok ilginç bir cümle değil mi üstadım, "Oy verdim diye her işe burnunu sokma bakayım" anlamına gelmiyor mu? Ayol katılımcı demokrasi nerede kaldı peki?

-Ben o kadarını bilemem Çekirge; bilsem köşe yazarı olurdum herhalde!

2012

30 Temmuz

Devlet; kutsal mı, teknik mi? Aksiyon Dergisi

30 Temmuz

Meclis, Murphy kanunlarını değiştirebilir mi? Zaman Gazetesi

29 Temmuz

Kemah Kalesi'ndeki bohça Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

28 Temmuz

'Sünnî'yim fakat tedavi olayrum' Zaman Gazetesi

25 Temmuz

Usûl, esası böyle dövüyor işte... Zaman Gazetesi

23 Temmuz

Ğardaş merhaba; bacıma da selam söyle! Aksiyon Dergisi

23 Temmuz

Ooo, çok sert! Zaman Gazetesi

22 Temmuz

Şu içki tartışmasını artık tadına bıraksak Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

21 Temmuz

Dik dur, dik otur Zaman Gazetesi

18 Temmuz

Yar bana bir alternatif meded! Zaman Gazetesi

16 Temmuz

Futbol+siyaset= Ötanazi Aksiyon Dergisi

16 Temmuz

Ola orası qahvedir Zaman Gazetesi

15 Temmuz

Sofra mizahı Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

14 Temmuz

Gak gaak Zaman Gazetesi

11 Temmuz

Kural böyledir: Dayağı aracı yer! Zaman Gazetesi

09 Temmuz

Fetvâ Zaman Gazetesi

09 Temmuz

Niçin suç, niçin ceza? Aksiyon Dergisi

08 Temmuz

Zeytinyağlı da yeriz, basma fistan da giyeriz Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

07 Temmuz

Beni Türk kebapçılarına emanet ediniz! Zaman Gazetesi

04 Temmuz

Gak! Zaman Gazetesi

02 Temmuz

İlk Türk çatal-kaşık takımı Zaman Gazetesi

02 Temmuz

Cumhurbaşkanı rektör seçimlerinden niçin yakınıyor? Aksiyon Dergisi

01 Temmuz

İslam'ın ruhu mütevazı mescidlerde Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

İslam'ın ruhu mütevazı mescidlerde

Mühür kimdeyse Süleyman odur. Büyükşehir ve Üsküdar belediye başkanları, Çamlıca'ya yapılacak cami hakkında doğrulayıcı açıklamalar yaptılar, ayrıntı verdiler ve böylece tartışma "Gordiyom'un düğümü" misâli yukardan gelen bir emirle sona ermiş oldu.

Hayırlı olsun, cemaati bol olsun, feyzini görürüz inşallah. Ben fikrimi söyledim; itiraz gerekçelerim hâlâ yerinde duruyor, fikrimden inhiraf etmiş değilim.

Muhafazakâr bir ağabey!

Geçenlerde "Muhafazakâr bir ağabey"imiz, ismimi zikretmeden, "Başbakan'ı severim ama Çamlıca'yı daha çok severim" başlıklı yazımı eleştirdi. Kendisini de severim, hürmetim vardır ve devam ediyor. Nezaket kasdıyla ve kırgınlık olmasın endişesiyle isim zikretmemiş ise aynı gerekçelerle ben de bu abimizin adını zikretmiyorum.

Çamlıca'ya iktidar inisiyatifiyle ve devlet bütçesinden cami yaptırılmasını "Meydan okuma" diye nitelendirdiğimi hatırlatarak, bu tavrı anlamadığını, Süleymaniye'nin, Fatih Camii'nin, Sultanahmet'in ve Ayasofya'nın İstanbul'un hakim tepelerine yapıldığını belirten muhafazakâr ağabeyimiz, aynı uygulamanın Anadolu yakasında da devam ettiğini, Mihrimah'ın, Yeni

Valide'nin, Şemsipaşa Külliyesi'nin teşkil ettiği emsalsiz siluetle İstanbul'un kendini dünyaya sunduğunu ileri sürdü. Ona göre bu bir kimlik seslenişi idi.

Bu satırları okuyanlar, benim İstanbul'un bol kubbeli, minareli karakterinden rahatsız olduğumu zannedebilir. Hiç alâkası yok, aksine bayılıyorum. Eleştirdiğim şey, özellikle yeni oluşan semtlerde haddinden fazla iri tutulmuş camiler ve yüksek tutulmuş çok şerefeli minare inşasının, şuuraltımızın çok derinlerde yatan bir korkunun beslediği bağırma (Bağırarak korkuyu bastırma ihtiyacı) duygusu ile bir meydan okuma gösterisine dönüştürülmesidir.

Bu fikri eleştirmek için Selimiye, Süleymaniye, Yeni Valide gibi Selâtin camilerini örnek göstermeyi anlamlı bulmuyorum. Elbette cami yapılırken şehrin ruhuna, karakterine, görünüşüne "Güzellik, hoşluk" katması hesab edilir, hatta hesap edilmelidir. Mesele şurada: Biz vaktiyle dedelerimizin macun gibi yoğurduğu ve şekil verdiği güzelliği yeniden üretemiyoruz (niçin, cevap isterim), tekrar ve taklitte bile muvaffak olamıyoruz. Türkiye'nin her yerinde birbirinden çirkin, berbat camiler yaptık; bunları "İslam-Türk medeniyetine birer katkı"dır diye dünyaya sunabilir miyiz?

Kaldı ki, İslâm'ın ruhunu ve karakterini zannedildiğinin aksine otuz bin kişilik iri meydan okuma eserleri vermez; hattâ hatta İstanbul siluetine bir yüzük kaşı gibi yakışan Selâtin camileri bile tam aksettirmez; onlar devlet otoritesinin şâşaasını göstermek için kamu parasıyla yapılmış pahalı kamu binalarıdır. İslâm'ın asıl ruhu mahalle camilerindedir, sokak aralarındaki mütevazı mescidlerdedir. Balkanlarda İslâm, iri inat projeleriyle değil, kılcal damarlar gibi bütün şehirde çiçek misâli açan küçük mescidlerle gülümseyen çehresini gösterdi. Monumental (Abidevî) ifadeli olmadığı için sıradan bakışlar, küçük camilerde ve mescidlerde fevkaladelik görmez, alçakgönüllüğün müessiriyetini fark etmezler ama bu küçük, sâde ve basit mâbedler sadeliğin, ivazsız din gayretinin, ihlâsın ve sıradan güzelliklerin şâheserleridir. Kimini esnaftan kebapçı Ali Ağa, kimini sıradan bir ev hanımı Hesnâ Hatun, kimini devişandan Sofu Yusuf Efendi şân olsun diye değil, Hakk'ın rızasını kazanmak, cemiyete hizmet etmek için kendi ceplerinden yaptırıvermişlerdir. İstanbul'da, Anadolu'da, Balkanlarda onbinlercesi hâlâ ayakta; kadrini bilen o kadar az ki...

Camiyi kubbeyle, devâsâ heybetli yapılara, israf ve görgüsüzlük âbidesi çok şerefeli minarelerle özdeşleştirenler bana mezarlıktan geçerken korkusundan ıslık çalanları hatırlatıyor. Korkmak insani bir histir ve ayıplanmaz ancak "tarz" haline getirilip savunulmaya kalkışıldığında söylenecek birkaç sözü olanlar elbette çıkacaktır.

Bir güvensizlik belirtisi mi?

Şehirlerin yüksek yerlerine devâsâ kubbeler, yüksek minâreler inşâ ettirmek, aslında temel değerlerimize duyduğumuz güvensizliğin yansıması. Cami ihtiyacının mâkul ve estetik seviyede karşılanmasından bahsetmiyoruz, şehirlere camiler aracılığıyla İslâm mührü

basmaktan söz ediyoruz. Adaletle, hizmetle, hürmetle-nezaketle, ilimle, zenaatle, aşkla, şevkle, sanatla, güzellikleri çoğaltarak basmamız gereken İslâm mührünü kestirmeden olur-olmaz yere cami yaptırarak kazımak biraz kolaycılık olmuyor mu?

Muhafazakâr abimiz, Çamlıca tepelerine yapılacak camiye itirazımın deruni sebebini tahlil ederken, aslında kırılmam gereken bir ifade tercih ederek şöyle diyor: "Belki o muhafazakâr yazarın itirazında da, öteki cenahın oluşturduğu laik ceberutluğun yansımaları söz konusudur." Yani şöyle düşünmüş oluyorum abimize göre "Laikçiler alınır, gerilir, üzülür, tahrik ve tahriş olur, aman camiden vazgeçelim, şunlara bulaşmayalım!"

Bu niyet okuma teşebbüsü şık olmamış; çünkü doğru değil!

Şeddadi bina nedir?

En iyisi, yeni câmi inşâsı konusundaki ana fikirlerimi sıralamak:

1- Câmi, gerçek bir ihtiyaca cevap vermek maksadıyla inşâ edilmeli, cemaatin talebi mutlaka göz önüne alınmalıdır.

2- Camiler şan olsun, dinsiz-imansızlar görüp hizaya gelsin, ürksün niyetiyle "Şeddâdi" ölçülerde tasarlanmamalıdır. Her beldenin cami-i kebîri (Cuma Mescidi) hükmündeki kalabalık yerleşimlere hitab eden kebîr mescidler eserler hariç olmak üzere İslâm mabedleri, insâni ölçeği göz önünde tutan, inşâsında masraftan ictinab edilen, bakımı, hizmeti ve temiz tutulması kolay, gönül açıcı boyut ve özellikler taşımalıdır.

3- Camilerin mimarlık ifadelerine azami dikkat ve riayet gösterilmelidir. Gözlerimiz çirkin örneklerle yeteri kadar kirlendi. Bir mimarlık ürününün klasik veya modern olması tek başına mânâsızdır. Klasikleri kopya etmekte başarısızlığımız tescillidir, modern arayışları da acemi mimarlarımız eline gözüne bulaştırıyor ama bu demek değildir ki çare tükendi: Hayır!

Karanlıkta konuşmak yerine bir mum yakmaz

Bakın geçenlerde ne oldu? Niyet okumak yerine konuya elle tutulur bir nitelik kazandırmak isteyen Radikal gazetesi kültür servisi bana olumlu ve olumsuz bulduğum camilerden beşer tanesini listelemem konusunda bir ricada bulundu. Üşenmedim, listemi hazırlayıp gönderdim. Sizlerle de paylaşıyorum:

İşte, "Yeni cami dediğin böyle olur" denilebilecek eserler: Antalya Karakaş Camii, Gebze Şekerpınar Camii, Karabük Yenişehir Camii, Çankaya Merkez Camii, Ankara Dikmen Vadisi Camii, Mersin Bozyazı Merkez Camii. Bunlara, Zeytinburnu'nda Mimar Aydın Yüksel'in inşaa ettiği Seyit Nizam Camii'ni ve Beylerbeyi sırtlarına TOKİ'nin yapmakta olduğu Şehrizar sitesinin çok şık camisini de ekleyebilirim rahatlıkla.

Kötü bulduğum örnekler ise şöyle: Safranbolu Dizdar Camii, İzmir Egekent Camii, Mersin Çetinkaya Camii, Kozyatağı Modern Mehmet Çavuş Camii, Yedpa Camii, Kayışdağı, Diyanet Camii, Ankara (Diyanet sitesi içinde)

Zihin karışıklığına gerek yok, tartışmayı dini ve ideolojik düzlemde değil de, medeni, teknik ve mimari düzlemde devam ettirmek daha hayırlı sonuçlar doğuracaktır...

Cumhurbaşkanı rektör seçimlerinden niçin yakınıyor?

Dikkat çekici bir tevâfuk oldu; geçen haftaki yazımın sonuna eklediğim, "Rektör seçimleri garâbeti" notu, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün hafta içinde yaptığı "Her üniversiteye iki rektör" teklifinden üç gün önce kaleme alınmıştı.

Cumhurbaşkanı, her üniversiteye biri akademik, diğeri idari olmak üzere iki rektör atanması teklifinde bulunurken, "Mevcut sistem, doğrusu çok zorlandığım, mutlu olmadığım bir alan(...)Şimdi düşünün çok muazzam bir kalp uzmanı, elektrik mühendisi profesör veya bir felsefeci pat diye karşınıza çıkıyor ve idareci oluyor. On bin kişiyi idare ediyor. Bunun kaynak israfı olduğu kanaatindeyim. Mevcut rektörlük seçimlerinde benim siyasi hayatımda görmediğim çirkinlikler oluyor." gerekçesini ileri sürdü.

Cumhurbaşkanı, Suriye ve düşürülen uçak gündeminin görünmez hâle getirdiği çok önemli bir meseleye parmak bastı zira seçim dönemlerinde üniversitelerde oy hakkına sahip öğretim üyeleri arasında nasıl lüzumsuz kamplaşmalar, kırgınlıklar, düşmanlıklar yaşandığını bilenler biliyor. Devlet üniversitelerinde öğretim üyeleri memur statüsündedir. Evet, sıradışı bir memuriyet ama sonuç itibariyle üniversiteler genel bütçeden aldıkları ödenekle ayakta duruyorlar. Memurların âmirlerini seçtiği tek bürokratik kademe üniversitelerdir ve bu sistemi icad edenler, herhâlde öğretim üyelerini "âkıl, mutedil, bir mânâda ideal insan" olarak değerlendirip bu camianın kendi yöneticilerini seçebileceklerini öngörmüşlerdir. Peşinen belirteyim ki bu varsayım yanlıştır.

Üniversite hayatımda dört-beş kere seçim gördüm, üçünde oy kullandım, Cumhurbaşkanı'nın, "Siyasi hayatımda görmediğim çirkinlikler" diye imâ ettiği kulisleri kenarından seyrettim. Daha sonra, rektörlerin meslektaşları tarafından seçilmemesi gerektiği yolunda muhtelif tarihlerde yazılar kaleme aldım.

Doğru olanı, devlet üniversitelerinde rektörlerin YÖK tarafından tâyinle seçilmesidir; akademik huzurun korunması bakımından bu yol, mükemmel olmasa bile seçimden daha iyidir. Atama usûlü bürokrasinin en yaygın tarzıdır. Devlet üniversiteleri modeli devam ettiği sürece, seçim yerine tâyin daha isâbetli olacaktır.

Cumhurbaşkanı, yıllarca emek verilerek kazanılmış ilmî birikimlerin birdenbire idari bir görev uğruna israf edildiğini imâ ederken de haklıdır; kötü olan, devlet üniversitelerinde görev yapan öğretim üyelerinin idari görev hırsının seçim usûlü ile kışkırtılmasıdır.

Akademik iklim bir hayat tarzıdır ve diğer memuriyetlerden bu niteliği ile farklılaşır; aynen askerlik, gazetecilik veya sporculuk gibi. Bir akademisyen kendini gerçeği aramaya yönlendirmiş, araştırmaya âşık, var olan bilgiyi geliştirmek ve genişletmeye kendini adamış özel bir insandır ve bilim adamları fakülte, enstitü veya üniversitenin idari işleriyle uğraşmak gibi izafi olarak bilimin kendisinden daha lezzetsiz, rutin ve bir bilim adamının varlık sebebine aykırı bir uğraşa iltifat etmezler. Oysaki bizim üniversitelerimizde daha doktora derecesi aldığı günün ertesinde idari görev kollayan, yükselmeye hevesli tipler anlamlı bir topluluk oluşturacak kadar çok göze çarpıyor. Hâliyle rektörlük seçimleri, “Akademik terfilerde ve gruplaşmalarda işe yarar” dikkatiyle bilimden başka hevesler taşıyan öğretim üyeleri için yüksek adrenalin ihtiva eden bir politik düzlem anlamına geliyor.

İdari görevi küçümseyen, bilim adamlığına yakıştıramayan ve sadece asıl işini iyi yaparak mutluluk arayan az öğretim üyesi gördüm ve tanıdım; bu cümleyi kaleme alırken mahcubum.

Cumhurbaşkanı’nın seçilmiş rektör adaylarını atarken (evet, bu da bir gariplikti̇r ve seçim kazanmış altı adaydan birisi, sıra gözetmeksizin, Cumhurbaşkanlığınca atanmaktadır) ne türlü baskı, telkin, rica, polemik ve entrika ile karşılaştığını kolayca tahmin etmek zor değil; aslında büyük yankı uyandırması gereken sözlerinin kum kovasına düşmüş bir bilye gibi yankısız kalması çok dikkat çekicidir. Devlet başkanı problemi şüphesiz en iyi görecek durumda olanların başında geliyor fakat iki rektörlü model, yaraya merhem değildir; esasen her üniversite bünyesindeki genel sekreterlik makamı idari işlere bakan bir birim olmasına rağmen uygulamada problem çözmüyor.

Benim teklifim şudur: Rektörler YÖK tarafından atanmalı, idari sorumlulukları ise hâlen mevcut bulunan genel sekreterliklere aktarılmalı. Daha iyi teklifi olan varsa bilmek isteriz.

İlk Türk çatal-kaşık takımı

Simon Newcomb, 1903'te, içinde insan taşıyan bir nesnenin uçamayacağını ileri sürdükten sadece 6 yıl sonra Wright Kardeşler, böyle bir şeyi uçurmayı başarmışlardı.

Newcomb bir şarlatan değildi; Benford Kanunu nâmıyla hâlâ işe yarayan istatistik analizinin fikir babasıdır; matematikçi ve astronom. 1903'te insanlı bir makinenin niçin uçamayacağını izah eden matematik izah, o günlerin yaygın ve kabul görmüş ilmî paradigmasını yansıtır; 1909'da ilk uçağın havalanması ise aynı paradigmayı bir üst seviyeye çıkararak kökten değiştirmişti.

İlk insanlı makinenin havalanmasıyla Vecihi Bey'in, "Biz de tayyare yaparız arkadaş" diye yekinerek 1930'da ilk Türk sivil (ve askerî) uçağını inşâ etmesi arasında sadece 21 sene vardır. Kadıköy'de bir kereste dükkânını kiralayan Vecihi Bey "Tayyare"yi hem yapmış, hem de uçurmuştu. Vecihi K-XIV adını verdiği uçakla Ankara'ya bile uçtuktan sonra, uçabilirlik sertifikası almak için başvurduğu İktisat Vekâleti'nden, "Tayyarenin teknik evsafını tesbit edecek eleman bulunamadığı" gerekçesiyle red cevabı alan Vecihi Bey'in daha sonra bir havacılık mektebi açtığı, yurt çapında tanıtım uçuşları yaptığı, hatta 1954'te Hürkuş Havayolları'nı kurduğunu hayretler içinde öğreniyoruz.

Vecihi Bey 1933 yılında, devrin en zengin ve muktedir işadamlarından demiryolu müteahhidi Nuri Demirağ'dan aldığı 5 bin liralık sipariş üzerine "Nuri Bey" adı verilen bir uçak da yapmıştı; iki efsanevi havacımızın adı bu küçük ayrıntıda kesişiyor; artık milli uçak heyecanı Nuri Demirağ'a sirayet etmiştir. 1936'da Beşiktaş İskelesi'ndeki atölyede çalışmalara başlayan Nuri Bey'in hikâyesi uzun, tafsilatlı ve dramatiktir: Türk Hava Kurumu'nun sipariş ettiği uçak test uçuşunda düşünce dram başlıyor. THK siparişi iptal ediyor vs; ayrıntılar için, F. Dervişoğlu'nun "Türkiye'nin Havacılık Efsanesi" isimli kitabına göz atabilirsiniz.

Geçen hafta, yani Hürkuş'tan 82, Nuri Demirağ Uçak Fabrikası'nın ürettiği uçaklardan takriben üç çeyrek asır sonra bu kırık ve hüzünlü hikâye, yeni bir filizle yeniden tazelendi. Türk Havacılık ve Uzay Sanayii, Hürkuş adıyla yerli bir temel eğitim uçağı imâl etti. Hayırlı, bereketli, verimli olsun; hem sevindim, hem bir tuhaf oldum. Her teknolojik icadın yerlisini üretmek gibi sâfiyâne bir saplantı içinde değilim fakat uçak yapmak konusunda vaktiyle atılmış ciddi ve heyecanlı adımların kadr ü kıymetini değerlendirememiş olmaklığımız insanı üzüyor. Düşünün ki Nuri Demirağ'ın adını bir hava limanına vermeyi akl edeli henüz birkaç sene olmuş; Vecihi Hürkuş adını taşıyacak havaalanı için birkaç yıl daha bekleyeceğiz.

Başbakan'ın havacı ceketiyle uçağın kokpitinde verdiği poza dikkat kesildi gazetelerimiz; hâlbuki Türk havacılığının geçmişini ve daha önemlisi cemaziyelevvelini bu vesile ile sorgulamalıydılar. Vaktiyle kararlı ve akıllı olabilseydik belki bir Boeing, Douglas, Cessna ayarında dünya piyasalarında at koşturan bir firmamız yine olmayacaktı ama eğitim, ilaçlama, keşif, küçük çaplı sivil ulaşım modeli uçaklar üreten bir sanayi altyapımız çoktan mevcut bulunacaktı.

Meselenin daha önemli bir boyutu ise endüstriyel ve iktisadi vechesinden ziyade psikolojik; sıradan bir vatandaşın uçakla yolculuk yapabilmesi, on yıl öncesine göre statü işareti sayılacak derecede istisnâi idi; bugün alelâde ve sıradan bir hadisedir. Son beş yılda önemli bir psikolojik eşiği aştık; şimdi havayolu şirketi beğenmez durumdayız. Çift şeritli yollar gibi uçakla seyahat edebilmek de, sade insanların imkân listesine girdi. Bu noktada Tusaş'ın hamlesini çok gecikmiş ama iyi bir başlangıç saymalıyız. Türkiye'de göz göre göre kaybedilmiş ve israf edilmiş yılların hesabını soracak bir mekanizmanız yok ne yazık ki!

İlk Türk milli makineli tüfeği, ilk Türk yerli otomobili, ilk yerli uçak gibi kavramların aslında "İlk Türk çatal-kaşık takımı"ndan farkı yok. Çoktan beri imkânımız dâhilinde olan şeylere dokunabilmek yine de güzel duygu ama...

Gak!

Çalışma masamı görseniz, hele bir gerçek fiyatını bilseniz muhtemelen büyük hayal kırıklığı yaşar, "Yok canım, gerçek olamaz; tevâzu gösterisi yapıyor" filân diye durumu benim lehime onarmaya çalışırdınız ama daima gerçekleri telâffuz etmekten yana bir yazar olarak karizmamın hurda oto kaportası derekesinde örselenmesini göze alarak ifşâda bulunuyorum; bu masa piyasadaki en ucuz masalardan biri.

Ne alâkası var; şöyle bir alâkası var: Masam balkona açılan küçük bir pencereye bakıyor; işte bu masanın ucuna tünemiş ilham gelmesini beklerken civardaki karga kolonisinin en iri ve kirli tiplerinden biri pencereye konuverdi. Şerefsizin derdi, pencere önündeki çiçek saksısının dibini karıştırmak. "Çekil git, belânı arama, fena yaparım" makamından cama vurdum. Hemcinsleri gibi telâşla en yakın dala konmak üzere savuşmak yerine manidar bir bakışla kuyruk salladı. "Bak şu densize" diye öfkelenip mutfaktan oklavayı kaparak balkona seğirtince ne göreyim, balkon küpeştesine yerleşmiş, beni bekliyor. İri bir pense ağzına benzeyen gagasını kımıldatarak gakladı,

-O oklavayı kullanmadan önce kargaların ne kadar intikamcı olduklarından bahseden birkaç makale okumanı tavsiye ederim dostum, dedi. "Ayrıca, aa bu karga konuşuyor diye cayırtı da yapma; gel seninle biraz sohbet edelim ama önce mutfaktan bir şeyler getir de atıştırayım; az önce yenge çörek pişiriyordu. Öyle güzel koktu ki..."

Siz olsanız ne yapardınız? Hanıma çaktırmadan gidip çöreği getirdim; yere bir gazete yaydım. "Zahmet ettin, eve götürsem daha iyi olacak, bir poşete koyarsan makbule geçer" diye gakladı ve ilâve etti: "Bu iyiliğin altında kalmam, istersen sana birkaç havadis aktarayım; yarın köşene yazarsın."

- İstemem dedim, "Minik kuştan sonra okuyucuya bir de "karga bana dedi ki" faslı açamam!" "Sen bilirsin" diye kımıldadı. "Aslında öyle manşetlik bir şey değil söyleyeceklerim; sadece açık istihbarat analizi!"

Hayretle bakakalmışım ki açıklamak ihtiyacı hissetti, "Şaşırmana gerek yok; ben de gazete okuyucusuyum; üstelik harf inkılâbından önce başladı gazete merakı bende; neyse, dinleseydin şunu söyleyecektim... Dikkat ediyor musun bilmem, bugünlerde Öcalan'la ilgili çok cici, çok şeker haber-yorumlar yayınlanıyor. Meselâ "BDP ile PKK beni aldatıyor, artık bunlarla görüşmem" demiş Adalet Bakanlığı'na yazdığı mektupta. Diğer taraftan bolca ev hapsi haberleri yapılarak odayı ısıtıyorlar. Hani Öcalan'a kalsa Kürt meselesi çözülecekmiş gibi bir hava estiriliyor. Al Öcalan'ı ciğerine sok, o derece..."

Yorumu beğenmemiş gibi omuz silktim, "Sen bilirsin, benden söylemek" dedi. "Ayrıca Leyla Zana ile ilgili fevkalade zarif ve sempatik haberlere dikkat etmişsindir mutlaka. Mesela hükümete yakın bir yazar şu kelimelerle niteliyor Zana'yı, 'Objektif, makul, sağduyulu'. Ayrıca Başbakan'la görüşmesinden sonra Zana'ya bir eşarp hediye edilmesi de çook anlamlıdır!

- Ne demeye getiriyorsun yaşlı karga diye gülümsedim. Yoo, dedi, "Öyle açık bir mesaj verdiğim filan yok; parçaları yan yana koyuyorum sadece; hani o meşhur iyi polis-kötü polis klişesi vardır ya; Kürt meselesinde de iyi çocuklar-yaramaz çocuklar saflaşması dikkatimi çekmeye başladı. Kandil'deki elebaşı bile barış lâflarıyla iyi çocuk safına kayıverdi. Suriye güdümündeki PKK'lılar ise kötü adam rolünde!"
- Ee, ne var bunda diye mırıldandım;
- Ankara'da bir şeyler oluyor dostum; önemli şeyler, diyerek çörek poşetini gagasına aldı. "Yılların ezberi bozulmaya başladı bir kenarından. Bugünlerde Ankara'ya uçup bakanlıklar mıntıkasındaki arkadaşlardan genel havayı koklamayı düşünüyorum. Eğer her gelişimde bana bir çörek verirsen, öğrendiklerimi seninle paylaşırım; akıllı ol; büyük resme anlam vermek istiyorsan Suriye'de olup bitenleri de ayrıca dikkatle takib et!"

Uçtu gitti. Hanım içerden, "Balkonda kiminle konuşuyorsun sen?" diye seslendi,

"Hiiç" dedim.

Beni Türk kebapçılarına emanet ediniz!

Hava kurşun gibi ağır... 1 Temmuz itibarıyla yürürlüğe giren yeni Türk Ticaret Kanunu, ilk hamlesiyle gönlümüzü yaraladı, kalbimizi dilhûn etti ve zaten tartışılmakta olan ifade ve fikir hürriyetine ağır bir darbe indirdi. Özetliyorum: Kamyon yazıları yasaklandı!

Artık Türkiye zihnî iklim itibarıyla daha karanlık, daha mağmum ve korkutucu bir iklime büründü. Nefes almaktan korkar hale geldik. Şimdi vecize söylerken bile şüpheli nazarlarla etrafı kolaçan ettikten sonra birbirimizin kulağına sessizce fısıldıyoruz:

-Beni sevme, sevdiğimi bil yeter!

Muhatabımız elini ağzıyla örterek sessizce cevap veriyor:

-Bir kavanoz reçel; bunlar da geçer!

Tamam mugalâta yapmayalım; düzenleme, seyir halindeki araçların sağına soluna yazılmış edebî ürünlerin, diğer sürücülerin dikkatini dağıtmaması için yapılmış olmalı. Araştırmacı gazeteci tarafım fena halde tembel bugün, dolayısıyla yeni kanunun -aynı gerekçeyle- yol kenarlarındaki reklam panolarına bir yasaklama getirmiş midir, bilmiyorum. Eğer akl-ı selîm harekete geçti ve yol reklamları da yasaklandıysa, Karadeniz usulü ekmek pişiren yolboyu

fırınlarını 500 metre geçtiğimizde bizi kimse ikaz etmeyecek demektir. Ne fena! Kamyon edebiyatının vicdanlarımızda açtığı vahim boşluğu şimdi neyle ikaame edeceğiz?

Ben olsam, fikir ve edebiyat hürriyetine açıkça kasdeden bu düzenlemeyi Ticaret Kanunu'ndan çıkarırdım zira son zamanlarda, özellikle Cumhurbaşkanlığı seçimlerine giden sürecin takvimi işlemeye başlayalı beri aldığı bir dizi şaşırtıcı kararlarla, milli birlik ve beraberliğe ilaveten kamyon edebiyatına en çok muhtaç olduğumuz şu günlerde kendisini topuğundan vurmakla hükümet (Düzde geçme beni, yokuşta mahcup ederim seni!) eşdeğer bir hata yapıyor.

Hata deyince hatırladım; nitekim bakınız, hatalı araçlardan hesap sorabilmek için arka tarafa yazılan "Hatalıysam filan numaraya bildirin" yazısından ilham alınarak türetilmiş büyük bir edebiyatın da hiçe sayılması nihai tahlilde sadece siyasî muhalefetin işine gelecektir. İzah edeceğim ama önce "Hatalıysam ara" edebiyatını hızla tarayalım: "Hatalıysam, sıkıyorsa ararsın, Hatalıysam aramızda kalsın, Hatalıysam baş başa (yüz yüze) görüşelim, Hep hatalıysam arıyorsun, canın sıkıldığında da ara." En güzeli ise şöyle: "Hatalıysan lütfen ara!"

Diyelim, TOKİ idaresi Samsun'da dere yatağına ev yaptı; olmayacak iş oldu, m2'ye 50 kilo yağmur düştü, koruyucu duvarlar yıkıldı, bodrum katı su bastı ve on kişi canından oldu. Yani ortada öyle ufak tefek değil, irice bir hata var! Kimi "aramamız" gerekiyor bu durumda? Hükümet adına konuşan bakanlar, "Hatalıysam bir ara görüşür, anlaşırız" mealinde şeyler söylüyorlar. Mesela, "Başta ben olmak üzere bir hatası olan varsa cezasını çekmelidir... Özellikle suçlu aramak yanlıştır, suçlu varsa zaten biz bunu ortaya çıkaracağız". Bir başka bakan ise şöyle mesaj vermiş kamyonunun arka tamponunda, "Hiç kimsenin bu acıları istismar etmemesi gerekir."

Bu sözlerin "Hatalıysam aramızda kalsın"dan ne farkı var? Burası en ciddi konu üzerinde bile 5 günden fazla fikrî takip yapabilme özrüyle mâlûl bir ülke. Haftaya görürsünüz, sel gider, kumu kalır. "Devletimiz bütün imkânlarıyla kazazedelerin yanında yer alarak zararları tazmin eder (Devlet böyledir, zararı önce tanzim- ardından tazmin eder; kötü bir kelime oyunu ama maalesef hakikat!)

E, hani kamyon edebiyatı yasaklanmıştı?

Bana kalırsa Avrupa ülkelerinde çıktıkları araştırma ve inceleme gezisinde zihnî teşevvüşe uğrayan vekillerin idealizmiyle alelacele yasaklanan kamyon edebiyatı alelacele serbest bırakılmalı; tatile giren Meclis acil gündemle toplanmalı, şike, TMK ve Danıştay'la ilgili kanunlarda yapıldığı gibi ilgili maddeler alelacele değiştirilmeli ve alelacele tatile dönülmelidir.

Niçin biliyor musunuz? Kamyon edebiyatçıları diyor ki; "Ya olduğun gibi görün, ya gözüme görünme".

Ve bir ikaz daha: "Eğer bu yazıyı okuyabiliyorsan, çok yaklaşmışsın demektir!"

Zeytinyağlı da yeriz, basma fistan da giyeriz

Kırk yıllık lise arkadaşlarımdan biri, geçenlerde bana ilginç bulduğu bir metin gönderdi; daha doğrusu vaktiyle isim listesine beni de dahil ettiği için gönderdiği her anonim belge kendiliğinden bana da geliyor.

Posta kutusu olanların başına sık sık gelen çoğu zaman sıkıcı, bazen de sevimli hadiselerdendir; bilirsiniz. Meşhur internet efsânelerinin medyasını da bu gibi muhtevasına dokunulmadan çoğaltılarak eşe-dosta gönderilmiş mektuplar teşkil ediyor. Gelelim mektubun ne idüğüne...

Metin gıda ve beslenme üzerine uzman bir bilim adamına ait; yani üfürük değil. Ana fikir itibarıyla mısırözü yağı veya margarin yerine zeytinyağı tüketmemizi, zeytinyağının daha sağlıklı olduğunu izah eden kısa ve ana fikri doğru bir yazı. Ne var ki muhtevasında akıllara ziyan bir komplo teorisi de barındırıyor. Şu günlerde komplo teorisi sokarıçına bulanmadan en mâkul tezler bile servise konulmuyor. Bu sevgili hocamız, çok değerli tavsiyesini bakınız nasıl bir komploya bağlıyor ki okuyunca bizler, "Vay canına, hain ve alçak herifler sağlığımıza nasıl kasdediyor, hatta neslimizin tükenmesi için sinsi sinsi çalışıyorlar!" diyebilelim.

Ondan önce küçük bir hatırlatmada bulunmam gerekiyor; az önce "Sokarıç" kelimesinden bahsettim; yeni yetmeler şimdi sadece sos deyip geçiyorlar; halbuki sokarıç, tam da sosun karşılığıdır. Hangi dilden Türkçeye geçtiğini bilmiyorum ama farketmez; sostan iyidir.

Zeytinyağından nefret ettiren besteler!

Efendim, komplo teorisi şöyle:

Hocamız işe Marshall planıyla başlıyor; harp sonrası 16 ülke, Türkiye'yle birlikte ABD'nin iktisadi yardım programına alınmıştı. ABD o tarihte dünyanın en büyük üreticisi. Mısır stoklarını eritmek için kolları sıvayan ABD'liler Marshall yardımından istifade etmenin şartı olarak Türkiye'nin mısırözü yağı almasını şart koşmuşlar (Hoca kaynak da gösteriyor, doğru olabilir yani). Buna paralel olarak Türkiye'de ilk margarin fabrikası kurulmuş.

Devamında diyor ki gıda uzmanımız, "Aynı dönemde yüzbinlerce zeytin ağacı söküldü, katliam yapıldı; halkımız mısırözü yağı ve margarine alıştırıldı; bu esnada zeytinyağı ısıtılırsa kanser yapar gibi yalanlar uyduruldu."

Doğru olabilir mi? Olabilir. Hoca devam ediyor: "Kalan zeytin ağaçlarının zeytini ve yağı ABD tarafından dolar karşılığı alındı, mısırözü yağı TL karşılığı satıldı." Bir dakika bir dakika!... Hani zeytin ağacı katliamı yapmıştık; uyanık Türk çiftçisi Amerikalıların müşteri

olduğunu fark edince zeytinliğini keser mi? Velev ki kesti diyelim, nasıl oluyor da hâlâ zeytin üretimde Türkiye'miz dünya 4'üncülüğünü koruyabiliyor?

Neyse, bunlar esas mevzumuz değil... Gıda uzmanımız asıl bombayı şu cümleyle patlatıyor:

"Bununla da kalınmaz, karalamak için tıpkı bugün yapılan halkla ilişkiler endüstrisi çalışmaları gibi 'Zeytinyağlı yiyemem aman, basmadan fistan giyemem aman...' diye türkü sipariş edilir ve ülkenin en gözde türküsü yapılır (...) Basma giyen kadınlar plastik giysilerle tanıştırılır."

El insaf yahu; Türkiye pamuklu tekstilinde başa güreşen bir ülke değil mi?

İşte vasati internet gezginini zevkten ve hayretten mest eden cümle budur. Devleti yöneten elimecbur Amerikancı maşalar, necib Türk milletini zeytinyağından soğutmak için derhal müzik adamlarına direktif vererek, "Halkı zeytinyağından nefret ettiren eserler besteleyin" demişlerdir. Bunun üzerine derhal Bursa yöresine ait o meşhur türkü derlenerek radyolarda çalınmaya başlamıştır.

"Ömer diyeceği ağzını büzüşünden belli oluyor" teşbihi üzere hocamız, yazısına şu cümleyle girmeyi uygun görmüştür zaten: "Bursa yöresine ait bu türkü 2 Kasım 1954 tarihinde İhsan Kaplayan'dan kaynak gösterilerek Muzaffer Sarısözen tarafından derlenmiştir. THM okunum sırası (Repertuar numarası) 1133.

Tarihini gününe kadar net gösteriyor, kaynak belli, derleyen kapı gibi Muzaffer Sarısözen; TRT'deki okunum sırası bile çok net: 1133. Ee, öyleyse iddia kesin derecede doğrudur!

Böyle güzel komplo teorileri sıcak havalarda insanda serin bir vantilatör tesiri yapıyor, ciddiye almamak şartıyla tabii.

...

Gıda uzmanımızın harikulade keşfi bir türkü sözüne dayanıyor; türkünün derlenme tarihi de üç aşağı beş yukarı tarihi dekora uymaktadır; öyleyse eksik parçaları tamamlamak çocuk oyuncağıdır.

Rahmetli Sarısözen sağ olup bu ilmî (!) tesbiti okusaydı herhalde gülmekten krize girer, ölmez de krizden sağ çıkarsa, "Ya Rabbi şu akılları bir günlüğüne bana da nasib et de rahat bir uyku çekeyim" diye niyaz ederdi.

Efendim, buracıkta alçak sesle fısıldamak isterim ki, türkü sözlerinin doldurma mısrâlarını ezoterik mânâlar vererek Türkiye'nin sosyo-ekonomik yakın tarihine şerh düşürmek, karşıdan cazip bir fikir gibi görünse de insanı madara edecek derecede tehlikelidir. Nitekim türküyü yakan şahıs, hemen ikinci mısrâ'da "Basma fistan giyemem" tesbitinde bulunarak, aslında zeytinyağlı yemekle, basmayla ilgilenmediğini açık açık izah ediyor. Halk edebiyatını biraz bilenler çok iyi hatırlar ki, dört mısrâlık türkü sözlerinin, mânilerin, koşmaların çoğunda ilk

iki mısrâ yastık hükmündedir, bu gibi mısrâlara "Doldurma" denir. Örnek verelim: "Acı biberim acı/ Ocağa koydum sacı/ Şimdiki kızlar kaçıyor Bandırmalı güzelim/ Nedir bunun ilacı"

İmdi bu sözlerden hareketle Balıkesir yöresinden Ali Taran'dan derlenen türkü sözlerini analiz ederek, "Acı biber yemeyelim, hele sacda hiç kavurmayalım çünkü Bandırmalı kızları tutana aşkolsun" gibisinden bir açıklama yapmakla, "Hükümet sipariş etti, Sarısözen de Bursa'ya gidip zeytinyağlı aleyhine türkü derledi" iddiası arasında fark yok!

İsterseniz bir örnek daha vereyim, Ankara havalisinde Yağcıoğlu Fehmi Efe'den derlenen "Alim gitme pazara/Uğratırlar nazara" sözlerini acemi bir sosyal bilimciye teslim ederseniz, akşama doğru şöyle bir sonuca varması mümkündür: "Türkler teşebbüs ruhu eksik, hımbıl bir millettir; nitekim Ali adlı kişiyi pazara gitmemesi için uyaran kişi, onun nazara uğrayabileceğini ileri sürüyor; öyleyse Türkler hem memur ruhlu hem de batıl inançlı bir topluluktur!"

Al sana mis gibi sosyo-ekonomik türkü analizi...

Bir-iki analiz daha yapalım mı sevgiyi okuyucular? (Yapalıım sesleri...) Peki, hatırınızı kırmayacağım, buyrun...

Hayır yapmayalım; çünkü bu işin sonu yok. Denizler mürekkep, ağaçlar kalem olsa türkü sözlerindeki doldurma mısrâların tahlilinden sosyo-ekonomik neticeler derlemenin dibine erişilmez, bence öylece bırakalım..

Niçin suç, niçin ceza?

Anayasasını yazmakla uğraşan bir toplum olmanın olumlu tarafını görmezden gelmeyelim; bu noktaya erişmek için hayli bedel ödendi ama hâlâ anayasa gibi temel hukuk belgesiyle uğraşıyor olmak, en az esas kadar önemli ayrıntılar üzerinde durmamızı geciktiriyor. Yeni bir anayasa yapmak toplumla devlet arasındaki ilişkileri yeni baştan tanzim etmek demektir. Anayasa aslî, diyelim ki medeni hukuk, ceza hukuku tâli önem taşıyor gibi bir kabul içindeyiz; hâlbuki modernleşme dönemindeki hukuk uygulamalarımız, tâli konuların en az aslî konular kadar ağırlık taşıdığını gösterdi bize.

Sözü hukukumuzun temel felsefesine getirmek istiyorum.

Hukuk felsefesi bir ayrıntı değildir, esasa dairdir; hukuk felsefesine mesafemizi hukuk fakültelerinde bu derse gösterilen ilgi ile ölçebiliriz; orada fark edeceğimiz gerek şudur: Biz hukuk üzerine düşünmekten ziyade hukuk düzenini yerleştirmekle ilgili temel meselelerle boğuşuyoruz. Ceza ve infaz sisteminin dayanması gereken felsefi temel hakkında yeterince tartıştığımız söylenemez;

Hangi eylemi, niçin suç kapsamına sokuyoruz; o eyleme hangi ölçüye göre, ne kadar ceza veriyoruz?

“Ceza”dan ne anlıyoruz, suçluya takdir ettiğimiz cezanın niteliği, kapsamı nedir; o cezayla suçlunun nasıl dönüşmesini ümid ediyoruz; ürkmesini mi, pişman olmasını mı, iyileşmesini mi?

Bu gibi sorulara vereceğimiz bütün cevapları birbiriyle tutarlı, anlamlı ve doğru kılacak temel yaklaşımımız nedir; hukukumuzu hangi ana fikirden hareketle oluşturduk ve sistemleştirdik?

Bu sorulara fiiliyatta verdiğimiz cevap, “Köroğlu gözün körolsun!” türündendir. Hikâye meşhur, dağda Köroğlu’na beddua ederek gezinen bir yaşlı kadına Köroğlu sorar: “Anacığım, niçin Köroğlu’na beddua ediyorsun- onu tanıyor musun, sana bir kötülüğü dokundu mu?” Kadın cevap verir, “Yoo, tanımam Köroğlu’nu; el böyle söylüyor ben de söylüyorum!”

Bizim elbette bir hukuk felsefemiz var; biz onu vaktiyle büyük külliyatlar hâlinde Avrupa hukukundan tercümeler yaparken bedavadan edindik. Batı hukukunun felsefesi neyse bizimki de odur; bir küçük düzeltme ile: Batı’dan hukuk külliyatı tercüme ederken Avrupa’da Faşizm ve Nazizm yükselişte idi ve hukukumuz ister istemez o karakteri taşıdı; şimdi temel insan haklarına dayalı ve ferdi ön plana çıkaran bir hukuk geçerlidir; biz de o emele göre Batı’nın açtığı saban izinden, gecikerek de olsa ilerlemeye çalışıyoruz. Bu esnada 1400 yıldır tecrübe edilen ve uygulanan İslâm Hukuku’nun bütün tecrübesini yok sayarak kulak ardı edişimiz ayrı bir fasıldır.

1999 yılında Öcalan bize teslim edildiğinde infaz felsefemizde önemli bir değişikliğe gitmemiz ve idam cezasını kaldırmamız telkin edilmişti; bu direktife icabet ettik. İdam kaldırıldı ve sınırlı miktarda protesto haricinde bu felsefi değişiklik bizde tepki uyandırmadı. Bugünlerde Öcalan’ın ev hapsine alınarak cezasının hafifletilmesi senaryoları konuşuluyor. “Onun Ömer diyeceği ağzını büzüşünden belliydi!” teşbihinde olduğu gibi ev hapsinin de yakında infaz sistemimize gireceğine kesin gözüyle bakabiliriz.

Ev hapsine karşı değilim; aksine, tıkanmaya başlayan “Hapis yoluyla infaz” sistemine bir havalandırma imkânı getirmesi bakımından tartışılmasını faydalı buluyorum. Bu arada dört başı mamur bir ilmî toplantı düzenleyerek suç, ceza ve infaz felsefemizin masaya yatırılması gerektiğini de düşünüyorum. Türk cezaevleri velev ki güllük-gülistanlık ve insan onuruna yaraşır bir işleyiş içinde olsa bile neyi niçin ve nasıl yaptığımız hakkında esaslı bir karara varmak ihtiyacımızı fark etmeli ve bundan vazgeçmemeliyiz.

İnfaz sisteminden ve dolayısıyla felsefesizliğinden kaynaklanan, usul problemlerini hâlâ tartışıyoruz. ÖYM’lerin statüsünü yumuşatan yeni düzenleme bu yüzden gündeme geldi. Uzun tutukluluk süreleri, mahkeme sürerken tutukluluğun bir ceza unsuru gibi yorumlanması, ağır hapishane şartları ve sair olumsuzlukları kendi akl ü irademizle çözmenin bir yolunu

bulmalıyız. Suç ve ceza (infaz) kavramları değişen şartlar çerçevesinde yeniden yorumlanabilmelidir.

Hukuk nizamını günübirlik onarımlarla ayakta tutmaktan vazgeçmemiz lazım.

Fetvâ

Milliyet Gazetesi'nden Gürkan Akgüneş'in Mimar Hacı Mehmet Güner'le şu meşhur Çamlıca projesi hakkında 4 Temmuz günü yaptığı mülakatı ancak dün okuyabildim.

Anladığım kadarıyla bu mülakatta söylenen sözler bugüne kadar yalanlanmış veya düzeltilmiş değildir.

Evvela Gürkan Akgüneş'e veya editörüne birkaç küçük "tembih"te bulunmak icab ediyor. Sohbetin bir yerinde Mimar H. Mehmet Güner'e ait, "... herhangi bir eski Osmanlı Selahaddin Camii'ne benzeteceğiz ama yeni bir projedir" cümlesindeki bariz yanlışlık, her ne kadar bazı boyundan büyük laflar etmiş ise de dinî mimari literatürüne âşina olduğunu varsaydığımız mimara ait olamaz: Selahattin değil Selâtin'dir. Bir başka editör veya muhabir yanlışı, yine mimara ait "Bir fiil ilgilenmiş olduk, 15-16 sene gönüllü olarak" cümlesiyle ilgili; Bir fiil değil, elbette bilfiil olacak! Evet, küçük ayrıntılardır ama konuşulan meselenin kavramlarına yabancılık şüphe ve ardniyet tesiri uyandırır!

Mülakatı dikkatle okudum. Mimar Güner, konuya vahim bir boyut getiriyor. Kanaatlerim şöyledir:

Mimar, söyledikleri ve konuya yaklaşım tarzıyla böyle bir proje için yanlış seçim olduğunu göstermiştir. "Neticede cami yapıyorsunuz, kubbesiz minaresiz olmaz" ifadesi pek naif duruyor. Tenkide bile değmez fakat sahibinin meseleden ne anladığını göstermesi bakımından ürperticidir.

Sâniyen, "Ecdadın yaptığından da geniş kubbe kullanacağız. Minareleri, yapılmışlar içinde en yüksek minare olacak, kubbe ölçüleri en geniş olacak. 105 metreyle Medine-i Münevvere'nin minarelerini geçiyor inşallah. İddialı bir proje" sözleri de İslâm mimarlık birikimine âşina bir mimarın ağzından çıkacak sözler değildir. Böyle sözler, Körfez emirliklerinin petrol parasıyla turist celbetmek için yaptırdıkları çılgın projelere veya Kâbe'nin omuz başına dikilen bî edeb gökdelenlerin bânilerine yaraşır, İstanbul için böyle cümleler kuran birine değil cami, değil mescid, bir iskele babası tasarımını sipariş etmek bile, büyük cür'et gerektirir.

Toparlarsak, özel durumlar dışında kamu bütçesiyle cami yaptırmak kötü fikirdir; tek kişinin arzu ve tensibi üzerine cami yaptırmak kötü fikirdir. Çamlıca'ya cami yaptırmak kötü fikirdir; kaldı ki câmiyi, İslâm mimarlığının rûhuyla temasa pek vakit bulamadığı anlaşılan bir mimara çizdirmek de kötü bir fikirdir; kubbesi en geniş, minareleri en yüksek cami yaptırmak berbat bir fikirdir; bu camiîn minarelerini Efendimiz'in Mescidi'ndeki minarelerin yüksekliği ile

mukayese etmek, kötüden de öte had bilmezliktir. Okuyucumun biri diyor ki, "Âşıklar bu câmide namaz kılmaz!" Niçin kılmaz diyeceksiniz? Efendimiz dâr-ı bekaya irtihâl ettiklerinde defnedildiği mescidinin üstünde ne kubbe, ne de yanıbaşında minare vardı. Öyleyse niçin bu haydarâne lâflardan inciniyor insanlar? Çünkü Urfalı Nâbi buyurmuş ki, "Sakın terk-i edepten, kûy-ı mahbûb-u Hudâdır bu/ Nazargâh-ı ilâhîdir, makaam-ı Mustafâ'dır bu." Ölçü edeb ölçüsüdür ve bu ölçü Hucûrat Sûresi'nin 2. Âyeti'nde altı çizilen, "Seslerini Peygamber'in sesi üstünde yükseltmeyin" ikazının uzantısıdır.

Hatırlatacak başka ölçüler, başka incelikler var ama gönlüm elvermiyor, dilim varmıyor, kıyamıyorum.

Sadece şu kadarını ifade etmek isterim: En irisini, en büyüğünü yapacağız diye rekora heves etmek İslâmî bir cehd değildir ey ilgili çevreler; Pozitivist doktrinin ilerlemecilik (Progressive) saplantısının zihinlere çaktığı bir budalalıktır (bkz. Guinness). Budalalıktır çünkü rekora mevzu eylemler ölçülebilir şeylerdir lâkin, İslâm'ın önemsediği temel ölçüleri ölçmek mânâsızdır, saded haricidir: İman, tevhîd, kalb-i selîm, huzur, iki cihan saadeti, sıdk, merhamet, muavenet, hürmet, muhabbet, hüsn-i muhafaza gibi kavramlar "rekor"a özne teşkil etmezler; onlar dahi mizân ve had ve "evsâd" üzredir.

Hatîme olsun deyû, Kanunî'nin ünlü Şeyhülislâmı Ebussuud Efendi üslûbuyla bir fetvâ hattı da biz çekelim:

Mes'ele: Bir şehirin nâdir meşcerelik yerlerinden birine, aslen ihtiyâç yoğ iken emîr Zeyd, bedeli mîrîden ödenmek üzre bir câmi inşâsını emretse ve mi'marı Amr dahi, "Minaresi mescîd-i Nebevî'ninkinden de mürtefî, kubbesi cemî kubbelerden azîm ola" deyu elfâz-ı garîbe eylese şer'an caiz olur mu?

Elcevap: Olmaz, Zeyd'e muâheze, mi'mar Amr'a dahi tevbe ve istiğfar icab edüb bu işten vazgeçseler daha evlâdır.

Kural böyledir: Dayağı aracı yer!

Lâfı yormadan aklımdakini söyleyim: Meclis Başkanı Cemil Çiçek'in yerinde olsaydım, CHP Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün'ün "Meclis'te cemevi açılsın" talebini istihâreye yatıp topu Diyanet'e aktardıktan iki ay sonra reddetmek yerine, kestirmeden "Hayhaay" der Gordion'un düğümünü çözerdim.

Sebebi açık: TBMM Kampüsü içinde bir cami var; öyle kıyıya köşeye sıkıştırılmış, depo veya arşiv odalarından tornistan edilmiş mescid filan değil, düpedüz cami. Vâkıa bu cami tâ 1957 yılında Meclis inşâ edilirken düşünülmüş, ancak 1987 yılında inşa edilebilmişti; mimarı, 2011'de kaybettiğimiz ünlü mimar Behruz Çinici'dir. Kubbesiz ve minaresiz tasarımı, arazinin tabii eğilimi içinde yarı yarıya kaybolmayı tercih ederek kütlesini mahcup bir nazarla radikal

laikçi nazarlardan uzak tutmaya çalışan edâsı mimarlık mahfillerinde hemen dikkat çekmiş ve eser 1995'te Ağa Han ödülü kazanmıştır. Ağa Han ödülü ki, İslâm dünyasının mimarlık Nobelidir. Bu camîin, TBMM kampüsü içindeki yarı mahcup, yarı "Ben de varım" edâsı, Müslümanlığın Türkiye'de toplum ve devlet arasında arada kalmış sûretine esaslı bir göndermede bulunduğu için dikkat çekici olup bu fikir, bugünlerde Mimar Emre Arolat tarafından Büyükçekmece'de zeminin iyice altına çekilmiş bir başka cami projesi ile yeniden hayat bulmaktadır. Mimarlık dersine nihayet vermeden önce "Cami'nin içi mi daha fonksiyoneldir, yoksa dışının monumental heybeti mi?" konusunda yeni bir münazara başlığı açmamızın çok isabetli olacağını hatırlatmak isterim; mevzu kıtlığında bunalan haber kanallarına armağanım olsun!

Lâfı yine uzattık. Meclis'te câmi var, emsâldir; öyleyse -Ulemâ beyninde ihtilâf çoğ ise de- başkaca ibadet yerlerinin olmaması için içtüzükle, kanunla veya anayasayla ilgili bir sıkıntı yok demektir. Binaenaleyh Hüseyin Aygün'ün, "Meclis'te cemevi isteriz" talebine Meclis Başkanı'nın, Diyanet'ten aldığı fetvâ üzerine, "Alevilik İslam içi bir oluşumdur. İslam dininin ibadet yeri camidir" şeklinde bir itiraz geliştirerek olumsuz cevap vermesi hakkaniyete uygun görünmüyor ve bu hususa aydınlık kazandırmak için yeni bir komplo teorisi lâzım; şöyle ki:

Diyanetimizin Aleviliği tarif ve sınırlarını tahdid yetkisi, çok su götürür bir tartışma konusudur ve en azından bir kısım Alevileri çileden çıkaran bir meseledir. Hüseyin Aygün'ün ateşte kızdırarak Meclis Başkanlığı'nın avucuna bıraktığı teklif, Meclis'teki Alevi vekillerin ibadet ihtiyacına pratik çözüm getirmekten ziyade pekâlâ yeni anayasada Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yeri konuşulurken hatırlanacak ibret verici bir hadise ihdâs etmek maksadına yönelik olabilir.

Hemen belirtmeliyim ki bu kızgın mesele etrafında en az taksîr, istemeden de olsa taraf haline getirilen Diyanet'tedir; bu gerçeği teslim etmeliyiz. DİB adına kim olsa, buna benzer bir resmî cevap üretmek zorunda kalacaktı. Gerek Hüseyin Aygün "Meclis'e cemevi isteriz" talebinde bulunurken ve gerekse Meclis Başkanı topu ustalıkla Diyanet'e aktarırken böyle bir cevapla karşılaşacaklarını gayet iyi hesaplayacak derecede zekî insanlardır. Cevap kaçınılmazdır ancak çelişki de aynı derecede kaçınılmazdır. Red cevabından kırgınlık veya öfke duyması beklenen Alevi kitlesinin hayal kırıklığı ise hiçbir politikacının görmezden gelemeyeceği bir tepki olduğuna göre, DİB niçin bu muhâtaralı mevzûda, Çevgân topu muamelesine maruz bırakılmış olabilir?

Komplo teorisinin can alıcı noktası budur: Benim görüşüm, çelişkinin bir kere daha göz önüne getirilip altını kuvvetle çizmek sûretiyle Diyanet teşkilatına yeni anayasa metninde yer verilmeyeceği veya şimdiye göre hayli zayıflatılmış ve fonksiyonu budanmış bir mevzide bırakılacağı şeklindedir. Mâlum kaziyyedir ki, insanları doğrudan gömleklerini çıkarmaları hakkında tek tek iknâ etmek yerine odayı ısıtmak daha politik ve pratik bir yaklaşım biçimi teşkil edebilir.

"Çok kötüsün, olmadık şeylerden olmadık mânâ çıkarıyorsun" diye bana ta'nedeceklere derim ki, "İçinizde en temiz niyetli olan bana bu fiske taşını fırlatsın!"

Gak gaak

Posta kutumu tam kapatmak üzereyken bir e-mektup daha düştü. Açtım, "Ta karşına bak" diye bir kısa not. Hoppala! Başımı kaldırıp pencereye göz attım, Karga cenapları! Camı açmam için işaret ediyor,

-Kusura bakma, pencere açamam, hava çok sıcak meâline gelen tarzanca el-kol işaretleri yaptım. A, bir e-mektup daha,

-Mühim analizlerim var; uzatma, balkon kapısında bekliyorum, diye bir not; altında bir hatırlatma; "O çörekten yine varsa makbule geçer ha!"

-Bizim mutfak mahalle fırını mı be, kerataya bak! diye söylenerek mutfağa geçtim, Neyse hoş-beşten sonra çöreği gagalarken mevzuya girdi. "Kuşlar âleminde" dedi, "Yaptığın tahliller büyük sükse uyandırıyor; gaza gelme ama bu kadarını da bil" diye ekledi. Burun büktüm, "Ben senden başka kuş tanımam ki" diye kötü bir espri yapınca çörek genzine kaçmış olmalı, gülerken çırpınmaya başladı, yere düşerken zor toparlandı. Su getirdim, sırtını tokatladım biraz.

-Yavaş ol, ciğerimi sökeceksin diye söylendi, "Şaka filan, Perşembenin gelişi Çarşambadan belli olmaya başladı. Numan Kurtulmuş, dükkânı kapatıp yuvaya dönüyormuş diye duydum, ne diyorsun bu işe?"

-Haberi minik kuş getirir diye biliyordum dedim, "Niçin bana soruyorsun ki?"

-Valla dedi, şunun için fikrini soruyorum; aklına geleni yazıyorsun öyle çat diye önünü ardını hesaplamadan; halbuki sizin âlemde hesapsız kalem oynatmanın mahzurlu olduğunu sanıyorum.

-Sen kendine bak yaşlı karga diye azarladım misafirimi, "Numan Bey'in kararı beni, evet şaşırttı ama umulmadık bir gelişme de değildi. Benim endişem, iktidarın bütün alternatiflerini bir şekilde yolunun üstünden kaldırmasıdır; alternatifsiz kalmak tekin bir şey değildir çünkü; en hâlis-muhlis tabiatı bile bozar bir şekilde..."

-Niye alternatifsiz kalsın ki iktidar; taş gibi muhalefet partileri var değil midir yani?

-Evet, muhalefet var ama taş gibi mi bilemem; bana kalırsa onlar hallerinden memnun. Çomak onların elinde, davul hükümetin omuzunda. Sadece CHP'de biraz kımıltı görüyorum ama doğrusu ümidim yok değişeceklerine dair...

Karga son çörek kırıntısını da hallettikten sonra hazım darlığına düşmüş gibi hıçkırarak kanadıyla midesini ovalamaya başladı, "Yahu" dedi, "benimki de biraz görgüsüzlük ama, bir şişe soda olsaydı hayır demezdim biliyor musun?"

-Soda kolay fakat karşılığında dişe dokunur bir tahlil isterim Karga, diye takıldım. Sodayı getirdim içti, dedi ki,

-Başbakan'ın ajandasını artık belli oldu. Orta vadeli en mühim hedefi Cumhurbaşkanlığı seçimleri... fakat şimdiki statüyle değil, daha başka türlü bir başkanlık arayışında. Şimdiden elini güçlendirmek istiyor. Yaptığı sondajlardan olumlu sonuç alırsa konuyu anayasa tartışmalarında da gündeme getirecek. Her hâl ü kârda Cumhurbaşkanlığı için yapılacak seçimin bütün siyasi dengeleri sarsabileceğini öngörüyor. Partiyi sağlama almak endişesinde... Şaka değil, referandum günlerini hatırla. Referandumdan daha sert bir kamplaşma, daha sert bir kampanya geçirecek Türkiye; karpuz gibi yarılacak kamuoyu...

-Biliyor musun dedim, "Boş boş konuşup çörek tüketmekten başka numaran yok senin; bu söylediğini herkes biliyor zaten. Bunları geçelim de sen bana şu uçak kazasının içyüzünü anlatıver; ne diyor Ankara'daki karga arkadaşların?

-Valla onu hiç sorma, derken yeniden hıçkırığa tutuldu bizimki, biraz sakinleştikten sonra anlatmaya başladı,

-Uludere krizini andırır bir hadiseye benziyor düşen uçak meselesi diyorlar -hıck!-; bilinenlerin hepsi kamuoyuna açıklananlardan ibaret değilmiş -hıck!- Veri toplama konusunda sınıfta kaldığımız söyleniyor -hıck!-, o yüzden konuyu zamana yayıp ağırdan alıyorlar diye duydum -hıck!- Ben artık gitsem iyi olacak, -hıck!- Hadi bana müsaade...

-Acele etmeseydin, daha karpuz kesecektim diye takıldım. Zorlukla kanat çırpıp yükseldi. Tâ uzaklarda bile uçarken hâlâ hıçkırdığını görebiliyordum.

Sofra mizahı

Ramazan'ın eli kulağında. Çoğumuzda tatlı bir heyecanla karışık, içten içe hafif bir endişe: "Havalar sıcak, günler uzun; acaba dayanabilecek miyiz?" şeklinde pimpiriklenmeler...

Dayanacağız inşallah, lâkin işin endişe faslını görmezden gelmeyelim; o kadarcık meşakkati olmasa, iftar saatlerine yaklaştığımız dakikalarda ruhumuzu incelten oruçluluk sevincinin lezzeti olur muydu?

İftar dedim de bakın aklıma ne geldi?

Tamam, hocalar, muallimler, imam efendiler bugünlerde dört koldan taarruza geçerek tembih üstüne tembih yağdırmaktalar: "İftar olunca güzel yiyecekleri görüp bağından boşanmışlar

gibi saldırmayın efendiler. Sofradan doymadan kalkmaya bakın. Hafif şeylerden az miktarda yiyin. Fazla yemekten ötürü fesada uğramak orucun ruhuna aykırıdır!"

Doğru, aslında söylemeseler de bunları biliyoruz; biliyoruz fakat... dayanamıyoruz işte; hafif tertip ölçüyü kaçırıyoruz; bazılarımız hafif tertibi geçip enikonu endazeyi kaybediyor, kantarın topuzu kırıp kendini kaybetmiş halde soda şişelerine, karbonatlı ilâçlara savlet ediyor.

İşte bu hafta, yemek yerken kantarın topuzunu kıran "bir kısım" arkadaşlarla dalgamızı geçeceğiz; belki zaman zaman bizim de alay ettiğimiz zevâtın hallerine büründüğümüz olacak. Allah affetsin.

Dersimizin adı "Sofra Mizahı". Yazarı Şener Şahin; kitabın tam adı, "Klasik Arap Edebiyatında Sofra Mizahı, Tipler ve Temalar" Altbaşlık, "Oburlar, Tufeylîler, Cimriler, Bedevîler, Sarhoşlar" Geçen sene Bursa'da yayınlanan (Emin Yayınları) kitap tam bir Ramazaniyelik efendiler. Hemen ciddi bir edâ takınıp, "Mübârek ayda, onbir ayın sultanında dinî ve ahlâkî mev'ızeler talim etmek yerine elâlemin serhoşu, oburu, otlakçısı hakkında ilmî tetkikatta mı bulunacağız" diye yüzünüzü buruşturmayınız lütfen. Okumak, sözün gelişi yürümek gibidir; arada dinlenir, tempo değiştirirsiniz ya, saded harici eğlendirici şeyler okumayı da böyle kabul etmeli.

Kitabı, ara-sıra hafif şeyler okumak ihtiyacı duyan herkese tavsiye ediyorum; ayrıca önemle hatırlatmak isterim ki oburlar, cimriler, kaba-saba adamlar hakkında kitap okumak, mefhumun muhalifinden hareketle böyle ayıplanacak şeylerden uzak durmak tembihini de ihtiva eder.

Oburlardan başlayalım mı?...

Bir mecliste bir grup obur, yemeklerle ilgili hayaller kurup şu da olsa, bu da olsa da yesek diye sohbet ediyorlardı. İçlerinden birisi sohbete katılmıyor susuyordu. "Sen neyi arzuluyorsun, canın bir şey çekmiyor mu?" diye sorduklarında şöyle cevap verdi:

- Söylediklerinizin gerçekleşmesi için dua ediyordum!

Bir kadın, eğer dileği olursa devrin ünlü oburu Meysera et-Terrâs'ı doyuracağına dair adakta bulunmuştu. Muradı gerçekleşince Meysera'ya gelerek, "Ne olur biraz ölçülü ye" diye yalvardı ama Meysera kadına acımadı ve tam 70 kişinin doyacağı kadar yemek yedi.

Ünlü hadis âlimi el-A'meş evinde bir bedeviyi misafir etmiş ve ikram niyetine ortaya taze hurma getirerek en iyilerini seçip misafirinin önüne koymaya başlamıştı. Bedevî durumu görünce ev sahibine acıdı ve dedi ki:

-Benim için boşuna zahmet çekmeyiniz efendim; zira zaten tek hurma kalmaksızın hepsini yiyip bitireceğim!

Cemmâz adlı nüktedan bir şahıs, pintiliği ile mâruf birinin evinde yemek yiyordu. Hizmetçi tabağına çorba koyarken dikkatsizlik eseriyle Cemmâz'ın elbisesine biraz çorba döktü. Ev sahibi hemen uşağına, "Koş, hemen bir tas su getir de yıkayıversin, yağın lekesi kalmasın" diyerek azarladı. Çorbayı lezzetsiz bulan, bunu söylemek için münasip bir vesile arayan Cemmâz hemen lâfı gediğine koydu:

-Lüzum yok efendim, çorbanız elbiseme zarar veremez, zira içinde yağ namına bir zerre bile yok!

Muaviye, sofrasında görgüsüz hareketlerle yemek yiyen bedeviye dayanamadı, "Eline hakim ol biraz" diye ikaz etti. Bedevî, yemeye devam ederek şöyle cevap verdi: "Asıl sen gözüne hakim ol!"

Az önce bahsi geçen el-A'meş'i bir grup dostu ziyarete gelmişti. A'meş misafirlerinin önüne ekmek ve tütsülenmiş kuru et koyarak, "Buyurunuz, yiyiniz" dedi. Misafirler de önlerine konulanı alelacele bitirip bir başka yemeğin gelmesi için manidâr bir edâ ile beklemeye başladılar. Durumu fark eden A'meş kalkıp mutfağa gitti bir süre sonra elinde bir kucak samanla döndü ve samanı sofraya koydu. Ev sahibinin ne yaptığını anlayamayan misafirlerine şöyle hitab etti:

-İnsanların yemeğini az önce önünüze koydum ama dilerseniz sırada hayvanların yiyeceği var; buyurun onu da yiyin!

Oburun biri sabahın çok erken saatlerinde kahvaltı yapmak itiyadında idi. Hane ahalisi ona, "Herkes gibi güneş doğuncaya kadar bekleyip sabretsen olmaz mı?" dediler. Obur şöyle cevap verdi:

-Alt tarafı bir kahvaltı için Horasan'ın ta öbür ucundan çıkıp gelecek olan güneşi beklemeye ne hâcet var ki?

Adamın biri karnını doyuran bir bedeviye selam verdi. Bedevi, ağzı dolu olduğu için vaktinde cevap veremedi, alelacele lokmasını yuttuktan sonra, "İnşallah selamını hep ağzı boş kimseler alsın" diye cevap verip yemeğine devam etti.

Sofrada yemek yiyen arkadaşına selam veren adam, "Buyrun" teklifini duyunca hemen sofraya oturup atıştırmaya başlamıştı. Arkadaşı, "Biraz yavaş ol bakalım; anlaşılan sofra âdâbından haberin yok" diye çıkıştı. Bunun üzerine misafir, "Nedir o âdâb?" diye sordu. Ev sahibi anlatmaya başladı:

-Ben sana buyrun dediğim zaman sen 'Afiyet olsun' demelisin ki böylece söz karşılıksız kalmasın.

Bu söz üzerine canı sıkılan misafir, "Ben seni selam verip almaktan muaf tutuyorum" dedi, ev sahibi ise buna cevaben, "Ben de kendimi 'buyrun' diyerek seni sofraya davet etmekten muaf tutuyorum" dedi.

Nasib olursa önümüzdeki günlerde bu tatlı kitaptan hoş nüktelere devam ederiz. Bize Arap edebiyatının pek bilmediğimiz bir vechesini tanıtan yazar Şener Şahin'i tebrik ediyor, bazı anekdotları naklederken ifâdeye müdahale ettiğim için kendisinden özür diliyorum. Hepinizin Ramazan'ı mübarek olsun.

Ola orası qahvedir

Tesâdüfün böylesine bilmem ne denir; geçen hafta "Bacanak durumu"ndan Topkapı Müzesi'ndeydim.

Saraya duhûliye ücretinin, miktar bakımından Anadolu'nun muhtelif bir bağrında sulak yerden arsa fiyatına tekabül etmesine aldırış etmeden, "Padişahımız Efendilerimiz"in hususi "Residance"larına biz de dâhil olduk. Nâm-ı hesabıma Kültür Bakanlığı'nın şahsımdan tahsil buyurduğu bilet parasını helâl ettim zira, öğle vaktini saray derûnundaki Sofa Camii'nde, Sarayburnu'na müteveccihen püfür püfür boğaz rüzgârı refakatinde edâ etmek, parayla ölçülür saadetlerden değildir.

Saadet deyince aklıma geldi, Hırka-i Saadet kısmının önündeki uzun ziyaretçi kuyruğuna giremedim çünkü güneş altında takriben bir saat ayakta dikilmeye cesaret edemedim; daha önce birkaç kere görmüştüm zaten. Sadece girişteki revakın gölgesinde soluklanarak Mukaddes Emanetleri ziyaret iştiyâkındaki insanları uzun uzun seyrettim ve bu esnada daha serin bir mevsimde, hatta ziyaretçilerin olmadığı bir tatil gününde hususi torpille sarayı enine boyuna gezmenin ne kadar tatlı bir fantezi olacağını hesapladım. Meğer ben böyle sinsî ve bir miktar VIP statüsünde hayaller kurarken elin oğlu çoktaan hayâllerimi tahakkuk ettirmiş bile...

O unutulmaz ve hiç unutulmaması gereken "411 el kaosa kalktı" manşetinin mucidi Hürriyet yazarının serin Mart günlerinde, "Uzun dönem arkadaş" kontenjanından ahbabı İlber Ortaylı'nın bilgi ve ilgisi tahtında Sarayın Hırka-i Saadet kısmını özel olarak ziyaret ettiğini gazetede görünce hemen takvime baktım; evet, Ramazan'a beş gün kalmıştı ve bir kısım medyamızın yavaş yavaş Ramazan havası almak için ağzını açıp kapaması mahya, iftar çadırı kabilinden bir Ramazan klasiği olarak beklenen bir şeydi. Mart'ta yapılan haberin buzluğa konulup Ramazan sıcaklarında servise verilmesi habercilik açısından kötü bir fikir olmakla beraber, esasen ortada haber diye bir şeyin olmadığını kabul edersek pek de zararlı bir şey değildir. Hürriyet'in sâdık okurları "Nefeslerini tutup, tarihte gizemli bir yolculuk" yapıyormuş gibi yapabilirler yani; mahzuru yoktur...

Bu noktada müsaade buyrulursa, günün mânâ ve önemine pek muvafık düşeceğini zannettiğim eski bir fıkrayı hatırlatmak isterim.

Hadisenin 1921 kışında, Sivas'ın doğu mıntıkasındaki Koçgiri İsyanı esnasında geçtiği rivâyet olunuyor. İsyanı bastıran Sakallı Nurettin Paşa'nın kılıcından kaçarken dağlara vurup, gecenin bir vakti tipiye yakalanan Alevî-Kürt bir hemşehrim, tam donmak üzere iken yakınlarda bir ev karaltısı farkederek son bir gayretle oraya yöneliyor. Muhtemelen köpeklerin ortalığı velveleye vermesinden dışarıda birinin olduğunu farkeden ev sahibi, yarı ölü halindeki yolcuyu hemen içeriye alıyor. Elini ayağını, gövdesini karla ovup, sıcak bir çorba içirdikten sonra ocağın kenarına yatırıyorlar ki biraz kendine gelsin, toparlansın.

Bu arada hatırlatmayı unuttum; ev sahibi Sünni bir hemşehrim oluyor.

Birkaç saat mışıl mışıl güzel bir uyku çeken kahramanımız, gözlerini açınca ev sahibini görüyor. Selâm-kelâmdan sonra Alevi-Kürt hemşehrim ev sahibine, "Bir güzel uyudum, bir güzel rüyalar gördüm ki sorma" diyor. Ev sahibi, "Ne gördün anlat bakalım" diyor: "Rüyamda diyor, cennetteydim!". Bir Alevi'nin tek başına cennete gidebileceğine pek aklı yatmayan ev sahibi, "Bize eğlence çıktı" fikriyle başlıyor alayla karışık sorguya: "Yaa, cennetteydin demek; kimleri gördün bakalım orada?"

"Oo" diyor, "Kimleri görmedim ki, bizimkiler hep ordaydı. En başta Hazreti Ali efendimiz; ondan sonra Hazreti Hasan ve Hüseyin Efendilerimiz, Fatıma Validemiz..." "Ee, sonra

sonra?" diyor ev sahibi. "Sonra" diyor, "İmam Cafer el Bakır, İmam Muhammed el Askeri... Hatta Alişan begimiz bile oradaydı!"

Sünni ev sahibi bu cevaba bozuluyor, "Yahu diyor, bizden (yani Sünnilerden) bir Allah'ın kulu kimse yok muydu koca cennette?"

Bizimki bıyık altından gülümsüyor ve biraz da gururla karışık bir küçümsemeyle şu cevabı veriyor:

-Hele hele hele... Ola orası qahvedir?

Şimdi bu fıkranın ne gereği vardı diyeceksiniz? Efendim siz o kadarını esasen tahmin edersiniz.

Futbol+siyaset= Ötanazi

Hayır, taraftarlık böyle bir şey değil; hatta bu, fanatizmden de öte, başka bir şeyle karşı karşıyayız.

Taraftarlığın nasıl bir şey olduğunu az çok hatırlıyorum; bir süre evveline kadar ben de -çoğumuz gibi- bir futbol takımını tutuyor, taraftarlık kimliği altında zaman zaman çocuklaşıyor, kendimce heyecanlanıyor eğleniyordum; takım tutmaca oyununun bazen, galibiyet golü ofsaytten atılmış olsa bile sevindirici sonuçlara ulaştığı da oluyordu.

Önceki hafta şike davasına bakan mahkemenin kararını açıklamasından sonra şahit olduklarımız, Türkiye’nin sosyolojik profilinde yeni bir konu başlığı teşkil edecek derecede önemli, şaşırtıcı ve vahimdir. Önemlidir çünkü olup bitenlerde basın-yayın dünyamız bir güç, bir iktidar unsuru olarak hisse sahibidir. Basın organlarının “olanı anlatmak ve haberdar etmek” yerine kendisini davada taraf durumunda görmesi önemlidir; sadece basınla da kalmıyor, siyaset dünyası, iş adamları, kamuoyu önderleri gibi etkileme gücüne sahip çevrelerin futbol endüstrisini “başka bir şey”e dönüştürme hevesiyle karşı karşıyayız; vaktiyle aynı basın gücü Ergenekon lobisinden yana ağırlık koymuştu; öyle bir tutum.

Şaşırtıcıdır, çünkü pek az davaya nasib olacak derecede titiz ve hassas yürütülen soruşturma ve hazırlık safhasından sonra alınan mahkeme kararı hiçe sayılırcasına -en azından bir grup taraftar kitlesi- hâlâ mâsumiyet karinesi üzerinden itirazlarına devam ediyorlar. Mahkeme kararı bu davada “Sürecin sonu” niteliğinden uzak bırakıldı, buharlaştırıldı. Sanki iddianame henüz açıklanmış ve asılsız, hatta iftira niteliğinde ithamlarla doluymuş gibi bir rüzgâr estiriliyor. Suç muğlaklaştırılırken mahkûm edilenler, tarihte eşi benzeri görülmemiş bir iftiranın mağdurları mevkiine konularak kahramanlaştırılıyor.

Vahimdir çünkü herkes biliyor ki Şike davasının ideolojik ve siyasi boyutu yoktur; hadise sportiftir ve hukukumuzda yüz kızartıcı suçlar kapsamına giren türde bir eylemdir; buna

rağmen davanın karardan sonra bile politikleştirilmesi, gerilimin dost ve düşman kuvvetler arasında cereyan eden bir mücadele şekline büründürülmesi çok dikkat çekicidir.

Vahim, çünkü karar açıklanıp tahliyeler gerçekleştikten sonra bir gazeteci-yazarın davanın merkezindeki sanığın ağzından yazdığı beyanlar -hemen ertesi gün tekzib edilmesine rağmen- gerilim yaratmaya ve kamplaştırmaya yönelik ustalıklı psikolojik hamlelerle doluydu. Futbol patronluğu, artık siyasi mücadelenin bir başka boyutu hâline getiriliyor.

Mahkûmiyet kararından hemen sonra, ancak Yargıtay sürecinin hemen başında davanın hukuk ekseninden uğratılarak "düşman komplosu" şeklinde sunulması, sair zamanlarda sâfiyâne, hatta çocukça bir taktik olarak görülebilir. Dava esnasında bir numaralı sanığın yürüttüğü savunma taktiği, eylemlerinin niçin doğru olduğunu izah edip mahkemeyi ikna etmek yerine davanın kötü güçler tarafından iyi insanlara yöneltilmiş bir saldırı olduğunu ileri sürmekten ibaretti. Bu taktik mahkemede itibar bulmadı, mahkûmiyetle sonuçlandı.

Futbolla siyasetin birleştiği yerde, yeni ve şaşırtıcı gelişmelere yol açabilecek bir sürecin mühendislik çalışmaları başlıyor. Özetle:

-Fanatik taraftarlık, toplumda yaygın genel değer yargılarının dışında, kulüp aşkını merkeze alan yeni değerler üretiyor ve bu değerler kendine mahsus bir ahlâk telakkisine yol açıyor.

-Bugüne kadar siyasetin yanı başına ve paraleline yedeklenerek ve hep ricacı bir eda ile yola devam eden futbol yöneticiliği üslubunda bir değişme söz konusudur. Bugüne kadar siyasetçi lutfederek "veren", futbol yöneticisi ise rica ederek "alan" durumundaydı; şapkalar değişiyor.

-Bazı futbol yöneticilerinin fanatik taraftar nezdinde inşa edilen yüksek güvenilirliği, kulüp amblemi ile örtüşen yeni bir siyasi liderlik ve örgütlenmeye dönüşebilir.

-Olup bitenlerin futbolun kendisine, kalitesine ve kültürüne hiçbir katkısı yoktur; bu gelişmelerin tabii uzantısı, futbolun Türkiye'de artık "Eğlence" ana başlığından uzaklaşması olacaktır. Bir mânâda futbol sektörü, kulüpleri, yöneticileri, basını ve yayıncı kuruluşları ile ötanazi hakkını kullanır gibidir.

Evet, bu, bildiğimiz, âşinası olduğumuz bir olgu değil; yeni ve başka bir şey. Futbolun ölümünden zarar görecek herkes olup biteni sadece seyretmekle yetiniyor. Önümüzdeki günlerde çok daha ilginç gelişmelere şahit olabiliriz.

Yar bana bir alternatif meded!

Meseleye bir başka açıdan bakmayı deneyelim: Numan Kurtulmuş'un, suyun yatağını bulmasını andırır bir tabiilikte iktidar partisine iltihakından sonra muhtemel bir seçimde oy kullanmak için listeye göz atan sağ eğilimli vatandaşın tercih ıskalası biraz daha daraldı.

Mutedil şahsiyeti, yapıcı tavırları ile muhalefette takdir görmesine rağmen sempatiyi oya dönüştüremeyen Kurtulmuş'un, AK Parti'ye katılması ne anlama geliyor? HAS Parti 2011'de 327 bin oy aldı; bu rakamın tamamen parti değiştirdiğini saysak bile siyasette böyle hesapların geçerli olmadığını daha önce de görmüştük. Doğrudur, özellikle büyük şehirlerde 300 bin ilave destek yerine göre cirminden daha fazla vekile tekabül edebilir ama AK Parti'nin kendi alternatiflerini ikna yoluyla bünyesine katmasının aritmektikten daha ziyade bir mânâsı var: Bir nevi, "İlk seçimde sağ seçmen AK Parti'ye mecbur kalacak" hesabı...

AK Parti, sağ seçmenin bir mânâda çaresizliği üzerine hesap kuruyor. Kurtulmuş'la başlayan davet hamlesinin, dolaylı yollardan üç aşağı beş yukarı aynı kulvardaki sağ siyasi kuruluşlara, Saadet Partisi'ne, BBP'ye ulaştığını görebiliyoruz.

AK Parti'yi dördüncü dönem için kendi zihninde dinlendirmeye karar veren bir seçmenin gidebileceği başka adres yok mu? Kâğıt üzerinde var ama fiilen öyle bir parti yok; olabilme ihtimâli olanlar da teker teker ikna edilerek veya "Beni de ikna et abi ne olursun!" davetlerine hay hay denilerek denklemden çıkıyorlar. Böylece seçmenin AK Parti'ye, "Seni destekleyeceğim ama gitgide eleştirilemez ve lâyüsel hâle gelmen de hoşuma gitmiyor" diye baskıda bulunma imkânları iyice daralıyor; civarındaki bütün esnafı ortak alıp muhitin tek AVM'si olmak tekelini kuran bir firmayı andırmaya başladı AK Parti. Aynı durumu, sevgilisini çok kıskandığı için gece kulübünü kapatıp diğer müşterileri kapı dışarı ettiren Yeşilçam romantizminin eşsiz karakterlerinde de görürdük vaktiyle.

Eh, bu hesap kısmen doğru tahlillere dayanıyor. Başbakan'ın ara sıra denk getirip muhalefete, ama özellikle MHP'ye şükranlarını sunması sadece nezaketinden kaynaklanmıyor! Siyaset tarihinde kendi muhalefetinden gıdalanarak büyümek herhalde çok az partiye nasib olmuştur.

AK Parti'nin Meclis'teki muhalifleri, lâf ebeliğine dayalı 'theatral' eleştirileri ile hükümeti denetim altına almaktan çok ona yeni iktidar alanları açmaktan kurtulamıyorlar. AK Parti'nin "Öcü" gibi korktuğu, ona bakarak hizaya geldiği ve kontrollü davranmak ihtiyacı hissettiği bir siyaset odağı kalmıyor. Ben bu tablodan hoşnut değilim. Başbakan, kendi şahsı etrafında ortak kabul gören vazgeçilmezliğini ortaya koyarak orta vadeli beklentilerini topluma dayatmamalıdır. Doğrudur, her siyaset adamı kendince bir gelecek hesabı yapmakta haklıdır ama Başbakan müstesnâ, zira bu hesabında diretirse, yakın zannettiği hedeflerin uzağında kalması pekâlâ mümkündür. Bütün eğilimleri birleştirmek, şaşırtıcı bir şekilde eğilimsizlik manzarası gösterebilir ve bugüne kadar iş gören kimyâ aniden bozulabilir.

Bu akıl yürütme tarzının tuhaflığını kabul ediyorum; halen iktidarda olan birine, "Kendi muhalefetini yutmak yerine onlara yaşama şansı vermelisin" demek düz mantığa aykırı görünüyor fakat o doğru sözü hatırlatmanın yeri geldi: "İktidar insanı bozar, mutlak iktidar mutlaka bozar". İktidarların güç mağrurluğuna kapılması ise sadece kendilerinin değil, bütün toplumun vakit ve enerji israfına yol açacaktır.

Bu faslın hatîmesi olarak, genel itibarla sağ seçmen kitlesine tercih ânında, "Yine de AK Parti, bunlardan iyidir" dedirterek koca bir kitleyi "Eli mecbur" statüsüne getiren bilumum muhalefet kuruluşlarına sitemlerimi arzetmek isterim!

Ne demek istediğimi anlayabilirler mi dersiniz?

Dik dur, dik otur

İki gün önce İbrahim Öztürk, "Herkes seyrediyor" başlığıyla önemli bir yazı kaleme aldı; önemli ve öfkeli bir yazıydı. Celâdet, yerinde ibraz olunduğunda ilâç gibi şifalı bir şey oluyor. Hepsine değil ama bazı Karadenizlilere de yakışıyor doğrusu.

"Camia ile parti küsünce sen de mi saldırıya geçtin?" demeye getiren bir okuyucumsu mektubuna ateş püskürüyor kalem arkadaşım, "Bu suçlama son dönemlerin en ahlaksız sansürü" diyor; vallahi az bile diyor.

"Okuyucumsu" okuyucudan farklı bir kategori; onları ben mektuba şöyle başlamalarından tanıyorum artık, "Şu kadar yıllık gazete abonesiydim ama, falan yazınızdan ötürü artık aboneliğimi kesmeye karar verdim..."

Önceleri ciddiye aldığım oldu; belki içlerinde birkaç hakiki abone de vardı ve birşeyleri beğenmeme haklarını kullanarak yazarı protesto ediyorlardı ama "Benim istediğim gibi yazmazsan abone olmam" sesleri, yavaş yavaş hafif tertipten koro haline gelmeye başlayınca farkettim ki yeni bir okuyucu türü ile karşı karşıyayız: Hayır, gazeteye abone filan değil, gazeteyi bedavadan, yani internetten takib ediyor ve abone imiş gibi davranıp kendine bir eğlence bir iş çıkarıyor, zevkleniyor. Hele bir de, nezaket icabı ciddiye alıp da cevap vermişseniz değmeyin keyfine...

"Camia ile küsünce sen de mi hükümete saldırıya geçtin?" ithamı, işte tam bir okuyucumsu cümlesi ve kabul etmek lazım, semantik açıdan hayli dolgun: Birinci katmanında, "Sen cemaate mensupsun" klişesi var (Bir gerçeği teslim edelim ki, Cemaat mensupları, kendileri ile ilgili haberlere gösterdikleri aşırı ilgi ve dikkat farkedileli beri hâlâ devam etmekte olan bir sömürünün nesnesi haline geldiler. Cemaat kavramı ise mânidar imâların içine sıkıştırıldığı bir paket sembol yapıldı). İkinci katmanda, "Siz işinize gelirse hükümetle iyi geçinirsiniz, kötü zamanda terkedersiniz, belkemiksiz oportünistler" imâsı; üçüncü katmanda "Sizde sürü insiyâki var, biriniz ne yaparsa öteki onu izler", dördüncüsü, "Senin şahsına bağlı bir fikrî duruşun yok ve olamaz" kılçığı vesaire vesaire... İbrahim Öztürk güzel hülâsa etmiş durumu, bu ahlâksız bir davranış ve örtülü bir sansür. Okuyucumsu sansürü.

Çoğu yazar, gazetede yayınlanan e-mail adresinin kutusunu ömründe bir kere açmamıştır bile. Okuyucumsu, yazılarını Olemp yaylalarında kaleme alarak aşağılara gönderen yazar takımına

on kuruşluk e-posta ile erişip böyle zevzekçe bühtanlarda bulunamaz; onun biricik zevki, kendini adam yerine koyanların canını sıkabilmiş olmaktan aldığı zevktir.

Hiçbir iyilik ve hüsnüniyet cezasız bırakılmamalıdır okuyucumsuya göre...

Gelelim şu meşhur küslük-ayrılık meselesine... Camia ile hükümetin şimdiki küslüğü ile dünkü ahbaplığı arasındaki fark hakkında doğrusu hiç fikrim yok, çünkü şahidi olmadım. Bildiğim şudur: Bu memlekette yarışa herkes gibi başlangıç çizgisinden başlamak bile alınır-satılır bir nesne haline getirildiği için, sıradan vatandaşların kullandığı haklara dokunmak bile torpil gerektirir olmuştur. O meşhur cemaat-hükümet yakınlığının bütün anlamı budur bence; devletten dayak yememek, eşit muamele görmek, itilip kakılmamak, adam yerine konulmak hakkıdır. Bu hakkı kullanamıyor olmanın nasıl bir şey olduğunu, hükümetin bakanları ve vekilleri gayet iyi hatırlayacaktır çünkü daha dün gibiydi.

Bir başka tesbitimi paylaşayım: Bu beraberlik, 2007 yılında uç gösteren tehlikeli dönemlerde kader ortaklığına dönüştü, referandumda zirveye çıktı. O gün yol arkadaşlığı edenlerin talebi, deryalarda filolarca gemi, ucuz kredi, özelleştirme ihalelerinde avanta, orman arazilerinde arsa değildi ki efendiler, bildiğiniz şeylerdi: Askeri vesayetin kırılması, demokratik reformların hızla hayata geçmesi, yeni bir anayasa, vatandaşları için daha güvenli bir ülke... kısaca yarışa herkesin başladığı yerde başlamak.

Arada dargınlık var diye sanki yüz kızartıcı bir suçta ortaklık edilmiş gibi bir suçluluk haletine bürünmek kesinlikle doğru değil. Resmen ve alenen yüz kızartıcı suçtan hüküm giyenlerin kahraman gibi gezdiği bu ülkede sıradan vatandaşın, üstelik "Siyâsetten tahâret"in kadr ü kıymetini bilen vatandaşın, sıradan haklarını kullanmak için siyasetle ilgilenmek zorunda kalmasıdır asıl yüz kızartıcı suç...

Eskiden, "Ekşi yemedim ki dişim kamaşsın" derlerdi.

Şu içki tartışmasını artık tadına bıraksak

"Mübarek Ramazan'ın üçüncü günü bahsedecek başka mevzu kalmamış mıydı be adam!" diye aksilenmekte haklısınız fakat neyleyelim ki bu da bir nevi memleket meselesidir.

İçki eşiktir, yol olmamalı

Eskiden içki içmeyenlerin bir kısmı, içki içenlerin bir kısmına böyle açıktan ta'netmez, "Allah kurtarsın; Allah ikrahlığını versin, vah vah!" der veya düğünde, şenlikte güyâ gizli gizli tezgâh altından yapılan votkalı meyvesuyu servisine dadanarak kafayı bulan gençlerin saçmalamaya başlamalarını fark edince, "Bakındı şu yaramazların yaptığına" makamında merhamet ve hoşgörüye sarılmış bir azarlama tavrı ile görmezden gelirlerdi.

E, hatırlayalım lütfen; eski zamanlarda alkollü içkiler bakkaldan büfeye, koltuk meyhanesinden lokantaya, gazete sayfalarından dizi film sahnelerine kadar neredeyse her tarafı kuşatmamıştı. Alkollü içkiyle toplumun arasında sınırları kendiliğinden çizilmiş bir centilmenlik anlaşması vardı. Hiçbir yasak olmamasına rağmen Tekel bayiliği yapan bakkal, çoluk-çocuğa içki satmaz, çoluk-çocuk da herkesin görebileceği yerlerde bira stajına başlayarak alkollü bir hayatın ilk adımlarını emeklemeye kalkışmazdı. İstatistikleri bilmiyorum ama son otuz yıl içinde kişi başına içki tüketiminin nereden nereye gittiğini bilseydik daha rahat konuşabilirdik; bununla beraber son beş yılla ilgili rakamlar elimizde ve bu rakamlara bakarak Avrupa ülkeleri arasında "Dipçil" olsak bile şahıs başına alkollü içki tüketiminde emin ve istikrarlı adımlarla çağı yakaladığımızı ifade edebilirim.

Dünkü hayatta içki, önemli bir eşikti; o eşikle karşılaşan bir miktar duraklar, düşünür ve kendine göre bir karar verirdi; şimdilerde bu eşiğin giderek düzleştiğini, biraz yalama hale geldiğini fark ediyoruz. Bu eşik karşısında herkes bir lâhza tereddüd edip düşünmeli, en azından sağlıklı karar verecek kadar kendine zaman tanıyabilmelidir. İçki satış yerlerinde konulan sınırlamalar içkiyi yasaklamıyor, sadece yol haline gelmesini önlemeye çalışıyor. Her toplumun böyle sınırlamalar getirmeye hakkı var ve esasen alkol tüketim şampiyonluğunun birinci liginde oynayan ülkeler bile tüketime tahdid getirmekte tereddüd etmiyorlar.

Muhafazakâr örtü, Türkiye'nin üzerini kapatıyor mu?

Bir süre önce Eyüp semtindeki Bilgi Üniversitesi'nde düzenlenen bir müzik festivali çerçevesinde alkollü içki tüketimiyle ilgili tartışmalar, artık bıkkınlık verecek hale gelen bir tartışmayı yeniden alevlendirdi. Laikçi çevreler, hayat tarzlarına belediye eliyle veya mahalle baskısı sebebiyle tahdit konulduğuna dair şikâyetler seslendirdiler. İçki sınırlamalarının tehdidkâr boyutlara vardığını ileri süren bir yazar, endişelerini şöyle dile getirdi: "Aslında Eyüp'te meydana gelen son olay, farklı yaşam tarzlarına karşı sergilenen tahammülsüzlüğün ulaştığı boyutları gösteren çarpıcı bir örnektir.? Anadolu'da içki servisi yapılan lokallerin sayısının hızla azalması, ruhsatlarının AK Partili belediyeler tarafından yenilenmemesi, bu tür yerlerin şehir dışına taşınmaya zorlanması, bazı öğretmenevlerinde içki yasağı getirilmesi gibi daha pek çok örnek verilebilir. ?Bütün bu gelişmeler giderek belirleyicilik kazanan bir yönelişe işaret ediyor. O yöneliş, koyulaşan muhafazakâr bir örtünün yavaş yavaş ama istikrarlı bir şekilde Türkiye'nin üzerini kaplamakta oluşudur. Bu örtü inerken 'Farklı hayat tarzlarına saygılıyız' şeklindeki söylemlerinin sedası boşlukta giderek uzaklaşıyor."

Bu ve buna benzer sızlanmaların iki farklı çehresi var: Basınımızda bol miktarda görülen, "İçki yasağı konuldu, kapsamı çaktırmadan genişletiliyor" türünden haberleri okuyanlar, Türkiye'nin sanki Suudi Arabistan veya İran'da olduğu gibi içki içenleri alenen falakaya yatıran veya hapseden bir ülke olduğunu zannedebilirler. Bu kanaatin abartılı ve haksız olduğu tartışmasız. Türkiye, Avrupa'da içki tüketiminin sonunda yer alan bir ülke olmasına

rağmen meraklıları için -Ramazan ayları da dahil- içki içmek isteyenler isteklerine nail olabiliyorlar. Pratikte, yani hayatın içinde, kaldırımda, sokakta içki yüzünden niza gürültü çıkmıyor; buna rağmen, "Yeteri kadar güçlü bağırmazsak, yasakların ardı arkası kesilmez" endişesiyle basınımızdaki içki dostları, hayli abartılı ve dramatik bir yasak manzara çizmekten vazgeçmiyorlar.

Laikçilik, içkiyle değil başka sembol ile kendini ifade etmeli

Dağıtmayalım, son on seneden beri içki, laikçi basın tarafından bir sembol haline getirildi ve laikçi hayat tarzının lâzımelerinden birisi olarak kabul edildi. Bir hudut işareti, bir ayrışma göstergesi oldu; keşke olmasaydı. Keşke ayrışma göstergelerini parlatmak yerine, ortak toplum değerlerini daha çok vurgulayabilseydik. Keşke maraza çıkarmak yerine farklılıklarımızı daha zarif, daha medenî, daha kabul edilebilir davranışlarla ifade etmenin yolunu bulsaydık.

Bu konuda suçun hepsini laikçi kanada yüklemek mânâsız; dünyanın her yerinde içki satışlarına ve tüketimine getirilen sınırlamaları Türkiye'de de uygularken daha izah edici, daha anlayışlı ve ikna edici olunabilirdi. Laikçiler de "Canımın istediği yerde içki içebilirim; sen bana dokunursan hayat tarzımı daraltmış olursun arkadaş!" diye dayılanmak yerine meselenin toplum sağlığı ile boyutlarını kabullenebilirlerdi.

İçki serbestisi üzerinden kamplaşmak mâkul ve isabetli bir şey değil; neticede meselenin toplum sağlığını ilgilendiren önemli bir tarafı var; en katı laikçi bile, en azından "içki âdâbı" hakkında kendince bazı ölçülere sahiptir; çocuk yaştakilerin ve erken gençliğin alkolden uzak tutulmasına körü körüne karşı çıkmaz. Esasta önemli bir çatışma olduğunu sanmıyorum, çatışma davranış tarzında beliriyor.

Bektaşi babaları laik miydi?

Bu tatsız ve netâmeli konuyu, edebiyat ve folklor dünyamızın, tâbir yerinde ise en laik karakteri Bektaşi babası ile noktalayıp tatlıya bağlayalım:

Sohbet sırasında Bektaşi'ye takılıyorlar:

-Baba Erenler niçin oruç tutmazsın?

Bektaşi'de mazeret hazır,

-Vallahi tutacağım tutacağım, çok da isterim ama halim mecâlim yok.

-Peki baba, iftara çağırsalar gider misin???

-Doğrusu iki elim kanda olsa giderim.

-Oldu mu baba? Allah'ın emrini dinlemiyorsun ama kulların davetini kaçırmıyorsun!??

-Bunda şaşılacak bir şey yok; bilirsiniz ki Cenab-ı Hak merhametlidir, affeder fakat kulları gücendirmeye gelmez!

Ooo, çok sert!

"Dik dur, dik otur" başlıklı yazıyla farkında olmadan gazeteci-okuyucu ilişkisinin sinir uçlarından birine dokunmuş olmalıyım. Nasıl olsa memleketin lüzumundan da fazla sahibi bulunduğu cihetle ve "Birkaç günlük ihmâlden bir şey olmaz" iyimserliğinin çoğalttığı gafletle aynı meseleye devam edeyim diyorum...

İşte bilmeden dokunduğum kâse-i fağfûrdan tınlayan ve temsil niteliğini haiz olduğunu sandığım bir ses. Diyor ki okuyucu, "Yazarların kendi sıkıntılarını konu edinerek problem çözmelerine kızıyorum. Köşelerini silah gibi kullanıp kendi işlerini hallediyor diğer insanlarla ilgilenmiyorlar ve bu hiç de ahlâki değil... Mesela siz internetle ilgili şikâyetinizi bu yolla hallettiniz fakat Telekom hâlâ ensemizde boza pişiriyor... Evet, sizin sorununuz değil, ne sizin sorununuz ki zaten? [Tam bu esnada internet yine gümlemez mi? /Yazarın notu!]

Gazetenin bazı haberleri setredip, bazı haberleri kasıtlı olarak büyütmesinden, aldığı reklamların niteliğinden şikâyetçiyim. Bunu defalarca dile getirdim. Bir okur olarak hem de ta 90'lardan beri bir okur olarak gazeteye karşı, haklı olduğuma inandığım bir konuda elimde Aboneliği bırakma kozundan başka neyim var? Mail atarsınız okumazlar, açıklama yazmazlar, cevap vermezler. Olur a, insan yanlış anlamış olabilir, düşünememiş olabilir, size attığı maile cevap yazarsınız, o konunun aslı böyledir dersiniz, haklısınız o konuda yanlış yapmışız dersiniz ama iletişim kurulabilir kimseler olursunuz.

Dolayısı ile her şikâyet edeni, her bakın aboneliği iptal ettireceğim diyeni 'Okurumsu' görmek ve ti'ye almak şık değil; ahlâki hiç değil. Ben okurum; benim bu tarz şikâyetlerimi idare etmeyecekseniz, çekilin ehil biri gelsin. Neticede aboneliği iptal ettirdim. Özellikle reklamlar düzelmeden, gazete yönetimi iletişim kurulabilir hale gelmeden yeniden abone olmaya niyetim yok.

Sizin şu elindeki tek kozu aboneliği iptal ettirmek olan insanların bunu kullanmasını alaya almanıza kırıldım; dostun dosta kırılması gibi. Yapmamalıydınız, alaya almakla karnınızın şişini indirdiniz ama gönül de incittiniz."

Mektup işte böyle; hayatın her sahnesinde olduğu gibi doğrular ve doğruluğuna vehmedilen yanlışlar iç içe, yan yana duruyor ama geneli itibariyle ciddiye alınması gereken tenkidler var içinde. CHP'yi, Ergenekoncuları eleştirmek kolay da, kendi kusurumuzla yüzleşmek oruçlu kafayla karın boşluğuna yumruk almaya benzer bir tesir yapıyor. Ben üzerime düşeni alındım; arkadaşlar da artanını bölüşürler her halde...

Yine de "Okuyucumsu" tâbirini iyi anlatamadığım zâhir oluyor -ki yazarlık kusurudur iyi anlatamamak!-: Adam esâsen Zaman okuyucusu değil, abone olmaz, bayîden almaz, üstelik sevmez de ancak "Düşman karargâhında ne olup bitiyor?" diye, açık istihbarat kaygısıyla gazeteyi internetten takib ederken, sanki sûretâ sittîn senedir Zaman okuyucusu imiş gibi yayın politikasını etkilemeye kalkışır ve abonelik işindeki hassasiyeti uzaktan farkettiği için o silahı kullanmayı ihmâl etmez. Okuyucumsudan kasıt budur; ama bu olguyu mektup sahibinin ahlâki bulup bulmaması yine de kendi bileceği iştir neticede.

Bu pilav çok su kaldırır ve elbette kimse mükemmel değil. Benim bildiğim şudur ve vallahi rüşvet-i kelâm etmiyorum: Bu gazetenin okuyucusundaki safvet ve ihlâsa lâyık ve denk bir gazete yapmak zorların zoru.

Ne demek istediğimi, gazetedeki arkadaşlarım biliyor ve anlıyorlar ama okuyucuya aynı şeyi anlatmak hiç kolay değil.

Ğardaş merhaba; bacıma da selam söyle!

15 Temmuz Pazar günü insanlık için çok anlamlı ama Türkiye'nin gündemi için küçük ve sıradan bir olay cereyan etti. Bir süre önce İstanbul'da kurulan Sivas Ermenileri ve Dostları Derneği'nin üyeleri, hâlâ Sivas'ta yaşayan az sayıdaki Ermeni akrabaları ile Sivas'ta buluşup hasret giderdiler. Aile büyüklerinin mezarlarını ziyaret edip mezarları başında mum yaktılar; Başpapaz Müron Ayvazyan'la beraber dua ettiler.

217 kişiydiler.

Agos Gazetesi aracılığı ile duyurulan organizasyonun önceleri, başlarda ancak küçük bir toplulukla gerçekleşebileceği tahmin edilmişti fakat katılımcı miktarı çoğalınca İstanbul'la Sivas arasındaki 900 km'lik yolu uçakla katetmek imkânı fiilen ortadan kalktı. Yaz sezonu başlamıştı ve seferler doluydu; bunun üzerine Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül, dernek mensuplarına dört otobüs tahsis etti. Sıcak havalarda uzun otobüs yolculuğu meşakkatli olsa da katılımcılar neş'e içinde yola çıktılar. Sivas'a ulaşınca ilk olarak Çermik Oteli'nde kahvaltı yaptıktan sonra, şehir merkezine 6 km mesafedeki Tavra Deresi mevkiindeki Ermeni Mezarlığını ziyaret ettiler; ardından aynı mevkideki (Paşabahçesi) belediye sosyal tesislerinde "etlekmek" yediler. Yemeğe Sivas Müftüsü Yusuf Şahin de iştirak etti. Daha sonra Sivas Belediye Başkanı Doğan Ürgüp'e dernek adına bir teşekkür plaketi verildi. Doğan Ürgüp yaptığı konuşmada Sivas'ta Ermeni nüfusunun hayli azaldığını belirterek, "Sizi her zaman Sivas'ta bekliyoruz; her zaman misafir eder ağırlarız. Buralar sizin de memleketiniz, sizin de toprağınız. Sizi her zaman memleketinize, öz vatanınıza bekliyoruz" dedi.

Dernek kurucularından Mimar Payel Güllüdere, TV 58 kanalında şehrin önemli kültür adamlarından Mehmet Şarkışla'nın misafiri oldu; görüşlerini aktardı; Sivas kamuoyuna bu ziyaretin amacını anlattı, daha sonra Sivaslı Ermeniler, vaktiyle önemli bir kilisenin

bulunduğu havaalanı yolu üzerindeki Çelebiler mevkiinde bulunan Huykesen'de bugün ancak kalıntıları fark edilebilen kiliseyi ziyaret edip mum yaktılar, ardından hemen yakındaki ağaçlı dere yatağında piknik yapıldı, Ermeni toplumunun yüzlerce yıllık "Su serpme" geleneği yeniden ihyâ edildi. Sivas Belediyesi'nin arazözü hortumla havaya su sıkarak sıcak yaz gününü serinletti.

Sivaslı Ermeniler ve dostları ziyaretten çok hoşnut kaldılar, güzel hatıralarla döndüler. Bilgisizlik ve önyargıların nâhak yere yükselttiği bir psikolojik eşik aşıldı. Gelecek sene bu anlamlı ziyaretin festivale dönüştürülmesi için kollar şimdiden sıvandı.

Dernek yöneticileri, bu faaliyeti hatırlatması için güzel bir cümle bulmuşlar; tek başına çok şey anlatan güzel ve kısa bir temenni; şöyle:

"Ğardaş merhaba; bacıma da selâm söyle!"

İşte şimdi, Hrant Dink'in anlattığı, "Su çatlağını buldu" hâdisesini hatırlamanın tam yeridir.

Sivas'ın köylerinden bir ihtiyar, günün birinde Hrant Dink'i arar ve birkaç yıldan beri Fransa'dan Beatrice adlı yaşlı bir kadının gelip civarlarda gezdiğini ancak son ziyaretinde vefat ettiğini, bunun üzerine köylülerin cenazeyi yıkayıp bildikleri üzre defnettiklerini anlatır. İhtiyar, Hrant'tan Beatrice'in yakınlarını bulup haberdar etmesini istemektedir. Hrant Dink üzerine düşen sorumluluğu yerine getirir, Beatrise hanımın kızını bulur. Kadın ağlaya ağlaya Sivas'ın yolunu tutar, verilen köy adresini bulur, cenazeyi nakletmek için teşebbüse girişir ancak oradaki yaşlı bir köylü vazgeçmesini söyler. Hrant, telefonda köylüye niçin böyle davrandığını sorar, ihtiyar şöyle der: "Bir şey demedim... Kızım anandır, istediğini yaparsın ama bana sorarsan bırak kalsın, burada gömülsün. Çünkü su çatlağını buldu!"

Evet, insanlık için büyük, çoğumuz için farkında bile olmadığımız derecede önemsiz bir adım. "Büyük medya" bu güzel haberi fark etmedi bile; fark etmedi çünkü içinde dostluk, sıla, iyi komşuluk, hüsnüniyet, saygı, misafirperverlik, karşılıklı anlayış ve çatlağını bulan suların hasreti vardı.

Başta Sivas Belediye Başkanı Doğan Ürgüp olmak üzere belki ilk defa gördükleri hemşehrilerini bağrına basan -Müslüman ve Ermeni- bütün hemşehrilerime gösterdikleri vefâ ve kardeşlik için teşekkür ediyorum. Yüzümüzü ağarttılar, çok yaşasınlar.

Usûl, esası böyle dövüyor işte...

Çamlıca'ya cami meselesindeki usûl ve üslûp yanlışları kartopu gibi büyüyor. Peşinen ve samimiyetle ifade edeyim; bundan hiç hoşnut değilim.

Lâf kıtlığında nizâ konusu arayan ve "Yazılarım gündemi belirliyor" budalalığı ile kibirlenen yazar takımından değilim. Mevzudan uzaklaşmak istedikçe Çamlıca'ya cami muhibleri cemiyeti mensupları, sakarlık üstüne sakarlık yaparak konuyu gündemde tutuyorlar.

Pazartesi günü bazı gazetelerde "Çamlıca yeni siluetinin mimarını arıyor" anafikriyle bir mimarlık yarışması ilanı duyuruldu. Şaşırdım, çünkü daha önceki haberlere göre projenin mimarisi de ana hatları da belliydi, çok büyük olacaktı, çok yüksek olacaktı; mimar ekibini kurmuş çalışmaktaydı vs... Yarışma ilanı ile konuya yeni bir yaklaşım biçimi geliştirildiğini öğrendik; buna göre cami sipariş usulü değil yarışma ile projelenecekti ve masrafını kamu hazinesi değil, sivil hayırseverler üstlenecekti; "Bölgeden cemaat talebi yok ama" tenkidi ise büyük ihtimalle bir hafta kadar önce kurulmuş olması gereken "İstanbul Cami ve Eğitim Kültür Hizmet Birimleri Yaptırma ve Yaşatma Derneği" aracılığı ile göğüslenmiş oluyordu. Camiyi dernek yapacak ama devlet de, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aracılığı ile projeyi bir nevi himâye edecekti.

Konuyla ilgilenen biri olarak ayrıntıları öğrenmek için gazete ilanındaki web adresine yöneldim ve bir sürprizle karşılaştım: İstanbulcami.com adresli site, kiraya verilmek için boş tutulan bir apartman dairesini andırıyordu ve ekranın bir köşesinde, John Doe diye profesyonel bir fotoğrafçının portfolyosunu incelememiz tavsiye ediliyordu. Garipti, memlekette alan adı (Domain) kıtlığı mı çekiliyordu yoksa ben mi yanlış görüyordum; birkaç defa kontrol ettim, yanlışlık yoktu. Çamlıca cami yarışmasının adresi olarak gösterilen sitede in-cin top oynuyordu.

Öğleden sonra 14 sularında birileri durumu fark etmiş olmalı ki, siteye apar topar bazı bilgiler konulmaya başladı; buna göre yarışmaya katılacaklar 3 Eylül'de yani hemen hemen bir ay içinde projeyi teslim etmeliydiler. Bu sürede projeyi teslim edenleri yüksek ödüller bekliyordu: Birinciye 300, ikinciye 150, üçüncüye 75 bin ve beş mansiyona 25'er binden toplam 650 bin lira! Bu işlerin piyasasını bilmem, bilenlere sordum, "Oo, çok yüksek rakamlar bunlar" dediler. Peki, bir ay makul bir süre midir dedim, "Çok az, velev ki proje önceden hazır ola; yoksa en az dört ay gerektirir" dediler. Şartname alelacele hazırlandığı için olsa gerek, yarışmacıların nasıl bir isimle katılabilecekleri bile akla gelmemiş görünüyordu. "Adrese teslim bir müsabaka mı yani?" dedim, "Eh yani, öyle gibi" dediler...

Hasılı garip bir iş bu; şöyle bir intiba edindim: Basında dile getirilen eleştirileri haklı bulan "Kurucu irade" hemen çevresini harekete geçirerek, yapılacak hayra uygun bir kanunî çerçeve hazırlanmasını emretmiş, fakat bilinmez nedendir, bu kadar aceleye gerek olmadığı halde

daha burada dile getirilmeyen pek çok konuda esas ve usul hataları yapılmış. Mesela yarışma jürisinde gösterilen bir öğretim üyesinin durumdan haberdar olunca apar topar jüriden çekilmesi bunlardan biri...

"Tîzi reftar olanın pâyine dâmen dolaşır" mısrâını gel de hatırlama bakalım; "İlle de dediğim olacak" inadı yüzünden bir sürü gereksiz adım, acelecilikten doğan hatalar, lüzumsuz telâşeler... Ne gerek var? Çamlıca'ya ilelebed ve kesinlikle cami yapılmaz diye kendini helâk eden yok ki? Usûle ve esasa dair doğruları gözden kaçırmamak kaydıyla (Yani mâbedin varlık sebebi, vücut dili, mimari anlatımı, büyüklüğü, finansmanı, bânisinin kimliği) elbette yapılır fakat gömleğin ilk düğmesini doğru iliklemek kaydıyla. Bu işte ilk düğme yanlış iliğe raptedildi, encâmını yaşayan görür.

Yapılsa ne olur, yapılmasa ne olur; usûle dair ayrıntılarda hata yapmamakla sorumluyuz biz. Usûl derken imar mevzuatından değil ahlâktan bahsediyorum.

Bu arada kahve döğenin hınk deyicisi makamında projedeki usûl eksikliklerini savunan bazı yazar arkadaşlara, şu mübarek günde acımadan edemiyorum; insanlar rızk endişesiyle nelere katlanıyorlar yahu? Yazık!

'Sünnî'yim fakat tedavi olayrum'

Karşıdan bakınca zengin iftarı gibi görünüyordu...Türkiye'deki Alevî-Bektaşî Federasyonları ve derneklerinin verdiği iftar davetinde idim. Cumhurbaşkanı, iftarın onur misafiri idi ve orada bulunmasının büyük anlamı vardı.

Karşıdan bakınca zengin iftarı gibi görünüyordu...

Türkiye'deki Alevî-Bektaşî Federasyonları ve derneklerinin verdiği iftar davetinde idim. Cumhurbaşkanı, iftarın onur misafiri idi ve orada bulunmasının büyük anlamı vardı. Sünnî hâfız Kur'an okudu, Alevî dedesi sofra duası etti, hep beraber "Âmin" dedik, güzel oldu, kalbimiz ılıklaştı.

Zengin iftarı dedim ama, bir başka cihetten fukara sofrası da sayılırdı. Yargıtay gibi Türkiye'de hukuk imkânlarının müntehâsındaki kuruluşun, cemevlerini ibadet yerinden saymayan kararına muhatap kalan Alevîler fukara değilse, sorarım; bu ülkede kim fukaradır Allah aşkına?

Kararın ayrıntılarına giremiyorum, yer yok; vaktiyle AYM'nin aldığı 367 kararının benzeri bir şeydir. Fiilen yürürlük bulma şansı yok ama Alevî kalbi kırmakta yektâ ve müstesnâ: Cemevlerine tarikat, zâviye sıfatı verilmesi, "inkılâp kanunlarına muhalefet" gerekçesiyle kabul edilmiyor; ibadethane kavramında ısrar ederseniz, üç ay içinde anahtarını Diyanet'e teslim etmeniz lazım imiş; e, inkılâp kanunları hâlâ duruyor Anayasa'da...

Cemevini Diyanet'e teslim etmek? Mübarek gün böyle soğuk espriler hiç çekilmiyor doğrusu; oruçluysak, sabrın da bir hudûdu var birader!

Bu karar, bir anlığına olsun uygulanmaz ve garipliği ile hukuk tarihimizdeki ibret belgelerinin arasına konulur, onda hiç şüphem yok ama bu vesile ile devletin -din işlerini değil- Sünnî İslâm'la ilgili din hizmetlerini üstlenmekteki tekelinin komikliği ve lüzumsuzluğu daha görünür hale geldi. İşin daha da garip, gülünç ve utandırıcı faslı şu: Biz Sünnîlerden çoğu, Diyanet'in din-devlet ilişkilerindeki resmî yerinin garipliğini bal gibi fark edip yanlış bulmamıza rağmen sırf fitne çıkar endişesiyle nihai tahlilde "Diyanetçi" takılırız ne hikmetse!

Dilim varmıyor ama bir yerlerde buna ikiyüzlülük denildiğinden eminim.

Devlet vaktiyle dindarları iyice dövdükten sonra Sünnilere Diyanet teşkilatını ikram ederek bir nevi gönül almıştı; dindarlar Diyanet'ten nihai kertede razı ve mutlu idiler; camilerine görevli atıyor, dinî meselelerde fetva veriyor ve din hizmetlerinin şunun-bunun elinde parça-pinçik edilmesini fiilen engelliyordu; eğer diyanet elden giderse Avrupa'da cami cemaatlerine bölünen Türklerin durumuna düşmez miydik? Düşerdik, öyleyse mesela fazladan oruç tutturma konusunda da ortalığı karıştırmanın pek âlemi yoktu, yarı saatin lâfı mı olurdu; yeter ki fitne çıkmasındı. Diyanet zaten hassas astronomik rasatlarda bulunmak için önümüzdeki yılın bütçesine ödenek bile koymuştu; ee...

Diyanet dedim de aklıma geldi, bu anlamlı iftar davetinde Diyanet'ten kimseleri fark edemedik pek.

Evet, sağolsun Cumhurbaşkanı'mız, teşrifiyle Alevî-Sünnî kardeşliğine büyük katkıda bulundu, menü de fevkalade göz doldurucuydu ama iftar yine de fukara iftarıydı bana göre. Türkiye'de Alevî olmanın ne mânâya geldiğini o gün biraz daha anlayabildim galiba. Bu durumu bir teşbihle anlatmak istiyorum: Varlıklı bir adam fukaradan bir uzak akrabasını sinemaya götürüyor; kendisi için bilet almıştır ama kapı görevlisi akrabasından bilet sorunca, "Yahu, yabancı değil, bu seferlik idare ediversek..." gibisinden aslında davetlisini aşağılayıcı bir yaklaşım gösteriyor.

İşte yargı kararı: Cemevi ibadethane değil; ne öyleyse, folklor derneği mi, saz kursu mu, kıraathane mi, okul mu, ne? Peki Alevîlik? Biz Sünnîlere sorarsanız İslâm içi bir tarikat veya mezheptir; öyledir de Aleviliğin ne olduğunu Sünnilerin tarif etmesinde bir haksızlık yok mu sizce? Lâteşbih, Müslümanlığı Vatikan'ın tarif etmesine rıza göstermek gibi bir şey. Kezâ, Alevî Çalıştayı, şimdiye kadar yapılan en kapsamlı çalışmaydı ama öğrendik ki sonuç bildirgesi güzelce çerçevelendikten sonra hayata geçirilsin diye bir şey yapılmamış.

Gecenin en güzel cümlesi, işadamı Adnan Polat'ın kısa konuşmasında geçti, dedi ki: "Büyüklerimiz bize ilahi ahlâkla ahlâklanmak gerektiğini öğrettiler." İtikad ve inançlar

arasındaki zâhiri mesafeleri kuş kanadıyla kat'eden bir cümleydi, unutmadım, mânidar buldum.

Fıkrayla bitirelim: Adama "Lâz mısın?" demişler, "Lâzım fakat tedavi olayrum" diye cevap vermiş. Türkiye'de Sünnî olmanın, ancak yüksek şuur sarfı, empati ve vicdanla tedavi edilebilir bir kısım ârızaları olduğunu kabul etsek, galiba çok iyi olacak.

Kemah Kalesi'ndeki bohça

Az sonra bahsedeceğim haber, Zaman gazetesinde yayımlandığında doğan çocuklar, eğer vaktinde davranmışlarsa askerliklerini çoktan tamamlayıp tezkereyi almış olmalılar; aradan 22 sene geçmiş, hatta daha fazlası.

Hadise Batman'da geçiyor; tam olarak Batman Çayı'nın kenarında... 26 Ocak 1990 tarihli Zaman gazetesindeki bu haber şu cümleyle başlıyordu:

"Batman Çayı kenarında çuvala doldurularak gömülmüş kitaplar bulundu. Aralarında Kur'an-ı Kerimlerin de bulunduğu çürümeye yüz tutmuş kitapların..."

Buraya bir balmumu koyuyoruz.

Geçen hafta Erzurum Atatürk Üniversitesi mensubu sanat tarihi uzmanları tarafından Erzincan'ın Kemah ilçesindeki tarihi kalede yapılan kazılara dair birkaç küçük haber yayımlandı basınımızda fakat pek dikkat çekici ayrıntılar yoktu doğrusu; meselâ kazı esnasında muhtelif devirlere ait 26 parça eski zaman parasının bulunmuş olması okuru yerinden hoplatacak, editörlere "Fılaş fılaş!" çektirecek kadar cazip unsurlar taşımıyordu; üstelik bulunan sikkeler silik oldukları için doğru dürüst okunamamıştı bile. Sadece büyük gazetelerden biri, web sitesinin videolar kısmına "Erzincan Kalesi'nden neler çıktı neler" başlığı ile bir haber koyarak meselenin farklı bir boyutuna yer vermişti; buna göre kale içindeki hamamın sıcaklık kısmında, yerin 2 metre kadar altına gömülen bir bohça içinde çok sayıda yazma, taş baskı, matbu kitap bulunmuştu.

"Ne kitabı?" diye merak etmediğinize eminim; bu ülkede yaşayan insanlar, eğer bir yerde toprağın altından çuval veya bohça içinde eski kitap çıkmışsa onların hangi kitaplar olduğunu yüzde 99 isabet derecesinde bilir veya tahmin ederler.

Eski yazılı kitaplardır onlar; büyük çoğunluğu dinî kitaptır veya dinî ilimlere dair eserlerdir; medrese ders kitabı dersem daha açık anlatmış olurum; sarf, nahiv, hadis, tefsir, akaid...

Nitekim Kemah Kalesi'nin hamam kalıntısına vaktiyle gizlice, alelacele gömülen kitapların da aynı cinsten olduğunu haberden öğreniyoruz. Toprağa gömülü kitap metrûkâtından bazı safların zannedeceği üzere sakıncalı, konusu suç teşkil eden edebi ve felsefî eserler çıkmaz efendim, şahsî hâtırat hele hiç.

Soru şu olmalı: Bu kitapları kim, ne zaman, niçin gömmek ihtiyacı duymuş olabilirdi? Bu soruya cevap vermek için sanat tarihçisi, arkeolog olmaya lüzum yok. İnkılap tarihi okuyan her genç bu cevabı aslında bilir ama saçmalığın bu derecesini havsalasına sığdıramaz o başka!

Vaktiyle kitaplarımızı niçin toprağa gömmüştük?

Efendim, Türkiye'de harf inkılâbı 1928 yılının kasım ayında yapıldı; Kanun kısaca, bundan böyle Arap harfleri yerine Latin harfleri kullanılmasını emrediyor ve ayrıntıları düzenliyordu. Toprağa gömülmüş daha nice çuvallar dolusu eski yazılı kitabın başına gelenler, işbu "ayrıntı" kelimesindedir. O ayrıntı şudur: Söz konusu kanun, zannedildiğinin aksine eski yazılı kitapların evde bulundurulmasını yasaklamaz ama ne kadar hızlı ve iyi inkılâpçı olduklarını âmirlerine göstermek için gayretkeş bir edâ ile kraldan çok kralcı görünen bazı küçük bürokratların halka saldığı tedhiş, çok yerde kanunun kötü algılanmasına ve yanlış yorumlanmasına sebep olur. Meselâ, 1927 tarihli "Türkiye Cumhuriyeti dâhilinde bulunan bütün mebânî-i resmiyye ve milliyye üzerindeki tuğra ve methiyelerin kaldırılması hakkında kanun"un uygulaması adeta rezaletle sonuçlanmış ve her biri yüksek sanat eseri değerini haiz yüzlerce eski yazılı kitâbe, korkunun tetiklediği bir panikle kırılıp kazınmıştı. Evvela Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreselerin kapatılması, ardından 27 yılındaki tuğra kanunu ve ertesi yıl çıkarılan latin harfleri kanunu, aslında "Nerede eski yazılı kitap, kitâbe, yazı varsa imha edin" hükmünü getirmemekle birlikte çok yerde rejim dalkavuğu memurlar tarafından çok kötü uygulamalara sebep oldu. Kemah Kalesi'nin hamam kalıntısından bohça içinde çıkarılan kitapların hikâyesi üç aşağı beş yukarı böyledir. Karbon testi yaptırmaya gerek yok; o bohçanın toprağa gömülüş tarihi muhtemelen 1925'le 1928 arasındaki üç yıldan biridir.

Bu fiili işleyenler, dalkavuk ruhlu rejim yağcısı küçük bürokratlar değil, onların ürküttüğü, tedhişe uğrattığı masum ve sıradan insanlardır. Bizde dini kitapları tahrib etmek günah sayıldığı için o kitaplar, yine sahipleri tarafından o yıllarda muhtemelen ağlaya ağlaya ve gizlice kuytu yerlere gömülmüştür.

"Zapta geçirilsin"

Yazının baş kısmına bir küçük balmumu yapıştırmıştık ya, şimdi onu kaldırıyor, 22 yıl geriye gidiyor ve kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Haberi Zaman Gazetesi'nde okuyunca içerim cızz etmiş, Batman Çayı kenarına bir gece yarısı sırtında bir çuval dolusu dinî-İslâmî kitap ile etrafı kollaya kollaya giden talihsiz adamın hikâyesini zihnimden geçirip iki sayfalık bir şey yazmıştım.

Başlığı şöyleydi: "Zapta Geçirilsin!"

O iki sayfalık yazıyı, o günlerde yayımlanmaya başlayan Dergâh dergisine gönderdim, ekimde çıkan 3. sayısında yayımlandı. Size özetleyim biraz.

Hikâye, sırtında kitap çuvalı ile gece yarısı Batman Çayı'na giden bir adamın itiraflarından bahsediyor; adam suçluluk duygusu içindedir. Nice zahmet ile çayın kenarına ulaşıp kitapları çuvaldan çıkarıyor, onları suya atmadan önce yan yana diziyor zifiri karanlıkta. Hepsini suya attıktan sonra geride kalan son kitabı açıyor ve tam o esnada ay bulutların arasından çıkarak o sayfayı aydınlatıyor. O sayfada şu cümle yazılıdır:

"Musa'nın annesine: 'Çocuğu emzir, başına gelecekten korktuğun zaman onu suya bırak; korkma, üzülme; biz şüphesiz onu sana döndüreceğiz' diye vahyettik"

O kitap Kur'an'dır ve o cümle Kasas Sûresi'nin 7. âyetidir. Âyette Cenab-ı Hak, Hz. Mûsâ'nın annesine çocuğunu Nil'e bırakmasını, onun artık Allah nezdinde korunup gözetileceğini bildirmektedir. Adam, âyeti okuyunca "Aniden baskına uğramış da tazının sivri beyaz dişlerini aniden yumuşak ensesinde hissedivermiş ürkek bir tavşan gibi ümitsizce haykırıyor. Çok pişman olmuştur, azap çekmektedir. Büyük bir utançla itiraf ettiği hikâyesini şöyle bitiriyor:

"İşte suç âletini de teslim ediyorum. O günden beri hiç işime yaramadı zaten; büzülmüş bir ur gibi böğrümde taşıyıp durdum: Kararmış yüreğimdir, zapta geçirilsin.

İşte o adam benim: Yetişir aradığınız! O bendim diyorum: Emaneti suya veren, ateşte yakan ve toprağa gömen ve üstünü taşlarla örten bu ellerdi titremeyen; istiyorsanız onları da alıp zapta geçirin..."

İtiraf vesikasının altındaki titrek imzâ okunamıyordu ama biz onların kim olduklarını biliyorduk; üstelik lüzumundan fazla biliyorduk. Çoğumuzun eli o cürmün kanına bulaşmamış mıydı?

Artık şaşırmayacaksınız.

İleride yıkıntı, kazıntı vesair yerlerden buna benzer başkaca çuvallar, bohçalar içinde başka eski yazılı din kitapları da çıkacaktır. Artık şaşırmayacaksınız, çünkü hikâyesini artık biliyorsunuz.

Meclis, Murphy kanunlarını değiştirebilir mi?

Uzaktan geldiğini fark edince alelacele mutfağa seğirtip, bayat ceviz içi kavanozunu alarak balkona çıktım. Hava rüzgârlıydı biraz, karga, güç bela iniş yapabildi, "Yaşlılık kötüü" diye gakladı, "Eklemlerim nasıl sızlıyor bilsen; ah gençlik, Sultan Hamid zamanında böyle miydim ben..."

Yere gazete serip cevizleri döktüm önüne, "Sen biraz yorgunluk at, ben içecek bir şey getireyim" dedim, "Zahmet etme canım" dedi, "Biraz soluğumu toparlayım, iki çift lafım var, söyleyip gideceğim." "Oruç tutmuyorsun herhalde" diye takıldım. "Bize oruç yok" dedi

"Lâkin geçen seneden kalma bayat cevizlere tenezzül edecek halimiz de yok, sağol; bir bardak su alayım yetişir canım."

Suyunu içtikten sonra, "Şu Hatay'daki polisler hadisesine ne diyorsun?" diye lâfa girdi. "Ne olmuş, sıradan bir hadise değil mi?" diye bilmezliğe vurdum. "Bu iş şakalık iş değil" dedi, "Olay dün olsa bugün duyulsa anlardık ama öyle değil; bir ay geçmiş aradan..." "Ee, ne anlamalıyız bundan?" dedim, "Dalga mı geçiyorsun, adam mı seçiyorsun?" makamında bir göz attıktan sonra cevizlere bir gaga atıp analize başladı, "Olayın tamamı kameraların önünde cereyan etmiş; basına akseden görüntüler uyanık gazetecinin gizli kamerasından alınmış şeyler değil; belli ki emniyet tarafından servis edilmiş video kayıtları..."

"Ne var ki bunda, polis her gün mobese kameralarından kaza görüntülerini veriyor ajanslara; halkımız da güle oynaya seyrediyor..."

"Öyle olmadığını gayet iyi biliyorsun yazar kardeş" dedi, "Frenklerin bir lafı vardır, intikam soğuk yenen bir yemektir diye. Vekilin oğlu o anın heyecanıyla salonda iki kameranın çekimde olduğuna dikkat etmemiş olabilir; şimdi oturup düşünsün bakalım, niçin o görüntüler gazetelere düştü bir ay sonra?"

"Sahi niye ki?"

"Sadece tahmin... Tahminim şöyle yazar kardeşim ve bunları marifetmiş gibi köşende yazmazsan memnun olurum: Hükümet ve iktidar partisi için çok zorlu günlerin başladığını hissediyorum. Üstelik turpun büyüğü hâlâ heybeden çıkmış değil. AK Parti'nin on senelik iktidarını bir türlü engelleyemeyenler, bunu ancak kamuoyunun aktif desteğini ve sempatisini kırarak daha kolay yapabileceklerini anladılar. Bu olay, hükümet sempatizanı seçmen için karar anında hatırlanacak bir iz bıraktı; diyecek ki, 'Benim oğlumu polis tartaklasa, aynı süreç tekrarlanır mıydı?' Cevabı herkes biliyor. Çok sevimsiz bir şey bu, üstelik dikkat, kusursuz derecede nizami! Ne görüyoruz hadisede? Bir vatandaş bir kamu görevlisinden kaba muamele görüyor, resmi şikayette bulunuyor; prosedür işliyor, zanlının kimlik tesbiti için harekete geçiliyor ve bu esnada çok tabii bir şekilde video kaydı alınıyor. Zanlılar açığa alınıp haklarında işlem tamamlandıktan iki hafta sonra kayıtlar basına düşüyor. Bu esnada dikkat çekici bir gelişme daha görülüyor ve benzerine çok şahit olduğumuz bir mekanizma işlemeye başlıyor. Emniyet mensupları gazeteleri e-mail bombardımanına tutarak, "Yazıklar olsun, bu olayı görmeyecek misiniz?" yollu sitemlere başlıyorlar. Bizim ahali, son eğitim reformunun çocuğunu nasıl etkileyeceğini belki kestiremez ama polise yukarıdan emir göndererek memurunu vekil otoritesi karşısında ezdiren iktidar tablosunu hemen algılayıverir.

"Netice?"

"Hükümet, müthiş bir gol yedi, üstelik pisi pisine ve bir kaşarlı tost için; her şeye rağmen bu hadise, çağrıştırdığı diğer boyutları itibarıyla alarm zili hükmündedir hükümet için. Son

zamanlarda çok yara-bere aldılar, adeta Murphy kanununu doğrularcasına gelişiyor olaylar; ne diyordu hatırlasana, 'Bir şeyin ters gitme ihtimali varsa, ters gidecektir.' Eskiden en ters şeyler bile sihirli bir şekilde yarıyordu hükümete, şimdi şansları döndü. Mâkus talihi kırmak için gündem değiştirme taktiklerini deniyorlar ama tutmuyor işte..."

Doğru mu söylüyor diye biraz düşündüm, haklı olabilirdi, "Peki" dedim, "Bu Murphy kanunlarına karşı Meclis'te bir torba reform paketi çıkarılsa, engellenemez mi?" Karga, suyundan bir yudum daha içtikten sonra gülümsedi, "Araplar bu durumu şöyle niteliyorlar" dedi: "El mukadder lâ yugayyer!"

Devlet; kutsal mı, teknik mi?

İlginç şeyler oluyor; geçen hafta Genelkurmay Karargâhı, Balyoz Davası'na bakan 10. Ağırceza Mahkemesi'nin talep ettiği belgelerin aslını göndererek adeta bir çığır açtı.

Mutlaka hatırlıyorsunuz, birkaç yıl önce Türkiye, günlerce ve aylarca bir askerî belgedeki imzanın ıslak mı, sahte mi olduğunu tartıştı; devreye muhalefet kanadından milletvekilleri girerek ıslak imza makinesi ile her çeşit imzanın taklit edilebileceğini öne sürdüler. Sanık yakınları ve avukatları, davaya esas teşkil eden imzalı resmî belgelerin sonradan üretilmiş ve komplo eseri sahte şeyler olduğunu iddia ettiler, bu istikamette büyük propaganda kampanyası açıldı ve hâlâ sürmekte.

Garip bir durumdu; ortada suç unsuru taşıyan resmî belgeler vardı; bu belgeler Genelkurmay Karargâhı'nda kaleme alınan türden askeri yazışmalardı. Savcılar belgelerin gerçek, sanıklar ise sahte olduğunu savunurken bilirkişi raporları havada uçuşuyordu ama bu esnada kimsenin aklına dönüp Genelkurmay'a sormak gelmiyordu. Belgelerin sağlığı hakkında en doğru ve tartışmasız bilginin kaynağı Genelkurmay olmalıydı.

Balyoz davasına bakan mahkeme, davanın psikolojik sürecinde önemli bir karara vararak Genelkurmay'dan belgelerin aslını talep etti. Genelkurmay bu defa yorgunu yokuşa sürmedi; istenen belgeleri mahkemeye teslim etti.

Belgelerin gerçek olduğu artık tartışma kaldırmaz bir netlikte ayan-beyan belli oldu, "Sahte belge düzenleyip iftira atıyorlar" stratejisi çöktü. Mahkeme ve Genelkurmay Karargâhı, yapmaları gerekeni yaparak meseleye vuzuh ve aydınlık kazandırdılar.

Bugüne kadar boşa harcanmış zamanların ve kaybedilen enerjinin müsebbibi de bir anlamda netleşmiş oldu. Genelkurmay en azından suskun ve isteksiz görünmeyip daha ilk andan itibaren adalete yardımcı olmayı seçseydi yargı sürecinde büyük mesafe alınabilirdi. Üstelik bazı sanıkların "Komplo kurbanıyız, vatansever olduğumuz için zindanlardayız" edebiyatı da başlamadan sona ererdi.

Böyle olmadı, askerî bürokrasi direndi; bir manada hakkında suç ithamı bulunan mensuplarını himâye etti, delilleri mahkemeye ulaştırmayarak süreci geciktirdi ve bulanıklaştırdı. Bu durum, asker kişilerin de aralarında bulunduğu davaların seyrini etkiledi. İnsanlar bu davalar etrafında parti tutar gibi taraf haline geldiler. CHP lideri Kılıçdaroğlu, hâlâ Ergenekon duruşmalarının sağlıksızlığı hakkında çok vahim ithamlarda bulunuyor; yakın geçmişte ise "Bu Ergenekon neredeyse gidip üye yazılacağım" diye espri bile yapmıştı.

İlginç şeyler oluyor; bir gazete, 20 yıldır bir yerlerde saklanan fotoğraflara mucizevi bir şekilde ulaştığını iddia ederek Madımak olayları hakkındaki temel teze farklı bir bakış açışı getirdi; bu yeni belgelere göre otelde ölenlerin yanmak ve boğulmaktan ziyade kurşunla can verdikleri öne sürülüyordu. Bu noktada çok haklı ve güçlü bir şekilde hep bir ağızdan yükseltmemiz gereken soru şudur:

-Dava delillerini yıllarca saklayan bürokrasi, vatandaşın hukukunu açıkça ihlâl edebilme hakkını nereden alıyor; sonra hangi gerekçeyle basına sızdırarak yeni hukuki durumların oluşmasını biçimlendiriyor?

En önemli soru ise şudur:

-Suç delillerini saklayan, örten, dolayısıyla onları değiştirmek, kötüye kullanmak iktidarına da sahip olan bürokrasiye karşı halkın güvencesi nedir?

Ve yıllardır "Kerimdir, güçlüdür, fukara babasıdır, velinimettir, vurduğu yerde gül biter" diye kendimizi avutup durduğumuz devlet fenomeninden zarar görmemek için nasıl bir anayasa düzenlemesi yapmak lazımdır?

Yeni anayasadan en büyük beklenti, devletin kontrol edilebilir ve -ne acı ki- evrensel hukuktan yana bir yapıda yeniden tanzim edilmesi olacak. Kendince doğru ve makul gördüğü amaçlar uğruna suç organize etmeyen, suçluları istihdam etmeyen, delil saklayıp karartmayan, yargı denetiminden kaçınmak için kendine yeraltı sığınakları hazırlamayan basit, sade ve şeffaf bir devlet talebinden asla vazgeçmemek gerekir.

Bir an düşünün; devlet diye vaktiyle pek kutsadığımız cihaz; âdil, tarafsız, denetlenebilir ve dürüst davranabilmiş olsaydı ne kadar büyük bir ivme kazanmış olacaktık. Siyasetin zıt kutuplu yapısına takılıp kalmak, dikkatlerimizi, ıslah edilmesi gereken asıl konudan uzaklaştırdı. Devletin kötü işleyişi, Türklerin en büyük problemi olmaya devam ediyor hâlâ...

2012

29 Ağustos

Devlet aklı tecellî etti Zaman Gazetesi

27 Ağustos

Silâhla savunulan fikirlerin cenderesinde Aksiyon Dergisi

27 Ağustos

Müslümanlar İslâm tarihi okumalı mı? Zaman Gazetesi

26 Ağustos

O kekre öksürük şurubu Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

25 Ağustos

Sayıklamalar Zaman Gazetesi

22 Ağustos

Emmoğlu'na mektup Zaman Gazetesi

20 Ağustos

Aleviler: İslâm'ın yetim çocukları Aksiyon Dergisi

20 Ağustos

Aa emmoğlu, vaay halamın kızı... Zaman Gazetesi

19 Ağustos

Harikasınız arkadaşlar (Rumuz: A.T.A) Zaman Gazetesi

18 Ağustos

CHP'lilerle iftar Zaman Gazetesi

15 Ağustos

Flâş çakınca! Zaman Gazetesi

13 Ağustos

Kürdistan'ın dört yakası Aksiyon Dergisi

13 Ağustos

Temiz beyaz havlu Zaman Gazetesi

12 Ağustos

Olimpiyat yalanları! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

11 Ağustos

İslâm'ı görünür kılabilir misin Abidin? Zaman Gazetesi

08 Ağustos

Bu ortaya böyle vole az bile Zaman Gazetesi

06 Ağustos

Sağ yanım kurt kuş yemiş, sol yanım bîhaberdir Zaman Gazetesi

06 Ağustos

İsrail, Suriye, Kürdistan? Aksiyon Dergisi

05 Ağustos

Tarhana, keşkek, mantı, erişte (*) Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

04 Ağustos

Homo eticus! Zaman Gazetesi

01 Ağustos

Polis çorbacı, siyasetçi hırsız, vekil budala; peki vatandaş? Zaman Gazetesi

Polis çorbacı, siyasetçi hırsız, vekil budala; peki vatandaş?

Eğer şu sahne size, en edepsiz ve endâzesiz mizah çizerlerinin aklına gelmeyecek kadar çılgın ve müstehcen görünmüyorsa, en yakın yetkili servise uğrayıp, "Bende bir duygu bozukluğu varmış, bir bakıversene usta!" diyerek muayene olmanızda fayda var.

Trafik polisi -o bayıldığım yerli tâbirle- "çevirme" yapmış, vatandaşa ceza kesmek üzere. "Vatandaş", kimbilir hangi tatsız tecrübenin zihninde bıraktığı tortunun tesiriyle polise rüşvet teklif ediyor, polis reddedince "vatandaş"ın şuuru bozuluyor,

-Niye almıyorsun; hıı, anladıım, cemaatçisin de ondan!

Arka sıradan el kaldırıp "Ne var ki bunda; ben de anlamadım, noolacak?" diye vıdı vıdı yapan beyefendinin hakkı var; ahlâk o kadar tefessüh etti ki azizim, herifler rüşvet bile almıyorlar; güyâ harammış. Sen onu benim pabucuma anlat. Biz bilmez miyiz sizin gibi namuslu görünüp tahtelbahir gibi suyun dibinden giderek malı götürenleri!..

Efendim, çok affedersiniz, bazı hususlarda argoya bulaşmadan yazmanın tadı-tuzu kalmıyor; affınıza mağrûren devam ediyorum: Bugün gazetesi'nden Bilal Şahin'in Ramazaniyelik haberine göre gündüz gözüyle içkili araç kullanan bir sürücümüzün, polisten istirhamı şudur:

-Abi, işlemleri biraz çabuk yapsanız mümkün mü; iftara yetişeceğim de! Yine anlamadınız değil mi Tankut Bey, şöyle söyleyim, "Orucumu rakıyla açabilir miyim?" sualini havsalasında gezdirmeyip de ekran imamlarının kucağına teslim eden bu insanları sevmez de ne yaparım ben?

-Eveeet, iftarda bulunmak, oruç tutmak kadar evlâdır evlâdım; iftardan önce ağzını güzelce çalkalamayı unutma ama; hattâ bir tutam maydanoz çiğnemek, az şekerli kahve içmek de iyi gelir diyorlar; böylece sâlim ve nisbeten ayık bir kafayla iftarını yapabilirsin; öteki soruyu alayım bi zahmet!..

Eh, bizim polisimiz çorbacı, tapucumuz rüşvetçi, siyasetçimiz hırsız, vekilimiz anadan doğma budaladır da tırnak içinde "Vatandaş"ımız öyle bir hulk-i hasen, öyle bir ahlâk-ı hamîde âbidesi, bir ne bileyim öyle bir fâzıl-ı muhteremdir ki... Diyordum da bakınız aklıma ne geldi: Tarih, Ramazan'dan birkaç gün önce. Meclis'te grubu bulunan partilerden birinin vekili, otomobiliyle şehirlerarası yol kenarındaki alışveriş tesislerinden birine giriyor; yolda atıştırmak için kuruyemiş, bisküvi vs. cinsinden şeyler almak niyetinde.

Dükkânda kimse yok. Bir tezgâhtar, bir de vekil. Vekil selamdan sonra ne istediğini söylüyor, tezgâhtar siparişi hazırlıyor, tam işlem bitmek üzereyken içeri bir "vatandaş" daha giriyor. Tezgâhtar, yeni müşteriyi de güleryüzle karşılıyor, hoşgeldiniz diyor. "Sizinle biraz sonra ilgileneceğim" mânâsına gelsin diye, "Sayın vekilimin siparişi bitmek üzere; biraz sonra size hizmet edeceğim" diye şirinlik yapıyor.

Durumu netleştirelim; vekil, selâm haricinde kendisini tanıtmış, vekil olduğunu belirtmiş değil; niçin belirtsin ki, elli gram leblebi, elli gram İzmir üzümü alıp çıkacak. Öyleyse tezgâhtar niçin vekil olduğundan söz etmektedir? Basit; vekili tanımış ve kendince nazik bir kompliman yapmak istemiştir. Yeni müşteri somurtkan bir eda ile burnunu tavana dikiyor ve diyor ki,

-Ne yapayım vekilse birader, vekilin bizden kuyruğu mu fazla, kulağı mı?

Aynen, cevap bu... Vekil diyor ki, "Serde Allah korkusu, sorumluluk, ne derler endişesi olmasa adamı yatırıp zevkle pataklayabilirdim ama sustum. Sadece 'Kuyruğunuzu bilemem,

ancak kulağınızın uzunluğu hakkında yorum yapamayacağım' demekle yetindim, paketimi alıp alelacele savuştum."

Birisi çıkıp bana, naklettiğim hadisenin hayal ürünü olduğunu, bizde böyle düşünen ve söyleyen kimselerin çıkmayacağını söyleyebilir mi? Hepimiz biliriz ki böyleleri de vardır ve büyük ihtimalle işleri düştüğünde bir vekile (polise, memura, yetkiliye) yaklaşmak için aslında gerekmediği halde onurunu kanırtırcasına tabasbus göstermiş karakterlerdir.

Homo eticus!

Gazetemizin iki kıymetli yazarı tarafından sürdürülmekte olan İslâmcılık münazarasına dahil olmak emelim yok; esasen her iki yazar dostumun İslâmcılık konusundaki akademik birikimleri yanında benim bildiklerim zekât keçisi gibi kalır.

Üstelik polemikten hazetmediğimi biliyorsunuz. İki sebeble: polemik yapanları takbih mânâsında söylemiyorum, Türkiye'de kaliteli polemik yürütmek için gerekli insâni ve entelektüel vasıfların pek hasis dağıtılmış olduğunu zannediyorum. Bizde polemikçilik genellikle, ikinci adımdan itibaren "Bu herifin bana ne gıcığı var ki hakkımda yazıp duruyor?" vehmini kışkırttığı için, "Ben de senin..., zaten senin de filan konuda kırık-çıkığın yok mudur?" şirretliğine dönüşür. İkinci sebep şöyle: Diyalektik metodun ruhu, farklı vechelerini hatırlatmak yoluyla gerçeğin tanınır hale gelmesi için iki yönlü gayret sarfetmektir; birbirinin açığını kollamak değil. Polemikte iki tarafın da en azından, "Gerçeği görürsem tanır ve teslim olurum" kabulüyle münakaşada bulunması lazımdır ve bana göre doğruyu bulmak için her zaman ille de polemik yapmak gerekmez; bilen birisine sorulur, bir kitaba bakılır veya tek başına tefekkür edilir vb...

O güzelliği teslim ediyoruz hemen, iki Zaman yazarının yürüttüğü polemik kalitesini hiç kaybetmedi, bu esnada okuyucular çok şey öğreniyorlar ve her iki yazar da birbirine "İkna olursam sana şükran duyarım" nezaketini esirgemediler. Matbuat tarihimizde böylesi azdır, kadrini bilelim.

Bu uzun, kesif ve esasen gereksiz dibâceden sonra sözü nereye getireceğimi kestirmiş olmalısınız. Polemiğe dahil olmadan ve meydanı yine erbabına bırakmak kaydıyla konu hakkında kendi düşüncelerimi biraz pata-küte bir edâ ile ifade etmek istiyorum.

Bu fakîre göre Müslüman olmak, İslâmcı olmaktan çok kesin ve bedihi bir şekilde çok daha üstün bir şuur, çok daha faik bir oluş halidir. Müslüman olmak, ahlâkî bir programı takib etmeyi seçtiğimizin ifadesidir. Dini ahlâktan ibaret saymıyorum, ahlâkın din içindeki vazgeçilmez merkezî yerini vurgulamak istiyorum, çünkü Cenab-ı Hak, Resul'ünü öyle tavsif etmişti: "Gerçekten sen, pek büyük bir ahlâk üzeresin." (Kalem Sûresi 4)

Bu ne demektir; şöyle anlıyorum: Müslüman, karşılaştığı meselelerde, varlığına belkemiği veya kaburga gibi geçirdiği ahlâki umdeleri harekete geçirir, onlara danışır, tepkilerini onlara göre belirler, böyle problem çözer. Bu vechesiyle "Müslüman" genel isimdir, ezelî ve ebedidir; tarih dışıdır.

İslâmcılık, "tarihi" bir tepkidir; zaman içinde bazı Müslümanların öfke ve çaresizlikle kabzesine sarıldığı "en yakınında" durduğu için arandığına eline değen bir savunma silahıdır; bir siyasi programdır; onun ana vasfı siyasi bir program oluşudur ve esasen bu akımın varlığı, siyasi ihtiyaçlarla kaim ve anlamlıdır.

İslâm tarihini şöyle okuyor ve anlıyorum: -Büyük harfle- Müslümanlar, problemle göğüs göğüse geldiklerinde, Müslüman olmanın kazandırdığı şuur ve ahlâk değerleriyle kendilerine bir yol tayin ediyorlardı; Müslümanlığa ve İslâm tecrübesine bir siyasi program gibi bakmıyorlardı. Bu yaklaşım, Müslümanların tarihte hep isabetli şeyler yaptıkları mânâsına gelmiyor ve esasen İslâmcılığın bir siyasi program halinde XIX. yüzyıldan itibaren âniden revaç görmesinin sebebi de budur. Bazı Müslümanlar "Aziz-i vakt" oldukları zamanlarda kendi değerlerinden ve ahlaki standartlarından memnun idiler; zelîl olduklarında İslâm'ı bir siyasi program şekline getirmek akıllarına geldi.

Müslüman olmakla İslamcı olmak arasında fark yok gibi görmeyenler olabilir; şu fark vardır ama: Siyaset de, tıpkı teknoloji veya endüstri devrimi gibi kendi ahlâkını icad eder ve onunla yürür. Müslüman olmak ise insanın, kendi tabiatının hilâfına Allah korkusu ile meydan okumasıdır. Müslümanlık suları yokuşa akıtmak, tarihi de özel bir paranteze almaktır; çünkü Müslüman, gayesi itibariyle ahlâkî insandır; ne homo economicus, ne homo politicus: Homo Eticus! Onun yeryüzündeki vazifesi zafere vâsıl olmak değil, seferde, seferi disiplinde sebat etmektir.

Neydi o âyet, neydi; dilimin ucunda... buldum: İsrâ Sûresi 37.

"Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen ne yeri yarabilirsin, ne dağlara boyca erişebilirsin."

Tarhana, keşkek, mantı, erişte (*)

-Bir tarhana çorbası pişirseniz...

Ve babamın böyle söylediği karlı kış sabahının öğlesinde, sofraya o çorba konardı.

İstanbul tarhanadan yüz çevirmeye başladı. Neden? Ev kadını, ev kileri, ev sevgisi, ev yemekleri merakı azaldığı için... Analarımız yaz ortasında kara kışı düşünürlerdi; kışın ılık dumanı ile odanın havasını süsleyecek, sofranın keyfini getirecek olan tarhana çorbasını ta yazdan hazırlamaya koyulurlardı. Çocukluğumdaki tarhana hazırlıkları hâlâ gözümün önünde

ve tertemiz Amerikan bezleri üzerine parça parça dizilip güneşte kurutulan taze tarhananın mayalanmış ekşimtrak kokusu hâlâ genzimde duruyor!

Dükkanlarda satılan tarhana eve sokulmazdı; bunun tertemiz ellerle temiz kaplarda hanımlar, usturuplu hizmetçiler tarafından yapılması lazımdı. Hatırımda kaldığına göre yoğurt, yumurta, un, et suyu, domates yoğrularak bir hamur yapılır (Yarın fen dünyasının bulacağını söyledikleri doyurucu haplar bence bu terkipten, bu katımdan daha kuvvetli olamaz) lokma lokma bezlere sıralanır, güneşte pişirilir, sonra uflanır, torbalara konur, kilere asılırdı. "Oh" denirdi, "tarhana işi de bitti!"

Derken bir sabah gözümüzü açardık ki damlar bembeyaz, bacalar duman püskürüyor, kar lapa lapa yağıyor. İçimizde biberli, baharlı bir sıcağa, midemizde ise yükte hafif, kaloride ağır bir yemeğe kuvvetle istek var. İşte o zaman böyle derdik:

-Bir tarhana çorbası içsek!

Tarhana çorbasına ufalanmış tulum peyniri ve tavada nar gibi kızartılmış zar biçimi ekmek parçaları karıştırmak âdettendir. İçmesine doyum olmaz; mideye indiği zaman bütün vücuda yumuşak, okşayıcı ve canlandırıcı bir sıcaklık yayar. O kadar ki sofradan başımızı pencereye çevirip kar tipisine sünepe sünepe, içiniz katıla katıla değil, meydan okurcasına bakmaya başlarsınız; kendinizi tam manasiyle tok, besili ve hayat güreşine hazırlanmış bulursunuz!

Yine böyle karlı günlere ayrılmış yemeklerden bir de keşkek vardır. Et ile buğdayın saatlerce kaynamasından, saatlerce dövülüp helme, macun-kaymak, -modern benzetişle- krema haline getirilmesinden meydana çıkmış bu eşsiz besin... Tabağa yayıldıktan sonra üstüne kimyon ekilir ve kırmızı biberli tereyağı gezdirilir. Birçok güzel ve özenilmiş yemekler gibi ilk kaşıkta tadını tam alamazsınız fakat sonradan yedikçe yemek hırsına kapılır, bitirmekten korkarsınız. (Türk Galip) divanında keşkeği öğerken Kastamonu diliyle şöyle der:

"Gaşuğu al, yürü yi; çok güzel aşdu geşgek,

Alayına yimeğin doğrusu başdu geşkek,

(Galüba) hevle gibi ben zabah ahşam yudarun;

Gullaca, nazlu aşa, kökten adaşdu geşkek!"

Keşkek, karnınızın üzerinde değil, midenizin içine dolanan bir yün kuşak tesiri yapar; ısısı (?) bütün vücuda yayılır; artık Boğaziçi anaforları istedikleri kadar sırtınızda dolaşsın; karayel göğsünüzü tartaklasın, kendinizi bir sığınakta sanır, içten zırhla kaplandığınızı duyar, kayak eğlencesine ve kaydırak oyununa can atarsınız!

Eskiler üstlerine kürk giymesini bildikleri gibi içten de ısınmanın yolunu pek iyi bulmuşlardır.

Mantıya ne buyurulur?

Korkuyorum ki okuyanların birçoğu; "O da nedir? Biraz mantoya, biraz mantinatoya, biraz da mantara benzeyen bu kelime? Canlı mı cansız mı? Yenir mi yenmez mi?" diye düşünmesinler! Bu yazım bir yemek kitabına girecek olsaydı bilmeyenlere mantıyı yağlayıp ballayarak bir anlatır, bir öğer, şeklinden, çeşitlerinden başlayarak tadına kadar öyle göklere çıkarırdım ki, hepsinin fikrine merak salar, midesinde bastırılmaz bir iştah açardım. Her taraftan "Aman yok mu mantı?" sesleri yükselirdi.

Bizde, frenklerin "spasialite" dedikleri seçme memleket yemekleri yapan lokantalar hiç denecek kadar az. Tatar böreği, pirohi, keşkek, mantı, bunlar arasındadır. Sonuncusu halis muhlis bir Anadolu yemeğidir; Ankara ve Çorum bölgelerinde en özenilmişi, en çeşnilisi ve en çeşitlisi yapılır: Kurusu, kızarmışı, et suyiyle yumuşağı, yoğurtla yumuşatılmışı... İçleri kıyma ile doldurulmuş bu mini mini yüksük büyüklüğündeki hamur parçaları, birbirine eş o kadar biçimli ve zarifçesine tutturulmuş, kapatılmıştır ki fabrikadan çıkmış sanırsınız ve en ince oyaları, halıları, çevreleri, tenteneleri işleyen ve hesap işlerinin hakkından gelen Türk kadınının bir anda yenip yutulacak bir yemeğe verdiği bu emeğe, katlandığı çileye hem şaşar, hem hayran kalırsınız.

Mantı da sayılı kış yemeklerinden biridir; sanki mideye, bir sobaya istiflenmiş küçük kıyım antrasit kömürü gibi dizilir, yavaş yavaş, hesaplı fakat ağırlık vermeden erir; uzun zaman dayanır, sıcağını eksiltmez; bana öyle gelir ki karnımda -bir Salamandr sobasının mikası arkasında duruyormuş gibi- tatlı ve kızıl ışığı gözle görülebilecek, raf raf ateş dizileri vardır. İçten ısınmış bir haldeyim ve soğuktan korkusuzum.

Göz ısıtan sıcak rengi, ağdalanmış koyu şekeri ve bol cevizi ile balkabağı bir kış tatlısıdır. Eskiden bu mevsimde her ev sofrasında birkaç kere yer alırdı. Kabak tatlısını yerken insan kor parçaları yutan bir hokkabaza, bir sihirbaza, bir Rifai dervişine benzer. Dudağa dokunuşu soğuktur ama boğazdan geçti mi mideye bir ateştir yayar, hatta fazla yenirse sıcaklığı damarları kaplar. Kanınıza tutuşmasından çekineceğiniz bir ecza, alkol veya benzin gibi bir şey karıştığı kuşkusuna düşersiniz.

Kış içkileri: Boza, pekmez, tükenmez, nardenk, salep ve hardaliye... Bu son ikisine çoktandır rastlamaz olduk. Tahini şekerle, daha iyisi halis pekmezle karıştırıp iyice dövüp yiyen de azaldı.

Şimdi bir işkembe çorbası biliyoruz; vaktiyle zengin konaklarında bu çorba işkembeden değil hindi boynundan yapılırdı ve büsbütün başka bir ince çeşni alır, hem tadı artar hem de

kabalığı, bayağılığı giderdi. Amma bunu kaç tane hindiyi harcayarak yaparlardı? O zaman sormak aklımdan geçmemişti; üzümü yeyip bağını sormadığımız devirlerde idik...

Küçük evlerde kapuska, kırmızı biberin dudak, dil ve damak keyleyen, yani ağzı kızgın demirden geçiren ateşi dolayısıyla kış yemeklerinin ilk sırasında gelirdi. Bu zoraki bir ısınıştı; işkembeyi andıran karın doyuruş! Kapuska, yemek meraklısı büyük evlerde başka türlü yapılırdı: İri baş bir lahananın şeklini bozmadan içini ustalıkla oyarlar, bir kısmın çıkarıp yerine yağlı et parçaları, -yahut pastırma dilimleri- koyarlar, güvecin ağzını hamurlayıp küllü ateşte ağır ağır, tıkır tıkır saatlerce bırakırlardı. Zamanı gelip de açtınız mı, bakardınız, ne lahananın lahanalığı ne pastırmanın pastırmalığı kalmış. Hepsi ilik! Ya bumbar? Ya şirden? Kendileri değil, ancak adları Karagözdeki Tuzsuz Delibekir'in ağzında kaldı!

Ortadan kalkan bir şey daha var: Erişte...

"Nedir bu" diye yeni nesil bayanlarının sormasını bekliyorum. Erişte, süt ve yumurta ile yoğrulup açılmış ve biraz da irmik karıştırılmış hamurların şerit eninde, nihayet serçe parmak boyunda kesilmiş, yine güneşte kurutulmuş şeklidir, Türk makarnasıdır. Onun bir de fırınlanmışı vardır; pilavı yapıldığı gibi ayrı bir çeşni vermesi için pirinç pilavına karıştırıldığı da olur. Anadolu kasabalarında eriştesiz ev yoktur; İstanbul'da da yoktu fakat bugün onunla kim uğraşacak? Hangi bayan? İşte bakkal dükkânlarında boy boy, biçim biçim, cicili bicili paketlerde makarna yığılı. Fakat hem masraf, hem lezzet, hem besin, hem onurlu, hünerli ev kadınlığı bakımından aradaki ayrım ne büyük!

Gato değil, krem ranverse değil, özenti bez çiçek değil tarhana, mantı, erişte yapan öğünsün! Bunları yapabilenin kocası öğünsün! Yiyebilenler öğünsün!

(*) Bu hafta size göz göre göre "Usta Malı" satıyorum: Tek kelimesine bile dokunmadığım bu yazı, üslupta muallim kabul ettiğim Refik Halit Bey'e aittir. (Refik Halit Karay, "Karakışta Öz Türk Yemeklerine Dair", Tan gazetesi, 20 Kasım 1941, s. 3-4). Oruçlu, sıcak ve uzun günlerde bu leziz ve eski Türk yemeklerinden söz açmanın vakti midir bilmiyorum fakat Üstad'ın yemeklerden söz ederken kapıldığı heyecanı ve pek zarif edebi dokunuşları sizinle paylaşmak istedim.

İsrail, Suriye, Kürdistan?

1. yüzyıl tarihinin en garip, en fantastik başlıklarından ilki, Filistin’de bir İsrail Devleti’nin kurulmasıydı. Yahudiler 2 bin seneden çok daha fazla sürgün yaşadılar, dışlandılar, ötekileştirildiler. Doğrusu tarihte zulme uğramış ve vatanlarından cüdâ düşmüş tek kavim Yahudiler değildi ama sadece onlar olmayacak duaya âmin diye diye Filistin’de bir yurt hülyalarını gerçekleştirdiler.

Üstelik sulh ve güzellikle değil, komşularının kalbini kırıp kanını akıtarak, onlara daha ilk günden haksızlık ederek bağımsız devlet oldular ve ilk günden beri güvenlik endişesi ile kıvranan bir devlet olarak biçimlendiler. Siyasi ve idari sistemleri kendilerine mahsustur ve İsrail'den başka bir yerde hayat bulması neredeyse imkânsızdır. İsrail, dünya tarihinin en büyük kaprisi, en çılgın fantezisidir ve bu devletle ilgili her ayrıntı, onlar açısından hayati önem taşıyan "Güvenlik endişesi" faktörü hesaba katılmadan anlaşılamaz, mânâsız kalır.

Suriye, gözlerimizin önünde mahvoluyor. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde müstevlîlerin cetveliyle kurulan bir devlet, daha "Dalya" bile demeden parçalanıp tarihe gömülüyor. Suriye ile birkaç defa cephe harbine tutuşan ve çarpışmanın şiddetinden sersemleyen İsrail için çok önemli bir bölge ülkesi, biçim ve muhteva değişikliğine uğruyor. Dünyanın öteki ucundaki Çin'in bile Suriye üzerine bir hesap kurduğu kurtlar sofrasında en muğlak ve en berrak hesap İsrail'e ait olanı olsa gerek: Muğlak; çünkü İsrail, Suriye'de olup bitenler hakkında açık tavır ve pozisyon geliştirmeden ama gergin bir sükûnetle bekliyor. Berrak; çünkü İsrail, şimdiki sınırlarının kendisi için asla güven verici olmadığını biliyor ve bütün Ortadoğu bölgesinin istikrarsızlaşıp zaafa düşmesiyle en uzak sınırlara erişerek hayatta kalabileceğini varsayıyor.

İsrail'in bölgedeki varlığı 20. yüzyılın en büyük fantezisi, en şaşırtıcı olayı demiştim; bu fantezi henüz tamamlanmış değil. İsrail için, antik devirlerdeki en büyük sınırlarına, yani Büyük Nil'den Fırat'a kadar uzanan Büyük İsrail Devleti'ni kurmak bir tarih rüyası değil, takvime yayılmış jeopolitik bir işlemler dizisidir. Suriye'de olup bitenlerin İsrail açısından anlamı ancak bu çerçevede gerçek manasını bulur.

Aramızda artık "Arap Baharı" yalanına safiyetle inanan kaldı mı bilmiyorum. Bu yalancı rüzgar, sadece ortadoğunun Müslüman-Arap nüfusunu ve rejimlerine doğru dışardan üfürüldü ve bölgenin kompozisyonu değişti. Aynı rüzgarın biraz daha güneydeki Körfez emirliklerine, Suudi Krallığı'na ve Asya'daki sair antidemokratik ve zorba yönetimlere bulaşmıyor olması doğrusu pek ilginç. Halkına düdüklü tencereyi, el radyosunu bile yasaklayan Küba, Kuzey Kore gibi diktacı yönetimler dimdik ayakta dururken, yalancı baharın Ortadoğu yörelerinde eğlenip kalması pek şaşırtıcıdır.

Suriye parçalanıyor. Türkiye bütün dikkat ve enerjisini "Aman bölgede bir Kürdistan daha kurulmasın" noktasına yoğunlaştırmış manzarası verirken, bu safhaları öngöremediğini de tersinden de olsa itiraf ediyor. İşte tam bu noktada Kürt meselesinin sadece Türkiye'de veya bölgede yaşayan Kürtler'in siyasi, kültürel ve tarihi haklarından ibaret olmadığını, bilakis yıllarca kapalı gişe oynaması için kaleme alınmış bir trajedi olduğunu bir kere daha fark ediyoruz. Kürt meselesi, bir araç olarak bölge dışı güçlerin Ortadoğulu yönetimlere ve halklara müdahalesi için bulunmaz bir âlet, çok değerli bir vesile ve bahane teşkil ediyor. Kürt meselesinin nasıl çözüleceği hakkında sadece Türkler değil, Kürtler de dahil kimsenin sarih bir öngörüsü kalmamışken İsrail ve onun yanı başındaki ABD, bölgeyi çok hesaplanmış bir şekilde istikrarsızlaştırıyorlar. Kürt meselesinin bir sahne sonra, bölgedeki diğer önemli güç

odağı İran'ı istikrarsızlaştırmak için muhtemelen bir başka üslupta sahneye konulacağını pekala tahmin edebiliriz.

Bu hüzün verici ve acı değerlendirmenin özeti şudur: Güney sınırlarımızda Suriye topraklarında yeni bir Kürt devleti kurulmasını dünyanın sonu saymak politikasızlığımıza işarettir; büyük resmi göremiyoruz. Büyük resimde parçalanmış Suriye veya Kürdistan değil, İsrail var. Türkiye'nin ortadoğu politikaları, en azından bundan sonrası için daha gerçekçi bir satıhta yürütülecekse bu gerçeği bir kenara yazmalıyız.

Mavi Marmara gemisinin haydutça saldırıya uğraması ve haziran ayında Lazkiye açıklarında keşif uçağımızın düşürülmesi, dış politikamızın yakın zamanlardaki en önemli iki kavşak noktası oldu; şimdi daha iyi değerlendirebiliyoruz.

Sağ yanım kurt kuş yemiş, sol yanım bîhaberdir

-İşkenceci polis şefi hadisesinde siyasi irâdenin ısrarına ne dersiniz hocam?

-Anlaşılmaz bir iş Çekirge; bir ara iş kanununda şöyle bir tâbir vardı yanlış hatırlamıyorsam: "Eleman temininde güçlük çekilen iş kolları..." diye. Tutuklu sanıklara işkence yapan eleman temininde güçlük çekiliyor olunması, eğer sahih ise sevindirici bir husustur; adı geçen o elemanda ısrar etmenin anlamı ise bilemiyorum; her halde vardır bir hikmeti! Vaktiyle pek berbat işkence suçlarına bulaştığı için başı derde girmiş bir polis şefinin yanında durmak için çok önemli ve geçerli sebepler olmalı; kezâ, onca tercih edilebilir arasında şimdiki içişleri bakanını seçmek ve yanıbaşında durmak için de bizler gibi sıradan ve ölümlü fânilerin bilmesi gerekmeyen şeyleri bilen birileri olmalı.

-Ustalık döneminin kabinesi üstelik?

-E, öyle; bunca zamandır iktidarda olmak büyük tecrübe kazandırmıştır; kimbilir ne kadar liyâkatli isimler bir araya gelecek diye düşünmüştük. İçişleri bakanı doğrusu bir hayal kırıklığı oldu; geçelim.

-Hatada bile bile ısrar, neyin göstergesi sizce, nasıl yorumlarsınız?

-Pek çok sebebi olabilir; meselâ haddinden fazla abartılmış ve metânetine güvenilmiş bir özgüven insana böyle hatalar yaptırabilir; bir başka faktör, "Hata yapsan bile bunu başkalarına hissettirmemelisin" inancı olabilir, yani bir yanlışı hemen değil de arayı hayli soğuttuktan sonra onarmak ve bu esnada "Ben bir insanı tutarsam, ondan kolay vazgeçmem" mesajı vermek... Üçüncüsü düpedüz inatlık. İnat dediğin şey, bakış açısına göre anlam değiştirir; sonunda haklı çıkarsan azimli, kararlı, sebatkâr, sabırlı olursun. Başbakan'ımızın böyle bir anûd damarı var Çekirge. Karadenizlilerin çoğunda var. Belki şahsi karizma denilen şey böyle kusurların da katkısıyla parıldıyor...

-Anûd derken, anlamadım pek?

-İnatçı canım, inadında mübalağa eden, inadında inad eden demek.

-Sizi bir polemiğin kenarında durup yüksek sesle bir şeyler düşünürken görüp şaşırdık; şart mıydı?

-Çok uzun cümle kuruyorsun Çekirge, ama tesbitin doğru; benim tesbitim de doğru çıktı bir gün sonra. Demiştim ki, "Türkiye'de kaliteli polemik yürütmek için gerekli insâni ve entelektül vasıfların pek hasis dağıtılmış olduğunu zannediyorum. Bizde polemikçilik genellikle, ikinci adımdan itibaren 'Bu herifin bana ne gıcığı var ki hakkımda yazıp duruyor?' vehmini kışkırttığı için, 'Ben de senin, zaten senin de filan konuda kırık-çıkığın yok mudur?' şirretliğine dönüşür". Dediğim çıktı ve polemik konusunu bir hayat-memat konusu gibi algılayan bir yazar, derdini öküz metaforu üzerinden izahı seçerek bizde iyi polemiğin niçin yapılamayacağını gösterdi.

-Biraz ateşteki kestane olduğundandır hocam; İslâmcılık kavramı, hükümetin ve kararlı taraftarlarından çoğunun yakın geçmişini niteleyen bir sembol sıfat; tenkid saldırı gibi algılanıyor.

-Tersi de doğru olabilir Çekirge. Saldırıyı tenkid kılıfıyla yapanlar da çıkar. Siyasetin bu tabiatını belki hiçbir zaman anlayamayacağız. Bir meseleye siyasi açıdan yaklaşmak, kâğıt üzerinde tarif edilebilir ama hakkıyla anlaşılması için bizzat damdan düşmek gerekir. Güç insanın tabiatını ateşliyor ve neş'e-canlılık veren oksijen gibi, su gibi "O olmazsa yaşayamam" hissi telkin ediyor insana. İslâmcılığı siyasi bir duruş olarak tarif etmiştim; Müslümanlığı ise ahlâki bir vaziyet alış. Temel mesele şudur- daha doğrusu ömrümüzün en şerefli vazifesi: Siyâsi kararların ve yaklaşımın da ahlâkî olmak durumunda! O zaman siyaseten zarar görürüm diyorsun; eh, görürsen görürsün yani! Siyaseten muvaffak olmak seni iktidara götürür; ahlâken muvaffak olmak ise Allah rızasına, yani Cennet'e. Allah, -mühürledikleri hariç- her insana kalb-i selîm vermiştir, kalb-i selîm şudur Çekirge; kalp, doğru ve ahlâkî olanı tanır, bilir ve ona meyleder.

-Kalb-i selîmden ayrılmamak lâzım hocam, öyle anladım.

-Aferin Çekirge, verdin yine mesajını, ah seni seni...

Bu ortaya böyle vole az bile

Başbakan, 5 Ağustos günü, "İlker paşamıza yapılan benzetmeleri ve yakıştırmaları asla doğru bulmuyorum. Yani bir örgütün mensubuymuş gibi yaklaşımları kesinlikle çok çok çirkin buluyorum, tutuklu yargılanmamalı" dedi.

Ertesi gün, tutuklu ilk eski genelkurmay başkanı İlker Başbuğ, avukatı aracılığı ile bir açıklama yaparak Başbakan'a teşekkür etti ve dedi ki, "Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a 5 Ağustos 2012 günü hakkımda yapmış oldukları samimi ve gerçekçi

değerlendirmeleri için çok teşekkür ederim. Görevimiz gereği oluşan mesai arkadaşlığı, birbirimizi oldukça iyi tanıma olanağını da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle kendisinden de farklı bir şekilde davranması beklenilemezdi."

İlker Başbuğ, teşekkür jestiyle yetinmedi, Başbakan'ın ikinci defa, büyük şahsi risk alarak ve resmen yargıya müdahale gibi yorumlanabilecek sözlerinin fiili karşılığını da talep etti ve şöyle devam etti: "Sayın Başbakan, yapmış olduğu bu konuşmayla yalnız tutuksuz yargılanma konusuna değinmemiş, bir anlamda özel yetkili savcılar tarafından hazırlanan ve mahkeme tarafından da kabul edilen iddianameyle ileri sürülen suçlamaların 'Çok çirkin ve insafsız' olduğunu da açıkça söylemiştir. Kamuoyu ve medyanın büyük bölümünün de ilk günlerden beri aynı kanaatte olduğu da bilinmektedir. Şimdi bu durumda Sayın Başbakan'ın bu değerlendirmeleri ve geçtiğimiz hafta içinde tanık olarak mahkemeye gelen Genelkurmay eski Başkanı Sayın Hilmi Özkök'ün ifadeleri ışığında iddianameyi hazırlayan iddia makamıyla iddianameyi kabul eden mahkemenin nasıl bir tavır içine girecekleri ve ne yapacakları merakla beklenmektedir."

Araya Suriye'nin kuzeyindeki kargaşa ve Şemdinli'de PKK'nın intihar saldırısı girdiği için Başbakan'la İlker Başbuğ arasındaki bu ilginç mesaj trafiği fazla dikkat çekmedi. Bu manidar sessizliğin bir başka boyutu, Başbuğ'un açıklamasındaki tabirle "Kamuoyu ve medyanın büyük bölümü" tarafından zımnen tasvip görmesi olsa gerektir.

"Kamuoyu ve medyanın büyük bölümü" anahtar kavram! Bu kavramın ardında basını, bürokrasisi, iş çevreleri ve kanaat önderleri ile bizim dâhil olmadığımız güçlü, renkli ve egemen bir dünya var. Başbuğ'a ve onun açıklamasındaki imâya göre kamuoyu ve medyanın büyük bölümü de zaten ilk günden beri aynı kanaattedir, yani iddiaların "Çirkin ve insafsız" olduğunu düşünmektedirler; bu kadar güçlü bir kanaat koalisyonuna karşı çıkmayı kim düşünebilir? Nitekim İlker Paşa, o taşı da gediğine koymayı ihmâl etmemiş: mahkemenin nasıl bir tavır içine gireceği ve ne yapacağı merakla bekleniyormuş! Bence haklı, böyle güzel ortaya herkes çakar voleyi...

Başbuğ'a tutuklama kararının verildiği gün, bu kararı tasvib etmediğimizi, buna gerek olmadığını, böyle kararlarla sanık lehine haksız mağduriyet imajı inşa edildiğini belirtmiştim. Mesele Başbuğ'un tutukluluk hali ile ilgili değil.

Başbakan da o günlerde bu kararı beğenmemiş eleştirmişti, daha sonra 28 Şubat soruşturmasıyla ilgili tutuklamalara da tepki gösterdi, "Bu dalgalar böyle arka arkaya geldikçe, o dalgalarda kusura bakmasınlar ülke boğulur" diyerek, hazırlık safhasındaki soruşturmaya siyasi destek vermeyeceğini imâ etti; şimdi ise altını ve üstünü kalın harflerle çizercesine bu tavrını tekrar ediyor ve yaklaşımı ile yargıya "Ben sizin yaptığınız işlerden berî ve uzağım; bunu böyle biliniz" diyor.

2007'deki meşhur 367 krizinde CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın Anayasa Mahkemesi'ni alenen tehdid eden sözlerini o gün eleştirmiştik, Sayın Baykal, "367'yi uygulamazsanız memlekette büyük kargaşa çıkar" dedi ve o günden beri o sözünün hesabını hâlâ vermedi. Ne ilginç bir benzerlik, İlker Paşa'nın tâbiriyle "Kamuoyu ve medyanın büyük bölümü" Baykal'ın anayasa suçu teşkil eden o sözlerini görmezden gelip tavanı seyretmeyi tercih etmişlerdi. Şimdi ne görüyoruz, "Kamuoyu ve medyanın büyük bölümü", aslında zerre kadar haz etmedikleri Başbakan'ın yargıya müdahale gibi anlaşılabilecek sözlerine karşı aynı tavrı sergiliyor, dudaklarında hafif bir melodi ile tavanı seyrediyorlar.

Kimdi o, "AK Parti devletleşiyor?" diyen çevreler, gidip ben de üye yazılayım bari!

İslâm'ı görünür kılabilir misin Abidin?

Ramazan ikindilerinde felsefî, hassaten entelektüel bahisler açarak karmakarışık teorik lâflar etmenin şiddetle aleyhindeyim; o yüzden "küt" diye konuya gireceğim izninizle: İnsanları bir şeye inandırmanın en etkili ve kestirme usûlü o şeyi, "küt" diye göstermektir (Küt sesi gelmese de olur ama!); bunun en pratik yolu ise, onun fotoğrafını veya filmini seyrettirmektir.

Burada insanın kalitesine yönelmiş iki temel tercih ortaya çıkıyor: Göstermek veya anlatmak! Resmini çizmek yerine tasvirini yazmak: Eski tâbirle müşahhas (Elle tutulur, gözle görülür) tasvir yerine mücerret'e (Soyut, maddi varlığa ihtiyaç duymaksızın zihnî düzlemde canlanan) müracaat etmek daha kaliteli ve zor yoldur (Hz. İsa "Dar kapıyı seçin" demişti!)

E, hani basitleştirecektik; nedir bu müşahhaslar mücerretler filan; sizi yormadan, sırf kelimelerle şöyle esaslı bazı şeyleri anlatmanın bir yolu yok mudur? Elbette vardır ama dikkat!; bazı şeyleri lüzumundan fazla basitleştirir veya cisimlendirirseniz gerçek anlam buharlaşıp kayboluverir.

Din böyle bir şeydir meselâ; özü icabı mücerret mübârek! Sizden tam kadro zihnî katılma bekler; zihnî faaliyetlerinizin tam kadro halinde seferber edilmesini gerektirir çünkü müşahhas olarak isbatı asla mümkün olmayan bir dizi teklif ve kabuller ihtiva eder din; sizi zihninizle meseleyi evirip çevirmeye, bir kanaate varmaya davet eder. Yine de alışkanlıkla, "Bu neye benziyor, yüzü nasıldır, kaç metredir, ağırlığı var mıdır, cinsiyeti nedir?" gibi sorular sorarız hâliyle; bize der ki, "Geç onları geç; onların üstüne çık; zihninde resim çizme; kelimelerin mânâ dünyasındaki en yüksek karşılıklarıyla anlamaya çalış!"

Problem şurada; çoğumuz, "A, anladım ve inandım; bu güzel ve doğru bir şey" dedikten sonra yine zihnimizde resim çizmeye, bina yapmaya, dereler akıtıp havuzlar kurmaya devam ederiz çünkü soyut düşünce, -nasıl söylemeli- yüksek enerji gerektiren, pahalı ve yorucu bir faaliyet şeklidir.

İslâm inancını harfe benzetmek anlamlı olabilir: Harf, yani ses değil sembolü ve onlarla yapılan bütün eylemler, yani kelimeler, yani cümleler. Buna mukabil (kimsenin inancını istiskale niyetim yok) sair dinler, "visible", yani görülebilir kavram ve temsillerle ne idüklerini izah etmeyi tercih etmişlerdir. Nedir görünürlük unsurları; meselâ özel şekillerdir, formlardır; törenlerdir, merasimler, seremoniler, gelenekleştirilmiş âdetler, semboller... Şirketler logoları, aslında dini düzlemde çok etkili olduğu için ticarete transfer ettiler. Devletler de aynı şeyi yaparlar, sembollere kutsallık yapıştırırlar, huşu içinde tüyleri diken diken eden törenler düzenlerler; kolay anlaşılsın diye bazı fikirleri görünür hale getirirler.

Fikri âcizânemce, Efendimiz'le sona eren silsilenin temel öğretisi olarak İslâm, tarihi zaman içinde tekâmül geçirdi; insan topluluklarının tevhidi ve soyut olanı kavrama kabiliyetlerinin gelişimine paralel şekilde İslâm dini, özellikle insanları imana, yani soyut olana davet sadedinde peygamberden peygambere farklılık gösterdi. Resul-i Ekrem Efendimiz'in anlattığı İslâm, muhteva itibarıyla Hz. Âdem'in getirdiği haberle aynı fakat tebliğin sunuluş şekli farklı idi. Efendimiz, insanlara soyut ama güçlü bir "Söz"le hitab etti ve o sözün icazı, kudreti, derinliği, güzelliği, tatlılığı ve mânâsı ile onları mücerred imana çağırdı. İman soyut bir kabuldür ve onu isbat mevzuu yaptığınızda onu bilimin sıradan bir türevi haline getirmiş olursunuz. Maide Sûresi'nin 3. ayetinde "Sizin dininizi kemâle erdirdim vae üzerinizdeki nimetimi tamamladım" cümlesini, insanlığın soyutlama kabiliyetinin kemâli olarak anlıyorum.

Müslüman, görmediği, bilmediği halde pek emin ve ahlâken çok yüksek birinin ağzından naklen duyduğu Allah kelâmının mânâsındaki parlaklığa teslim olan ve bir adım sonra "Hani bunun kolu kanadı, hani fotoğrafı, hangi elementten yapılmış, göster bize; Rabb'in ölüyü diriltsin, gökten de sofra indirsin üstelik sarmısak ve soğan da isteriz" diye Resullerine mızmızlanmayan bir üstün insan tipidir.

Evet, üstün insan, çünkü "Gayb"e inanıyor: "Onlar gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar ve rızklarından infak ederler."

Ayrıca bu meseleye niçin girdiğimi şu an itibarıyla hatırlamıyorum; ziyanı yok ama, fena bir dibâce değildir bence; gerisini getirmesek de olur...

Olimpiyat yalanları!

Sonunda söyleyeceğimi baştan yazayım; ben olimpik ruha inanan birisi değilim; gençliğimde belki gazetelerin gazına gelerek böyle şeyleri benimsemiş, savunmuş olabilirim, şimdi böyle şeylere aldırış etmiyorum.

Meselâ olimpiyatların dünya barışına katkı yaptığı yolundaki süslü cümlelerden başlayalım; olimpiyatların savaşı ve çatışmayı engellediğini, en azından insanlarda çatışma eğilimini törpülediğini hiç hatırlamıyorum; böyle bir şey olamaz çünkü olimpiyat dediğimiz şey

rekabete dayalı kıran kırana bir yarışmadır; dolayısıyla insanlara barışı değil rekabeti hatırlatır.

İnanmayan açıp kitaba baksın, şöyle yazıyor: "Olimpiyatların sloganı üç Latince kelimedir: Citius, Altius, Fortius. 'Daha hızlı, daha yüksek, daha güçlü' anlamına gelen bu kelimeler sporcuya birinci olmayı değil, elinden gelenin en iyisini yapmasını öğütler."

Yalan, kuyruklu yalan! Bu kuyruklu yalan, dört senede bir tekrar edilir çünkü olimpiyatların şenlikli olması için yenilenlerin küsmeyip tırsmayıp yeniden oyunlara katılması lazımdır. Oyunlarda kazanma şansı olmayan gariban ülkeleri kandırmak için, "Birinci olman önemli değil arslanım, elinden gelenin en iyisini yap kâfi" diye avuturlar ama ardından hemen, "Tarih sadece şampiyonları yazar" diye eklemeyi unutmazlar. Bizim gibi ülkeler de bu lâfları ciddiye alarak, "Yine gidelim, arslanlar gibi kaybedip gelelim; her defasında daha iyi yenilelim; maksat olimpik ruh güçlensin" diye kendini avutur.

Bitmedi, bir olimpik yalan daha var: "Önemli olan kazanmak değil, katılmaktır." Bu uyuşturucu slogan, tâ 1894'te Baron Pierre de Coubertin'in teklifi üzerine Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne kabul ettirilmiş olup gerçekle uzak-yakın alâkası yoktur. Olimpiyatlara katılmanın kaybedenler bakımından hiç bir câzibesi, getirisi, kârı-kesadı olamaz; olsaydı, bunca olimpiyatta nal toplamaktan, toz ve su yutmaktan, dayak yemekten ötürü ettiğimiz kârdan ötürü mültimilyarder olmaz mıydık?

"İyi de, hiç değilse gençler spor yapıyor bu sâyede" diyenler çıkabilir aranızdan. Tam da lâfı oraya getirmek istiyordum zaten. Spor yapmak iyi bir fikir midir, evvelâ bunu tartışmalı; en iyisi şöyle yapalım; sizler, sorumlu ebeveynler olarak yazının bundan sonraki kısmını çocuklara okutmayınız; çünkü davranış ve düşüncelerinde kalıcı hasara sebep olabilir. Tamam, şimdi devam edelim ve sporun niçin gereksiz bir şey olduğuna olimpik branşlardan başlayalım.

Bu eleştirinin ana fikrini unutmamanız için tekrar ediyorum: Sporun gündelik hayata faydası yok-tuuur!

Bir- Atletizm: Yani bir mesafeyi en kısa zamanda kurallara uygun şekilde geçmek. Böyle basit bir ihtiyacı gidermek için çoluğu çocuğu ta sabî-sıbyan çağlarından başlayarak "Spor yapıyor amcası" diye teşvik edip canından bezdirmenin âlemi yoktur. Kısa mesafeler yürünür, daha uzun mesafeler ise bisiklet, dolmuş, otobüs gibi araçlarla kat edilir.

Üç bin metrede iyi derece yapmış olmak anlamsızdır; binersiniz dolmuşa, otobüse, tramvaya, verirsiniz bilet parasını, gider gelirsiniz. Atletizme harcadığınız para ve emek de yanınıza kâr kalır. Siz hiç "ben maratoncuyum" diye trene binmeyip şehirlerarası mesafeleri koşarak giden birine rastladınız mı?

Yüksek atlama gerçek hayatta ne işe yarar? Hele hele sırıkla yüksek atlamanın pratikte faydası nedir; bence yüksek atlama sadece kötü niyetli soyguncuların, hırsızların ihtiyaç duyduğu bir kabiliyettir; haksız mıyım?

Ya uzun atlama? Kaldırım kenarındaki su birikintisine basmamak için bir metre kadar sıçrayabilmiş olmak kâfidir. "6 metre atlayacağım" diye kendimizi helâk etmekte mânâ yoktur. 6 metrelik veya daha uzun aralıkları geçmek için normal insanlar köprüyü icat etmişlerdir.

Atma branşlarına gelelim: Disk atmada şampiyon olmak ne işe yarar ki? Haydi gülleyi, çekici anladık ama kamyondan karpuz indirmek için o kadar çalışıp sıkı antrenman yapmaya hâcet yok efendiler; her karpuz mevsiminde bazı kardeşlerimiz hiç atletizme bulaşmadan o işi mükemmelen yapıyorlar zaten!

Jimnastik, eklemlere iyi gelen bir uğraştır ve bu ihtiyacı basit kültür-fizik hareketleriyle karşılayabiliriz. Sırf bunun için atlamak, zıplamak, havada perendeler atıp şempanzeler gibi iplere asılmak, kulplu beygir üzerinde fırıl fırıl dönmek ayıptır, komiktir, ciddiyete mugayirdir evvelâ. Siz hiç yolda belde jimnastik hareketleri yapan birilerine rastlıyor musunuz?

Haltere gelelim; arkadaşlar bu işi gündelik hayatta kriko, palanga, forklift veya düpedüz vinç gibi âletlerle zaten yerine getiriyoruz. 150 kilo kaldıracağım diye bir delikanlının, hele hele bir genç kızın ağır çalışmalara girişmesine hâcet yok. Baktınız bir kişi yükün altından kalkamıyor, üç kişi bir araya gelip yine halledersiniz meseleyi.

Yüzme... Suyun üstünde batmayacak kadar yüzme bilmek yetişir; üstelik nasıl kolayınıza geliyorsa o stilde kulaçlarsınız. Su kenarlarında yüzenlere bir bakın lütfen; artistlik olsun diye kelebek kulaç atanı gördünüz mü hiç? Çıkmaz; öyleyse niçin çocukların en güzel zamanlarını burnundan getirelim. Bol bol havuz yapalım Almanlar gibi, eyvallah, herkes gitsin, çimsin, eğlensin, duşunu alıp gitsin evine, şampiyon çıkaracağız diye sabîlerin burnundan getirmeyelim gençliklerini...

İyi tenis oynamanın ne yararı vardır arkadaşlar, sorarım; Badminton'da hüner göstermenin, trapta çocuklar gibi kâseyi havaya fırlatıp vurmanın nasıl bir faydası olabilir insanlığa? Bunlar boş eğlencelerdir ve boşlukları görünmesin diye filozofik lâflarla sarıp sarmalamanın ne anlamı vardır?

Çocuklarımıza, "Arkadaşlarınla kavga etme aman evlâdım" diye sıkıyı verdikten sonra boksa teşvik etmek resmen tutarsızlıktır. Boks, çirkin ve zararlı bir spordur ve diğerlerinin aksine hemen yasaklanması gerekir.

Daha kestirme yoldan anlatayım son olarak: Hiçbir halterci forklifti geçemez, hiçbir koşucu, o beğenmediğimiz dolmuşlarla yarışamaz, hiçbir yüzücü deniz motorları kadar süratli değildir.

Hiçbir jimnastikçi, sırtına motor bile taksa bir uçak kadar yükseğe çıkıp uçamaz. Bu işlerin âlâsını âletler yapıyor zaten; kendimizi helâk etmeyelim.

Olimpik ruh dünyanın en büyük palavrasıdır fakat propaganda gücüne bakmalı ki, vaktiyle faşistler de, komünist diktatörlükler de, şeyhlikler, krallıklar, kapitalist ve demokratik yönetimler de bu palavrayı ciddiye alıp omuz verdiler. Kimse kalkıp, "Kral çıplak, görmüyor musunuz; bırakınız bu laubali eğlenceleri, aklınızı başınıza devşirin" demedi, diyemedi.

"Peki, sayın yazar şöyle ciddiye alıp seyredilecek ve yapılacak bir tane olsun spor branşı yok mudur yani?" diye yalvaranlara iyi bir haberim var: Sporların en asili ve hayatta en çok pratik karşılığı bulunanı güreştir; bir de at beslemek vesselam.

Temiz beyaz havlu

Daha önce yarıfinal yarışmalarını seyretmiş, her iki atletin de finale kalmasına dikkat kesilmiştim. Eksik olmasınlar, Türk atletleri yıllardan beri yedi düveli önlerine katıp kovalamak suretiyle bizleri daha ilk turlarda elenmeye alıştırmışlardı.

"Hayırdır inşallah, bu kızlar hülle ile vatandaş yaptığımız Afrikalı kızlara de benzemiyor; ne iş?" derken kızlar final koşmaya hak kazandılar. "Fesübhanallah, bu bile başarıdır, bakalım daha neler yapacaklar?" diyerek final yarışmasını merakla bekledim.

Finalin son turu başlarında, "İşte şimdi geriye düşerler ve zaten normali de budur" diyerek kendimi hayal kırıklığına hazırladım; böyle anlarda kendimizi hayal kırıklığına alıştırmak milli sporlarımızdandır velâkin o da neydi; kızlar altın ve gümüşü art arda koşarak kazandılar; biri bizi mi işletiyordu?

Son elli metreyi ayakta, tam da Anadolu tipi gariban kızlarımızı alkışlayarak seyrettim ve itiraf ediyorum, yarıştan önce bizim kızların adını bile bilmiyordum; evdeki herkes ayağa kalktı, sanki kızlar bizi o anda göreceklermiş gibi alkış tuttuk, aferinler, tahsinler, maaşallahlar yolladık, mutlu olduk; halbuki beşer cinsini kendi tabiatını aşmaya doğru kışkırttığı için olimpik felsefeyle dalga geçen yazımın mürekkebi daha kurumamıştı ve bazı okuyucularım, daha doğrusu hariçten Zaman okuyan bazı "okuyucumsu" kardeşlerim hemen kaleme sarılıp, "Allah size akıl fikir versin; muhtemelen kızların başı ve vücudu açık saçıktır diye olimpiyat oyunlarına karşı çıkıyorsunuz; yuh yani, Eski Yunan'daki adamlar bile sizden daha ileride be!" diye saydırmaya henüz başlamamışlardı (Eski Yunan atletlerinin bizden ilerde olduğu kesindi çünkü onlar çırılçıplak yarışırlardı!)

O baygın ve geçkin tabirle, hamâsetten tüylerimizi diken diken eden bu iki esmer ve ufak tefek kızları neden ayakta alkışlamak lüzumu hissettik acaba düşünmeye başladım: "Aferin be, demek ki işi ciddiye alınca biz de yapabiliyormuşuz dedirttiler hepimize de ondan" dedim kendi kendime! Bu cümlede altı çizilecek iki husus; ilki hemen her işimizi genellikle ciddiye

almadan yaparmış gibi davranarak geçiştirmek huyumuza yapılan acı gönderme, ikincisi "Biz de" derken ilave etmek lüzumu hissettiğim "de" takısı. Özellikle spor mevzuunda hiç özgüvenimizin kalmadığının resmidir bu; daha iki gün önce olimpiyatlara altı kere katıldığı halde doğru dürüst eleme turu bile geçemeyen bir milli yüzücümüze "Canın sağolsun arslanım, katılman bile olimpik bir erdemdir" diye teselli verirken birden bire, üstelik atletizmde, üstelik 1500 metre gibi zor bir koşuda, üstelik ilk ikiyi parselleyerek yarış kazanmak, içimizdeki eziklik merkezine yeni sinyaller gönderdi; "de" takısının sebebi bu!

Gelelim "Biz"e; merak ettiğim konu şuydu: Acaba Silivri'deki Ergenekon sanıklarıyla, referanduma evet diyenleri aynı heyecan noktasında buluşturan bir müşterek kalmış olabilir miydi? Bu soru, muhtemelen bazılarımız için anlaşılmaz bulunacaktır, izah edeyim: Son zamanlarda, içerideki rezilliklere ve lâubaliliklere isyanımı göstermek için milli futbol takımının maçlarında bile rakip takımı tutmaya başlamıştım ve galiba bu tepkide tek başına değildim. Yakın zamanlara kadar etrafında halkalandığımız pek çok milli, dini değer ve âdetlerimiz vardı; çoğunun cılkını çıkarmayı elbirliği ile başardık. Türk bayrağı, hatta bazı zaman Türk sancağı bile iç siyasi kamplaşmada bir tarafın remzi durumuna düşürüldü. Kezâ birbirimizin kıldığı namazı beğenmeyenlerimiz de vardır ehl-i secde ve kıble meyânında. Tekbir cümlesi, Kelime-i Tevhid ibaresini bile siyasileştirmedik mi? Geçenlerde gençlere hitab ederken, "Kalabalık bir yerde birisi 'Tekbiir' diye bağırır, diğerleri de ona cevap verirse en iyisi oradan uzaklaşın" diye ikazda bulunmuştum. İnsan, uğruna can-baş vereceği kelime ve sözler aleyhine böyle şeyler söyler, düşünür mü?

Ne kaldı toplumsal benzemezliklerimizi unutturup bir anlığına olsun hepimize ayakta alkış tutturacak? Milliyetçilik, "eser miktar"da kullanıldığında sadre şifâ bir şey iken siyasi tamah ile biz onu kamyonlarla istimâl, daha doğrusu suistimal ettik; bütün renkleri eprittik, misafire çıkaracak temiz beyaz havlumuz bile kalmamış.

Sağolun be kızlar; birkaç dakikalığına da olsa aslında hiç haz etmediğim insanlarla beni aynı heyecanda titreştirdiniz; güzel dersti. Tadı damağımızda kaldı.

Kürdistan'ın dört yakası

"Şehit yakınlarına verdiğim yemeklerde en çok konuşma yaparken zorlanıyorum; zira söylenecek söz bulamıyorum. Başka bir ortamda konuşma yaparken hiç zorlanmıyorum ama şehit aileleriyle bir arada olduğumda gerçekten söyleyecek söz bulamıyorum."

Bu cümleler, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e ait. Cumhurbaşkanı, "Söyleyecek söz bulamıyorum." dediğinde hayretle fark ediyoruz ki söylenmesi gereken her şey esasen defalarca söylenmiştir. Bu ülke, yıllardan beri şehit ailelerine söyleyecek sözün tüketildiği bir kavgaya sahne oluyor. Yıllardan beri Güneydoğu sınırlarımızdan şehit cenazeleri geliyor ve

yıllardan beri yetkililer, onların ailelerine aynı şeyleri söylediler; o söz bitti artık. Cumhurbaşkanının sözlerini böyle anlıyorum.

Yunus Emre'nin "Söz ola kese savaşı" diye tarif ettiği bir cümle kalmadı; bütün cümleleri sırayla kullandık ve aynı sırayla değersizleştirdik.

"Ana dilde konuşma hakkı, ana dilde eğitim hakkı, kültürel haklar, adam yerine konulma hakları" diye başlayan ve kanlı bir silahlı propaganda ile sürdürülen hak arama mücadelesi, geçenlerde BDP Milletvekili Ahmet Türk'ün ağzından çıkan bir cümleyle şöyle noktalandı:

- Herkes iyi bilsin ki Kürdistan'ın dört parçası birleşecektir.

Ahmet Türk sıradan bir isim değil; yıllarca onun Kürt milliyetçileri içinde en ılımlı çizgiyi savunanlardan biri olduğu ileri sürüldü, sözleri dikkate alındı, söylediklerine kulak verildi ama o kendine güven gösteren kanaat sahiplerinin aptallığını yüzlerine vururcasına meselesini kısaca özetledi. Söz bitti, daha doğrusu PKK uzantısında siyaset yapan çevrelerin sürdüregeldikleri ikiyüzlü gündelik politikalar dönemi sona erdi; onlar sadece silahın gücüne inanıyor ve şiddet yoluyla politik kazanç sağlama hesabı yapıyorlar.

Kürtlerin samimi hak arama mücadelesinde devleti temsil eden güçlerin hiç de mâsum olmadıklarını artık hepimiz biliyoruz. "Terörle mücadele" adı altında sürdürülen düşük yoğunluklu savaşın, içeride vesayet rejimini ayakta tutmak için payanda gibi kullanıldığının da farkındayız. Bizim biraz da mâsumca "Kürt Meselesi" adını verdiğimiz şey, savaş baronları için bir sektör, bir işti, yani business. On binlerce can gitti, evlatlarını kaybeden anneler bağrına taş bastı, asker aileleri yürekleri ağzında oğullarını askere yolladılar ama durum değişmedi: PKK çizgisindekiler ağzıyla barışı gevelerken ellerini tetikten çekmediler, güvenlik kuvvetlerimiz ise yıllarca "çembere aldık, can çekişiyorlar" terâneleriyle kamuoyunu oyalamayı sürdürdü. Terörist göründüğü kadar masum değildi ve esasen kötü niyetliydi; güvenlik bürokrasimiz ise beceriksiz ve art niyetli…

Örsle çekiç arasında kalan politikacıların durumuna gelince… Kürt politikacıları, Talabani ve Barzani mektebinde yetişmişçesine nabza göre şerbet verici bir siyasi edâ geliştirdiler; belki bu tarz siyasete kavram olarak ileride "Kürdîli siyâset" ismi bile verilebilir.

Türk politikacılarını vasfetmeye lüzum var mı? Neredeyse bir asırdan beri temel siyaset araçlarını ordusunun eline tutuşturduğu halde sağda-solda bundan dolayı yakınan, her krizde Genelkurmay'ın ışıklarına gözlerini diken bir gelenekten geliyor onlar. Doğrusu bu iki politikacı kaafilesini mukayese etmek lazım gelirse, -Ahmet Türk örneğinde sergilenen Makyavelizm'e bakarak söyleyebilirim ki-, Kürt politikacıları daha mâsum görünüyor gözüme.

Evet, söz tükendi ise eylem zamanı gelmiş demektir. Ahmet Türk gibi düşünenlere göre Kürdistan'ın dört parçası bir araya gelecek, Suriye'deki Kürtler de Ortadoğu halkları gibi

bağımsızlığa kavuşacaktır. Bunun çok renkli ve çok iyimser bir rüya olduğunu fark edemeyecek kadar romantik bir dönem geçirdiği belli olanlara Ortadoğu tarihine bir kere daha göz atmalarını tavsiye etmek bir işe yarar mı bilmiyorum. O tarihte şunlar yazıyor: Ortadoğu halkları kendi tarihlerinden ders çıkarmamışlardır ve Ortadoğu tarihinde en sık tekrarlanan olgu, oligarşik zümrelerin, diktatörlerin ve hayalperestlerin, felaketlerine sebep olmak için her zaman büyük miktarda inanmış adam kitlesi bulabilmeleridir.

İyimser Kürtleri birilerinin uyarması lazım; Ortadoğu'nun bilinen tarihinde sancısız dönüşüm görülmedi ve halihazırdaki statüko, -özellikle Türkiye Kürtleri için söylüyorum- çok kısa zamanda en mâkul ve tercih edilir durum haline gelebilir. İnşallah tarih yalan söylüyordur.

Görelim Mevlâ neyler, neylerse güzel eyler!

Flâş çakınca!

BDP'nin eşbaşkanı Selahattin Demirtaş'ın o enfes, o unutulmaz ve siyasi mizah tarihimize geçecek tâbiriyle PKK, Hüseyin Aygün'ü "alıkoyunca", aniden lâmbalar yanıverdi.

Alacakaranlıkta insan gözü, gözbebeğini büyütüp görüntü merkezine daha çok ışık alarak bir yere kadar karanlığa uyum sağlıyor da biri aniden lâmbaları yakınca odadaki her ayrıntıyı zahmetsiz görebiliyorsunuz. Öyle oldu; gözbağcılık hüneri ortadan kalktı, sahnenin önüyle arkası arasındaki perde yere düştü, flâş çakınca odanın içindekiler çiğ ışıkta hazırlıksız ve şaşkın yakalandılar.

BDP'yi, bu partiyi kuranlardan, destekleyenlerden, bizzat oy verenlerden daha fazla ciddiye aldığım için şaşkınlar listesinin başına kendimi yazıyorum. Düzde siyaset yapabilmek hakkının PKK taraftarlarının en temel hakkı ve samimi niyeti olduğunu düşünmüştük. BDP ve onun uzantılarına yönelik kapatma, karalama, kovuşturma teşebbüslerine karşı çıkmış, "Bırakınız adamlar konuşsun, örgütlensin, baskı altında kalmadan siyaset yapabilsin, seçimlere katılsın, Meclis'te temsil olunsun" demiştik.

PKK ve onun entelektüel yardakçılarını bu mânâda tatmin etmek mümkün değil ama o gerçeği de kabul edelim lütfen; Türkiye, işine gelmeyen görüşlere hayat ve söz hakkı tanımak konusundaki sinirli edâsını yavaş yavaş terketti, terkediyor; bir ılımlılık kesbetti ve bu yumuşama Kürt Hareketi'ne de yansıdı. Meclis'te bugün, dereceli dozda ayrılıkçı tavır takınmış Kürt milliyetçilerinin bir grubu var ve bu grubun sözcüleri, akıllarına her gelen sözü pat diye söyleyebilmek konusunda hiçbir engelle karşılaşmıyorlar. Devlet, Kürtçe yasağı konusundaki mânâsız ve zâlimâne inadını yumuşattı. Listeyi uzatmayacağım; çünkü bu listeyi Kürt milliyetçileri yetersiz ve aldatıcı, Türk milliyetçileri ise küstahça ve gereksiz buluyorlar.

İşte bu minval üzre neredeyse karakol baskını haberlerini bile sıradan bulmaya başladığımız bir esnada PKK'nın erkânıharpleri, "Bir ok attım kebab oldu" meselince ve akıllarına gelen

her saçmalığı Türk matbuatında meşrulaştıracak birilerinin daima çıkacaklarına duydukları güvenle CHP Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün'ü "alıkoydular!" Dediklerine göre Aygün bazı yaramazlıklar yapmıştı ve sorgulanması gerekiyordu. İyi de, Aygün bölgede görev yapan öğretmen, kaymakam, imam, hâsılı "devlet"e mensup birisi değildi ki, o bir vekildi, yani devlet-toplum kutuplaşmasında toplumun tarafına düşen biriydi; bölgenin evlâdıydı, hem Kürt hem Alevi idi ve Tuncelililerin meşru desteğini kazanarak vekil olmuştu.

BDP'li milletvekilleri de öyleydi ama başta; onlar da bölgelerinde toplumun meşru desteğini kazanarak Meclis'e gelmişlerdi ama, menşe ve dünya görüşü itibariyle çok da uzak sayılmamaları gereken bir arkadaşlarının eşkıya tarafından kaçırılmasını, sonuçta "alıkonulma" diye nitelemek zorundaydılar. Seçim zamanı oyları toplum tabanından almışlardı ama o dakikadan sonra dağlarda ağır silahlarla dolaşan, cana kıyan, suikast tertipleyen ve muhaliflerini öldürerek dize getiren bir örgütün patronajı altında bulunduklarını çok iyi biliyorlardı. İçlerinde sair zamanda âkıl, dirayet sahibi, mantıklı insanlar yok değilse de parti (örgüt?) disiplini altında kendileri gibi olmak ve kalmak haklarının bulunmadığını biliyorlardı; bunu ta başında biliyorlardı ve dram da oradadır zaten.

Kürt açılımı PKK tarafından suistimal edilip baltalandığında da buna benzer bir tarzda açık düşmüşlerdi aslında. Devlet, Kürt meselesinde kendi ayıbını ortadan kaldırıcı adımlar atarsa işyerlerinin, işkollarının tehlikeye gireceğini sezmiş gibiydiler.

Şimdi BDP tarzı siyaset, gazozunun kapağını bile şiddet kullanarak açmaya alışmış bir silahlı terör örgütünün vesayeti altında duruyor ve şu halleri bana 27 Nisan 2007 krizinde Meclis'e gelmeyerek 367'ci lobisinin düğününe kalburla su taşıyan o iki siyasi partiyi ve liderini hatırlatıyor. Onlara vaktiyle, "Meclis koridorlarında bolca fotoğraf çektirin; ilerde bakarsınız" demiştik. Şu meşhur "Alıkoymak" fiili ile kendini baldırından vuran BDP'li vekillere de aynı tavsiyede bulunabiliriz; bu tarz-ı siyasetin varacağı bir yol, açacağı bir kapı yok çünkü.

Ebder siyaset bu; geleceği yok...

CHP'lilerle iftar

-Hocam hocam, sizi CHP'lilerin iftarında görmüşler; ortalık yıkılıyor!

-Gizli saklı değil ki Çekirge; davet edilince icabet ettik, o kadar. Üstelik bugünlerde hele İstanbul'da uzak bir semte iftara gitmek enikonu fedâkârlık oldu. Üç saat yollarda debelendikten sonra ucu ucuna yetiştik iftara. İki saat de dönüş... Şöyle tasvir edeyim durumu da herkes gülsün. Sayın Kılıçdaroğlu Ankara'daki evine bizden önce varmıştır. Şaka gibi!

-CHP'nin resmi iftarı mıydı bu?

-Öyle sayılır; İstanbul teşkilatı ve vekil İhsan Özkes ev sahipliği yaptılar ama genel başkan Kemal Kılıçdaroğlu ev sahibiydi.

-Başka kimler vardı?

-Bizim gazeteden Hüseyin Gülerce, Ali Bulaç ve bir kısım medyadan bazı yazarlara ilaveten davetlilerin ağırlığını Diyanet camiası meydana getirmişti. Toplam kırk kişi filan; dar kapsamlı samimi bir iftar oldu. Yemekten sonra her davetliye İhsan Özkes'in kaleme aldığı "Atatürk, CHP ve Din" adlı kitapçık dağıtıldı ki, iftarın amacını az buçuk imâ ediyor bu risâle.

-Nasıl yani?

-Kitapçık, benzerleri gibi Atatürk'ün samimi bir dindar olduğu anafikrini savunuyor. İmâ ettiği şey, "Yeni CHP"nin bu defa sahiden iktidar olmak istediğiydi bana göre; yani, "Laiklerin oyu yetmiyor, dindarların da kalbini kazanıp oyunu almak lâzım" düşüncesi.

-Bu niyeti samimi buluyor musunuz?

-Benim bir fikrim var ama peşin hükümlü davranmayacağım. Sayın Kılıçdaroğlu'nu, kendilerini dindar kitleye iyi ve doğru anlatmak endişesi içinde gördüm; samimi idi. Yarım saatlik konuşmasında bu husustaki temel yaklaşımını anladığımı zannediyorum. Şöyle bir şeydi: Kılıçdaroğlu dindar, kendi tabiriyle "mütedeyyin" kitle ile muhafazakârlar arasında fark görüyor. Dindarları daha sempatik, çünkü iddiasına göre Hz. Muhammed (sas) bir devrimci idi. Muhafazakârlar ise, statükoyu, sermayeyi, yolsuzluğu mubah gören, gelişmeye kapalı bir topluluk olarak olumsuzlanıyor zımnen.

-Bu yaklaşım doğru mu?

-Değil, çünkü mütedeyyinle muhafazakâr arasındaki fark, Kılıçdaroğlu'nun zannettiği gibi sarih değil; ikincisi ise bana göre CHP'nin daha önce CHP'ye hiç oy vermeyen kitleye Diyanet camiası üzerinden ahlâklı mütedeyyin Müslüman kavramı üzerinden ulaşmaya çalışmasıdır; böyle bir intibâ edindim. Küçük salonda Diyanet camiasından isimler çoğunluktaydı ve hemen hepsi birkaç dakika da olsa topluluğa hitab ederek, kendilerinin muhatap alınmasından duydukları hoşnutluğu ifade ettiler...

-İçlerinde ileride CHP saflarında siyaset yapmak niyeti izhar edenler de var mıydı hocam?

-Çok fenasın çook, kalbin kararmış senin Çekirge; üstelik olsa bile ne çıkar; en tabii hak değil midir, böyle şeyleri düşünmen bile tuttuğun orucun randımanını düşürür Çekirge. İftardan sonra hatırlat, ağzına büber süreyim!

-Geceden ilginç notlar nelerdi sizce?

-İlginç geceydi; meselâ Kılıçdaroğlu'nun ahlâkı, siyasetin ortak paydası olarak nitelemesini dikkat çekici buldum; bir an kendimi, siyasetin pratik ve zaruri cihetlerini görmezden gelerek kitabın tam orta yerine göre siyasethane kaleme alan klasik devir fukahasından birini dinliyor zannettim. Şahsen bu vurguyu alkışlıyor, altına imzamı atıyorum ama Kılıçdaroğlu'nun bu vurgunun ardında uzun süre durabileceğini sanmam. O kendince "Ben dürüstüm, çalmam ve

çaldırmam; öyleyse dürüstlüğü destekleyin, toplum sizin sözünüzden çıkmaz, bizi destekleyin hep birlikte ayağa kalkalım" demeye getiriyor. Halbuki ben Diyanet camiasının iyi bir siyaset aktarıcısı olduğu kanaatinde değilim.

-İlginç bir konu; peki başka ne dikkatinizi çekti?

-İnsâni ve hoş bir nükte; Kılıçdaroğlu, küçüklüğünde babasından Eba Müslim Horasani cenkleri dinlemiş; kendisi de Fuzuli'nin "Hadikat'üs-Süeda"sını okumuş...

Harikasınız arkadaşlar (Rumuz: A.T.A)

İzninizle size birkaç şey sormak istiyorum: Acaba 270 kiloluk top mermisini kaldıran Seyit Onbaşı forklift mi, kullanmıştır kriko mu?

Peygamberimiz'in Hz. Aişe ile koşu yarışı yaptığı yalan mıdır? Peki aşağıdaki hadis yalan mıdır? "Ok yarışı yapın, vücutça sertleşin, yalınayak yürüyün." (Mecmeu'z-Zevâid, 5/136) Amerikalıların ya da Nazilerin üstün ırk geliştirmek uğruna en iyi sporcuları çiftleştirdiğini daha önce hiç duymadınız mı? Öyle ya ne gerek var ki spor yapmaya hiç kimse spor yapmasın, vücutları geliştirmesin. Türk genleri de gelişmesin zaten. Hımbıl tembel bastı bacak bir halk olsun size göre değil mi? Allah korusun bir savaş zamanında da koşamayan, yüzemeyen bir ırkımız olsun.

Milyonların okuduğu bir gazetede yazar olmuşsunuz, Türk milletine verdiğiniz öğütlere bakın, yazık. (Rumuz: FÇ)

Yazınızı okudum maalesef, ancak böyle bir yazıyı nasıl kaleme aldığınızı halen anlayamıyorum. Olimpiyatlar hakkında bu kadar sığ bir yazı ile karşılaştığım için büyük bir hayal kırıklığı yaşadım. Belki de bu tarzdaki düşünce yapısı yüzünden olimpiyatlarda iyi bir başarıya sahip olamadık hiçbir zaman. Olimpiyat statlarında milli marşımızı dinleyemedik. Hem psikolojik, hem fiziksel olarak daha sağlıklı bireyler olunmasında büyük bir etkiye sahip olan spor için yaptığınız değerlendirmeler için böyle düşünen bir yazar ve gazete nasıl olabilir demekten kendimi alamadım. Diğer taraftan yazınızda bahsettiğiniz şekilde "at beslemek" diye bir spor dalı bulunmamakta. At beslemeyi spor dalı olarak kaleme almanız bizi derinden etkiledi. Tekrardan üzüntülerimi bildirir, daha mantıklı eleştirel yazılar beklerim. (Rumuz: Cİ)

...Yazınızı paylaşan bir arkadaşım sizi "İnsanları bu tip sporlardan uzaklaştırarak kendi içlerine kapanmalarına teşvik edici, 'aman ne gerek var' felsefesini insanlara empoze etmeye çalışan hatta daha bayağı bir tabirle gericilik kelimesiyle özetlenebilecek düşünce ve

yaklaşımları insanlara aşılamaya çalışan bir yazar" olarak addetmiş. Yazınızın tamamını okuduktan sonra ilk kısımların gayet yerinde tespitler olduğunu lakin olayı örneklemeye başladığınızda sanki biraz gereksiz abartıların olduğunu düşündüm. Fakat arkadaşıma bu konu hakkında bir geri dönüşüm yapamadım. Çünkü yazınızda ne kadar ciddi ne kadar ironi sanatını kullandığınız yeterince anlaşılır değildi. Bu postayı atmadaki başlıca sebebim sizin bu yazıda ne kadar ciddi olduğunuzu sormak, ardından size bu şekilde bir yaklaşımla bakan eleştiricilere vereceğiniz kısa bir cevabı merak etmemdir. (Rumuz: FÖ)

Olimpiyatı "bazı spor" dallarını çok doğru eleştirdiğinizi, ancak yazının devamında sporu ve insan hayatına olumlu etkilerini yanlış şekilde kötülediğinizi düşünüyorum. Spor yapmayan aynı yaşlardaki insanların çoğu hastanelerde sürünüyor. İnsan bedeni hareket etmek, özellikle de yürümek üzere yaratılmış. Doğrusunu Allah bilir ancak benim tahminime göre, Efendimiz günümüzde yaşasaydı elinden geldikçe otobüse binmez, gideceği yere ya yürürdü ya da bisikletle giderdi. Yazınızın amacı aştığını ve sporu genç zihinlerde kötü bir imaja hapsettiğini düşünüyorum. Yazınızdan memnun kalmadım. (Rumuz: AÖ)

Olimpiyatlar ile ilgili söylenecek çok şey var da, nokta-i nazarınızda itiraz edilecek pek çok yer olabileceğini düşünüyorum. En azından "fayda" açısından ele alındığında hayatta pek çok şey anlamsızlaşabilir. Olimpiyat çok sorunlu bir kurum ve bu konuda okuduğum bir kitabı hatırlatmak isterim. Adam Şenel'in editörlüğünü yaptığı Olimpiyatların Kara Tarihi isimli bir kitap var. Bayağı ciddi eleştiriler var orada. Olimpiyatların tarihsel alt yapısı da pek temiz değilmiş. Onu okuduktan ve de spor her dalında farmakolojik desteğin olmazsa olmaz olduğunu anladıktan sonra olimpiyat heyecanı benim için zaten bitmişti. (Rumuz: SY)

Futbol da mantıksız bir spordur ama ona değinmemişsiniz çünkü gelecek tepkileri biliyorsunuz. Üstü kapalı kimse spor yapmasın, göbekli, hazırcı, sadece ders çalışan tembel bir nesil yetişsin istiyorsunuz. (Rumuz: SA)

Hayatımda bu kadar kötü, bu kadar anlamsız ve içi boş yazı görmedim... Daha önce bazı yazılarınızı okuyordum, ancak bu yazınız ile duvara tosladınız bence. Spor insan hayatında çok önemli bir yere sahiptir, bir disiplindir, gençleri kötü alışkanlıklardan da korur.

Müslümanlar için de çok gereklidir. Peygamberimiz (s.a.v) birçok spor branşlarını yapmıştır; koşmak, taş atmak, güreş, binicilik, yüzme... bir daha düşünün bence. (Rumuz: MBB)

Ciddi misiniz, espri mi yapıyorsunuz oruç mu vurdu da böyle bir yazı yazdınız anlayamadım :) Eğer ciddi olarak bu eleştirileri yaptıysanız ve bana bildirebilirseniz mailin devamını yazacağım. Not: Bu mail iftardan sonra 5 adet demli çay akabinde yazıldı. (Rumuz: HD)

Olimpik ruha karşı olmanızı anladım da tüm sporlara kaymanıza ne gerek vardı? Bu yazıyı sizin yazdığınıza inanasım gelmiyor. Bir Zaman yazarı olaylara bu kafayla böyle bakarsa işimiz çok zor vallahi. İyi o zaman sanat da bomboş bi uğraş, resim yapmak, müzik yapmak çok saçma insanlar 2 dk bakıp zevk alacak diye o kadar uğraşmanın ne manası var? At beslemek demişsiniz o saçmalığın dansikası o zaman; ata ne gerek var motosiklet veya bisiklet yeter çağımızda.

Bir doktor olarak spor yapmayı burda savunurdum size ama yazıyı okumama ihtimalinizin yüksekliğine inandığım için cevabınızı bekleyim. (Rumuz: MK)

Bir toplum bilimci olarak son yazınızı kasten ironik tarzda yazdığınızı düşünüyorum. (Rumuz: NŞ)

Allah size akıl fikir versin. Muhtemelen kızların başı açık, vücudu açık diyedir tüm bu söylemleriniz. Eski Yunan'daki adamlar bile sizin ilerinizde. Sizin fikriyatınızdaki adamların yönetimi altında olduğumuza göre de artık bu ülkede çocuk yapılıp yapılmayacağını tartışmak gerekmekte. (Rumuz: Olimpos)

Olimpiyat yarışmalarının zararları hakkında yazınızı şaşkınlıkla okudum. Sığ bir pencereden baktığınız olimpiyat yarışmalarının gereksiz olduğunu kanıtlamak için yarışılan spor branşların gerçek hayatta karşılığı olmadığını dile getirmişsiniz. Size sormak isterim; neden çocuklara sadece 4 işlemi öğretmiyoruz da türev integrali öğretiyoruz? Aynı ... gazetesinin şampiyon olan kızlarımızı sansürlediği gibi siz de derin düşüncelerinizle sansür uygulamaya çalışmışsınız bunu açıkça yapamadığınız için olimpiyatları ve spor branşlarının gereksiz olduğunu belirtmişsiniz. Son olarak tek spor olarak belirttiğiniz güreşin gerçek hayatta nerede kullanıldığını merak ettim? (Rumuz: TA)

Basit bir anlatımla koskoca olimpiyatların ne kadar boş-beleş bir iş olduğunu, gereksiz yere fazlaca büyütüldüğünü ustaca kaleme almışsınız. Hayret ve keyifle baştan sona kadar geldim. Lakin, son paragrafta kafamda bazı soru işaretleri belirdi. Güreş neden faydalı bir spor? Elbette faydalı olabilir, fakat onca olimpiyat branşını yere serdikten sonra güreş neden bir darbe almadı sizden? Ne farkı var herhangi başka bir dövüş sporundan? At beslemeye de "bu devirde araba var, ne gerek var ata" diyerekten bir çıkış yapılamaz mı? (Rumuz ÖS)

Harikasınız arkadaşlar! (Rumuz: A.T.A)

Aa emmoğlu, vaay halamın kızı...

Bölmeci, taksimci, ayrılıkçı, federasyoncu, bağımsızlıkçı ve ne türlü taviz elde ederse etsin tatminsiz Kürt silahlı hareketinde bir isticâl, bir harâret, bir telâşe: "İlerde lâzım olur" diye harcamayıp biriktirdikleri bütün numaraları; bilcümle gerilla taktikalarını, silâhlı ve külâhlı eylem biçimlerini ve propaganda çeşitlemelerini üst üste sergileyerek kamuoyuna "mesaj" üstüne meşaz yağdırıyorlar.

Bir nevi, "Bu sene bıldırcın curnatası, tutturduk ne âlâ, aman bastıralım" akılları... Bir eliyle milletvekili kaçırıp alıkoyma ve sorgulama görünümüyle temiz havalı dağlarda piknik yaptırırken öte taraftan yol kesiyorken tesadüfen karşılaşmış gibi, "Aa kuzen, vaay emicemin kızı şükür görüştürene, böyle olmuyor vallahi; insan arayıp sormaz mı; yolunuzu kesmesek görüşemeyeceğiz ayol" deyû sarım-gülüm olmalar; diğer eliyle çarşı gezmesine çıkan İçişleri Bakanı'na "Sivil toplum seni istemiyor, zorla mı arkadaş?" makamını hatırlasın diye taş attırmaya kadar kütüklüğünde ne kadar cephane varsa yakıp durmaktalar.

Suriye'deki iç savaşı çoğumuz endişeli ve muzdarip bir bekleyişle seyrederken, öyle anlaşılıyor ki bazılarımız, "Bu patırtıdan nasıl ederiz de kuzeyiyle eklemlenecek bir batı Kürdistan haritası kotarırız" hesabı içinde; bu hesaba bir kısım liberalimizin, "İki medeni insan gibi ayrılalım Türkân; boşandıktan sonra da birbirimizin yüzüne bakabilelim!" yaklaşımını sergileyerek "düğün"e kalburla su taşıması manzarayı tamamlıyor gibi sanki...

Velâkin bu patırtının asıl tantanalı aksâmı, yine bahtı kara yazılı CHP'mizin payına düşecekmiş gibi bir hisleniş içindeyim. Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün'ün bir kısım PKK'lı nazik ve iyi çocuklar tarafından kaçırılması (pardon alıkonulması olacaktı!), suya atılan taş misâli gittikçe büyüme istidadı gösteren dalgalar halinde CHP'nin birlik ve beraberliğine yönelik bir huzursuzluk şeklini alıyor. Nitekim son olarak parti içinden yükselen eleştirilere, "CHP'nin ulusalcı kafatasçılarla yürüyemeyeceği görülmüş oldu" tesbitiyle cevap

veren Aygün'ün yaklaşımı, İsa Gök tarafından, "Genel Merkez bu kötü gidişe ve bu yanlış söylemlere izin vererek ve hatta destek çıkıp kol kanat gererek, partiyi tabandan tümüyle koparmakta, büyük bir siyasi yok oluşa gidilmesine olanak tanımaktadır. Buna iyi niyetli bir anlam yüklemek mümkün değildir" sözleriyle hırpalandı. Partinin asabî adamlar kontenjanından Haluk Koç, anı minvalde sert tepki gösterdi.

Hüseyin Aygün'le Kemal Kılıçdaroğlu aynı memleketin evlâtları; toplumsal menşe'leri mutabakat halinde. Sadece siyasi tavır itibarıyla farklı çizgilerde duruyorlar; Kılıçdaroğlu, anamuhalefet partisini iktidara taşımak için sorumluluk üstlenip, sâkin ve soğukkanlı tutum takip ederken Aygün, doğru bildiğini söylemekten çekinmeyen, heyecanlı, doğrucu bir yaklaşım gösteriyor; o kadar ki, Hüseyin Aygün CHP'nin netâmeli geçmişiyle yüzleşirken bile gözünü budaktan esirgemiyor. Zaman zaman Sayın Kılıçdaroğlu'nun, Aygün'e bakıp, "Ah böyle pervasız konuşmayı ben de bilirdim ama viran olası hanede evlâd u ıyâl var" diye hayıflandığını tahmin ediyorum. Hüseyin Aygün, Kılıçdaroğlu'nun içinden geçirip de seslendiremediği köklü çelişkileri açığa çıkaran bir duruş içinde ve bu gidişatın gösterdiği iki muhtemel gelişme var: Büyük ihtimâl Aygün, yakın bir zaman içinde partisiyle vedalaşmak zorunda kalabilir. Küçük ihtimâl ise Aygün'ün parti içinde "tabii kanaat lideri" kontenjanından yeni bir hizip başı teşkil etmesi ve çok daha küçük bir ihtimâl olmak üzere parti liderliğine aday olmasıdır.

Hüseyin Aygün'ün bugün itibarıyla savunduğu çizgiyi Kılıçdaroğlu, liderliğinin ilk günlerinden itibaren üstlenip, CHP'yi hakikaten yeni bir parti yapabilir ve geçmişiyle yüzleştirebilirdi; çünkü kendisine büyük kredi tanınmıştı. O dem geçti. Şimdi Kılıçdaroğlu, içinden gelmese bile Aygün'e karşı CHP'nin İsmet Paşacı çehresini takınmak zorunda. Tarihin istihzâsı hiç bitmiyor!

Yol kesmelerinde halaoğlu, emmikızıyla hasret gideren taksimci, ayrılıkçı ve bölmeci arkadaşlara gelince, onlara biraz bölge tarihi okumalarını tavsiye ediyorum; vakitleri artarsa kalan zamanlarını "boş havuz problemi" çözerek değerlendirebilirler!

Aleviler: İslâm’ın yetim çocukları

Bir Alevi kardeşimden mektup aldım. “Karşı taraf”ın meseleye nasıl baktığını görebilelim diye yayımlıyorum. Dikkat ve çeşm-i insaf ile okuyalım ve bu mektubu aslında bütün Sünnilere yazılmış kabul edelim.

Ben Tokatlı bir Aleviyim, “Sünnî’yim fakat tedavi olayrum” yazınızı okudum. Alevilik konusunda bir Sünni’den okuduğum en gerçekçi ve güzel yazı diyebilirim. Her şeyden önce, insana, insanın benliğine, kimliğine saygı duyan bir anlayışı sergiliyor.

Başkalarını hep biz tanımlamak istiyoruz; başkaları hep hasta, biz doktoruz, onların tedaviye ihtiyacı var; bizim dediklerimizi yaparlarsa “Aferin” diyeceğiz, yola gelecekler veya ötekileşip, ergin olmayan çocuklar olarak kalacaklar. Eğitilmeleri lâzım: Laiklere göre dindarlar, Türklere göre Kürtler, Sünnilere göre Aleviler... Gücü elinde bulunduranlar hep böyle bakma eğiliminde. “Onların da aklı fikri, kişiliği iradesi var, ben malımı ortaya koyayım, kaliteliyse beğeni bulur, ben malımdan eminim ama, teorik olarak belki de onlarınki daha güzeldir, veya güzel yanları vardır” demiyoruz; veya “Onunki başka, benimki başka, bunlar zaten mukayese edilmez” demeye de yanaşmıyoruz. “Ben portakal satıyorum, portakal en iyisidir, elmayı boşver” diyoruz. “Kürtler aslında Türktür hikâyesi gibi, elmalar aslında portakal familyasındandır” diye kendimizi kandırıp elmacıyı da buna inandırmak istiyoruz.

Aleviler İslâm’ın yetim çocuğudur. Bir ailede az sevilen kardeşlerden biri ölünce çocuğu yetim kalır. Amcaları yetimin mirasını vermez; ona belki bakarlar ama horlarlar da; orada burada büyür, dayak yer, aç kalır, soğukta üşür, banyo yapamaz, kirli diye ayrıca aşağılanır, doymak için bir şeyler aşırsa, hırsız diye suçlanıp yok sayılır, yabancı yerine konur. Büyüdüğünde hakkı olan mirası da alamaz. Öteki çocuklar gibi iyi bakım görmemiş, fakir ve cahil kalmıştır. Kendi başının çaresine bakar, aslında kendi hakkı olan şeylerden çalmak zorunda kalır, büyüdükçe problemleri de büyür.

Paramparça bir hayat. Biraz büyüyüp de haklarını savunup mirastan payını isteyince, o aileden olduğu bilindiği halde bir sürü bahâneyle miras hakkı reddedilir. Cahil ve kaba olmakla suçlanır... derken amcalarından bazıları durumu farkeder, “Aman bu çocuğu ve onun çocuklarını ‘düşman’ aileler kapacak” diye “Sen bizdensin oğlum” denir’. “Tamam, bunu ben de biliyorum amca, ama benim haklarımı da verin’’ deyince laf gevelenir.

Diyanet var, Müslümanlara hizmet veriyor, ben Müslümanım ve bana da hizmet versin, benim paramdan, vergimden, mirasımdan ayrılan pay ile kurulmuştur, bana da orada bir yer verin deyince top taca gidiyor.

Ben Alevi bir Müslümanım; İslâm ailesinin en ana damarını, Ehl-i Beyt’i ve yolunu temsil ettiğime inanıyor ve bu tezi savunuyorum. Babam, o yetim çocuk, kardeşlerim maalesef amcalarımı pek sevmiyor; kimisi aileden olmadığını söylüyor, çoğunluğu aileyi ısrar ve iftiharla kabul ediyor ama kuzenlerine yabancılaşmış, gittiği yere gitmek istemiyor, yanlarına gittiğinde o aşağılayıcı ve soğuk bakışı hep üzerinde hissederek daha da uzaklaşmak istiyor...

Dedemin zamanından gördüğüm geleneklerden bazılarına dedem adına, “Cemevi, ibadethane” diye sahip çıkıyorum. Dedemin mirasından bazı tarlalara derme-çatma yapıyorum bir şeyler; önce hep yıkılmak isteniyor, sonra kerhen kabul ediliyor, ama hep aksilikler çıkıyor, tapu, imar, su, elektrik verilmiyor...

Vesaire vesaire.. işte bizim hikâyemiz.

Temsilden gerçeğe geçersek, bir iki nesil önce Alevi dedelerimizin köyümüzde camide namaz kıldırdığını hatırlıyor yaşlılar. Hoca (devletin imamı değil), bir Ocakzâde dede geldiğinde onu öne sürermiş. Şimdi ne namaz, ne cami biliyoruz. Cemde Kur'an okunur, zikir çekilir, salavat getirilir, bir tarikat dergahı işte, bilen biliyor. Birçok Sünni orada "Mum söndü" yapıldığını zannediyor...

Yara derin, kırgınlık büyük. Sünniler Alevi kuzenlerine önce insan, sonra akraba olarak bakıp kişiliklerine, kimliklerine saygı duymalı, anlamaya çalışmalı, önyargıları bırakıp ortak noktalar ve barış yolları bulmalı. Tabii ki Aleviler de... Ama ailenin büyük ve varlıklı güçlü çocuğu olarak, bu görev öncelikle Sünnilere düşüyor.

Emmoğlu'na mektup

Ah Emmoğlu, ben sana ne söyleyim, nasıl hitab edeyim vallahi bilemiyorum. Tamam, vaktiyle kalbini kırdık; biraz nobran ve kibirli davrandık, hatta adam yerine koymayıp da size, ağa kapısına yanaşmış maraba muamelesi yapmışlığımız da olmuştur.

Kusura bakma Emmoğlu, bahâne değil fakat biraz aklımız karışıktı bizim; bu hususta tek tesellim, size kaba ve hoyrat davranan devlet kâhyalarının, menfaatleri söz konusu olunca bize de hödüklük etmekten geri durmadıkları olmuştur. "Böyle teselli mi verilir?" diye homurdanmakta haklısın, gelgelelim vaziyet budur; bilirsin, "Varını veren utanmamış" diye bir sözümüz vardır; ben aklımdakini söyleyim de sen yine bildiğin gibi anla...

Şimdi Emmoğlu, aile arasında kırgınlık, dargınlık, küslük olur, anlaşılır şeylerdir. Söz temsili, bayram gelir barışılır; lâkin mübarek bayram gününde sağa sola bomba koyup çoluk-çocuğu, bîgünah masumları herhangi bir "Dâvâ" uğruna paramparça etmenin kitapta yeri var mı Allah aşkına? Koca Ramazan geldi geçti, biliyorum sen de oruçluydun; "Nerden biliyon?" demeyeceksin herhalde. Tanır mıydın bilmem, Cemil Meriç diye bir büyüğümüz demiş ki vaktiyle, "Bizler ki aynı kitaba baş eğmiş topluluklarız, bizden âlâ akraba mı olur?" Ee, hısım, doğru söylemek gerekirse, sizin mutekidliğiniz bizden de kavîdir hani. Evet, sizde de bizde de, az da olsa oruçta, namazda, dinde-diyânette pek gözü olmayan bir haylaz takımı vardır da, hamdolsun, ekserimiz kitaplı millettir; lâkin Emmoğlu sizin "Cahal"lar Ramazan, bayram dinlemedi ekmeğimize kan doğradılar şu aziz vakitlerde... Yakışmadı; husûmetin de edebi vardır yok mudur? Nedir bu bağımsız devlet kuracağız diye hunharlıkla sabi-sıbyan demeyip mâsum katletmek?

Emmioğlu, vaziyetin farkındasın; şu aziz mübarek günde ateş düşen ocakların tütünü arş-ı âlâyı buldu; ahali burnundan soluyor desem yeridir. Mazlumun âhı üzerine bina olmaz.

Örfî diye şair var, demiş ki, "Rüzgârın böyle eyyâmından olma Örfî şâd/ Keştî-i mihnet-zeden bahr-i serâb üstündedir"; yani demeye getiriyor ki, "Şimdilik işim rast gidiyor, her aşığım şek düşüyor, her attığım kebab oluyor diye kerâmeti kendinde arama, çünkü bindiğin gemi, pek

cilveli bir derya üstünde duruyor" Anladın veya anlamadın, senin bileceğin iş, lâkin bil ki, senin kaşının kırıştığı yerde bizim canımız sıkılır. Yarın dara düşersen "Oh" diyen nâmerttir; insanların birbirinin yüzüne bakacak yüzü kalmalı. "Burun yüzden düşmez" demişler, burnu yüzden düşürmemeli...

Aman derim, insafı elden bırakma zinhar. Sizin "Cahal" takımında, -nasıl söyleyim- garip bir, "Ne yapsam haklıyım ve alacaklıyım" havası var. Biliyorum, "Vallahi sözümüz geçmiyor kurban, bu uşakları bağ-bacak zaptetmiyor, acayip gürûh olmuşlar" diyeceksin. Öyle değil artık Emmoğlu, biz nasıl tedavi oluyorsak, siz de olacaksınız. "Nereye kadar mazlumdum da nereden sonra zalim oluverdim?" diye kendinizi hesaba çekebilmeli adam dediğin. Siz sabırlı bir kavimsiniz, lakin sabırda azminiz azgınlık, mağduriyet inancı tegallüp oluvermesin. Takdir et ki, biz de sabırlı bir kavmiz. Eğer, "Sizin haylazlar bizim uşaklara taş atmış; biz bizimkilere icab edeni söyleriz, siz de sizinkilere gerekeni tembih edin" diyorsak hâlâ, akrabalık hukuku gözettiğimizden... Akrabalıktan öte kapı bir komşuyuz yahu. Komşu ne demek; birbirine canını, malını, ırzını emanet edebilen akrabadan da öte insanlar demek.

Farkındayım, sizin cahallar bizim cahalların canını öyle acıtmak, öyle galeyana getirmek istiyorlar ki sokaklara dökülelim, tuttuğumuzu katledip yakıp yıkalım Allah muhafaza!.. Sonra yeni moda batılı hısımlarınıza dönüp, "Buralar vallah aynen Suriye gibidir kurban; bak faşist Türkler bizi katliam ediyor" diye şikâyetlenecekler güyâ. Ağzımdan yel alsın Emmoğlu; "Biz öyle şey yapmayız; sütten çıkmış ak kaşığız" dersek hilaf-ı hakikat olur. Unuttun mu, vaktiyle sizinkilerle bizimkilerin elele verip işlediği bazı azîm günahlar vardı. Allah hepimizi ıslah etsin. Öldürmek kolay yaşatmak zor; yıkmak kolay yapmak zor.

Aman Emmoğlu, siz ekseriniz sulhperver, mutekid, Müslüman insanlarsınız ama sükûtunuzu sizin cahallar kötüye kullanıyor. "Evladımızdır" diye aranızda gizlenen kaatilleri artık himâye etmeyin.

Sahi, hâlâ komşuyuk değil mi Emmoğlu?

Sayıklamalar

Siyaset dehâsı değilim. Herkesi mutmain kılacak bir tılsım eğer varsa onu bilmiyorum. Okuduğum ve bildiğim kadarıyla herkesin mutlu olduğu bir tarih dilimi hiç olmadı ve galiba hiç olmayacak. Bana göre elimizden gelen tek şey, başkalarına zarar vermemeye azami dikkat göstererek doğru olanı anlamaya ve tavsiyeye gayret etmek.

Vicdanı yüksek bir adam demiş ki, "Dışımdaki dünyanın bana yaptığı ne olursa olsun, kendime ettiğim kötülüğü kimse yapamaz". Derviş Ali de öyle diyor, "Cehennem dediğin dal ateş yoktur / Herkes ateşini burdan götürür". Esasen, insana tabiatının dışına çıkarak yükselmek mânâsında eğitimin hayrı dokunduğuna inananlardan da değilim; binaenaleyh Kürt meselesini iki satır yazıyla feraha çıkaracak bir şey bilmiyorum. Çözebileceğini düşünenlerin,

hattâ bu işi cepte keklik görenlerin karîhasına yeni bir şey ilave edecek iktidarım da yoktur, sadece şu kadarcığını söylemek mümkün; kuzguna yavrusu Anka görünüyor. "Dört parti bir araya gelip görüşelim, halledelim" görüşü ile "Kandil'e Türk bayrağı dikelim; adam kıtlığı varsa tedarik ederiz" fikrinin indimdeki yeri birdir ve eşit derecede değersizdir; ki siz aynı çekmeceye, "Parti binalarımızı devlet koruyamıyorsa, biz korumasını biliriz" diye efelenen tulumbacı yamağının fikrî seviyesini de ekleyebilirsiniz.

Dünya tarihi şunu anlatır: İnsanların en önemli meselesi ahlâkîliktir; ve en dramatik problemimiz budur. Tâ baştan kabul ettiğimiz ahlâki tutum -ki o her neyse- gündelik zevkler, hırslar, menfaatler ile durmaksızın çatışır ve biz hep aynı şeyi yaparak aslında ne kadar ahlâkî davrandığımız hakkında önce kendimizi, sonra başkalarını inandırmaya çalışırız. Dünya tarihi insanların aldatma ve aldanma hususunda çok başarılı olduğunu kaydediyor. Oysa ki, "kalp bilir" ve bize ahlâken neyin doğru olduğunu mahcub bir edâ ile utana sıkıla fısıldar. Biz ona, "Ama bir de aklıma danışmam lâzım; sen çok sübjektif olabiliyorsun" diye parmağımızı sallar ve akla, "Haydi, şimdi bana işime gelen bir şey bir söyle" deriz.

Zavallı Thomas More'a, kralı VIII. Henry, tam da böyle bir ahlâksız teklifte bulunmuştu, "Dinini terk et ve İngiliz milli kilisesinin hak din olduğunu, buna bağlı olarak benim fırıldak eylemlerimin meşruiyetini kabul et, çünkü sen yüksek vicdanlı bir insansın ve senin kabulün bana yolları açacaktır" (Meâlen). Thomas More üstadımıza kalbi o anda şöyle dedi, "Yapma üstad; bu herif keyfi için senin akîdelerini ve ahiretini berbad etmek istiyor; diren ve yaşa!". More, kralının ahlâksız teklifini reddetti ve hâlâ yaşıyor. Henry onu öldürttü ve her gün yeniden ölüyor.

Ne diyorduk; eğer kendimizi aldatmakta pek tecrübeli değilsek, önceleri vicdan azabı diye bir sızıya tutuluruz; tecrübe kesbedip de kalplerimizi mühürletince vicdan azabının yerini, kesin inançlılıktan doğan nobranlık alır (Burada "Kesin inançlı" tabirini, İslâmî iman manasında değil, düpedüz fanatizm mânâsında kullanıyorum). Evet, kalpler mühürlenir. Kalp mühürlendiği zaman, namludaki mermi gibi bir şey olur; irâdi hareket serbestîsini, ahlâki istikametini kaybeder.

Kürt meselesini bugüne kadar hep siyâsî boyutuyla kavradık ve konuştuk; her meselenin bir de ahlâkî vechesi vardır ama aslında konuşmaya lâyık olan o veçhedir. Siyasî maslahat ne zaman ahlâktan cevaz almağa kalkışsa, nadir istisnâlar dışında ahlâk hep mağlup olmuştur. Niçin hep öyle oluyor? Basit! Siyâset, üstünlük ve kazanma hesabı üzerinde ayakta duruyor; ahlâk ise en şümûllü mânâsıyla Hak! Siyaseti ahlâktan inhiraf ettirmeden yapanları ise efsâne listesine yazıyoruz.

Ne alâka demeyiniz; deniliyor ki, "İslam'da siyaset ve devlet yok diyorsanız söyleyin, tartışalım; hâlbuki İslam her yeri kaplar" Âlâ, öyleyse birisi çıkıp İslam'la siyasetin üst üste

geldiği örneklerden hareketle bir tarih icmali çıkarsın; önce onu konuşalım. "Durum nedir, parlaksa niçin bu haldeyiz; değilse neyi yanlış anlamıştık"ı tartışmak daha verimli olur.

Bu arada Hz. İsa'yı mahkûm eden Roma valisi Pilatus'un karardan sonra elini yıkayıp sorumluluktan kurtulduğunu sandığı o meş'um sahneyi de hatırlayalım hep. Tarihi yanlışların yıkandığı bir ibrik henüz icad edilmedi çünkü.

Bir şey anlamadınız değil mi; neyse telafi ederiz inşallah...

O kekre öksürük şurubu

Tiyatro aracılığı ile medenîlikten pek hissedar olamamış bir cemiyeti yükseltmek, onlara mürebbîlik etmek, yol göstermek ve tiyatro temsilini ister istemez eğitici bir propaganda faaliyetine dönüştürmek, bu sanatın halk tarafından tutulmasına mâni olmuştur diye düşünüyorum.

Radyonun altın yıllarında "Uğurlugil Ailesi", herkesin severek dinlediği bir radyo skeçiydi. Başrollerinde Yıldız Kenter'in Nebahat Hanım'ı, Müşfik Kenter'in Sâlim Bey'i, Çolpan İlhan'ın evin genç kızı Türkân'ı ve Tevfik Gelenbe'nin evin tatlı emektarı Arap bacıyı seslendirdiği bu dizi, dengeli ve güngörmüş bir İstanbul ailesinin gündelik hayatın içinde beliren ufak-tefek meseleleri aile dayanışması içinde nasıl çözümlediğini hikâye ederdi. Erol Pekcan, Adile Naşit, Genco Erkal gibi o devrin genç tiyatro sanatçılarının da seslendirdiği bu diziyi severdim. Radyo dinleyiciliği, televizyona göre hayal gücünü daha çok koşturan ve çimdikleyen bir faaliyettir. Hele bir TRT'nin en önemli klasiklerinden "Radyo Tiyatrosu" vardı ki, yayınlandığı saatleri haftada bir iple çekerdik adetâ.

Dizinin sonradan televizyon versiyonu da yapıldı ama sesli hâlindeki çekicilik kaybolmuştu. Aynı aktörleri aynı dizinin televizyondaki haliyle görmek o sihirli tesiri uyandırmadı bende, hayal kırıklığı oldu.

Müşfik Kenter, benim kuşağım için önce bir sesti; bu ses, sahibinin olgun, dengeli ve mutedil bir karakter taşıdığını imâ ederdi. Onu önce geçenlerde rahmetli olan Metin Erksan'ın "Sevmek Zamanı" adlı filminde görmüştüm. Bütün sinema otoritelerinin övmekte sözbirliği ettiği bu meşhur filmi ilk seyrettiğimde pek bir şey anlamamıştım; birkaç yıl önce, "O zaman çocuktum, bir şey anlamamış olmak tabiidir; şimdi büyüdüm, bir daha seyredeyim bakayım ne olacak?" diye yeniden seyrettim; baktım, hâlâ çocuğum! Yine bir şey anlamıyorum; daha doğrusu mesajını anlıyorum da bu mesajın sinema diline dönüşmüş şekli bana heyecan vermiyor.

Ses demiştik ya; sahibinin fiziki görünüşü hakkında hiçbir fikir sahibi olmaksızın o sese bir karakter giydirmek heyecan verici bir şeydir; Müşfik Kenter sesiyle karakteri arasında kıyas

yaparken insanı yanıltmayan insanlardan biriydi. Allah rahmet eylesin. Geçenlerde vefat etti ve hepimizin gideceği yere gitti. Ailesine ve sevenlerine başsağlığı diliyorum.

Suni oyunculuk, tabii oyunculuk

Müşfik Kenter'in cenazesiyle ilgili bir haberdeki ayrıntı dikkatimi çekti: Oyuncu Ragıp Yavaş, Müşfik Kenter'in suni oyunculuktan tabii oyunculuğa geçişin mimarı olduğunu söylemiş. Onun ardından söylenebilecek en büyük iltifat bence budur. Müşfik Kenter sahnede her haliyle tabii, yani rol yaptığını hissettirmeyen, oradan geçiyorken oyunun içine uğramış bir insanın rahatlığı içinde sanatını icra ederdi. Kimseler kusura bakmasın fakat tiyatromuzda pek revaç bulan ve Türk Tiyatrosu'nu niteleyen en belirgin iki çizgi hakkındaki düşüncemi sizlerle paylaşmak isterim: İlki, oyuncuların bir nevi "tasannû" yani yapmacık bir edâ ile rol kesmeleridir bana göre. İkincisi ise "Tiyatro bir mekteb-i edebdir" klişesinin, tiyatro insanları tarafından lüzumundan fazla kaale alınmış olmasıdır. Tiyatro aracılığı ile medenîlikten pek hissedar olamamış bir cemiyeti yükseltmek, onlara mürebbîlik etmek, yol göstermek ve tiyatro temsilini ister istemez eğitici bir propaganda faaliyetine dönüştürmek, bu sanatın halk tarafından tutulmasına mâni olmuştur diye düşünüyorum.

Tiyatronun medenileştirici bir şifası var mı?

Gazeteci yazar dostum Ardan Zentürk, geçenlerde Star gazetesinde bu düşünceme ışık düşüren güzel bir uğurlama yazısı kaleme aldı: "Yıldız Hanım, Sahne sizin!" başlıklı yazının bir yerinde Zentürk, sinemamızın emektarlarından unutulmaz aktör Kenan Pars'la yaptığı bir sohbeti naklediyor. Kenan Pars şöyle demiş Zentürk'e, "Biz, 1950 ve 60'larda çevirdiğimiz filmlere mutlaka bir yemek sahnesi koyardık. Nedeni, halkın eğitimidir. Yer sofrasındaki bir milleti masa kültürüne taşımak kolay mıydı sanıyorsun?"

Ardan Zentürk'ün yazısında önemli bir anekdot daha var: 1964 yılında Çanakkale'nin Çan ilçesinde işadamı İbrahim Bodur'un kurduğu seramik fabrikasına Kenter Tiyatrosu bir temsil vermesi için davet edilmiştir. Fabrika işçileri ve o yörenin insanlarından müteşekkil seyirci önünde başlayan "Pembe Kadın" oyunu devam ederken bir tatsızlık hissedilir. Seyirci oyunla pek ilgilenmemekte, "Yahu, bu zaten bizim hayatımız" diye düşündüğü için homurdanmaktadır. Pembe Kadın'ı oynayan Yıldız Kenter durur ve sahnenin gerisine çekilir; fabrika yetkilileri araya girer ricada bulunurlar. Oyun yeniden başlar ama seyircinin tepkisi değişmemiştir. Oyun yine durur...

Bu defa (Muhtemelen fabrikada doktor olarak görev yaptığını anladığımız) Zentürk'ün babası emin adımlarla sahneye ilerler, mikrofonu alır ve seyirciye, yazarın vurgusuyla, "Hastalarına" Yıldız Kenter'i anlatır, Pembe Kadın'ın nasıl bir Anadolu gerçeğini anlattığından, hangi yaralara parmak bastığından bahseder kısaca. Sözlerini şöyle tamamlar, "Yıldız hanım, sahne sizin"

Oyunun sonuna kadar çıt çıkmaz seyirciden, bittiğinde nelerin yaşandığını Ardan Zentürk'ün kelimeleriyle okuyalım: "Yaşanılan o olağanüstü alkışı, coşkuyu, sanatçıların fabrika işçileri ve köylüler tarafından nasıl kucaklandıklarını şu anda yazarken bile gözlerim doluyor..."

Salon dolu efendim!

Maksadım Ardan Zentürk'ü veya öyle inandığı için fabrika işçilerine ve yöre ahalisine tiyatronun anlamını izah eden babasının hâtırasını eleştirmek değil; tiyatro ile toplumumuz arasında, o günden bu yana neredeyse bir asırdır değişmeden duran soğukluğa dikkat çekmek.

Belki o mesafeli ilişkide, tiyatrocuların kendileri için kurdukları ve içinde yaşadıkları dünyanın, -sahicilikten demeyelim de- halktan epey uzak durmasının da payı var. Müşfik Kenter'in cenaze töreninde yaşananları bir gazete haberinden özetlersem, neyi kasdettiğimi daha iyi anlayabilirsiniz.

Cenaze, "Gelenek" icabı önce tiyatroya getirilip sahnedeki katafalka konuluyor. Katafalkın önünde merhumun büyük boy portresi, etrafta oynadığı oyunlardan sahne fotoğrafları. Sonra sahne arkadaşları sırayla sahneye çıkıp konuşmalar yapıyorlar, genellikle "Son esprisi bizi hiç güldürmedi... Işık olsun... Sonsuzluğa yürüsün..." gibi dramatik sözlerle bitiriyorlar konuşmalarını ve o esnada nasıl sahicilikten uzaklaştıklarını, nasıl sahne sanatlarıyla ilgili bir eylem içinde bulunduklarını çoğu farketmiyor bile (Nitekim törende Yıldız Kenter'in ağabeyine hitaben, "Salon full dolu efendim!" dediğini okuyoruz haberden). Daha sonra törene gelenler sıraya girip naaşın önünden geçiyor ve saygı duruşunda bulunuyorlar ve en sonunda cenaze hepimizin bildiği usûl üzre omuzlar üzerine alınarak namazının kılınacağı camiye getiriliyor ama şahsen yadırgadığım yeni tarz cenaze ritüelleri bitmiyor; tabutun üzerine çiçekler atılıyor, namaza iştirak edenler safa girerken, etmeyenler kenarda bekleşip merhuma alkış tutuyorlar. Alkış?

Kim sorumlu?

Burada durup soruyorum: Tiyatrocuların kendilerine inşa ettiği dünya ile bizim gibi sıradan insanların, büyük toplum çoğunluğunun dünyası arasındaki mesafeden kim sorumlu? Tiyatronun talim ettiği varsayılan "Edeb", hangi değerler bütününe ait?

Sözün özü şu: Tiyatro, ürettiği değerlerle bir hayat tarzını imâ ediyor; ahali de bundan hoşlanmıyor vesselam.

Müslümanlar İslâm tarihi okumalı mı?

Hukuk fakültelerimizde İslâm hukukuna, orta öğretim müfredatında münhasıran İslam tarihine yer vermemekliğimizin fiili sonuçları üzerinde durmak istiyorum:

Hukuk fakültelerinde İslâm fıkhını genel kültür seviyesinde olsun okutmamak, İslâm kavramının toplum nezdinde -tam da resmi ideolojinin arzu ettiği üzere- "Çöl Kanunu"

basitliğiyle algılanmasına yol açmıştır; "Çöl kanunu", yani kabile sosyolojisinin dar sınırlarını aşamamış basit, iptidai ve problem çözme zenginliğinden mahrum, sığ bir birikim! Öte yandan İslâm tarihinin, resmi müfredatta sadece Siyer-i Nebî ve Râşit halifeler devrinin fetih ve iftihar tabloları şeklinde gösterilmesi ise, yaşayan Müslümanları, şimdiki durumun sefâleti fakat tarihi zamanların şevketi gibi iki aşırı yorum arasındaki gri ve tabii hadiseleri görmemeye sevk etti, romantikleştirdi, ümitsizlik telkin ederek çıkmaz yollara sapmalarına yol açtı; hâlbuki tarih birikimi dediğimiz şey sadece hanedan ve devletlerin kayıtlarını tutmaz, insanlığın bütün hâllerini tasvir eder. İnsanlık hallerini bilenler, kolay şaşırmazlar, baskı altında çabucak dağılmazlar ve hadiselerin omurgasını herkesten önce ve sarih görebilirler.

Sözü kestirmeden şu noktaya getirmek istiyorum: İslâm tarihi, sadece İslâm hükümetlerinin, hanedanlarının ve münhasıran Hilâfetin değil, Müslüman toplulukların da tarihidir ve aynı zamanda hayatın her safhasına şâmil hükümler külliyatı olarak İslâm'ın nasıl algılandığını, nasıl anlaşıldığını, nasıl uygulandığını da hikâye eder. Ayrıntılı ve çok yönlü bir İslâm tarihi okuması, bize İslâm'ın pratiğini (olmuş-bitmişini) gösterdiği için çok değerlidir; böyle bir birikimden yüz çevirmenin zannedildiği gibi laikliğe bir hayrı olamayacağı gibi, tarihi romantizmi beslemesi bakımından Müslümanlara da faydası yoktur.

Bu noktada "İslâm Tarihi" konulu neşriyatın yetersizliğine işaret edelim. Mevcutlar ya bakış açıları veya -bizde meşhur- "Ahalinin itikadını bozmayalım" endişesi sebebiyle temizlenmiş beyaz ama yetersiz metinlerdir. Okuma-yazma iklimimizde bugün İslâm tarihine dair eserler din kitabı, dinî kitap sınıfından sayılıyor; bu durum kabaca, İslâm milletinin, İslâm'ın tarihiyle doğru-dürüst temas etmemesine yol açmıştır. Müslümanların çoğu için İslâm Tarihi, İslâm'ın savunulduğu, yüceltildiği ve propaganda edildiği bir bilgi bütünüdür. Öyle olduğu içindir ki meselâ Şia doktrinini ilmekleyen sosyal ve siyasi kılcal damarları bilmeden Alevilere kestirmeden akaid nasihatleri verebilmekteyiz; hele hele Hâricîlik hakkındaki bütün mâlumatımız -ekserimiz için- bir kaç menkıbeden ibarettir ve bu menkıbelerde Haricilerin ne kadar menfi tipler olduğunu görürüz. İslam Tarihi okumadığımız için, İslâm hükümetlerinin başına gelen bütün melâneti kestirmeden Emevî Hanedanı'na keser, "Bütün mel'unluk Emevîlerle başladı; onlar araya girmese, Asr-ı Saadet'in ışıltısı hiç sönmeyecekti" diye tarih felsefesi yürütürüz! Ezcümle, "Dinî" olanla, "Sosyal" olan yan yana gelip çekişmeye başladığında olup biteni değerlendirebilme kapasitemiz, bilgi yetersizliği sebebiyle yerlerde sürünür. Olup biteni bir türlü anlayamayız. Eğitilmiş tarih melekemiz, olup biteni sadece kahraman-hain dikotomisi içinde kavramak üzre biçimlendiği için kahramanın veya hainin görünmediği olaylarda parlak yorum gücümüz sukut eder.

Hâlbuki Kur'an-ı Kerîm, diğer özelliklerine ilâveten, sanki bu gibi hâllerde yoğunlaştırılmış tarih hikmetlerini talim etmek üzere özel bir tarihi hadiseler antolojisi de sunuyor bize ki ferâsetli bir mü'min, sadece Kur'anî tefekkürle bu gediğini onarabilir. Kur'an, kaarîlerini hayata ve kitaplara gönderir; hayatın pratiği ise insanları Kur'an'a iade eder. Bir yerde, "Esaslı

bir İslâm Tarihi okumamış olabilirsiniz ama Kur'an'a hakkıyla eğilmiş iseniz bu ihtiyacınızı en azından farkedersiniz" diye düşünüyorum ama haklı olup olmadığımı da doğrusu tam bilmiyorum.

İnsanlık halleri, yani insanlığın bütün hikâyesinin lübbü, özeti, muhassalası, yani bütün tarih; İslâm'ın tarihi, insanın tarihinden parantezle ayrılmış değil ki. Kaldı ki insanlık halleri, -esasında sayıca az olduğu için- kavranabilir meziyet ve kusurun çeşitlenmesinden ibaret. Kur'an, bu hikmeti mündemiç olduğu için her zaman diri.

İslâm'a dair konuşan en evvel tarihini iyi bilecek...

Silâhla savunulan fikirlerin cenderesinde

18. yüzyıldan bu yana Türkiye'de yerleşik yapıların değişmesinde Avrupa çok tesirli oldu. Siyasi sistemimiz ve felsefemiz, maliyemiz, yönetim şeklimiz, şehirleşme ve eğitim hayatımız Batılı örneğe göre değişime zorlandı; bu sürecin hâlâ devam ettiğini söyleyebiliriz. Son üç asırlık manzaranın özeti, Türkiye'nin Batılı öğretmenler elinde eğitim gören ama bir türlü öğretmenlerinin istediği kemâle varamayan kabiliyetsiz bir öğrenci gibi göründüğü şeklindedir.

Batılı "'Mürebbî"lerimizin o kadar sık tekrar ettiği ve bizim de haylaz bir talebe sıfatıyla her yıl bütünlemeye kala kala başımızı döndüren o meşhur ders fikir hürriyeti meselesidir. Uluslararası kuruluşlar her sene bir rapor yayınlar ve Türklerin fikir hürriyetleri standartları sıralamasında hâlâ son sıralarda yer aldığına dikkat çekerek kulağımızı çekerler; bu ikaz, sınıfın çalışkan ve mendili temiz uslu çocukları durumundaki Liberaller tarafından her defasında başımıza kakılır; "Arkadaşlar, lütfen adam olalım, bak sizler yüzünden bizler de sıra dayağına çekiliyoruz" sızlanmasıyla Türkiye'de hür düşünceyi engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılmasını savunurlar. Sıra dayağı psikolojisini, bizim kuşaktan olanlar hatırlayacaktır. Sıra dayağı, "içimizdeki birkaç kendini bilmez" yüzünden bütün sınıfın ama bu arada çalışkan ve bîgünah çocukların da cezalandırılmasıdır.

Gelenek hâline geldiği için kimsenin dikkatini çekmeyen husus, fikir hürriyetleri konusunda Türkiye'nin artık kritik bir eşiği aştığı gerçeğidir. Belki resmî mevzuatımızda hâlâ ayıklanması gereken yasaklı hükümler ve uygulamalar yer alıyor, belki kamu otoritesi vesayetçi ve tek partili dönemden kalan bir alışkanlıkla temel hak kullanımının bir bahşiş değil doğuştan gelen bir insanlık kazancı olduğunu kabullenmekte zorlanıyor ama fiiliyatta Türkiye, yasaklar yüzünden ifade imkânı bulamamış tek bir fikrin bile kalmadığı, bu mânâda dibe vurulan bir yerdedir.

Küçük ama anlamlı bir misâl: Birkaç ay önce İstanbul'da, "Suriye'nin dostları" konulu uluslararası toplantı yapılırken hemen o civarda, Esed taraftarı Suriyeliler bir protesto gösterisi düzenlediler ve fark edeceğiniz üzere dikkat bile çekmedi.

Türkiye, meclisinde grupla temsil edilen BDP'li vekillerin, silahla siyaset yapan PKK militanlarıyla açıkça dayanışma gösterisi yapabildiği bir ülkedir; bu gösteride basın mensupları hadiseyi rahatça izlemişler, haberlerini çekinmeden yapmış ve yayınlamışlardır.

Fikir hürriyetinin nasıl kirletilebileceğine dair ibret verici bir örnek: BDP'li vekillerin mecliste söyledikleriyle dağ başında söyledikleri arasında bir üslup ve muhteva farkı yok!

Türk basınında ayrılıkçı fikirler soğukkanlılıkla ifade imkânı buluyor, takibata maruz kalmadan açıkça tartışılıyor. Sayısı birkaç yüzler belki bine varan televizyon, radyo, internet, basılı yayınlardan oluşan medya kavramı hesaba katıldığında manzara daha renklidir: Ateizm'den başlayarak her nevi Heretik cereyana, Komünizm'in en arkaik biçimlerinden otoriter dikta uygulamalarına, bölücülükten yayılmacılığa, radikal Laiklik'ten Teokratik düzen arayışlarına, Darwinizm'den Akıllı Tasarımcılığa, muhafazakâr hayat tarzından cinsî serbestiye kadar basın dünyamızda neredeyse seslendirilmedik fikir kalmadı. Bu manzaraya şu küçük tablo mutlaka ilave edilmelidir: Türk medyasının yarısından daha çoğu hükümeti kıyasıya eleştiren, eleştirilerinde zaman zaman hakaret boyutuna dokunmaktan çekinmeyen yayın organlarından oluşuyor; öyle ki, vesayetçi ve devletçi derin yapılarla uzlaşma arayışlarına gireli beridir hükümeti destekleyen medya grupları artık iyice azınlık statüsüne düşmüş durumda.

Türkiye, en hayati konularda konuşan, yazan, seslendiren ve tartışan bir ülke; standartlarımız belki düşük, kanun mevzuatımız belki fiilen yaşananların gerisinde ama Türkiye'de sırf yasak olduğu için câzibeli görünen bir "Fikir" kalmadı; bilakis Türkiye, şu iki fikrin silah ve zor gücüyle savunulmasına karşı korunaksız durumda.

1-Kürt meselesinde düşüncelerini silahlı propaganda ve şiddet eylemleriyle destekleyen terör örgütü

2-Otoriter devlet uygulamalarını, silahlı bürokrasiyi, yani orduyu kışkırtıp suiistimal eden vesâyetçi yapı.

Türkiye'nin en mağdur kesimi, hangi fikrî çizgide olursa olsun düşüncelerini yine fikir hürriyetinin gerektirdiği demokratik sabır ve nezaket kuralları içinde ifadeye çalışan topluluklardır; manzara bu kadar net!

Devlet aklı tecellî etti

-Hocam hocam, diyorlar ki, "Son terör olayları karşısında çaresiz görünen hükümet meydanı boş bırakınca devletin kadim yüzü Cemil Çiçek sahneye çıktı". Mâlum, onbir maddelik bir mutabakat metni hazırlamış sayın Çiçek...

-İfade problemli Çekirge; hükümetin tamamen çaresiz göründüğü doğru değil bana göre, haksız; dolayısıyla ortalığın boş kaldığı tesbiti havada kalıyor ama şu ibâre doğru ama; ne

diyor, "Devletin kadim yüzü"; evet, Sayın Çiçek, devlet dediğimiz şeyin adeta insan suretinde tecessüm ve teressüm etmiş şeklidir; düşünce tarzıyla, konuyu kavrayış üslûbuyla, temkiniyle, sorumluluğu paylaştırarak hafifletme alışkanlığı ile tam da devlet aklı dediğimiz şeydir ve işte görüyoruz, tecellî etti.

-Sizce bu mutabakat metnini, Başbakan'dan habersiz, kendi inisiyatifiyle hazırlamış olabilir mi?

-Mümkün mü Çekirge, böyle bir şey mümkün mü? Tv tartışmacılarını, gazete yazarlarını bile patronlarına şikayet ettirerek kontrol altında tutmayı isteyen bir Başbakan'ın haberi olmadan, Meclis'in başkanı böyle bir inisiyatif kullanabilir mi? Mümkün değil, fakat şu kadarının doğru olduğuna güvenebiliriz: Sayın Çiçek diyor ki, "Metni Cemil Çiçek olarak ben yazdım" diyor. Ben de aynı kanaatteyim. Başbakan'ın bilgisi dahilinde oturup kendisi kaleme almıştır. Zaten metinde, Cemil Çiçek'in şahsi edâsını taşıyan çok önemli edebî ve siyâsî özellikler var.

-Ne gibi meselâ hocam?

-Bir kere, şahsen ben bu metni tam anlamak için sâkin kafayla üç kere okumak zorunda kaldım. Tam bir bürokrat lisanıyla kaleme alınmış metin. Vuzuh yok. Kanun maddesi gibi, ancak uzman hukukçular ve avukatların anlayabileceği bir ifade karmaşası kurularak metne tumturaklı, ağırbaşlı ve gerçekten ciddi bir şeyden bahsedildiğini ihtar eden bir hava verilmiş. Evet, bu bir Cemil Çiçek klasiği, daha doğrusu devlet aklının kaleme aldığı metin, bunda şekk yok.

-Maddelere geçersek...

-Acele ediyorsun; evvelâ niçin 11 madde diye sormalıydın, notunu kırdım! Bir kere metnin onbir şıkta toparlanması kasdedilen mânânın yazanın zihninde net olmadığını ihsas ediyor. Bana göre bu metin tek maddeden ibaret olabilirdi ve denilirdi ki, "Muhalefet de elini taşın altına koysun- sorumluluğu paylaşsın ve bizi uluslararası platformlarda gammazlamasın!" Bana göre metnin ruhu bu cümledir. Geriye kalan maddeler dolgudan ibaret. Birinci şık, terör mazur görülemez, herkes kınamalı diyor; eh, günaydın; yeniden zikrine hacet var mı? İkinci madde birincinin genişletilmiş tekrarı. 3. madde, "Terörle hukuk içinde mücadele edeceğiz ama muhalefet politikalarımızı onaylasın, mızmızlanmasın" maddesi. 4. madde sivil toplumu mindere davet ediyor, sanki minder dışında imişler gibi... Beşinci madde ilginç, diyor ki, "Terörle mücadele ederken güvenlik güçlerinin ihtiyaçlarını da hatırlayalım!" İyi de, bu masraflar için bütçe kesintisi mi söz konusudur ki, lüzum duyuldu; var bunun altında bir iş? Bir sonraki maddede, "Şu anayasayı çıkaralım artık, eşe-dosta ayıp oluyor" sitemi var ki haklıdır! 7. maddede hükümetin üniter yapıyı bozmadan mahallî yönetimleri güçlendirmeye niyetli olduğunu anlıyoruz ama daha fazlasına kapı aralanmıyor. Sekizincide "Yurt dışında, ecnebiler önünde tartışmayalım, elâleme koz vermeyelim" deniliyor ki tekrardır. 9. madde şehit ailelerinin durumunu daha da iyileştirmekten bahsediyor; garipsedim bunu ben. Şehit

ailelerine verilen ve verilecek desteğe karşı çıkan var mı? 10. ve 11. madde "Kabultü veheptü" maddeleri, "biz bu metni kabul ediyoruz" deniliyor, ne gerek var bu iki maddeye. Metnin altına konulacak imza tasdiktir zaten.

-Hocam, bu ne şiddet, ne celâl?

-Ne şiddet, ne de celâl; sadece melâl ve biz melâli anlamayan nesle âşinâ değiliz. Sana peşinen söyleyim, bu metin, "kamuoyu biraz bunu tartışsın, dikkatler başka yöne dağılsın, bu arada muhalefet partilerini de manevi baskı altına almış oluruz" aklının ürünü. Bir de sağda-solda "Dört parti bir araya gelip konuşalım" diye söylenen CHP genel başkanına, "Hadi gel konuşak" davetiyesi...

-Bir şey çıkmaz diyorsunuz?

-Geçelim diyorum, geçelim!..

2012

30 Eylül

Düğüncü düğün ve hüzün Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

29 Eylül

Danışman ve üfürükçü Zaman Gazetesi

26 Eylül

Neşat Baba Zaman Gazetesi

24 Eylül

Celâdet teyze, nerdesin? Zaman Gazetesi

24 Eylül

Hamâset Aksiyon Dergisi

23 Eylül

Papazdan kaçarken 'Yağmur'a yakalandım! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

22 Eylül

İmam-hatipliler su içer mi? Zaman Gazetesi

19 Eylül

Şehid olursun inşallah! Zaman Gazetesi

17 Eylül

Bir ahçik(*) İslâm olanda... Zaman Gazetesi

17 Eylül

Kaliteli ve etkili tepki vermek Aksiyon Dergisi

16 Eylül

Dineyri Papazı veya roman meselesi... Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

15 Eylül

Yine yenildik Zaman Gazetesi

12 Eylül

Edep, mânevî estetiktir Zaman Gazetesi

10 Eylül

Düşmana bedava sponsorluk yapmak!.. Aksiyon Dergisi

10 Eylül

HEK! Zaman Gazetesi

09 Eylül

Hazreti Ali'nin sandalyesi! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

08 Eylül

Mesele şahsî değil arkadaşlar; ontolojik! Zaman Gazetesi

05 Eylül

Liberal miyim neyim? Zaman Gazetesi

03 Eylül

Bedava terör propagandası Aksiyon Dergisi

03 Eylül

Evrim teorisi hiç bu kadar örselenmemişti! Zaman Gazetesi

02 Eylül

Kerkük'ün Türkmen sadası Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

01 Eylül

Hişt, kasabalı! Zaman Gazetesi

Hişt, kasabalı!

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerinin kaldırılması etrafında çıkan cayırtının, gündemi değiştirmek için ne kadar hayırhah bir tesir yaptığını kaydederek sahaya giriyorum.

"Ne sıfatla?" diye sorarsanız cevabım şöyle: "Vaktiyle bu dersleri bizzat vermiş bir öğretim üyesi olarak."

Fikrimi peşin söyleyim: "Geç bile kalınmıştır" ama "Niçin şimdi?" sorusunun cevabını ben de bilmiyorum; bir sene sonra, diyelim ki yeni Anayasa'nın kabulünden sonra konu gündeme gelebilirdi pekâlâ. Ecevit'in tabiriyle "İvedi" bir durum yok ortalıkta! Vaktiyle yıldırım nikâhı diye bir uygulama vardı ve bu uygulamanın en önemli belgesi bir doktorun vereceği, "Acilen evlenmesinde zaruret vardır" yollu bir tıbbî rapordu. İnkılâp tarihi dersleri için "Acilen kaldırılmasında felsefî mecburiyet vardır" yollu bir raporu filan yok. Birileri, seçimde yıkamadıkları hükümete sıra altından çelme uzatıp tökezletmek, ötekiler de tartışma şehvetini kamçılamak için konuşuyorlar.

Önemli bir ayrıntı; bu dersler, (Türk Dili ve Edebiyatı dersiyle birlikte) 1981'de, Kenan Paşa ve şürekâsı tarafından icad edildi ve şöyle bir akıl yürütmeye yaslandığını tahmin edebiliriz: "Zararlı akımlara kapılan 'anarşit' gençler, Atatürk'ü ve inkılâplarını tanımıyorlar; bu dersleri okuyunca zihinleri açılır, Atatürkçü olurlar ve kavga sona erer!" Kanunu çıkarırken birbirlerine bakıp, "Yahu bu siviller bu kadarcık basit bir aklı şimdiye kadar niçin düşünemediler hayrettir?" diye gülümsediklerini de tahmin ederim.

"Cumhuriyet tarihi faslını anladık da Atatürk ilkelerini ders olarak okutmak da ne oluyor?" sorusu üzerinde durmayacağım; zira bu soru, Türkiye'yi kabaca ikiye bölen bir zihnî fay kırığı üzerinde duruyor. Bazılarına göre Atatürk ilkelerini doğru anlamış olsaydık, yaşadığımız tatsızlıkların hiçbiri olmayacaktı. Şahsî ve muhterem bir nokta-i nazar! Doğru mu; bence değil ama sorunun yanlışlığını kavramaktaki zorluk, YÖK'ün konuya bakışındaki, "Ne harika fikir" diye özetlenebilecek tutumundan başlıyor. Onlar, "Evet komutanım, bu çok doğru bir tesbittir ve aynen öyle yapacağız" dediler ve öğrencilere 12 yıllık ilk ve ortaöğretim boyunca öğretemediğimiz Türkçe ve Yeni Türkiye Tarihi'ni bir yarıyıl daha okutarak zihinlerde kalıcı bir vernik tabakası oluşturulabileceğini zımnen kabul ettiler.

Bu tutum utanç vericidir ve vaktiyle YÖK'ü temsil eden resmî ulemânın Epistemoloji ve İlmî etik gibi (meslekî ahlâk) kavramlardan ne kadar uzak kaldıklarını gösterir. Konsey, eğer o kanuna "Sabah sporu da yapsın keratalar hep birlikte, tâdâta da çıksınlar, bakalım artık solcu ve gerici olabiliyorlar mı?" şıkkını ekleseydi, şüphesiz YÖK'ümüz o dersi de müfredâta ilâve ediverecekti.

Anlıyor musunuz? Kenan Paşa ve şürekâsı değil burada eleştirilmesi gereken; her rüzgâra göre yelken kırmakta akıl almaz ferasetler sergileyen bilim bürokrasimizdir. Unutmadan söyleyim; aradan geçen otuz sene zarfında, genel hatlarıyla ilmî bürokrasimizin etik ve epistemolojik tutumunda zâhiri de olsa bir ilerleme kaydedilmediği fikrindeyim. Gazi Mustafa Kemal Paşa, "Muallimler, Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür, nesiller ister" diyeceğine, "Muallimler lütfen evvelâ sizler öyle olunuz" şeklinde bir direktif verseydi daha iyi olacaktı. Atatürk'ün, "fikren, vicdânen ve irfânen hür olmak"ın kadr ü kıymetini nefsinde iyi anlamış bir devlet adamı olduğuna inanırım ama onun sırtından iktidar saltanatı sürenler, gençlere "Altı ok umdeleri" dayatırken, vicdanları zerre miskal titrememişti; tarihin bir istihzâsı daha!

Misâl: Bir hocamız, buyurmuş ki, "Boş ver kaldırılmaz, yemezler. Tribünlere oynuyorlar. Madem beğenmiyormuş dersin içeriğini, koysunlar kitabını. Bakalım neler yazıyor aslanım benim? Kasaba kafasıyla mı ders vereceğiz yahu?" İşbu, "Kasaba kafası" kavramının muhtevasındaki açık aşağılamanın altını çiziyorum. "Cumhuriyetin aristokratik erdemlerini hödük ve nâdân kasabalılara çiğnetmeyiz üleynn!" mânâsı çıkar buradan. Vaktâ ki kendisi açılım siyasetlerini iğnelerken, "Bu işler belediyeciliğe benzemez" şeklinde bir vecize daha serdetmiş, fakat ilmine hürmeten o günlerde işitilmezden gelinmişti.

"Her bürokrat liyakatsizlik derecesini zorlamak için elinden geleni ardına komaz" sözünü kim söylemişti yahu; Raymond Hull muydu o?

Kerkük'ün Türkmen sadası

Bu kelime hakkında, bu satırları okuyan hemen herkesin yeterli veya yetersiz bir ön bilgisi vardır; özellikle Irak'ın işgalinden ve Amerikan yönetiminin Irak'ı parçalamasından sonra Bağdat merkezli Arap idaresi ile kuzeyindeki Kürt otonom mıntıkası arasında paylaşılamayan bir şehir olarak dikkat çekmişti Kerkük. Paylaşılamıyordu çünkü XX. yüzyılın başlarından beri Kerkük'ün zengin ve kaliteli petrol rezervlerine sahip olduğunu duymayan kalmamıştı. Kerkük bir mânâda bölgede neft diye adlandırılan petrole lânet etse yeridir. Zengin petrol yatakları Kerkük'e saadet vermedi; baskı, kıt'al ve acılarla yoğurdu bu eski Türkmen şehrini.

Kerkük'ten, genç bir üniversite öğrencisi olarak geldiğim Ankara'da haberdar oldum. Ülkücü gençlik çevrelerinde Kerkük, kötü ve acı haberlerle hatırlanan bir şehirdi. Kerkük'ten, Tuzhurmatı'dan, Musul'dan Türkiye'ye gelmiş Türkmen arkadaşlarımızdan Kerkük'ü dinledik, bir nebze olsun kulaktan tanıdık. O günkü söylenişle "Esir Türk dünyası"nın en yakınımızdaki nümunesi olan Kerkük, Turan ülküsünün en elle tutulur timsâli idi.

Buna Kerkük'ü tanımak ve bilmek denir miydi? Elbette yetersizdi, romantik bir alâkaydı; Türkmen bölgesinde Araplaştırma politikası güden Irak yönetimine ateş püskürüyor, 1959'un uğursuz 14 Temmuz günü, onlarca Kerküklü toplum önderinin resmî bir inisiyatifle bilinçli ve bir düzen dahilinde katledilmesini lânetliyor fakat Kerkük hakkında ilmî, etraflı ve doyurucu bir mâlumattan uzak bulunuyorduk. Kerküklü arkadaşlar ülkeye giriş çıkışlarının hâlâ sıkıntılı olduğunu, her izne gidişte bir daha Türkiye'ye dönmelerinin mümkün olamayabileceğini söylüyorlardı.

Birkaç broşür büyüklüğünde kitap, birkaç dergi yazısı, Kerkük'ü hiç görmemiş Ülkücü abilerimizin yazdığı Kerkük şiirleri ve ülküdaş gecelerinde illâ ki her solistin seslendirmek zorunda olduğu Kerkük türküleri. Sadece türküler vardı; yanık Kerkük türküleri, Kerkük hoyratları...

Bir gün Kerkük'ü dünya gözüyle görmek nasib oldu. 2008 yılında beş kişilik gazeteci kafilesi ile birlikte tedirgin bir hâletle Kerkük'e yaklaşırken ta uzaklardan geniz yakıcı petrol kokusu bize merhaba dedi. Kerkük'e girdik. Kerkük evde yok gibiydi; harap ve bîtaptı. Çok gergindi ve sefalet içindeydi. Kerkük Kalesi'ni alelacele gezip birkaç fotoğraf çektikten sonra gece kararmadan Süleymaniye yollarına düştük.

Mimar ama misyonu Kerkük

Geçen hafta postadan çıkan büyükboy kuşe kağıda basılı "Kerkük'ün sesi; Abdülvahit Küzecioğlu" isimli kitabı ve ekindeki CD'yi karıştırırken eski hatıralarım canlandı. Kitap Kerkük vakfı tarafından yayınlandı; yazarı âşinâ ve dost bir isim, Prof. Dr. Suphi Saatçi. Prof. Saatçi Mimar Sinan Üniversitesi'nin öğreti üyelerinden, mesleği mimarlık ama misyonu

Kerkük. Kerkük'ün sesini duyurmak için yeri gelince bir müzikolog, dilbilimci, tarihçi, folklor derlemecisi, bir eğitimci gibi kolları sıvayıp işe girişiyor. Küzecioğlu kitabı, Kerkük Türkmenleri arasında devrin Celâl Güzelses'i kadar tanınmış ve sevilmiş bir sanatçının hayat hikâyesini, eserlerini, yetiştiği iklimi anlatırken arka planında vakur bir incelikle Kerkük'ün hazin talihini resmediyor.

Irak'ın ortasında şehirli bir Türkmen birikimi

Kitabı bir solukta heyecanla okurken bildiğim bir hususu yeniden hatırladım. Kerkük, Misak-ı Millî hudutlarının dışında, tamamen "Şehirli" bir kültür odağı ve ocağı durumunda. Eserde, Kerkük'te icra edilen musikinin yapısı ve kökleri tartışılırken farkediyorsunuz ki Kerkük Musikisi, bizdeki halk musikisini andıran tarzda eğitim görmemiş insanların bağrından kopan tabii bir feryat olmakla kalmıyor; iyi eğitimli kültür adamları tarafından temsil ve icra ediliyor ve teorisi yapılıyor. Sâkin zamanlarında Kerkük'ün olanca yoksulluğuna rağmen aynı Şanlıurfa, Gaziantep, Diyarbakır ve Elazığ gibi cemiyetleşme yoluyla kendini isbat ve takdim eden bir seviye gösterdiğini farkediyoruz. İşte Abdülvahit Küzecioğlu böyle bir musiki ve kültür ocağının yetiştirdiği en parlak ses, en ehliyetli kültür temsilcilerinden biridir. Türkiye'ye defalarca konser ve ziyaret amacıyla gelen Küzecioğlu'nun seslendirdiği eserler ve verdiği canlı konserler, o yıllarda Türkiye'nin müzik dünyasında da yankılanmış, seslendirdiği eserler devrin meşhur türkücüleri tarafından da icra edilerek pek sevilmişti.

Hele hele bir "Çakmağı çak, çıranı yandırmamışam" türküsü var ki, kitapta anlatılan şeklinin ne kadar doğru olduğunu bilmemekle birlikte kısaca nakledeceğim.

Zeki Müren, Muzaffer Akgün'ü kıskanmış mıydı?

60'lı yılların sonlarında Küzecioğlu'nun tanıtıp sevdirdiği "Çakmağı çak" türküsü, sadece radyo repertuvarına girmekle kalmıyor, o günlerde pek canlı olan gazino aleminde de solistler tarafından okunuyor ve dinleyiciler o esere sıra geldiğinde çakmaklarını çakarak esere eşlik ediyorlardı.

Devrin ünlü gazinosu Maksim'in assolisti Zeki Müren'den hemen önce sahneye çıkan Halk musikisi sanatçısı Muzaffer Akgün, hergün programında bu türküyü söylüyor, türküye sıra geldiğinde gazinonun ışıkları söndürülüyor ve dinleyiciler çakmaklarını yakarak coşkuyla türküyü dinliyorlardı. Bu durumu gören Zeki Müren'in, bir ihtimal büyük sanatçı kaprisine kapılarak duruma müdahale ettiği, türkü icrası esnasında ışıkların söndürülmesini engellendiği anlaşılıyor. Muzaffer Akgün, duruma şahit olunca kırılıyor ve sahneye çıkmıyor.

Ertesi gün gazinosuna gelen "Gazinocular Kralı" Fahrettin Arslan, müşteri azlığını farkedip sebebini sorunca kendisine hadise anlatılıyor. Fahrettin Arslan doğruca Zeki Müren'in odasına yöneliyor, sert bir tartışma yaşanıyor ve Arslan, Zeki Müren'in gazino programını sona

erdiriyor; özel kıyafet ve sahne kostümleriyle üstelik yağmurlu bir gecede Müren gazinoyu terkediyor. Hadiseyi Fahrettin Arslan'ın oğlu Sacit Arslan'ın bir televizyon programında anlattığını kitaptan öğreniyoruz. Galiba o geceden sonra Müren'le Arslan'ın arası hiç düzelmemiş.

Bu değerli eser, Türkiye'nin müzikoloji birikimine çok değerli ve nadide bir katkıdır. Eserde önce devrin Irak müziğinin genel yapısı ve kurumlaşması anlatılmış, bu bölümde dahi virtüozu Şerif Muhittin Targan'ın, Mesut Cemil'in ve daha sonra rahmetli Cinuçen Tanrıkorur'un Bağdat Konservatuarı'nın kuruluş ve gelişme safhasındaki katkıları da dikkat çekiyor. Sonraki bölüm Küzecioğlu'nun hayat hikâyesini, çok dikkat çekici fotoğraflarla veriyor. Üçüncü bölümde tam bir ilmî dikkatle Abdülvahit Küzecioğlu'nun okuduğu ve kaynaklık ettiği bütün eserlerin dökümü (Repertuvar) liste halinde sunuluyor. Ek kısmında ise Küzecioğlu'nun okuduğu taş plakların fotoğrafları yer alıyor.

Aziz dostum Suphi Saatçi'yi bu güzel ve nadide eserinden dolayı tebrik ediyorum. Kerküklü aydınlar, birer kültür elçisi gibi gayret göstererek Kerkük'ün şahsiyeti ve hatırasını yaşatmaya çalışıyorlar. Sa'yleri meşkûr, himmetleri var olsun.

Not: Kitap hakkında (Kerkukvakfi.com) adresinden daha etraflı bilgi edinebilirsiniz. Küzecioğlu'nun eserlerinden yapılmış bir seçme, kitapla birlikte CD olarak verilmektedir.

Evrim teorisi hiç bu kadar örselenmemişti!

Eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Özden Örnek, yargılandığı Balyoz Davası'ndaki savunmasını, "Bir komplo olup darbe ile beslenen, darbe olmasa bile yaratan, hatta ortalığı boş bulursa kendisi sivil darbe yapan bir siyasi partinin ve onun yöneticilerinin siyasi getiri sağlamak için düzenledikleri veya düzenlenmesine göz yumdukları bir kurgu" anafikri üzerine kurdu.

Müdafaa hakkı azizdir; hâlen yargı karşısında sanık sıfatıyla kendini savunan birisini, seçtiği müdafaanın tarzı ve muhtevası üzerinden eleştirmeyi doğru bulmam. Meselem bu değil...

Ergenekon ve Balyoz davalarında sanıkların, son zamanlarda anlamlı bir tarzda mahkeme heyetine, savcılara, davayla ilgili delil toplayanlara karşı saldırgan ve hakarete varan ağır bir dil kullanmaları, "Bir gün burada siz yargılanacaksınız" diye tehdit etmeleri dikkat çekiyor. Bu koroya CHP'li bazı vekillerin de katılmaları, mahkemeyi, "AKP üniforması giymek" ve "Mütâreke dönemindeki Nemrut Mustafa Divanı"na benzemekle itham etmeleri ayrıca ilgi çekicidir (Ergenekon lobisinin baş destekçilerden bir gazete, bu haberi verirken Nemrut

Mustafa Mahkemesi'nin M. Kemal Paşa hakkında gıyabî idama hükmettiğini de eklemiş ki okuyanlar 'Vay alçaklar, sizi namussuzlar!' diye gürlesin!)

Olup bitene bakarak soğukkanlılıkla şu hükmü verebiliriz: Cumhuriyet tipi saltanat idaresinin örtülü aboneleri, devletten ve bürokrasiden eskisi gibi servis alamadıklarında, birkaç yıl önce arslanlar gibi savundukları kurumları ânında değersizleştirivermektedirler!

Özden Paşa'nın savunmasında beni cidden şaşırtan -hatta hoş görünüz- afallatan sözler TÜBİTAK hakkındaki değerlendirme şeklidir, şöyle diyor Özden Paşa: "Bu kurumun içine siyaset bulaşmıştır. Kendi dergilerinin kapağına evrim teorisi mizansenini koyamamışlardır. Evrim teorisine inanmıyorlarsa bilimsel bir kurum değildir, inanıyorlarsa konmaması için siyasi baskı vardır."

Şahsına atfedilen çok ciddi suç ithamına karşı kendini savunmak için bir sanığın telâş içinde subjektif değerlendirmelere iltifat etmesinin anlaşılabilir bir yanı var ama Sayın Örnek, mâsumiyet karinesini, davayla hiç ilgisi olmayan bir alana taşıyarak "geniş cephe" stratejisi uygulamaya çalışıyor ve demeye getiriyor ki, "Ey Evrim teorisine inanan bütün insanlar, benden yana destek çıkınız." Bu iddiasına delil olarak sunduğu obje ise kendi ifadesiyle bir "mizansen"dir. Mizansen'den kasdettiği, olsa olsa Evrim teorisi'nin gerçekliğini zihinlerde canlandırmak için bazı ressamlar tarafından "olsa olsa böyle olmuştur" mantığını canlandırmak için resmedilmiş "fictive", yani hayâlî resimlerdir. Örnek'in de bizzat ifade ettiği üzere "bilimsel bir kurum" olması gereken TÜBİTAK, bilim dünyasında geçerliği çok tartışmalı -çünkü nihâi tahlilde Evrim teorisi, ilmî güvenilirliği, kapsadığı büyük boşluklar sebebiyle tartışmalı bir teoridir - bu teoriyi, kurum görüşü gibi dayatmamakla en azından ilmî şüpheye uygun bir davranış sergilemiş durumdadır. Tutuklu generalin, mâsumiyetini, "İşte ben, böyle bir kurumun (yani Evrim mizansenini kurum dergisinin kapağına koymadığı için bilimdışılığı kesinleşmiş bir kurum demeye getiriyor!) verdiği rapor üzerine suçlanıyorum" faraziyesi üzerine kurabilmesi, yine tâbirimi mâzur görürseniz, afallatıcıdır.

Sayın Örnek'in, Evrim teorisi hakkındaki fikir ve "inanç"larının sadece kendisini kapsadığına inanmak isterdim. Özden Örnek'in Evrimci olmasına ve bunu savunmasına hiç bir itirazım yok; itirazdan ziyade endişem, Evrim teorisinin sair komuta ve TSK'nın mümtaz subay kadroları içinde, ilmî olmaktan ziyade âdeta "dinî" bir heyecanla benimsenip benimsenmediği hakkındadır. Komutanların, bilim tarihi ve özellikle Kozmoloji'nin tartışmalı konularında ihtisas geliştirmiş olmalarını bekleyemeyiz elbette, ama şu kadarını olsun bilmelilerdi: Evrim teorisi bugün herkesin saygı duyduğu bir ilmî mesele olmaktan çok bir "inanç" konusudur; teorinin pek çok safhası yıllardan beri "Çünkü öyle inanıyorum!" delili ile savunuluyor. Böyle bir inancın, vaktiyle kuvvet komutanlığı yapmış ve askerlik hâtıralarını günlük şeklinde tanzim ederek, askerî edebiyatımıza oldukça değerli bir katkıda bulunmuş birisi tarafından benimsenmesi kabul edilebilir, fakat mahkeme önünde TÜBİTAK'ın güvenilmezliğini isbat için öne sürülmesi, nasıl diyelim- gayritabiidir; hatta komik.

Şöyle bağlayabilirim, Evrim teorisi, bugüne kadar bu kadar zayıf bir nokta-i nazarla hiç savunulmamıştı; ne günlere kaldın ey Evrim teorisi!

Bedava terör propagandası

Terörle mücadelede yeni teknikler, yeni usûller icad etmeye gerek yok. Türkiye, "Tam demokratik" diyemiyorsak bile demokrasiyi azimle benimsemeye çalışan bir kamu hukuku modeline sahip; bu modeli toplum da tutuyor ve benimsiyor. Demokrasiyi savunmak, terörle mücadele ederken bile uyulması gereken kurallar hakkında bazı değerler getiriyor; buna göre devlet güçleri, saldırıları önlerken orantılı davranmak ve daima hukuk içinde kalmak zorunda.

Terör örgütü için hiçbir anlam taşımayan hukuk (ve centilmenlik) kuralları, devleti bağlar. Vaktiyle Baader-Meinhoff çetesi ileri gelenlerinin hâlâ karanlıkta kaldığı için mahiyeti tam bilinemeyen bir şekilde kaldıkları tutukevinde ölü bulunmalarından sorumlu olan Alman hükümeti, işte bu sebeple hâlâ şaibe altındadır. Kezâ İsrail hükümetleri, kendilerine yönelen silahlı eylemleri bastırırken orantısız ve zâlimâne güç kullanmak, saldırıyla ilgisi olmadığı son derece açık mâsumları, çocuk ve kadınları katletmek, hatta Filistinlileri bir açık hava hapishanesinde enterne edip hayati maddelerin girişine kısıtlama getirmek suretiyle cezalandırmaktan ötürü hayli kalın bir sabıka dosyasına sahiptir.

Çatışmada ölü ele geçen terör çetesi üyelerinin naaşına saygılı davranmak da bu çerçevede bir centilmenlik kuralı. Vaktiyle bu konuda kötü örnekler yaşandı; halkın galeyanını teskin için terörist cesetlerinin karakol avlularında teşhir edilmesi evvelâ insanlık değerlerine yaraşmayan bir âdetti, neyse ki hatada ısrar edilmedi.

Terörle mücadelede basına düşen önemli sorumluluklar var; sorumluluk kelimesini seçerek kullanıyorum, pekâlâ "görev" de denilebilirdi ama sorumluluk, görev'in kapsamına göre daha gelişkin ve ileri bir davranış biçimidir: Bir şekilde gayesine ulaşmış terör saldırılarının hemen akabinde muhabir ve kameraman ordusunu olay yerine sevk ederek canlı yayın yapmak, yaralı ve ölülerin taze fotoğraflarını çekip yayımlamak, hâlâ hadisenin şokundan sıyrılamamış görgü şahitlerinin heyecanlı ifadelerini birebir yayımlamak aslında tam da terör güçlerinin elde etmek istediği gayeye hizmet etmekten başka şeye yaramıyor. Teröristler, yaptıkları eylemin hızla, en geniş şekliyle ve hiçbir şekilde denetimden geçmeden yayın organlarında duyurulması maksadını güdüyorlar; onlara göre ne kadar etkili ve geniş olursa olsun "haber hâline gelememiş" hiçbir eylem başarılı sayılmaz. Terör, bizzat hedef aldığı kişi ve kurumları tahrip etmekten ziyade olayla hiç ilgili olmadığı hâlde yayın organları aracılığı ile meseleyi izleyen kitleleri yılgınlık, ümitsizlik ve dehşet içinde bırakabilirse kendini başarılı sayıyor.

Bunlar bilinmedik şeyler değil, neredeyse yarım asırdan beri terörün her cinsiyle -ne yazık ki- içiçe yaşayan bir toplumuz. Basın yöneticileri aslında neyi yapmaları ve neyden uzak

kalmaları gerektiğini çok iyi biliyorlar ama “Habercilik refleksi” dediğimiz meslek hastalığı sebebiyle zaman zaman bazı inceliklere riayet etmiyorlar.

Her şehit haberinden sonra şehit ailelerinin harîmine kadar giren muhabirler, orada ağlayan, feryad eden, mânen yıkılmış ailelerin duygularını en geniş ve abartılı hâliyle akşam haberlerinde yayına koymaktan çekinmiyorlar; bu abartılı sunuşta bilmeden teröre destek olmaktan ziyade hükümeti güç durumda bırakmak gibi ince ve ucuz bir hesabın izlerini görmemek mümkün değil. Şehit cenazelerinde aynı yanlış tekrar ediliyor. Böyle anlarda vakur duruşu vurgulamak yerine, şehit haberinin toplumda meydana getirdiği psikolojik çöküntüyü ballandıra ballandıra sunmak, teröristlerin üste para verseler bile yaptıramayacakları bir bedava propagandadan başka şey değil.

Geçen hafta, “Kaçırılan kaymakam’ın videosu” internet sitelerine düştü ve insana şaşkınlık verecek bir hızla neredeyse her haber sitesi tarafından yayına sokuldu; bu görüntülerin teröre yardım ve yataklık anlamına gelebileceği, seyreden insanlarda, “Kaymakamını bile koruyamayan devlet, sıradan vatandaşları nasıl himaye eder; bu bir acizlik değil midir?” sualinin uyanmasına yol açtı. Duyarlı yayın organları hatayı çabuk fark edip görüntüleri kaldırdılar ama bir yerde iş işten geçmişti.

-Peki, bu sansür değil mi, diye itiraz edecekler olabilir; “Sorumluluk” kavramı burada hatırlanmalı işte. Toplumun tamamını tehdit eden ve şiddet kullanan bir örgütün bedava propagandasını yapmanın basın hürriyetiyle ilgisi yoktur. Nitekim Gaziantep’te masum sivillerin katledildiği hadisede hükümet, vakit geçirmeden olayla ilgili yayın yasağı getirerek doğru bir tedbir aldı. Basın hürriyetinin tahdid edilmesini savunmak hoş değil fakat, haber karşısında her türlü ahlâkî kayıttan sıyrılarak vahşî içgüdülerle, kan tutmuşçasına haber yapılmasını da savunmayacağız.

Her doğruyu yapmaya gücümüz yetmeyebilir ama yaptığımız her şey doğru ve ahlâkî olmalıdır.

Bedava terör propagandası

Terörle mücadelede yeni teknikler, yeni usûller icad etmeye gerek yok. Türkiye, “Tam demokratik” diyemiyorsak bile demokrasiyi azimle benimsemeye çalışan bir kamu hukuku modeline sahip; bu modeli toplum da tutuyor ve benimsiyor. Demokrasiyi savunmak, terörle mücadele ederken bile uyulması gereken kurallar hakkında bazı değerler getiriyor; buna göre devlet güçleri, saldırıları önlerken orantılı davranmak ve daima hukuk içinde kalmak zorunda.

Terör örgütü için hiçbir anlam taşımayan hukuk (ve centilmenlik) kuralları, devleti bağlar. Vaktiyle Baader-Meinhoff çetesi ileri gelenlerinin hâlâ karanlıkta kaldığı için mahiyeti tam bilinemeyen bir şekilde kaldıkları tutukevinde ölü bulunmalarından sorumlu olan Alman hükümeti, işte bu sebeple hâlâ şaibe altındadır. Kezâ İsrail hükümetleri, kendilerine yönelen

silahlı eylemleri bastırırken orantısız ve zâlimâne güç kullanmak, saldırıyla ilgisi olmadığı son derece açık mâsumları, çocuk ve kadınları katletmek, hatta Filistinlileri bir açık hava hapishanesinde enterne edip hayati maddelerin girişine kısıtlama getirmek suretiyle cezalandırmaktan ötürü hayli kalın bir sabıka dosyasına sahiptir.

Çatışmada ölü ele geçen terör çetesi üyelerinin naaşına saygılı davranmak da bu çerçevede bir centilmenlik kuralı. Vaktiyle bu konuda kötü örnekler yaşandı; halkın galeyanını teskin için terörist cesetlerinin karakol avlularında teşhir edilmesi evvelâ insanlık değerlerine yaraşmayan bir âdetti, neyse ki hatada ısrar edilmedi.

Terörle mücadelede basına düşen önemli sorumluluklar var; sorumluluk kelimesini seçerek kullanıyorum, pekâlâ "görev" de denilebilirdi ama sorumluluk, görev'in kapsamına göre daha gelişkin ve ileri bir davranış biçimidir: Bir şekilde gayesine ulaşmış terör saldırılarının hemen akabinde muhabir ve kameraman ordusunu olay yerine sevk ederek canlı yayın yapmak, yaralı ve ölülerin taze fotoğraflarını çekip yayımlamak, hâlâ hadisenin şokundan sıyrılamamış görgü şahitlerinin heyecanlı ifadelerini birebir yayımlamak aslında tam da terör güçlerinin elde etmek istediği gayeye hizmet etmekten başka şeye yaramıyor. Teröristler, yaptıkları eylemin hızla, en geniş şekliyle ve hiçbir şekilde denetimden geçmeden yayın organlarında duyurulması maksadını güdüyorlar; onlara göre ne kadar etkili ve geniş olursa olsun "haber hâline gelememiş" hiçbir eylem başarılı sayılmaz. Terör, bizzat hedef aldığı kişi ve kurumları tahrip etmekten ziyade olayla hiç ilgili olmadığı hâlde yayın organları aracılığı ile meseleyi izleyen kitleleri yılgınlık, ümitsizlik ve dehşet içinde bırakabilirse kendini başarılı sayıyor.

Bunlar bilinmedik şeyler değil, neredeyse yarım asırdan beri terörün her cinsiyle -ne yazık ki-içiçe yaşayan bir toplumuz. Basın yöneticileri aslında neyi yapmaları ve neyden uzak kalmaları gerektiğini çok iyi biliyorlar ama "Habercilik refleksi" dediğimiz meslek hastalığı sebebiyle zaman zaman bazı inceliklere riayet etmiyorlar.

Her şehit haberinden sonra şehit ailelerinin harîmine kadar giren muhabirler, orada ağlayan, feryad eden, mânen yıkılmış ailelerin duygularını en geniş ve abartılı hâliyle akşam haberlerinde yayına koymaktan çekinmiyorlar; bu abartılı sunuşta bilmeden teröre destek olmaktan ziyade hükümeti güç durumda bırakmak gibi ince ve ucuz bir hesabın izlerini görmemek mümkün değil. Şehit cenazelerinde aynı yanlış tekrar ediliyor. Böyle anlarda vakur duruşu vurgulamak yerine, şehit haberinin toplumda meydana getirdiği psikolojik çöküntüyü ballandıra ballandıra sunmak, teröristlerin üste para verseler bile yaptıramayacakları bir bedava propagandadan başka şey değil.

Geçen hafta, "Kaçırılan kaymakam'ın videosu" internet sitelerine düştü ve insana şaşkınlık verecek bir hızla neredeyse her haber sitesi tarafından yayına sokuldu; bu görüntülerin teröre yardım ve yataklık anlamına gelebileceği, seyreden insanlarda, "Kaymakamını bile koruyamayan devlet, sıradan vatandaşları nasıl himaye eder; bu bir acizlik değil midir?"

sualinin uyanmasına yol açtı. Duyarlı yayın organları hatayı çabuk fark edip görüntüleri kaldırdılar ama bir yerde iş işten geçmişti.

-Peki, bu sansür değil mi, diye itiraz edecekler olabilir; “Sorumluluk” kavramı burada hatırlanmalı işte. Toplumun tamamını tehdit eden ve şiddet kullanan bir örgütün bedava propagandasını yapmanın basın hürriyetiyle ilgisi yoktur. Nitekim Gaziantep’te masum sivillerin katledildiği hadisede hükümet, vakit geçirmeden olayla ilgili yayın yasağı getirerek doğru bir tedbir aldı. Basın hürriyetinin tahdid edilmesini savunmak hoş değil fakat, haber karşısında her türlü ahlâkî kayıttan sıyrılarak vahşî içgüdülerle, kan tutmuşçasına haber yapılmasını da savunmayacağız.

Her doğruyu yapmaya gücümüz yetmeyebilir ama yaptığımız her şey doğru ve ahlâkî olmalıdır.

Mesele şahsî değil arkadaşlar; ontolojik!

Ali Demir için üzülüyorum; eminim ki parlak ve temiz bir akademik kariyerini, aslında idarecilik nosyonuna sahip herkesin üstesinden gelebileceği bir bürokratik mansıp uğruna gölgede bıraktı.

Prof. Dr. Ali Demir: Konyalı, ülkenin en iyi teknik üniversitelerinden birinden makine mühendisi unvanıyla mezun olmuş; ardından yüksek lisans, İngiltere'de doktora. İTÜ'de tekstil mühendisliği anabilim dalında görev üstlenmiş, ardından Fen Bilimleri Enstitüsü'nde müdürlük.

Bu kariyer hikâyesinde, yüz kişiden 99'una garip gelmeyen ama beni hep hayretlere sevk eden bir nokta gizli: Parlak bir öğretim üyesi ve özel sektörde iş yapabilecek derecede rekabet nitelikleriyle donatılmış bir endüstri mühendisi niçin, üniversitesinde yöneticilik görevine tâlip olur? Bizatihi bilimle uğraşmanın hazzı ona yetmemiş midir; öğrenci yetiştirme, araştırmalar, projelerini uygulamaya koymak fırsatı gibi imkânlar, niçin bir yerden sonra Türk bilim adamlarına yetersiz görünür de "idari" görevlere tâlip olurlar? Üniversitelerimizde idari görevden âdeta kaçan, sadece işiyle yani bilimle meşgul olanları ancak parmakla göstermek mümkündür; buna mukabil üniversitelerde idari görev edinmek için çabalamak sıradan ve tabii bir uğraş haline gelmiştir.

İçlerinde bazıları arkadaşımdır, bana kızacaklardır; kızsınlar ama doğruyu söylesinler: Akademik eğitim süreçlerinin herhangi bir yerinde öğretim üyesinde idari nosyon kazandıran bir eğitim programı var mıdır? Yoktur; yazılı olmayan kurallara göre üniversitelerde idari görevleri bilim adamlarının üstlenmesi âdet olmuştur. Niçin? Bilimle uğraşanların idari işlerde başarılı olacaklarına dair bir karine mi var? Yoo! Bilakis başarılı hali istisnâidir; başarısızlık ise mukadder.

Peki, YÖK bu duruma niçin müdahale etmez? Çünkü onlar da idari görev üstlenmiş akademisyenlerdir aynı zamanda. Öğretim üyelerini idari işlerden uzak tutacak radikal bir kararın altına imza koyamazlar; kendi aralarında bu meselenin sohbetini yaparlar mı bilmem...

Ali Demir'e dönelim; Anadolu Ajansı'na uzun bir mülakat vererek kendini ve kurumunu savunmuş. Beyhûde gayret, nâfile çaba. Artık kreş çocukları bile farkına vardı ki, ÖSYM başkanlığına atandığı andan itibaren, bu kurumda kemikleşmiş bürokratik yapıyla aralarında doku uyuşmazlığı ortaya çıktı ve büyük ihtimâlle içerden yönlendirilen manipülasyonlarla neredeyse ÖSYM'nin yürüttüğü her imtihanda şaibe aranır oldu. Oradaki nasıl bir yapıdır ki, süvarisini eyerden düşürmek uğruna kurumun güvenilirliğine gölge düşürebilmektedir? Kaldı ki, ÖSYM'deki selefinin, kurum etrafında halkalanmış "sektörel dayanışma"yı savunmak ve kaleyi "yad"lara bırakmamak için nasıl tahkim ettiğini bilenler biliyor. Her şeye rağmen Sayın Demir, kurumunu savunmak nâmına bildiklerinin hepsini anlatmıyor gibi bir his içindeyim, bir devlet adamı tavrı seziliyor bu ketum duruşta. Ne olursa olsun, direnmek, meseleyi şahsi bir izzetinefis konusu yapmak yerine çekilse, belki pek sevdiği o kuruma daha fazla hayrı dokunacaktı sanki...

Ali Demir'i tanımam ama dürüstlüğüne, ahlâkına gözüm kapalı kefil olurum; dürüstlük ayrı şey, idarecilik başka bir mahâret. Yazdıklarım, onun şahsıyla değil, menşe'iyle ilgili olarak okunursa memnun olurum. ÖSYM'den gelen kötü kokularda Ali Demir'in şahsen hissedar olmadığına eminim ama yöneticilik başka bir maden, başka bir kimyâ. Ben olsam, ilk patırtıda, "Bu iş bana göre değil, alın emanetinizi" der çekilirdim, o dayandı; hâlâ direniyor. Ne için? Kendisinden önce efsanevi bir dürüstlük şöhretine erişmiş ÖSYM'yi yeniden güvenilir kılmak için.

Şahsi değil umumî konuşuyorum: Öğretim üyelerimizin kısm-ı âzâmında bilim denilen şey, Ontolojik bir hayatiyet taşımıyor, bürokratik bir meslek gibi algılanıyor; öyle olduğu için bilimin kendisi hakkında bir fikir sahibi olmak bâbında "Epistemolojik" bir endişe de üzerlerinde durmuyor pek. İdari görevlere bu derece inhimâki zaaf göstermenin bana göre en mâkul izahı budur. O yüzden ben, maaşının azlığından sızlanan öğretim üyelerine hiç saygı duymadım; bilim olsun, öğretim görevliliği olsun bunlar birer hayat tarzıdır ve hayatın temel rüknü haline konulmuş konularda maaştan yakınmak yakışık almaz; bilime baş koymuş adamlar, değil üç beş kuruş kandile yağ damlatacak diye başkaca idari görev aramayı, zorla görevlendirilmeyi bile angarya addeder, üstlenmeyi zül sayarlar.

Ali Demir için üzülüyorum; eminim ki parlak ve temiz bir akademik kariyerini, aslında idarecilik nosyonuna sahip herkesin üstesinden gelebileceği bir bürokratik mansıp uğruna gölgede bıraktı.

Hazreti Ali'nin sandalyesi!

Hadise, Hicret takviminin 66. yılında (Milâdi 686) geçiyor. 66. hicrî yıl, İslâm hükümetinin en dağdağalı, en karışık ve ihtilâflı dönemlerine denk geliyor.

61. yılda, acısı bugün bile kalpleri sızlatan Kerbelâ Vakası cereyan etmişti. Bu olayın artçı sarsıntıları ve hesaplaşmaları uzun süre devam etmiş ve daha sonraları itikadî ayrılmalara yol verecek siyasi hizipleşmeler ayyuka çıkmıştı. Sizlere anlatacağım olaylara zemin teşkil etmesi için önce hayli daraltılmış bir tarihi özet yapmak zorundayım.

Hz. Hüseyin ve diğer Ehl-i Beyt mensuplarının Kerbela'da katlinden sonra Ehl-i Beyt taraftarları, hak arayışlarına bir siyasi liderlik çerçevesi kazandırmak amacıyla, Muhtar'üs Sakafi etrafında toplandılar. Muhtar da Evlâd-ı Ali'den Mehdî Muhammed Bin Hanîfe adına hareket ettiğini etrafa duyurdu ve Emevi idaresi aleyhine isyan hareketi başlattı.

Hadise, işte bu isyan günlerinde geçiyor. Olayın ayrıntılarını İbnü'l-Esîr'in en tanınmış eseri "El Kâmil fi't-Tarih"ten nakledeceğim (Cilt 3, Hikmet Neşriyat, İst., 2008). [Alıntılarda yer yer kulağı rahatsız eden ifade zaaflarına müdahale etmedim, tercümeye sadık kaldım. Aşağıdaki alıntıda köşeli parantez içindeki ifadeler bana aittir; ATA.]

Tufayl bin Ca'de bin Hubeyre anlatıyor: [Tufayl'ın bu meselede Muhtar taraftarı olduğunu ve Muhtar'üs Sakafi'ye bir şekilde yardımda bulunarak desteklemeyi düşündüğünü çıkarıyoruz /ATA.]

"Oldukça şiddetli bir sıkıntıya düşmüştük. Bir gün dışarı çıktığımda zeytinyağı ticareti yapan bir komşumun yanında son derece kirlenmiş bir sandalye gördüm. Kendi kendime şöyle dedim: 'Ben bu konuda Muhtar'a bir şeyler uydurup söylesem ne olur?' Ondan sonra o sandalyeyi zeytinciden aldım, yıkadım. Sandalyenin ahşabı oldukça parlak çıktı; çünkü içine pek çok yağ çekmişti, pırıl pırıl olmuştu.

Muhtar'a dedim ki, 'Ben senden bir şey gizliyordum, şimdi bundan sana bahsetmeyi uygun görüyorum. Benim babam Ca'de bizde bulunan bir sandalye üzerinde oturur ve sandalyede Hz. Ali'den bazı izler bulunduğunu söylerdi.' Muhtar bana şöyle dedi: 'Allah Allah! Sen bu zamana kadar bunu bizden gizledin demek, haydi onu bize gönderiver.' Bunun üzerine kalktım, üzeri örtülü olduğu halde onun yanına getirttim. Bana on iki bin dirhem verilmesini emrettikten sonra topluca namaza gelinmesi için seslenilmesini söyledi. Herkes toplanınca Muhtar şöyle söyledi: 'Bundan önce geçmiş bulunan ümmetlerde her ne var idiyse bu ümmette de onun benzeri olur. Şunu biliniz ki İsrailoğulları'nın bir tabutu vardı [Ahd-i Atik Sandukası'nı kasdediyor]. Bizim aramızda da bu tabutun benzeri vardır'. Bu sefer sandalyenin üzerindeki örtüleri kaldırdılar, bunu gören Sebeîler ayağa kalkıp tekbir getirdiler.

Daha sonra fazla bir süre geçmeden Muhtar, İbni Ziyad ile [Emevî otoritesi taraftarı] çarpışmak üzere askerler gönderdi. Örtülü olarak bir katırın üstünde bu sandalye de çıkarıldı. Şamlılar görülmemiş bir şekilde öldürüldü. Bu ise onların bu konudaki fitne ve aldanışlarını daha da artırdı. O kadar ileri gittiler ki, küfre bile düştüler. Bu bakımdan yaptığımdan pişman oldum." (...) Denildiğine göre Muhtar, Ca'de bin Hübeyre'nin ailesiyle bu konuda konuşmuştu; çünkü Ca'de'nin annesi olan Ümmü Hâni, Ali Bin Ebî Talib'in ana baba bir kız kardeşi idi. Onlara, 'Bana Ali'nin sandalyesini getiriniz' demiş, onlar: 'Allah'a yemin ederiz ki o bizim yanımızda değildir' diye karşılık verince Muhtar şöyle çıkışmıştı: 'O zaman sizler ahmaksınız, haydi gidin bana bu sandalyeyi getirin.'

Taberi der ki, "Bunlar herhangi bir sandalye getirseler bile tamam bu odur diyeceğini ve kabul edeceğini anladılar. Gittiler, herhangi bir sandalye getirip teslim ettiler. O da bu sandalyeyi onların ellerinden aldı. Şibâmlılar, Şâkirliler ve Muhtar'ın arkadaşlarından ileri gelenleri bu sandalyenin üzerini ipeklilerle örttüler..." (s. 594)

Şimdi bir soluk alıp bazı değerlendirmelerde bulunabiliriz. Yukarıda İslâm tarihinin pek bilinip konuşulmayan, ikinci derecede önemli siyasi hesaplaşmalarından biri hikâye ediliyor. İbnü'l-Esîr'in Tufayl'ın ağzından naklettiği rivâyet [Ki onun da Taberî'den nakîl olması muhtemeldir.], bize insanların darda, bunaltıda kalınca nasıl da çabucak cahiliye devri geleneklerine ve kurumlarına dönüverebileceğini hatırlatıyor. Bir nesneye kudsiyet atfederek onu bir siyasi-dinî sembol olarak yüceltmek ve etrafında siyasi bir kenetlenme sağlamak! Din ile siyâset iç içe.

Kaynaklar, Evlâd-ı Ali'den Mehdî Muhammed Bin Hanîfe'nin ve onun adına Muhtar'üs Sakafî'nin imânî, itikadî meselelerde sâdık ve güvenilir olduklarını teyid ediyor; bu meselede M. Bin Hanife'nin konudan tamamen habersiz ve mâsum olduğu meydandadır ama çıkarılması gereken ibret dersi, siyasetle uğraşanların dar zamanda tutunabilecekleri hemen her şeye sarılabilecekleridir. Muhtar, nereden bulunduğu belli olmayan bir sandalyeye [kürsü, oturak], kudsî hatıralar ve mübâreklik atfetmenin doğru olmadığını elbette bilen biriydi, ama...Şimdi, şu sandalyenin âkıbeti hakkında erişebildiğim son ayrıntıyı naklediyorum; yine aynı eserden, (s. 593)

[Muhtar'üs-Sakafî'nin en güvenilir kumandanlarından, meşhur Eşter'in oğlu] "İbrahim, El Hakem Manastırı'na varınca orada Muhtar'ın arkadaşlarıyla karşılaştı. Bunların yanında bir kürsü [yukarıda bahsedilen sandalye] bulunuyordu. Bu kürsüyü çıplak bir katır üzerine yüklemişlerdi ve İbrahim'e zafer ihsan etmesi için dua edip Allah'tan yardım diliyorlardı. Bu

kürsünün koruyucusu ve onunla görevli olan kişi Havşek el Bersemî idi. Kürsünün etrafında bulunanların yanından geçerken onların eğilmiş olduklarını, ellerini göğe kaldırarak Allah'a dua ettiklerini gördü. İbrahim şöyle dedi: "Allah'ım bizim aramızdaki akılsızların yaptıklarından dolayı bizi sorumlu tutma. Nefsimi elimde tutan Allah'a yemin ederim ki bu, buzağılarının etrafına toplanıp eğilen İsrailoğulları'nın adetidir. Daha sonra onlar döndü, İbrahim de devam etti."

Bu raddede söylenebilecek çok söz var ama bağlayalım: Dinle siyâsetin birbirine karıştığı alanlar, normal zamanlardan ve yerlerden çok daha fazla titizlenmek ve dikkat göstermek gereken hususlardır. Hazreti Ali'nin (kerremallahu veche) kendinden sonrakilere bıraktığı en değerli hâtıra sandalyesi veya kürsüsü değil, ihlâsı, ilmi, ahlâkı ve davranışları olmak gerekirdi ve öyledir.

HEK!

Patlamanın sabotaj veya terör saldırısı olmadığını öğrenince bir nebze "tesellî" bulduk. Bu değerlendirmede normal olmayan bir şey var; terör değil kazâ açıklamasına "Eh, şerrin ehvenidir" diye memnun olmak normal midir?

Türk Silahlı Kuvvetleri, Balkan Harbi'nden beri bu kadar zorda kalmamıştı. Balkan harbinde uğradığımız yenilgi filan değil, rezâletti düpedüz. Bu yıl, meş'um hadisenin 100. yılı; Türkiye Günlüğü Dergisi'nin özel dosyasındaki birkaç yazıdan maada dişe dokunur bir faaliyete henüz rastlamadık. Diktatör olsaydım Balkan rezaletini Fetih gibi her sene resmi anma programına yerleştirir, inkılâp tarihi dersleri yerine bir sömestrelik ders koydururdum; çünkü mağlubiyetler daha öğreticidir ve yakın dönem tarihinde ibret almak gereken şeyler varsa istisnâi galebeler değil, neredeyse kaide haline gelmiş mağlubiyetlerdir.

Buna Kıbrıs çıkarmasını da kasden dahil ediyorum!

Son elli yıla sığan berbat darbeler silsilesi, ülke savunması dışında hemen her konuyla ilgilenmeyi kendine vazife sayan, memleket yönetmeye pek hevesli bir ordu teşkilâtı. Dikkat; yönetici sorumluluğuna talip olmayan bir heves bu. "Tehlikeli boyutlara erişmeye müsait amatörlük" diye çevrilebilecek bir kavram var Batı dilinde: "Dilletante". Yönetimin höt-zöt kısmıyla, buyurganlık cihetinden fevkalade ilgili fakat sosyal maliyet, ekonomi yönetimi gibi yerlerde etkisiz bir amatörlük becerisi. "Biz gelip düzeltiriz, siviller gelir berbad ederler" klişesini alkışlayan ne çok bürokrat ve siyasetçi görmüşüz son yıllarda. Orduyu hantallaştıran biraz da "Sivil" cihetten gördüğü riyâkârlık değil miydi?

Kabuklaşmış askerî vesayet sistemi, orduyu övgü zehirlenmesine uğrattı. Ordunun bütçeleri her sene, "Orduya selam, bütçeye devam" alkışları arasında sorgulanmadan kanunlaştı.

Canımızdı, ciğerimizdi, hatta Peygamber ocağıydı; neredeyse mistik, mübârek bir müessese şekline koyarak tabasbuskârâne yağ çektiğimiz ordumuzun, onca taltife rağmen ne derece savaşkan ve caydırıcı olduğu hakkında emin olamamak üzüyor insanı.

Teşkilât ağır, teşkilât hantal, teşkilât demode; bu haliyle ellili yılların ihtiyaçlarına cevap verebilir belki ama daha fazlası değil. Elbette, ordu içinde bile bu çağı geçmiş, askerî tâbirle HEK (Açılımı Hurda, Enkaz, Köhne imiş) yapılanmanın farkında olanlar vardır diye farzediyorum. Onca plan ve tatbikat arasında ordunun eksiğine, gediğine, yenilenme ihtiyacına kafa yoranlar da çıkmıştır elbet. Neyin modernizasyonu ama; silah ve araç gerecin mi, yoksa yeni savunma ihtiyaçlarına göre yeniden yapılanmanın mı?

Orduyu yönetenlerin, henüz askere alma kıstasları hakkında bile kesin bir fikri yok. "Milli ordu" esasına göre kurmuşuz, yani her vatandaş erkek illâ ki asker olacak ama kırk seneden beri, kısa dönem, bedelli, dövizli, uzun dönem diye olmadık standart dışı uygulamayla sistemin rûhu ve sâfiyeti kirlendi. Bu alfabenin ilk harfi, askerin tarifidir; herkes asker olacak diyorsanız, herkesi ama bilâ istisnâ herkesi, aynı şartlarda asker yapacaksınız; yapamıyorsanız model değişecek, gönüllü, maaşlı olacak muhtemelen. Belki küçülecek ordu, daha yoğun ve caydırıcı bir güç şekline dönüşecek. Şehirlerden çekilecek, gündelik hayatın, politikanın uzağında sadece askerî işlerle meşgul olacak.

İkinci harf subay; subayınızı, astsubayınızı, komuta kadronuzu daha teğmenlikten itibaren kurmaylık, kadro bulma, terfi etme gibi dikkat bulandırıcı süreçlerin dışında tutmanın bir formülü yok mudur; kezâ, askerî eğitim sisteminin neticede halkın yarısını "Şüpheli" diye mimlediğini kim inkâr edebilir?

Ordunun son talihsizliği, cebâneti, tabasbusu ve güvenilmezliği ile şöhret bulmuş bir kısım medyaya yaslanması... O utanç verici akreditasyon uygulamasını ordudan çok, bu medya grubu yaşattı. İyi günlerinde utanç verici seviyede dalkavuk, dar zamanlarda, "Niye darbe yapmıyorsunuz" tarzında kışkırtıcı, cephane patlayınca da Atatürk siluetinin fotoğrafını basıp "O bile bu işe kızıyor ha" demeye getiren bir basın, valinin genelkurmay komutanına usulen hediye ettiği kilimin bir ucuna yapışıp ter ter tepinen cebîn karakterler...

Böyle dostları, böyle kılavuzları oldukça, ordunun ayrıca harici düşmana ihtiyacı olduğunu sanmıyorum.

Düşmana bedava sponsorluk yapmak!..

Geçenlerde bir dostumla karşılaştım, bana mânidar bir soru sordu ve dedi ki, -İki yıl önce, ben siyasi gelişmelerden duyduğum huzursuzluğu dile getirmiş ve yakınmıştım; siz ise merak etmememi, her şeyin daha iyiye doğru gideceğini, ümitsiz olmamamı söylemiştiniz. Sualim şu: Hâlâ iyimser misiniz?

İyimserlikle kötümserlik arasındaki fark, yarıya kadar dolu bir bardağı tarif etmek gibi; kötümser, "yarısı boş" değerlendirmesi yapmakta kendince haklıdır, iyimser için bardağın yarısı doludur ve ümitsizliğe kapılmak için önemli bir sebep yoktur.

Ben hâlâ iyimserim, bardağın yarısı hâlâ dolu ama vakit darlığı yüzünden etraflı cevap veremediğim dostuma şunları da söylemek isterdim:

Mutlak iyimserlik aptallıktır, ölümle, hastalıkla, kazayla, belâyla, çeşitli sıkıntı ve bunalımlarla imtihan edildiğimiz bir dünyada yaşıyoruz; ayrıca yönettiği ülkenin bütün halkını mutlu ve memnun edecek bir siyasi idarenin kimyâsı bugüne kadar bulunamadı. Hazreti Musâ'nın, Allah'ın lutf ü keremiyle Kızıldeniz yarılarak selamete eriştirdiği kavmi bile, taraf-ı İlâhi'den her gün kendilerine gökten "Helvâ ve Selvâ" sofraları indirildiği hâlde, "Nerede bunun soğanı sarmısağı?" diye sızlanarak, aslında insan cinsinin kararsız tabiatını aksettiren bir mesel teşkil etmişlerdi.

Dostum şu noktada haklıdır; iki yıl önce ümitvar olmayı gerektiren daha çok sebep vardı; bugün, bağıra çağıra gelen ve kapıbir komşumuzun hânesine düşen bir fitne yangınının çılgın harâreti ile karşı karşıyayız. Suriye meselesi'nde Türkiye'nin yaklaşımını eleştirmek mümkündür ama insaf ile teslim edelim ki meseledeki dahli de sınırlıdır. Daha evvel yazılıp çizildi, konunun İsrail-İran-ABD boyutunu ihmâl ederek ve bu tabloda Rusya-Çin ekseninin tutumunu hariçte bırakarak değerlendirme yapmak hatalı olur. Suriye krizi öyle bir gidişat gösteriyor ki, belki Esed yönetimi için bile, hataları telafi sadedinde bir dönüş imkânı kalmamış olabilir.

Bu noktada hızlı bir durum tesbiti yapalım: Hükümet, şimdiye kadar Suriye'ye fiilî müdahale yoluyla bulaşmamakla isabetli davranmıştır ve özellikle düşürülen uçak konusunda serinkanlı davrandığını kabul etmeliyiz. Uçak konusu çok önemliydi aslında ve kamuoyu bu konuda hâlâ yeterli bilgiye sahip değildir: Uçağımız, bilinen klasik uçaksavar silahlarından biriyle değil, muhtemelen sinyal bozucu dijital harp tekniklerinden biri yardımıyla düşürüldü ve bu şekilde birileri Türkiye'nin çok serî bir tepki, dolayısıyla Suriye'ye çok sert bir silahlı karşılık vereceğini hesapladı. Türkiye bu hesabı boşa çıkardı ama kaza sonrası sürecinde kamuoyunu bilgilendirmekte bazı iletişim kazalarının yaşanmasına da seyirci kaldı.

Latinlerin dediği gibi "Ağır ağır acele edelim" ve telâşa düşmeden durumu tesbit edelim: İsrail, ABD seçimlerinden önce İran'a büyük bir askerî darbe indirerek bu ülkenin nükleer kapasitesini sıfırlamak istiyor; bu hesaba ABD de dahildir ancak kasım seçimleri, Obama yönetimini ağır davranmaya mecbur bırakıyor. İsrail için bir fiilî durum icat edilerek Türkiye ile İran, Türkiye ile Suriye arasında sıcak çatışma çıkarılması, kendi emellerini gerçekleştirmek için çok elverişli bir ortam hazırlayacaktır.

Bugünlerde, muhtemelen İsrail mahreçli kışkırtıcı haberler, basın organlarımızda yer alıyor ve sayılarının artması beklenir. Buna karşı basın kuruluşlarımızı, haber merkezlerini yöneten

ehliyetli gazetecilerin, diğer meslektaşlarını atlatma refleksini kontrol altında tutarak, “Bize bir fâsık, bedavadan haber servis etmiş olabilir; doğru olup olmadığını iyi kontrol edelim” tarzında davranmaları beklenir. Ben şahsen, PKK’nın tırmanış gösteren çılgın eylem yoğunluğunun da aynı odağa bağlanabileceği fikrindeyim. Baskı altındaki Suriye’nin ve gelecek fırtınayı göğüsleme hazırlığındaki İran’ın da bu gibi fitnelerde parmağı bulunma ihtimâlini küçümsemiyorum fakat bu gibi karışık çatışma ihtimallerinde daima şu soruyu sormak gerektiğini düşünüyorum, “Çatışmadan en kârlı çıkan taraf kim olacak?”

Bütün muhtemel cevaplar tek adresi gösteriyor: İsrail. Bölgenin -Hafazanallah!-kanlı bir boğazlaşmaya girmesinin ardından kârlı çıkabilecek tek güç İsrail görünüyor ve yakın dönemde Türk-İsrail ilişkileri çok garip olaylarla dolu bir seyir göstermişti.

Başa dönelim; mutlak iyimserlik aptallık; bazı gelişmeleri önceden engellemek imkânsız; bu ortamda iyi yönetim, yani iyimser kalabilmek için yapılabilecek tek şey, dalganın darbesini azaltıp gücünden yararlanmak olabilir.

Hükümet, zannımca hayli ihtiyatlı davranmaya başladı; bu çerçevede basın kuruluşlarımıza daha çok sorumluluk düşüyor. Haber yapacağım diye düşmanların beşinci kol faaliyetlerine bedava sponsorluk yapmanın âlemi yok.

Edep, mânevî estetiktir

"Araştırıcı bir göz, uluslararası bir kalabalıkta bile Müslüman'ı çehresinden tanır. Renkler ve çizgiler bakımından bir ayrılık söz konusu olamaz; Müslüman çehrelerindeki değişiklik, mânâ ve ifâdeden ileri geliyor.

"Araştırıcı bir göz, uluslararası bir kalabalıkta bile Müslüman'ı çehresinden tanır. Renkler ve çizgiler bakımından bir ayrılık söz konusu olamaz; Müslüman çehrelerindeki değişiklik, mânâ ve ifâdeden ileri geliyor. Bu nüans ayrılığı bazen o derece kuvvetlidir ki gayr-ı Müslümanlar bile farkına varır. Tabii sadece yüz değil, yürüyüş, oturuş, kalkış, el hareketleri ve davranışların tümünü teşhise yardım eder. Bu ayrı seçinin sebebi Müslüman ruh yapısına dayanır. (...)

Hazreti Muhammed, Müslüman cinsinin nasıl olmasını istemişti ve ideal Müslüman'ın kesin vasıfları nelerdir? (...) İşte zamanımızın bütün mânevî buhranını içine alan bir sual. Gelecekteki politik, ekonomik ve sosyal tutum bu sualin cevabını perde perde açıklayacaktır. Tahmin ederim ki bazı hususiyetleri değişmeyecek, Müslüman'ın ruh yapısı ile birkaç özellik; bana sorulsa derim ki, istiğna, tenezzülsüzlük, tok gözlülük başta gelir. İsterseniz bir nevi gurur deyin buna. Kendini dünyadan ve dünyanın baş edebileceği her şeyden üstün görenlerin gururu. Nefsi göz önünde tutmak, sık sık körletmek, -ki dünyayı mat etmek demektir- terbiyesinde yetişmiş olanların ruh haysiyeti. Bir aile ocağında nesiller boyunca böyle bir

telkin ve terbiye hüküm sürmüşse, nihâyet o ocağın çocukları fakir de olsalar, tahsilsiz de olsalar bir başka türlü irfan ve pek ince bir kibarlığa bürünürler (...)

Müslüman'ın eli külfetlere davranırken rıza ve teslimiyetle kalkar, nimetlere uzanırken çekimser ve yumuşakça yarı yumulur; her an el çekmeye hazırmış gibi bir başka özellik, mahrumiyet ve titizliktedir. Müslüman, hususi hayatını kat kat itinâlarla sıkı örter (...)

Müslümanlıkta sır tutmak, söylenecek sözü sıkı sıkı kontrol etmek, gevezelikten kaçınmak, terbiye ve muaşeret esaslarından da ileri, âdeta akîde icabı sayılır. Böylece dinin emrettiği şartlar yanısıra bir nevi moral titizlik asıl olur ki, Müslüman'ın az konuşması, rastgele açılmaması, her işinde ihtiyat göstermesi bu yüzdendir. Şımarıklığı sevmez, etrafa hafif çatıkça bakar, tebessümü ölçülüdür (...)

Bana sorulsa eğer, insan Müslümanlığını hangi kabahatle kaybeder? İnsan Müslümanlığını galiz olduğu zaman kaybeder.

Bence İslamiyet'in en muhteşem cephesi mânevî estetiktir, edeptir denilebilir, fakat geniş muhitlerde edep anlayışının pek kısır kalmış olduğunu görüyoruz. Mahcup ve itaatli tavır takınmayı bir 'edep' sayıyorlar. Beni sarmıyor. Edeb tâcını başımdan düşürmeden cüretkâr ve serkeş olabilirim, yeter ki temizlik ve güzellik kültüründe kökleşmiş bulunayım.

Müslüman'ın bâriz hususiyetlerinden biri de gayret ve cesarettir. Mücahitlerin, gazilerin dünya tarihinde bıraktığı parlak izler göz kamaştırır... Dinî terbiye ve itiyatlarından doğmuştur bu cesaret ve fazileti. Namaza dururken geçmişi-geleceği, dünyayı-ahireti ardına atmaya alış[mak]mış Müslüman'ın özel kuvvetidir. Herhangi bir şeyi çok istemek, herhangi bir işten çok ürkmek, kaçınmak gibi 'korku ve recâ' engellerini aşabilmeli. Bunun için Hakk'a sığınmak şarttır..."

...

Bu satırlar, takriben elli sene önce aramızdan ayrılmış büyük bir yazara, önemli bir fikir insanına ait; onun, "Müslüman" başlıklı makalesinden alıntılar. Kimliğini şimdilik açıklamıyorum; bakalım bilen çıkacak mı?

"Müslüman hâricen nasıl belli olur?" suali, itiraf edeyim ki beni biraz sersemletti. "Sen benim kalbime bak Müslümanlığı"nın râyiç kazanması yüzünden Müslümanlık, gizlense de olur kabilinden bir temsiliyete dönüştü. Ne fiyaka, ne ketumluk! Davranışlardan, hüsn-i hâlden, hüsn-i ahlâktan doğan bir güzelliğin cakayla sergilenmesi veya mahcubiyetle gizlenmeye çalışılması gerekmez. İyi insanı herkes tanır, herkes arar, herkes kadr-ü kıymetini bilir ve ona yakınlık duyar.

Büyük meselelerle uğraşıyor gibi görünürken "Küçücük" ayrıntıları unutmamalı; "Günün en basit hadiseleri seciyeyi yıkar ve yapar." Bana öyle geliyor ki bizler, küçük ayrıntıların hüsn-i

tanziminden sorumluyuz; büyük ayrıntılar ise küçük şeylerin bir araya gelmesinden oluşuyor galiba.

Şimdi endam aynasına bakalım öyleyse; eynimizde nasıl duruyor Müslümanlık, bir görelim...

Yine yenildik

Peygamber sevgimizle, ahlâkını giyinmemiz arasında denklik var mıdır?

Şahsî değil, Kur'an'da "Ey iman edenler" diye nitelenmiş topluluk bakımından soruyorum; arada bir fark var mı; varsa anlamı ne?

Fotoğraftaki pankartın bir kısmı okuyor, "Fedâke ebi ve ummî ya Resulallah", "Anam-babam sana fedâ olsun ey Allah'ın resûlü!". Bu sözü ilk duyduğumda sarsılmıştım, Türkçe'nin etrafına hâlelenmiş İslâm kültüründen kulak âşinâsı olmadığımız bir ferâgat ve kahramanlık nidâsıydı bu; sonra Sahabîlerin Resûl-i Ekrem'e nasıl bağlandıklarını anlatan şâhitlikler duyunca bu söz, zihnimde bal kıvamını buldu. Onun meclisinde bulunanlar "başlarına sanki bir kuş konmuş da uçacakmış gibi" sessiz ve hürmetkâr dururlarmış; bu teşbih insanı mest ediyor ve "Fedâke ebi ve ummî ya Resulallah"ın mânâ derinliğini anlatıyor.

Sadece Müslümanların değil, bütün dindarların en büyük dramı (ve imtihanı) dillerinde taşıdıkları güzel sözle, "olabildikleri şey" arasındaki mesâfed. Kâl ve hâl, söz ve eylem arasındaki aralık. Doğru sözü bulup tercih etmek kadar, o söze sâdık kalmak da önemli ve değerli.

Hucûrat Sûresi, 49. ayet: "Ey iman edenler, eğer bir fâsık size bir haber getirirse, onu etraflıca araştırın. Yoksa cehâlet eseriyle bir kavme kötülükte bulunursunuz da, sonra işlediklerinize pişman olursunuz." Âyette dikkat çeken hususlar; ilki, "fâsık"tan gelen haber; haber kaynağının kirliliği, güvenilmezliği hakkında bir ön fikriniz var iken aynı kaynaktan gelen bir başka haberi değerlendirme şekli hakkında ikaz var. İkincisi, "Etraflıca araştırmak", tebeyyün ettirmek, belki de hakikat payı vardır çünkü; üçüncüsü câhillikle bir kavme kötülük edip pişmân olmak! Bu âyet, haberleşme teorilerinin omurgası.

"Mü'min, bir delikten iki defa sokulmaz" sözü Resûl-i Ekrem'in, "Mü'minin ferâsetinden sakının, çünkü o Allah'ın nûru ile bakar" sözü de öyle. Bir bilgiyi, bir haberi nasıl işlememiz gerektiğine dair müthiş ölçüler var bu hâdislerde. Bilgiyi işlemenin de, dinî, "Nebevî" bir tarzı var demek ki? Din sadece (siyaset, hükümet gibi) hayatın her faslını kapsamakla kalmıyor, bilgi işlemciliğini de tanzim ediyor; demek ki bilgi işlemek de dinî faaliyetin bir parçası imiş...

Öyleyse işleyelim şu haberi; İsrail asıllı (Yahudi demeye getiriyor), ABD vatandaşı yapımcı demiş ki, "Bu filmi kışkırtıcı bir siyasî tutum için yaptım; İslam kanserdir, Müslümanlar da yok edilmesi gereken böceklerdir. Bu film ile İslam'ın nefret içerikli bir din olduğunu

göstereceğim." Haberi kaleme alan fâsık, herhalde "Müslümanlar eğitimsizdir, mesajı iyi anlamayabilirler" diye şu ibâreleri de ekliyor: "Bu film için 100 İsrailli bağışçıdan 5 milyon dolar aldım ve filmi İsrail için yaptım ve ayrıca Kur'an yakmaktan sâbıkalı rahip Terry Jonas'dan da destek aldım."

Bu haber, aynen bu şekliyle çarşamba günü, güvenilir diye geçinen bir haber kanalının sitesinde yayınlandı; az önce yine baktım, habere eklemeler yapılmış ama bu ibâreler hâlâ yerinde duruyor ve bar bar bağıran çok kaba kışkırtıcı muhtevası ile Müslüman zekâsına hakaret ediyor.

"E, ne duruyoruz? Alın roketatarları, protesto edelim küffârı" der miyiz demez miyiz? Birileri aynen böyle düşündü; roketatarla protesto yaptılar ve bu ucuz filim (kesinlikle milyon doları bulmamıştır mâliyeti, her haliyle ucuz çünkü), yapımcısının kışkırtıcı zekâsını doğruladı. İnsanların zihnindeki resim, boğulmuş ABD Büyükelçisi'nin perişan fotoğrafıdır. Öteki karede ise, "Anam babam sana fedâ olsun" pankartı taşıyan topluluğun öfkeli halleri. Adamların görmek istediği fotoğraf da bu zaten!

Birileri, ne zaman öyle gerekse Müslümanları galeyana getirecek bu formülü kullanıyorlar ve biz Müslümanlar, bağıra çağıra kırıp-dökerek mukaddesatımızı savunuyoruz güyâ...

Bir hüsn-i mukabele tarzı geliştirememişiz; "Beni kışkırtırsan ben de seni döverim"den ibaret bir vücut diline sahibiz. "Terbiyesizlik yaparsan maskara olursun, seni dövmeden de pişman edebilirim" üslûbundan çok uzağız.

Neticede filmi çeken kışkırtıcılar, biz onları lüzumundan fazla ciddiye aldığımız ve tahmin ettikleri tepkileri gösterdiğimiz için emellerine erişmiş oldular. Aferin bize...

Hatırlatma: Biricik mizah dergimiz Cafcaf'ın 52. sayısı çıktı. Alçakları gülerek cezalandırmak için destek olalım.

Dineyri Papazı veya roman meselesi...

"Teklifsiz konuştuğu memleketlileri ona Mehmet Bey, İstanbul'daki ahbapları Ayhan Bey diyordu. Piyasada Cimşitoğlu diye çağrılır, Anadolu'nun ticaret muhitlerinde Cimşitzade, Cimşitgil adıyla anılırdı. Akif Kaptan'ın evinde Müyesser'le Gülbün iskambil falına oturunca onun ismi "Dineyri Papazı" olurdu." (s. 56)

...

Sadece "Dineyri Papazı"nın değil, yazarı merhume Safiye Erol'un da, -aslında hepimizin utançla yere bakması gereken- çok dikkat çekici bir yeniden doğuş hikâyesi var.

Sırayla gidelim.

Safiye Erol, Türkçenin büyük yazarlarından biri, çok önemli bir romancı; dilimize bambaşka, tatlı bir reviş, mahsus tabiriyle "halâvet" kazandıran büyük bir yazar. 20. yüzyılın büyük edebiyatçıları arasında adı pek zikredilmez, hani orta dereceli okullarda öğrencilere tavsiye edilen tanınmış edebiyat ürünleri vardır ya, onlar arasında sayılmaz. Meraklısı bilir sadece.

1902, Edirne Uzunköprü doğumlu. 15 yaşında harp ortasında Almanya'ya tahsile gidiyor; lise, üniversite, doktora derken 1926'da Türkiye'ye dönüş, dergilerde ilk yazılar... 1938'de Kadıköy'ün Romanı, 44'te Ülker Fırtınası, 46'da Ciğerdelen, 1955'te bu yazıya konu teşkil eden Dineyri Papazı. Devrin önemli entelektüellerinden. 7 Ekim 1964'te İstanbul'da rahmete intikal ediyor.

"Ciğerdelen"i, baş eseri sayılıyor; bu fikre kısmen iştirak ederim. Bana göre Dineyri Papazı da öyledir.

Safiye Erol'un bütün külliyatının itinalı bir baskı ile okuyucunun karşısına çıkması 2001 yılını bulmuş. Tek kelimeyle nisyan, kadirbilmezliğimiz, gerçek edebiyata uzaklığımız. Kubbealtı yayınevi Safiye Erol'un eserlerini, Halil Açıkgöz'ün editörlük himmetiyle yayımlamaya başlayalı beri, bu önemli sanatkârımız biraz daha bilinir oldu, meraklısı kolayca kitaplarına erişebiliyor şimdi. Acı verici bir yeniden doğuş hikâyesi kısaca.

DİNEYRİ NE OLA?

Papazı anladık da, niçin Dineyri papazı... Romanı okumuş biri olarak bu sorunun cevabını bulamadım. Meseleyi, dolaylı yoldan, Safiye Erol'un yazarlık değerini ve sanatını en iyi bilen isimlerden Selim İleri'ye de ilettim, şöyle bir cevap aldım: "Ben de hep merak ettim. Romandan pek anlaşılmıyor ama bir semt adı olabilir..."

FİLMİN SONUNDA KIZ ÖLÜYOR...

Bu roman hakkında söyleyecek birkaç çift sözüm var, lakin ondan önce romanın makul bir özetini arz etmeme izin veriniz.

Özet deyince bakın aklıma ne geldi? Sinemada yer gösterici görevli, film başladıktan sonra gelen müşteriyi yerine götürdükten sonra haklı olarak bahşiş bekliyor ama seyirci pişkin; "Haydi başka kapıya" dercesine bir istiskal ile para vermeyeceğini ima edince yer gösterici seyircinin kulağına eğiliyor ve diyor ki:

-Filmin sonunda kız ölecek; katil de evin uşağı! Haydi size iyi seyirler efendim!..

Benim özetim, merakınızı öldürecek cinsten değil, masum ve makul bir özet...

Gülbün bir İstanbul kızı, orta sınıfa mensup, iyi aile terbiyesi görmüş, eğitimli, aklıbaşında, dengeli, ince ruhlu ve bütün roman kahramanı genç kızlar gibi güzel bir genç kız.

Günün birinde Kalamış vapurunda orta yaşlarının üstünde, yakışıklı, etkileyici bir adam çekiyor dikkatini. "Dineyri Papazı" bu adamdır. Genç kızı etkilemek (Anadolu'da tavlamak da derler) için, basit, beylik, hatta aşağılık denilebilecek küçük kur taktiklerine başvuruyor. Gülbün -Hayrettir!- adamdan etkileniyor. Ondan gördüğü kaba, incelikten uzak, hatta hodbin edâdan nefret etmesi gerekirken aksi oluyor ve kart sevgilisine büyük bir hayranlık ve teslimiyetle bağlanıyor; hem ne bağlanış! Metresi olacak, âşığıyla Beyoğlu'nun ışıksız ara sokaklarında tedarik edilmiş bir garsoniyerde buluşmaya ve iffetini ona emanet etmeye bile rıza gösterecektir.

Buraya kadar basit bir Yeşilçam melodramı gibi görünüyor ama acele etmeyiniz: Dineyri Papazı, âşığı genç kıza karşı zekâsının bütün kuvveleriyle aşağılayıcı, kaba, anlayışsız ve hodbin davranırken şahsi gizliliğine azami dikkat etmekte, ilişkisini toplumdan itinayla gizleyebilen bir karakterdir; çünkü kendisini de sevgilisi yaşında bir kız babasıdır. Muhafazakâr, sözü sohbeti yerinde, kazancı iyi, itibar gören bir işadamı; tırnak içinde "şahsi" namusuna olağanüstü düşkün, eşine bağlı, içinde yaşadığı toplumun genel ahlâk değerlerine hürmetkâr bir adam. Bu adam, Gülbün'le (ve diğer metresleriyle!) baş başa kaldığında çirkinleşmekte, yem gibi kullandığı şahsî cazibesini toplum içindeki görüntüsünü tekzib edercesine çirkinleştirmektedir.

Burada bir meseleyle karşı karşıyayız: Dengeli; akıllı, iyi tahsil ve terbiye görmüş Gülbün, bu yıpratıcı (hatta okurken bile bana "Şu herifi ele geçirsem de bir güzel pataklasam!" dedirtecek derecede aşağılık) münasebete niçin rıza göstermekte, niçin kendisini defalarca ölümün, hatta intiharın eşiğine getirip bırakan bu hale katlanmaktadır?

Ee, roman böyle bir şeydir işte; kız, herife âşıktır, körkütük âşık. Aşkın bu raddesi kapılardan hanelerden ırak olsun fakat bütün kahramanlar makul ve dengeli davranacak olsaydılar ne okunmaya değer roman, ne de seyredilmeye değer film bulabilirdik. Hayli aşırı, belki abartılmış derecede aşırı bir durum söz konusu; iyi de, "Hayır, böyle bir şey gerçek hayatta olmaz" diyebilir miyiz? Dedim ya, hanelerden ırak.

[caption id="attachment_5956" align="aligncenter" width="258" caption="Safiye Erol"][/caption]

ROMAN YAZMAK, BİR MUTTAKİ İÇİN MÜMKÜN MÜ?

Sinemada yer gösteren delikanlının yaptığı gibi, romanın sonunu anlatmak densizliğini göstermeyeceğim, fakat bir nevi mutlu son imâsında bulunmamın mahzuru yoktur sanıyorum. Hayır, "Papaz" imana gelmiyor; kız da, kart herif de lâyık olduklarını buluyorlar. Bu haliyle romanı, "Mutlaka okuyunuz" diye sizlere tavsiye etmeye çekiniyorum açıkçası. Safiye Erol rahmetli güçlü bir romancı, kadri bilinmemiş bir yazar ama romanda öyle yerler var ki,

Olimpiyat Yalanları başlıklı yazıdan hareketle benim zihni balataları kâmilen yakmış olduğuma hükmeden bir kafile saf okuyucu, "Sen bize gayrimeşru ilişkiyi hikâye eden bir romanı tavsiye etmeye utanmıyor musunuz?" yollu te'dip mektupları gönderebilirler. Roman böyle bir şeydir ve biz bu konuyu daha evvelce sütun komşum Ali Bulaç'la tartışmıştık. Roman, muttaki bir Müslüman'ın öyle kolayca üstesinden gelebileceği bir edebi tür değil; çünkü itirafa, mahremiyetleri ifşaya dayalı. Safiye Erol'un sanat hüneri olmasa, size çıtlattığım kadarıyla Dineyri Papazı'nın "Derdiyok ile Zülfüsiyah" türü halk hikâyelerinden pek farkı kalmayacaktı.

Burada bir çelişki yaşıyoruz: Roman, mahremiyeti ifşa ettiği için aynı zamanda çok güçlü bir sosyal tenkid vasıtası da olabiliyor. İslâm kültüründe ayıpları gizlemek endişesi baskın karakter, romanda tam tersi. Peki Safiye Erol'u böyle bir roman kaleme aldığı için, vefatından elli sene sonra yargılamaya hakkımız var mı: Ben pek o kanaatte değilim. Sebebini izah edeyim.

Dineyri Papazı'nı okuyunca kendi kendime, "Aa, bu adam sadece bir roman karakterinden ibaret değil ki; benzerlerinden çokça va" hayretine kapıldım. Dışarıdan bakıldığında mazbut, hatta muhafazakâr, hatta bir miktar dindar; ciddi, oturaklı görünen bazı zevatın hiçbir zaruri gerekçeleri yokken, keyfemâyeşâ evlilik dışı maceralara rüzgâr açtıklarını hiç duymadık mı? "Tahsil masrafların benden, ev de açayım, gayrı resmi (yani dinî) nikâhlı ikinci eşim ol" teklifiyle aslında yanaşmayacakları bir evliliğe rıza göstermek zorunda kalan genç kızlarımızın ahvalinden de böylece edebiyat aracılığıyla haberdar olamaz mıyız meselâ?

Dikkat, taaddüt-i zevcât kurumunu değil istismarcılarını eleştiriyorum. Boynuna halkalanmış kul hakkı ile secdeye varanlara, edebiyat aracılığı ile olsun bir eleştiri dayağı atmayacak mıyız yani? Ben düşünüyorum, siz de düşünün.

Kaliteli ve etkili tepki vermek

“Hz. Muhammed’e hakaret eden filme kızan Libyalılar, konsolosluğu basıp ABD’li diplomatı öldürdü!”

Bu cümle, geçen hafta sonunda TRT radyolarından birinin haber başlığıydı; daha doğrusu pek çok haber ajansı, olup biteni buna benzer cümlelerle özetleyip verdiler. Aslına bakılırsa durumu bir cümlede anlatmak için bundan daha farklı bir cümle kurulamıyor.

Bu çok asimetrik, adaletsiz ama ilk bakışta doğru gibi görünen bir durum ve biraz içinin açılması lazım:

1- Hz. Muhammed’e yönelecek bir hakarete, eleştiriye İslâm dünyasının pek çok yerinde otomatikman sert tepkiler yükseliyor. Bu, bizim din kültürümüzle ilgili bir şey. Bu konularda

aşırı derecede hassasız ve aniden tepki gösteriyoruz. Anında şiddetli tepki vermeyi ibadet derecesinde önemsiyoruz.

2- Buna mukabil Hıristiyan dünyanın çok büyük bir bölümünde -diyelim ki- Hz. İsa'ya yönelik hakaret veya eleştiri, bizde olduğu gibi tepki uyandırmıyor, Hıristiyan-Batı kültürü bu konuda bizden farklı bir değer yargısı üretmiş.

3- Dolayısıyla bizim hassasiyetimizi ve sebepleri Batılılar anlayamıyorlar; bu hassasiyetin onlarda karşılığı yok ama neye hangi ölçüde kızacağımızı anlamış durumdalar. Böylece, bizi tepki ve öfkemizle yönlendirme şansını veriyoruz onlara.

4- Ve çok önemli bir not: Bazı Batılılar Hz. Muhammed'i ve İslam'ı ilmî veya teolojik bir ciddiyetle değil, daha ziyade Müslümanları galeyana getirip aşırı tepki versinler diye hakaret derekesine varan tahrikler düzenliyorlar. Mekanizma şöyle işliyor basitçe: "İslâm ve Hz. Muhammed'e hakaret edersek, İslam dünyasının çok yerinde Müslümanlar, karşılık olarak galeyan ile Batılı hedeflere saldırır, insan öldürür, bina yakarlar."

Ciddi eleştirilerden söz etmiyorum; topladığı üç-beş kuruşla İslâm aleyhtarı bir film (veya bir başka ürün; roman, karikatür vb) yapabilecek durumda olduğu hâlde kontrol edilmesi fiilen imkânsız kişi ve gruplar var. Bunların her biri, Müslümanları galeyana getirme potansiyeline sahip fiilen... Bizim en muhtemel tepkimiz ise onlara kızıp protesto etmek, şiddet gösterisinde bulunmaktan ibaret.

İşte bu asimetrik bir durum; Müslümanların bu denklemde kârlı çıkma ihtimali yok. Ucuz ve değersiz kışkırtıcılar ne zaman İslâm'a hakaret ihtiva eden bir saçmalık düzenleseler, mesela Youtube'da bir klip yayınlasalar bizlerin burada kontrolsüz bir tepki vereceğimizi biliyorlar.

Bu mekanizmayı bozmak lazım. Hakaretleri sineye çekerek, duymazdan gelerek değil ama sükûnetle, iyi değerlendirerek ve en önemlisi simetrik bir ölçüde tepki vermeyi öğrenmeliyiz.

Hemen sokağa dökülmek en büyük yanlış. Tepkiyi şiddete dönüştürmek ise belki de kışkırtıcıların aslında bize yaptırmak istedikleri ve ince ince tasarladıkları nihai amaç. Artık dünyanın en salak kışkırtıcı ajanı bile Müslümanları şiddete meylettirmek için dinimize dahletmenin yeterli olduğunu biliyor. Biz, tepkileriyle yönetilmesi bu kadar kolay bir toplum muyuz? Bu soruya cesaretle nasıl cevap verebiliriz? Acı ama gerçek, kötü niyetli kışkırtıcılar, Müslümanları ne zaman isterse aşırılığa sevk edebilir, şiddete yöneltebilir, diplomat katlettirebilir ve aklımı başımızdan alabilir. Bizi aklıselim noktasında en etkili tepkiye yönelmek için sakinleştirecek bir kimya lâzım.

Karaktersiz bir kışkırtıcı belki de sadece adını duyurmak, filminin reklamını yapmak için bu yola başvurmuştur ve yaptığı eleştirinin sanat ve ilim açısından hiçbir değeri yoktur; belki de uluslararası kriz çıkarmak isteyen bir servisin maşası. Bu hesabı bozmak lazım kesinlikle.

Ne yapmalı? Sâkin olmalı evvelâ; evvelâ yapılan işin niteliğine yapanın akli seviyesine ve taşıdığı ağırlığa bakmalı. Her habere dinî bir heyecanla tepki göstermek yanlış. Bazen en iyi tepki, tepkisizliğin ta kendisi olur. “Yapmaya çalıştığın alçaklığı sezdim, gördüm ve ciddiye almıyorum; beni öfkelendirerek aşırı tepki vermemi istiyorsun ama buna değmiyorsun” mesajı verecek bir karşı mekanizma geliştirelim artık. İslam dünyasında çok ciddi bir ulema birikimi var, medya gücü var, haberleşme birimleri, entelektüel donanım var. Yani eksik yok görünürde ama helva yapmayı beceremiyoruz.

Hem Cenab-ı Hak, hem insanlar nazarında kabul ve saygı görecek bir Müslüman tepkisi geliştirmemiz gerek. Misâl veriyorum: Meselâ küfredene kontrolsüz bir şekilde karşı saldırıya geçmek yerine, “Biz Allah’ın peygamberleri arasında tefrik gözetmeyiz” nüktesi etrafında olgunlaştırılmış bir tepki. Hakarete yelteneni utandıracak, vazgeçirecek bir edâ... Kötü niyetli, düşük fikirli provokatörlere, “Hayır, Müslümanlar kendilerine bir fâsık haber getirdiğinde onu iyi tahkik eden bir topluluktur; bu kışkırtma işe yaramaz” dedirtecek bir yaklaşım.

Ve bir endişe... Libya’da katledilen ABD’li diplomatın, İslâm dünyasında şu veya bu şekilde öldürülecek ve ezâya maruz kalacak kaç mâsum Müslümanın canına mal olacağını bilmiyorum; siz biliyor musunuz?

Bir ahçik(*) İslâm olanda...

Hasan Cemal'in son kitabı "1915: Ermeni Soykırımı" adlı eser, tam da necib matbuatımızın haber (veya skandal!) refleksine uygun bir seçimle öne çıkarıldı ve yazar İlhan Selçuk'un annesi Hikmet Kasım Hanım'ın Ermeni asıllı olduğu iddiasıyla yankı buldu.

Kitabı henüz görmedim ama başlığı, "pimi çekildikten sonra patlayıp patlamayacağı merak edilen" Alman yapımı, eski bir el bombasını andırıyor. Şimdilik bu "bomba", muhtemelen çok ağır trajediler yaşadıktan sonra içimizden biri olarak hayata vedâ eden bir hanımın kimliği üzerine tutulan ışıldağı andıran sarsıcı bir tesir yaptı. Üzerinde durulmaya lâyık bir meseledir.

Soykırım, ağır bir kavram ama 1915'te olup bitenlerin savunulacak bir hâli olmadığını da belirtelim. Görünen köy kılavuz istemez; ısrarla tarihçilere havale ederek üstünü küllemeye çalıştığımız bu mesele, birkaç yıl sonra daha büyük ve vahim boyutlarıyla uluslararası bir sûret kazanarak gündemimize gelecek ve muhtemelen yine kendimizden başka herkese kabahat atfederek o büyük trajedinin sorumluluğundan sıyrılmaya çalışacağız. Bu hususta "Yevmün cedid, rızkun cedîd" yaklaşımını benimseyerek günü savuşturabiliyoruz ama hadiselerin 100. yılında ağır bir uluslararası baskıyla karşılaşmamız mukadder görünüyor.

1915'te olup bitenlerin hakikatini bilmek ve o hakikatle yüzleşmek mecburiyetindeyiz; bu hususta resmî görüşümüz Türk'ün Türk'e propagandası mâhiyetinden ötede bir geçerlik taşımıyor. Dünya kamuoyu, bizim açıklama şeklimizi doğru bulmuyor. Anladık, sevenimiz pek yok ama bu kadar ülkenin parlamentosunda alınan kararlarla kınanmış olmanın bize

hatırlatması gereken küçük bir şüphe dahi yok mudur? Resmî gerçeklerle bildiklerimiz arasındaki farklılıklar, Türk tarih yazımında nevî şahsına mahsus başlı başına bir tür teşkil ediyor; "İtirazcı tarih" başlığı altında listeleyebileceğimiz yüzlerce kitap, makale kaleme alındı ve toplumda karşılık buldu. "Yalan söyleyen tarih utansın" klişesi, yakın dönem tarih yazıcılığımızda anlamlı bir raf teşkil ediyor ve bu tür kitaplarda yazılanlardan neredeyse tamamını gerçek kabul ediyoruz; bu hükmün istisnâsı, 1915 olaylarıdır. Bu meş'um hadiselerden bahsetmek gerektiğinde ancak, "Ama onlar da en zayıf ve çaresiz anımızda bizi arkadan vurmuşlardı" bahânesine sığınmaklığımızda bile esaslı bir zaaf işareti var.

Ya, ders kitaplarında anlattığımız, müfredata koyduğumuz ve anlı-şanlı tarihçilerimize yazdırdığımız "resmî tez" doğru değilse; ya hakikatle savunduğumuz tez arasına sıkışmış binlerce trajedinin yakıcı hâtıralarından hâlâ kan damlıyorsa?

Konuya dönelim: İlhan Selçuk, annesinin gerçek kimliğini ölünceye kadar saklamış; başka ne yapmak şansı vardı ki? Selçuk kardeşler, siyasi kimlikleriyle tanınmış insanlardı ve annelerinin bir Ermeni yetimi olması, bütün kariyerlerini ciddi surette tehdit edebilir, hatta -hiç ilgisi olmamasına rağmen- savundukları politik görüşlere bile zarar verebilirdi. Ermeni, Rum, Çingene kelimelerinin -üzülerek ve utanarak yazıyorum- bugün için bile hâlâ yer yer hakaret anlamında kullanıldığını unutmayalım. Asla unutmamak gereken en önemli nokta, Hikmet Kasım Hanım'ın vaktiyle başına gelen hâdisenin tek ve talihsiz bir kaza olmadığı, bilakis belki sayısı binlere varan emsâlinin bulunduğudur. O çocuklar, o insanlar keşke rızâen İslâm kimliğini tercih etmiş olabilseydiler. Öyle olmadığını hepimiz biliyoruz, buna mecburlardı, başka şansları yoktu.

İçimizden birilerini vaktiyle din ve kimlik değiştirmeye mecbur bırakmak iftihar edilecek bir şey değildir.

Bu raddeden sonra belki de artık tartışmak gereken şey, bugüne kadar saklı kalmış kimliklerin fâş edip edilmeme konusudur; böyle bir bilgiyi kamuya açıklamak veya örtülü bırakmak, tamamen ilgili kişiyi ve ailesini ilgilendiren bir tercih olarak kalmalı ve bu tercihe herkes saygı duymalı. Hasan Cemal'in kitabında bu ayrıntıyı açıklamasını, (Eğer İlhan Selçuk'un vaktiyle böyle bir vasiyeti yok ise) doğru bulmadığımı belirtmek isterim.

...

(*) Ahçik, Ermenice'de kız demekmiş; türküleri vardır.

Şehid olursun inşallah!

Haber küçük, onca ağır gündem maddesi arkasında kaybolup gitmesi pek muhtemel bir şey. Özetleyelim: İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin, Afyon'da şehid olan askerlerimizden Mehmed

Emin Çuğun'un Iğdır'daki ailesine başsağlığı ziyaretinde bulunmuş ve teselli maksadıyla, "Her şey nasib işi.

Bizim Iğdır'a gelmemiz de nasib işidir. Aniden karar verdik ve Iğdır'a geldik. Şehitlik de, gazilik de, uzun yaşamak da, genç yaşta şehit olmak da nasip işidir. Şehidimizin ailesine sabırlar diliyorum. Acılarını paylaşıyorum." demiş. Bir gazetenin internet sitesi bu haberi, "Bakan Şahin'den çok tartışılacak açıklama; öyle bir söz söyledi ki..." başlığıyla, sanki vahim bir skandalmış gibi manşetinden duyurdu.

Sokaktan, kulaktan, yarım-yamalak edinilmiş bir İslâm kültürüne âşinâ olanlar bile bu habere, "Ne var bunda manşete çıkarılacak; yanlış bir şey söylememiş ki adam" der, dudak büker geçer. Bakan Şahin tartışılacak hayli söz söyledi, katılmadığım şeyler yaptığı da oldu bu defa "kitabın orta yerinden" konuşmuş. Bu haberi, "ne yapsak da hükümete çaksak" niyetiyle vitrinine çıkaran gazete editörlerinin haberi var mıdır şüpheliyim, cenâze evinde böyle konuşulur efendiler: "El hükmü lillah" denir. "Doğduk ki öleceğiz; Allah hepimize iman ile emâneti teslim etmek nasib etsin" denir, "O, hakiki âleme göçüp sırasını savdı; biz de o azîm güne hazırlıklı olmalıyız" denir.

Hele bir şehidin evinde ancak Bakan Şahin'in sözleri söylenir: Evet, şehitlik bir nasib işidir ve herkese nasib olmaz. Ölümün çok ayrı, çok başka, çok kıymetli bir kategorisidir şehâdet; büyük piyangodur!

Anadolu'da bir çocuk doğduğunda, aile büyüğü gelir, çocuğun kulağına ezan okur, adını koyar, "Allah cemiyetimize hayırlı etsin; şehid olur inşallah" der.

"Şehid olur inşallah" duası, toplumdaki fay kırığını, daha doğrusu farklı dünya görüşlerini belirgin hale getiren ulvî bir niyazdır; çünkü şehitler hakkında Allah'ın hükmü pek lütufkâr, pek taltifkârdır: "Ve sakın Allah yolunda öldürülenlere 'ölüler' demeyin; hayır, onlar diridirler fakat siz bunun şuurunda değilsiniz 2/154", "... Aksine onlar diri olup Rabbleri katında rızıklandırılmaktadır 3/169)" Kezâ Efendimiz'in şehâdeti nasıl nitelediğine dikkat: "Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, isterdim ki Allah yolunda cihad edip öldürüleyim, sonra yine cihad edip öldürüleyim, sonra yine cihad edip öldürüleyim." Allah yolunda şehid olup öldürülmek, seküler (lâdini) dünya görüşünü benimseyenlerin ilk ağızda irkildiği, "Aman benim başıma gelmesin" diye sakınıp tahtaya üç kere vurduğu (!) bir durum. Hayatın ölümle sona erdiğine, öldükten sonra hiçliğe karışacağına inananlar için irkilme, anlaşılabilir bir şey; anlaşılamayan ise herkesin ille de böyle bir dünya görüşünü paylaşması gerektiği varsayımı.

Bilmiyor ki, bir mü'minin başına gelebilecek en güzel şey şehidlik mertebesiyle hayatı noktalamaktır; anlayamıyor ki, bir bebeğe, bir çocuğa, bir gence "Şehid olursun inşallah" diye dua eden kişi, onun için en güzel makamı, en güzel rütbeyi dilemektedir, fark edemiyor ki şehid, dünya hayatında kazanılabilecek en değerli ve mânidar ölümle gerçek hayatına

uyanmış olacaktır. Âdil olalım; herkesin bu değerleri benimsemesini bekleyemeyiz; hele dayatma asla. Herkesin dini -o her neyse- kendine ama temel değerlerini benimsemeyip katılmasak da, içinde yaşadığımız toplumun inancından bu kadar habersiz olmak aferini hak etmiyor; hele hele gazetecilikle uğraşanların, en azından ülkede yaşayan bir ecnebi gazeteci kadar olsun toplum nirengilerini bilmesi lâzım değil midir?

Zor zamanlarda yaşıyoruz; sözün anlamsızlaştığı bir yerde konuşmaya çabalıyoruz. Gencecik bir evladı kaybetmenin acısı çok ağır yük; bu ağır yükü ilâhi bir müjde ile bir şeref ve iftihar hâline kalbeden dinimiz, en büyük istinadgâhımız. İşlerinde Allah'ı vekîl edenlerin me'yus olmak ihtimâli yok; zira "Allah var, keder yok!" Genç yaşta arslanlar gibi toprağa düşen şehidlerimizle, onları yetiştiren aileleriyle, şerrin karşısında metânetini kaybetmeme büyüklüğünü gösteren milletimizle gurur duyalım.

En büyük vâriyetimiz, hikmetin başını Allah korkusunda bulan dünya görüşümüzdür; vadesi gelince hepimiz öleceğiz. Cenab-ı Hak, bizleri de şehit defterine yazar inşâallah!

İmam-hatipliler su içer mi?

-İyi akşamlar sayın seyirciler, yeni sezonun ilk 33. Gün programında imam-hatipli gençlerin hayat tarzını konuşacaz. E, haliyle insanlar merak ediyo; bu çocuklar ne yer ne içer, hatta bunlar dünyalı mıdır, Mars'tan mı gelmişlerdir diye.

Sahi kuzum ne yiyorsunuz siz yemeklerde, öyle özel bir şey filan mı var; meselâ temcit pilâvı diye bir şey duyarım. Temcit pilâvı mı yersiniz daha çok, yoksa hani hurma, sulandırılmış keçi sütü filan mı?

-Valla ilk defa duyuyorum Memedali amca temcit pilavını; herkesin yediği neyse odur işte; mercimek çorba, bulgur pilavı, köfte, salata filan.

-Hmm köfte haa, bu önemli; peki okulda öğle arası şeysilerinde sosisli filan yer misiniz? Salam, şarküteri ürünleri?

-Et ürünleri olmuyor genelde kantinlerde, kaşarlı tost, meyve suyu idare ediyoruz herkes gibi...

-Vah vah; sahi kuzum alkollü içeceklerle aranız nasıldır siz imam-hatipli çocukların; susayınca şöyle buz gibi bir bira çekmez mi canınız?

-Ben içmem; okulu soruyorsanız, kantinde bira yok ama isteyen, parası olan gider tekel bayiinden alır içer heralde.

-Bi dakka bi dakka; çok önemli bir şey söyledin demincek; bira okulda yok ama bayide var diyosun; yani imam-hatipliler okulda bira satılsa içecekler mi demek oluyo? bu?

-Hayır Memedali amca...

-Bi dakka bi dakka; şu amcayı şaapalım istersen; olmuyo, abi? de en iyisi, anlaşalım. Peki, biraz da bir imam-hatipli genç kızı dinleyelim bakalım, hemen soruya geçiyom, "Okulda filört durumları nasıl oluyor, sevgilin var mı senin meselâ? Bir engellemeyle karşılaşıyo musun? Mahalle baskısı, okul baskısı, aileden baskı?

-Şey yani... ne desek şimdi... Hık mık....

-Ben zaten tahmin ettiydim böyle hık mık diyceenizi. Vah vah, neyse, haydi söyleyin bakayım bana, kopya oluyo? mu, okuldan kaçar mısınız ara sıra?

-Şey yani... ne desek şimdi... Hık mık....

-İmam-hatipte bile ha? Vah vah; bi şey sööliim mi, eğer bu mübarek okullar böyleyse durum kötü demektir sayın seyirciler. Şimdi de bu ilginç durumu bir uzmana soralım. Sayın uzman, siz de bu okullardan mezunsunuz, söyleyin bana, nasıl oluyo? da bööle oluyo?

-Şimdi sayın Birand, bu çocuklar, bu okullar uzaydan gelmedi ki...

-Anladım anladım; şimdi ben yine bir öğrenciye sormak istiyorum, bakayım ne soracaktıım, eveeet, hah, söyleyin bana, filörtünüz cuma akşamı sizin evin kapısını çalsa, babanıza, "Kızınla çıkmak istiyom" dese, babanız naapar? Çocuğu döver değil mi, haydi çekinmeyin söyleyin şimdi...

-Valla hık mık... olacak işler mi bunlar Memedali abi?

-Anlıyorum çocuğum, vah vah! Hayır şunun için sormak zorundayım çocuklar, bağışlayın beni; tamam, belki siz bu soruları çok garip, uçuk buluyor, belki içten içe gülüyosunuz ama, bakınız işte benim gibi sizleri, aile hayatınızı, yetiştiğiniz ortamı tanımayan, bilmeyen, hatta belki merak bile etmeyen büyük bir seyirci kitlesi var. Bizim kanal da o kitleyi şeyediyor zaten, aydınlatıyor yani. Bu arada unuttum, okulda namaz kıldırıyollar mı zorlan? Mescit filan da vardır di mi sizin okullarda? Yoklama alınıyo mu mescit girişlerinde?

-...!

-Yaa, ben de bundan şüpheleniyordum işte... Bu arada ısrarla söz isteyen bir öğrenci arkadaşa veriyorum mikrofonu, sonra kapatıyoz. Evet çocuğum, ne diyceen?

-Abi, bizim size doğru dürüst cevap veremeyişimiz, cevabımızın olmadığından değil, Allah'ın nelere kaadir olduğunu tefekkür ederken ööle dalıp gidişimizden, başka bir anlam çıkmasın yani. Hamdolsun biz de herkes gibi yer içer, sever-sevilir, âşık olur acı çekeriz ama ayrı dünyalarda yaşadığımız kesin gibi!

-Peki çocuğum, programın da son şeysilerindeyiz artık. Bugün imam-hatipler gerçeğine ışık şaaptık sevgili seyirciler, bir başka şeyde buluşuncaya kadar sakın kimselere bir şey vermeyin olur mu, randevu yani.

Papazdan kaçarken 'Yağmur'a yakalandım!

Geçen sabahlardan birinde ekmek almaya çıkıyorum; baktım aaa... Komşulardan biri üç büyük kara poşet içinde, dışardan bakılınca kitap olduğu ayan-beyan belli bir çöp hamûlesi bırakmış sokağa.

İşin içinde kitap olunca, "Yahu komşular görürse ne derler, koca herif, bu yaşa gelmiş hâlâ çöp karıştırıyor; görmemişin çocuğu, n'oolacak diye bıdı bıdı yaparlar" diye tecelli edebilecek bir mahalle baskısını aklımdan uzak tutarak poşetlere yanaşıp şööle bir göz attım.

Tam takım Meydan Larousse!

Erbâbı bilir; daha doğrusu çoğumuz biliriz, Meydan Larousse'un tam takımı, keresteci hesabı ile şöyle böyle yarım metreküp (mikap) yer kaplar; yan yana dizseniz bir metreyi geçer ciltlerin eni; ancak üç kocaman poşete sığabilmiş.

Orada öylece kalakaldım bir zaman; evet, bin kilometre ötedeki kütüphanemde bundan bir takım var; vaktiyle her gün gazete alıp ilk iş, itina ile ansiklopedi kuponunu kesmek sûretiyle neredeyse bir sene cilt cilt biriktirmiştim bunları; hiç de yüksünmemiş, bilakis Sabah Gazetesi'ne böyle bir "ansiklopedist ihtilâl"in fünyesini çektiği için minnet de duymuştum. Baskısı yalap-şap, kâğıdı dandirik, cildi uydurmaydı ama neticede taş gibi ansiklopedi işte; Türkçenin en büyük ansiklopedik sözlüğü yahu, lâmı-cimi yok!

O zamanlar safım, kitapta okuduğum her şeyi fazlaca ciddiye almak gibi bir iyimserlik içindeyim; diyordum ki kendi kendime, "İşte necib milletim ikiyüz sene fâsıladan sonra Fransız irfânının âbideleştirdiği ansiklopedi ihtilâlinin ilk basamağı ile yüz yüzedir. Artık herkesin muhteşem bir sözlüğü olacak, ilme, fenne, edebiyat ve sanata, felsefeye, dünya düşüncesine ulaşmak kolaylaşacak. Çağ atlayacağız!"

Benimle birlikte -o günlerde gazetenin tirajına bakarak tahmin ediyorum- bir milyon eve ansiklopedi girmişti; müthiş bir rönesans hareketiydi, başım göğe ermişti sanki...

Bugün itibarıyla o kutlu ve mutlu rönesans hamlesinin sona erdiğini herkese duyurmayı vazife bilirim. Dağılabilirsiniz! Halkımız, yirmi sene evvel özene bezene tedarik ederek vitrin doldurduğu kupon kitaplarını şimdi alenen çöpe atmaktadır ve iyimser olmak için hiçbir sebep kalmamıştır. Vaktiyle Larousse'ları ikinci el kitapçılarında görürdüm, birkaç gün önce bir ikinci elci bana dedi ki: "Artık bunlardan almıyoruz, çok yer tutuyor, para da etmiyor!"

Nedir bunun mânâsı ey okur-yazar halkımız; Google cenapları hayatımızda artık bilgi ve irfânın yegâne kaynağı haline mi gelmiştir? Öyleyse eyvah!

Papazdan kaçarken 'Yağmur'a yakalanmak

Siz bu derin suallere cevap veredurunuz, ben ağzımda ıslattığım baklayı müsaadenizle enzâr-ı dikkatlerine arz edeyim ufak ufak. Mâlumunuz geçen hafta Dineyri Papazı isimli romandan bahsederken, "Papazı anladık da, Dineyri ne oluyor, bunun mânâsını bulamadım ey yârenler" diye kendi kendime söylendim idi. Tabii, Dineyri kavramı üzerindeki cehâletimi kamuya ilan etmeden evvel kendimce araştırmış (yani Google'ı didiklemiş) fakat eme yarar bir şeye ulaşamayınca, ciğerimin köşesi Ali Çolak vesâtetiyle (Bkz. Lugât) Selim İleri'den istifsar ettirmiş idim de o dahi, "Vallahi ben de merak ettim idi vaktiyle, bir semt adı olsa gerek" diye tereddüd izhar etmişti.

Böylece mesele kapanıp gider zannederken, ertesi günden itibaren siz aziz okuyucularımdan gelen bilgi mesajlarının yoğunluğu ile abandone (Abondone imlâsı yanlışmış, aman dikkat!) oldum desem yeridir.

-Ee, sayın yazar, biz de sizi bir şey biliyor vehmiyle şunca zamandır okur dururduk; ayol siz "Dineyri Papazı"nın ne mânâya geldiğini hiç duymadınız mı kuzum? Vah vah vah! Ânıyla şânıyla karo papazıdır kendileri. Hani iskambil kâğıtları dört gruba ayrılır ya, maça, sinek, karo, kupa diye; hah, işte dineyri papazı diye karonun papazına derler... Cık cık cık!..

E, okuyucu haklı; hayır, iskambil kültürümün zayıflığını kabul ederim lâkin -Allah affetsin- gençlik eyyâmında bir miktar kahvelere yazılmışlığımız vardır; nasıl duymamış olabilirim ki, üstelik her şeyi bilen bir köşe yazarıyım diye ortalıkta şişinip gezerken?..

Tam, "Neyse yahu, fırtına yatıştı, bu haftayı da kurtardık" derken, trak, trak, trakkk! Star gazetesinde Yağmur Atsız abimiz, eline aldığı badana fırçasıyla beni ve bigünâh Selim İleri'yi bir güzeeel boyadı. Müşârünileyh şu fakirin cehl-i mücesseminden öyle bir nevmîdiye kapılmış ki, attığı meydan köteğinin sonunda yorulup, "Benim neden ara sıra öyle hüzünlendiğimi ve gidcam, anasını satıyım, atcam kendimi bi kör kuyuya, öldürücam kendimi diye huysuzlandığımı bilmem anlatabiliyor muyum?" satırlarıyla bir miktar soluklandıktan sonra yeniden şevke gelüben, "Bir süre önce Avrupa'da ilginç bir îcâd piyasaya sürüldü. Kalın kalın kitablar basıyor ve içine akla gelebilecek her türlü kelimeyle bunların ne mânâya geldiğini belirten açıklamalar ekliyorlar. Adını da 'sözlük' koymuşlar!" diyerek kahhar darbeyi indirmiş bulunuyor.

Eh, Allah için haklıdır. Kendi cehlimden duymam icab eden hicâb ile bundan sonraki hayatımı idâme ettirmeyi göze alabilirim fakat bu meydan sapartasında olan, sadece ve sadece dolaylı sualime dostluk hâtırı için cevap vermek nezâketini gösteren Selim İleri'ye oldu; bu kadarını hak etmemişti ve kendisini hiç istemeden düşürmüş olduğum bu tatsız durum için huzurunuzda Selim Bey'den özür diliyorum.

Larousse'unuzu atmayın, lazım oluyor

Haa, eğer bir Meydan Larousse'un olsaydı şüphesiz açıp bakar, iskambil ilimlerindeki mütebahhiremi ikmâl ile bu hacâletten sıyrılabilirdim; yazının başındaki uzun Larousse faslının sebebi budur işte. Ey evinde hâlâ Larousse bulunduranlar, şu hâlim size ibret olsun; yer yok diye caanım lugati poşetlere koyup kâğıt toplayıcılarının insafına terk etmeyiniz; bakınız lâzım oluyor.

"Vay efendim, her rengi ikmâl ettim de fıstîkî yeşil eksik kalmıştı; bir karo papazını da bilememiş olayım, hiaayt" diyerek ucuz üste çıkma polemiklerine tevessül edemiyorum. Vaktiyle Batı ülkelerinden birinde bir emekli hâkim, kütüphanesindeki kanun kitaplarını elden geçirirken raf üstüne devrilivermiş de, o ağır kanun kitapları adamcağızın kafasını gözünü yarmış. Hâkim demiş ki, "Bana elyakdır; vaktiyle ben bu kitapları çok çiğnedim; şimdi de onlar beni çiğniyor!"

Aşağı-yukarı o hesap; benim gibi üst perdeden elâlemin yanlışını düzeltmeyi tabiat edinenler kendi hatâlarına karşı müşfik davranmak hakkını da kaybederler.

Dineyri Papazı'na açık mektup

Ey Dineyri Papazı, nedir senden çektiğim be lâbis-i lisâs-ı katrânî herif-i nâ şerîf! Vâkıâ, geçen haftaki yazının başına iktibas ettiğim pasajda, senin iskambil ailesine mensup bir kart zampara olabileceğini istidlâl etmiş idik de sadece "Dineyri" lâfzının etimolojisinde meraka kapılmıştık; meğer mezkûr kitabın kapağında herifçioğlu'nun (yani Karo Papazı'nın) resmi bile var imiş; bakmıştım ama görmemişim, vay benim köse sakalım!

N'aapalım? Bu benim gülünesi hâlim gençlere ibret olsun bari; iki ders var burada ey şebâb-ı müslimîn: Kelimelere değer veriyorsanız sözlüklerle yaşayacaksınız (Google ile değil), iki; her vesile ile sözlük karıştırmaktan yüksünmeyeceksiniz. Dalga geçenlerin mukadder âkıbeti için bir ibret nümûnesi olarak ahanda kendimi gösteriyorum.

...

Yağmur Abi'ye Not: "Rache ist blutwurst!" İz üzerindeyim yani!

Hamâset

Kelimenin sözlük karşılığı kahramanlık, cesâret demek; bunlar bütün insanlığın değer verdiği yüksek vasıflar.

Hamâset ihtivâ eden kelimeler ve kavramlarla siyâset yapmayı yasaklayan bir kanun yok; fakat hamâsî siyâsetin fecî neticelerine dair tarihten bir yığın misâl göstermek çok kolay.

Türkiye'de siyâsetin görmezden gelinemez önemli boyutlarından biri de hamâsî siyâset; yani millî değerleri, millî sembolleri merkeze alarak rakipleriyle, "Sizde bu değerler çok zayıf veya hiç yok, hâlbuki bizde ganî" yaklaşımıyla rekabet etmek anlayışı.

Siyâset, elbette ülke menfaatleri için sürdürülmesi gereken bir uğraş. Hamâset üzerinden siyaset yapmanın kanunen yasak olmadığını az önce belirttim ama siyâsetin yazılı olmayan kurallarından birisi, siyâset yapan herkesin daha işin başında aynı derecede ülkesine, bayrağına, anayasaya bağlı olduğunu kabullenmektir. Vatanseverlikte rekabet, ahlâken olumlu sonuçlar vermeyecek türden bir yarışma. "Ben daha çok vatanımı seviyorum"un tabii uzantısı, zımnen, "Ama sen benim kadar sevmiyorsun" demeye getirmek oluyor çünkü.

Türk siyasî hayatının zayıf halkalarından biri işte bu: Müşterek değerlerimizi meselâ vatan sevgisini siyâset dışı, varlığı son derece tabii şeyler haline getiremedik. Yeri gelmişken siyâset dışı kalması gereken öteki değerleri de işaretleyelim: Din, mukaddesat, nesep, felsefî kanaatler, cinsiyet ayrımcılığı da hamâset kadar siyasetten uzak tutulması gereken kavramlardır.

Nerede bu gibi değerler, gündelik siyasi tartışmalarda bol miktarda geçiyorsa, o ülkenin başı fenâ halde dertte demektir; ne yazık ki ülkemizde yürütülen siyâset, kaba hatlarıyla hâlâ bu gibi değerlerin tartışma esnasında havalarda uçuştuğu bir üslûpta yapılıyor.

Hamâset edebiyatını kitleler üzerinde tesirli hale getiren bir iklim yaşıyoruz. Mâlum, Türkiye'nin hemen her köşesine belirli olmayan aralıklarla şehit cenazeleri taşınıyor, câmilerde şehitlerin cenâze namazları kılınıyor; insanların yüreği acıyla kavruluyor. Güneydoğu'da devlete meydan okuyan silahlı çeteler, bütün güçleriyle toplumun mâneviyatını sarsmak, kendine duyduğu güveni yok etmek için saldırı halindeler. Devlet güçleri de var gücüyle saldırılara karşı koyuyor, şehit kayıpları veriyor. Saldırgan katillerin nihai tahlilde başarılı olma şansı yok ama huzuru bozabiliyor, aşımızı zehir edebiliyor, geleceğe daha güvenle bakabilmeyi sekteye uğratabiliyorlar; kısa günün kârı bu. Başardıkları bir şey daha var, siyâsetin hamasîleşmesine büyük destek veriyorlar; çünkü hamâset aklı, soğukkanlılığı, hesabı, planlamayı ve basireti kolayca öteleyip öfkeli tepkiye öncelik veren bir tabiat gösteriyor.

İşte, bazı siyasi parti sözcüleri "Bayrağın inmesine seyirci kaldınız", "Filan dağa bayrak çekemediniz", "Amerikan ajanlarını baştâcı ediyorsunuz" yollu cümlelerle partilerine avantaj sağlamaya çalışıyorlar.

"Yapmayın, etmeyin, bu çıkar yol değil" demiyorum, sadece şu tesbiti yapmakla yetiniyorum: Hamâset dilini günlük siyâsete bulaştırmak, buna başvuranların sepetinde hamâsetten başka malzeme olmadığını gösteren hazîn bir işarettir, üzücüdür; ülkemizde hâlâ bu seviyede siyaset yürütülebiliyor olmasında hepimizi incitmesi gereken, aşağılayıcı bir unsur saklı. Zımnen, "Siz bu dilden anlarsınız, sizi ancak bu hassas tarafınızdan yakalayarak kendimi sevimli

gösterebilirim" demeye getiriliyor. Halbuki siyasetin, halk arasında "Vatan, millet, Sakarya" üçlemesiyle dalga geçilen hamâset edebiyatıyla değil, bilakis bütçe, basiret, proje, güvenilirlik, liyakat gibi daha soğuk ve teknik kavramlarla yapılması halk için daha elverişli ve tercih edilir bir tarzdır.

Dünya tarihi göstermiştir ki, yoğun hamâset edebiyatının ardından daima kitleleri büyük fedâkârlıklar, kıtlığa, toplu ölümlere ve çatışmalara sürükleyen büyük buhran devirleri izler. Hamâsi sözlere değer verip desteklemenin de bir anlamı var; hamâseti alkışlayan toplum, güvenlik endişesini en âcil problem olarak gören ve düşünceden ziyade hislerine yenik düşerek karar veren bir toplumdur.

Hamâsî edebiyatın beslediği siyasetin iş görebilme tarzı, kitleleri millî ve dinî duygularından yakalayıp uyuşturarak bir şeyler yapabilmekten ibaret; bu konuda yakın tarihimizden örnekler göstermeyi içim elvermiyor.

Millî ve dinî değerler, gündelik işlerde ve alelâde gerekçelerle lâçka edilmeyecek kadar yüksek değerlerdir. Bırakalım onlar, bütün toplumu bir arada tutan alâmetler olarak değerini korusun.

Kıssadan hisse: Nerede hamâsî lâflar duyarsanız, oradan uzak durmak en sâlim yoldur.

Celâdet teyze, nerdesin?

Onu gördük: Darbe alkışlayıcısı bir sivil-kalantor kitle var; bu kitle, Balyoz davasının başından beri yargıyı itibarsızlaştırmak için var gücüyle çalışmakta.

Öyleyse sivil ahalinin darbeden zarar gördüğü varsayımı yanlış; "Bir kısım halkımız" askerî müdahaleye âşık ve teşne; resmen "isterik". Bir nevi Stockholm sendromu yani; darbecisine vurgun medya grubu, haraççısına âşık iş çevreleri, belâlısına tutkun akademisyenler, bürokratlar...

Yer Türkiye, zaman, 21. yüzyılın başları...

Diyorlar ki, mahkeme kötü, sanıklar mâsum! Büyükten küçüğe iki muhalefet lideri, aynı ağızla yargıyı eleştirdiler. Bir süre önce CHP genel başkan yardımcısı bir vekil kantarın topuzunu kırıp davaya bakan mahkemeyi "Sadrazam emriyle kurulmuş bir Nemrut Mustafa Mahkemesine" benzetti; hâkimler AKP üniforması giymişti, sanıklar ise, "Silivri toplama kamplarında esir" tutulan vatanseverlerdi. Çıkıntılık olsun diye sarfedilmiş bu garip lâfların ciddiye alınır bir tarafı yok ama bazı CHP'lilerin geçenlerde "Biz Menderes'in idamına karşıydık" yollu sözleri çuvaldan çıkan mızrak ucu gibi CHP'nin böğrünü acıtıyor: "CHP, Balyoz Davası'nın neresinde duruyor?" sorusunun cevabı sır değil; tam ortasında!

Öteki muhalefet partisine gelince... Gelmeyelim daha iyi...

Geçenlerde 12 Eylül darbesinin numaralı üyelerinden Tahsin Şahinkaya, darbeyi soruşturan savcıya, "Bugün olsa yine yaparım" diyerek eylemini sahiplenmişti de ben, "Bravo Tahsin Paşa'ya" çekmiştim içimden. Peki, reddetmek ihtimâli var mıydı dersiniz? Olup bitenlere bakınca "Ben yapmadım öğretmenim, Kenan arkadaşım harddiskime virüs bulaştırdı" diyebileceğini düşünüyorum pekâlâ! 2003 darbecilerinde aynı celâdeti göremiyoruz. Var güçleriyle delillerin zayıflığını ve mahkemenin güvenilmezliğini ileri sürerek komploya kurban gittiklerini ileri sürüyorlar.

Bakınız bu ilginç işte... "İlerleme" diye bir şey varsa işte budur: Ordunun darbeci özü, darbenin sahiplenilmeyecek kadar bednam bir şey olduğunu zımnen kabul etmiş durumdadır. Demokrasi adına ileri, darbeciler için gerici bir adım; taktik bir ric'at belki de!

Peki, bir şey dikkatinizi çekmiyor mu?

-Ne var be, yaptıysak yaptık; daha önce de yapılmamış mıydı netekim? Kapı gibi iç hizmet hükümlerinden yola çıkarak gafil ve hayın bir iktidara karşı devleti koruma ve kollama planları yaptığımızı inkâr etmemizi mi bekliyorsunuz. Görevimizdi. Kesin cezanızı, arslanlar gibi yatarız!

Hayır, böyle bir ses duymadık: "Deliller uydurma, CD'ler sahte, harddiskler çakma" stratejisi üzerine kurulmuş bir savunma yaptılar ve bu esnada mahkemeyi itibarsızlaştırmak için içte ve dışta bütün bağlantılarını harekete geçirmeyi tercih ettiler. Her sanığın kendini dilediği gibi savunma hakkı vardır, anlayışla karşılanır ama "darbeci öz"ün, darbe eylemini sahiplenmemek için böyle kırk dereden su getirmesi de ibretlik bir hadisedir.

Bir "Asimetrik durum" daha: Sanıklar adı üstünde sanık; Yargıtay süreci bitene kadar bu sıfatı taşıdıkları için, onlar hakkında itinalı bir dil kullanmak durumdayız; buna mukabil sanıklar ve onların medyadaki muavenetperverleri, başkalarını suçlayıp tehdide yeltenirken saldırgan ve hukuk tanımaz bir dil kullanıyorlar; düşünün, mahkemeyi bile Mütareke'de işgalci kuvvetlerin emriyle hareket eden "Nemrut Mustafa Divanı"na benzeten bir dil bu!

Necib matbuatımızın bir kısmına vallahi hased ediyorum; darbecilere gösterdikleri şefkat ve hukuki desteği vaktiyle demokrasi için seferber etmiş olsalardı, darbe sabahları tek cemse kışlasından çıkamazdı. Şu günlerdeki yayınları, tam bir "Darbe Muhipleri Cemiyeti" bültenini andırmakta ama bana göre aslında vaktiyle sahip oldukları, efsânevî "Kanaat imparatorluğu" iktidarının yerinde durup durmadığını kontrol ediyorlar; eh, kısmen yerindedir. Başından kaç kere darbe geçmiş bir topluma, "Balyoz delillerinin hepsi uydurma" kanaati çakmak az-buz hüner, küçümsenecek mühendislik değildir hani. Peki, darbe sevmeyen halkımız ne yapıyor? Ne yapsın; bunlara bakıyor bakıyor, sonra tepki diye gidip "Küüt" diye AK Parti'ye oy veriyor. Yine öyle olacak galiba, şuraya yazdım işte...

Neşat Baba

Şarkıyla türkü arasında yapı itibarıyla fark yok fakat türkünün şarkıya göre kaydadeğer bir üstünlüğü var: "Toplumun gönül teli" diye bir şey varsa, işte o gösterge, bir türkü söz konusu olduğunda daha fazla, daha samimi ve hisli tınlamaya başlıyor.

"Toplumun gönül teli" tamlaması, aslında saçma sapan bir tâbir. Ne teli, hangi toplum; Türk toplumu? Biz vaktiyle bu kavramı nüfusun tamamı için rahatça kullanır ve sahih bir karşılığı olup olmadığına pek dikkat etmezdik. En tabii bir hakkın ifâdesiyle, "Ben Türk değilim, başka bir topluluğa aitim" diyenlerde, "Ne münasebet, siz farkında değilsiniz; Türkiye Türklerindir netekim!" diye bağıranların ahenksiz korosu bize, etnik mânâda katışıksız bir topluluk olmadığımızı gösterdi. Millet, etimolojisi itibarıyla daha mûnis; vaktiyle Müslümanlar bu kelimeyi, "Bir dine mensup olanların kâffesi" mânâsında kullanırlardı. Meselâ İstiklâl Marşı'mıza bir de bu dikkatle bakmayı deneyiniz; bu eşsiz şiirde Âkif, "Milletim" kelimesini tam da bu anlam için seçmiş ve ayrıca bu kavramı "Türk" sıfatı ile pekiştirmeye gerek duymamıştı.

İthaf satırı hariç, İstiklâl Marşı'mızda "Türk" lâfzı geçmiyor, şimdi fark ettim ama garip, kontrol maksadıyla bütün şiiri başından sonuna tararken her mısrâda karşılaşacakmışım gibi güçlü bir beklentim vardı. Yok! Ne gam! "Hakk'a tapan millet"in adı konulmasa da olur; her kim o topluluğa dahildir, ben de o millettenim. Bu kadar.

Yeleğin ilk düğmesini yanlış iliklemişiz vaktiyle; millet, anlam göçüğüne uğramış, milliyet ve milliyetçilik de kezâ. Derdimizi anlatmak için evvelâ bir süre izahat vermek zorundayız. Yanlış ve isabetsiz kavramlara yaslanarak ama her kifâyetsizliği bir paragrafla izah ederek konuşmak, iletişim eylemek değildir. Tek kelimelik ve tam isâbetli kavram gibisi yok ve esasen dil, böyle kelimelerin var ettiği bir mânâ iklimidir. Vaktiyle dil devrimi yapanlar, kendi hesaplarına turnayı gözünden vurmuşlar; konuşuyor, yazışıyor, tartışıyor ancak bir türlü âhenk (iletişim) eyleyemiyoruz. Diyecektim ki, büyük ekseriyeti itibarıyla nüfusumuzun (milletimizin diyemiyoruz; yukarıda izah ettik) en çok paylaştığı değer nedir? Milli takım ı-ıh, bayrak? Türklük? Müslümanlık? İnsaf? Demokrasi?

Anladınız; doğru cevap, şu bizim türkü. Edirne Kapıkule'den Hakkari Yüksekova'ya kadar çaprazlama, bu topraklarda yadırganmadan, kimliği sual edilmeden, yolu kesilmeden, ensesine silâh sıkılmadan, "bizden-ondan" ayrımına tâbi tutulmadan cevelân edebilecek tek ortak değerimiz türküler kaldı. Eh, ona da şükür, ya olmasaydı!

Neşet Ertaş'ın vefat haberini ilk duyduğunuzda yüreğinizin ucunda hissettiğiniz sızının sebebi var; Yaylalarımızın serin havası, göllerimizin duru ve berrak suları, nân-ı azîzimizin mübârek kokusu gibi hepimize ait, müşterek bir şey aramızdan ayrıldığı için ahlandık, yüreğimiz cız etti. Cenab-ı Hak, "Neşat Baba"ya rahmet etsin, sâlihlerle haşretsin. Son zamanlarda ölenin

ardından "Sonsuzluğa gitti" filan gibi garip lâflar edilir oldu (Bkz. TRT), "Âhiret" kavramı pek "Dinsel ve tinsel" geliyor olmalı ki, felsefeyle yüksek matematiğin kırıştırdığı yerde türemiş sonsuzluk kelimesi revaç bulmakta.

Kim nereye gitmek istiyorsa oraya gitsin, istesek de mâni olamayız fakat ben Neşat Baba'nın bana göre doğru adrese, âhiret yurdunun cennet köşküne gitmesini temennî ederim. Neşet Ertaş, bizi türkülerin güzelliği üzerinde uzlaştırmayı bilmiş müşterek bir kıymetti; türkünün cisme bürünmüş, mücessem hâli. Onun ölümüne "vah" dememiş bir ferd-i vâhid tasavvur edemem; eğer varsa onunla mânidar bir ortaklığım kalmamış demektir.

İnsan ölür eseri kalır; "Bozkırın Tezenesi" gitti, türküleri yâdigâr kaldı, bir de samimi, ivazsız, alçakgönüllü güzel hâlleri. Muazzam bir mirastır, hepimize ibret ve hüsn-i misâl olsun; türkü kadri bilenlerin başı sağolsun.

Danışman ve üfürükçü

-AK Parti'nin 4. Kongresi yapılacakmış yarın... Nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Hayırlısı olsun; sadece partisinin iç meselesi olsa, üyelerinden başka kimseyi ilgilendirmezdi. Öyle değil ama, Başbakan'ın, önümüzdeki dönemde nasıl bir beşeri kadroyla yola devam etmeyi planladığını göstermesi bakımından bir kıymet-i harbiyesi var elbette. Bir mânâda kendisinin artık direksiyonda olmadığı bir partiyi nasıl tasavvur ettiğini göreceğiz. Biliyorsun, son seçimlerden önce 'ustalık dönemi' diye bir kavram telaffuz etmişti. Ustalık kabinesinden şahsen memnun olup olmadığını da göreceğiz; bir mânâda kendi icraatını notlandıracak, kendi ufkunu ve hamûlesini tartıya çıkaracak; bu bakımdan dikkat çekici ve meraka şâyân.

-Bir tahmin yapabilir misiniz?

-Yapamam ama genel çerçevede Başbakan'ın çok zor bir karar vermek durumunda olduğunu söyleyebilirim. Kendine bükülmesi çok zor, bağlayıcı nitelikte üç kademeli bir kariyer planlaması yaptı; müteakip üç seçimden başarıyla çıkmayı hedef olarak koydu. Kendini ve partisini bu kararla bağladı, ilzam etti. Dördüncü defa bir merkez sağ partisinin yine tek başına seçim kazanacağını hesap ediyor. Partisinin maruz kaldığı tabii metal yorgunluğunu nasıl aşabileceğini de göreceğiz. Bu açıdan ciddi tereddüdlerim var ama şu bakımdan hoşuma gidiyor: Bizde bir siyasi liderin önündeki on yılı ülkesi, kendisi ve partisi bakımından planlamaya kalkışması ve bunu gizlememesi alışık olmadığımız bir özgüven gösterisidir. Siyasetimizde "yevmün cedid, rızkun cedid" anlayışı hâkimdi çünkü. Orta vadeli gelecek tahminlerini yadırgamamız tabiidir.

-Biraz da alternatifsiz kalmanın rahatlığı söz konusu galiba...

-Alternatifsiz kalmak, insaf ile teslim edelim ki Başbakan'ın tasarrufu değil. Bir defa ağzından kaçırmıştı galiba, "Böyle muhalefete can kurban" diye. Hükümet ne zaman biraz tökezleyecek

olsa, muhalefet partileri hemen silaha davranıp kendi baldırlarına sıkıyorlar bir tane. Balyoz, Ergenekon sanıklarını seçimlerden önce aday listelerine almaları için kendilerine kimlerin tavsiyede bulunduğunu hatırlasınlar meselâ. Genel çizgisiyle muhalefet çizgisini kayba uğratan, zayıflatan bir karardı o. Majör bir hataydı, minörleri zaten günaşırı yapıyorlar. İşte en son Wikileaks belgesi skandalı meselâ. 'Açıkla bakalım Başbakan' diye efelendiği günün ertesi, dayandığı belgelerin, gerçeğiyle ilgisi olmayan bir şekilde Türkçeye çevrildiği açığa çıktı. Helâl olsun o danışmana! İnsanlar gülüyor yahu. Başbakan da taşı gediğine koyuyor hemen, "Kayseri Belediye başkanı bunlardan kazandığı tazminatlarla ahaliye sucuk ziyafeti çekiyor" diye dalgasını geçiyor. Bu durum bana, beş gün önce Eskişehir'de üniversite açılışında iki öğrencinin YÖK Başkanı'nı protesto edeceğim derken hiç beklemediği bir durumla karşılaşınca hazırladığı bütün ezberleri darmadağın olan öğrenciyi hatırlattı. Delikanlı aslında doğru bir talebi seslendirmeyi düşünüyordu, hatta kısmen seslendirdi de... Başbakan, sürpriz bir kararla normal öğretimden harç alınmasını kaldırırken ikinci öğretime dokunmadı nedense. Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı bir durum; anayasayı bırak, âdil değil bir kere. İşte tam da o alışıldık protesto bestesiyle sloganını atıyorken sivil polisler çocuğu omuzlarına alınca, buna benzer klasik göze alma sahnelerindeki klişe tuzla buz oldu. Kendini, askere giden gençlerin birbirine yaptığı gibi bir anda polislerin omuzlarında bulan delikanlının nasıl şaşırdığını hatırla: Etrafındakiler gülerken o şöyle sızlanıyordu:

-Ne yapıyorsunuz ya, bi dakka ya, bu ne demek ya, ya baksanıza öğrenciye ne yapıyorlar ya, ya böyle bir şey yapılır mı ya, baksanıza böyle şey olur mu ya?

Haklıyken birkaç saniye içinde gülünç duruma düşmek muhalefetin vaktiyle üzerine bastığı bir bedduanın tecellisi midir bilmiyorum; muhalefet, hükümetten kurtulmak için bir şey yapmaya kalkışmasa daha iyi bence; gayret gösterdikçe -aslında hak edilmediği halde- iktidara puan kaptırıyorlar. Ya hiç hareket etmeden duracaklar veya hükümet kendini hangi nefesi kuvvetli hocaya okutmuşsa, aynı hocaya gidip kendilerini okutturacaklar!

Düğüncü düğün ve hüzün

Bu yazının, merhûm İslâm âlimi İbn Haldun'un meşhur eseri "Mukaddime"nin âkıbetine düşmemesi için evvelâ şu "Düğüncü" lâfzından ne murad ettiğimizi anlatalım; lâkin ondan da evvel "Mukaddime'ye ne olmuş; önce onu anlat!" diye meraklananların âsâbını teskin etmek gerekiyor (Emekli olduk, yine de hocalıktan sıyrılamadık, çâresiz katlanacaksın ey sevgili okuyucu!).

Efendim, Mukaddime diye bilinen ünlü eser, İbn Haldun'un, Mukaddime'den daha az bilinen "Kitabu'l-İber"inin ilk cildini teşkil ediyor. (Buradaki İber lâfzı, mâlum yarımada değil, ibret kelimesinin çoğul hâli imiş; ben de yeni öğrendim.) Üstâd, "Şöyle yağı, tuzu, baharatı yerinde bir dünya tarihi kaleme alayım; lâkin evvelâ önsöz faslında şimdiki ve önceki toplumların hallerini de bir güzel tesbit ile kendi tarih metodolojimi izah edeyim" derken kantarın

topuzunu biraz kaçırır vee Mukaddime böyle hayat bulur. Bu kazâya üzülmemiz için sebep yoktur çünkü İbn Haldun'un Mukaddime'si, İslâmî sosyolojinin yüzakı, şâheseri bir eser olarak hâlâ okunuyor ve yol gösteriyor.

"Yahu, düğüncü sözü bu kadar anlaşılmaz mıdır ki, kırk dereden su getiriyorsun; yeter, artık sadede gel" diyorsunuz, haklısınız, zira bu mevzû o kadar tatlı ki kendimi çimdiklemesem haftalık Pazar yazısı İslâm Tarihi dersine dönüşecek resmen...

Efendim, "Düğüncü" lâfzı bu yazıda, "Düğünlerde canlı musiki icra eden sanatkâr ve esnaf arkadaşlarımızı" kapsamaktadır. "Düğün sahipleri"ne de düğüncü denildiği mâlumdur, bu karışıklığı izâle etmek için Kitabu'l-İber'in mukaddimesine gitmek şart değildi ama siz benim şu hocalık tabiatımdan memnun olduğumu mu sanıyorsunuz?

Anayasa değişebilir, düğün gelenekleri asla!

Evvelâ şu düğün âdetini gözden geçirelim; kendi nâmıma ne zaman düğün davetiyesi alsam irkiliyor, gitmemek için ne türlü mâzeretler icad edebilirim acaba arayışına kapılıyorum. Niçin? Basit! Evlenecek çiftlerin muradını paylaşmak, bu arada eğlenmek elbette iyi, güzel, hoş fakat düğün yerine bir araba dolusu gürültü dayağı yemek hoşuma gitmiyor. Ayrıntılara girmeyeceğim; özellikle hanımların "Gelenek" diye üzerinde titizlendiği düğün âdetlerinden hazzetmiyorum. Düğünler giderek asıl maksadından uzaklaşıyor ve bir tüketim gösterisine doğru dönüşüyor diyerek bu mevzuyu kısa kesiyorum çünkü bu bahisler tehlike arzediyor ve zirâ el'an iki bekâr delikanlı babası mevkiinde bulunmaktayım; anladınız siz onu!

Virtuoziteye bir adım kala düğüncü oluvermek...

Hemen adını koyalım, kimse durup dururken, "düğünlerde canlı musiki icra eden esnaf ve sanatkâr arkadaşlarımız"dan birine kızını vermek istemez. "Kızı gönlüne bırakırsan ya davulcuya, ya zurnacıya kaçar" sözünün başka dillerde karşılığı var mıdır bilmiyorum; bizde hâlâ geçerlidir. Düğüncülere de bu zamanın bir nevi davul-zurna takımı dersek büyük haksızlık etmiş olmayız.

Mutabık mıyız; mutabık olmak zorunda değiliz ama şimdilik devam edelim!

Bu sanatkârlar, -evet, esnaf olanları da var ama elbette sanatkâr diye adlandıracağız onları-, toplumun değer verdiği ve icabında rahatlıkla kızlarını verebilecekleri durumdaki saygıdeğer bir müzisyenle, aralarında müzikalite itibarıyla pek az fark bulunan insanlardır; daha doğrusu müzik vâdisinde aradığı yere bir türlü varamayan arkadaşlardır, hani dereyi geçip de çayda kalakalanlardan... Düğüncü sözünün ardında böyle bir gönül yarası, böyle bir kısmî başarısızlık hikâyesi var. Düğüncülükten başlayarak yıldızlaşmış az sayıdaki örneği bile bile görmezden geliyorum ama...

Düğün ve sanat: Pardon?

Her düğünde, sahnedeki düğüncüleri uzaktan seyrederim; onların -ille de- müzik yaparken birbirleriyle konuşmaları, bana hep lâubâlilik gibi görünen işmarlaşmaları dikkatimi çeker. Sanki bu küçük performans sohbetlerinde müzisyenler, "Biz buralarda çalacak adamlar değildik ama ne yaparsın, ekmek parası, idare edip gidiyoruz işte" mesajı veriyorlar zannına kapılırım. Pek iyi bilmektedirler ki, salondaki davetli kalabalığı, onların yaptığı müziğin ne olduğuna ve nasıl icra edildiğine değil, ritmine, neşeli şeyler olup olmadığına aldırış etmektedirler ve bu ne kadar hazin, ne kadar iç paralayıcı bir durumdur!

Bana öyle gelir ki, bir düğün sahibi, paraya acımayıp şöyle okkalı, sanat gücüyle herkesin bileğini bükmüş bir sanatçı da getirse, davetliler ilk parçadan sonra sanatçının şöyle hareketli, kıvrak, daha doğrusu refakatinde dans edilebilecek bir şeyler çalmasını dört gözle bekleyeceklerdir! Belki de bu hale şaşırmamak, üzülmemek gerekir; düğün davetlileri, iyi müzikle karşılaşmak gibi bir beklenti içinde olmaktan ziyade eğlenip oynamaya azmetmiş, hedefi belirli bir kitledir.

Yani efendim, düğüncü-düğün davetlisi karşılaşmasında düğüncü takımı maça zaten 1-0 yenik başlamaktadır. Üzülürüm ve sahnede sanatını icra eden her müzisyenin hayat hikâyesini zihnimde canlandırmaya çalışırım: Müziğe nasıl, ne hevesle başlamıştır, ne olmayı murad ederken neyle yetinmek zorunda kalmıştır; düğüncülüğü bir meslek olarak hayatının bundan sonraki faslında da devam ettirmeyi düşünmekte midir, meslekteki hedefi nedir; daha şatafatlı bir düğün salonundan transfer teklifi almak mı, yoksa bir şekilde düğün performanslarından birinde müzikten anlayan bir yapımcının dikkatini çekip ünlü yıldızlar arasına girmek mi?

Kendimce mânidar bulduğum en önemli soru: Çocuğuna öğretmeni, "Baban ne iş yapıyor?" diye sorduğunda, "Düğüncü; düğünlerde müzik yapıyor" diye cevap vermesine gönlü rıza göstermekte midir?

Oynaya oynaya bu hale geldik?

Düğüncüleri seyreder hüzünlenirim; oynayanlara bakarken ise üzüntüm melâle, hatta karamsarlığa dönüşüverir. "Ayol, göbek atana, gerdan titretip omuz sallayana bakarken insan nasıl karamsarlığa kapılabilir ki..." demeyeceğinizi ümid ediyorum.

Ümitsiz bir durumdur bizim düğünlerde oynayanların hali. Yoğun bir keder halinden bir an evvel sıyrılmak arzusuyla piste can atmış gibi görünürler bana nedense. "Düğüne giden oynamalı, ölüye giden ağlamalı" vecizesinin sağlamasını tutturmak istercesine pistte çırpınıp duran kalabalık, sanki her adımda kendi kendine "Eğleniyorum, eğlenmem lazım, biraz daha gayret edersem eğleneceğim muhakkak" diye telkinde bulunuyor gibidir. İşte o gibi anlarda "Düğüncü", pistte çırpınan çaresiz kalabalığın cürüm ortağı gibidir. Görünüşte lâkayd, hatta

çoğu kere laubali ama içten içe, fırsat bulduğunda bir daha düğün sahnesine çıkmamaya yemin-billah edecek derecede öfkeli bir suç ortağı.

Bu hususta söylenebilecekleri, iyi ifade edemediğimin farkındayım; belki içinizde ne demek istediğimi anlayanlar çıkar ümidindeyim. Belki, sadece "Dans ve hüzün" başlıklı bir denemede düşündüklerimi daha iyi toparlayabilirim...

At bir gazel be hoca; parasıyla değil mi?

Düğüncülerin dışarıdan nasıl göründüğünü anlatırken, zaman zaman haksızlık etmiş olabilirim; belki incinenler de olur; bunu peşinen sezdiğim için de ayrıca üzülüyorum. Bu durum bana çok hazin bir fıkrayı hatırlatıyor:

Köyün birine genç bir imam gelmiş. Sesi güzel, mevlid de okuyor. Günün birinde öğleyle ikindi arasında cemaat, cami avlusunda gölgelenirken topluluktan biri imama, "Hocam, bir gazel atıversene be" der. İmam şaşırır, biraz da bozulur bu teklife, "Ne münasebet, şimdi ne gereği var?" demeye yeltenince teklif sahibi tam bir pişkinlikle cevap verir: "Sen bir gazel at hoca, parasıyla değil mi, neyse veririz!"

Biz müziğin neresindeyiz; müzik bizim neremizde?

Şimdi tam burada başkaca bir önemli meseleye geliyoruz ki şudur: Biz, Türk toplumu olarak içimizden yetişmiş, yani komşusu, arkadaşı, mahallelisi olduğumuz müzisyenleri hayatın neresine koyuyoruz; yaptıklarına ne kadar değer veriyor, onları nasıl taltif ediyor veya değersizleştiriyoruz? Müzik, hayatımızda nasıl bir yer tutuyor daha önemlisi; sanata bakışımız nedir, varoluşumuzda sanatın, müziğin payını çıkarırsak, varoluşumuz sarsıntı geçirir mi? Bunlar önemli ama bir o kadar da önemsiz sorular; en iyisi minik bir test sorusu ile yazıyı bağlayalım: Topluca yemek yeniyorken kenarda bir topluluk müzik icra ediyor olsa ne yaparsınız? A- Müzik bitene kadar yemeğe ara verir ve müziği beğenmesem bile saygı ile dinlerim. B- Bi dakka bi dakka, yemeği bırakıp müziği dinlemek mi; aloo çatal-kaşık gürültüsünden anlaşılmıyor ki kardeşim! B şıkkını seçenleri kültür-sanat mafyasına ihbar edeceğimi üzülerek ihbar ederim.

2012

31 Ekim

İstavrit; sonuna kadar! Zaman Gazetesi

29 Ekim

Naz güzeli Zaman Gazetesi

29 Ekim

Nefret dili ve biz gazeteciler Aksiyon Dergisi

28 Ekim

İki bacaklı tabure Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

27 Ekim

Tilâvet Zaman Gazetesi

24 Ekim

Osman Sınav'ı kınıyorum! Zaman Gazetesi

22 Ekim

Mağlubiyetler öğreticidir Aksiyon Dergisi

21 Ekim

İlân ve silâh Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

20 Ekim

İki meslek hikâyesi Zaman Gazetesi

17 Ekim

O fotoğraf Zaman Gazetesi

15 Ekim

Tehlikeli bir gidişat Aksiyon Dergisi

15 Ekim

İstemem, eksik olsun! Zaman Gazetesi

14 Ekim

Astsubay Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

13 Ekim

Doğru mu Samet? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

10 Ekim

Okul yahu okul! Zaman Gazetesi

08 Ekim

Basın ahlâkında yeni gelişmeler! Aksiyon Dergisi

07 Ekim

Başbakan bunu hak etmemişti Zaman Gazetesi

07 Ekim

İp attım ucu kaldı Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

06 Ekim

Tezkereye evet, savaşa hayır Zaman Gazetesi

03 Ekim

Niçin ille de ben başkan olmalıyım? Zaman Gazetesi

01 Ekim

Hamâset, bir git artık Zaman Gazetesi

01 Ekim

Oslo: Asla! Aksiyon Dergisi

Oslo: Asla!

Veya Avrupa'da bir başka şehir; Cenevre, Kopenhag veya Tartu; fark etmez. Oslo kelimesinin çağrıştırdığı şey, T.C. Hükûmeti'nin PKK ile masaya oturmasıdır. Müzâkere masasına...

Vaktiyle Oslo görüşmeleri kamuoyundan ve basından habersiz bir şekilde, gizlice yürütülüyorken her şeye rağmen bu teması mümkün ve anlaşılabilir kılan bir ortam vardı. Geçmişi çeyrek asra yaklaşan çatışmaların ve kayıpların kamuoyunda açtığı yara kabuklanmaya yüz tutmuştu. Olayların ritminde gözle görülür bâriz bir azalma görülüyordu. Hemen herkeste, "Talep edilenle verilen arasında büyük bir fark kalmadı; bundan sonrası pekâlâ müzâkere ile çözümlenebilir" beklentisi vardı ve bu hesap doğru gibi görünüyordu.

Bugün yoktur! Güçlü bir terör dalgası- sahildeki kumlar üzerinde tasarlanmış çözüm hesaplarını sildi süpürdü. PKK'nın yükselen eylemleri, hükûmeti veya devleti tartışma masasına oturmaya zorlamaktan çok o masayı kırmaya ve bütün köprüleri yakmaya kışkırtıyor.

İyimserliği ortadan kaldıran olgu, Suriye'nin iç harbi oldu veya en azından böyle bir tahmin yürütmek mümkün: Esed iktidarının devrilme ve Suriye'de haritanın yeniden çizilme ihtimâli, PKK'yı çılgınlaştırdı; insan faktörünü hiçe sayarcasına bütün imkânlarını ölüm hattına sevk etme noktasına getirdi.

Teröristler daha önce yapmadıkları türde vahşi eylemler yapıyorlar. Van'da bir hastanede bir polis memurunun kalleşçe arkasından vurulması böyle bir şeydi; ondan takriben bir ay önce Foça'da üç köylünün katledilmesi de aynı cümledendi. Örgüt bugünlerde neredeyse Tunceli'nin içinde bombalı eylem yapıyor ve kendi hesaplarınca "sivil" kayıpları göze alıyor. Şırnak'ta, geçici alan hakimiyeti hesabı üzerine bina edilen çılgın saldırıyı da hatırlayalım.

PKK, kayıp hesabı yapmıyor, çok kısa bir zaman içinde kazanabileceklerinin bütün kayıplara değecek derecede değerli olduğunu düşünüyor.

Hayır, "Son kozlarını oynuyorlar, son fişeklerini yakıyorlar" gibi tahminlerin geçerliği yok. Dayandığı beşerî arka plan itibariyle PKK için "Son fişek" diye bir kavram olamaz ve öleceğini bile bile intihar eylemine sürecek militan bulmakta sıkıntı çekeceğini sanmıyorum. Devletin silah zoruyla ikna edilebileceği ve "Barış" masasına oturtulabileceği hesabını yaptıklarını da sanmıyorum. Hesap, Suriye'dir; Suriye'nin değişkenliğidir. Esed taraftarları, en kötü ihtimâlin Esed'den sonra ülkenin federatif yapılar şeklinde bölüneceğini düşünüyorlar ve bu en kötü ihtimâlde bile kuzey Suriye'de, Irak'taki Kürt yönetimiyle eklemlenecek bir özerk mıntıka elde etmeyi umuyorlar. Suriye'deki iç savaşı Esed'in kazanması PKK için kâbus olur çünkü Esed yönetimi kendi Kürtlerine vatandaşlık hakkı tanımayacak kadar otoriter ve sertti. Bir nevi "Kazan kazan" durumu yakaladığını düşünüyor PKK.

Bugünlerde yeniden telâffuz edilmeye başlanan Oslo benzeri müzâkereler için en kötü zamanları yaşıyoruz. Kendine göre psikolojik üstünlüğü ele geçirmiş bir PKK ile masaya oturan bir T.C. Devleti, ne yaptığını kendi vatandaşına izah edemez.

T.C. Devleti, kendi vatandaşlarına “Egemen” bir devlet olduğunu söyledi ve öyle davrandı; egemen devlet, üç büyük kamu gücünü, yani yasama, yürütme ve yargı erklerini kullanma hakkını başka bir mercie devretmez; kendisine silah çekenle uzlaşmaya yanaşan herhangi bir hükûmet, seçmeninden oy isteyemez. Kaide şöyledir; önce devletin raconu (hukuku, kanun nizamı, anayasal düzenin gerekleri) hükümfermâ olur ardından, pazarlık veya müzakere değil, ancak af gelebilir.

Kaldı ki, Kürt Meselesi’nin, yerine getirilmeyen demokratik hak ve taleplerden ibaret olmadığını artık herkes çok berrak bir şekilde görüyor. Kürt meselesi diye bize tanıtılan şeyin, Türkiye Cumhuriyeti’ni her planda zaafa uğratmaktan başka bir mânâ ifade etmediğini daha iyi fark ediyoruz. Ülkenin her okulunda isteyene Kürtçe dersi alma imkânının verildiği bir günde, silahsız asker taşıyan sivil otobüslere roketle saldırmanın başka anlamı yoktur.

Oslo dün iyi niyetin öteki adıydı; bugün aynı delikten ikinci kere sokulmanın sembolü olmuştur.

Hamâset, bir git artık

İşi biraz eğlenceli tarafından ele alarak söze başlayalım; "Kongre" kavramından bir şey anlamıyorum; Batı menşeli olduğu için değil, siyasi hayatımızda doğrudan karşılığı olmadığı için; ama "Kurultay" öyle midir? Kurultay, sinemacı tâbiriyle "Ekşın"dır, Cem Yılmaz'ın tesbitiyle damarlarda coşkun bir "Ardinal" (yani Adrenalin!) hareketlenmesidir, meraktır, sürprizlerle karşılaşma beklentisidir, sandıktır, delege davranışlarının önceden öngörülemeyişidir, serüvendir.

Hâsılı kelâm ben kurultayları, kongrelerden daha demokratik, daha heyecan verici ve daha fazla demokratik kültür yapıcısı görüyorum. CHP'li miyim; yoo... ama kurultay kavramına her şeye rağmen demokratik bir muhteva kazandıran CHP, yanaşık nizamda disiplinli kongre düzenlerken milli birlik ve beraberlik aşkımıza soneler kaleme alan merkez sağ partilere göre daha sevimli duruyor, onu tebârüz ettirmek istiyorum sadece.

Şu an itibariyle (öğle suları) yaklaşık bir saatten beri Başbakan'ın kongre konuşmasını dinliyorum; henüz haber niteliği taşıyan, beni şaşırtan bir şey söylemedi. Dinlediklerim, daha bir itina ile hazırlandığı intibâı veren bir potpourri idi; bir Recep Tayyip Erdoğan klasiği yani. Başbakan, İmam-Hatipli yıllarından tevârüs ederek bugünlere kadar getirdiği ve pek sevdiği hamâsî diskurla konuşuyor, hisleniyor, kalabalığın duygularına hitab ediyor ve salonda birlik ve beraberliği ayyûka çıkaran bir kenetlenme havası elle tutulur hale geliyordu.

Başbakan'ın hitâbet mevzuunda her zaman, "Ben bu işi bilirim biraz" özgüveniyle kürsüye çıktığını biliyoruz. Saded hâricidir fakat şu an itibariyle ne zaman biteceği hakkında hiçbir fikrim bulunmayan konuşmasında dinî, millî ve ezcümle hamâsî unsurlara, bolca, mebzûl miktarda iltifat göstermesi kesinlikle saded içindedir. Otuz sene önce muhtemelen hoşuma

giderdi bu tarz sözler; şimdi tedirginlik veriyor ve ne zaman böyle şeyler dinlesem, yani "Ezan, bayrak, Alparslan, yavru vatan, Selahattin Eyyubî, medeniyyet, vb..." gibi kelimelerle hamâsî dozajı yoğunlaştırılmış sözler duysam şöyle düşünmeye başlıyorum: "Acaba konuşmacı, neyi gizlemeye çalışıyor; bu pırıltılı sözlerin gözalıcılığına dikkatimizi celbederken acaba şöyle mi düşünüyor: 'Daha teknik bir konuşma yaparsam bunlar anlamazlar ve takdir edemezler!', yoksa o hakikaten konuştuğu gibi düşünen biri midir?"

Zannetmiyorum! Başbakan'ın hamâsî bir konuşma gövdesi seçmesinde bizi aşağılayan değil tarif eden bir tesbit var. Benim buna katlanamıyor olmamın kıymet-i harbiyesi yok; bunu biliyorum, çoğumuz bayılıyoruz. Başbakan da merkez sağ seçmenin hoşlandığı sözlerle sesleniyor ahaliye. Endişem şu, ne zaman hamâset dozajı yükselse, altımızdaki toprak ufanıyor, patinaj yapmaya başlıyoruz. Hamâset, gizlenen sıkıntıların habercisidir biraz...

Türkiye'de hamâsî siyâset hızla yükseliyor; -eksik olmasın!- PKK, nevri dönmüş bir hâletle kışkırttığı yeni şiddet dalgasıyla siyasi hayatımızda soğukkanlı ve teknik değerlendirme davranışlarını değersizleştirerek hamâsî, hissî tepkilere tavan yaptırıyor. Minik bir zihnî varsayım kuralım: Bu yaz sâkin ve kansız geçseydi Başbakan şu an itibariyle daha somut ve teknik bir değerlendirme yapıyor olacaktı. Belki ilerleyen saatlerde CHP'nin ezanı yasaklaması ve bütün darbelerde hissedar olması gibi merkez sağ seçmenini galeyana getiren hatırlatmalardan sonra daha teknik konulara temas edecektir.

Konuşmanın muhtevasına değil beden diline bakıyor ve değerlendirmeye çalışıyorum; bu dil benim hoşuma gitmiyor ve bu benim safdil cümlem, siyasetle nisbetimi de pek naif bir vurguyla izah ediyor (Son zamanlarda bu kelime yanlış yerlerde kullanılıyor; halbuki, tecrübesiz, saf, hatta bön, çaylak demektir; meraklısına arz!). Dinleyenleri iknâ etmek için sıkça dinî kavramlar telâffuz ederek alenî işmarlar çakmayı bir siyaset üslûbu olarak doğru bulmuyorum. Ticari hayatta dini ve milli kavramlarla iş yapılamaz ama siyasette dünyalar kurulabiliyor.

Nihai tahlilde Başbakan'ın haklı olduğunu biliyorum ama; başarılı taktik değiştirilmez. Galip takım bozulmaz; bu bayrak inmez, bu ezan susmaz ve bu topraklardaaa...

Niçin ille de ben başkan olmalıyım?

Grup toplantısı yerine liderlerin haftalık basın toplantısı diye bir formül bulunsa daha şık olacak.

Bunca zamandır yapılan naklen yayınlar esnasında parti gruplarından bir ferd-i vekilin çıkıp da ekranlar huzurunda bir parti meselesi konuştuğunu ben görmedim çünkü. Liderler konuşur, "grup" dinler; "Hangi grup liderini daha güzel dinliyor?" müsabakası mıdır bu!

Dünkü grup toplantısında Başbakan, haylidir uzak durduğu yeni anayasa hazırlıklarına dokundu ve eğer o esnada kulağım beni yanıltmadıysa, meâlen, "İşte, bütün partilere eşit oranda temsil hakkı verilmiş bir komisyon; bu sene çıktı ne âlâ..." dedi. Kelimeler farklı olabilir ancak anlam buydu; yanlış bir yorum yapmamak için alelacele belli başlı haber sitelerine göz gezdirdim, konuşmanın bu faslı görünmüyor. Herkes, "Yok öyle 25 kuruşa simit" benzetmesine takılıp kalmış.

Acaba, "İşte bakınız biz elimizden geleni yaptık ama muhalefet mızıkçılık ettiği için çalışmalar yarım kaldı?" bahanesine kılıf mı hazırlanıyor diye pimpiriklendim; zihnimi kurcalayan bir başka fitne-fücur fikir ise Başbakan'ın yeni anayasa metninde doğrudan başkanlık sistemini düzenleyen bir bölüm konulmasını teklif ederek, -tâbir caizse- yorgunu yokuşa sürmesi ihtimâliydi. Böyle bir teklif, tabiatiyle muhalefetin komisyon dışına "kışlanması" anlamına gelir. Partili cumhurbaşkanı veya doğrudan başkanlık sistemi meselesini Sayın Erdoğan son zamanlarda fikr-i sabit hâline getirdi. Başbakan'ın ardı ardına üç büyük seçim kazanarak 2015'te "President" makamına geçme tasavvurunu kendi adıma hiç de isabetli bulmuyorum; parlamenter sistemi daha verimli işletmek pekâlâ mümkün. Cumhurbaşkanını halkın seçmesi ise 2007'nin olağanüstü şartlar içinde bürokratik diktayı hizaya getirmek için atılmış bir adımdı; bu hususta pekâlâ geri adım atılabileceğini düşünüyorum. En azından futbolda şiddet kanunu esnasında gösterilen "esnekliğin", ülkeyi yeni bir siyasi krize götürmemek için tercih edilebileceğini düşünüyorum; evet, sâfiyâne bir fikirdir ama tıkanıklığı da çözer pekâlâ!

Yakın çevresinden birileri Tayyip Bey'e temkin ve sabır tavsiye etmeli diyeceğim ama galiba Başbakan'ın yakın çevresinde ona yârenlik mesafesinde duran ve, "şöyle yapmasan daha iyi olur yahu arkadaş" diyebilecek kimse kalmamış görünüyor; inşallah tahminim doğru değildir lâkin işaretler böyle gösteriyor: Başbakan'la bu kadar rahat ve ivazsız konuşabilecek olanlar hiyerarşi içinde görevli durumundalar, ast-üst ilişkisi yani.

"Basında yazılıyor böyle şeyler, okur, haberdar olur işte" diyebilirsiniz; aynı tesiri yapmaz. Başbakan, gazete yazılarına gergin bir edâ ile yaklaşıyor ve kendisini alkışlamayan yazılara hep aynı mesafeden, soğuk ve şüpheci bakıyor. Hâsılı hakiki arkadaş muhabbetinin ve ikazının yerini basın tutmaz.

Gelecek sene mahallî seçim kazanılacak, ardından 2014'te cumhurbaşkanını halk seçecek, 2015'te ise genel seçimler var. Bu seçimlere hangi anayasa ve hangi yönetim sistemi ile gideceğimiz henüz belli değil ama kimin liderliğinde gidileceği açık-seçik ortada. Bu hesap sizce de biraz erken hesap değil midir? Geleceği planlamak güzel, Başbakan, muhalefeti gelecek vizyonları olmadığı için eleştirdi ve şahsen hak verdim ama Başbakan'ın planlanmış şahsi geleceği, yeni anayasanın ne idüğü, sistem meselesi, Kürt meselesinin âkıbeti, hatta muhtemel bir dünya ekonomik krizi gibi sair devâsâ meseleleri neredeyse ayrıntı hükmünde ufaltarak şahsi beklentilerini biraz fazlaca öne çıkarıyor. Ezcümle, meselâ 2016'da kimin

Başkanlık ofisinde hükûmet edeceğini biliyoruz ama komisyondaki anayasayı üç ay sonra nasıl bir âkıbetin beklediği konusunda kimsenin düzgün bir fikri bile yok.

Bu kadarı benim için fazlaca iyimserliktir; Başbakan'ı şahsen seviyorum, hizmetleri için de müteşekkirim de bu nikbinliğim, "O kadar hizmet etti, başkanlık da hakkıdır ama" noktasına kadar varmıyor. Neticede Başbakan ve partisinin isabetli hizmetleri, halk tarafından lâyıkıyla ödüllendirildi; o yüzden günün birinde Başbakan ve partisinin, "Yahu bu halk ne pragmatist, ne kadar pratik çıkarını düşünen bir kitleymiş" diye hayıflanmasını da istemem; çünkü öyledir. Seçmen davranışlarında orta vadede vefâ aramak doğru değildir. Misâl bendeniz!

Tezkereye evet, savaşa hayır

Meclis tezkereyi kabul etti, CHP ve bir kısım entelijansiyamız tepki gösterdi. CHP Meclis'te ret oyu kullanırken ÖDP, TKP, Halkevleri, İstanbul Tabib Odası, Eczacılar Odası ve TMMOB İl koordinasyon kurulu vesaire Taksim'de protesto yürüyüşü yaptılar, "Tezkereniz sizin olsun, Suriye ile savaş istemiyoruz" dediler.

Keşke Suriye'deki meslek kuruluşları da aynı mealde bir gösteriyi Şam'da yapabilmiş olsaydılar!

Vekil olsam tezkereye evet oyu verir ve Suriye ile savaş istemiyoruz bildirisinin altını da imzalardım; ama yukarıda adı geçen ve geçmeyen kuruluşların protesto gösterisinden uzak dururdum; bu bir çelişki değil. Reelpolitik başka bir şey, gönlümden geçen daha başka. Eminim ki çoğunluk da böyle düşünüyor.

Tezkerelere alkış tutacak halimiz yok. Türkiye gibi belalı bir jeopolitik mahallede barınan ülkeler için yurtdışında asker görevlendirme izni anlamına gelen bu Meclis kararı, bütçe kanunu gibi bir şey. Bütçe kanununu ilgili bürokratlar dışında kimse bilmez, okumaz ama lâzımdır. Tezkere de öyle. Kullanılsın diye değil, "Allah muhtaç etmesin" diye çıkarılır. Kaldı ki savaşlar, meclisler tezkere verdiği için başlamıyor.

Olsun, yine de savaşın nasıl bir âfet, ne kadar yıkıcı etkilere sahip bir belâ olduğu hakkında kamuoyunu bilgilendirmek iyidir. Savaş aleyhtarı gösterilerden değil, asıl savaş tamtamcılığından korkmak lâzım. Millî ve dinî hislerin, kahramanlık ve cesaret edebiyatı ile karıştırılarak kitlelerin ruhunu (aslında insiyâkini-güdülerini demeliydik!) ele geçirmesinden ne kadar ürpersek yeridir. Eski öğrencilerim hatırlayacaktır; bazı derslerde onlara, uygun zaman ve zeminde, amaca denk düşen on dakikalık bir nutukla onları seve isteye adam öldürmeye hazır hale geleceklerini söylerdim. Galiba Le Bon da buna benzer bir şey söylemişti, şöyleydi: "Kışkırtılıp yönlendirilmiş bir kitlenin basiret derecesi, o topluluktaki en câhil ferdin seviyesine kadar düşer" veya aynı meâlde bir şey. Kıbrıs harekâtına asker sevkedilirken böyle bir galeyan hali yaşadık; Kıbrıs mitinglerinde de aynı şeyler defalarca prova edilmişti. Vaktiyle Balkan Savaşı'na da coşkulu, âdeta isterik bir kamuoyu desteği ile

atılmamış mıydık? İttihat ve Terakki harbi destekliyordu, işin tuhafı İ.T.'ye muhalefetle varlık bulan Hürriyet ve İtilâf Fırkası da harpten yanaydı. Darülfünûn ve Medreseli gençler sokaklarda sancaklarla dolaşıyor, politikacılar mitinglerde ateşli nutuklar atarak bir an evvel harbe girilmesini istiyorlardı. Devrin önemli gazetecilerinden Lütfi Fikri Bey şöyle yazmıştı o günlerde: "Biz çok memnunuz ki, dünyanın teveccühü bizim tarafımızda olduğu halde harbe giriyoruz, bundan dolayı 'İsterse şimdi harb olsun!' diye kemâl-i şevkle bağırmaya kendimizde hak görüyoruz."

Neticesi mâlum: Osmanlı ordusunun tarihinde yediği en büyük dayak ve yıkım Balkan Harbi'dir; harbin sosyal tesirleri ise hâlâ milli bünyede sızlar durur.

Çok şükür, buna benzer bir isteri hali yaşamıyoruz. "Haleb'i kurtaralım, iki günde Şam'a girelim" diye ortalığa düşen kimse yok. Hükûmetin Suriye'de muhalefeti destekleme politikasındaki bazı angajmanlarını vaktiyle eleştirmiş olmanın verdiği rahatlıkla şu hakkı da teslim ederim: Her şeye rağmen düşürülen uçak ve Akçakale'ye düşen top mermisi krizinde Türkiye'yi yönetenler, Suriye'ye asker sokmak hususunda hiç de istekli olmadıklarını gösterdiler. Bu isabetli tutumun devamını diliyorum; hatta günün birinde şu meşhur NATO şemsiyesi açılıp, bütün dünya kamuoyunun tasvibi alınmış olsa bile Türk ordusunun Suriye'ye girmesini doğru bulanlardan olmayacağım.

Ortadoğu'da savaşa bulaşmanın nasıl bir kâbus olduğu hakkında genel bir mutabakat var. Akl-ı selîm, çok şükür hâlâ yerinde. Barışsever intelijansiyamıza gösterdikleri yüksek duyarlılık için teşekkür ederiz fakat meseleyi "pasifizm" boyutlarına kadar götürmenin de lüzumu yoktur; serd ettikleri pasifist tutum kadar, bir ara temsil ettikleri meslek kuruluşlarının meslekî meselelerine eğilmeye fırsat bulurlarsa harika olur.

İp attım ucu kaldı

Üç-dört sene önce, Bayram Bilge Tokel'le sohbet ediyorduk.

Bayram'la sohbet tamlamasının iki kaçınılmaz uzantısı olur bizde: Saz ve çay. Elbette müzik, elbette türküler. Eksik olmasın zaman zaman çalıp söylemekten yorulduğunda, "İki de siz çalın biz dinleyek" diye tevâzu göstermeyi ihmâl etmez. Niye itiraf etmeyecekmişim, birkaç kere bu alçakgönüllülüğü ciddiye alıp aşka gelerek birşeyler çalıp çığırdığımız da vâkidir.

Ee, vaktiyle biz de gençtik be yav!

Sohbet faslında çok dikkatimi çeken bir hâtırasını nakletmişti: Rahmetli Neşet Ertaş ile Bayram Bilge Tokel, hem iki bölümlük belgeselin çekimi, hem de aziz kardeşimin güzel elleriyle kaleme aldığı "Neşet Ertaş Kitabı" için hazırlık yaparken beraber hayli zaman geçirip sohbetler etmişler. O sohbetlerden birinde Neşet Ertaş, Bayram'dan bir türkü isteğinde bulunmuş, demiş ki,

Oğlan kolunu sallama

-Bayram kardaş bana, ‘Oğlan kolunu sallama' türküsünü çalıp söyler misin?

“Niye kendisi çalıp söylemiyor?” diye sormazsınız herhalde; en ünlü müzisyenler bile ara sıra başkalarından sevdikleri eserleri dinlemek isterler.

Bayram, yılların sanatkârı ama bir ustanın karşısında çalıp söylemek kolay mı; neyse başlamış türküye. “Bir ara farkettim ki...” diyor, “Neredeyse ağlayacak derecede efkârlanmıştı.”

“E Bayram” dedik, “Öyleyse bize de çal; bakalım büyük ustayı bu kadar dertlendiren türkü ne imiş, biz de dinleyek, anlayak!”

Çaldı, dinledik...

Sonra, “Haa” dedik, sonra başımızı tasdik mânâsında sallayıp “Eveet” dedik. Hakikaten dertli havaydı; sözleriyle değil sadece. Türkünün atıfta bulunduğu, imâ ettiği dramatik hadiseler müzikle karışınca bazen çökertici, göçürücü tesirler yapıyor. Her türküde değil, bazılarında. Oğlan kolunu sallama, böyle bir türkü işte. Ankara türküsü; kaynak kişi Necmettin Palacı, derleyen rahmetli Nidâ Tüfekçi.

Klasik bir “İstedim alamadım” hikâyesini anlatıyor türkü. Kızla erkek karşılıklı konuşuyorlar. Kız diyor ki, “Oğlan kolun sallama / Nafile boş yere yalvarma/ Beybabam beni sana virmeyor/ Nafile benim için ağlama”. Oğlan durumdan habersiz olmalı, “İsteyenin bir yüzü kara” yaklaşımıyla kıza tâlip oluyor: “Bahçelerde gök çınar / Boyu boyuma uyar/ İkimiz de bir boyda/ Ayırmaya kim kıyar” lâkin vaziyet bildiği gibi değil; kız, acı hakikati son dörtlükte şöyle âşikâr ediyor: “ İlimonum kalburda/ Bu gece de kal burda/ Bana dünür yollama / Benim göynüm nalburda”

Bu gibi hallerde ne yapılır; âşık oğlan susar ve bağrına taş basar; çünkü kız açık açık, “Bana dünür yollama” diyor, ısrar etmek delikanlılığa yakışmaz. Böyle içinden çıkılmaz bir durumda türkü yakmaktan başka çare kalmamış gibidir.

Kız türküleri-erkek türküleri

Kızla oğlanın karşılıklı türkü söylemesi deyince aklıma her geldiğinde beni hâlâ güldüren bir hadiseyi hatırladım. Bizim TRT'ciler eksik olmasın, bazen böyle ayrıntılara dikkat etmezlerdi. Bakarsınız pala bıyıklı, esmer bir babayiğit solist, gür sesiyle türkü okuyor:

“Ben varmam inekliye/ Yoğurdu sinekliye/ Allah nasip eylesin/ Omuzu tüfekliye!”

Veya hanım hanımcık, çıtı-pıtı bir sanatçı bir kadın sanatçı şöyle icra-yı sanat etmekte:

“Gülüm seni alır dağa kaçarım/ Yüce dağ başına çadır açarım/ Kahve bulamazsam kenger içerim/ Nasıl olsa gülüm beslerim seni”

Son zamanlarda pek olmuyor ama bir zamanlar türkünün mahrecine, edâsına, tavrına, tabiatına bakmadan okumaya kalkışıp komik hallere düşenler de olurdu.

Doğru türküyü dinlemek; türküyü doğru dinlemek

Şimdi bu durumda okuyucu olarak muhtemelen yapacağınız ilk şey, "Neymiş şu türkü, doğrusu pek merak ettim" diye internetin bir müzik sitesinden türküyü bulup dinlemek olabilir; eğer böyle bir niyetiniz varsa, türkünün muhtelif kayıtları arasında sadece Bayram Bilge Tokel'in seslendirdiğini dinlemenizi tavsiye ederim ama merakınıza yenilir, öteki kayıtlara kulak verirseniz tam olarak ne demek istediğimi anlayabileceksiniz. Şöyle oluyor: Türkünün müziği ve sözleri aynı kaldığı halde icrâ şekli, özellikle usûlü (yani ritmi) üzerinde değişiklik yapıldığında türkünün anlamı yerinden uğruyor, başka yerlere doğru kayıyor. Oğlan kolunu sallama türküsü, ihtivâ ettiği o yoğun hüzne rağmen küçük bir edâ ve ritim değişikliği ile bir anda şıkır şıkır bir oyun havası haline gelebiliyor.

Ritim ve edâ meselesi, halk musikimizin önemli ârızalarından biridir. Vaktiyle TRT'nin o meşhur "Yurttan Sesler Korosu"nun edâ tercihi ve icrâ şekli, müzikle uğraşanların, "Yörük" diye tabir ettiği hızlı ritim üzerine kuruluydu; bu yüzden çok iyi bildiğimi sandığım nice türküyü, sonraki yıllarda daha esaslı icrâlarını dinleyince tanıyamaz olmuş, "Yahu bu türkü bu kadar güzeldi de niçin farkedemedimdi?" diye hayretler içinde kalmıştım.

Ankara'nın bağları değil, "ip attım ucu kaldı"

Bu konuya dair bir misâl daha göstereceğim. Son zamanlarda düğünlerde, "Ankara'nın bağları" adıyla takdim edilen şıkır şıkır bir oyun havası seslendiriliyor. Türküyü biliyorum bilmesine, bana birşeyler hatırlatıyor ama doğrusu böyle pavyon edasına büründürülüp tanınmaz bir kılığa sokulduğunu nice sonra farkettim. Geçenlerde Bayram Bilge kardeşim, ustası rahmetli Neşet Ertaş'a yaptığı son televizyon programını yeniden yayınlayınca türkünün esas hâlini tanıyabildim. Türkü muhteşem, türkü olağanüstü lirik, dört başı ma'mur bir eser. İnternet sitelerinde "Ankara'nın bağları" diye soruşturunca, son zamanlarda Ankara tarzı diye ünlenen, o müstekrah pavyon müziği çerçevesinde düzenlenmiş varyantlarıyla karşılaşıyorsunuz ister istemez.

Eliniz ayağınız soğuyor, kaskatı kesiliyorsunuz.

Türkülere fena davrananlardan, kötüye kullananlardan, çirkin tarzda icrâ edenlerden hesap soracak bir merci yok; bu noktada teselli bulabileceğimiz yegâne husus, "İyi mal yerde kalmaz", "Altın yere düşmekle sâkıt olmaz kadr ü kıymetten" denildiği üzere iyinin nihai tahlilde kötüye galebe edeceğidir. Kötünün sürümü hızlı, şöhreti âniden oluyor ama zamana dayanamıyor, epriyip gidiveriyor; neyse ki öyle oluyor.

Demek ki kaderi böyleymiş türkücağızın; asıl adı, “İp attım ucu kaldı”, Bartın'dan derlenmiş bir varyantı da var ama orta Anadolu havalisinde bilinen şeklinden epeyce farklı. Türkünün hasını bulup dostlarıyla bölüşmekten haz duyan bir başka türkü arkadaşım, yazar dostum Ömer Erdem de aynı kanaatte; türkü asıl kıvamını orta Anadolu bozkırında bulmuş. Türküyü aslına yakın hâliyle dinlemek isteyenler yine Bayram Bilge Tokel'i, Seyit Çevik'i, bir de Tufan Altaş'ı tercih etmek zorundalar.

İyi icrâ, doğru icrâ önemli. Halk musikimiz son 30-40 sene içinde büyük kalite kazandı, akademik himmet gördü; çok iyi saz sanatçıları, icrâcılar, müzikologlar yetişti ve yetişmekte; Darısı klasik musikimizin başına diyeceğim ama içim acıyor.

Belki günün birinde “TRT Nağme Radyosu” başlığı altında bu hicrânın tafsilatını da dillendiririz.

Başbakan bunu hak etmemişti

Bugünlerde kim Önder Aytaç’ın yerinde olmak ister? Muhtemelen coşkun tabiatının verdiği heyecanla Twitter hesabı üzerinden Başbakan’a yönelttiği hiç de hoş olmayan eleştiriler yüzünden işinden oldu Önder Aytaç; öğretim üyesi olarak görev yaptığı Polis Akademisi’nden apar-topar uzaklaştırıldı.

O kelimelerin savunulacak, tevil edilecek tarafı yok. Çok üzüldüm, samimi olarak üzüldüm çünkü dostluk ve arkadaşlık üslûbu ile yazı tarzı birbirinden ayrı iki ayrı dünya gibi farklı duruyor. Güler yüzlü, saygılı, efendi tabiatlı bir insanın yazı hayatında bu derece sertleşebildiğini farketmek çok şaşırtıcı. Böyle zor zamanlarda bigânelerin cevrine tahammül etmek belki mümkün ama dostun attığı fiske ona daha ağır gelecek, bu açık.

“Parmaklarım klavye tuşlarına iri geldi, sehven oldu” bahânesinin sadece bir anlamı var: Kendisinin de yaptığı şeyden aslında memnun olmadığı sonucunu çıkarıyorum buradan. Bir nevi pişmanlık belki de. Pişmân olmak, neticeyi değiştirmeyecek olsa bile hatâda ısrardan iyidir. Önder Aytaç’la selâm ve arkadaşlık hukukum var fakat yine de onu eleştireceğim ve az önce belirttiğim gibi muhtemelen bu tarz sitemler, Aytaç’a muhalefet ettiği çevrelerin bodoslamalarından daha can acıtıcı gelecektir. Keşke Başbakan’a muhalefeti, her hâl ü kârda savunulabilir, nâzik bir çerçevede kalabilseydi; keşke eleştirenle eleştireni, günün birinde karşılaştıklarında yine selamlaşacak, en azından hal-hatır soracak derece bir insânî mesafe aralığının muhafazasına dikkat gösterilmiş olsaydı.

Şahıs olarak Başbakan’ın, hükmî şahsiyet olarak hükûmetin şüphesiz tenkid edilmesi gereken yönleri var; Türkiye gibi bütün dengeleri itibarıyla bıçağın sırtında yaşayan bir ülkede hükûmet etmek, elbette bazen yanlış yapmayı da kaçınılmazlaştırır. Tenkid gerektiren yerde görmezden gelmek meslekî ahlâk zaafıdır; tenkidde kantarın topuzunu kırmak da aynı

derecede vahim; bu iki sevimsiz nokta arasında itidal lâzım. Hayır, Başbakan'ı eleştirmenin de üslûp sınırları var; bu kadarını haketmiyor doğrusu.

Önder Aytaç'ın resmen hakaret şeklinde yorumlanabilecek sözlerini ve tabiatından gelen aşırı heyecanını hoş görmek mümkün değil. Hükümete yönelttiği bütün tenkidlerin bütün meâli, daha nezih, daha serinkanlı bir üslûp ile ifade edilebilirdi ve şüphesiz bu edâ daha yapıcı olurdu. Tenkid edilmek kimsenin hoşuna gitmez ama işin içinde samimiyet ve nezâhet görülürse hayra bais olabilir. Galeyan içinde sarfedilmiş galiz sözler, tenkidin özünü nihai tahlilde buharlaştırıyor, anlamsız hale getiriyor.

Yeri gelmişken sosyal medya denilen yayın platformuna da değinmek isterim. Düşüncelerini paylaşmakta sıkıntı çekmeyen basın-yayın dünyası mensuplarının ayrıca Twitter benzeri medyalarda anlık fikir beyan etme ihtiyâcını tâ başından beri anlayabilmiş değilim. Günün her saatinde ve her yerde bir insanın duygu ve düşüncelerini ânında başkalarına duyurabilme imkânı, kağıt üstünde pek parlak bir fikir gibi görünüyor ama böyle tahripkâr yan tesirleri de var. İletişimde hangi yenilikle karşılaştı isek önce kötü fonksiyonuna tâlip oluyoruz, dengeler sonradan geliyor ama zararı pahasına.

Evet, bugünlerde kimse Önder Aytaç'ın yerinde olmak istemez; dostlardan gelen sitemi taşımak ağırdır, etrafındakilerin aniden seyrelmeye başladığını hissetmek acıdır, "Keşke daha sâkin davransaydım, galiba haksızlık ettim" düşüncesiyle yaşamak da kolay değil; üstelik bu gibi sıkıntılı zamanlarda kraldan çok kralcı geçinenlerin, "Evine ekmek bile götüremesin" gayzıyla linçe katıldıklarını görmek çok daha zor olsa gerektir.

Başkalarını bilmem; benim kendi adıma bu hadiseden çıkardığım ders şu oldu: Çok ağır bir tenkid bile olsa, bir fikri ifade etmenin üslûp bakımından çok sayıda seçeneği var. Heyecana ve öfkeye yenik düşüp işi hakarete vardırmak tenkidi köreltiyor, hakarete uğrayanı ise mağdur mevkiine getiriyor ve kimse hata yapmak riskinden azâde değil. Keşke şu sevimsiz hadise hiç yaşanmasaydı. Baştaki sorunun cevabı belli: Kimse!

Basın ahlâkında yeni gelişmeler!

Geçenlerde, daha önce birkaç kere daha başıma gelen enteresan bir hadise yaşadım. Şöyle oldu: Zaman gazetesinde yayımlanan bir yazımı, Ulusalcı çizgide yayın yapan haber siteleri kışkırtıcı başlıklarla anons ederek okurlarını haberdar ettiler. Yazı, "Şehid olursun inşallah!" başlığını taşıyordu ve laikçi bir gazetenin yaptığı habere eleştiri mahiyetindeydi. Bir şehid ailesini ziyaret eden İçişleri Bakanı'nın, şehitliğin herkese nasib olmayacağı sadedinde teselli verici sözlerini, "Öyle bir şey söyledi ki" başlığıyla okuyucularına şikâyet yollu aktaran gazetenin tavrına dikkat çekiyor ve nihai tahlilde Bakanın, Türk toplumunun ortak değerini seslendirdiğini ileri sürüyordu.

Ulusalcı sitelerin, gazetemden ve benden izin almadan iktibas ettiği veya link gösterdiği yazı, birkaç gün süren bir linç fırtınasına dönüştü. Bu sitelerin okuyucuları sinir bozacak sayıda ve galizlikte hakaret ve küfür mailleri gönderdiler. Biraz daha sâkin olanları haklı olarak hep gariban ailelerinin çocuklarının şehid olduğunu, üst sınıf çocuklarına bir şey olmadığını söylüyordu; büyük çoğunluğu ise şehid olmak bu kadar güzel bir şeyse tüfeği omuzlayıp dağlara çıkmamı tavsiye ediyordu. En güzeli, "Sen de ölürsün inşallah" makamında savrulduğu anlaşılan "Sen de şehid olursun inşallah" bedduası idi. Beddua niyetine savrulmuştu ama en güzel hayır dua makamında kabul edip "Amin" dedim; öpüp başıma koydum.

İşin ilginç tarafı, yazımı izinsiz kopyalayan sitenin, internet basınında pek itibarlı, meslek ahlâkına pek itaatkâr olduğu ileri sürülen bir yayın kuruluşu olmasıydı. Önce editörüne mektup yazarak bana gönderilen küfür ve hakaretleri kendilerine havale etmeyi düşündüm ama sitenin künyesinde "info"lu uzantıdan başka bir yazışma adresi yoktu; vazgeçtim çünkü aynı şeyi yapan onlarca sitenin hepsine yetişmem mümkün değildi.

İnternet haber sitelerinden onlarcası, haber ve yorum üreten ciddi, belirli gazetelerin linklerini kaynak gösterip, başına merak uyandırıcı ve kışkırtıcı bir anons ekleyerek sayfa dolduruyorlar; bir nevi haber hırsızlığı. İşte bugünlerde 20 basın kuruluşu bir araya gelip bu çirkinliğin son bulmasını dile getiren bir bildiri yayımladılar; buna mukabil kopyacı yayın organları, akıl almaz derecede sudan gerekçelerle uygulamaya karşı çıktılar ve emek hırsızlığına devam ettiler.

Devam ediyorlar çünkü dijital yayıncılığın hukuku Türkiye'de henüz emekleme devresinde; kısa zamanda fiilen neticeye ulaşmak mümkün değil; çok emek ve para harcamak gerekiyor.

Haberleşme hukukunu ilgilendiren bir başka gelişme ise, AK Parti Kongresi'ne bazı gazetecilerin alınmaması üzerine kopan tartışmaydı. Başbakan ve parti sözcüleri bu uygulamayı savundular ve kongreye "davet" edilmeyen gazetelerin, haber ölçüsünü aşarak hakaretâmiz yayın yaptığını söylediler; buna mukabil, bazı gazetelerin davet edilmemesi, yeni bir akreditasyon olarak değerlendirildi. Şüphesiz şık bir davranış değildi ama Türkiye'de basın hürriyeti sınırlarının nerelere kadar esnetilerek zorlandığı, hatta düpedüz kötüye kullanıldığını gösteren çok sayıda vahim örneğin içinde yaşıyoruz.

Bunun en basit ve çarpıcı misali, ordunun yakın zamanlara kadar, içinde Aksiyon dergisinin de bulunduğu bir grup gazete, televizyona gösterilen bâriz dışlayıcı tavırdı. Akreditasyon yasağının uygulandığı günlerde, bugün kongreye davet edilmedikleri için sızlanan meslektaşlarımız ve -burası çok önemlidir- bütün işleri basın dünyasının haklarını savunmaktan ibaret basın kuruluşları yasaktan yana tavır almışlardı; ordunun koyduğu dışlayıcı yasak, kendilerini kapsamadığı sürece bu haksız uygulamadan şikâyet ettiklerine dair bir tepki göstermediler; hâlbuki basın hürriyetlerinden yana dayanışmacı bir tavır göstererek,

"Meslektaşlarımızın dışlandığı bir faaliyeti biz de izlemeyiz" diyebilmiş olsalar, ülkenin demokratikleşmesine büyük katkı yapmış olacaklardı.

28 Şubat darbesinin Meclis komisyonlarında soruşturulduğu şu günlerde, Türkiye'nin normalleşmesi yönünde sembolik de olsa önemli adımlar atılıyor; 28 Şubat'ta estirilen kanaat terörünün en önemli ayaklarından biri, sayfalarını ordu bülteni gibi tanzim etmekten çekinmeyen basın kuruluşlarıydı. Bugün o basın kuruluşlarının haklarını savunuyor olmaktan memnunluk duyuyoruz ama bir küçük kural hatırlatması ile: Haklar, karşı tarafa saygı ölçüsü içinde kullanıldığında savunulmayı hak ederler. Hakareti, nefret edebiyatını ve aşağılamayı meslek edinenler de bir şekilde rakiplerine saygı duymayı öğrenecekler.

Okul yahu okul!

Aferin o yiğit devrimci halk gerillalarına! Böyle üç-beş eylem daha koysalar hani, Kürdistan İşçi Partisi'nin iktidara gelmesi işten bile değildir!

Diyarbakır ve Şırnak'ta 9 okula (Askeri okul muydu acaba?) eşzamanlı olarak molotof kokteyli ve el yapımı bombalarla saldırmışlar; toplamda 3 öğrenci, 2 öğretmen yaralı. Sabah saatlerinde, tam da Kürdistan İşçi Partisi'nin devrimci eylem tarzının şânını yücelten bir kararlılıkla yüzlerini maskeyle gizleyerek okul bahçesine girip tâ öğretmenler odasına kadar ilerlemekten çekinmeyen halk savaşçıları, molotof kokteyli ile yangın çıkarmaya çalıştıktan sonra bir başka okulda teneffüs saatinde ses bombaları ile düşman mevzilerine (!) saldırarak parti tarihindeki şerefli yerlerini almış bulunuyorlar.

Veliler telâşla okullara koşup çocuklarını evlerine götürmüşler. Devrimci güçler, eylemi taçlandırmak için olsa gerek İdil'de yol üstünde lastik yakıp ulaşımı engellemişler. Eczaneler ve fırınlar haricinde esnaf kepenk kapatmış.

Diyarbakır'ın yeni Emniyet Müdürü, bu gelişmeler üzerine, "Şu çocukları bu kadar terörist haline getirenlerden nefret ediyoruz, ağladığım konu da bu zaten" şeklinde konuşmuş. Liberal olsam, Emniyet müdürünün bu sözü üzerine derdim ki, "E, güvenlikçi politikaların sonu budur zaten!" Demiyorum ama şu gerçeğin artık iyice netleştiğini belirtmeden geçemeyeceğim: Bölge halkına bahşedilen demokratik haklar, yeni yatırımlar, gündelik hayatta iyileştirmeler, hatta bütün bütçe imkânlarının Güneydoğu'ya yatırım diye tahsis edilmesi okul basıp molotof atan yüzü maskeli gerilla adaylarına akıl öğretenlere kâfi gelmez, gelmiyor. Liberaller uyanın biraz.

Bu nasıl bir nefret, bu nasıl bir eylem mantığı; terörizmin Guinness rekorlar kitabına kafadan girer bu yiğitlikler!

Okul yahu, düpedüz okul; galiba çoğunluğu da ilköğretim okuludur; saldırdıkları çocuklar da ya komşuları, ya akrabaları. Zaten bir süreden beri okullara kafayı takmış bulunuyorlardı;

çocukları çıkarıp dershaneyi ateşe verdiler iki kere; üstelik aynı yerde. Gazetelerde yanmış ders sıralarının görüntüleri... Dâvâ şu; öğretmenler güvenliği gerekçe göstererek tayin isteyecekler, bölgede eğitim-öğretim aksayacak, kahraman gerillaların sevimlilik şampiyonu liderleri de, "TC buralarda alan hakimiyetini kaybetmiştir" diye kasılacaklar. Söz haklarını çoktandır, kırsalda tesadüfen karşılaşıp da sarım-gülüm oluverdikleri "parti sempatizanı genç devrimci arkadaşlara" kaptıran BDP sözcüleri yine dayılaşıp zeytinyağı gibi üste çıkacaklar vesaire vesaire...

Okul be okul! I. Dünya Harbi'nde mektep ve hastane binaları bombardımandan mâsun kalsın diye sarıya boyatılırdı harp hukukuna göre. Pilot sarı rengi görünce, "Haa, burası mekteptir, hastanedir, buraya zarar vermeyim" desinler diye... Karakol, kışla anladık; şantiye makina parkı onu da anladık, geçenlerde bir polis memuru hastanede ensesinden vurulup öldürülmüştü, şimdi sıra okullara mı geldi?

Okul deyince bakın aklıma ne geldi? "Vurun Kahpeye" romanında Halide hanım hadiseyi şöyle kurgulamıştı: İlerici Aliye öğretmen İstanbul'dan her nasılsa işgal altındaki Anadolu'da bir köy öğretmenliğine razı olur ve çocukların milli hislerini coşturmaya başlar lakin karşı cephede alçak Damat Ferit hükümetine gönülden bağlı gericiler vardır. Başta Hoca Fettah Efendi, süpürge sakalı, çakma sarığı ve müstekreh tipi ile, "Naamahreem, yüzü gözü açıık, bunları parçalamalı" deyu Aliye öğretmenin dedikodusunu yapmakta, civardaki Kuva-yı Milliye birliklerini ise bunlar elimizden toprağımızı alacaklar diye yermektedir. Uzatmayalım, finalde Hoca Fettah Efendi Yunanlılarla işbirliği yaparak köyü işgal ettirir, Aliye öğretmenin adını "Kahpe"ye çıkarır vesaire.

Öyle makbul ve ayakları yere basan bir sosyal gerçeklikle mâluldür ki bu filmimiz, üç ayrı versiyonu mevcuttur. Bütün din adamlarının işbirlikçi, ebleh, ırz düşmanı, eğitim düşmanı ve alçak, bütün öğretmenlerin ve zabitlerin ise iyi insanlar olduğu kalıbını bu film popüler kültürümüze armağan etmiştir. Ne alâkâ? Şu: Rahmetli Halide Onbaşı haklı değil miymiş meğerse? Mâsum çocukların okullarını yakmak için galiba biraz işbirlikçi, çokça da alçak olmak gerekiyor galiba!

Doğru mu Samet?

Bakın şimdi ben size bu Suriye meselesinin aslını anlatacağım, herkes duysun bilsin, dinlesin.

Şimdi ben başından beri ne dedim? İçtiğimiz su ayrı gitmezken, neredeyse arada hududu kaldırıp nüfus kâğıdıyla lesepase yapacak noktaya gidiyorken birdenbire Suriye ile gerilim çıkınca dedim ki, "N'ooluyor arkadaş, bizi bu havuza kim itekledi?" dedim mi, demedim mi? Dedim. Yav bu arada Samet geldi mi Samet; hah gel bakayım çocuğum yanıma. Samet burda bütün tercümeleri yapan çocuk, Arapçası da fevkalhad iyidir; bu çocuk doğruyu yanlışı söyleyecek, doğru mu Samet? Doğru! Şurda burda yalan yanlış şeyler yazılıp çiziliyor. Ben

okumuyorum da söylenenleri söylüyorum; öyle mi? Öyle! Güyâ demiş ki Esed, "Tamam ağabey, demokrasiye geçeceğiz, seçim de yapacağız ama biraz sabır". Sabır da nereye kadar? Saat dörtte seçim yapacağım diyor, 04.15 olmuş hâlâ sandık ortada yok. Sonradan lütfen teşrif ediyor. Hâlâ elinde bir şey, nedir o, hah; tivit atıyormuş meğer Rusya'ya, İran'a. Hariciyemiz kocaman bir kurumdur, bütün şahısların kurumların da şeysindedir. Bekletemezsin tamam mı; reform yapacağım dedin mi, demedin mi? Dedi mi Samet, doğru söyle bak, dedi mi demedi mi? Dedi, sesli söyle, arkadakiler duymuyor ama bak! Sonra bir baktık; aa Esed kendi yurttaşlarına tankla topla, uçakla saldırıya geçiyor. Ben görmedim, duydum ama, bunun babası da böyleymiş diyorlar, doğru mu Samet? Yaa gördünüz mü? Derken bi baktık, bunlar koca keşif uçağımızı düşürdüler. Ne yaptı hükümet; ağırdan aldı. Ardından Akçakale'ye top mermisi atıldı güyâ kazâen; derken yol oldu, bir daha bir daha, sonra bizimkiler kontrollü bir bombardıman yaptılar misilleme olaraktan. Yahu, yüreğimiz ağzımıza geldi harbe giriyoruz diye, ortada düzgün bir gerekçe yok; bolca hır-gür var. Tezkere-mezkere derken bir baktık hoop Suriye yolcu uçağını Esenboğa'ya indirmiş bizimkiler. Yahu arkadaş kâbus filmi gibi; doğru mu Samet? Haa... Şimdi diyorlar ki, uçak daha havadayken bizimkiler, Türkiye üzerinden uçmayın, başka rotadan gidin demişler. Pilot da aldırış etmemiş. Ben pilot olsam, uçağımda da harp malzemesi olsa biraz fazla benzin yakar, yolu uzatırdım. Ayrıca Suriye, Rusya ile askerî müttefik. Rusya istese askerî teyyare ile istediği silahı gönderir mi; cevap versene Samet, öyle mi? Hah. Gönderir, niçin bu kadar önemli bir yükü sivil tarifeli uçakla gönderiyorsun arkadaş? Yakalansın diye mi? Şimdi Samet'e soruyorum. Rus askerî uçakları bizim havasahası üzerinden Suriye'ye sefer yapıyor mu? Yapabilirmiş diyorlar. Peki bu uçakları denetleme yetkimiz var mı? Yok. Kaldı ki deniz yolu diye bir şey var; bir hafta geç olur, mis gibi boğazlardan şilebi geçirirsin Montrö Sözleşmesine göre, doğru mu Samet, anlat anlat çekinme, yüksek sesle söyle duysun herkes... Haa istihbaratı nereden geldi bu operasyonun soruyorum şimdi Samet'e? Kaynak millî midir, karışık mıdır? Samet ne bileyim ben diyor, haklı çocuk, bilemez. Başbakan biliyor ama haklı olarak "Söylenmez" diyor. Tamam söyleme fakat burada büyük bir kurum tehdit altında. İnsanlar nereye gittiklerini bilmek istiyorlar. Her gün ekran başında, yürekler ağızda ne olacak diye bekliyor insancıklar, acaba bugün başımıza nasıl bir iş gelecek diye. Diyorlar ki Suriye antidemokratik, Esed de zalim, onun için Arap Baharı burda da çiçek açsın diye angajman değiştirdik. İyi de güzel abim, İsrail'i de dahil, Ortadoğu'da şöyle eli yüzü düzgün bir demokratik rejim göstersene bana. Niçin sultanlıklara, şeyhliklere, emirliklere demokrasi dikte etmiyoruz da ille de Suriye diyoruz; haksız mıyım Samet? Haksızsam haksızsın de hemen kovayım seni o'ssaat. Samet de Memet de bu kurumdan daha büyük değildir çünkü; kurumun çıkarları sözkonusu olduğunda gözümü kırpmam, babamı tanımam; gazetecisiniz, doğruları yazın, şunlara söyle doğruları yazsınlar Samet. Şahidim bu çocuktur, bunun da namusu şerefi varsa anlatsın birer birer. Aslında bu söylediklerim bir şey değil; haftaya basın toplantısı yapıp anlatacağım her şeyi, yer yerinden oynayacak. Derinlik mi sığlık mı göreceksiniz o zaman! Güzel konuştum mu

Samet, sesli tasdik et; emme-basma tulumba gibi başını sallayıp kaşını gözünü oynatma, herkes duysun, kamuoyu da duysun.

Benim teyzem de seviyor böyle aktif dış politikayı ama huzur kalmadı burada arkadaş, yalanım varsa yalan de Samet!

Astsubay

Lisenin son sınıfında gördüğümüz dersin tam adı Milli Güvenlik miydi; emin değilim; biz talebe diliyle ona "Askerlik" derdik.

Sınıflar arasında "Bizim askerlik hocası neşeli bir adam; dersleri çok gırgır geçiyor..., aa bizimki nefes aldırmıyor, gıcık, tam askeri disiplin uyguluyor" yollu "Komutan" karşılaştırması yapardık. Bizimki, işini ciddiye alan bir subay olmalıydı ki, Askerlik derslerimiz eğlenceli geçmezdi pek. İmtihanlarda hep yüksek not alırdık o başka.

Bir gün bize rütbeler konusunu işledi komutanımız. Kitapta zaten resimleri vardı. Üç ayrı sınıf için "Er"den başlayıp "Or"a kadar yükselen rütbelerin yaka, kep, omuz ve kol işaretlerini öğrenmek kolay değildi. Nitekim bu dersi yarım-yamalak geçirmiş olmanın bedelini yedeksubay okulunun ilk günlerinde, hayli mahcub olarak ödemek zorunda kalmıştım.

Anlatayım mı? Peki anlatayım!

ASKERLİK HAYATI, ŞOKLA BAŞLAR

Askerliğin ilk günü kültür şokudur; berber sırasına girip, özene bezene uzattığınız zülüflü saçlarınıza, burma bıyıklarınıza iki dakika içinde veda edersiniz ve yapabileceğiniz hiçbir şey yoktur. Aynadaki surat başka birine aittir. Ardından haki renkli torba içinde verilen "Melbusât"ı giymeniz için onbeş dakika süre verilir ve sıkı sıkı tembihler edilir: "Dışardan getirdiğiniz hiçbir çamaşırı giymeyeceksiniz, sadece size verilenleri giyeceksiniz. İtaatsizlik eden cezalandırılır, ona göre!"

İnsanlar giyim-kuşamlarında biraz şahsîlik payı ayırırlar kendilerine; renktir, aksesuardır, markadır, modeldir. Askerliğin ilk günü TSK markasından başka ürün kullanmanız yasaklanırken aslında kendiniz gibi olmaktan vazgeçmeniz bekleniyor ve bu ilk günde çok sert bir tesir yapıyor. Fabrikasyon malı gibi birbirine çok benzeyen bir yığın şaşkın ve ürkek genç. Kabak gibi kafaları, ayaklarını vuran botları ve bir torba gibi üstlerinden dökülen hâki üniformayla kabuğundan yeni çıkmış civcivleri andırırlar.

BAK KARDEŞİM, BEN SENİN KOMUTANIN FİLAN DEĞİLİM; ONA GÖRE!

Daha ikinci gün, bota, cekete, hele hele herkesin kafasında ayrıca bir gülünçlük âbidesi gibi duran hâki kepe alışamadan mutfak nöbetinde buluverdim kendimi. Mutfağın yerini

bulduktan sonra karşıma çıkan bir hâki elbiseliye ne yapacağımı sordum, "Mutfakta nöbet tutacaksın; sizler için pişen yemeğin malzemelerini, temizliğini, pişirme ortamını gözetleyeceksin!" dedi. "Peki komutanım" dedim ve benden yaşlı duran bu "komutanım"ın peşinden yürüyerek mutfağın derinliklerine girdim. Adam bana, "İşte bu etlerin saklandığı soğuk hava deposu, işte bu tencereler, burası sebzelerin yıkandığı yer, vesaire" diye mihmandarlık ediyor. Ben ise hitapta kusur etmemek için, "Anladım komutanım" deyip duruyorum. Bir ara beni tenha bir yere çekti,

-Bak kardeşim, dedi. "Ben senin komutanım değilim; ben astsubayım. Sen ise yedeksubay adayı öğrencisin. Aramızda ast-üst ilişkisi yok. Bana komutanım deyip durma. Duyan olur, ayıp kaçar".

Sen misin Askerlik dersinde rütbeleri öğrenmeyip dalga geçen? Mahcub oldum, özür diledim, "Özür dilemene de gerek yok" dedi. "Acemisin, öğreneceksin!"

Astsubay diye bir meslek olduğunu biliyordum elbette, ama meselâ generalden farkını bilmiyordum; evet, subay sınıfından ayrı bir askerî hizmet çeşidi ama kışla ortamı içinde ast-üst hiyerarşisini öğrenmeye hiç vaktim olmamıştı.

Aynı günün öğle saatlerinde yaşadığım bir başka hadise bana astsubaylarla generaller arasındaki farkı da öğretti. Şöyle oldu:

ÇAYLAR DEMLİ DEĞİL KOMUTANIM, ÜSTELİK ILIK

Yemekler pişti, sonra bir görevli güzel, geniş ve temiz bir tepsi üzerine beyaz kolalı örtü serdikten sonra kazandaki yemeklerin en güzel yerlerinden itina ile porselen tabaklara servis yaptı, tepsinin üzerine geçirilen cam fanusla birlikte bir jipe bindik. Mutfak astsubayı da yanıbaşımda. Dedi ki, "Bu bir âdettir; her gün kışla komutanına pişen yemekleri nümûnelik götürür, tattırırız. Sana bir şey söylerse pısırık davranma, yüksek sesle konuş, askerlikte yüksek sesle konuşmak lazımdır!"

Peki! Okul komutanının makam odasına geçtik. Selam verdik. Öldüyse Allah rahmet etsin, sınıfından mümtâzen generalliğe terfi edecek kadar iyi topçu zâbiti olduğunu sonradan öğrendiğim okul komutanı Tuğgeneral Zeki Küzecioğlu ayağa kalktı. Fanusu kaldırdı, etin, hoşafın, pilavın tadına baktı. Beğendi, sonra bana döndü.

-Yemekler nasıl bir şikâyetiniz var mı çocuğum, dedi.

Zaten kekemelik başa bela, konuşma yapmaya hiç hazırlıklı değilim; üstelik yemekler hakkında bir fikrim de yok, daha üçüncü günündeyim askerliğin. Bir ara sabah kahvaltısında içtiğimiz çayın duruluğu ve ılıklığı aklıma geldi, bütün cesaretimi toplayıp yüksek sesle haykırdım,

-Yemekler güzel fakat sabah çaylarını içemiyoruz efendim, biraz demli, biraz da sıcak olsa ne güzel olacak!

Yan tarafta, komutanın görmediği bir açıda astsubay kaşıyla gözüyle bana “Yapma, delirdin mi oğlum sen” makamında işaretler yapıyor ama gülle namludan çıktı, hedef noktasını çoktan buldu bile.

-Nee, çayları beğenmiyor musunuz? Ne demek bu? Ben her sabah içiyorum sizin çaydan, fevkalâde güzel çay. Hieyyt!

Sonunda “Hieyyt” dememiştir elbette ama o meâlde bir şey. Bir araba söz dayağı yedikten sonra huzurdan çıktık, yolda astsubay arkadaş, “Hiç komutana öyle söylenir mi, ne yaptın vesaire” yollu tazirlerde bulunuyor ama iş işten geçti bir kere.

Hayır, çaylar düzelmedi tabii. Yarım saat içinde 700 kişiye çay vermenin başka yolu yoktu ki! Çayı iri bez torbalara koyup buharlı çay tencerelerinin içine sallandırıyorlardı. Ne çıkarsa bahtına! Ama hep söylerim, yemeklerimiz hakikaten nefisti. Polatlı’dan ayrılırken şu hakkı teslim ettim:

Burada yediğimiz yemeklerin çoğunu evimizde değil yemek, görmemiştik bile!

DÜNYA ASTSUBAYLAR GÜNÜ KUTLU OLSUN

Astsubay sınıfıyla ilk temasım böyle oldu; sonra kışla hayatı içinde –her ne kadar asteğmenler astsubaylara göre üst rütbe sayılsa da bir ağabey-kardeş yakınlığı içinde sayılı günlerimizi geçirdik. Onlar ordunun teknik hizmetlerini üstlenmiş bir sınıftı; buna rağmen muharip sıfatıyla takım komutanlığı da yapıyorlardı. Subaylarla aynı ortamda çalışıyor ama farklı orduevlerinde, farklı lojmanlarda kalıyor, farklı maaş alıyorlardı. Ne zaman lâf açılsa durumlarından şikâyetlenirler, subaylar da bizlere astsubaylarla fazla içli-dişli olmamamızı tembih ederlerdi ama onbeş dakika sonra voleybol sahasında takımlar kurulurken subay-astsubay farkı kalmazdı ortalıkta.

Diyeceksiniz ki bu astsubay mevzuu nereden çıktı?

Efendim, önümüzdeki 17 Ekim Çarşamba, “Dünya Astsubaylar Günü” imiş. Vesile oldu. Küçük eniştem de astsubaylara has terfi sistemi içinde “Kıdemli Kademeli Başçavuş” emeklisidir. Yeri gelmişken beraber çalıştığım Rıza ve İlhan başçavuşlarımı da hayırla yâd etmek isterim. Ümid ederim ki bu gün vesilesiyle astsubay kardeşlerimin meseleleri daha derli toplu bir tarzda gündeme gelir; ilgililerin dikkati çekilmiş olur.

Dünya Astsubaylar Günü kutlu olsun.

İstemem, eksik olsun!

Cumartesi sabah gazeteyi aldım elime; manşet üstünde, altın harflerle, “Ağaoğlu’nun hayali gerçek oldu” diye bir başlık. Ayrıntı adresi orta sayfa.

Orta sayfayı açıyorum: Yine altından kocaman harflerle “İşte bu!” yazıyor. “Aa” diyorum, “Hayâli bu muymuş?” İrili ufaklı on civarında devâsâ blok. Vakit gurup saatleri, arkaplanda tatlı bir gece mavisi ve mahallenin bütün ışıkları yanıyor. Ayrıntılara girmiyorum, görmüş olmalısınız.

Benzeri onlarca proje, ya kâğıt üstünde veya inşaat haliyle müşteri bekliyor; yeni bir hayat tarzının yeni meskenleri geliyor böylece. Gazetelerin hafta sonu ekleri bu gibi projelerin reklamlarıyla yıkılıyor âdeta. Mesele kısaca şudur: Ağaoğlu’nun veya aynı kulvarda koşan diğer inşaat yatırımcılarının hayâli, benim için bir kâbustur. Yazmazsam dilim şişer, kendimi daha da kötü hissederim.

Biliyorum, böyle “mega” hayâller yerde kalmaz, eninde sonunda tahakkuk eder; alan da satan da râzıdır neticede. Emlâk müşterisi olup da iyi mimarlık önşartı arayan bir alıcı profili yok bizde. Kaçan trenin son vagonu gibi mesken alıyor, sadece fiyatıyla şahsi bütçemizin imkânlarını karşılaştırıyor ve ileride kazanabileceği rant değerini hesaba katmakla yetiniyoruz. İyi mimarlık talebi Türkiye için hâlâ lüks. Keçeyi sudan kaldırıp yeni ev alabilecek duruma gelenlerin nasıl bir beklenti içinde olduklarını, iri residence reklâmlarında janjanlanan hayat ve mesken tarzından anlayabiliyoruz. Rahmetli Sabri Esat Siyavuşgil miydi, Edmond Rostand’ın Cyrano de Bergerac’ındaki ünlü “Non, merci!”yi “İstemem, eksik olsun!” gibi muhteşem bir Türkçe mütekabiliyetiyle tercüme eden?

O işte: İstemem, eksik olsun!

Ne var ki böylesine pırıltılı hayâlleri paylaşmak isteyen çok alıcı var. “Öyleyse niçin eleştiriyorsun?” diye sorabilirsiniz, “Ben böyle şeylere vaktiyle karşı çıkmıştım” diyebilmek için elbette. “Böyle şeyler”e lâfla, kelimelerle karşı çıkmanın pratikte bir mânâsı yok. İnşaat sektörü, Türk ekonomisinin gülü, lokomotifi, göz bebeği; bu sektör kendi doğrularıyla ilerlerken istihdamı, üretimi, bağlı iş kollarını da omuzlayıp götürüyor. Uzaktan bakınca çayıra gömülmüş motorlu testere dişlerini hatırlatan bu yapılaşmalar neticede alıcılardan hüsnükabul görünce bizim gibilere sadece estetik bıdıbıdılar (homurdanma diyelim) yapmak düşüyor; benim bıdıbıdılarımın estetik kıymeti, “böyle şeyler”in ürettiği maddî katma-değerle kıyaslanmaz bile.

Ne yapmakta idüğümü biliyor, yine de muhalefet ediyorum. Yatırımcı olsam, âşık olduğum şehre bu muameleyi revâ görmem; siyasi karar merciî olsam desteklemem. “Ne diyon kardeşim, nedir itirazın?”a cevabım birkaç kelimedir: İnsânî mesafelerin mutlaka gözetilmesi,

geleneğe saygı (tapınma değil), tabiata ve çevreye hürmet, sadelik, (düşük değil) az maliyetli, toplum değerlerini gözeten, abartısız, mütenâsip, fonksiyonel, yatay ve huzur verici...

"Oo, bu liste çok uzun; bu kadar güzellik nasıl bir araya gelecek?" diye dalga geçebilirsiniz; size gözlerinizi yummanızı ve yukarıdaki kelimeleri bir araya getirerek hayâl etmenizi teklif ediyorum. O kadar imkânsız değil, hiç imkânsız değil, sadece ufuk meselesi.

Hükümet TOKİ aracılığı ile mesken ihtiyacının nasıl karşılanabileceği yolunda kendi hayâlini gerçekleştirdi; Ağaoğlu da kendi hayâlini açıkladı. Bugünlerde şehirlerde yeni bir yıkım ve yapım faaliyeti daha göze çarpıyor. Kod adı K.D. Anladınız siz onu, açılımını bir daha ağzıma almam! Siyasi ve sosyal riski çok yüksek bir adım bu. Hükümeti bu cesaretinden ötürü kutluyorum ve aynı zamanda K.D. projeleriyle şehirlerin nasıl bir şekil alacağı hususundaki ufkundan endişe duyuyorum. Şimdilik işin yıkım faslındayız; inşâ safhasında ne düşünüldüğünü henüz bilmiyorum. Meskeni K.D. projesiyle yıkılıp yeniden yapılacak vatandaş, kaybedebileceği rant hakkında gergin görünüyor ve K.D. ile rant, yeniden bir havuza aktarılarak yeniden paylaştırılacak. Belediyelere ve siyasi otoriteye âdil rant paylaşımı konusunda güvenebilir miyiz? Geçmişteki örnekler, "I-ıh, gözünü bile kırpma sakın" diyor, "Rantı âdil bölüştürmek, bizdeki iktidar geleneklerine terstir" diyor, "Şehirlerin hâline bak, geleceği gör" diye fısıldıyor kulağımıza.

İşin neticesinde yıkılmış K.D. alanlarında yeni TOKİ binalarıyla karşılaşmaktan çekiniyorum açıkçası.

Tehlikeli bir gidişat

Hayır, hiç mâkul değil! Futbol dünyasında olup bitenleri bir mantıkla açıklama gayretleri sonuçsuz kalacak; ta ki futbolun ülkemizde nasıl algılandığı konusunda sosyal psikolojik derinliği ve değeri olan analizleri devreye koyuncaya kadar olup biteni tam anlayamayacağız ve tartışmanın tarafları birbirini hırpalayıp duracak.

Futbol, 3 Temmuz 2011 tarihine kadar bir oyun ve eğlenceden ibaretti; bu tarihten sonra futbolun "oyun" düzlemini terk ederek bir inanç meselesi hâline getirildiğini hayretle fark ettik.

İnanç kelimesini kuvvetle vurguluyor ve altını çiziyorum; sayısı mübalağasız milyonla ifade edilen bir kısım futbol taraftarı için 3 Temmuz'da başlayan olaylar silsilesi, "doğru inanç sahiplerine" sistemin revâ gördüğü sistematik bir zulüm gibi kabul edildi. İnançlarından ötürü baskı gören ve şiddete mâruz kalan dinî toplulukların göstereceği türden tepkiler gösterildi. Sebepleri ve sonuçları kimse serinkanlılıkla değerlendirmeye yanaşmadı. Tam kesinleşmese bile hayli netleşen yargı kararları, bu psikoloji ile küçümsenip değersizleştirildi; bu mağduriyet hâli içinde yöneticiler, taraftarlar ve onların basındaki uzantıları, kişilerle

kurumları birbirinden ayrıştırarak "Kurum"u yüceltme kampanyası açtılar: Kurumlar ebedîydi, lâyüseldi ve hatâlardan münezzehti!

Olup bitenleri artık futbol dünyasına ait kavramlarla açıklamanın faydası yok; futbol sevgisi, zevki veya tutkusu tehlikeli bir inanca dönüştü; bu süreçte spor basınımızın çok büyük payı ve dahli var. Futbol basını, bu büyük ve vahim dönüşüme, ahlâki değerlere sahip bir fikr-i selim üssü olarak yaklaşmadı; borsada hisse senetleri işlem gören bir yatırımcı gibi davrandı: Taraftar dalkavukluğunu en büyük değer yerine koydu. Yalan veya en azından mâsumâne temennî haberleriyle yeni inanç sisteminde yerini korumaya baktı. Öte yandan futbol yöneticiliği, büyük bir hızla spor kapsamından dışarı taşarak kısa yoldan güç ve itibar sahibi olmanın vasıtası hâline geldi, meşrûluk kaynağı oldu. Sair zaman ve zeminlerde esâmisi okunmaz kişiler kulüp yöneticiliği ile hızlı yükseliş asansörüne bindiler; taraftarla ve taraftar basını ile riyâkâr ilişkiler kurup geliştirerek güçlü olmanın zevkini tattılar ve bütün bu süreçte oyunu bozmamaya, "Kral çıplak!" anlamına gelebilecek çıkışlar yapmamaya dikkat gösterdiler.

Kimse, yeni futbol dininin münafığı olmak istemiyor yani.

Sosyoloji kitaplarına geçecek derecede mânidar bir gelişme, geçen hafta içinde yaşandı; On gün önce heykeli dikilecek kadar sevilen bir profesyonel futbolcu, on gün sonra kulüp başkanına, lâyüsel ve kişilerden çok daha ulvî bir yükseklikte bulunan kulüp camiası değerlerine saygısız davrandığı gerekçesiyle resmen kapı dışarı edildi.

İşini lâyıkıyla yerine getirdiğine dair herkesin hemfikir olduğu bir sporcu, kulüp değerlerine zarar verdiği gerekçesiyle kovulurken, onu kovan yönetici, henüz kesinleşmemiş mahkeme kararıyla ağır suç ithamı altında bulunmasına rağmen görevi başında.

Siyaset dünyası, bekleneceği üzre çakma futbol dininin câzibesinden uzak kalamadı. Futbol seyircisinin aktif desteği henüz hesapta yok fakat, "Filan parti kulübümüzün ulvî değerlerini hiçe saydı, bize zarar verdi" yollu aleyhte kampanyalara mâruz kalmaktan ödleri kopuyor. Bu endişenin siyasi partiler üzerindeki tesiri, 2011 yılı Aralık ayında bütün çıplaklığı ve netliği ile görüldü; aynı yılın Mart sonunda, futbol yöneticilerinin ricâsı üzerine kabul ettikleri 6222 sayılı kanunu, yine futbol camiasından gelen ricâlar (!) üzerine 8 ay sonra tâdile uğratarak yaptırımlarını hafiflettiler. Bu anlamlı hâdise, çakma futbol dininin çakma ilâhları tarafından gazaba uğramamak için siyaset ve basın dünyasının ne kadar "prensipsiz" davranabildiğinin açık deliliydi.

Futbolu artık umursamıyorum, çakma futbol dinine de aldırış etmiyorum ama hayatlarının sair kısımlarında sâkin, dengeli, nazik davranabilen insanları, taraftarlık söz konusu olduğunda ılımlılıktan uzaklaşıp birer fanatiğe dönüştüren yeni dalgayı endişeyle izliyorum. Bu tehlikeli bir gidişât. Futbol âleminde kendi eğrilerini doğrultma arzu ve irâdesi yok. İşin kötüsü, bu

kötü gidişi görüp tedbir alabilecek durumda olanların da sakallarını, çakma dinin merdânesine kaptırmış bir görüntü vermeleridir.

Vâ esefâ!

O fotoğraf

Her türlü fotoğraf üzerinde manipülasyon yapmak artık çocuk oyuncağı haline geldi.

Photoshop veya benzeri programlar kullanarak hiç çekilmemiş bir fotoğrafı kurgulayabilir, bir sanat yönetmeni edâsıyla sahneyi, dekoru, aktörleri üstelik büyük bir inandırıcılık ustalığıyla kareye yerleştirebilirsiniz. Fotoğraflar artık gerçeği birebir yansıtmıyor, sadece olabilme ihtimâlini işâret ediyor. Radikal gazetesinde dün yayımlanan o fotoğraf, teknik açıdan pekâlâ photoshop kurgusu olabilir; hatta Beşşar yönetiminin halkla ilişkiler uzmanları tarafından tasarlanmış bir senaryonun parçası olabilme ihtimâli bile mevcut ama savaşın ve bölgenin sosyal psikolojisi bakımından gerçeğe çok yakın duruyor. “Olur böyle şeyler” tesbiti, “Asla, kesinlikle böyle bir şey olamaz”dan daha sahici görünüyor.

Fotoğrafta yüzü siyah bir şalla kapatılmış sivil veya asker olduğu belirsiz eli tabancalı genç bir adam, caddeyle kaldırımın birleştiği yere elleri arkadan bağlanarak diz çöktürülmüş, 10’dan fazla üniformalı insana enselerinden ateş ediyor. Haberin ve fotoğrafın mahreci 14 Ekim tarihli Sunday Times gazetesi.

Fotoğraftaki menfur eylemin aykırı düşmediği hiçbir değer yok; hattâ Suriye’deki muhalifleri çok seven, destekleyenlerin bile tasvib edeceği şüpheli. Evet, savaşlar, hele hele iç savaşlar fecî şeylere sahne olur; fiilî çatışma ortamında bulunmuş askerlerin sivil hayata intibak etmekte zorlanmaları, çoğunun ağır derecede zihnî travma geçirmiş olması sebebiyledir; şudur budur ama bu fotoğraf eğer hakikat ise onu savunabilmenin de imkânı yoktur.

Yakın tarihi etkilemiş çok fotoğraf var; bunlardan iki tanesini hatırlıyorum şu an: İlki, merhum Başvekilimiz Adnan Menderes’in idam sehpasında, cellâtları tarafından çektirilmiş fotoğrafıdır ve bu fotoğraf, Türkiye’nin sonraki yarım asrını biçimlendirdi. Bir mazlumu katlettikten sonra marifetmiş gibi fotoğrafını çektirip gazetelerde yayımlatmanın bedeli hâlâ ödeniyor: O fotoğraf, Türk ordusunu, Türk milleti nazarında sevimsizleştiren bir tesir yaptı; -darbede dahli olsun olmasın- CHP’yi de asla iflâh etmedi. Türk siyasetine merkez sağ damgasını vuran o sâkin öfkenin kaynağında bu fotoğrafla zirvesine ulaşan müstehcenlik yatar.

İkinci fotoğraf Vietnam Savaşı’nda çekildi. Amerikan işgaline karşı koyan Vietkong’lu Nguyen Van Lem isimli bir sivilin, ABD taraftarı Güney Vietnam’lı millî polis şefi Nguyen Ngoc Loan tarafından vurularak öldürüldüğü andır o fotoğraf ve bütün dünya medyasına

Vietnam işgalini kendi gözünden ve dilinden seyrettiren ABD'yi tek kareyle yere sermiştir; çünkü zulümdür ve zulüm asla payidar kalmaz.

Doğrusunu söylemek lâzımsa Halep'te çekildiği ileri sürülen o "fâhiş" (aşırı, istihcân derecesinde insânî duyguları zorlayıp tahriş eden) fotoğrafı gördükten sonra Suriye muhalefetine duyduğum küçücük destek sempatisini de kaybettim ve Beşşar sonrası Suriye'nin içine yuvarlanacağı kaosu daha iyi tahmin edebiliyorum. Allah Suriyeli mâsumların yardımcısı olsun!

Türkiye'nin bölgesinde büyük devlet olmak için güç politikası uygulamasını genel hatlarıyla doğru buldum hep ama Suriye'nin içişlerine karışmaktan da geçtim, dirlik ve düzenliğini doğrudan hedef alan müdahaleci siyasetin doğruluğundan hiç emin olamadım; şüphelerimi bu sütunda defalarca dile getirdim. Benim naif, daha doğrusu bön tabiatım araçlarla amaçlar arasında izah edilemez aykırılıklar fark ettiğinde "zınk" diye duraklıyor. Küçük şeyleri önemsiyorum ve O. Wilde'ın, "Günün küçük hadiseleri seciyeyi inşâ eder veya yıkar" sözünü de hep ciddiye almaya çalışıyorum. Siyaseti bu yüzden tabiatıma ters ve daima kanlı bir spor olarak gördüm; hakkını tam veremesem de yazarlık, naif tabiatlar için daha elverişli bir varoluş yeri gibime geliyor.

Beşşar'ın derin devletinde yuvalanmış Şebbiha'nın o fotoğraftaki kan dondurucu rezilliklerden çok daha ağır eylemleri, böyle cinayetleri haklı ve mâzur gösteremez ama ben bir tarihçiyim; tarih okumalarım bana siyasetin, kitaplarda pek azı kayda geçen kirli, kanlı ve utanç verici nice küçük olayların örgüsüyle vücut bulduğunu söylüyor. İnsan kendini aldatmak ve ikna etmek isterse, aradığını bulur, halbuki Kitab, "Nâhak yere bir insanı öldürmek, bütün insanlığı katletmek gibidir." diyor.

Mahşer gününde büyük siyâsetlerden çok, küçük fotoğrafların hesabını vereceğiz; ben böyle inanıyorum.

İki meslek hikâyesi

Hacı Şükrü Aslan, -moda tâbirle- bir kamu kuruluşunda bahçevandı. Türk sanayiine demir filizi ve "Pelet" üreten kuruluşta, sosyal tesislerin yeşil sahalarındaki çimenler, ağaçlar, çiçekler, tarhlar arasında yıllarca hizmet etti; dikti, suladı, çapaladı, budadı, dökülen yapraklarını topladı.

Günün birinde, "artık emeklilik vakti geldi" dediler. Evvela mesai arkadaşlarıyla, sonra bahçesiyle vedâlaştı. Nakl-i hâne etti, yıllar boyunca gözü gibi bakıp yeşerttiği bahçeleri terk edip üç saat uzaklıktaki memleketine yerleşti. Ne var ki evlâtları, babalarının neredeyse muntazam hale gelmeye başlayan fasılalarla, şöyle böyle iki ayda bir trene binip eski işyerine günü birlik gidip gelmeye başladığını gördüler. Merak ettiler, bir süre ne olduğunu anlamaya çalıştılar ve fark ettiler ki Hacı Şükrü iki ayı geçirmeksizin erinip-üşenmeden çalıştığı işyerine

gitmekte, bahçeleri gezmekte, çiçeklerin, ağaçların, çimlerin durumuna bakmakta, hatta, sanki artık üstüne vazifeymiş gibi duruma müdahale etmeye kalkışıp ceketi bir tarafa bırakarak eski günlerdeki gibi fiilen çalışmaktadır.

Dediler ki, "Baba, sen artık emekli oldun, tamam bu bahçelere büyük emeğin geçti ama şimdi o bahçenin yeni görevlileri var; neticede tapulu mülkümüz değil. Üstelik senin yeni bahçevanların işine karışıp onlara akıl vermen, yol göstermen, ikazlarda bulunman da hoş karşılanmayabilir. Artık gitmesen daha iyi olmaz mı?"

Hacı Şükrü, oğullarına ne demek istediklerini anlamıyormuş nazarlarla baktı ve dedi ki:

-Ama ben onlara tıpkı sizi yetiştirdiğim gibi bakıyordum. Siz ne iseniz nazarımda, bahçemdeki ağaçlar, çiçekler de öyledir!

...

Geçenlerde hâlâ yaşayan mimarlarımızdan birinin hâtıralarını gözden geçiriyordum. Gençlik yıllarında çalıştığı şirketin sahibiyle kontrollük hizmetlerini yaptıkları bir inşaatı denetlemeye gidiyorlar. Bir beton kalıbının usûlünce yapılmadığını, işin savsaklandığını görünce sorumlu yükleniciye sitem ediyor, aksaklığı gösteriyor, daha prensipli davranmak gerektiğini hatırlatmak sadedinde, "Bu yaptığınız şey, mesleğin şeref ve haysiyetine sığmaz." diyor. Buna mukabil yüklenici, kendisinin meseleye öyle bakmadığını, işin şeref ve haysiyetle ilgili kısmının kendisini ilzâm etmediğini ileri sürerek savunmaya geçiyor. Hadiseye şahit olan genç mimar bu durumun kendinde bıraktığı izi şöyle yorumluyor:

-Yaptığımız işin aynı zamanda doğrudan şeref ve haysiyet boyutu taşıdığını görmek benim için çok öğretici olmuştu; bu sıradan hadiseyi asla unutmadım.

Sanki pek sıradan şeylermiş gibi görünen şu iki meslek hikâyesi, özellikle ilki, yani Hacı Şükrü Amca'nın işine karşı duyduğu sevgi ve sorumluluğun ne kadar etkileyici, hatta sarsıcı olduğunu ayrıca belirtmek lüzumsuz. Yaptığımız işe zihnimizde verdiğimiz yer ve bu ilişkiye verdiğimiz mânâ, şahsiyeti mânidar kılan ve varoluşun hacmini dolduran bir ayrıntıdır. Meslek, zamanla şahsi tabiata tesir ediyor. "Efendimiz"in vaktiyle, bazı mesleklerle uğraşanları ikaz ederek, tabiatın aslî unsuru haline gelmeden bir başka mesleğe geçmeleri tavsiyesinde bulunduğu bir hadis-i şerif vardır. Bu tavsiyeyi belki de hiç duymadıkları için mesleklerini şahsiyet parçası haline getirmiş talihsiz insanlar tanıdım ama Hacı Şükrü Aslan gibileriyle karşılaşmak çok daha nâdir bir güzel tesâdüftür. Yaşama gayemiz ile bizi tarif eden mesleğimiz arasındaki ilişki, sorgulanıp üzerinde düşünülmek gerektiren bir husus gibi görünüyor bana. İş ahlâkı, genel ahlâk çerçevesinin çok büyük kısmını tek başına dolduruyor; bu nükteyi bir başka açıdan şöyle yorumlayabiliriz. Mesleğine karşı "saygı, sevgi" gibi özel yakınlıklar geliştirmiş insanlarda ahlâkın öteki fakülteleri de işlek haldedir veya tam tersi.

Mesleğimiz sadece geçimliğimiz değil; onun içini hakkıyla doldurabilirsek dünyayı karınca kararınca güzelleştirenler safına da katılmış oluyoruz hâliyle.

Artık, "Ne iş yapıyorsunuz?" sorusuyla karşılaştığımızda, cevabımızın ahlâkî müeyyideleri de kapsadığını unutmayız değil mi?

İlân ve silâh

Geçtiğimiz ayın sonlarında Sakarya'da bir cinayet vukû buldu. Cinayet ruhsatlı bir silâhla işlendi; cinayeti işleyen zanlının mahalli nitelikte yayın yapan bir gazete sahibi olduğu ileri sürülüyor.

"İleri sürülüyor" tâbirini anlayışla karşılamalısınız. Cinayetin nasıl cereyan ettiği hakkında yeterince şâhit ve delil var ama hukuk usûlü açısından bu inceliğe riayet etmek lâzım.

Bu üzücü hadise, kanun koyucuların iki önemli meseleye bir kere daha dikkatle eğilmesini gerektiriyor; bunlardan ilki ruhsatlı silâh kavramıdır, diğeri ise mahallî basın ve mahallî gazetelerin resmî ilânla ilişkisi.

İlkinden başlayalım. Sakaryalı gazete sahibi, yaşadığı şehirde uzun yıllar dernekçilik yapmış, eğer yanılmıyorsam Şoförler ve Otomobilciler Odası başkanı imiş. Kısa bir zaman önce Sakarya Anadolu gazetesini devralarak basın sektörüne de girmiş.

Gazete okurlarının genellikle pek bilmediği bir Cumhuriyet geleneği vardır; taşrada basın hayatı vücut bulabilsin, yayınını sürdürebilsin diye hükümet, resmî kuruluşların ihâle, satın alma, istimlâk gibi duyurularını mahallî gazeteler arasında paylaştırarak bir nevi destek hizmeti verir. Paylaştırma işini daha önce vilâyet yönetimlerinin kurduğu denetleme kurulları yapıyordu, şimdi bu görev kanunla Basın-İlan Kurumu'na verildi; kaç fikir ve kol işçisi çalıştırılıyor, işyeri sağlık şartları elverişli mi? Yayın niteliklerine uyuluyor mu gibi ayrıntıları gözden geçirir. Gençliğimin üç yılı, mahallî gazeteciliğin hemen her kademesinde çalışmakla geçtiği için resmî ilânın gazete için ne kadar hayatî bir önem taşıdığını biliyorum; hak ettiğimiz kadarını alabilmek için nasıl didindiğimiz daha dün gibi aklımda. Resmi ilân kontenjanı, mahallî basın için vaktiyle teşvik edici bir unsur teşkil etti ve Sakarya'daki cinayet, zannıma göre gazetede eksikler gören denetleme kurulu üyelerini şahsen cezalandırmaya karar veren bir gazete sahibi tarafından işlendi.

RUHSATLI SİLAH UYGULAMASININ MANTIĞINI ARTIK

SORUŞTURMAYACAK MIYIZ?

Öyleyse şimdi resmî ilân kavramını ve mahallî gazeteciliği masaya yatırmanın yeridir. Resmî ilânları kamuoyuna, bir başka araçla duyurmak dün zor değildi, bugün neredeyse lüzumsuz hale geldi. İnternetli bir dünyada yaşıyoruz. Mahallî gazeteciliğin artık Tv ve radyo boyutları

var. Haberleşmek çok kolaylaştı ama resmî ilân dağıtımı hâlâ eskisi gibi sürüyor. Teşvik edici tarafı görmezden gelinemez ama istismara uğradığı yerlerde kararlı davranmak gerekir. Sonuç itibarıyla resmî ilân paraları vergi mükelleflerinden çıkıyor ve bu paraların artık doğrudan lâyık olana verilmesi veya bundan vazgeçilmesi kaçınılmaz görünüyor. Tabii bu aynı zamanda mahallî gazeteler için "olmak veya olmamak" noktasıdır.

Yine de siyasi otoritenin, taşraya sevimsiz görünmemek ve bu yolla muhalefet baskısına uğramamak için resmî ilân geleneğini sürdüreceği beklenebilir; ama –orta değil- kısa vadede, bu 20. yüzyıl âdetinden kurtulup, mahallî basını kendi ayakları üstünde durabilecek diğer tedbirlere bakmak zamanıdır.

Mahallî basın mensubu arkadaşlarım bu fikrime haklı olarak katılmayacaklar ama olması gerekenin aslında bu olduğunu onlar da kabul ederler zannındayım.

Gelelim cinâyet ve şu ruhsatlı silâh meselesine. Sanık, denetleme kurulu üyelerine 14'lü tabancasıyla yağmur gibi mermi yağdırmış. İlk şarjör bittiği için yedekteki ikinci şarjörü da kullanmış. Yakalandıktan sonra üzerinde yapılan aramada bir hayli yedek (galiba yüzden fazla) mermi bulunduğu belirtildi. Ruhsatlı silâhın bir temel mantığı olması gerekir, 14'lü tabancaya ruhsat veriliyorsa, hafif makineli tüfeğe niçin izin verilmediği de sorgulanabilir pekâlâ?

Ruhsatlı silâh alma prosedürünü tam bilmiyorum ama esaslı bir sağlık kontrolü yapıldığını tahmin ediyorum; bu kontrole, eski tâbirle "asabiye" de dahil olmalı. Şahitler, sanığın söze başlamadan silâhını çekip masanın üstüne koyduğunu, "Haydi şimdi konuşun bakayım" dediğini, kurul üyelerinin bu duruma itirazı üzerine silâhı kapıp odadakilere mermi yağdırdığını söylüyorlar. Belli ki sanık, aşırı stres altında davranışlarını kontrol edebilecek durumda değildi.

Acaba son sağlık kontrolünden ne zaman geçmişti; "Al bu silâhı yanında gezdir; yanında da yedek şarjör ve istediğin kadar mermi" diyerek bu şahsa ruhsatlı silâh veren resmî görevliler acaba, "Biz nerede yanlış yaptık?" diyorlar mıdır?

Balık baştan kokuyor; yanlış, ruhsatlı silâh uygulamasında. Devlet, yurttaşlarını her hâl ü kârda korumayı vaat ettiği için Türkiye'de silâh taşımak sıradan insanlar için kanunen yasak. Gerçek ihtiyaç sahipleri ve torpilliler hariç tabii. Torpilli kavramının içine, "Sırf hava olsun, etrafa güçlü görüneyim, silâh taşıdığım bilinsin" düşüncesiyle vilayet yetkililerine ve politikacılara yüzsuyu dökerek silâh tedarik eden herkesi koyuyorum. Silâh ruhsatı kurumunun kötüye kullanıldığını en başta, o ruhsatı verenler gayet iyi biliyorlar. Hakikaten gerçek ihtiyaç sahiplerine tahsis edilmiş olsaydı, Türkiye'de ruhsatlı silâh miktarı en az dörtte üç oranında azalırdı çünkü.

Devlet, dağıttığı silâh ruhsatlarını, yeniden gözden geçirmek maksadıyla toplayabilir mi? Zannetmiyorum. "Biz silâh seven bir milletiz!" palavrasıyla ruhsatlı silâh edinenleri savunanlar sadece kof kabadayılardan ibaret olmasa gerek. En başta mülki idare amirleri, yüksek bürokratlar, milletvekilleri ruhsatlı silâh taşıyorlar; siz buna işadamlarını, riskli işler yapan özel sektör mensuplarını da ilave ediniz...

Devlet ruhsatları iptal edemez (keşke etse!) ama ruhsatlı silâhla işlenen her cinayetten sonra konuyu suskunlukla geçiştirmeyi bilir; oysaki bazı yurttaşlara silâh verip çoğunluktan bu hakkı esirgemek anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi, devletin temel fonksiyonunu, yani her yurttaşın güvenliğini sağlamak vazifesini beceremediği anlamına gelir. Ruhsatlı silâh vermek, "Al sana silâh, şartlar gerektirdiğinde başının çaresine bak" demektir ve bu zımnî izin, devletin varlık sebebini çürüten bir uygulamadır.

Ya silâh taşımak herkes için serbest bırakılmalı (Birleşik Devletler'de olduğu gibi; ABD'de silâh bulundurmak anayasa derecesinde genel kabul gören tabii haklardandır) veya ruhsatlı silâh uygulaması, son derece sert ve istisnai hallerde akla gelmeli.

Evet gündem yoğun, ruhsatlı silâh meselesi değil hükümet gündemine girmek, dişinin kovuğuna bile uğramaz ama temelinde önemli bir vatandaşlık hakkı problemi yatıyor; "Herkese silâh serbestisi tanıyacak mısınız, yoksa ruhsatlı silâh edinmeyi zorlaştırmayı düşünüyor musunuz?" Bu soruya cevap vermeli bir yetkili ama, "Ruhsatlı silâhla işlenen cinayetler devede kulak mesâbesinde" diyerek işi savuşturmadan...

ŞU ANLAMSIZ MESLEK DAYANIŞMASI

Olaydan sonra Türkiye Gazeteciler Federasyonu genel başkanı bir açıklama yapmış ve daha ilk cümlede, "Cinayet sanığının gazete sahibi olmak dışında gazetecilikle bir ilgisi yoktur" demiş. Türkiye'de meslekî dayanışmanın ne kadar uçuk noktalara vardığının yeni bir göstergesidir bu açıklama. Şu vahim ve çok yönlü hadiseden sonra söylenmesi gereken ilk söz, "Aman yanlış anlaşılmasın, katil zanlısı bizden değil" mi olmalıydı?

Olayın bir boyutu daha var ama benden çok oda ve meslek mensuplarını ilgilendirir; özellikle esnaf dernek ve odalarında onbeş-yirmi yılı bulacak derecede uzun süren başkanlık kariyerlerine sıkça rastlıyoruz; bu gerçeği, "istikrar"la mı açıklamalı, başkanların çok iyi yöneticilik yaptıklarına mı yormalı, yoksa daha gerilerde başka sebepler mi var?

Bu sorunun cevabını oda ve dernek mensupları bulsunlar.

Mağlubiyetler öğreticidir

Balkanlarda yenilen Osmanlı ordusu, belki de yakın tarihin –nisbeten- en güçlü, en donanımlı ordusuydu. O günlerde de ordu bütçesi, meclisin denetimi dışında tutuluyor, bütün partiler

orduya yapılan yatırımları destekliyordu. Ne var ki, maddî şartlar itibariyle, savaştığı ülke ordularına göre hayli iyi durumdaki ordunun bünyesi hastalıklıydı.

II. Meşrutiyetle başlayan çok partili hayat, pratikte İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (İTC) Meclis'te ve özellikle ordu içinde rakipsiz kalmasına sahne oldu ama iki yıl geçmeden ordu içinde Halaskâr Zabitan adıyla "Muhalif" bir komita oluştu. Halâskârlar, İTC'den çok muhalefetteki Hürriyet ve İtilâf Fırkası'na yakın durum almıştı. Zabit sınıfının tamamı, İttihatçı ideolojiyi paylaşmıyordu; bu zıtlık felâketle sonuçlandı ve parti çekişmesi önce subayları sonra da askerî birlikleri sardı. Durum kabaca şöyle özetlenebilir: Hürriyet ve İtilâf yanlısı yüksek rütbeli paşa ve zabitler padişah ve hilâfet otoritesine geleneksel bağlılık içindeydiler, buna mukabil genç zabitler ise İTC taraftarıydı.

Ordudaki siyasi gerilimin elle tutulur bir vechesi, o günlerde henüz binbaşı rütbesini taşıyan Mustafa Kemal Bey'in de içinde olduğu önemli bir anlaşmazlığa yansımıştır. Hadise, birbiriyle koordineli savaşması gereken iki birliğin, komuta hatâsı yüzünden birbirinden kopuk muharebeye girerek sonuçta başarısız olmasından kaynaklanmıştır. Harp planına göre, Gelibolu yarımadasında mevzilenen Enver Bey'in birlikleriyle Ali Fethi ve Mustafa Kemal Bey'in komuta ettiği birlikler koordineli olarak Bulgarlar üzerine hücum edecekti. Mustafa Kemal-Fethi kumandasındaki birliklerin erken hücumu yüzünden plan başarısız oldu. Bu mesele yakın tarihimizde ihtilâflıdır ve Cumhuriyet döneminden sonra yakın tarihin "düzeltilmesi" gayretleri içinde resmî tarihçiler, Enver Bey'in koordinasyonu bozduğunu ileri sürerler. Cephe kumandanı Mahmud Şevket Paşa mağlubiyetle sonuçlanan bu çatışmayı yumuşaklıkla kapatmak yolunu seçmişti. Çatışmanın yakın sonucu, cepheyi tutan ordumuzun General Stilian Georgiev Kovachev komutasındaki Bulgar 4. Ordusu'na yenilmesi ve Bulgar birliklerinin Dimetoka ve Edirne'ye girmesi oldu. Mustafa Kemal ve Fethi Beylerin, kısa süre sonra askerî diplomat ve ataşe olarak geri hizmet sayılabilecek Sofya'ya tayinleri, bu ihtilâfa bağlanır; fakat Atatürk biyografilerinde bu hususa pek değinilmez.

Harbin ikinci safhasında, müttefiklerin zaaflarından istifade edilerek Edirne geri alınmışsa da Avrupa'daki Osmanlı varlığı artık Trakya yarımadasından ibaretti. Mağlubiyetin akabinde perişan yığınlar halinde İstanbul'a ulaşabilen Rumeli Türklerinin hali de duyulan öfke ve acıyı artırıyordu. Bu atmosfer içinde Balkan mağlubiyeti, askerî ve siyasî boyutlarından çıkarak, hemen herkesin yakından hissettiği ve yüz yüze kaldığı ağır bir trajedi tesiri uyandırmıştı. Neticede mevcut Osmanlı toprağının üçte biri ve 24 milyon nüfusun 5 milyonu kaybedilmiş, Türk şerefi, cesaret ve kahramanlığı da bir anda çöküvermişti. Harbin en karanlık günlerinden birinde Bâb-ı Meşihât'in bütün mekteplerde talebelere 4444 kere okutulması dileğiyle "Allahümme salli salâten kâmileten ve sellim selâmen tâmmen âlâ" duasını göndermesi, psikolojik yıkıntının boyutlarını anlatır bize.

Osmanlı Devleti'nin büyük Balkan bozgunuyla çöktüğü, çok paylaşılan bir görüştür çünkü Rumeli'yi Osmanlılar "Devletin akciğeri" olarak görüyorlardı. Balkanların kaybıyla sadece

askerî mağlubiyet ve toprak kaybı yaşanmadı, Osmanlılık ideali fiilen iflâs etti; devleti asırlardır besleyen beşerî kaynakların kökü koptu. Türkiye'de ilk Türkçü ve milliyetçi fikirlerin yayılması, bu meyanda Türk Ocakları'nın kurulmasının hemen Balkan Harbi ertesine rastlaması tesadüf değildir. Rumeli'ni kaybetmek, fiilen ve fikren Anadolu'ya çekilmek demekti ve İstiklâl Harbi'nin temel fikrini bu ideal teşkil etmiştir. Türk devleti artık büyük değildi ve Rumeli olmaksızın bir imparatorluk fikriyatını takip etmek fiilen imkânsızdı.

Balkan faciasının bize şimdilerde çok uzak gibi görünen sonuçlarından biri de "Avrupa Müslümanlığı"nın gerilemesi, 1. Cihan Harbi'nden sonra Anadolu'da güç belâ tutulan yeni devletin İslâm'a karşı serin ve mesafeli bir duruş almasıydı. 20. yüzyılın sonraki üç çeyreğinde İslâm bu yüzden bir savunma ve barınma melcei olarak yoksul, yorgun, yenik ve çevreye savrulmuş büyük kitlelerin tesellisi oldu.

Zaferler kutlanır; mağlubiyetler ise mutlaka hatırlanmalı ve üzerinde düşünülmelidir. Bugünün Türkiye'sini önemli oranda Balkan bozgunu ve Rumeli'nin kaybı belirlemiştir.

Osman Sınav'ı kınıyorum!

DVD baskısı çıkana kadar Mustafa Kutlu'nun öyle zahmetlere girip sinemalara taşınarak hikâyesini bizzat kaleme aldığı Uzun Hikâye'yi seyretmeyeceğini bildiğim için bir nevi amca-yeğen hukuku yerde kalmasın ince fikirliliği ile kalkıp tâ sinemaya gittim.

Uzun Hikâye elbette Mustafa Kutlu'nun eseridir fakat bana yeğen veya damat mesâbesinde bir yakınlıkta duruyor; e, yeri geldiği zaman babalara amcalar da vekâlet eder. Kendimi bedavadan amca, dayı yerine koyuyorum ama, eksik olmasınlar her kim filmin galasına davetli listesini tanzim etmiş ise şu fakire yakın akraba muamelesi göstermeye çekinmiş olmalı ki haberi basından duydum. Yeğeninin düğününe çağırılmayı ümid ederken unutulduğunu anlayan amcaların kahırlanma hakkına fazlaca yüz vermeyip, "Siz kapıdan davet etmezseniz, biz düğüne bacadan girmesini de biliriz" diyerek paraya kıyıp bilet aldım. Ne mutlu bir tesadüf ki, o seansta indirim yok muymuş? Kaderin istihzâsı diye buna derler yahu!

"Bu amca-yeğen hukukunu nereden peydah ettin sen?" diye soracaksınız; arzedeyim: Uzun Hikâye 2000 yılında yayınlandığında, yine bu sütunlarda, "Ne biçim Uzun Hikâye bu arkadaş" başlığıyla meseleye parmak bastığımı gayet iyi hatırlıyorum; araştırmacı bir gazeteci-yazar olarak belgesiz konuşuyor durumuna düşmemek için derhal şahsi arşivime göz attım; ne mümkün? Bre aman, ne oldu o dağ gibi makale-i müfîde? Yok! Neyse ki gazetenin internet arşivi var. Amanın dostlar, bizim gazetenin internet arşivinde yazıyı bulana kadar akla karayı seçtim; herhalde iktisat etmek için bütün noktalama işaretlerinin, satır başlarının ve büyük harflerin iptal edildiği şekliyle yazıyı zor tanıdım dersem abartı saymayın. E, kolay

değil, bizim gazete, internetin en eski en kıdemli gazetesi; onca yılın arşiv malzemesine terabayt mı dayanır?

Şimdi gözümle görmüş gibi keyiflenmekteyim; “Bu adam filmi seyretmiş de, bakalım ne görmüş, ne güzellikler, ne kusurlar bulmuş?” merakıyla oltaya takılıp buraya kadar gelen bir kısım profesyonel okuyucu takımı (ki onlar kendini bilir!) sabırsızlıkla, “Bu adam filmden başka her şeyi anlatıyor; bizimle dalga mı geçiyor” diye sabırsızlanarak bir başka sütuna geçme hazırlığı içindedir. İstirham ederim, vallahi az sonra mâ nahn u fihimize geçeceğim efendim; lâfı bu kadar uzatmaklığım gevezelikten değil, sadece şu fakiri gala listesine yazmayı ihmâl eden, başta Salih kod adlı eleman olmak üzere bilcümle tanıtım ve organizasyondan sorumlu arkadaştan minik bir intikam almaya mâtuftur.

Esasen film hakkında Beşir Ayvazoğlu, çok güzel bir yazı kaleme aldı geçen perşembe günü; aynen katılıyorum. Benim ilâve edebileceğim pek az şey var: Bunlardan ilki, filmi seyrettikten sonra yönetmenlik arzusunun içimde yeniden alevlenmesidir. Eğer Osman Sınav filmden önce, bendeki ucu-bucağı belirsiz sanat yönetmenliği mütebahhiremden istifade etmeyi akledebilseydi siz bu filmi biraz zor seyrederdiniz! Şu sebeple: Her metin, okuyucusunun zihninde bazı resimler, tablolar, sahneler ve hatıralara tekabül eder ve iyi metin yazarları bu özelliği ustaca kullanırlar. Osman Sınav’ın zihnindeki Uzun Hikâye ile benimki arasında mühim fark yok ama ayrıntılarda kanatlanan tenkidçi tarafım, filmin asla çekilmemesi raddesine kadar vardırabilirdi meseleyi. Mesela metruk yük vagonunun nasıl sıcak bir yuva haline getirildiği sahneyi, ben yönetmen olsam takriben bir saat uzunlukta filan çeker, sonra “Bunca güzellikten sonra filmi uzatmayalım; bu kadarı yetişir” deyip ardına jeneriği bağlardım fakat Osman Sınav neyse ki benim romantizmime aldırış etmeyip çok iyi iş çıkarmış. Bugüne kadar Mustafa Kutlu’yu kıskanıp durdum; şimdi başıma bir de Osman Sınav çıktı; fesübhanallaah!

Uzun Hikâye, çok güzel hikâye, çok tatlı film; yüksek değerleri leblebi tozu gibi öğüten sinema dilimize unuttuğu güzellikleri hatırlatan sıcak bir ikaz. Biz meselâ Teksas, Tommiks, Çelik Bilek edebiyatından vatanperverlik dersi çıkarmış bir kuşağız; yüksek değerleri estetik çerçevelerle genç kuşaklara tâlim etmek inceliği çok önemli; benim en ziyade hoşuma giden yanı buydu filmin; bir de Safiye Ayla merhumun “Gönül Şarkıları”. Jenerik akarken bir baktım delikanlılar ayakta dikilmiş, mırıldanarak şarkıya refakat ediyorlar. Bunu başarmak ustalık ister. Ben bu Osman Sınav’ı kıskanıp kınamayım da n’edeyim a dostlar?

Tilâvet

Bizim bacanak benim gibi değil, tam bir sporsever ve fanatik Fenerli olduğu için ekranda spor namına bile ne bulursa (Yakantop, yüzme, golf, buz pateni dahil!) seyreder. Geçen akşam baktım, İstanbul’daki bayanlar tenis maçına takılmış. “Bir Türk erkeği nasıl tenis seyreder, genetiğimiz bozuluyor ayol” diye lâf sokuşturup kitap okumaya devam ettim.

Maç bitti, galip gelen Serena Williams birşeyler söylüyor mikrofona, kulak asmadım tabii ama bir ara "Bazı vuruşlarda teknik eksiklerim var, iyi çalışıp kendimi geliştireceğim" yollu birşeyler söyleyince şaşkınlıktan gözlerim faltaşı gibi açıldı. Bu hanım tenisçi bildiğim kadarıyla dünyada en iyi ilk 5'e girer; buna rağmen hâlâ kendini geliştirmekten bahsediyor!

Bazen takdir makamında "Yuf" deriz ya, öyle oldu; inşallah bizim "profesyonel" futbolcularımız duymamıştır diye dedim içimden; mâlum içlerinden haylicesinin temel tekniği yarım yamalaktır da!

...

Başbakan'ın Kur'an tilâvet ederken alınmış ses kayıtları varmış internette. Engin Ardıç'ın iki gün önce, "Kur'an okuyan Başbakan her seçimi kazanır" başlıklı yazısını okuyunca merak edip dinledim. Kıraat uzmanı değilim, tecvid ilminden de anlamam fakat dinlediğim kadarıyla iyi, hayli iyi! Mâşâallah, tebârekallah dedim içimden, kalbim ısındı, dedim ki "Yahu bu ne güzel bir adamdır". Videoların altına yazılan yorumlara baktım; Ardıç'a hak verdirir cinsten iftihar belirten güzel cümleler yazmışlar. Hemen ardından içime şüphe düştü, "Acaba bu kayıtlar, tam da bu hükmü güçlendirmek için mi servise konulmuştur" diye bir başka açıdan bakmaya çalıştım hâdiseye. Hayır, annesinin vefat yıldönümünde, câminin dışından muhtemelen cep telefonuyla yapılmış bir kayıt söz konusu. Görüntü yok ama ses Başbakan'a ait; kasd-ı mahsus ile yapılmışa benzemiyor ama Başbakan'a, siyâsi rakiplerine nazaran büyük avantaj sağladığı da kesin. İyi de, Recep Tayyip Bey'i destekleyenler kıraati için değil, siyâsi mahâreti için oy verdiler vaktiyle; bu durumda yeni bir seçimde yarışa bütün müsâbıkların aynı yerden eşit şartlarda başlamaları için bugünden tezi yok diğer siyasi liderlerin kıraat ve tecvid kurslarına yazılmaları mı gerekiyor? Olabilir, mümkündür; vakit henüz müsait!

Manzarayı tahayyül edebiliyor musunuz; seçim kampanyası esnasında liderler gürül gürül aşır okuyorlar kürsülerden!..

Bu işin latifesi; hoşuma gitmiştir başka. Başbakan elbette birilerine emir verip bu ses kayıtlarını paylaşım sitelerine koydurmaya tenezzül etmez fakat toplumun nabzını ve ortak değerlerini diğer rakiplerine göre temsilde bâriz üstünlüğe sahip Başbakan'ın bu hususta gerekli inceliği göstermesini beklerim şahsen; yani, "Bu ses kayıtları irâdem dışında yayınlanmıştır ve bu tilavet kayıtlarının siyasi düzlemde bir faikiyyet unsuru olarak tesir icra etmesini siyasi ahlâk bakımından doğru bulmuyorum" yollu bir açıklama, gerçekten çok zarif olur.

...

Resmi bayram günleri ve özellikle 29 Ekim, darbe meraklılarının bir süredir etkisiz hale gelmelerinden sonra Ulusalcı takımının meşruiyet arayışına medâr oluyor. Doğru-yanlış

değerlendirmesine girmeden resmi bayram günlerini siyasi varoluş gösterisi haline getirmek isteyenlerin anlayışla karşılanması gerektiğini düşünüyorum. CHP'nin bir yetkilisi, "Bizi engelleyen bir genelge olursa yırtar atarız" diye yiğitlenerek, yapmayı düşündükleri miting veya yürüyüşe katılacakları diri tutmaya çalışıyor. Hoş görülmeli, hatta teşvik edilmeli... Bal gibi siyasi mahiyet taşıyor olsa da muhalif gösterilere ve yürüyüşlere engel çıkarılmamasından yanayım. Bürokrat takımı bir şeyi engellemek için gösterdikleri gerekçenin bir o kadarını, aynı şeyin meşrûluğu için pekâlâ bir araya getirebilirler. Siyasi gösteri haktır; kırk dereden su getirip köşe başına istisnai yasak getirilip engellenmemeli; ucuz mağduriyetlere yol açılmamalı.

27 Nisan sürecinde de Cumhuriyet mitingleri oldu, "Biz kaç kişiyiz?" yollu istatistik çalışmalarına gidildi; öğrendik ama sayı hesabına aldırış etmeyelim. Türk siyasetinde (milliyetçi değil) Ulusalcı damar, önemsenecek miktarda bir kemiyete vâsıl oldu ve bu görüşü savunanların kendini ifade etmesi zorlaştırmak yerine bilakis kolaylaştırılmalı.

İki bacaklı tabure

"Türk mucidin yeni başarısı" haberi, her Türk gibi benim de ilgimi çekti hemen; baktım, dört tane tekerleği var ve motorla çalışıyor!

Bir hayli zaman, "Bu bir araba olabilir mi; hani şu bildiğimiz otomobil benzeri bir şeye çok benziyor bu icat?" diye derin düşüncelere daldım.

Evet, otomobil olabilirdi, üstelik yarış otomobillerinin 60'lı yıllardaki hâlini andırıyordu. Eski tâbirle şoför mahallinde mucit kardeşimiz gururla gülümsüyordu, mutluydu. Televizyona bile çıkmıştı ve adını mucitler arasına yazdırmayı başarmıştı.

Buna benzer haberlerle çok karşılaştığınızdan eminim; insanda "Dejavu", yani "Ben bu şeyle daha önce karşılaşmıştım" duygusu uyandıran bu haberlerin belkemiği iki elementten müteşekkildir:

Birincisi, taşrada İstanbul gazeteleri için haber yapan gazeteci-muhabir arkadaşlarımızın, ilginç haber yapma ve doğrudan manşete çıkarak prim yapma arzusudur. Sıradan, rutin haberler yerine, "5. kattan düştü, burnu bile kanamadı!", "Gelinini döven kaynana!", "Midesinden çaydanlık çıktı" neviinden haberler yapmak daha çok işlerine gelir ve kabul etmeliyiz ki hepimiz ister-istemez böyle haberlere dikkat ve zaman ayırırız.

İkincisi, -Neyse ki hepsi değil!- bazı Türklerin "İlle de icat yapıp mucit olacağım" şevkiyle bıkıp usanmadan bir şeyler icat ederek Türk'ün gücünü ve tabii elbette zekâsını yedi düvele isbat etme arzusudur. Bu arzunun temelinde, "Bizden adam olmaz, biz iflâh olmayız, eller aya biz yaya, biz kiim Batılılarla, Japonlarla bilek güreşine kalkışmak kim?" gibi tekrarlanmaktan

ötürü berberlerin vaktiyle ustra bileyledikleri yağmı kösele kadar kalınlaşmış küçüklük komplekslerimiz bulunmaktadır.

Lafla çalışan motor

Mucitlerimiz gibi çoğumuzun içinden şöyle bir şey geçmektedir: "Bu gidişle biz asla bilimin ve teknolojinin önüne geçemeyeceğiz; bize öyle bir kestirme yol lâzım ki, bir anda çağlar üzerinden sıçrayarak bütün dünya milletlerini geride bırakalım ve Türk'ün ne kadar akıllı olduğunu dünyaya isbat edelim!"

Kestirme yolların başında, suyla, daha da iyisi havayla, ondan daha iyisi lâfla çalışan bir motor icat etmek geliyor (Aslında lâfla çalışan motor çoktan beridir icat edilmiş bulunuyor; bazı siyaset adamlarının beyanlarını inceleyince böyle bir motorun varlığına kuvvetle inanmamamız için hiçbir sebep bulunmuyor); nitekim bu güne kadar suyla çalışan motor ve otomobil icadında hatırı sayılır başarılar kaydetmiş bulunuyoruz.

Motor suyla (veya havayla) çalışmasına çalışıyor tıkır tıkır, burada problem yok; problem dünya otomotiv sanayiini kontrol eden dev firmaların karşı istihbarat, karalama ve etkisiz hale getirme komplolarından bir türlü kurtulamayışımızdır. Bu teorinin mâkul bir izahı bile yapılıyor; buna göre otomotiv sanayii petrol türevleriyle çalışan motor esası üzerine dayandığı için suyla çalışan bir motorun bütün dünya ekonomisini altüst edeceği tartışılamaz; işte o yüzden otomotivciler derhal harekete geçerek bu gibi keskin Türk icatlarını ya hemen satın alarak veya düpedüz çamur atarak etkisiz hale getirmektedirler.

Halbuki suyla çalışan motoru, kendi kendine çalışan devridaim makinesi aracılığı ile üretebiliyor olsak Türkiye, bölgesinin ve dünyanın 1 numaralı ülkesi olacak, ekonomide, politikada ve askerî alanlarda herkesi dövecektir. Artık petrol zengini bazı Arap kabilelerinde olduğu gibi kimsenin çalışmaya ihtiyacı kalmayacaktır ve devlet herkese dilediği kadar maaş ve servet dağıtacak, buna mukabil onlardan vergi vermeleri, askerlik yapmalarını bile istemeyecektir.

Bu komplo teorisine inananlarımızın sayısı, mucitlerimizden hiç de az değildir; mevzu ciddi yani!

Mûcitlerimizin vatana ve millete yarayışlı bir icatta bulunarak bir an evvel milletçe keçeyi sudan çıkarmak için deliler gibi icat yapma şevklerinde göze çarpan ortak ve bir hayli can sıkıcı bir hususu görmezden gelebilir miyiz acaba: Daha önce birilerinin icat ettiği şeyleri, ikinci, üçüncü, hatta bilmemkaçıncı defa yeniden icat etmiş olmak (Meselâ otomobil gibi) affedilmeyecek bir kusur mudur? Bence değildir! Önemli olan daha önce icat edilmiş bir şeyi yeniden icat ederek hayal kırıklığına uğramak değil, bilakis bu yolla yeni bir şey icat etmenin tekniği hakkında hüner geliştirmektir.

Kabul edelim, bu bile az hüner değildir çünkü bizim mucitlerimiz, batılı ülkelerde veya hassaten Japonya'da gördüğümüz gibi zengin firmaların çok imkânlı laboratuvarları, fonları ve üniversiteleri tarafından desteklenmiyorlar; onlar genellikle sanayi çarşısında gündelik ekmeklerini kazandıkları dükkânın bir köşesinde tatil günlerinin tenhalığından yararlanarak dağılmış vites kutuları, başkaları tarafından yüz sene önce filan icat edilmiş rulmanlar, hurdaya çıkmış yedek parçalara ilâveten aslında her birimizin kolayca erişebileceği eski hortum parçaları, sabun, yapıştırıcı, paslanmış levhalar gibi alelâde malzemeleri bir araya getirerek yeni bir şey bulmaya çalışıyorlar ve bu esnada ancak çoluk-çocuğun rızkından ayrılmış küçük cep harçlıklarından başka bir sermaye birikimine sahip değiller. Az buçuk mekanikten anlasalar da temel fizik bilgileri ortanın altında; ne yabancı dil bilirler, ne de kolejlerde okutulup Avrupalarda staj yaparak yeni ufuklara açılabilme şansına sahip olmuşlar.

Bu gayreti "icat" diye adlandırmamız, daha önce de belirttiğimiz üzere hepimize azdan-çoktan bulaşmış küçüklük kompleksinden kaynaklanıyor; ne zaman böyle bir icat haberi okusam içimi hüzün sarıyor.

Eğri oturup doğru konuşacaksak, bu mâsum ve insana zaman zaman ağlama hissi telkin edecek derecede naif çabaları mucitlikten ziyade, yatışmak bilmez bir arayış azmi içinde çalışıp çabalayan ve akıllarının-imkânlarının erdiği kadarıyla eşyanın hakikatine nüfuz etmeye çalışıp çabalayan "İdealist, üretken insanlar" olarak nitelemeliyiz. Onlara birileri hatırlatmalı ki, bir şeyi ilk defa icad ediyor olmak şüphesiz önemlidir, şan ve şöhret getiren bir şeydir ama ondan daha onur ve gurur verici olan nokta, çalışmak, yani bir şeyler üretiyor olmaktır. Ampul değiştirmek için bile telefonla elektrikçi veya tamirci çağıracak kadar eşyadan uzaklaştırılmış ve yabancılaştırılmış kuşaklar içinden hâlâ, "Ben tüfek icat ettim, benzinle çalışan motor yaptım, çöp öğüten bir düzenek tasarladım, havayı temizleyen bir elektrik süpürgesi buldum" diyebilen insanların çıkıyor olması hepimiz için lütuftur, şanstır. Onlara mucit muamelesi yapıp eşya ile kurdukları sahici bağı yerinden uğratarak ayaklarını yerden kesmemeliyiz; bunun yerine bir şekilde onları taltif ederek üretkenlik kabiliyetlerini teşvik etmeliyiz. Yarın birisi çıkıp "Ben elle döndürülen su vanası icad ettim" derse, "Bravo, azmin elinden kim kurtulmuş ki musluk kurtulsun!" diye gayretlendirmeliyiz.

Meselâ bendeniz bu günlerde iki bacaklı bir tabure tasarımı üzerinde çalışıyorum; eğer denge meselesini halledebilirsem her tabureden iki bacak tasarruf etmek suretiyle milli ekonomiye ne kadar katkıda bulunabileceğimi düşünebiliyor musunuz? Kurtulduğumuz günün resmidir!

Nefret dili ve biz gazeteciler

Temelinde önyargılar, ırkçılık, yabancı korkusu ve düşmanlığı, tarafgirlik, ayrımcılık, cinsiyetçilik ve homofobi (yani eşcinsellere ve eşcinselliğe karşı duyulan öfke ve kin) barındıran ifade ve davranış biçimlerine topluca 'nefret söylemi' deniliyor. Kültürel kimlikler

ve grup özellikleri gibi unsurlar nefret söyleminin kullanılmasını etkiliyor; fanatizm ve farklı olana tahammülsüzlük gibi durumlarda nefretin dili yükseliyor ve etkisini genişletiyor.

"Nefret söylemi" Türkiye için yeni bir kavram: Dünün Türkiye'sinde neredeyse hemen hepimize pek tabii görünen ve açıkça söylemek gerekirse kullanırken hafif tertip zevk aldığımız nefret ifâdeleri, bugün kınanan tezahürler haline geldi; bu, kelimenin tam manasıyla bir "İlerleme"dir ve modernliğin âmentü şartlarından biri sayılan ilerleme kavramı da esasen bu gibi hayırhah ve insanlık vicdânını inceltip yükselten adımlara lâyık görülmelidir.

"Ermeni, Rum, Hıristiyan, Yahudi, Kürt, Yunan, Arap, Alevi" gibi sıfatlar, dünkü dünyamızda telaffuz edilmeden evvel, sanki iğrenç bir kavrama atıfta bulunuluyormuş gibi, "Af edersiniz!" eki ilave edilmeden pek söylenmezdi. Bu gibi önyargıları, daha ziyade yakın tarihimizin öğretilme tarzından doğan nitelemeler olarak tabii görürdük. Resmî ideoloji, halkın yarıdan çoğunu, en hafif tabirle "gelişmemiş" ve düşman sayıyor; buna ilaveten Türkiye'de futbol taraftarlığının zaman içinde keskin bir fanatizm duygusunun kaynağı haline geldiğini de belirtmeliyiz.

O yıllarda, bu satırların yazarı olarak benim de, nefret ifâdelerine iltifat eden bir bakış açısına sahip bulunduğumu itiraf etmek isterim.

Yakın zamanlarda sonuçları açıklanan bir araştırma, özellikle basınımızda nefret ifâdelerine ne ölçüde yer verildiğini ortaya koyuyor; bu araştırmanın sonuçlarını değerlendirirken, önceki on yıllarda da benzeri rapor sonuçlarıyla mukayesede bulunmak çok daha anlamlı olurdu ve böylece nefret ifâdelerinde basının yaklaşımını daha elle tutulur sonuçlarla değerlendirebilirdik.

Bu yılın yaz aylarında Türk basınında yer bulan 101 haber ve köşe yazılarının tarandığı araştırmada (Detaylı sonuçlar için nefretsoylemi.org adresine bakılabilir) ilk sırayı Ermenilerin alması ve Ulusalcı çizgide yayın yapan gazetelerin ağırlıklı bir öbek teşkil etmesi dikkat çekiyor. Bir başka dikkat çekici husus, basın ürünleri arasında köşe yazılarının yüzde 74'lük bir ağırlık teşkil etmesi ve bu oranı yüzde 23 ile haberlerin izlemesi. Okuyucu mektuplarının yüzde 1 oranı ile listeye girmesi önemli bir gelişmeye ışık tutuyor: İnternet gazeteciliğinde hiçbir editör denetimine maruz kalmaksızın haber ve köşe yazılarının altında açılan yorum sayfaları, internet okuyucusunu da nefret dilini kullanan kesim arasına sokuyor. Bu endişe verici gelişmeye yakın dönemde birkaç kere dikkat çektiğimi hatırlıyorum.

Mahallî basının nefret ifadelerine merkezî basından daha az iltifat etmesi önemli ve merkez medyanın sorumluluğunu ağırlaştıran bir unsur. Hedef gruplarına göre basının en çok nefret ifadesi kullandığı sıfatlar sırayla Ermeni, Hıristiyan, Yahudi, Rum, Kürt, Yunan, Arap, Süryani, Alevi, ateist, Fransız, Sırp, Bulgar, Asuri ve Zerdüştler. Bu liste, yakın tarihimizde yaşadığımız kanlı sarsıntıları ve hesaplaşmaları akla getirirken, tarih yazıcılığında yeni bir tavır geliştirmenin önemini ortaya koyuyor.

Araştırmada eşcinsellere yönelik nefret ifadeleri yüzde 64 ile en büyük dilim; onu yüzde 27 ile travestiler ve yüzde 8 ile kadına yönelik cins ayrımcı kötü nitelemeler takip ediyor.

Araştırma kapsamına alınan yazı ve haberler arasında Aksiyon ve Zaman'dan neredeyse hiç örnek bulunmaması gurur verici bir tespit ama bizler için hiç şaşırtıcı değil; Aksiyon ve Zaman, nefret ifade eden sıfat ve kelimeleri telaffuz noktasında başından beri çok dikkatli ve itinalı bir tutum sergiliyor. Benimsediğimiz üst değerler, bize, etnik topluluklardan, inançlardan, cins ayrımcılığından söz ederken daha titiz bir dil kullanmamızı telkin ediyor; bu bakımdan gururlanmakta haklıyız.

Elbette önemli olan şey, atasözlerine, darbımesellere bile sızmış nefret ifadelerinden uzak kalmaya dikkat etmek; bu konuda yeni bir dikkat geliştirmek.

Önümüzdeki on yılda, basında nefreti dışa vuran bu rakamların daha aşağıya çekileceğini tahmin edebiliriz. Türkiye'de demokrasi kültürünün yaygınlaşıp kök bulması, farklılıklara daha samimi bir hoşgörü ile yaklaşmamızı kolaylaştıracaktır; yeter ki altında ezileceğimiz ağır krizlerle aşırılığa savrulmayalım.

Naz güzeli

Bugün 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı; günün birinde Cumhuriyet Halk Partisi, 29 Ekim'i bahane edip ârıza çıkarmayı unuttuğunda 28 Ekim'den sonraki günün Cumhuriyet Bayramı olduğunu galiba hatırlayan çıkmayacak.

Cumhuriyet'in kendi başına bir fazilet, bir iyilik ve güzellik kaynağı olduğu iddiası pek doğru sayılmaz. Cumhuriyet bir çerçeve, çok muğlak bir çerçeve ve içine konulacak fotoğrafa göre mânâ kazanacak bir çerçeve. Belki de bu yüzden Amerikalıların, İngilizlerin, Felemenklerin bir Cumhuriyet bayramı hiç olmadı; onlar çerçeve yerine tabloya önem verdiler. Yazık!

İlkokul çocukları henüz bilmiyor ama birkaç sene sonra onlar da öğrenecek; dünyada cumhuriyetin pek çok uygulanma şekli var ve bunlar bazen birbirinden siyahla beyaz kadar farklı olabiliyor. Ayrıntı vermiyorum çünkü faydası yok.

89 sene önce Cumhuriyet idaresine geçmemize karar veren siyâsi irâdenin -ki tek kişiydi!- hâtırasına ve tercihine saygı duymalıyız. Hâtıraya saygı deyince aklıma geldi; meselenin "Atatürk'ün hâtırasına saygısızlık" dışında soğukkanlılıkla düşünülmesi lâzım. CHP ve onun ulusalcı periferisi de bilir ki, Tevhid-i Tedrisat, Tekke ve Zâviyelerin seddi, Şapka iktisâsı hakkında kanun gibi çoktandır fiilen ıskartaya çıkmış kanunlar Atatürk'ün hâtırası kapsamında sayılabilir şeyler ise (ki yürürlükteki anayasa öyle diyor), Atatürk'ün anayasasını ortadan kaldırıp da yerine fânilerin yazdığı sola açık bir metin koymanın ne anlama geldiğini söylemeliler! 1924 Anayasası'nı karşı devrimciler yazmadı ki arkadaşlar, devrimciler kaleme aldı; niçin bekçilik yaparken onu da beklemiyorsunuz?

Cumhuriyet'i Mustafa Kemal Paşa tek başına, öyle istediği için ilân etti ve bu esnada ufak bir hükûmet krizi tetikleyerek gerekli atmosferi inşâ ettiği mâlumdur; aynı Mustafa Kemal Paşa, 1924 Anayasası'na halkla devlet münasebetlerinden, vatandaştan, ülkeden, parlamenter sistemden, liderlikten başlayarak, güçler ayrımına kadar devlet idaresinden ne anlıyorsa yazdı ve yazdırdı; öyle olduğu içindir ki vefatından sonra bu anayasa 23 sene daha yürürlükte kaldı. Halefi İsmet Paşa ve onun halefi Celal Bayar (DP yönetimi) bu anayasadan vazgeçmeyi düşünmedi; çok gerektiği zaman ufak tefek tadilatla yetindiler; o anayasayı 27 Mayısçı komitacı subaylar ortadan kaldırdı ve yerine "Daha matah bir şey olur zâhir!" diye 61 Anayasası'nı yaptılar ve inanmayacaksınız ama 27 Mayıs gününü "Anayasa Bayramı" ilân ettiler. Atatürk'ün hâtırası o gün incinmediyse, bir daha kolay kolay incinmez kimse merak etmesin!

Cumhuriyet'in muhalifi, alternatifi yok, olacağı da yok; o yüzden alternatif kutlama yapmak da gerekmez; gerekmez ama engellenmesi de lâzım değildir. Bırakınız kutlasınlar, kalbi kırılmasın, mükedder olmasın. CHP, Cumhuriyet'in üvey evlâtlığıdır ve yaşı doksanı geçtiği halde hâlâ "Tufûliyet" hâletinden kurtulamamıştır. Evlâtlıktır çünkü milletin ekseriyetine değil bürokratlara yaslanır; üveydir çünkü sandıkta abra-kadabra yapılmazsa düzgün bir seçim kazanma ihtimâli yoktur. O yüzden CHP'nin 29 Ekimlerde birtakım heyecanlara kapılarak, ebedî çocukluğun rüyâsını yılda bir kere hatırlıyor olması tahammül ve sevecenlikle karşılanmalıdır. Binaenaleyh, "Cumhuriyeti kurmak için kimseden izin almadık; kutlamak için kimseden izin istemeyiz bre!" şeklinde kahramanca lâflar etmelerine takılmamak gerekir ve onlara, "Keşke millete danışsaydınız; ne iyi olurdu!" demenin de mânâsı yoktur.

CHP'lilere, devleti ve milleti partilerinin tapulu malı gibi görüyorlar diye üzülmemeliyiz. Bu hiss-i tesâhübün vaktiyle Sülün Osman nâm bir müteşebbisimizin Galata kulesi, şehir hatları vapuru, tramvay gibi birtakım kamu mallarını pazarlamak suretiyle gösterdiği sahiplenme ile farklı olmadığı kanaatindeyim. Kezâ sinirli zamanlarında, "Biz olmasaydık adınız Yorgi olurdu!" şeklinde ifade edegeldikleri ve aslında "Nankörlük etmeyin, CHP'ye oy verin" mânâsına link veren sözler sarfetmelerine de fazlaca takılmamak yanlısıyım.

Bir CHP'nin nazını çekemez miyiz yani arkadaşlar?

İstavrit; sonuna kadar!

Önceki gün öğle saatlerinde bir arkadaşım, beni evine akşam yemeğine davet etti.

Pijama-terlik konforundan vazgeçip akşam programlarına icabeti pek tercih etmiyorum. Dedi ki, "Tembellik etme, lüfer mevsimindeyiz, sana lüfer ikram edeceğim fakat o işin garnitürü; asıl ikram Boğaz'da yapılacak Cumhuriyet Bayramı kutlamaları; bizim evin pencerelerinden bütün sahneyi rahatça seyredebileceksin; emin ol ki değecek!"

Eh pekâlâ! 18 sularında evden çıktım; Bismillah, bizim sokakta trafik felç. Arkadaşımın ikazı sebepsiz değilmiş. Üsküdar'la Boğaz Köprüsü arasında araçlar, can çekişen iri kurun-ı vustâ hayvanları gibi adeta yolda sürünüyorlar. Sadece araçlar mı, yayalar (yani cumhur), fevc fevc (yani akın akın, dalga dalga) köprüye doğru sefer halinde. "Yahu bu bir CHP organizasyonu olmasın, korsan miting mi var nedir?" diye meraklanarak telâşla seğirten kalabalığa karıştım. Seyyar esnaf takımı tam kapasite iş başında; köfteciler, çaycılar, baloncular, ışıklı çubuk satıcıları, bayrakçılar hallerinden memnun (Ama alternatif bayrak değil, şu hepimizin bildiği ay-yıldızlı, kanuna uygun Türk bayrakları!).

Dostumun, eski dilde ancak "dide-i deryâ" diye tâbir olunabilecek (Leb-i deryâ, yani hemen deniz kıyısında değil, denizi biraz geriden de olsa gören mânâsında) eve tırmandığımda saat henüz 19'a gelmemişti ve trafik artık resmen ölmüştü. Daha sonra ömrümde ilk defa motorlarını kapatıp kapıları kilitleyen halkımızın araçlarını terk ederek sahilde köprüyü gören bir açıklık aradıklarını gördüm.

Uzatmayayım, kapıda beni karşılayan dostuma oflaya puflaya "Bu kadar zulme değmez yahu?" diye takıldım. Sâkin ve kendinden emin "Garanti veriyorum" diye gülümsedi. Yemek masasının hemen önünde Köprü ile Sarayburnu arasındaki Boğaz'ı bütün ihtişâmı ile avcuna alan manzara nefes kesici. "Ben bu manzarayı günün her saatinde bayılarak seyrederim; ilâve gösteri gerekmez" dedimse de ev sahibim, "Bekle, göreceksin" dedi.

Folyoda buğulanmış lüferleri derhâtır ederken masadaki roka, tere, soğan, maydanoz tepelemesini imâ ederek, "Lüfer dedin, bizi yeşillikle selâmetleyeceksin" diye takılmayı ihmâl etmedim tabii. Yemeğin yarısına gelmiştik ki bir tarrakadır koptu! Haberlerde görmüş olmalısınız ama bazı sahnelerin ekran hâli mânâsız kalıyor; orada olmak lâzım. İnsanlar, yani cumhur, yani çoluk çocuk, yaşlı genç, ev kadını, işçi, memur şenliğin tadını çıkarıyor; ıslık, alkış, hurra kıyâmet. Bayram dediğin böyle olmalı değil midir? Türkiye'nin her tarafında tekrarı mümkün değil belki ama devlet bu defa cumhur'a sert, ciddi ve içi boş nutuklar çekmeden, önünde uygun adım yürüyüşe zorlamadan, mânâsız sloganlar bağırttırmadan eğlendirici bir şey veriyor ona. Eh, havai fişek gösterisinden hoşlanmayana rastlamadım bugüne kadar; küçüklerle büyükleri aynı ilgi noktasında buluşturan bir çocukluk havai fişek. "Bu kadar para havaya savrulur mu; yol, su, elektrik..." faslından itiraz cümleleri kurmuyorum; çocukluk kavramını da küçümseme edâsıyla söylemedim zaten. İçimizdeki çocuğun şekerlemeye bayıldığını inkâr mı edeceğiz şimdi?

Evet, o çocukça sevince hepimizin ihtiyacı var; o yüzden havai fişekle bayram kutlanmasını pek mâsumâne, pek hoş buldum. Protokolsüz bir bayram neşesi bu; mülkî erkânın, resmî sıraya göre oturduğu şeref tribünü filan gibi saçma sapan uygulamalar yok.

Bu esnada cumhura şöyle bir tepeden baktım (rahatlıkla 30 metre filan vardı!), bayram geldi diye ideolojik çıkıntılık yapıp maraza çıkarmaya hiç niyetli görünmüyordu. Milli hâkimiyetin

tasarruf tarzıyla ilgili bir sıkıntısı da yoktu galiba; iyi ve rahat yaşamak, çocuğuna iş bulmak, adam yerine konulmak derdinde hepimiz gibi.

Bence en iyi alternatif Cumhuriyet kutlama şekli budur; havai fişekçilik ülkemizde artık önü açık bir sektör haline geldi. Havaya savrulduğunu sandığımız fişekler birileri için cirodur, vergidir, iş hacmi genişlemesi ve istihdam demektir vesaire.

Arkadaşım, "Şimdi söyle" dedi, "Değdi mi; bana hak verdin mi?"

"Değdi" dedim; "Haklıymışsın; bu güzelliği herkes bir kere görmeli!"

Gülümsedi, lüferler soğumuştu ama değmişti doğrusu; lâkin söylemezsem içimde ukde kalır; Anadolu çocuğuyuz, ben yine de istavritçi takımındanım arkadaş!

2012

28 Kasım

Bir fişek leblebi meselesi Zaman Gazetesi

26 Kasım

Niyet ettim bienale Zaman Gazetesi

24 Kasım

İki sene daha okuyup darbeci olmak varmış! Zaman Gazetesi

21 Kasım

Dedemin tabancası Zaman Gazetesi

19 Kasım

İkaz Aksiyon Dergisi

19 Kasım

Grev kazasız bitti; beş asker öldü! Zaman Gazetesi

18 Kasım

Hacıemmi baskısı üzerine Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

17 Kasım

‘Bundan böyle derneğin işi zor!’ Zaman Gazetesi

14 Kasım

Şu Maslak bilmemkaç! Zaman Gazetesi

12 Kasım

İzmir yine yaptı yapacağını Zaman Gazetesi

12 Kasım

MHP Aksiyon Dergisi

11 Kasım

Selâtin câmileri ve biz Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

10 Kasım

Ödüllük fotoğraf vallahi Zaman Gazetesi

07 Kasım

Sevgili arsız PKK! Zaman Gazetesi

05 Kasım

Soruların cevabı Aksiyon Dergisi

05 Kasım

Hint Müslümanları CHP’ye nasıl sponsor olmuştu? Zaman Gazetesi

04 Kasım

İmdat yahu imdat! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

03 Kasım

Bakalım Gazi Paşa taktiği tutacak mı? Zaman Gazetesi

Bakalım Gazi Paşa taktiği tutacak mı?

“Barikatları kim kaldırdı” tartışmasına Başbakan, yeni bir mecrâ gösterdi ve sözü ustalıkla asıl maksadına getirdi:

“Bu ülkeyi çift başlı bir yönetimle bugüne kadar getirmedik. Bundan sonra da çift başlı bir yönetimle bu ülke bir yere varmaz. Eğer bu ülkede yani bir başkanlık sistemi arzu ediliyorsa ben bundan yanayım. Bir başkanlık sistemi gelir, o zaman bu adımları çok daha rahat atarız. O zaman böyle bir sıkıntı olmaz.”

Bu sözleri duyan bir yabancı gözlemci, Türkiye’de aylar hatta, yıllardan beri çift başlı bir yönetim krizi yaşandığını zannedebilir; alâkası yok. Şu beğenmediğimiz anayasa bile herkesin görev alanını netlikle belirliyor; dolayısıyla barikat krizi bir daha yaşanır mı diye vesveselenip Türkiye’nin hükûmet modelini değiştirmek için barikat patırtısı çok cılız bir gerekçe.

Ne tesadüf, bu hadiseden tam da 89 sene önce TBMM Hükûmeti’nin reisi Gazi M. Kemal Paşa da bir siyasi kriz tezgâhlamış ve kendi eliyle körüklediği krizi, iki gün içinde daha önce tasarladığı çözümle aşmıştı. Kısaca hatırlayalım: Cumhuriyet kurulmadan önce devletin adı TBMM Hükümeti idi ve Meclis Hükümeti sistemi uygulanıyordu. Meclis hükümeti güçler birliği (Tevhîd-i Kuvva) esasına dayanıyor, Meclis başkanı aynı zamanda devlet başkanlığını üstleniyor, hükümeti ise Meclis kendi içinden seçerek TBMM başkanının onayına sunuyordu. Gâzi Paşa, evvela yakın dostları Ali Fuat ve Fethi Beyleri görevlerinden çekilmeye ikna etti. Halk Fırkası grubu, yine Milli Mücadele kahramanlarından Rauf (Orbay) Bey’i seçince hesaplar karıştı. Rauf Bey o günlerde muhalif diye bilinmekteydi çünkü. 26 Ekim’de Gazi Paşa hükümeti Çankaya’ya çağırıp istifa ettirdi ve Meclis’in vereceği yeni görevi kabul etmemelerini tembihledi. Ülke hükümetsizdi. 28 Ekim gecesi Gazi Paşa, parti içinde çok güvendiği kurmaylarını çağırıp birkaç maddelik anayasa değişikliği kaleme aldırdı. Değişikliğin özü şuydu: İdari rejimin yeni adı Cumhuriyet’ti, Devlet başkanı ile meclis başkanı ayrı kişiler olacaktı. Meclis hükümeti sistemi artık sona ermişti. Meclis C. Başkanını seçecek, Başbakan’ı TBMM üyeleri arasından C. Başkanı atayacak, Başbakan da kabinesini oluşturacaktı. Türkiye idari rejimini değiştirirken anayasa değişikliğine gerek duymamış, birkaç maddelik tadilâtla Cumhuriyet ilan edilmişti.

Başkanlık sisteminin lehinde sayılmam ama müfrid aleyhtarı da değilim; işi zamansız buluyorum sadece. Türkiye çok ağır krizlerin altından beğenmediği parlamenter sistemle çıkmayı başardı; 27 Nisan muhtıra krizi bile bu sistemin imkânlarıyla aşıldı. Başkanlığın mucizevi bir çözüm olmadığı mâlum. Böyle bir vasatta ahaliyi Başkanlık sistemine razı etmek için, meseleyi anlaşılır şekle sokacak irili ufaklı krizler lazım tabiatiyle; Barikat meselesi bunlardan biriydi. Günün birinde tarihler, “Türkiye’de Başkanlığa giden yol 29 Ekim’deki barikat şamatasından başladı” diye yazarsa hiç şaşmam. Oysa ki CHP’liler ne güzel, “Yardık

geçtik, eylemimizi koyduk” diye havalanıyorlardı; eylemlerinin kırk yıllık parlamenter sistemin mezar taşı olacağını görseler sevinirler miydi acaba?

Bana kalsa yol yakınken, siyasi tansiyonu fokurdatmak yerine soğutmayı tercih eder, devlet başkanını halkın seçeceğini öngören anayasa maddesini değiştirirdim. En kısa çözüm bence budur ama dileyenler başkanlık modelleriyle oynayabilirler. Gazi Paşa krizi çıkarmış ama iki günde işi yeni şekle bağlamıştı; bakalım Başbakan icat ettiği Başkanlık krizini nihayetinde tatlıya bağlayabilecek mi?

İmdat yahu imdat!

Hayırlı bir iş sebebiyle bayramı Bursa'da geçirdik. Nilüfer ilçesine hayırseverlerin yaptırdığı Merve Camii'ni ikisi cuma, biri bayram vesilesiyle, üç kere görmek kısmet oldu; hele asıl harîm kısmının ilk defa ibadete açıldığı ilk cuma namazında orada olmak ayrıca çok güzeldi.

Adını bilmiyor, inşaat halini hep uzaktan seyrediyordum. Büyük bir sahra çadırını andıran şekli ve iki modernize edilmiş yüksek minaresi ile dikkat çekiyor (1. Fotoğraf). Nedendir bilmiyorum, artık tek minare ile yetinilmiyor; İslâm mâbedi olduğu çok uzaklardan görülsün arzusu mâkul ama ikinci ve sair minarelerin varlık sebebi, kimse kusura bakmasın ama süs ve israftan başka bir şey değil. Yeri fevkalade güzel, İzmir yoluna hâkim, iyi siluet veren bir tepe. Birkaç yıl evvel, ne yazık ki ismini hatırlayamadığım bir variyetli hayırsever, bütün masraflarını üstlenmek kaydıyla işe başlamış fakat ömrü yetmeyince vârisleri ve çevre sâkinleri el ele verip yarım kalan işi tamamlamışlar. Allah herkesin hayrını kabul etsin, iyiniyetini ödüllendirsin, bânisine de rahmet eylesin. Velâkin arada eleştirilmesi gereken noktalar var... Ayrıntılar önemli.

RESSAMDAN HATTAT OLURSA...

Cami, bir çemberin etrafına dizilmiş 16 direk üzerine kurulmuş; böylece saflar alışageldiğimiz gibi birbirine eşit uzunlukta saflardan oluşmuyor. “Bu da bir mimari özelliktir, bir yenilik arayışıdır” diyerek geçebiliriz. İç mekânı kubbe civarından çepeçevre kuşatan bant halinde bir âyet var (2. Fotoğraf). Bir hüsn-i hat olması bakımından âyetin yazılışı, bir hattat elinden değil de ressam fırçasından çıkmış bir görüntü arz ediyor. İkisi arasındaki fark çok bâriz. Böyle özene-bezene yaptırılan hayır eserlerinde hüsn-i hat yazılarını erbâbına yazdırmak lâzım değil midir? Adı üstünde hüsn-i hat, yani güzel yazı. Resimden, süslemeden anlayan, kabiliyetli birinin verdiği niteliksiz emek, ne yazık ki hüsn-i hat mertebesine ulaşmadan yarıda kalıyor. Harf kalınlıkları, istifler beceriksizlik eseri ama asıl eleştirilmesi gereken husus şu: Cami 16 direk üzerine oturduğu için metin 16 parçaya bölünmüş durumda; yani kesintisiz devam

etmiyor, 15 kere fâsıla veriyor ve bu esnada hattatımız (!) elindeki şablon yazısı nerede kalmış ise orayı diklemesine makasla kesip öteki bantta kaldığı yerden devam ediyor.

Kimse kusura bakmasın ama ben böyle bir şey görmedim. Hüsn-i hat kültürümüzün hayhayı gitmiş, vayvayı kalmış; biraz âşina olanlar bilir ki bant yazılarda ibâre uygun yerde, hat sanatının kaidelerine uygun tarzda bağlanıp en azından kelime tamamlandıktan sonra öteki bantta müteakip kelime veya cümleden başlayarak devam eder; şablon makasla kesilip kaldığı yerden devam edilmez. Latince bir metinde olmayacak yerden hece bölmek gibi sakîl, sevimsiz bir uygulama (3. Fotoğraf).

FİGÜRATİF DESEN DEĞİL O DEKORATÖR HANIM, ALLAH'IN ÂYETİ

Belki bunun kadar vahim olmamakla birlikte hüsn-i hat geleneğinde bir kırılmanın yaşandığı öteki örneği, Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı girişine yapılan Şâkirin Camii'nde gördüm: Harîmde mekânı kuşatan celî yazı şeridi, mihrap civarına geldiğinde önüne lüzumsuz bir gösterişle konulmuş mihrap çıkıntısına denk geldiği için görünmez hale geliyor (5. Fotoğraf). Bir yazının mekâna konulmasından murad okunmasıdır. Mihrabın arkasında kaldığı için âyetin önemli bir kısmının okunmaması şu anlama geliyor: Mekânı düzenleyen dekoratör için celî hüsn-i hat şeridi, yazı değil ancak dekoratif bir figürdür; bazı gençlerin anlamını bilmedikleri halde tişört üzerine yazılı olduğu için üzerlerinde gezdirdikleri İngilizce yazılar gibi...

Mihrap zaten çirkin tasarlanmış ama gerçekten sanat eseri bir hüsn-i hat kuşak yazısının saygısızca arkaya atılması ayrıca gelenek dışı ve ayıplanması gereken bir uygulamadır.

YAZI DEĞİL MUAMMA MÜBAREK!

Yine Nilüfer'deki Merve Camii'ne geliyoruz; 16 direkle bölünen duvarların her birinde kare şeklinde iri bir pencere yer alıyor, camında ise “Satranç Kûfî” tarzıyla yazılmış bir ibâre; bu ibâre ayrıca kubbeye yakın ışık pencerelerinde de bol bol tekrar ediliyor. Satranç Kûfî, bir sözün kare planında dört kere döndürülerek tekrar edilmiş istifine verilmiş isimdir ve özellikle Selçuklu eserlerinde bol miktarda örneği görülür. “Acaba hattat ne yazmış?” diye merak edip okumaya çalıştımsa da başarılı olamadım. Bir mekânın içinde belki elli kere irili ufaklı boyutlarıyla tekrar edilmiş bir ibârenin ne olduğu herkesin merakını çeker (Çeker mi acaba?). Fotoğrafını (4. Fotoğraf) çekip daha sonra yeniden yazıyı sökmeye çalıştım, heyhât; okunmuyor, hattâ “Acaba hattat İslâm harfleri yerine Emin Barın hocanın tarzında olduğu gibi Latince harflerle bir kompozisyon mu kurmuş?” diye bir başka mantığın izini takib etmeye çalışıyorum, yine sonuç yok.

Son gidişimde, inşaat safhasında da görev almış cami cemaatinden birine sordum, dedi ki, “Biz de merak ettik, El galü Allah yazıyormuş” cevabını verdi. Arapça âlimi değilim ama

bana mânâsız geldi. Belli ki kulağında öyle kalmış ama dikkat; mânâsını bilmiyor. Artık işi bir uzmanına sormanın zamanı gelmişti; İstanbul'a dönüşte çektiğim fotoğrafı ona gönderdim. “El mülk-i l'illah yazıyor olması galip ihtimâldir ama bir tuhaflık var; kurallar zorlanmış sanki ama olsa olsa böyle okunur diye düşündüm” cevabını verdi.

HAYHAYIMIZ GİTMİŞ DE VAYVAYIMIZ KALMIŞ

Şimdi sâkince oturup düşünelim ve bazı sonuçlar çıkaralım: Eski yazı ve özellikle hüsn-i hat san'atı, halkın bilgisinden çoktan çıkmış bulunuyor ama hâlâ ilgisi dahilindedir. Seviyoruz ama bilmiyoruz. İnsanlar camilerinde eski yazı tablo, levha ve kuşaklarına yer verseler de anlamından ve okunuşundan tamamen yabancılaşıp uzağa düşmüşlerdir. Bir hüsn-i hat yazısı ile diyelim ki bir duvar kâğıdı deseni arasında artık bir fark kalmamış gibi görünüyor çünkü her ikisi de artık yazı değil, dekor, figür ve bezeme niyetine kullanılmaktadır.

Diyanet camiasının cami inşaatları ve içlerinin süslenmesinden sorumlu ve görevli olmadıklarını biliyorum ancak Arabî ibâreleri herkesten daha iyi okuyabildikleri su götürmez. “Acaba niçin vaktiyle ikaz etmediler” diye düşünmeden edemedim; bu hayıflanışla Nilüfer Müftülüğü'nün web sitesinde bir bilgiye ulaşabilir miyim merakıyla gezerken fark ettim ki, Arabî ibâreyi bilip okumak yetmiyor; hüsn-i hat zevki ve kültürü, sayılı hatseverler istisnâ tutulursa değil Diyanet'te, hiçbir camiada kalmamıştır. Müftülük sitesinin hemen başında yer alan oranları söndürülmüş ve bozulmuş sülüs besmele aslında pek çok anlamı imâ ediyor. Hat sanatı aslında hayatımızdan ve hâtıramızdan çıkıp gitmiştir; bizim için artık güzellik miyârı (ölçüsü) teşkil etmiyor, o sadece bizim din sevgimizi dışa vurmamıza yarayan, mahiyetini bilmediğimiz kargacık burgacık bir formülasyondur. İslâm yazısını yıllarca “Kargacık burgacık” kelimeleriyle tezyif eden resmi ideolojinin muradı bu mânâda yerine gelmiş sayılır ve ne kadar sevinseler yeridir!

İşin bir başka yönü daha var: Cami cemaati iyi niyetli, fedakâr ama ne yazık ki mimarlıktan, klasik sanatlardan anlamadığı âşikâr; hayır ve güzellik nâmına para toplanarak yaptırılan çok şey maksadına vâsıl olmuyor, atılan taş yerini bulmuyor.

SANAT JANDARMALIĞI MI !

Şöyle bir uygulama nasıl olur, haydi tartışalım: Bir binanın ruhsat alabilmesi için nasıl ki meslek odasına bağlı bir mimarın yetkili imzası gerekiyorsa aynı şekilde camilerimizin güzel sanatlı işleri için kurumlaşmış klasik sanat ustalarından birinin yetkili imzası şart koşulsa nasıl olur? Bence çok isabetli olur; bu kötü yazılmış hüsn-i hat örnekleri, yanlış gözlükte ısrar etmenin zamanla gözü bozması gibi bizdeki bütün nisbet ve güzellik duygularını çürütüp yok ediyor.

İmdat yahu imdat; var mı ötesi?

Hint Müslümanları CHP'ye nasıl sponsor olmuştu?

Garip çıkışlarıyla gündemde minder kapmak için sık sık öne atılan bir tiyatrocu, 1881 adlı oyununu sahneye koymak için mâli destekçi aramış, bulamayınca İş Bankası'ndan kredi almış.

Bu meseleyi bir köşe yazarı şöyle destanlaştırıyor: "[Tiyatro oyuncusu] Mustafa Kemal'in kurduğu İş Bankası'na gidiyor, 1881'i sahnelemek için kredi alıyor. Böylece, taksit taksit geri ödenecek ama, 1881'in sponsoru, bizzat Mustafa Kemal oluyor!"

Böyle esprilerden büyük heyecan duyan bir zümreyi gösteriye celb etmek için güzel bir buluş ama teknik açıdan düzeltilmesi gereken birkaç önemsiz nokta var. Vaktiyle kerrât ile anlatmıştım, et'tekrârü ahsen…

Mustafa Kemal Paşa, tâ kuruluşundan beri bankanın büyük hissedarıydı, doğru! Peki, nasıl olmuştu?

İş Bankası'nın kuruluş sermayesi, o günün parasıyla 1 milyon liradır. 1924'te banka kurulması gündeme gelince, Gâzi Paşa, bankanın kurucu müdir-i umumisi Celâl Bayar'a "Git Osmanlı Bankası'ndan 250 bin lirayı al işe başla" talimatını verir. Aynı gün Paşa'nın bankadaki 2 No'lu hesabına 207.400 lira yatırılır. Atatürk'ün ölümünden sonra hissesine düşen nemâlanmış (işletilerek çoğaltılmış) miktar 435 bin 339 liradır ve bu meblağ Atatürk'ün vârislerine, daha doğrusu CHP'ye intikal etmiştir. Bu bilgi, İş Bankası tarafından yayımlanmış bir kitapta aynen şöyle geçiyor: "Daha doğru bir ifade ile söz konusu hisselerin çıplak mülkiyeti CHP'nin olurken, nakit ve hisselerin nemalandırılması görevi İş Bankası'na veriliyor. Bu hisselerden yararlanma hakkı ise Türk Dil ve Tarih kurumlarıyla hayatta bulundukları sürece Atatürk'ün bazı yakınlarının oluyor." (Türkiye İş Bankası Tarihi, İst., 2001, s. 188-189)

Konuyla ilk defa karşılaşanlar merak eder: Acaba Mustafa Kemâl Paşa, 1924 yılında bir bankanın ödenmiş sermayesinin neredeyse yarısını teşkil eden 200 küsur bin lirayı nereden tedârik etmişti? Cevap: Bu para, Milli Mücadele'yi heyecan ve samimiyetle destekleyen Hintli Müslümanların kendi aralarında topladığı ianedir ve miktar itibarıyla 500 bin lira civarında olup TBMM hükûmetine teslim edilmiştir. Meblağın yarısı, maksada uygun olarak Garp Cephesi'nin muhtelif ihtiyaçları için kullanıldıktan sonra, artan miktar İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu) kararı ile Mustafa Kemal Paşa'ya iade olunmuştur; o da (Ankara'da o tarihte başka banka bulunmadığı için) kendi adına Osmanlı Bankası'na yatırıyor sonra da İş Bankası'nın kuruluş sermayesine dönüşüyor.

Atatürk'ün İş Bankası'ndaki hisseleri şu anda aktif. Banka yönetiminde CHP'yi temsil eden üyelerin varlık sebebi bu paradır. Toparlarsak, Hindli Müslümanların iane parası, evvela M.

Kemâl Paşa'ya teslim edilmiştir; bugün ise CHP'li üyelerin de görev yaptığı İş Bankası'nın sermayesinin bir kısmını teşkil eder.

Sizin anlayacağınız, "Hani bunun ilk sahibi?" hesabına göre 1881 oyununun fiilî ve gerçek sponsoru Hindistanlı Müslümanlardır. Para evvelâ TBMM hükûmetine, oradan M. Kemâl Paşa'ya, oradan da CHP'ye ve İş Bankası hisselerine intikal ettiğine göre bu kuruluşlar da sırayla sponsorluk şerefinden pay almaya hak kazanmışlardır. "Hayır efendim, bu oyunun sponsoru Atatürk'tür" diye şirinlik yapanlar, oyuna verilen paranın hibe veya iane değil, "kredi" olduğunu, vâdesi geldiğinde takır takır faiziyle ödendiğini bilmez mi? Öyle sponsorluk olmaz yârenler; asıl sponsorluk vaktiyle bilmeden de olsa Hint Müslümanları'nın CHP'ye yaptığı güzelliğe derler! Hâsılı şu efeliğin neresinden tutsanız elinizde kalıyor; işiniz gücünüz müsâmere yahu!..

Soruların cevabı

Bir sorum var, birisi cevaplandırsın: Velev ki Öcalan yakalandıktan sonra hususi bir ambalaj içinde Türkiye'ye ikram edilmeseydi ve dışarıda bir yerlerde örgütünü yönetmeye devam etseydi, Kürt meselesi bugüne göre nasıl bir görüntü arz ederdi; daha iyi, daha kötü?

Gülden âlâ hâtırı için Ceza Kanunu'nu değiştirdiğimiz bir mahkûm; Cumhuriyet tarihinin en önemli ve en tuhaf mahkûmu odur. Yargılandı, suçlu bulundu ve devlet himâyesinde siyasi bir aktör olarak faaliyet sürdürmesine izin verildi. 12 yıldan beri faaldir, birisi çıkıp sual ettiğim bilançonun hesabını versin; iyi mi oldu, kötü mü?

Bir sorum daha var: PKK, en güçlü, en hunhar göründüğü bir anda niçin ölüm orucu gibi bir pasif mukavemet eylemine başvurmak ihtiyacı hissediyor? Buna bağlı öteki soru şöyle: PKK eylemcisi tutukluların ölüm orucuna yatması karşısında basında yükselen yüksek vicdân tezahürünü takdir ederken "Oruç sebebi" üzerinde hiç düşünmeyecek miyiz?

Tutukluların talep ettiği şeylerle, şu anda hâlâ dağlarda silahla aynı talepleri tahakkuk ettirmek için cayır cayır asker, polis, kamu görevlisi öldüren, şantiye basan, okul yakan, öğrencileri okula gitmemeye, esnafı dükkân açmamaya davet eden zorba takımının aynı şeyleri telaffuz etmesinde bir gariplik görmüyor musunuz? Silâhla savunulan bir fikrin aynı anda bir pasif mukavemet eylemi aracılığı ile propaganda edilmesinde ahlâkî bir zaaf yok mudur?

PKK'nın cezaevlerinde örgütlenme biçimi ve kendi üyeleri üzerinde kurduğu demir disiplinin, yukarılardan gelen bir emirle "Ölüm orucuna yatılacak; yat!" boyutuna dikkat edilmekte midir? İçlerinde "Ramazan geçeli üç ay oldu; ben nafile oruç tutmak zorunda değilim arkadaş!" diyebilecek bir ferd-i vâhidin çıkmaması veya çıkaracak ses bulamaması ilginç değil midir?

Şu anda hükûmet eden kabîne, -beğenilir-beğenilmez- Cumhuriyet tarihi boyunca Kürt meselesinin çözümü için en çok siyasi risk üstlenmiş, pek işe yaramış görünmese de en ciddi adımları atmış bir heyettir; çözüme doğru yönelmiş her hamlenin, "Eyvah galiba başarılı olacaklar!" endişesiyle silahlı örgüt zorbaları ve onların düzdeki sözcüleri tarafından aynı anda çelmelenmesi size de tuhaf gelmiyor mu?

"Demokratik, meşrû talepler" tarzında dile getirilen haklı isteklerin, kamuoyunda anlayışla karşılandığı, basında, mecliste konuşulup desteklendiği mâkul bir zihnî iklimde yaşıyoruz. Bu yumuşamanın çözüm noktasında fiilen hiçbir işe yaramadığını, ödüllendirilmediğini, her iyileştirmenin akabinde, "Sulak yerden tarla bağışlar gibi bölük-pörçük hak verilmez; bizi ufak tefek tavizlerle aldatamazsınız, mücadelemizi pörsütemezsiniz" edebiyatıyla savuşturulması nasıl yorumlanır?

Cumhuriyet döneminin en kanlı, en gözüpek ve insafsız silahlı şiddet örgütünü teşkil eden PKK'nın, Türk basınında hâlâ büyük bir propaganda gücüne sahip bulunmasının ama buna rağmen "Batılı entel gözlemciler"den her Allah'ın günü "Bu ülkede basın hürriyeti kalmadı" fırçası yemesinin anlamı nedir?

Cevabı Selahattin Demirtaş veriyor: "Kanunsuzluk, hukuksuzluğu bir kenara bırakıp hükümet ve devlet gibi davranın, karşınızda bir halk var. Bakın Ortadoğu'da Kürt devleti kuruluyor." Ve devam ediyor: "Valiler, Emniyet Müdürleri çözüm istiyorlar. Bu eylemlerin önünü kesmemelidirler. Engelliyorlarsa onları savaş sorumlusu ilan ederiz."

Lâfı dolandırmadan konuşup yüksek vicdanlı entelektüel laga-lugalara başvurmadan dürüst konuştuğu için Demirtaş'a aslında teşekkür etmemiz lâzım; Demirtaş ve onun gibi düşünenler, düzde külahlı, dağda silahlı gezmenin verdiği yüksek özgüvenle dört komşu ülke toprakları üstüne kurulacak bir Kürt devletinin hükümet sözcüsü gibi konuşuyorlar; enteller basın hürriyeti ve ölüm oruçlarına sızlayan vicdan egzersizi yapadursun, onlar siyasi menfaatin bıçak soğukluğundaki diliyle, kavgada yumruk sayılmaz diye düşünüyorlar. Hükümet, ülkenin her yerinde okulları açmak eğitimi sürdürmek mecburiyetinde; adam, "Gitmeyin okula, boykot edin" derken ne kadar da rahat!

Yol belli; külahlıyla siyâsi, silâhlıyla silâhlı mücâdele. Pazarlık ve müzâkere gibi oyalayıcı müsekkinlerin artık hükmü yok.

Sevgili arsız PKK!

Takvime baktım az önce, Kasım'ın 7'sine gelmişiz. Havalar yüzünü astı, ee kış kışlığını yapacak elbet. Bizim oralarda 29 Ekim, Cumhuriyet bayramına ilâveten sobaları kurma ve ve tüttürme vaktidir.

Düzdekine soba kurdurup kalorifer yaktıran kış, dağda kim bilir ne hoyratlıklarla hükümfermâ oluyordur?

Fazlaca merakı mûcib bir durum değil; bir kısım medyamızın yüksek vicdanlı, ultra duyarlıklı, alabildiğine insaniyetçi ve inadına hümanist yazar ve editörlerinin hâs-ı mahbûbu PKK'nın hâl ve hareketlerine bakarak dağlarda kış mevsiminin nasıl geçtiğini kestirebiliriz; tek kelimeyle soğuk ve yağışlı!

Öyleyse düzde eylem zamanıdır. PKK, sıcak ve dağda barınmaya elverişli uzun yaz günlerinde karakol basarak, askeri birlikleri pusuya düşürerek, yol mayınlayarak, sabotaj yaparak, asker-sivil ayırmadan cana kıyarak, okul yakıp kepenk kapattırarak "Askerî bir edâ" ile sürdürdüğü terör sezonunu, güz mevsimi girince Gandhivârî sivil ve pasif bir direniş eylemiyle zirveye taşıdı ve başarıya ulaştı. Açlık grevi eylemiyle örgüt, Türk basınındaki kredisini tazeleme ve genişletme imkânı da buldu; büyük destek gördü. Hükümet başlarda direnç göstermeye çalıştıysa da yelkenleri suya indirdi. Kanaat imparatorlarının propaganda gücünü kabullendi.

Açlık grevini dâhiyâne bir eylem şekli olarak tasarlayanlar, önemsenmesi gereken bir psikolojik üstünlük kazandılar. Dağda silahla ve zorla savunup ulaşamadıkları hedeflere, muhtelif cezaevlerinde örgütün rehini gibi yaşayan gariban eylemcileri bir nevi intihar eylemine yönlendirerek vâsıl oldular. "Yazıktır bu çocuklara, ölmesinler" diye vicdan geliştiren yazar takımı, PKK'nın hapishanelerde demir disiplin altında tuttuğu mahkumları öne sürdüğü eylemi ahlâkî açıdan eleştirme cesareti gösteremediler; PKK'ya mazlum, mâsum ve son derece haklı ve basit demokratik taleplerde bulunan bir insânî cemiyet muamelesi yaptılar.

Ünlü bir romancımızın eylemciler hakkında, "İstedikleri yapılmayacak şeyler değil. Ben kendi adıma iktidar partisi isterse olur diye düşünüyorum" diye vicdâni egzersiz yaptığı dakikalarda 100 kiloluk patlayıcı ile polis aracını hedef alan PKK, yoldan geçen 11 yaşında engelli bir çocuğun ölümüne sebep oldu. Devlet söz konusu olunca rahatlıkla, "Teröristlerin taleplerini kabul ediver" diyebilen şu aydın (!) takımının, teröristleri bodoslamadan kınamak noktasında kırk dereden getirecek su bulabilmesine ad bulamıyorum.

Aydınları-maydınları boşverelim en iyisi, direnişçilerin taleplerine bakalım; bu taleplerin hepsi de Meclis'te rahatça seslendirilen, basında tartışılan, hükümetin esasen çözümü için inandırıcı adımlar attığı mevzulardı. Niçin böyle profili düşük bir talep listesi tanzim edildiği üzerinde kafa yoralım ve görelim ki, zaten kamuoyunun büyük oranda evvelce rıza gösterdiği talepler, PKK açısından hayli zararlı geçen hareketli bir yaz terör kampanyasını iyi bir finalle taçlandırabilmek için özellikle mâsum ve düşük profilli maddelerden ibaret tutulmuştu. Grev olmasaydı bile yakında bazı talepler zaten kanunlaşacaktı.

Taktik tuttu; Türk basınının ve saf intelijansiyasının haylice bir kısmını yedekleyen terör örgütü, 1984'den bu yana en yüksek kredilendirme notunu kazandı: Önümüzdeki yıl sevgili arsız PKK, Nobel barış ödülü adayıdır!

Dağda ve düzde canı pahasına terörle mücadele eden güvenlik güçleri de yakında "Bu kirli savaş bitsin" diye açlık grevine başlarlarsa da hiç şaşırmayacağım ve şu fıkrayı hatırlayacağım: "Baba bir hırsız tuttum!", "Buraya getir oğlum", "Bırakmıyor ki baba!"

Ödüllük fotoğraf vallahi

Fotoğrafı çeken muhabir arkadaşımızın adı belirtilmemiş ama haberin sonunda İHA imzası var.

Habertürk'te yayınlanan fotoğraf Güneydoğu meselesini neredeyse tek kareye sığdırıyor.

Arka planda şöyle bir sahne var: Yüksekova'da "sivil cuma namazı" kılındığı esnada bir grup öğrenci, açlık grevlerine destek için karayolunu trafiğe kapatınca polis su sıkarak eyleme müdahale ediyor. Ön planda yere serilmiş kâğıt, mukavva parçaları ve battaniyeler üzerinde namaz kılan iki hanım var. Arkadaki kargaşaya, dumana, gaza aldırış etmeden, bütün dikkatlerini namaza yoğunlaştırmışlar.

Fotoğraf değil mübârek, siyaset sosyolojisi dersi.

Sivil cuma namazı, hayli dikkat çekici bir eylem biçimi; çoktandır duymuyorduk, demek ki devam ediyor. Bilgilerimizi tazeleyelim. "Sivil" cuma namazı, BDP-KCK tipi muhalefetin renklerini taşıyan bir protesto eylemi. Devlet memuru saydıkları için olsa gerek Diyanet imamlarının arkasında safa girmeyen ve camiye gitmeyen protestocular, örgüt nereyi göstermişse orada yaygılarını serip cuma namazına duruyorlar. Hutbe Kürtçe okunuyor, kadınların da katılabilmesi için civara çadır kuruluyor.

Fıkhî bakımdan muhâtaralı, en azından çok su götürür bir uygulama ama siyasi açıdan tertemiz bir "sivil" eylem biçimi; şiddet yok, slogan yok, darp, tehdit, silah yok. "Namaz kılarak politik eylem yapılır mı?" diye sorulabilir çünkü biz Sünniler için burada cami dururken, az ötede alternatif (veya "sivil!") namaz cemaati oluşturmak havsalamızdan bile geçmez türden bir aykırılıktır ama nerede kılınırsa kılınsın cuma namazı zaten özünde politik bir anlam taşır; hükümranlık alâmetlerindendir, ayrıntılarına girmiyorum.

Açlık grevlerinin gündeme gelmesinden sonra o anlamlı fotoğraf vesilesiyle yeniden hatırladığımız sivil direniş eylemlerini, sebeplerine katılmasam bile prensip itibarıyla destekliyorum. Kürtlerin demokratik taleplerini ifade edebilecekleri en zararsız ve doğru

eylem biçimi budur. Hapishanelerdeki tutukluların yönlendirilmesiyle başlatılan açlık grevleri siyasî sonuçlar vermeye başladı; sivil cuma namazı da, alışık olmadığımız bir uygulama olması sebebiyle kamuoyunun dikkatini çekiyor. Demek ki, şiddete başvurmaksızın siyasî mücadele verilebiliyor; bu çok önemli!

Eğer maksat bağcıyı hırpalamak değil de, üzüm yemekse, Kürt taleplerinin savunulmasında en doğru mücadele biçiminin şiddete başvurmadan yapılan sivil eylemler olduğu açık; belki de başından beri en doğru olan bu üslûptu. Çok doğru, yüzde bin derecede haklı olunsa bile bir talebin silahla savunulması, o hakkın özünü değiştiriyor, sevimsizleştiriyor; şiddetle buluşan haklılığın mâsumiyeti buharlaşıyor. Şiddet, kendisinden başka anlamla beraber barınamıyor.

Esas mesele Kürtlerin demokratik taleplerine cevap aranması mıdır, yoksa PKK aracılığı ile gündeme getirilen Kürt meselesi, aralarında bazı uluslararası aktörlerin de yer aldığı derin güçlerin bir tasarımı mıdır? Bu hususta bile hâlâ zihin berraklığından uzağız. Velev ki PKK ve yan kuruluşları bir derin devlet tasarımı olsun; Kürtler şiddetle aralarına etkili bir mesafe bırakarak kamuoyunda daha sağlıklı empati imkânlarını harekete geçirebilirler; bu imkân her şeye rağmen hâlâ mevcut.

Yüksekova'daki fotoğrafı bu açıdan çok zihin açıcı buluyorum. O iki hanım, sadece namaz kıldıkları, dinî bir eylemde bulundukları için sevimli görünmüyorlar bana; şiddete sırt dönmüş ve asıl maksada kilitlenmiş vakur duruşlarının yanında hissediyorum kendimi.

Selâtin câmileri ve biz

Câmi denilince aklımıza ne gelir? Bir okul çocuğuna "Câmi resmi çiz" dediğinizde nasıl bir resim yapar?" "Bilmeyecek ne var" diye düşündüğünüzden eminim; büyük ihtimâlle şöyle cevap vereceksiniz: Câmi dediğin Osmanlı câmileri gibi olur ama öyle ufak tefek, ahşap, kâgir bir şey değil; Osmanlı sultanlarının vaktiyle inşâ ettirdiği türden kesme taştan inşâ edilmiş, büyük kubbeli, mutlaka minâreli, içi süslemelerle dolu, eski tarz üzere mihrabı ve minberi, vaaz için kürsüsü olan bir câmi!

ÖMER DİYECEĞİN...

Vaktiyle hilâfet makamına ev sahipliği yapmış olmaklığımız ve Osmanlı sultanlarının makam ve ünvânlarına yaraşır tarzda büyük câmiler inşâ ettirmeleri bizde buna benzer bir duygu ve davranış alışkanlığı meydana getiriyor. Hepimizin zihninde cami formu, ille de Osmanlı selâtin camilerine benzer bir şekil olarak canlanıyor. O yüzden câmi yaptırmak söz konusu olduğunda hâlâ kubbeli, bol minareli ve şerefeli, aynen o câmilere benzeyen eserler yaptırarak dinî ve medenî anlam taşıyan bir faaliyette bulunmak istiyoruz. Câmi yaptırmak, son elli-altmış seneden beri Müslümanlar için bir meydan okuma, bir iddia mevzuu haline geldi. Tek başına Osmanlı câmisi, İslâm-Türk medeniyetini temsil eden bir anlam taşıyor...

-Sen yine ters bir lâf edeceksin; “Ömer diyeceğin ağzını büzüşünden belli” diyeceğinizi tahmin ediyorum. Çoğumuza ters, hatta aykırı bir fikir gibi gelebilir: Câmi fikrini selâtin Osmanlı camileri ile zihnimizde birleştirme alışkanlığı biraz irdelenmeye muhtaç.

CÂMİ NE İDİ, NE OLDU?

“Câmi”den başlayalım. Müslümanların ibâdet için toplandıkları yer demek; özel bir mimarlık türü ile alâkası yok. Efendimiz'in inşâsına güzel elleriyle katkıda bulunduğu Medine'deki ilk İslâm mescidinin kaynaklarda nasıl geçtiğini hatırlayalım: Dört tarafı evvela taş ile temellendirilmiş, kalan kısmı kerpiç duvarlarla yükseltilmiş bir mekân. Üstünü örtmek için mekân içine direkler dikilmiş. Çatısı da hurma dallarıyla kapatılmıştı.

Zemininde halı, kilim benzeri bir yaygı yoktu; insanların elleri ayakları berelenmesin diye yere kum serilmişti.

Bugün yaygın olarak kullandığımız bir kıble girintisinin (niş) olmadığı tahmin edilir. Hicret'ten onaltı ay sonra kıble istikameti Kudüs'ten Mekke'ye tahvil olununca mescidin güney kapısı kapatıldı mihraba dönüştürüldü. Efendimiz önceleri bir hurma kütüğünün üstüne çıkarak hutbesini okurdu. Cemaati kalabalıklaşıp arka saflarından görmek güçleşince bir sahâbe, birkaç basamaklı bir minber yaptı ve mescide yerleştirildi.

Minberin mescitdeki varlık sebebi, hatibin bütün cemaat tarafından görülmesi ve işitilmesini temin edecek bir yükseklikten ibarettir.

Hepsi bu kadar; İslâm'ın ilk mescidi Kâbe ve Medine'deki ilk Peygamber mescidi, bir câmide asgariden hangi fizikî unsurların olması gerektiğini bize hatırlatır. Dört duvar! Bazen duvar bile gerekmez, zemini temiz olmak kaydıyla bütün yeryüzü mescittir zaten.

İÇİNDEN HAYATIN AKTIĞI MEKÂN

Kaldı ki Medine'nin ilk mescidi, sadece ibadet için değil, bugün bizi şaşırtacak kadar farklı hizmetler için de kullanılıyordu; resmî işlerin görüldüğü bir devlet dairesi gibiydi meselâ. Efendimiz istişârelerini camide yapıyordu, elçileri burada kabul ediyordu, sefere çıkacak askerî birlikleri burada teçhiz ediyor, zanlılar yargılanıyor hatta bazen bağlanarak burada hapsediliyordu. Binanın Suffa kısmı gündüzleri eğitime tahsis edilmişti, geceleri ise Medine dışından gelenler ve garipler için bir yatakhane hizmeti ifa ederdi. Cuma vakitleri dışında avluda ticaret yapıldığına dair anlatımlar bile mevcut.

“Camiler bugün de böyle olsun” diye değil, bir câminin temelde hangi işi yerine getirdiğini anlatmak için bu bilgileri unutmamak lazım; elbette camilerimizle gururlanır, onları birer medenî başarı âbidesi gibi görür ve daha iyilerini yapmak için kendi aramızda yarışırız ama asıl maksadı unutmadan. Asıl maksat unutulursa, yaptığımız her işin anlamı da kaybolur, geriye sadece asıl anlamını bile bilmediğimiz birtakım âdetler, gelenekler, hattâ belki bâtıl itikadlar kalır.

İRİ, HEYBETLİ, PAHALI, MASRAFLI...

Osmanlı selâtin camileri, devrinin en güzel, en şirin taş kasideleri idi ama bir noktayı görmezden gelmeyelim; selâtin camileri güzel olduğu kadar heybetlidir de; önemlice bir kısmı insan ölçeğine göre iri kalır. Binâ harîmine girince kubbe ve fil ayakların cesâmetinden ötürü ufaldığınızı, önemsizleştiğinizi hissedersiniz.

Selâtin camilerimiz pek müzeyyendir; ecdâd onları şüphesiz tam kararında, ağırbaşlı bir zevkle süslemiş, hat şâheserleri ile donatmıştı. Pahalıya çıkan eserlerdi, çok pahalıya. Çevreden temin edilemeyen sütun ve taşların çok uzaklardan, Mısır'dan, Lübnan'dan getirildiği bile olurdu. En yüksek işçilikler, en kaliteli malzeme, zamanına göre çok itinalı bir inşaat teknolojisi kullanmak lüzumu proje maliyetlerini çok yükseltiyordu.

Onca masrafa, olağanüstü el emeğine ve devrin yüksek teknolojisiyle inşâ edilmelerine rağmen aydınlatılması, ısıtılması ve bakımı zor binalardı; bu tür tarihî eserlerin bakım ve onarımı büyük masraflara ulaşır. “Fedâ olsun” başka tabii... Sultanlar, hayır için yaptırdıkları camilerin şatafatlı görünmesini, uzun yılların etkilerine dayanarak ayakta kalmasını istiyorlardı çünkü onların siyasî anlamı da vardı; camilerin büyüklüğü, yeri, kubbe çapının ölçüsü, minare ve hatta şerefe sayısına bile sembolik anlamlar yüklerlerdi. Tebâ, padişahın ve devletin otoritesini, politik gücünü o eserlere bakarak algılıyordu.

Öyleyse şu mânâyı sezelim:

SELÂTİN CAMİLERİ ÖRNEK TEŞKİL EDER Mİ?

Efendimiz'in “Muhteşem mescidler yapmakla” emrolunmadığı, camileri süsleyerek böbürlenmeyi kınadığı yolunda güçlü rivayetler var. Sadece mescid ve câmi inşâsında değil, her şeyde, her meselede ölçüye, “had”lere, tevâzûa, araçla amaç arasındaki dengeye ve ahlakî kriterlere riayet etmek ne kadar Müslümanca bir davranıştır.

Selâtin camileri bize ecdad yadigârıdır; çok severiz, gururlanırız ama onları taklid etmek doğru bir mimarlık tercihi değildir; selâtin câmileri yeni cami inşâ ettirirken örnek alınmamalıdır.

Câmi yaptırırken mimarinin sadeliğine, tevazûuna âzami dikkat gösterilmeli; gereksiz ve aşırı süslemelerden kaçınılmalı, iktisada riayet edilmeli, masraflı projelerden vazgeçilmeli; bakımı kolay ve masrafsız inşâ tarzı tercih edilmeli.

Câmileri heybet, şatafat ve kibir değil, temelindeki ihlâs ve hüsniniyet, içindeki insanların huşûu ve muttakiliği güzelleştirir.

MHP

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), kurultayını tamamladı; Devlet Bahçeli yeniden genel başkanlığa seçilirken zorlanmadı ama eski kurultaylardaki yüksek desteği de bulamadı; bunun ne anlama geldiği ile ilgili değilim, benim dikkatimi çeken konu, 'Türk milliyetçiliği' fikrini savunan bir kitle partisi olarak MHP'nin siyasi hayatımızdaki yeridir.

MHP, kuruluş yıllarında kendini doktriner bir parti olarak tanıttı. 12 Eylül Darbesi'ne kadar geçen dönemde Türkiye'yi sarsan ideolojik gerilimin önemli kanatlarından birini temsil etti. Bu dönemde MHP'nin -birçokları katılmasa da- anlaşılabilir bir varlık sebebi vardı ve özellikle gençlerin dinamizmine, idealizmine ve heyecanına zemin teşkil ediyordu. 12 Eylül'den sonra çok sert ve hırpalayıcı bir mücadele şeklinde geçen ideolojik gerilim yatıştı. Bu dönemde toplumun beklentilerini doğru aksettiren Anavatan Partisi, koalisyonlardan yılgınlık getirmiş seçmenin tercihi oldu. İdeolojik çekirdekli partiler hızla küsuratlara gerilediler ama partinin efsânevi lideri kısa süren bir bekleyişten sonra yeniden partisini kurup teşkilatın başına geçti ve eski tabanına bildiği üslûpla hitab etmeye başladı. Bu hitap biçiminde eskiye yönelik bir hesaplaşma arzusu yoktu, yeni bir siyasi üslûp arayışı da görünmüyordu; en büyük yenilik, MHP sempatizanı gençlerin artık sokaklarda olmayacağı vaadi idi. MHP bu vaadini yerine getirdi ama varlığını mânidar ve fonksiyonel kılacak esas meseleyle yüzleşmedi.

Esas mesele, Türk Milliyetçiliği fikrinin (veya doktrinin) bir siyasi parti aracılığı ile temsilinde ortaya çıkabilecek problemlerdi. Vatan ve millet sevgisi, millî menfaatlere titizlik göstermek, toplumun ortak değerlerine saygılı olmak, ahlâkî bir çizgide yürümek, şüphesiz büyük çoğunluğun beğendiği, tasvib ettiği niteliklerdi ama aynı kabulleri benimseyen bir başka parti zuhur ettiğinde durumun garipliği hemen fark edilebilirdi. MHP'nin parti programındaki temel değerler, hemen hemen bütün siyasi partilerin benimseyebileceği bir nevi âdâb-ı muaşeret hükmündeydi. Bir "Siyasi parti" olmak için, zaten varlığı farz edilen temel değerlere ilâve olarak başka özellikler de gerekliydi. Meselâ, ülkeyi ehliyetle yönetebileceklerine dair güven veren bir kadro, kısa ve orta vadede anlaşılır, anlamlı adımlarla tamamlanabilecek bir siyasi proje ve hepsinden önemlisi seçmende geleceğe dair iyimser bir beklenti oluşturabilecek bir vücut dili.

MHP'nin ilk yanlışı, bir gençlik kuruluşunda, bir sivil toplum örgütünde pekâlâ yadırganmayacak doktriner bir çekirdeği siyasi program olarak benimsemek oldu. Ülkücülük ahlâkî bir irtifâ olarak saygı telkin edebilir; önemli olan ülkücülerden müteşekkil bir siyasi heyetin devleti ehliyetle yöneteceğine seçmenleri ikna etmektir. MHP, bu lâzımelerden ilkine tutunurken ikincisinde yetersiz kaldı. Yetersizliği, seçim sonuçlarında görülüyor zaten: Türk seçmeni MHP'yi tek başına ülke yönetecek evsafta görmedi ve ona "Ülkücü duruş"u ile kriz zamanlarında güvenebileceği bir yedek oyuncu pâyesi verdi.

Bahçeli yönetimindeki koalisyonun başarısızlık hikâyesi ilginç notlarla sonuçlandı; diğer koalisyon ortakları siyasi tarihten silinirken, MHP kısa bir bocalama devresinin ardından yeniden yedek oyuncu sıralarında yer buldu. Bu şüphesiz seçmenin MHP'ye yöneltiği bir komplimandır ama daha fazlası değil.

Bu kurultay, parti açısından, "Türk seçmeni, rakiplerimizin ne kadar kötü olduğunu görerek kıymetimizi takdir edecek" beklentisinden ziyade, "Seçmene yönetebileceğimi ve yönetime ehil olduğumuzu göstermeliyiz!" mesajı verebilseydi, MHP için şüphesiz daha faydalı bir amaca yönelmiş olacaktı. Bu beklenti karşılıksız kaldı ve MHP, Türk seçmenlerine yeni bir varlık sebebi sunmakta isteksiz davrandı; eski retoriğini tekrar ederek yüzde 10-15 civarında bir başarıya rıza gösterdiğini vücut diliyle imâ etti. En azından kısa dönemde MHP'nin bir iktidar arayışı içinde olmadığı görüldü.

MHP'yi yönetenler şüphesiz bu fikri yanlış bulacaklardır ama benim fikrime göre MHP'nin önünde iki tercih var: Ya siyasi parti örgütlenmesinden vazgeçerek vakıf, dernek misâli bir eğitim ve kültür teşekkülüne dönüşecekler veya bu defa hakikaten bir "siyasi parti" olmanın çaresini arayacaklar.

Bir ihtimâl daha yok değil; üçüncü yol, şimdiki durumdur.

İzmir yine yaptı yapacağını

10 Kasım günü, bir haber sitesinin ifadesine göre "İzmir yine yaptı yapacağını"; aynı kaynağa göre "Cumhuriyet Meydanı inanılmaz bir görüntüye sahip oldu (Görüntüye sahip olmak?) Laikliğin ve Cumhuriyetin başkenti İzmir'de 2400 kişi Atatürk portresi oluşturdu."

Konak Belediyesi tarafından düzenlenen bu anlamlı faaliyetin duyurusunda, portre için siyah giyinmiş her kişiye birer numara verileceği açıklanmıştı. Her şey planlandığı gibi oldu; 2 bin 400 kişiye numara verildi ve siyah giyinmiş gönüllüler, alanda belirlenmiş yerlerini aldılar. Tablo, yer hizasından görülmüyordu, bu yüzden yerden 200 metre yükseklikte bir helikopterden GigaPan tekniğiyle büyük bir çözünürlük kalitesiyle fotoğraflar çekildi. Bu, dünyadaki en büyük Atatürk portresiydi.

Şimdilik dünyadaki en büyük Atatürk portresi unvanını taşımasına rağmen laikliğin başkenti İzmir'in, bundan daha büyük Atatürk portreleri oluşturabileceğini kuvvetle tahmin edebiliriz. Önümüzdeki yıllarda onbinlerce, belki yüzbin kişinin katılımı ile İzmir'in, Atatürk'e saygı ve ülkeye bağlılığını daha büyük ölçeklerde yansıtarak uluslararası medyada hak ettiği yeri alması işten bile değildir; hatta bu dev organizasyonlarda Atatürk'ün sadece siyah-beyazdan ibaret değil, belki gri tonlarıyla daha canlı bir sûretinin canlandırılması düşünülebilir. Bundan çok daha anlamlı ve ileri bir adım olarak, gönüllülere uygun renklerde renkli tişörtler dağıtılarak renkli bir dev poster yapılması mutlaka düşünülmelidir; hattâ ve hattâ posterin piksellerini oluşturan her bir görüntüye uygun koreografik hareketler yazılarak görüntüyü

canlandırmak, belki Atatürk'ün ünlü ve anlamlı vecizelerinden bir kısmını sanki bizzat Atatürk söylüyormuş gibi seslendirmek bile imkân dâhilindedir.

Bir kilometreye iki kilometre kutrunda tam 2 bin dönümlük bir alan üzerinde oluşturulacak ve uydulardan bile görüntülenebilecek renkli, canlı ve konuşan bir portrenin, internet âleminde nasıl bir fırtına estirebileceğini düşünürken doğrusu heyecanlanıyorum; bu noktada en kritik konu, portreye, Atatürk'e hangi sözlerinin söyletileceği meselesidir ki nâçiz bir teklif olarak aşağıdaki vecizeleri, organizasyon heyetinin enzar-i dikkatine arz ediyorum:

"Efendiler! Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gâyesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen asrî ve bütün mânâ ve eşkaliyle medenî bir heyet-i ictimâiyye haline i'sâl etmektir. Bu hakikati kabul etmeyen zihniyetleri tarumar etmek zarûrîdir. Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Herhalde zihniyetlerde mevcut hurâfeler kâmilen tardolunacaktır. Onlar çıkarılmadıkça dimağa hakikat nurlarını infaz etmek imkânsızdır. Ölülerden istimdat etmek medeni bir heyet-i ictimaiyye için şeyndir."

"Bugün ilmin, fennin, bütün şümûlüyle medeniyetin muvâcehe-i şûlepâşında filan veya filan şeyhin irşadıyla saadet-i maddiye ve mâneviye arayacak kadar iptidâî insanların, Türkiye camiâ-i medenîyesinde mevcûdiyetini asla kabul etmiyorum."

"Efendiler ve ey millet! İyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyet şeyhler, dervişler, müritler, meczûblar memleketi olamaz. En doğru, en hakiki tarikat, tarikat-i medeniyyedir. Medeniyetin emir ve talep ettiğini yapmak insan olmak için kafidir."

–Uzun olur, bu kadar repliği binlerce kişiye söyletemeyiz, denilirse daha kısa bir vecize teklifim de yedekte duruyor:

"Ben, mânevi miras olarak hiçbir âyet, hiçbir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim mânevî mirasım ilim ve akıldır."

Şu Maslak bilmemkaç!

İmar mevzuatından hiç anlamam, o yüzden iyi bir vatandaş olmadığımı düşünmüşümdür hep.

"Sen hangi mevzuattan anlarsın ki zaten?" imâlarına verecek doğru-dürüst bir cevabım da yoktur. Mevzuat hazretlerinden her ortalama vatandaş gibi ben de korkarım. En azından dayıoğlumun bahçesinde yapmaya kalkıştığım kütükevin daha ikinci kütük sırasını çatarken hangi minik kuşun ilhamıyla harekete geçtiğini bilmediğim belediye ekiplerinin Hızır gibi yetişerek inşaatımı (!) mühürlemesinden beridir Hazreti Mevzuata hürmetim mütenâhi boyutlara vâsıl olmuştur. Dolayısıyla TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi'nin önceki gün "Maslak bilmemkaç" projesiyle ilgili olarak yaptığı basın açıklamasındaki, "Proje arazisinin yüzde 40'lara varan aşırı eğimli yapısı ve planlama alanında 60 metreyi aşan kot

farklarının oluştuğu da düşünüldüğünde, inşaat hakkının yoğunluğu ve tanınan ayrıcalık dikkat çekiyor" şeklindeki beyanının ne anlama geldiğini tam olarak bilmiyorum:

A- Servet düşmanlığı olabilir, B- Komünistlik olabilir, C- Cemaat işe el atmış olabilir, D- Ne münasebet yahu; eleştiri buz gibi haklı olabilir!

Kafanız karıştı değil mi? Doğru dürüst bir kanaat edinmek için açıklamanın devamına bakalım: "Orman alanına bu kadar yakın bir alanın yüksek yoğunluk verilerek imara açılması, halihazırda giderek kaybolan orman alanlarını ciddi bir şekilde tehdit etmektedir" deniliyor. Bu cümleyi görünce Şehir Plancıları Odası'nın yanlış bir değerlendirme yaptığına veya yanlış yönlendirildiğine inanmaya başladım, niçin; çünkü halkımız en ormansever, tabiata saygılı, yeşile âşık ve organik sebze ve meyvelere acayip ilgi ve alâka gösteren (Mahsustan böyle yazdım; nasıl olsa herkes ilgiyle alâkayı beraber kullanıyor!), ekofil bir topluluktur ve bu yüzden ötedenberi ormanlık bölgeleri isimlendirirken "Baltalık" tâbirini kullanmaya itina göstermişlerdir. Bu arada Ekofil kavramını burada ilk defa kullanmak şerefini burada doğrudan bizzat üzerime alıyorum. Mülkiye'de Cemal Mıhçıoğlu hocamız vardı ve rahmetlinin bizzat kaleme aldığı Kamu Yönetimi unvanlı doyumsuz kitabında ne yazdığını sökmek için gençlik yıllarımdan ve siyah saçlarımdan ne kadarını feda ettiğimi hatırlatmayacağım, sadece şu kadarını ifade edebilirim; Cemal Hoca, derste anlamadığımız nevzuhur bir kelime kullandığında ardından zevkle şöyle ilavede bulunurdu: "Çocuklar, bu sözcüğü ben uydurdum; dil zaten uydurulmuş sözcüklerden oluşmuştur." İşte o hesap Ekofil kavramının patentine el koyuyorum; mâlum, çevresever anlamına geliyor. Hayırlı olsun!

Ne diyordum; halkımız ekofildir, piknik alanlarında bile mangal yakmak yerine zeytinyağlı yaprak sarması veya önceden haşlanmış yumurta ve yeşil soğanla öğün geçiştirmeyi tercih eder. Ormanlık araziye yan gözle bakmaz, ev kurmaz (Dere yatakları hariç; içinden dere geçtiği için zaten orman arazisi sayılmaz), el senediyle sahipsiz kamu mülkü alıp satmaz! Mevzuat hazretleri (A.e.v.) yani Allah eksikliğini vermesin'e çok hürmetkârdır; imar mevzuatını zinhar kağşatmaz, sağını solunu mıncıklayıp istismara müsait nukaat'ını didiklemez. Zaten o sebebledir ki ülkemiz % 25'i ormanlık bir memlekettir (Kalan kısmı mürtecîler, komünistler ve bölücüler tarafından harab edilmiştir), olsun % 25 de iyi bir rakamdır ve ayrıca mevzuata aykırı yapılaşma oranı da sıfırdır. O yüzden inşaat sektörünün kalantorları, belediyelere ve hasseten iktidarlara yanaşıp yaranmak için özel bir gayret göstermeye tenezzül etmezler. Aksini ileri süren ya bednamdır, ya da komünist veya siz bilemediniz cemaatçi!

'Bundan böyle derneğin işi zor!'

İstanbul Cami Yaptırma ve Yaşatma Derneği tarafından yaptırılması düşünülen Çamlıca Camii için açılan yarışma sonuçlandı.

Habertürk ekranlarında Üsküdar Belediye Başkanı Mustafa Kara'yla yapılan canlı yayında sunucu Didem Yılmaz, sohbeti şu cümleyle bağladı:

-Gerçekten bundan böyle derneğin işi çok zor!

Bu anlamlı cümle ile sunucu hanımefendi, bunca birbirinden güzel proje arasında bir seçim yapmanın hayli güç olduğunu nâzikâne imâ ediyordu ama tamamen başka gerekçelerle nâçizâne benim de fikrim aynı istikamettedir: Derneğin işi çok zor! Müsaade buyrulursa kendi nokta-i nazarımı kısaca arz etmek isterim.

Biliyorsunuz, işin bidâyetinde dernek ve proje yarışması filan yoktu; fikir tamamen Başbakan'a aitti, caminin mimarı, hatta üç aşağı beş yukarı projesi bile hazırdı. Basında Kahramanmaraş'taki II. Abdülhamid Camii'ne benzer devâsâ ve klasik tarzda bir eser yaptırılacağı haberleri yayınlandı. Ne var ki, kamuoyundan gelen haklı tepkiler üzerine Başbakan, aradan çekildi, câmi yaptırma işini dernek sahiplendi ve böylece "Halkımız bu camiyi istiyor!" görüntüsü tamamlandı. Dernek, sür'at asrına yaraşır bir çalâklıkla galiba temmuz ayında yarışma şartnamesini açıkladı, jüri tesbit edildi. Mimar odaları, proje süresinin sadece birbuçuk ay olmasına da tepki gösterdiler ve galiba yine bir miktar haklıydılar. Bu arada jüriden çekilenler de oldu. Teslim tarihinde 62 proje derneğe teslim edildi. Jüri çalıştı, inceledi, kararını verdi: Birinci yoktu, iki ikinci, iki üçüncü ve beş mansiyon ödülü verildi. Derneğin resmî web sitesi ödüllü projeleri kamuoyuna duyurdu.

Projelerin PDF nüshalarını indirdim; baktım, inceledim ve neticede Didem Yılmaz kardeşimin zarif tesbitine yerden göğe hak verdim: Bundan böyle derneğin işi hakikaten zordu!

Zor, çünkü evvelâ şu konuda âcilen karar vermek zorundalar: Projelerden birini (diyelim ki iki ikinciden birini) mi uygulatacaklar, yoksa, "Nasıl olsa birinciliğe lâyık eser bulamadık; en iyisi dışardan bir mimara sipariş verelim" mi diyecekler?

Kolay karar değil; zor mesele! Ödüllüleri gördükten sonra her hâl u kârda ikinci şık daha iyi gibi görünüyor. Meselâ ben jüride olsam ("Yok daha neler!" sesleri...) diğer üye arkadaşlara, "Arkadaşlar, bu gençlere ödüllerini sessizce verelim ama projeleri halka açıklamayalım. Kamuoyu zaten balık hafızalıdır. Çamlıca camii meselesi zaten unutuldu gitti; açıklayıp da bir kere daha bedhahların, nasipsizlerin, işten anlamazların, velhâsılı düşmanların ve muhaliflerin diline düdük olmayalım; kapatalım gitsin şu meseleyi" derdim.

Öyle yapılmadı, projeler duyuruldu ve işten anlayan da anlamayan da, jüri meyânında katılımcı mimarların da mimari vizyonunu, geleneği nasıl yorumladıklarını, özellikle sembolik anlamların üç boyuta taşınması konusunda ne kadar ehil ve uzman olduklarını tartmak fırsatını buldu.

Unutmayalım, seçtiklerimiz bizi de tartar; tercihlerimiz, ehliyetimiz hususunda önemli ipuçları verir. Sevdiklerimiz ve sevmediklerimiz bir yerde şahsiyetimizi tarif eder.

Ufkumuz bu mudur arkadaşlar? Kendinize acımadınız diyelim, genç olduklarını tahmin ettiğim proje müellifi mimar arkadaşlara da mı hiç merhamet etmediniz?

Önemli hatırlatma: Vefatının 300. yılında, 23-24 Kasım günlerinde "Uluslararası Itrî Sempozyumu" düzenleniyor. Cumhurbaşkanlığı'nın himâye ettiği Sempozyum Haliç Sütlüce Kongre Merkezi'nde açılacak. 24 Kasım günü saat 18.45'te ise müthiş bir musiki şöleni var: İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu, Yenikapı Mevlevihanesi'nde Itrî'nin Segâh Ayinini icrâ edecek. Kemâl-i zevkle duyururum.

Hacıemmi baskısı üzerine

Taksim Meydanı'nın bir kısmını düzenleme çalışmaları üzerine yine her zaman olduğu gibi ikiye ayrıldık:

1- "Zinhar mübârek Taksim meydanımızın kılına bile dokundurtmayız" diyenler...

2- Benim de aralarında olduğum ilgisizler.

Görebildiğim kadarıyla fikir sahibi belediye dışında bu projeyi cân u yürekten savunan yok. Kamuoyunun umurunda bile değil Taksim'de ne olup bittiği. Galiba Gezi Parkı diye bilinen yerdeki eski Topçu Kışlası yeniden inşâ edilip alışveriş merkezi kılığına sokulacak. Alışveriş merkezleri, modern zamanların rûhunu temsil eden ilginç yapılar; o derece ki, sosyologların ve davranış bilimi uzmanlarının, "AVM insanı" adını verebileceği bir topluluğun varlığından bile söz edilebilir; AVM'siz bir şehirde kendini kimsesiz, yapayalnız ve sudan çıkmış balık gibi çaresiz hissedecekleri düşüncesini çağrıştıran insanlar. Her boş zaman fırsatını bir AVM'ye ailece giderek değerlendiren, orada rahatlayan, orada sınıf bilincini doyasıya idrak eden, eski tâbirle aksâtâda bulunan (Aksâtâ, yani alış-veriş, ahz u i'tâ kavramının halk dilinde yuvarlanmış söylenişi), dinlenen, eğlenen, karnını doyuran, gezen, buluşan bir topluluk; böyle bir topluluk, AVM'siz bir şehirde ne yapar, nasıl mutlu olur, neyle vakit geçirir ayrı mesele...

Diyeceğim şu, Taksim Topçu Kışlası'nın AVM halinde yeniden ihyâsı aslında modern, yeni tüketim insanı modelinin hazzedeceği bir fikir. Bu durumda bazı entelektüel gazete ve çevrelerin projeye niçin karşı çıktığını anlamak zorlaşıyor; geride kalan tek ihtimâl, Taksim'in tarihî dokusuna zarar verileceği kaygısıdır ki, geçerken görmüşlüğüm kadarıyla düzenlenecek yerde tarihî bir bina veya doku bulunmuyor. Acaba, Taksimsever halkımız, inşaat yerinde yapılacak kazının, yeraltındaki muhtemel tarihî buluntulara zarar vereceğini mi düşünüyorlar?

Eğer bu ihtimâl söz konusu ise bu hassasiyete saygı göstermek gerekir; aynı hassasiyet Yenikapı'daki Marmaray kazısında da gündeme gelmiş, proje gecikmiş ama geciktiğine değmişti, çünkü o kazıda bulunan liman enkazı, İstanbul'un bilinmeyen geçmişini aydınlatan önemli buluntuları ortaya çıkardı. Taksim'deki kazıda ne çıkar bilinmez ama tarihî

mıntıkalarda yapılacak kazılara itina göstermek lüzumu açıktır, fakat bu itina, “Kazıda dozer kullanılmasın, elle, hatta kaşıkla yapılsın” noktasına kadar uzamalı mıdır?

REVAKLARI KAPATIP KALORİFERLE ISITMAK

Tarih hâtırası binaları korumak fikri bizde yenidir; üniversitelerimizde restorasyon bölümlerinin tarihi birkaç on yılı ancak bulur; Taksim kazısı misâlinde olduğu gibi artık bu işlere ayıracak kamu parası, yetişmiş uzman gücü ve bilgi eksik değil. Vakıflar Genel Müdürlüğü her yıl İstanbul başta olmak üzere güzel restorasyon ve bakım hizmetlerini yerine getiriyor ama yine de bazen “Keşke onarılmasaydı, eskisi gibi kalsaydı” dedirtecek türden onarımlara da şahit oluyoruz. Yukarı tarafta fotoğrafını gördüğünüz bina, bunlardan biri. Sivas’ta şehir merkezinde Selçuklu eserlerinin yoğunlaştığı sit alanında yer alan Kale Camii 1580 yılında vezir Mahmut Paşa tarafından yaptırılan şirin bir Osmanlı câmisi. Dönem câmilerinde sıkça rastladığımız son cemaat mahallinin yerine yapılan ahşap ekleme binası son onarımda söküldü ve yerine, -muhtemelen aslına hayli uygun- tuğladan üç kemerli bir revak yapıldı.

Memlekete ara sıra uğradığımda, son cemaat mahallinin aslına uygun restorasyonunu görmüş, çok memnun olmuştum; son ziyaretimde büyük bir şaşkınlık yaşadım, çünkü uzman kuruluşlar aracılığı ile yürütülen onarım esnasında ilave edilen kemer sütunlarının arasına taş duvarlar örülmüştü.

Nasıl olur? Evet, uzman değilim ama klasik dönem Osmanlı camilerindeki son cemaat mahallini oluşturan kemerli, sütunlu revakların arasında duvar yoktur; buraları câminin yazlık balkonu gibidir. Üç tarafı açık, bir cepheden ana binaya bağlı, üstü örtülü mekânlar.

Görür görmez rüzgârın nereden geldiğini hemen anladım. Koca Osmanlı sanat tarihi literatüründe olmayan bu taş duvar eklentisi, bizim meşhur “hacıemmi”lerin baskısıyla projeye ilave edilmiş olmalıydı. Daha sonra kemerlerin tamamen beyaz taşla kapatılıp sadece küçük bir ışıklık penceresi bırakıldığını internetteki fotoğraflardan gördüm. Tahminimce sebebi şöyle izah edilir hacıemmilerimiz tarafından:

-Gardaş, Sivas soğuk memleket. Bilhassa cumalarda burada namaz kılan cemaat donuyor. Yarı yarıya taş duvarla örülüp üstü de alüminyum doğramalı camla kapatılsa sıcacık olur. Namaz kılanlar da yedi ceddinize dua eder!

“Mahalle baskısını anladık da hacıemmi baskısı ne oluyor?” diyeceksiniz; bilen bilir, ben de bilirim. Nice yıllar, hatırlarını kıramadığım, sevip saydığım o insanlarla hasbelkader cami hizmetlerinde görev aldım. Neyi, nasıl düşündüklerine, nasıl baktıklarına âşinâlığım var.

Hacıemmilerimizin ilk sâbıkası değil bu revakları duvarla kapattırıp içine kalorifer peteği koymaları. Kale Camii’nden birkaç yıl önce, büyük onarıma giren Ulu Cami’de de aynı tezi

(!), restoratörlere kabul ettirmeyi başarmışlardı! Kimbilir hacıemmilerimizin, belki bölge politikacılarını bile devreye sokmuş olmaları ihtimâl dahilindedir bu hayırlı hizmetleri için!

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde görevli ve sorumlu uzmanların bu gibi hacıemmi icatlarını nasıl yorumladıklarını bilmiyorum. Geçenlerde Lüleburgaz'daki meşhur Sokollu Mehmet Paşa Camii'nin son cemaat mahallini alüminyum doğramalarla "güzeelce" kapatıp camlattıklarını görünce bu sual iyiden iyiye zihnimi meşgul etmeye başladı. Soru şöyle:

-Sanat tarihi ilminin ve restorasyon kurallarının gerekleri mi uygulanmalı, yoksa mahalli çözümlere, hacıemmi ricalarına, mâsûmâne mimari katkılara göz mü yumulacak?

Eğer, ilgili, yetkili ve sorumlu bir merci bu gibi sorulara cevap vermek isterse, bu köşede yer buluruz inşallah.

FART-I MUHABBET DE ZARARDIR

Bu işler niçin böyle oluyor? Taksim'in, Yenikapı'nın bilmem kaç metre altındaki Bizans batığının sahibi var da, ecdad yâdigârlarımızı "fazlaca muhabbet ve alâkadan" onarayım derken niçin asliyetinden uzaklaştırıyoruz? Ben size aklımdan geçeni söyleyim: Bu işlere aklı yetenimiz az ve aklı yetenlerimizin sesi de fazla çıkmıyor. Siz buna bir de o dayanılmaz hacıemmi baskısını ilâve ediniz... Yapmayın hacıemmilerim, bu eserlere her kuşakta böyle saçma-sapan katkılar yapmaya kalkışırsak torunlarımız, günün birinde onların aslında neye benzediğini tahmin bile edemeyecek.

Grev kazasız bitti; beş asker öldü!

Dünün gazeteleri, biri ötekini boğup anlamsızlaştıran iki haberi manşetlerinden duyurdular: İlk haber cezaevlerindeki PKK militanlarının giriştiği açlık grevlerinin sona erdiğine, öteki ise Hakkâri'de 5 askerin yine PKK militanları tarafından şehit edildiğine dairdi.

Açlık grevlerinin kökünde, siyasî ahlâk ve düz mantık bakımından tutarsız bir mânâ vardı; eğer insânî bir dâvâyı açlık grevi yoluyla duyurup haklılığınızı savunuyorsanız aynı dâvâyı silâhla ve şiddet aracılığı ile desteklememeniz gerekir. Dünyanın her yerinde açlık grevi eylemleri, iki sokak ötede şiddetle, kanla, bomba ve mayınla desteklenmez, sevimliliğini, haklılığını kaybeder çünkü.

PKK ve uzantıları, ilginç bir "halkla ilişkiler kampanyası" düzenlediler ve başarılı oldular; bu başarıda en büyük pay, Türk basınında ve kamuoyunda ustalıkla yönlendirdikleri vicdancı liberal entelektüellere aittir. Bu zevat basındaki güçlerini kullanarak hükümet ve kamuoyu üzerinde müthiş bir baskı inşâ ettiler. Öyle ki, bütün Türkiye, nefesini tutup, "Aman cezaevlerinde kimse ölmesin" diye için için dua ederek eylemin bitmesini bekledi neredeyse.

O esnada grevci takımının dağdaki arkadaşları silahlı eylem halindeydiler; ortada bâriz bir çelişki, en azından ahlâkî bir şantaj vardı ama yoğun entelektüel baskı, örgütün tutarsızlığını görünmez hale getirdi. Hükümet, bütün imkânlarını seferber ederek cezaevlerinde kötü şeylerin olmaması için didindi; tansiyonu düşürmek için anadilde savunma maddesini kanun teklifi haline getirip Meclis'e sevk etti. Neticede tansiyon düştü, grevler sona erdi ama bunun Hakkâri'de vatan hizmetini yaparken şehit edilen 5 askere bir faydası dokunmadı!

Örgütün dış kamuoyunu yönlendirmekte hayli usta olduğunu biliyorduk ama aynı mahâreti Türk kamuoyu üzerinde tekrarlamaları, doğrusu beklenilmeyen bir şeydi. Bu derece becerikli kampanya uzmanları varken, örgütün dağda militan harcamasına hâcet kalmamış görünüyor; ne zaman gerekse bir açlık grevinin daha organize edilmesi işten bile değil; ne de olsa örgütün, canlı bomba olmaya bile ikna edebildiği çok sayıda militan rezervi var. Neticede kendi insanına bile değer vermeyen bir örgüt bu.

Doğrusu iki sene daha okuyup liberal-sol-entel takımına vaktiyle yazılmak varmış. Adamlardaki yüksek vicdan gücüne gıpta etmemek imkânsız! Ne mutlu onlara ki, hükûmetten ve silâhlı şiddet örgütünden hemen hemen aynı derecede itibar görebiliyorlar. Öyleyse daha fazlasını beklemeliyiz bu plastik folyoyla kaplanmış yufka yüreklerden; beklemeye gerek yok aslında, altın formüllerini gizlemiyorlar ki: "Verelim kurtulalım!"

Aklıma delice bir fikir geliyor; bunları versek kurtulur muyuz dersiniz?

Hükümetin, bu saçma-sapan ortam içinde nasıl bunaltıldığını kenardan görüp üzülüyorum; bu zorlu ve kirli psikolojik savaştan zihnî selâmetle çıkabilecek donanıma sahip değiller. Yürütme gücünü kullanabilmek, iktidarın tamamını kullanabilmek anlamına gelmiyor demek ki. Basit ve aslında tutarsız bir halkla ilişkiler operasyonu ile hükümet, bu tür bir psikolojik operasyona karşı hiçbir savunması olmadığını açık etti.

PKK, prestijinin en yüksek noktasında şimdi; onlara bu kolay zaferi bahşetmek hususunda vicdanî yardımlarını esirgemeyen ama çatışmalarda şehit düşen askerlerimizin de yaşama hakkı olduğunu bir türlü hatırlamayan liberal vicdanlı intelijansiyamıza ve matbuatımızın o mümtaz kalemlerine ne kadar teşekkür etse yeridir. Gün uğursuzun çünkü!

İkaz

6 ay kadar önce sezaryen konusu tartışma gündemine girdiğinde de böyle olmuştu, Çamlıca'ya cami meselesinde de… Şimdi idamı tartışıyoruz. Daha doğrusu Başbakan, sahip olduğu yürütme gücünün imkânlarını ve şahsî karizmasını kullanarak göz göre göre gündem değiştirme operasyonları yapıyor.

İdam gibi sevimsiz bir konu başlığının gündelik siyasette telaffuzunda hikmet ve mârifet yoktur. Sözü uzatmakta mânâ görmüyorum; böyle muhataralı politik araçlara ihtiyacımız bulunmuyor.

Türkiye'nin önemli meseleleri var; doğru yönetildiği takdirde kendi irâdesiyle problem çözebilecek gücü de... Bu cümlenin içinde geçen "Türkiye" kavramını netleştirmek ve temiz bir muhtevaya kavuşturmak için atılması gereken en âcil ve kritik adım, yeni bir anayasadır. "Yeni bir anayasa olsun ama nasıl olursa olsun" değil, durgun ve temiz bir su gibi, anayasa penceresinden bakınca devletin bütün iç organlarını ve derinliklerini görebileceğimiz türden bir kamu cihazı için yeni bir anayasa taleb ediyoruz. Yeni anayasa yönetim cihazını âdilleştirmeli, demokratikleştirmeli ve görünür hale getirmeli. Her vatandaş, Türkiye Cumhuriyeti'ne "İşte benim devletim; her hâl ü kârda sırtımı dayayabileceğim, güvenebileceğim, âdil ve hakça bir yönetim cihazı" sahiplenmesiyle bakabilmeli.

Bu gibi ümitlerle yeni anayasayı beklerken, referandum günlerinden beri, kamu idaresinde temiz bir başlangıç için hasretini çektiğimiz anayasa çalışmalarının, mâhiyeti tam belirlenmemiş bir başkanlık modeli için riske sokulduğunu görüyoruz.

Başkanlık sistemi kendi başına tamamen kötü veya hikmetinden sual olunmayacak kadar mükemmel bir uygulama değil. Bizim bu safhada çok daha güçlendirilmiş bir yönetim mekanizmasından çok, herkes için güvenilir ve sıcak bir kamu yönetimine ihtiyacımız var. Başkanlık tartışmalarına dikkat ediniz; sistemi anlamlı kılabilecek daha demokratik hamlelerden söz edilmiyor; siyasi partiler ve seçim kanunlarında, mahalli idarelerde yapılacak iyileştirmelerden, merkezî otoritenin dağıtılmasından bahis yok. Milletvekillerine, liderlerine minnet duymadan seçilebilecekleri bir düzenleme de görünmüyor ufukta.

Dürüst konuşmak gerekirse, Başkanlığı tartışmak için en elverişsiz dönemin içinde bulunduğumuz kanaatindeyim. Unutulmamalı, Başkanlık tutkunlarının beğenmediği Parlamenter sistem, 27 Nisan krizini, parlamentonun demokratik işleyişi ile aşmayı başarmıştı.

Yanılmış olmayı dileyerek ifade edebilirim ki, biraz da fazlaca iyi niyetle beklediğimiz yeni anayasa, bu parlamentodan çıkacak gibi görünmüyor; içine başkanlık sistemi giydirilmiş anayasa taslağını bütünüyle reddetmek için muhalefetin elinde artık hayli mâkul gerekçeler veriliyor.

12 Haziran 2011 seçimlerinin sonucunu, iktidar partisinin pek de doğru okumadığını düşünüyorum artık. "Ustalık dönemi" vaadini herkes gibi ben de, daha az enerji sarf edip daha kolay çözüm üreterek kriz yönetmek şeklinde yorumlamıştım; seçim başarısının verdiği yüksek özgüvenle daha kolay "iş" çevrilebilmeliydi; halkın verdiği yüksek kredi ile ülkenin demokratikleşmesi için gerekli altyapı hazırlanmalıydı.

Hükümet bu beklentileri karşılayamadı; bunun yerine giderek yoğunlaşan bir hayal kırıklığı belirdi.

Başbakan'ı, "Verdiğim her kararda hikmet, attığım her adımda isâbet vardır" inancına sürükleyen başlıca iki âmil var: İlki, demokratik idealler ve toplumun ortak değerleri paralelinde hükümetin iki dönem boyunca gösterdiği başarılı gayretlerin minnet duygusudur, ikincisi ise araştırma şirketlerinin yaptığı kamuoyu araştırmalarının sonuçları.

Siyâset ortamı, her iki âmile de lüzumundan fazla güvenilmemesi gerektiğini gösteren örneklerle dolu. 18. asır divan şairlerinden Örfî'nin,

"Rüzgârın böyle eyyâmından olma Örfî şâd / Keştî-i mihnet-zeden bahr-i serâb üstündedir" beytinde hatırlatılan insanlık durumu tam da buna benzemektedir: "İşlerin hep iyiye gidişi, seni anlamsız bir iyimserliğe sevketmemeli; unutma ki aslında tutunduğunu zannettiğin gemi, bir serap deryasında yol almaktadır!"

Hükümet ve özellikle Başbakan kendilerine yöneltilen her eleştiriyi düşmanlık eseri saymamalı; belki içlerinde kaale alınması gereken ciddi ikazlar da vardır!

Dedemin tabancası

Dedem devletten çok korkardı; korktuğu kadar da saygı gösterir, ciddiye alırdı.

Küçücük oturma odasındaki tek kişilik köşe minderinin altında, onun devletle kurduğu bütün ilişkilerin belgelerini sakladığı küçük, tahta bir sandık vardı. Okuma-yazma bilmediği için ara sıra o kutuyu açar, içindeki evrakın ne idüğünü bana okutturduktan sonra yeniden saklardı. Öldükten sonra o kutu yeniden önüme geldi; bu defa hakikaten saklanmaya değer şeyler olup olmadığı konusunda bilirkişiliğim talep ediliyordu: 50'li, 60'lı yıllardan kalan su ve elektrik ihbarnameleri, emlâk vergi makbuzları, seçmen kâğıtları vesaire. Sağlığında, "Bunları saklamaya gerek yok, atalım gitsin." dediğimde, "Sen devleti bilmezsin oğlum; günü gelir lâzım olur." diyerek rıza göstermiyordu. Sonradan öğrendiklerim onu haklı çıkardı: Devlet, vatandaşa karşı icab ettiğinde kendi kayıtlarına bakmaya üşeniyor ve vatandaşı isbat hakkını kullanmaya davet ediyordu. İlgili evrakı siz göstermeliydiniz, aksi takdirde hakkınız yanardı.

Siz olsanız böyle bir devletten korkmaz mıydınız? Dedem haklıydı.

Onun bir tabancası vardı; tabii ruhsatsız! Çoluk çocuğun önünde tabanca lâfı edilmezdi ama bir keresinde bal mumu sürülmüş muşamba bezlerin içine sardığı şarjörlü silahını görmüştüm. Evini, avcumun içi gibi bildiğim halde nerede muhafaza ettiğini hiç bilemedim. Delikanlılık hevesi ve memleket kurtarma heyecanının rüzgârına kapıldığım günlerde ağzını yoklamıştım, belki silâhını bana verir ümidiyle. Duymamış gibi davrandı, ısrar edince, "Ben tabancayı ne yapayım, sattım gitti." diye savuşturdu beni. Bu defa sadece devletten değil, câhilliğimden de ödü kopmuş olmalıydı. Bir delikanlının eline silâh verip, "al bununla kendini koru; icab

ederse düşmana karşı kullan" diyeceklerden değildi. Silahı ezkazâ yakalatırsam, benimle birlikte kendisinin de okkanın altına gideceğini biliyordu. Zannediyorum o günlerde silâhı elden çıkarmış olmalı ki pek mütevazı terekesinden, eski tip kapı anahtarı ile muhtar çakmağından başka demir nâmına bir şey çıkmadı.

Eskiden eşkıyalar da vardı; galiba nâmus ve tarla ihtilâfı cinayetleri yüzünden dağlara kaçıp gizlenen, darda kalınca yol kesip yolcu soyan ve civardaki köylerden himâye gören zararsız adamlardı bunlar. Şimdikilere göre oyuncak gibi sevimli, hattâ cana yakın tipler. Yaptıklarına "şekavet" denirdi o günkü tâbirle; fazla sürmez yakayı ele verir, mapus damına düşüp kaybolurlardı. O devrin eşkıyaları, ünlü kabadayıları büyük lâflar etmeyi henüz öğrenmemişlerdi anlaşılan; devletten en az dedem kadar korkarlardı. Bir kanun kaçağının eninde sonunda yakayı ele verip yargılanacağı "Âmentü" gibi imân edilen bir inançtı. O devrin eşkıyasını, hatta banka soyguncusunu herkes bilirdi, o kadar azdılar ki: Eşkıya Hamido, Gangster Necdet Elmas ilk aklıma gelenler.

Hayatta olsaydı, yaşadıklarımıza herhalde çok şaşırır, inanmakta zorluk çekerdi. Benim kuşağıma mensup olanlar, dedelerinden intikal eden o korku ve saygı duygusunu bilirler. Şimdi aynı kuşak devletle köy eşkıyası, kanunla kabadayı, polisle gangster arasındaki o bildik ve muhkem duvarların nasıl şekil ve muhtevâ değiştirdiğini fark etse de mânâ vermekte güçlük çekiyor.

Galibası yok; eski devir adamıyız, kabul ediyorum.

Not: Bu yazı, kesinlikle siyâsî gönderme maksadı gütmemekte olup sadece kriminal bir nokta-i nazardan değişen devlet-fert ilişkilerine şöyle bir göz atmak maksadına mâtuftur. Aksini düşünen bednamdır.

İki sene daha okuyup darbeci olmak varmış!

Savunma hakkına saygı lâzım; bu çerçevede Sayın Evren ve Şahinkaya'nın kendilerini savunurken, birtakım entelektüel hukukçulardan yardım almaları en tabii haklarıdır; o ayrı bir mesele.

Evren ve Şahinkaya savunmalarını özetle şu espri üzerine bina ediyorlar: "Bizim sanık sıfatımız olamaz zira biz kurucu iktidardık. Biz ihtilâle teşebbüs filan etmedik, ihtilâli yaptık ayol."

Size inandırıcı gelmeyebilir, hattâ gülünç görünebilir ama hukuk dünyamızda bu görüşleri savunan kapı gibi âlimlerimiz var. Bu yılın mart ortalarında yeni anayasanın nasıl yapılacağı tartışılırken Aksiyon Dergisi'nde "Bir nevi hukuk akrobasisi" başlığı altında bu âlimlerin enteresan hukuk mütalâalarına yer vermiştim. İsimlerini zikretmeden sadece fikirlerini özetliyorum: "Evren ve arkadaşları, halk oyuyla kabul edilen 1982 Anayasası'nın geçici 15.

maddesi hükmünce asla yargılanamazlar; zira geçici 15. maddeye göre, darbeyi yapan komitenin her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezaî, malî veya hukukî sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir dava açılamaz. Bu madde halkoyuyla kabul edildiği için 'kapsayıcı bir af' hükmündedir. Af geriye doğru işlemez, yok sayılamaz. Dönerse böyle bir hukuka ve devlete güvenilmez!" İşte bu yektâ ve müstesnâ görüşe paralel olarak halen hukukla iştigal eden bir diyger anayasa hukuku hocası, şimdiki TBMM'nin yeni bir anayasa yapamayacağını, ancak anayasanın maddelerini değiştirmeye hakkı olduğunu ileri sürmüştü; gerekçesi şöyleydi: "Anayasayı ancak 'aslî kurucu iktidar' diye tarif edilen bir iktidar cinsi yapmaya yetkilidir; buna mukabil 'tâlî kurucu iktidar' türü, anayasa yapmaya değil ancak mevcut bulunan anayasayı değiştirebilme yetkisine sahiptir. Aslî kurucu iktidar, hukuk-dışı sınırsız yetkiyle donanmıştır." Bu değerli görüşleri sizler için kısaca tercüme ediyorum efendim: İhtilâli yapan kendi meşrûiyetini kurar, yapıp ettiklerinden sorumlu olmaz; bunların yaptığı hukuk ve anayasa bal gibi geçerlidir (Bu noktada maalesef haklılar!); darbecilerin yaptığı anayasanın yerine yenisini yapmak, sıradan bir meclisin harcı değildir, onlar sadece mevcut anayasayı kısmen değiştirebilirler!

Bir arkadaşımın babasını, oğluna öğüt verirken dinlemiştim bir gün, diyordu ki: "Oğlum, kavgaya girme; girersen önce sen vur, ucu ölüme varacaksa sen öldür. Ben ağlayacağıma, onun babası ağlasın!" Arkadaşımın babası diye kibarlık ediyorum ama biliyorsunuz, bu söz neredeyse bütün toplumca paylaşılan bir ortak değer yargısıdır. "Senin anan-baban ağlayacağına, rakibininki ağlasın" hükmü, istenilmeden de olsa tasvib gören bir görüştür. Hukuk tekniği, nasfet hissi bakımından zâlimâne gibidir ama ana-baba yüreğinin hukuk mantığı farklı işliyor işte. "Evlâdım, zâlimlerden olacağına mazlumlardan ol; aldatanlardan olacağına bile bile aldananlardan ol" der misiniz evlâdınıza? Sahi der misiniz; deseniz ne güzel olurdu! Bizim hukuk âlimleri de aşağı-yukarı öyle demeye getiriyorlar: Darbe yapacaksan, eveleyip geveleme, yap!; Vuracaksan yaralı bırakma!"; bu enteresan duruma uygun bir atasözü bile hatırlıyorum şimdi ben: Adaletin gözü kördür veya şeriatın kestiği parmak acımaz vb…

İçimizdeki en şerir takımının topluma karşı tevcih ettiği beylik silahların zorlamasıya kurduğu düzeni, "ilâ yevm'il âhir" meşrû kabul etmemizi tavsiye eden hukukçularımız olduğu sürece sırtımız yere gelmez bizim. ABD'den Patriot alacağına, al bunları mevzîilendir hudut boylarına. Darbeci takımının kibirle yaslandığı hukuk yastığını kabartanlar yine anayasa hukukçularıdır. Vay benim köse sakalım! İki sene daha okuyup darbeci mi olaydık yoksa, tüüü!

Niyet ettim bienale

Lâfı döndürüp dolaştırmanın âlemi yok, itiraf ediyorum: Cumartesi günü ikindiden sonra İstanbul Tasarım Bienali'ne gittim.

“Ne işin vardı oralarda üstad?” diyebilirsiniz; merak kediyi öldürür derler ye meraktan işte. Necib matbuatımızda bienal hakkında öyle saygıdeğer medhiyeler okumuştum ki, gitmezsem kendimi bir numaralı halk düşmanı hissedebilirdim. Gittim, gördüm ve hamdolsun sâlimen döndüm.

Yola çıkmadan önce sözlüğü açıp Bienal’in ne mânâya geldiğine baktım: “İki senede bir başa gelen” demekmiş. İki senede bir vukû bulduğuna göre müstesnâ bir gösteri olmalıdır iyimserliğiyle yola revân oldum. Tophane rıhtımındaki binaya duhûl etmezden evvel Nusretiye Camii’nin böğrüne mevzilenmiş nargilecide kısa bir çay molasında ne yaptığımı yeniden gözden geçirdim; emin miydim? Burası “Otoyola girmeden önceki son benzinlik” olabilir miydi! Yağmur atıştırıyordu; biraz titreyip kendime geldikten sonra, “Neveytü’l-Biyenâl” diyerekten besmele çekip girdim içeri. Tasarım kavramına çok saygılı biriyimdir esasen; orta büyüklükte dikdörtgen prizma bir bina içinde ancak farklı biletler ve etiketler edinmek suretiyle gezilecek mekânlar serpiştirmek bana pek iyi bir tasarım gibi görünmedi. Nereye ve nasıl gireceğimi öğrenmek için görevli nazik kızlardan bir hayli kılavuzluk bilgisi almak gerekti. Bina derûnundaki güvenlikçi tasarımı had safhadaydı ve her kim yanlış adım atarsa ânında ikaza uğruyordu; işte o yüzden ikinci elciden kilo işi alınmış kitapların delinerek iple tavana asıldığı o ufuk açıcı mekâna girmeye cesaret edemedim. Muhtemelen Başbakan, Bakanlar Kurulu’nu o esnada orada toplamıştı galiba.

Evvela merdiven çıkıp sonra indikten sonra bienal mekânına nihayet vâsıl oldum. Bienalin laitmotifi yani anafikri “Musibet”ti; bu kelimeyi tanıyordum ve galiba kötü tasarlanmış, daha fenası hiç tasarlanmamış şehirlerde yaşamanın tek kelimelik tasviri niyetine tercih edilmişti. Bienal mekânı, musibet kavramını desteklercesine siyah, karanlık, yüksek ve dar hücrelerden müteşekkildi ve her bir hücrenin duvarlarında, ne mânâya geldiğini anlayabilmeme imkân olmayan bazı entelektüel cümleler yazılmıştı; çoğunun font tercihi fena değildi ama yine de meseleyi anlamadım. İyi font her zaman anlamı kurtarmıyor! Girdiğim her hücrede altıncı hissim beni, “Geç azizim geç” diye dürtükleyip durdu; ne var ki fotoğraf ve bilgi verici yazıların 10 mm’lik kavak kontra plâkalara serigrafi ile basıldığını tahmin ettiğim hücre hepsinden genişti ve burada biraz soluklanma fırsatını bulabildim; fontlar kötü ama kavak kontralar ise kusursuzdu. Piyasada bu kadar temiz kontraplak bulabilmek pek mümkün olmuyor çünkü.

Bütün hücreleri kesif bir entelektüel ızdırabın melankolisi ele geçirmişti. Çoğunun mimarlık öğrencisi olduğunu sandığım çoğu kız ziyaretçiler bu hissin verdiği huşû ve acı içinde kederliydiler. Burada önemli bir şey olduğunu anlamışçasına müthiş bir ciddiyet ifadesi vardı yüzlerinde. Entelektüalite, bu mekânda ekmek gibi, duvar gibi, bienal objesi gibi elle tutulur bir fizik boyutu kazanmıştı ve ben ne yazık ki yine de pek bir şey anlamamıştım. Vaktiyle bu musibetleri şehirlere reva görenler de netice itibariyle okumuş, entelektüel çocuklar, mimarlar, şehir plancıları filan değil miydi; öyleyse şimdi niçin sızlanıyorlardı. Önsezilerim,

“Lâmı-cimi yok; burayı hemen terk et arkadaş!” diye alârm vermeye başlamıştı. Can havliyle karşılaştığım ilk görevli kıza çıkışı sordum, merdivenleri işaret etti. “Ne?” diye haykırdım, “Önce merdiven çıkıp iki adım yürüdükten sonra yine merdiven inerek girdiğim bir mekândan yine aynı yolla mı çıkmak zorundayım; nasıl bir tasarımdır bu ayol?”

Çıktığımda yağmur yağıyordu; “Bir daha bienale gidersem ne olayım” diye homurdandım ama yine de siz bilirsiniz; karar sizin; gözlerime bakınca ne kasdettiğimi anlarsınız siz!

Bir fişek leblebi meselesi

Masa başına oturmuş, arpacı kumrusu gibi düşünerek Başbakanımız’ın, “Muhteşem Sülüman” dizisi hakkında necib kamuoyumuzun önüne döktüğü bir fişek dolusu leblebiye, nasıl olup da, “Teşekkür ederim, ben almayım!” diyeceğimi tasarlarken aa, kapı çalınmaz mı?

Kargocu iki koca paket içinde adıma gönderildiği için gazetede biriken kitapları getirdi. Açınca, babası oyuncak getirmiş bebeler gibi sevindirik oldum. Neler var neler...

İlki Yıldıray Oğur’un kitabı: Ey Özgürlük! Bir kelimenin hikâyesi, o kelimeyi sahiplenen topluluğun zihnî değişikliğini gösterdiği için dinlemesi pek zevkli, pek öğreticidir. Taraf Gazetesi’nde kaleme aldığı birbirinden zekice ve ilginç tahliller ihtiva eden köşe yazılarıyla tanıdığımız Yıldıray Oğur, kitabında, tam da ilk cümlede tasvire çalıştığım şeyi yapıyor; bir kelimenin hikâyesini anlatırken kapağa koyduğu, “Serbestiyet, hürriyet ve özgürlük üç farklı şeydir...” cümlesiyle Osmanlı geçmişimizden bugüne kadar bir kavramın başından geçenleri hikâye ediyor. Doğrusu bu nükteyi fark etmemiş olmama hayıflandım. Kitap, hürriyet veya özgürlük kelimesine dair değil sadece, aslında bizi anlatıyor; siyasî kültürümüzün nasıl değiştiği bir kavrama farklı zamanlarda tekabül eden üç kelime üzerinden okuyoruz. Monarşiden çoğulcu demokrasiye geçerken, temel kavramların elbise ve mânâ değiştirmesi tabii değil midir?

Yüksek lisans tezleri genellikle acemi işidir (bu hükme, benim tezim de dahildir) ve bu yüzden yayımlanmalarını pek doğru bulduğum söylenemez; bu peşin fikrime Yıldıray Oğur için kocaman bir istisnâ parantezi açıyorum: “Ey Özgürlük!”, Oğur’un yüksek lisans tezi ama kalem vâdisinde nice menziller geçmiş bir ustanın kolay okutan, kolay anlatan tılsımına sahip. Ufuk Yayınları, bu güzel zihin tarihi kitabını, tam da benim paşa keyfime denk düşen şekilde, dipnotlarını sayfa altına koyarak yayımlamış (Dipnotları bölüm sonuna postalayan kolaycı yayınevlerini bir kere daha protesto ediyorum bu vesileyle!). Dipnot deyip geçmiyoruz; iyi kitap, dipnotları bile merakla okunan ve öğreten kitaptır. Henüz mürekkebi bile kurumamış bu eserinden dolayı Yıldıray Oğur’u tebrik ediyor ve üzerinde çalıştığı doktora tezini de merakla bekliyorum; Allah zihin açıklığı versin, ilmini artırsın.

İkincisi bir değil, birden fazla: Geçen yıl kurulan İstos Yayıncılık’ın neşrettiği beş kitap birden geldi. İstos, İstanbul’un kadim Rum ailelerinden 7 okur-yazarın kurduğu bir aile

şirketi. Yayınevi, Rumların ve İstanbul'un tarihine, kültürüne ve gündelik hayatına dair eserler yayımlamak maksadıyla kurulmuş. Tanıklıklar, siyasi tarih ve modern Yunanca anabaşlıklarında yayın yapmayı planlayan İstos'un ilk eseri, gazetemiz yazarı Herkül Millas'ın "Türkçe-Yunanca Ortak Kelimeler, Deyimler ve Atasözleri" kitabı. Kaç ortak kelime var dersiniz: Sıkı durun, 4700'den fazla. Deyim ve atasözü olarak 1275 ortaklaşa tâbirimiz varmış. Ne çok şey paylaşmışız vaktiyle! Öteki eser, "İstanbul Rumları; Bugün ve Yarın", konu hakkında ilmi makale ve bildirileri bir araya getiriyor. Favori romancılarımdan Nikos Kazancakis'in Çileci'si ve Thomas Korovinis'in "Fahişe Çika" adlı eseri de var pakette. Son kitabın adını ise Yunanca bilmediğim için okuyamadım zira Yunan harfleriyle yayımlanmış. Bu yayınevinin eserleri, vaktiyle ve hâlâ birlikte paylaştığımız mekân ve zamanların ruhuna dokunmak için ihtiyaç duyduğumuz şahitlikleri bize ulaştırıyor. İnşallah başarılı ve dolgun bir yayın hayatı olur İstos'un. İstanbul gibi çok renkli ve çok kültürlü bir şehirde Rumca yayıncılığın 50 yıllık bir kesintiden sonra yeniden filizlenmiş olmasını önemsemeliyiz.

"Bir fişek leblebi meselesi nedir?" diye sual ederseniz, bilenler bilmeyenlere anlatsın derim sadece. Biz daha önemli şeylerden bahsedelim.

2012

31 Aralık

Bu bizim hayatımız Aksiyon Dergisi

31 Aralık

Nâtamam tarafımız Zaman Gazetesi

30 Aralık

Denizci millet miyiz: Estağfirullah! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

29 Aralık

İlmî gerçekler de devlet memurudur Zaman Gazetesi

26 Aralık

Paşanın yanılgısı Zaman Gazetesi

24 Aralık

Ne ka ekmek, o ka köfte! Zaman Gazetesi

24 Aralık

Genç adam, 'devlet'i tanıyor musun? Aksiyon Dergisi

23 Aralık

Çöp felsefesi Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

22 Aralık

Zor soru! Zaman Gazetesi

19 Aralık

Kar tatili Zaman Gazetesi

17 Aralık

Kanglı Türkleri'nden M. Kemâl'in yurttaşlarına Zaman Gazetesi

17 Aralık

Devletin alacakaranlığı Aksiyon Dergisi

15 Aralık

Serdengeçti... Geldi geçti! Zaman Gazetesi

12 Aralık

Torununu rehine veren sendikacı Zaman Gazetesi

10 Aralık

Politik görgüsüzlük ve iyimserlik Aksiyon Dergisi

10 Aralık

Ecdâdı attan indirmesek... Zaman Gazetesi

09 Aralık

Harflerin büyülü dünyasında bir çocuk Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

08 Aralık

Support the başkanlık! Zaman Gazetesi

05 Aralık

Dokunmayın; dağınık kalsın! Zaman Gazetesi

03 Aralık

Kamu malı 'ganimet' midir? Aksiyon Dergisi

03 Aralık

İnat mescidleri olmasın Zaman Gazetesi

02 Aralık

Latin alfabesi ile 'güzel yazı' yazılabilir mi? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

01 Aralık

Yeter; biraz ciddiyet yahu! Zaman Gazetesi

Yeter; biraz ciddiyet yahu!

Sayın Kılıçdaroğlu'nun, mûzip ve hiperaktif bir çalışkan çocuk edâsıyla ayaküstü ha bire espri patlatarak muhalefet yürütme tarzı hayal kırıklığı sınırlarını zorluyor.

Bursa'da bir işçi hanımefendinin yüzüne karşı söylediği, "Biz sizi çok severdik ama..." cümlesiyle başlayan eleştirisi, Kılıçdaroğlu'nu güç durumda bıraktı. Bu gidişle, yeni anayasa çalışmaları kapsamına, "Siyasi muhalefet, demokratik bir lâzıme olarak kendi ağırlığını nasıl kontrol edebilir" faslını da ilâve etmek gerekecek ve hâliyle, eğer çıkmaz ayın son Çarşambası'na yetiştirilebilirse yeni anayasamız, ancak mevzuat ciltlerini hatırlatan kalın bir külliyat halinde basılabilecek.

Başbakan, uygun gördüğü aralıklarla kamuoyunun önüne köpüklü tartışma konuları yuvarlarken muhalefetten beklenilen kısaca, "Lütfen sadede gelelim ve ciddi olalım" çıkışı olmalıydı; eminim ki böyle bir tutum, Kılıçdaroğlu'nun tam da murad ettiği gibi Başbakan'ı hayli müşkil bir mevkide bırakırdı. Kılıçdaroğlu kolay ve ucuz yolu seçiyor kendince sevimli

bulduğu karşı esprilerle siyaset yaparken iktidar yerine kendini zora sokuyor. Meselâ, “Bence kanal sahibi dizide Sayın Başbakan’a da bir rol vermeli. Belki dizinin izlenirliği daha çok artar. Kanun çalan kişi rolü uygun olabilir kendisi için.” şeklindeki karşı esprisi, komik olmadığı gibi ayrıca böyle lâf atışmalarına bayılan Başbakan’a altın tepsi içinde, “Dizide Kanuni olmaya itirazım yoktur, Sayın Kılıçdaroğlu da dizi karakterlerinden kendine münasip bir rol beğensin” cevabı patlatmak fırsatı sunmuş oluyor. Bunlar sudan işlerdir ve ülkenin başbakanı ile muhalefet lideri el ele vererek dizinin yapımcılarına olağanüstü değerde bir reklâm ikramı sunmaktadırlar.

Muhalefetin, iktidara nazaran daha düşkün profil gösteren bu durumunu vaktiyle Sayın Arınç, “Rabb’im verdikçe veriyor” vecizesiyle tesbit ve tes’id etmişti. Eğer muhalefet bu tarz siyaset üretmekte kararlı ise âcilen kıymetli komedyen sanatkârımız Cem Yılmaz’ı siyâsete ısındırarak sözcü yapmalı veya Katolik nikâhlarında hep söylendiği gibi ebeddiyen susmalıdır (Şaka şaka!).

Öteki muhalefet partisinin sözcüsü ise bana, her seyredişimde başarısız komedyenlerin iç burkucu hâlini hatırlatıyor. Yapandan başka kimsenin gülmediği espriler vardır hani, öyle. Mizah müthiş bir muhalefet silâhıdır, bunu hep savundum ama gerçekten komik olmak ve muhteviyatında yoğun derecede zekâ barındırmak kaydıyla.

Pratikte başımıza gelen budur; muhalefet sözcüleri, hazırcevap, muzip (!) ama kötü esprileriyle hükümetin bilcümle yapıp ettiklerine bir nevi meşrûluk ikram etmekte. AK Parti içinde Başbakan’ın kendi semâsında tek yıldız gibi hükümfermâ olmasının ve kendisi için bile tehlikeli derecede yüksek bir özgüven sınırına dayanmış olmasının yan sebeplerinden biri bu bence; muhalefet, hep “...mış gibi” yapıyor ve bu durumda ahali, “Yahu bu muhalefete devlet emanet etmek iyi bir fikir gibi görünmüyor; yine işbaşındakilerle yola devam etsek iyi olacak” fikrinde karar kılıyor.

Okullara kıyafet serbestîsi getirdiği için hükümeti sıkıştırmayı düşünürken kurduğunuz en iyi cümle, “Tek tip kıyafet çocukların kendisini eşit hissetmesiydi. Kim fakir, kim zengin belli olmazdı. Bir çocuk her gün ayrı bir markayla gelecek, bir de öbür çocuğu düşünün. O çocukların psikolojisi bozulacak” ise durum hakikaten vahim demektir.

Bizde âdettir, genellikle uzun ömürlü iktidarları, “ABD’nin, AB’nin, dış güçlerin tasarımı” diye nitelerler; acaba diyorum, muhalefet dahi bazı iyi saatte olsunlar odaklarının tasarladığı bir mimari olabilir mi?

Ne demişti Arınç, “Rabb’im verdikçe veriyor!” Öyle vallahi!

Latin alfabesi ile ‘güzel yazı’ yazılabilir mi?

Kapalıçarşı'yı bilmeyenimiz yok.

Yerli-yabancı her turistin yolu bir şekilde düşer buraya; sayısını bilmediğim kapılarının birinden girer ötekinden çıkarlar. Her gün onbinlerce insan akar bu eşsiz çarşının damarlarından. Biz işimize bakalım: Yandaki fotoğraf, Kapalıçarşı'nın Nuruosmaniye Camii tarafına bakan kapısını gösteriyor; önce fotoğrafı dikkatlice inceleyiniz, imtihan soruları bu fotoğraftan çıkacak çünkü...

Süre bitti; ne gördünüz? Bakalım baktıklarımızla gördüklerimiz aynı mı?

1- Yüksek kemer boşluğunda altın yaldızla süslü, fiyakalı bir Osmanlı arması var. Sizce güzel mi, yakışmış mı, yerini bulmuş mu, ne mânâya geliyor?

Konumuz bu değil ama yeri gelmişken fikrimi söyleyim: Osmanlı arması, daha dün denilebilecek bir tarihte icad edilmiş (Resmî kabulü 1882) Batılı tarzda bir düzenlemedir; fena halde Batılı izler taşır, rüküştür, grafik değeri bakımından kalabalık ve karmaşıktır. Bana göre yeri de burası olmamak gerekirdi ama vaktiyle konulmuş. Son zamanlarda yükselen Osmanlı hayranlığı çerçevesinde bu arma olur-olmaz yerlerde görülür hale geldi. Osmanlılar, klasik devirlerinde siyâsî hâkimiyet sembolü olarak padişah tuğrasına itibar etmişlerdir. Modernleşme zamanlarında bir devlet sembolü ihtiyacı belirince bu arma ile ihtiyaç giderilmişti. Geçiyoruz.

2- Armanın hemen altında koyu neftî yeşil zemin üzerine altın varakla iki satırlık celî tâlik türünde bir kitâbe görüyoruz. Evvela okuyalım: “Ziynet efzâ-yı makam-ı muâllâ-i hilâfet-i İslâmiyye ve erîke pirâ-yı saltanat-ı seniyye-i Osmaniye; Sultan ibn'üs-Sultan'üs sultan el Gaazî Abdülhamid Han-ı sânî hazretlerinin cümle-i müessir-i umrân küsteri hümâyunlarından olmak üzere işbu çarşu-yı kebir binüçyüz ondört sene-i hicriyyesi Rebiülevvelinde müceddeden tamir olunmuştur.” İmzâ yerinde sadece “Sâmî” okunuyor.

Burada biraz soluklanalım, çünkü mevzûbahs olan Sâmî, son devrin mübalağasız en büyük hattatlarından biri, belki birincisiydi. İşte bu iki satırlık tamirat kitâbesi, 1896'da Kapalıçarşı'nın geçirdiği büyük tamirattan sonra Sâmî Efendi tarafından kaleme çekilen yüksek bir sanat eseridir; hele Sâmî Efendi'nin çarşının Fesçiler Kapısı üzerinde hâlâ hayranlıkla seyrettiğimiz “El Kâsibu Habibullah” kitâbesi, celî talikin şâheseri addolunuyor.

3- Terimiz soğudu, artık fotoğraftaki üçüncü unsura geçebiliriz, yani hemen alttaki kapı kemerinin üzerine, muhtemelen pirinç harflerle yazılıp çakılan o muhteşem (!) Kapalıçarşı yazısı. Kemerin eğimine uygun olarak sağa ve sola yerleştirilen “Grand Bazaar” kelimeleri de yukardakiyle aynı soydan olmakla birlikte biraz daha küçük kesilerek kapıya vidalanmıştır.

Ne zaman bu kapının altından geçecek olsam, karşısına geçer seyrederim; benim gibi yapanlar çoğunlukla Sâmî Efendi'nin soluk kesecek kadar güzel iki satırını seyrederler ve hemen altındaki o çirkin o şekilsiz, o yersiz ve münasebetsiz Kapalıçarşı yazısını görmezler bile.

Halbuki ibret olsun diye seyretmek gerekir; hattâ İstanbul'un bütün turist rehberleri, gezdirdikleri misafirlere bu kapıyı gösterip, “Üstteki yazı Osmanlı hattının şâheserlerindendir, Osmanlılar yazınca işte böyle yazarlardı; alttaki Latin alfabesiyle yazılmış yazı ise Cumhuriyet devri zevkinin Kapalıçarşı'ya katkısıdır. Bakın ve anlayın ki biz nerelerden nerelere gelmişiz” diye açıklama yapsalar yeridir.

Kezâ yazı öğrenmeye başlayan ilkokul öğrencilerine de bu fotoğrafı göstermenin isabetli olacağını düşünüyorum.

Sebebini izah edeyim.

BU YAZI ‘TİPSİZ’ OLABİLİR Mİ?

Bizim eski yazımız, tâbir-i mahsus ile “İslâm Yazısı”, fevkalâde güzel, kaleme gelir, istife müsait ve plastik imkânı yüksek bir yazıdır ve bu imkânları itibariyle Latin alfabesi ile mukayesesi bile mümkün olmaz. Zaten konumuz eski yazıyı övmek değil, kullandığımız Latin alfabesinin bile hakkını verememektir.

Latin alfabesi, İslâm yazısı ile kıyaslanmaz ama yine de bu alfabe ile sanatlı ve eli-yüzü düzgün yazmak mümkündür. Muhtemelen çoğunuzun bilgisi var; okuduğunuz bu yazı, kimliğini bile bilip merak etmediğimiz bazı sanatçılar tarafından endüstriyel kullanım için tasarlandı, güzel bir biçim verildi. Bu sanatçılara “Typograph”, sanata ise Tipografi adı veriliyor. Baskı yoluyla ve endüstriyel maksatla çoğaltılabilen bütün yazılar tipografiye giriyor. Tipografların düzenlediği harf, rakam ve işaretler takımına ise font adı veriliyor. Bilgisayarlarda bedava kullandığımız yüzlerce font türünün her biri kendince bir sanat eseri. Batı âleminde tipografinin tarihi Gutenberg'e kadar uzanıyor ve ondan bu yana 100 bini aşkın font türünden söz edilebiliyor. Tipograflar, tasarladıkları harf takımına (Font) kendi isimlerini veya bir şehir veya ülke adı veriyorlar. Bilebildiğim kadarıyla bizim font alemine şimdiye kadar yapabildiğimiz bir katkı yok; bir Türk fontundan söz edemiyoruz, sadece başka sanatçıların tasarladığı fontlara Türkçe karakterler ilâve edebilme imkânımız var.

Aslında bir Türk fontu olması şart değil ama fontları doğru ve güzel kullanmak şart; medenî ve mübrem bir ihtiyaç. Bizim harflerle ve fontlarla ilişkimiz sadece tüketicilikle sınırlı değil, fontları çok kötü kullanıyoruz. Fotoğrafta görülen yazı bunun bir örneği. Gazete ve dergilerde, basın dünyasında, televizyonlarda artık iyi yetişmiş grafiklerler istihdam ediliyor ve grafikerler genellikle iyi iş çıkarıyorlar ama ne yazık ki etrafımız buna rağmen birbirinden çirkin tabelalar, yazılar, reklam panoları vesaire ile dolu. Küçük esnafımız olsun, resmi dairelerimiz olsun bir yazının güzel olabileceğinden habersiz kimselerin verdiği kararlarla göz zevkimizi bozuyorlar.

Okul ve sokak isimlerini gösteren tabelalarda son zamanlarda sade ve güzel düzenlemeler görüyorum ama diğer resmi kuruluşların isim yerlerinde hâlâ pirinçten dökme harflerin yan

yana çakılmasıyla elde edilen kötü kompozisyonlardan geçilmiyor. Bunların en göz önündeki örneği ise Başbakanlık binası içinde, yabancı misafirlerle birlikte basın açıklaması yapılırken kullanılan beyaz kürsü üzerindeki "Başbakanlık" yazısıdır; burada da bir pirinç harf fecaati ile karşı karşıyayız. Eğer bir grafiker elinden çıkmış olsaydı, en azından harf aralıklarını (Espas) düzenlemek yoluyla daha iyi bir görüntü kazandırabilirdi fakat kürsü üstündeki yazı, bu haliyle biz Türklerin tipografiye, grafik sanatlara, yazı güzelliğine karşı gösterdiğimiz lâkaydinin, laubâliliğin göstergesi gibidir. Öyle ki her görüşte yüzüm kızarıyor desem yeridir.

Bu konuya haftaya devam edeceğim nasipse; eğer harf ve yazı güzelliği ile cidden ilgilenenlerden iseniz bu hafta içinde Simon Garfield'in kaleme aldığı "Tam Benim Tipim" isimli kitabı gözden geçirmenizi tavsiye ediyorum. Domingo Yayınları'ndan çıkan bu kitap, bildiğim kadarıyla Türkçe'de benzeri olmayan çok eğlenceli ve öğretici bir kitap, Fotoğraftaki Kapalıçarşı yazısına gelince... En iyisi söküp atmaktır; o mekânın Kapalıçarşı olduğunu öğrenmek için üstüne adını yazmaya gerek yok. Kürsüdeki Başbakanlık yazısını ise acilen yeniden tanzim etmek lâzım; dünyaya rezil oluyoruz çünkü.

İnat mescidleri olmasın

Vaktiyle din-iman mevzularında en kaygısız olanlar bile kameralara baka baka "Biz buraya cami-mami istemiyoruz" demezler, namazla-niyazla araları pek sıcak olmasa da dini meselelerde incitici sözler sarfetmemeye itinâ ederlerdi.

Göztepe parkına cami yapma projesine karşı çıkan bir semt sâkininin sözlerine dikkat ediniz: "Bu ülkenin camiye ihtiyacı yok, bu ülkenin yeşil alana ihtiyacı var, yeşil alanlar olunca sağlıklı oluruz, sağlıklı olunca da ibadet yaparız; önce yeşil alan!"

Basınımızın mânidar kesimlerinde homurtu tadında bir efsâne gezdiriliyor; buna göre, dünyada nüfus başına en çok cami düşen ülke Türkiye imiş. Bu tezi kuvvetlendiren en büyük delil olarak Büyükada'da mevcut dört caminin üstüne Başbakan'ın direktifiyle beşincisinin yapılması tartışılmaya başlandı. AK Parti ilçe başkanı, cuma günleri izdiham oluyor, cemaat sokakta namaz kılıyor; özellikle Arap turistlere karşı mahcub oluyoruz görüşünü seslendirirken Adalar belediye başkanı, mevcutlar yetiyor da artıyor bile, beşinciye gerek yok; ayrıca bizim Araplar için cami yapma görevimiz bulunmuyor iddiasında. Böyle şeyleri tartışma konusu haline getirmek doğru değil; insanların ar damarını çatlatmak bahasına talep ve ihtiyaç olmayan yerlere cami dikme inadı "Din"e zarar veriyor. Bir mahalde ibadethane ihtiyacı olup olmadığı esrarengiz bir mesele değildir; bellidir: Anket yaparsınız iş biter. Göztepe parkı için sokağa dökülüp Bağdat caddesinde trafiği kesmeye kalkışan 200 kişilik protestocu topluluğun içinde ilkokul çocukları bile var; ebeveynlerinin elinden tutmuş, "Oyun alanlarımızı istiyoruz; oyun alanlarımızı yoketmesinler" diye bilmiş bilmiş mesaj veriyorlar. Bir yere cami yapılması ille de oyun alanlarının eksilmesi anlamına mı gelir? Zâhir, öyle bir ayrıntı olmalı ki, Büyükşehir'den yapılan açıklamada, "Gerginliğe gerek yok, camiyi nereye

istiyorlarsa oraya yaparız" diyerek aslında "İleri" bir adım atıldı. Meğer bu meselenin evveliyatı varmış, tartışma tâ Danıştay'a kadar götürülmüş vesaire. Ne gerek var işi mahkemelere, Danıştaylara kadar sürüklemeye? İstenilmeyen yere cami inadının, başta Müslümanlar olmak üzere kimseye faydası yok ki. Bu kabil kıytırıktan vesilelerle dine karşı lâkayd tavırlı insanları militan haline getirmiş oluyorsunuz neticeten. "Önce yeşil alan, sonra sağlık, ardından ibadet" diye kendince pek mantıklı bir tekâmül çizgisi belirleyen Göztepeli'nin sıkıntısını iyi anlamak, âgâh olmak lâzım. Bugün kendilerini kestirmeden Ulusalcı diye ifade eden bu insanların her neviden temel hakları, aslında hiç de öyle gerekmemesine rağmen Muhafazakâr-Müslümanların üzerine zimmetlidir. Laikçilik, tâ Osmanlı Türkiyesi'nde kökleri olan ve zaman içinde genişleyen bir zümrenin kendini ifade ediş biçimidir. Din deseniz değil, felsefe deseniz o da değil, hatta bir dünya görüşü demek için bile çok iyimser olmak lazım ama ne olursa olsun varlar işte; buradalar. Kimisi komşumuz, kimisi hısmımız akrabamız veya tanıdığımız; şahsen tanışıklık da şart değil ayrıca. Muhafazakâr dindarlar kadar bu ülkede temel haklar konusunda kimsenin lütfuna ihtiyaç duymadan yaşamaya, tâciz edilmemeye, ürkütülmemeye -ve çok önemlidir- hepimiz kadar saçmalamaya onların da hakkı var.

Müslümanların vaktiyle horlanmış, itilip kakılmış olmasının acısını olmadık yere zoraki camiler dikerek çıkarmaktan, bu yolla dindar seçmene işmar çakarak, "Açtık hezar-bütgedeyi de mescid eyleyip nâkus yerlerinde okutturduk netekim ezanları" demeye getirmekten vazgeçilsin lütfen; mübalağadan vazgeçilsin. Müminlerin mescidlerini gündelik siyasetin çok daha yükseğinde bir yere koyalım; inad mescidleri dikmeyelim. Bir mescid ki temelinde ihlâs yok ise veyl o bânisinin haline.

Kamu malı 'ganimet' midir?

İletişim araçlarının on yıl öncesine göre bile olağanüstü denilebilecek ölçüde artmış olması, "Haberdar olmak" fiili bakımından aynı ölçüde bir genişleme sağlamadı; aksine çok kanaldan haber akışına mâruz kalmakla, habersiz kalmak arasında çok ince bir fark var.

Buna bir de sun'i gündemler icadıyla kamuoyunun dikkatini başka yönlere sevk edilmek imkânını ilâve ederseniz bir iletişim inkılâbı yaşadığımız, "bilgi çağı"na geçtiğimiz yolundaki iddiaların abartılmış olduğunu kabul edebiliriz.

İşte örnek: On gün kadar önce bir gazetede son derece önemli bir haber yayımlandı; buna göre Meclis'e, 2013 bütçe görüşmelerinin ardından 68 maddelik bir "Torba kanun teklifi" getirilecek. Bizler yeni anayasa, darbe komisyonları, Özal'ın zehirlenmesi meselesi, Ergenekon duruşmaları, Suriye ve Ortadoğu konusu veya PKK terörü hakkında tartışırken, kimileri için büyük kazançlar ve avantajlar getirmesi muhtemel bu torba kanun, birkaç günlük bir tartışmadan sonra yürürlüğe girmiş olabilir pekâlâ.

Kanun teklifinde ilginç düzenlemeler var; buna göre 1992 yılından önce kıyılara yapılmış ruhsatsız yapılar korunacak ve bunlara yapı ruhsatı verilecek. Düzenlemenin turistik sahil şeridine yapılmış çok sayıda binayı kapsayacağı söyleniyor. Kezâ sahil şeridine enerji santralleri (Nükleer dahil) kurulması da mümkün olabildiği gibi daha önce 50 metre olan kıyılara yapı yasağının 10 metreye çekilmesi düşünülüyormuş.

Tarım hayatının önemli kurumlarından meralar, Şehircilik Bakanlığı tarafından "Kamu yararı vardır" şerhi konulduğunda kentsel dönüşüme açılıp başka kurumlara tahsis edilebilecekmiş ayrıca. Öte taraftan yeni taslakla daha önce mümkün olmadığı halde eğer ihtiyaç duyulursa askerî bölgelerin Hazine'nin teklifi ile belediyelere devri mümkün olacakmış. Bu değişiklikle şimdiye kadar sırf askerî bölge olduğu için nispeten yeşil kalabilmiş ve kötü yapılaşmadan kurtulmuş büyük arazilerin, nasıl bir iştahla inşaata açılacağını tahmin etmek hiç de zor sayılmaz.

"Torba"ya konulan tekliflerden biri de 100'den fazla bağımsız bölümü olan meskenlere mescit, bebek emzirme yeri, çocuk bakım ve oyun alanı gibi ilave tesisler mecburiyeti getiriyor ki basınımız bu konuyu ânında "Mescid mecburiyeti" şeklinde algılayacaktır!

Bildiğimiz kadarıyla torbadaki son önemli teklif, halk arasında "Şerefiye" diye bilinen değer artışlarından (daha doğrusu rant artışı) Hazine'nin daha büyük pay talep etmesi. Diğer maddeleri bilemem fakat, değer artışının neredeyse yarısı oranında kaynağı Hazine'ye gelir kaydetmeyi hesaplayan bu tasarının âkıbetini şimdiden merak etmeye başladım. Bana, kanunlaşsa bile uygulanamaz gibi görünüyor çünkü.

Aylardır Çamlıca camii hakkında tartışıp duruyoruz da, diyelim ki askerî bölgelerin belediyelere devri gibi bir mesele, sözün gelişi Muhteşem Süleyman dizisindeki ahlâka mugayir sahneler kadar gündemde yer tutmuyor; bu niçin böyle?

Tamam, dünyanın her yerinde seçmenine şifa için acı ilaç içiren hükümetler sevilmez, uzun ömürlü olmaz ama bizde bundan farklı bir şey cereyan ediyor. Sebebi açık; kötü şehircilik uygulamalarından ötürü seçmen kitlesinin aslında büyük bir acı duymaması! Mevcut halden fiilen yararlanıyoruz, o yüzden sahil şeridinin boşaltılması veya binalarla kaplanması, belediye hudutlarına bitişik meraların icabında imara açılması gibi düzenlemeler bizlere nihai tahlilde, devletten alınıp vatandaşın yararına dağıtılan ganimet mülkü gibi geliyor. Belki bir yerde, "Ağadan alıp fukaraya dağıtan eli-yüzü düzgün, temiz kalpli eşkıyalar" edebiyatımızın bu gariplikte küçük de olsa payı olsa gerektir.

Bu durumda devlet adına seçimle iş başına gelen yetki sahipleri devlet malını tasarruf için kendilerine verilen yetkiyi hakça kullanmak, kural koymak, mevcut kurala itaat etmek yerine seçmene şirin görünmeyi seçiyorlar. Bu davranış biçimi, siyasi kültürümüzün yazılı olmayan ama en geçerli elemanlarından biridir.

Zannedilenin aksine Türk seçmeni ideolojik veya politik boyutta değil, pratik boyutta davranışı tercih ediyor; onu, böyle davrandığı için suçlayabilir miyiz? Kuralların esnetmek, mümkünse delip geçmek konusunda seçilmişlerle, seçenleri aynı noktada buluşturan hassayı, acaba "Millî kültür" diye vehmettiğimiz değerler bütünü içinde mütalaa edebilir miyiz?

Dokunmayın; dağınık kalsın!

Bir yenisini yapmak için işi hayli ağırdan aldığımız yürürlükteki anayasanın, dokunulmazlığı düzenleyen 83'üncü maddesi açık: "Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclis'in kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz."

Maddenin devamında suç işlediği ithamı altındaki vekil hakkında nasıl işlem yapılacağı net şekilde düzenlenmiş.

Bazı BDP'li vekillerin şahitli-ispatlı söz ve fiilleri, yasamaya verilen dokunulmazlığın kaldırılabileceği yolunda çok güçlü karîneler gösteriyor. Normal şartlar altında bazı BDP'lilere dokunulması gereği tartışılmazdı bile. Bugünün şartları tartışmayı gerektiriyor. BDP'nin gerek Meclis, gerek kamuoyu önündeki siyaset stratejisi tahammül sınırlarını zorlarcasına ortamı germek, tansiyonu yükseltmek, kısaca ajitasyon üzerine kurulu. Dolayısıyla başlarına gelen şey, bir kaza, bir dil sürçmesi veya o anda boş bulunup da sarfedilen sözler cinsinden talihsizlik değil. Büyük ihtimâlle önceden tasarlanmış, belki parti yönetimi tarafından karar altına alınıp rol paylaştırılmış cinsten davranışlar. Hukuk diliyle söylenirse "taammüd" söz konusu. Bu stratejiden bekledikleri sonuç her hâl ü şartta kazançlı çıkmak: Dokunulmazlıkları kaldırılmazsa yine aynı tarz üzre konuşarak havayı gerecekler; kaldırma kararı çıkınca ortaya çıkan mağdurluğu kullanarak, "İşte gördünüz, Meclis'te temsil ve yasama hakkımızı zorla engelliyorlar" diye propagandaya girişecekler.

Herkesin gözü önünde cereyan eden bir müsamere; bilinmeyen bir boyutu da kalmadı. Meclis çoğunluğunu elinde tutan hükümet şimdiye kadar işi ağırdan aldı, duymazlıktan görmezlikten geldi ama artık mızrak çuvala sığmıyor. Başbakan konuyu Meclis'e götürmeye karar verdi. Bütün Türkiye, soluğunu tutup Meclis'ten çıkacak kararı bekliyor.

Ne olacak? Eğer iktidar çoğunluğu, her zaman olduğu gibi blok halinde hareket ederse dokunulmazlıkların kaldırılması işten bile değil, fakat anayasa bu tür oylamalarda grup kararı yasağı getiriyor. Bu durumda vekiller şahsi iradelerini kullanarak dokunulmazlığın kaldırılmasını reddedebilirler. Açıkçası benim beklediğim sonuç işin böyle sonuçlanmasıdır. BDP'li vekillerin, yasama dönemi bitmeden Meclis kararıyla polise, adliyeye, belki de tutuklanmaya sevk edilmeleri, problemi ağırlaştırmaktan başka işe yaramayacak; bilakis Meclis'te meşru siyasi mücadelenin sonuç vermediğini öne sürerek daha sert tavırlara yönelecekler.

Peki, Meclis red kararı verirse ne olacak? BDP'li vekillerin Meclis'e bu kararından dolayı şükran duyacaklarını ve nedâmet getireceklerini beklemek iyimserlik olur. Onlara göre paratura oynadıkları metal paranın iki yüzü de kazandırıyor!

Başbakan'ın konuyu Meclis'e getirerek başlattığı süreç, silahlı Kürt muhalefetinin daha yüksekteki patronajı üzerinde bir pazarlık fırsatı yaratabilir mi; bilmiyoruz. Bilinen şey, BDP'nin siyaset tarzını kendi başına belirlemediği, daha yukarılardan gelen emir ve direktiflerle davranışlarını tanzim ettiğidir. BDP'nin süreçteki rolü siyaset belirleyicilik değil, silahlı liderlerinin belirlediği siyasete Meclis'te sözcülük etmek. BDP çizgisinin talihsizliği, ta başından beri yaşadığı bahtsızlık budur.

Sadede geliyoruz: Meclis'ten bu oylamayı reddetmesini bekliyorum kendi adıma. Problemi çözmeye değil, statükoyu şimdiki haliyle devam ettirmek daha iyi.

Meclis'ten bu jesti bekliyoruz; Parlamentomuz bütün kışkırtmalara rağmen yasama yetkisine –haklı bir sebeple olsa bile- gölge düşürmemeli, itibarını kıskançlıkla savunmalı ve çare melceî olmakta sabitkadem durmalı.

Şair ne demişti hani: "Ne günlere kaldık ey gaazi hünkâr"

O hesap!

Support the başkanlık!

Burada araştırmacı yazar geçiniyorum, dünyadan haberim yok! Şöyle ki, ilk "Türkiye İnovasyon Konferansı" bundan tam 2 yıl önce düzenlenmiş; TC Cumhurbaşkanlığı'nın bizzat himâye ettiği konferans, bugünlerde "Türkiye İnovasyon Haftası" nâmı altında 6-8 Aralık tarihleri arasında idrâk ediliyor.

Normal yurdum insanı gibi bendeniz de bu manidar haftanın varlığından, önceki gün Başbakanımızın açılış töreninde tarihî bir diziye yönelttiği saydırmalar dolayısıyla haberdar oldum. Kabul ediyorum, affedilemez bir gaflet; bu da kendi nâm-ı hesabıma bir inovasyondur; ayrıca inovasyonun büyüğü küçüğü olmaz. Bunu bizzat Başbakanımız söyledi ve inovasyon deyince illa çok büyük, kapsamlı, ihtişamlı yenilik ve değişiklikler anlaşılmamak gerektiğini, küçük değişimlerin büyük sonuçlar doğurabildiği bir dönemde yaşadığımızı, dolayısıyla herkesin inovasyon yapabildiğini, bu yönde çalışma ortaya koyabildiğini anlattı.

Benim inovasyon âlemine şahsi katkım, bu vesileyle 'inovasyon'un ne olduğunu öğrenmekten ibaret. "Bu ne mübârek bir mefhumdur ki yüksek devlet katlarında himâye ve itibar görüyor da benim haberim yoktur" mahcubiyetiyle lugâte baktım: Oh, my Rabb'im! "Yenilik, değişiklik, yeni fikir ve uygulamalar, buluş, yeni bir usul" vesaire mânâlarına geliyormuş. Osmanlı dedelerimizin vaktiyle bu mefhumu "ihtirâ" ile mi, yoksa "terakkî" ile mi

karşıladıkları üzerine hayli kafa yordum, işin içinden çıkamadım. İngilizce kavramların işte böyle bir faikiyyeti var azîzim; adamların tek kelimeyle anlattığı bir mânâyı biz ancak sekiz-on karşılık veya iki-üç uzun cümle ile göğüsleyebildiğimiz için neticede pes edip aslına râm oluyoruz. Neyse ki devlet büyüklerimiz, benim gibi zihnî teşevvüş içinde değiller; nitekim Başbakanımız, o meşhur diziye de bir münâsebet –ne münasebet?- aldırarak bir güzel saydırdığı açılış konuşmasında, "Bugün artık inovasyonun ne olduğunu biliyoruz. Yitik kaybedildiği yerde aranır misali, biz de birkaç yüzyıl önce bıraktığımız yerden bilimde, kültürde, sanatta, siyasette en iyi olmanın, en ileride olmanın mücadelesini veriyoruz. Bunun için hepimiz işimizi en iyi şekilde yapmak mecburiyetindeyiz." demiş. E, bu noktadan sonra kalkıp, "Yahu, iki yıl önce Devlet başkanlığının himâye ettiği, şimdi Başbakan'ın açılış konuşması yaparak onurlandırdığı bir faaliyetin adı, 'Türkiye İnovasyon Haftası' olur mu; ya 'Turkey İnnovation Week' deyin şuna veya en iyisi 'Türkiye İcat Haftası' koyun adını" diye homurdanmak banal kaçıyor. Üstelik haftanın resmî adını yazarken –dikkat edelim lütfen-İnnovation yazmamışlar, inovasyon'u tercih etmişler. Haa, bak bu önemli: Niçin nun'u şeddelememişler acaba? On paralık İngilizce sözlüklerde bile kelimenin doğru yazılışı mevcut iken nun'un birini niyçün hazfeylemişler? Oradaki müthiş nüans farkını anlayabildiniz mi ey okuyucu (Artık nüansla fark, ilgiyle alâka, örneğinle meselâ, inovasyonla innovation farklı anlamlara geldiği içün lütfen kaleme sarılıp, "yazar geçiniyorsun dünyadan haberin yok behey cahil" diye saydırmaya kalkışmayınız!) Büyüklerimiz, kavrama tamamen yerli ve millî bir çeşni kazandırmak içün baştaki İ'yi tersine çevirmişler; niçün? "E-ee, elbet bizim de bir bildiğimiz var galiba" demek içün tabiiküne…

Efendim, münâfıklığın ve sözü yormanın âlemi yok. Mübârek İnovasyon Haftası'nı milletçe, birlik ve beraberlik şuuru içinde huşû ile idrak edelim; müteakip haftalar boyunca yine o "mealûm" diziyi eleştirip reyting rekorlarını şımartalım, boş vakitlerimizde de "Support the local Şerif" filmini orijinalinden seyrederek siyasî bilincimizi başkanlık sistemi muvacehesinde bileyleyelim.

Harflerin büyülü dünyasında bir çocuk

Mehmetpaşa Mahallesi, şehrin kuzeyindeki neredeyse son mahalleydi ama bugünkü tâbirle o mahalleye kenar mahalle, periferi veya varoş demek mümkün değildi.

Şehrin kalbi sayılan hükümet meydanına âheste yürüyüşle siz bilemediniz on dakika çekiyordu. Mahallenin bitiminde âniden tarlalar başlardı. Genç okuyuculara garip görünecek bu özelliğin, aslında ortaçağlara mahsus bir nitelik taşıdığını çok sonra fark ettim. Mehmetpaşa Mahallesi, harita üzerinde kenarda gibi görünse de merkeze ait özelliklerin tamamını taşıyordu. Meselâ evimizin tam karşısında, yani üç metre ötemizde, eğitimini İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde tamamlamış bir sanatçı yaşıyordu. Şehrin yerlilerindendi ve çalıştığı lisenin müdür yardımcısıydı. Ressamdı, kaligraftı, heykeltıraştı,

grafikerdi; komple sanatçı olup olmadığını bilemem ama bu gibi işlerdeki fıtrî kabiliyeti ve merakı, annesinin örgü şişiyle yün çorap örmek boyutlarına kadar varabiliyordu. Evin alt katındaki büyükçe bir kısmı atelye haline getirmişti. Bu atelyeye her zaman giremezdim ama girebildiğim günlerde etrafı hayran hayran seyreder, ilk defa görüp tanıdığım aletleri, boya kutularını, fırçaları, eskiz halindeki tabloları, Atatürk büstü kalıplarını ve alçı işlerini büyülenmiş gibi seyrederdim. Günün birinde onu takriben 100x50 cm ölçüsünde biçilmiş tahtalara kıl testere ve marangoz keskisi ile bazı motifler oyarken gördüm. O tahtalar daha sonra Sivas'ın Kongre Müzesi'nin ilk katını ikinci kata bağlayan merdivenlerin korkulukları oldu. Elli seneden beri hâlâ orada duruyor.

Tabelacıyı hayranlıklar izlerdim

Bu adamın adı Selahattin Aydemir'di. Farkında bile olmadan güzel sanatlara, resime ve güzel yazıya merakımda önemli bir yönlendirici oluvermişti. Bir defasında –halamın kocasından dolayı hısım oldukları için- öğretmenimizin ödev olarak verdiği ulaştırma araçları panosunu bir tabaka kartona olağanüstü ustalıkla çizmiş ve renklendirmişti. O pano sınıf duvarında hayli zaman asılı kaldı ve sanki ben yapmışım gibi göğsümü kabartıp durdu. Yazısı çok güzeldi ve harflerle arası iyiydi. Yaptığı tablolara, tabelâlara ve özellikle resmî dairelerin Atatürk köşelerine yaptığı duvar panolarına attığı artistik imza şimdi bile gözümün önünde canlanıyor. Belki o hayranlık ve göz terbiyesinin tesiriyle olsa gerek kendimi bildim bileli resim ve güzel yazmak konusunda bir sıkıntı yaşamadım; hattâ ortaokul ve lise günlerinde –bazen küçük harçlıklar karşılığında- arkadaşlarımın resim ödevlerini yaparken nasıl gurur duyduğumu biraz da mahcubiyetle hatırlıyorum.

Yazı güzelliği, harf karakterleri ve grafik daha sonraları hep dikkatimi çekti. Yol üstünde bir pasaj içinde çalışan tabelacıyı vitrinin önünden büyük bir zevk ve merakla seyrederdim. Bir ara arkadaşlarımdan birinin babasının ortak olduğu bir sinema için büyük bir bez afiş yapılması gündeme geldi. Cahil cesur olur derler; bu işi sinemanın üst katındaki büyük koridorda birkaç kilo plastik boya ile becerebildiğim kadar yaptım. Hiç unutmam, afiş eski aktörlerden Tanju Korel'in bir filmi hakkındaydı. Neticede çizdiğim 6x4 metre ebadındaki bez resim Korel'e pek benzememişti galiba ama üç-beş kuruş da olsa resim yapıp yazı yazarak para kazanmak güzeldi.

Derken günün birinde korsanlamasına tabelâcılık mesleğine de bulaştım. Mühendis ağabeylerimizden biri, yeni açtığı yazıhanesinin camına altın yaldızla yazı yazdırmak istiyordu, onun ardından bir kuyumcu tabelası işi geldi. Elbette birinci sınıf işler çıkaramadım ortaya, korsan tabelacılık mesleğinde pek acemiydim; tecrübe ve malzeme eksiğim vardı çünkü. Sonra hayatıma matbaalar girdi. O zamanlarda bir insanın kendi ismini kâğıt üstünde matbaa harfleriyle yazılmış görmesi sıradışı bir şeydi; basılmış her şeye büyük ciddiyet atfederdi insanlar. Kartvizit bastıran tüccarlar, memurlar, kartın arkasına kocaman bir çarpı

işareti koyarak güyâ kötüye kullanılmasını önlemeye çalışırlardı zira bir kartvizitin arkası, yarı yarıya imzalı senet veya özel mektup gibi bir resmiyet havası taşırdı veya öyle inanılırdı. Günün birinde sıfırdan başlamak üzere yeni bir gazetenin hazırlanması işinde önemlice bir payım oldu. Gazeteye ilk iş olarak kullanılmış bir baskı makinesi (Kazanlı Heilderberg) ve yeterince hurufat ve kasası ısmarlanmıştı. İlk gün tecrübeli bir dizgi ustasının yağlı kâğıtlara sarılmış paketler içinde gelen kurşun-antimon karışımı harfleri adeta ezberden pratik el hareketleriyle kasadaki yerlerine şıkır şıkır dağıtıvermesini hayranlıkla seyretmiştim. Ayrıca bir prova tezgâhımız vardı ve bu tezgâhta elle kumpasa dizilmiş harf satırını, lastik merdane ile mürekkepleyip tek nüsha baskı alabiliyorduk. Kirli ve olağanüstü zevkli bir işlem. Ne var ki benim işim, elimi, kollarımı hatta yüzümü mürekkebe bulayıp matbaa işçileriyle teşrik-i mesai etmek değil, tam aksine onlara hangi ibareyi ve nasıl dizeceklerinin talimatını vermekti ama önce bu işin esasını öğrenmeliydim: Sayısı otuza yaklaşan hurufat karakteri içinden hangisini seçmeli ve üstelik kelimeyi bölmeden, diyelim ki iki satırlık bir yazıyı nasıl tam tamına yerleştirmeliydim?

Yer muşambasından harfler

Gazetecilikte uzman ağabeyimiz işin pratiğini biliyordu. İriden ufağa doğru bütün elle dizilen hurufatla iki sütuna aynı cümleyi dizdirmek suretiyle gazete büyüklüğünde bir hurufat ölçüm listesi yaptırmıştı ilk iş olarak. Bize düşen bu listeye bakıp amaca en uygun karakteri tesbit etmek ve daha sonra yazı uzunluğuna göre en uygun başlık cümlesini kararlaştırmaktı. Çok zevkli bir meşgaleydi; hemen öğrendim, kısa süre sonra artık listeye bakmadan başlık cümlesini kuruveriyordum. Ondan sonra provası çekilmiş mürekkepli başlık yazılarını makasla kesip zamkla ölçülü kâğıt üzerine yerleştirerek bütün sayfaların tek tek mizampajını hazırlıyorduk. Ofset tekniği henüz Anadolu'ya yayılmamıştı ve bilgisayarın adı bile yoktu ama biz gazete baskıya girmeden nasıl sonuç alacağımızı, hatta devama giden yazı sütunlarının hangi kelimeden itibaren kesileceğini bile görüyorduk. Böylece yavaş yavaş mizampaj, yani sayfa düzeni işine de bulaşmış oldum.

Bu arada siyah-beyaz fotoğraf banyo etmek, yer muşambasından Linol baskı oyma bıçağı ile çok daha büyük haber başlıkları oyup çıkarmak, afiş tasarlamak, bezbant yapmak gibi sair işlerden bahsetmiyorum. Hadiselerle Hakikat Gazetesi'nde üstlendiğim en zevkli görevi en sona sakladım. Yeni gazetenin bütün köşe yazıları için sütun başlığı tasarlamak benim işimdi; ayrıca tefrika romanlar, yazı dizileri veya klişe yaptırılması gereken devamlı başlıkları da ben çizecektim. Bir mânâda gazetenin bütün grafikerlik, kaligraflık ve ressamlık işlerinin sorumluluğu bendeydi. En iyisinden çini mürekkep, tarama ucu, aydınger vesaire gibi basit gereçlerden başka donanıma sahip değildim ama haksızlık etmeyelim, o günlerde bütün grafikerler hemen hemen aynı malzemeyle çalışıyordu ve üstelik, birkaç tabaka da olsa Letraset kullanma şansım da vardı. Bundan iyisi can sağlığı idi. Şimdi o işlerime bakınca

gülümsüyorum; elbette mükemmel değillerdi ama bugün gördüğüm teknik kusurları, o gün fark etmem mümkün değildi. Gazete macerasının bendeki en kalıcı izi ise yazarlık oldu; benim paşa gönlüme kalmış olsaydı ben yine çizim işleri yaparak ekmek paramı kazanmak isterdim. Ortaokul ve lise yıllarında en büyük hedefim güzel sanatlar okumaktı ama nasib olmadı. O yüzden içimde kalan ukdeyi, sanki çok anlarmışım gibi sanatla grafikle, estetikle ilgili konulara korsanlama girip ukalâlık ederek çözmeye çalışıyorum. Anlıyorsunuz değil mi?

Ecdâdı attan indirmesek...

Bugüne kadar Türk sineması onlarca tarihi film yaptı. Hatırlanması gereken ilk örnek 1951'de, yönetmen Aydın Arakon'un çektiği "İstanbul'un Fethi" idi, ertesi yıl "Kızıltuğ-Cengiz Han"la devam eden tarihi sinema merakı, 60'lı yılların ortalarında Cüneyt Arkın gibi sıradışı bir jönün çıkışıyla gürleşti.

Mütevazı imkânlarla kotarılan bu filmleri, bütün eksikleri hamaset mâcunuyla kapatan bir masumiyetle seyretmiştik, şimdi o filmlerde buruk bir komedi tadı buluyoruz; öyle ki, günün hangi saatinde olursa olsun, nerede bir Kara Murat veya Battal Gazi'nin Oğlu serisinden yerli film görsek kaptırıp gidiveriyoruz.

Yakın zamanlarda eli-yüzü düzelmeye başlayan tarihi filmler de yapıldı ama eğri oturup doğru konuşalım, şimdiye kadar bu mevzuda çekilen bütün filmleri üst üste koysak, tesir itibariyle bir Muhteşem Yüzyıl etmiyor. Evvela, televizyon seyircisi bu diziye bayıldı ve ona izlenme rekorları bahşetti; sâniyen Ortadoğu ve Balkanlar'da da sevilip seyrediliyor. Sanat değeri açısından entellerimizin burun kıvırdığı Türk dizileri, yurtdışında en çok itibar gören Türk ürünlerinin başında geliyor. Bir yanlışlık var ama kimde (Ben biliyorum ve söylemem!)

Evet, dizide tarihi gerçekler biraz esnetiliyor, bazen yayvanlaştırılıp abartılıyor ama biz bu meseleleri dizinin ilk yayın günlerinde konuşmamış mıydık: Bu bir dizi, ticari bir ürün, belgesel olmak iddiası yok. Beğenmeyen seyretmez veya oturup daha gerçek olanını yapar. Nitekim TRT de aynı mâhiyette bir dizi yaptırdı ama Muhteşem Yüzyıl'a rakib olamadı. Bu arada tarihi gerçeklere uymak konusunda daha iddialı bir Fetih 1453 filmini unutmayalım; salon rekorları kırdı, iyi de para kazandı ama etkisi pörsüdü gitti. Muhteşem Yüzyıl dizisi ise bizzat Başbakan'ın hışmını tekrar be tekrar celbetmek suretiyle gündemin ilk sırasında; ne zaman tavsar gibi olsa, bedavadan bir halkla ilişkiler çalışması imdadına yetişip kalkındırıyor diziyi! Bu açıdan bisiklet dinamolarını hatırlatıyor bu dizi bana; tekerleği dedikodu ve eleştiriler çeviriyor, enerjiyi ise yapımcılar sağlıyor. Kekâ!

Uygun gördüğü zaman aralıklarıyla diziyi acı acı eleştirmesi, Başbakan'ın bükülmez muhaliflerini de sonunda çileden çıkardı. Dünkü Taraf gazetesinde "araştırmacı" gazeteciliğin en galîz örneklerinden birini okuduk; Ertan Altan, "Ecdadımız Attan İnince..." başlığı altında, -meselâ aile büyüklerinin yanında yüksek sesle okumaktan arlanacağını tahmin ettiğim- bir

yazı kaleme aldı. Yazının başında, “Tarih kitapları, ecdadımızın at sırtında olmadığı zamanlarda, Muhteşem Yüzyıl dizisinde asla göremeyeceğimiz türden faaliyetler içinde olduğunu anlatıyor” denilse de bu saygıdeğer araştırma (!) aslında bir kitaba dayanıyordu ve eğer hislerim beni yanıltmıyorsa, bu kitap bugünlerde yeni bir baskı daha yaparak okuyucusuyla bir kere daha bütünleşecektir; ne hayırhah bir in’ikas!

Taraf gazetesi, bir süre öncesine kadar kendisine kızanların bile saygı duyduğu, emek ve fedâkârlıkla inşâ edilmiş haklı itibarını tüketiyor. Başyazarı ile Başbakan arasındaki çekişme, Başbakan’a bir miktar tazminat parası ve önemli ölçüde seçmen desteği kazandırırken Taraf’tan çok şey götürüyor. Sözkonusu yazıda alenen farkedilen, “Ooh gördün mü, Osmanlılar da ahlâksızın tekiymiş!” kostaklanması, kontrolsüz öfkenin ne kadar tahripkâr olabildiğini hatırlatıyor. Başyazar ise aynı gün kaleme aldığı başmakalesinde adı geçen “Araştırma”ya cömert atıflarda bulunarak günün keyfini çıkarıyor. Osmanlı’da cinsî sapmalar üzerinden sürdürülen bir lâf düellosu. Tatsız, gereksiz ve düşkün.

Bizim oralarda “Birbirinden yüzü kara yavrularım” diye bir söz vardır; o kadar!

Politik görgüsüzlük ve iyimserlik

Seçim sonuçları, Türkiye’nin kanaat öbeklerini ve aralarındaki fay hatlarını da üç aşağı beş yukarı gösteriyor. Ana kitle muhafazakâr, dinî değerlere saygılı ve iktisadî büyümenin herhangi bir sebeple kesintiye uğramasını istemeyen, gelişmeci bir yapı gösteriyor ve Meclis’te iki partiyle temsil ediliyor.

İkinci sırada kendini laik, ulusalcı, Atatürkçü diye tanıtan bir kitle var; bu kitle, sebebi ciddi olsun veya olmasın endişe içinde; hayat tarzının ve siyasi yapının risk altında olduğunu düşünüyor, eğer sahip çıkılmazsa kazanılan bütün mesafelerin kaybedileceğinden korkuyor. Bu kitleyi Meclis’te ana muhalefet partisi temsil ediyor. BDP ile temsil edilen topluluk devletle kavgalı, sisteme küskün ve devlet tarafından bilinçli bir şekilde tâcize uğratıldığını düşünüyor; bu kitlenin dünya görüşü hızlı değişim içinde. Bir kuşak önce, Türkiye’nin en mazbut ve dindar kitlesini temsil eden BDP çizgisindeki Kürtler, PKK’nın kılavuzluğunda dine dayalı dünya görüşünden yavaş yavaş sıyrılarak laikçi çizgiye kayıyorlar.

Ulusalcılarla BDP yanlılarının bir ortak noktası var; ikisi de ulusalcı. Ulusalcılık artık siyaset sözlüğümüzde yerine oturmaya başladı: Dine karşı mesafeli, laikçi milliyetçilik. Millî semboller her iki topluluk tarafından çok önemseniyor, her fırsatta yükseltiliyor ve kutsanıyor. Sahil yerleşimlerinde Ulusalcılık, balkonlara ve pencerelere asılan Atatürk’lü bayraklarla diri tutuluyor, otomobillerin arkasına yapıştırılan Atatürk imzası da artık bir parti amblemi gibi siyasi bir alâmet hâline geldi. BDP’liler ise üç renkli parti bayrağını millî sembol ittihaz ederek yüceltiyor.

Bu durumdan sızlanma mânâsı çıkarmak yerine, aksine, bu durumu tabii karşılıyorum. Büyük toplumsal damarların kendini ifade etmesi dünyanın her yerinde tabii karşılanır ve zaten ezelî bir karakter taşıyorlar. Sözün gelişi Laikçilik çizgisindeki Ulusalcılığın Osmanlı gündelik hayatında kökleri vardır ve sandığımız gibi Osmanlılar yüzde 99'u abdestinde namazında dindar bir kitle değildi. Çoğunluk baskısı altında kalmasına rağmen daima güçlü kalabilmiş heteredoks dinî toplulukların kendini ifadede bugün bile zorluk çekmesi sebepsiz değildir. Kaldı ki büyük şehirlerin kozmopolit ortamı içinde hayat tarzının gereklerini aile mahremiyetinin sınırlarına kadar geri çekerek kanaatlerini koruyan şehirli bir zümre de vardı ve bu zümre, yapısı gereği daima siyasi iktidara yakın durmayı tercih ediyordu. Laikçilerin endişesi biraz da bu sebeple izah edilebilir çünkü siyasi iktidarın uzağında kalmaktan ve yakınlaşamamaktan muzdaripler. Muhafazakâr-dindar kitle, merkezden uzak kalıp örselendiği bir dönemden sonra iktidara hayli yakınlaştı ama yer yer doku uyuşmazlığı yaşanıyor.

Bunlar anlaşılabilir olgular ve bu olgulara bakıp kederlenmek gerekmiyor ama yapılması ve dikkat edilmesi gereken noktalar var. İlk olarak bütün toplum öbeklerinin üzerinde uzlaşacağı bir ortak platforma dayalı ortak değerler belirlenmeli; tam tamına anayasadan ve onun uzantısı hukuk devletinden, demokratik haklardan bahsediyoruz. Güçlü veya zayıf durumda olması fark etmiyor, kendi hayat görüşünü diğer topluluklara dayatmak doğru değil. Toplumsal fay hatları arasında görülen sürtüşmelerin bana göre ilk sebebi siyasi görgüsüzlük veya biz buna demokrasi kültürünün eksikliği de diyebiliriz. Kısaca şunu anlatmak istiyorum: Seçim kazanarak iktidara yakınlaştığını düşünen kitlelerin yandaş dayanışmasına güvenerek diğer toplumsal blokları incitmesi, en azından görgüsüzlükten başka nedir? Kezâ, Türkiye'nin tek partili yıllarından kalma genetik bir alışkanlıkla bürokrasideki menfaatlerini kaybetmemek için taraftar dayanışmasına girmek de başka bir politik görgüsüzlük şeklidir.

Muhafazakâr-Laikçi gerilimi bana göre uzun ömürlü değil; tabii özellikle kışkırtılmadığı takdirde. Muhafazakâr kesimde tüketim alışkanlıklarının istikamet ve gidişatına dikkat edilirse görülür ki- orta sınıf menfaatlerinin kaybedilmemesi için ortak politik değerlere yaslanmaktan başka çare yoktur, bu değerlerin odak noktasında "Başka hayatlara ve tercihlere saygı" duruyor. Ulusalcılar, konjonktür gereği her gelişmeden işkillenmek yerine olup biteni daha sâkin değerlendirebilseler mutlaka rahatlayacaklar.

Geleceğini BDP'de gören Kürtlerin ana kitleye eklemlenmesini, siyasi ve iktisadi istikrarın devamında arayabiliriz. Siyasi istikrarın zemini, bütün kesimlerin gayret ve iyi niyetini yansıtan, radikal eğilimleri törpüleyen ve toplumsal mutabakatı pekiştiren yeni bir anayasa olacak.

Ben iyimserim; size de tavsiye ediyorum.

Torununu rehine veren sendikacı

Bir üniversite mezunu düşünün; diyelim ki mühendis. Yani en azından, "Ne iş olsa yaparım"cılardan niteliksiz bir eleman değil; tecrübeli sayılmasa bile resmen vasıflı iş gücü kapsamında.

Böyle bir eleman, özel sektörde ayda bin lira maaşlı bir iş bulduğunda seviniyor. Şu dönemler, özel sektörümüz açısından bulunmaz nimet. Asgari ücrete, 12 saate varan mesai şartlarında, hatta daha fazla süreler için çalışmaya hazır, çok miktarda işgücü arzı mevcut. Sigortalı gösterilen işçi, kendini işletmeye ortak etmişler gibi gururlanıyor neredeyse; halbuki sigorta lütûf değil haktır.

Basit birkaç tedbirle çalışma hayatını zapt u rapt altına almak işten bile değil ama istihdamı kösteklememek uğruna bu yola tevessül edilmiyor, ucuz ve savunmasız işgücü istihdamına bir mânâda göz yumuluyor. Devlet kadrosunda iş bulmak, hiç bu kadar değerli olmamıştı.

Doğrudan ilgisi yok elbette; ne zaman 20 lira yevmiye ile iş bulduğu için sevinen bir delikanlı görsem, 12 Eylül öncesi sendikacılığının haşmetli zamanlarını hatırlamadan edemiyorum. O günlerde sendikacılık iki ana koldan yürüyordu: Sol sendikacılık, ideoloji peşindeydi ve bütün sendikal faaliyetlerini, sosyalizmin, yani işçi sınıfının iktidara gelmesine yoğunlaştırmıştı. Öteki kol, "sol olmayan" sendikacılık hareketleriydi, tepki eseriydi ve varlık sebebi meydanı sosyalist sendikalara kaptırmamaktı. Sendikalar arasındaki ideolojik rekabet, Türkiye'de sendikacılık hareketini neredeyse meş'um (uğursuz, bahtsız) bir çehreye büründürdü ve sonraki yılları ağuladı. Şu varsayım doğru gibi görünüyor bana: Dünün sendikacıları, evlatlarının ve torunlarının günlük ücretleri, çalışma şartları, iş güvenlikleri ve teminatları, sosyal yardım haklarını rehin ederek bol keseden sendikacılık yaptılar. Öyle ifrat noktalarına varmışlardı ki, işveren, fabrikanın tamamını işçilere hediye etse bile borçlarından halâs olamıyordu çünki bizatihi işletme sahibi olmak en büyük suçtu.

Bugün Gazetesi'nin haberi doğru ise 12 Eylül öncesinin "sağ" eğilimli sendikalarından Türk Metal, darbenin ardından Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na, günün parasıyla 1,5 milyon lira bağışta bulunmuş. Sendikacılığın geleceği bakımından bu haberin yanlışlanmasını temenni ederim fakat okuduğumda bana pek mâkul ve tabii göründü; aynı sendika başkanının Ergenekon Davası çerçevesinde yargılanıyor olmasından mânâ çıkarmıyorum; o günkü bağışın miktarı ve sebebi üzerinde durmak istiyorum. Bir işçi sendikasının kasasında yüksek meblağlar bulunması, teorik olarak işçilerin hayrına sayılmaz fakat işçi aidatlarından bir kısmı olmak lazım gelen bu paranın, üstelik darbe ertesinde bir TSK Vakfı'na aktarılmasındaki hikmeti sual etmek herkesin hakkıdır ve Türkiye'de "sivil toplum" kavramının ne kadar şaibeli bir tarihe sahip bulunduğunu işaret eder bize.

Ne tesadüf, 12 Eylül darbesini işçi kesesinden aidat bahşişleriyle tebcil eden sivil toplum örgütlerimiz, 28 Şubat'taki postmodern homurtu korosuna da bas-bariton perdeden katılmakta sakınca görmemişlerdi; ayrıntı isteyenler web'in arama motor çubuğuna "Beşli Çete" yazarlarsa ayrıntılara rahatlıkla ulaşabileceklerdir.

Yeri geldi, sivil toplum kavramının anlamını bir kere daha hatırlayalım: Sivil toplum, varlığını devlete ve uzantılarına medyûn (bağlı, borçlu) olmaksızın kendi niyet ve gücü ile sosyal maksatlar etrafında bir araya gelen insanların örgütüdür. Bizimkiler ise değil devletten almak, bilakis devlete, hatta orduya vermek suretiyle sivil toplumun bahtını karartan vatanperverler olarak tarihe geçiyorlar; breh breh!

Üstelik torunlarının geleceğini rehine vererek!..

Serdengeçti... Geldi geçti!

50'li, 60'lı yıllarda "mâneviyatçılık, milliyetçilik" kavramları topyekûn sağ muhalefeti ifade eden büyük ırmağın adıdır. Sağ yelpazenin farklı renkleri, birbirini itip kakmadan, aynı ırmakta birleşip akarlar.

Dernekler, küçük gazete ve dergiler, kitapçı dükkânı, kıraathane gibi küçük mahfillerde buluşulur, dertleşilir, heyecan ve öfke paylaşılır. Biri iktidar, öteki küçük muhalefet nâmıyla bugünün meclisinde temsil edilen sağ cenah, henüz partilere bölünmemiştir. DP ve AP bu dönemde ırmağın orta yerinde sâkin ve durgun akan ana kitlenin vekâletini almayı bir şekilde başarmışlardı.

Kendisine doğru dürüst bir isim bile verememiş bu hareket, Türkiye'nin son on yılına fiilen damgasını vurdu, tek başına iktidar oldu ve kendisini şimdi muhafazakâr demokrat sıfatlarıyla niteliyor. Nerelerden nerelere gelindiği, büyük ırmağın nasıl ayrı kollara ayrılıp farklı isimlerle tesmiye olunduğu kamuoyunun pek mâlumu değil. Ne de olsa bu "ana kitle", sol cenahına nazaran bir miktar kendini anlama ve anlatma özürlüsü sayılır. Gençlik arkadaşım Prof. Dr. Cemal Kurnaz'ın "Deli Rüzgâr" adını koyduğu Osman Yüksel Serdengeçti kitabını bu mânâda bir yakın tarih araştırması niyetine okuyabilirsiniz. Serdengeçti, yukarıda beceriksizce tavsife çalıştığım ana kitlenin içinden çıkan en farklı, en dikkate değer karakterlerden biri. Hikâyesini bilmeden, anlamadan, meselâ AK Parti'nin, üstelik Milli Görüş'ün en güçlü partisinin içinden çıkıp ona rağmen tek başına nasıl iktidar olduğuna mânâ vermek kolay değildir. Hükümetten nefret edenler, Türkiye'nin ana kitlesini tanımıyorlar ama derslerini de çalışmıyorlar; tam kel-fodul hikâyesi. Serdengeçti hakkında daha önce güzel biyografiler kaleme alınmıştı; Cemal Kurnaz'ın Deli Rüzgâr'ı, seleflerinden daha kapsamlı, daha ilmî ve çok daha fazla malzeme taşıyor (Kurgan Edebiyat Yay. Ankara 2012). Kitabın 750 sayfalık, tuğla misâl görüntüsü okuyucuyu ürkütmesin, hızla ve hazla tükeniyor sayfalar

zira Prof. Kurnaz, ehl-i kalemden bir edebiyat âlimidir ve ulemâ beyninde kalem işlekliği ile mâruf olanlar nâdirattandır.

İsteyenler bu kitapta ana kitlenin maruz kaldığı ayrışmanın izlerini sürebilirler; meselâ ilmî araştırma yapmak isteyenler için kullanışlı bir müracaat kitabı ama bana göre asıl değeri, Osman Yüksel Serdengeçti'nin hayat hikâyesi ve mücadelesinde izlerini sürmek gereken o büyük heyecan ve öfkenin kökleridir. O devrin maneviyatçı kanaat ve fikir önderlerinin hemen hepsiyle yolu kesişmiş, etkilemiş, etkilenmiş coşkun ve cerbezeli bir ruhtur o. Biraz da doğduğu toprakların (Antalya-Akseki) hırçın, asî ve alımlı tabiatını aksettirir; kitabın son faslındaki "Tabiat" başlığı altında iktibas edilen harikulâde dağ tasvirleri, edebiyat kitaplarına konulacak derecede zarif ve temiz bir Türkçenin eseri. Enikonu iyi şair, kalemi kuvvetli, Türkçesi ve edebî zevki yüksek fakat milliyetçi-muhafazakâr kamuoyu Serdengeçti ismini daha çok adıyla özdeşleşmiş meşhur nükteleri ile tanıyıp biliyor. Rahmetlinin hâtırasına biraz haksızlık ediyoruz galiba; o yüzden, Cemal Kurnaz eserine "Nükteleri" faslını bilerek koymamış ve bu bence isabetli bir karardır.

Büyük dâvâ adamlarının da gündelik hayatları, ufak tökezlemeleri, ârızaları, belki birilerine sevimsiz gelen halleri de olur elbette; biyografi yazarlarını zorlayan ayrıntılardır bunlar ama insanları faziletleri, kusurlarıyla beraber değerlendirildiğinde gerçek değerini kazanıyor. Serdengeçti'nin hayatında önemli yer tutan H. Üzmez'i nasıl değerlendirdiğini okuduğumda, zihnimdeki izinin bütünlendiğini hissettiğimi söyleyebilirim. Kitapta böyle ayrıntılar da var. Serdengeçti Ağabeyimize rahmet olsun; Cemal kardeşimi ise eserinden ötürü imrenerek kutluyorum.

Devletin alacakaranlığı

Turgut Özal'ın naaşı üzerinde yapılan tahlillerin nasıl bir sonuç verdiği hakkında hâlâ aydınlanmış sayılmayız. Kabir 3 Ekim'de açıldı ve üzerinden 3 ay geçti. Bu süre zarfında Özal'ın zehirlendiği yolunda gazetelere iki defa bilgi sızdırıldı ve doğrulanmayan bilgiler üzerine bir hayli dedikodu yayıldı. Geçen hafta yapılan açıklamada zehir bulgusu doğrulandıysa da uzmanlar görüş birliğine varamadılar.

Söz konusu belirsizlik, Özal değil de sıradan bir insanın naaşı olsaydı uzmanlar yine ihtilâf eder miydi bilmiyoruz. Dedikodu ve sır perdesinin kalkması için güvenilecek son kurumun bir karara varmaktaki tereddüdü şaşırtıcı. Zehir miktarı ile zehirlenme olayı arasındaki ilişkinin uzmanlar tarafından hâlâ belirsiz bir nitelik göstermesine inanmak güç.

Maddi bulgular üzerinden yürütülen araştırmanın belirsizlikle sonuçlanması haliyle dedikoduları kışkırtıyor. Şüphesiz bilimin de kararsız davrandığı anlar ve olaylar vardır ama tereddüt göstermemek gereken nokta şudur: Devlet, öteden beri olduğu gibi şimdi de halkın bilgilendirilmesi konusunda ketum, önyargılı ve hatta sarsak davranıyor.

Devlet, vatandaşları hakkında toplayabileceği bilginin azâmisine ulaşmak istiyor ve bu konuda kanunlarla ve bütçe fonlarıyla desteklenmiş hayli esaslı bir yapılanmaya sahiptir; buna mukabil vatandaşın devlet faaliyetleri hakkında bilgilendirilmesi (ki bu bir haktır ve "Bilgi Edinme Hakkı Kanunu" adıyla 2003'ün Ekim ayında 4982 sıra sayısıyla kabul edildi), tâbir yerinde ise âdeta bürokrasinin insafına bırakılmış derecede zor ve ağır işleyen bir mekanizmaya tabi kılınmıştır. Devlet, bilgiye öncelikle erişme ve onu, çıkarlarını zedelemeyecek şekilde açıklama veya gizleme tekeline sahiptir. Yukarıda adı geçen kanun, benzeri anayasa maddelerinde olduğu gibi bir hayli kalabalık tutulan bir istisnalar eleğinden geçirdikten sonra zararsız gördüğü kısmın açıklanmasına izin veriyor.

Bilgi güçtür; iktidarların halkoyuyla seçilip görevden uzaklaştırıldığı demokratik ortamlarda bilginin etkisi daha çok artıyor ve bu sebepten olsa gerek devleti kontrol eden güçler, bilgi üstünlüklerini halkla paylaşmakta isteksiz davranıyor. Devletten vatandaşlara akseden bilgiler, bazı bürokrat ve politikacıların, "zararsız" diye nitelediği türden şeylerdir. Kamuoyu desteğini doğru yönde şekillendirmek için çoğu kere, hiç talep edilmediği halde bazı bilgilerin el altından veya resmî yoldan açıklandığı örnekleri hepimiz hatırlayabiliriz.

Sayısı binleri bulan faili meçhul cinayetler bir yana, gazeteci Uğur Mumcu'nun, General Eşref Bitlis'in öldürülmesi, Gazi Mahallesi ve Sivas olayları gibi çok bilinen örnekleri hatırlayalım; devletin bu konularda bildiği ile bilinmesi gerekenler arasında çok vahim farklılıklar bulunduğu açık. Onlardan çok daha önce devlet içinde yuvalanmış ve devletten bir şekilde destek görmüş Ergenekon Örgütü hakkında devlet, karar safhasına kadar varmış bulunan davada, elindeki bilgilerin ne kadarını yargıyla paylaşmış olabilir? Benzeri bütün sualler bir yana, devletin resmî haberalma teşkilatının Cumhuriyet tarihi boyunca -bırakınız kamuoyunu- emri altında çalıştığı hükümetleri bile bilgilendirmek konusunda ne kadar ketum davrandığı artık bir yakın tarih gerçeği haline geldi.

Devlet cihazında vehmettiğimiz "derinlik", bilgilerin saklanması ve karartılmasıyla kasten meydana getirilen bir kirli görüntüdür aslında. Aslolan devletin derinliği değil saydamlığıdır. Derinlik, ürküntü ve korku telkin ediyor. Devletten hâlâ korkmamız gerekiyor mu; hayır, o kutsal bir kurum değil, teknik bir hizmet cihazıdır.

Gerçeği gizlemek, örtmek ve belirsiz hale getirmek de bir nevi zehirlemedir. Eksik ve yanlış bilgilendirme vicdanı, ahlâkı, sağduyuyu zehirliyor; kalabalıkları her zaman devlete muhtaç ve ona korktuğu için saygı duyan kullar haline getiriyor.

Nerede devleti, halka hizmet örgütü haline getirmeye kararlı ve gerçeğe saygılı vicdanlar; onlar da devletin alacakaranlığını "Biraz da biz safâsını sürelim" diye sevmiş olmasınlar sakın!

Kanglı Türkleri'nden M. Kemâl'in yurttaşlarına

Ötüken yayınevi, Osman Yorulmaz'ın hazırladığı, "Geçmişten günümüze Kanglı Türkleri" isimli bir tarih etüdü yayınladı. Tarihi bir miktar severim, okurum fakat "Kanglı" adını hiç duymamıştım.

Milliyetçi büyüklerimizin vaktiyle bir hayli düşüne-taşına icad ettiği 16 Türk Devleti'nin arasında bile Kanglı Türkleri yok. "Nedir, kimlerdir?" diye merak ettim. Cevabını, bu araştırmaya sunuş yazan Prof. Dr. İsenbike Togan'ın şu satırlarında buldum: Kanglılar, umumi Türk tarihi içinde bir sülâle teşkil edememişler, bir devlet kuramamışlar; Doğu Asya'dan Anadolu'ya uzanan geniş coğrafyada kurucu bir boy olmaktan çok, mevcut devletlere destek veren bir topluluk olarak yaşamışlar. Demek ki siyaset sosyolojisinin eski çağ tarihiyle kesiştiği noktada ilginç bir tesbit beliriyor: Devlet dediğimiz şey en çok, kendini kuşaktan kuşağa taşıyan büyük sülâlelerle başlıyor ve süreklilik kazanıyor. Umumi Türk tarihinde pek çok örneği var, İslâm tarihi hatta Batı tarihi kezâ bu kaideyi doğrulayan misâllerle dolu. Son örnek Osmanlı hanedanının adıyla anılan Devlet-i Aliyye.

Dün okuduğum haberin yanında bu bilgi, ilginç bir elektrîkî kıvılcımlanma uyandırdı zihnimde; arz ediyorum: Vatan gazetesinin haberine göre, CHP artık toplantı miting gibi her türlü faaliyette, "Mustafa Kemal Askerleriyiz" yerine "Mustafa Kemal'in Yurttaşlarıyız" sloganını kullanacakmış. Bu önemli buluşun sahibi CHP Parti Meclisi üyesi Umut Akdoğan, "Söylemde devrim" niteliğini haiz bu değişikliği izah için, o çok sevdiğimiz "Atatürk yaşasa buna ne derdi?" klişesine müracaat ederek şunları söylüyor: "İnanıyorum ki yaşasaydı ve birileri ona 'Askeriniziz Paşam' deseydi, Mustafa Kemal Atatürk onlara 'savaş bitti çocuk, siz bu ülkenin yurttaşlarısınız' derdi."

CHP'ye her şeye rağmen bunun için sempati duyduğumu itiraf ediyorum; önce bir hatâ yapıyorlar, sonra tez-antitez diyaloğundan hareketle müthiş bir senteze vâsıl olarak hataları düzeltebiliyorlar! Düzeltebiliyorlar mı? Şüpheliyim ama en azından cehd içinde olduklarını görüyorum. Belki nihai tahlilde genetik bir kod sürece müdahil olarak onları daha berrak düşünmekten uzaklaştırıyor olabilir fakat bu kadarcık kusur, takdir duygularımı rencide edemez, etmemeli.

Kusur dediğim şu: Atatürk'ün askeri olmak, diyelim ki tarihi bir gereklilikti, yaşandı ve bitti; güzel, şimdi CHP'liler niçin "Mustafa Kemal'in yurttaşları olmak" pâyesini tatminkâr buluyorlar, bunu anlamıyorum. Eğer vatandaşlığımız, tarihi bir şahsın özel ismi ile nitelenecekse, bu dahi bir nevî "Tebâ-i Osmanî"lik değil midir? Partiniz saltanatı ve hilâfeti kaldıran bir heyettir arkadaşlar, öyleyse siz varlığınızı anayasal plânda izah ederken ne zaman tarihi şahsiyetlere atıfta bulunmaktan vazgeçeceksiniz? Atatürk vatandaşlığı, vatandaşlık hukuku tekniği açısından bir nevi "Tebâ-yı âl-i Osmânî"lik değil midir?

Ey şimdiki zamanlarda yaşayan bazı birtakım Türkler, ne zaman “Modern” olacaksınız yahu; ne zaman kendinizi âdil ve demokratik bir misâka dayalı bir kamu uzviyetinin tarak dişi gibi birbirine eşit parçaları olarak görmeye başlayacaksınız. Mahkeme kapısını kırıp, suikast töhmetiyle içerde yatan fedai ahbablarınızı omuzlayarak selâmete çıkarmak gibi akıllara ziyan İttihatçı akıllarınız sizin olsun, devir devr-i dilârâ-yı Cumhuriyet eyyâmıdır ey şübbân-ı vatan, uyan gayrı bu hâb-ı Ergenekon'dan! İki gün sonra seçim var; ahalinin karşısına, “M. Kemâl'in yurttaşlarıyız, sloganıyla çıkınca, “Aşkolsun bre, böyle bir devrim görülmemiştir” diyerek ahalinin boynunuza sarılacağını mı zannediyorsunuz, huu!..

Anayasa hukukundan filan geçtik, insan biraz Kemal Tahir romanı okumaz mı; yapmayın arkadaşlar!

Kar tatili

“Elazığ’da kar tatili; ayrıntılar geliyor.” Haber bu kadar, ayrıntılar yolda imiş, geliyormuş. Ayrıntıya ihtiyacım yok. Böyle şiirli bir başlığın altını, vaktiyle kar tatilinde okulu tatil edilmiş her talebe doldurabilir.

İşte orada; odanın soğuğundan yorganın sıcaklığına büzülmüş başınızı doğrultup, sırf birkaç dakika daha uyuyabilsinler diye ses çıkarmamaya çalışarak sobayı tutuşturan annelerin karaltısı... Yağlı çıranın, çakan ilk kibrit fosforunun kokusunu aldıktan sonra perde aralığından bir müjde gibi serpiştirip duran kar sesiyle uykunun son barikatlarını yıkarak her şeye rağmen doğrulan çocuk keyifsizliği... Odayı bütün hacimleriyle adım adım kuşatan soba sıcağının verdiği neşe, yayvan ağızlı enine çizgili kalın su bardağındaki açık çayın, kuzinede kızartılan iki dilim bayat ekmeğin sıradan tadındaki olağanüstü lezzetler. Kolalı önlük yakasının narin boynunuzu hoyratça kesmesine aldırış etmeden giyinip kuşanmak, yün çorap, lastik şoson, bere, muşamba çanta... Tam kapıda anneye son bir ümitle ilticâ,

-Çok kar yağıyor, okullar tatil edilmiştir bile, gitmesem...

Ama çocuğum, tatil olsaydı duyardık değil mi? Haydi bakayım, bak herkes yollarda. Besmele çek, çatı altlarından yürüme, faytonlar geçerken dikkatli ol. Allah zihin açıklığı versin, haydi uğurlar olsun!

Kaşlara kadar indirilmiş bere, gözlere kadar çekilmiş kaşkol yüzünden güç belâ görebildiğiniz yarım metre karla örtülü sokaklarda taze karları gıcırdatarak bastığınız her yere şosondan kırtişli istampa izleri bırakarak yürümek. Havada kar kokusu, taze kar kokusu... Kızarmış burnunuzun üstüne gelip konan ilk kar tanesinin bir müddet direndikten sonra erimesi. Burnundan lokomotifler gibi buhar fışkırtarak kendine bir yol bulmaya çalışan bîçâre fayton atlarına merhamet. Boynunu, yakasına ham koyun postu geçirilmiş hantal, kirli ve ağır paltonun içine çekerek günün ilk nasibini aramaya çıkmış faytoncuların keyifsizliği.

Okula birkaç kilometre kala, dedikodu tadında havada uçuşan ilk güzel haberler, “Tatil olmuş, boşuna yürümeyin, okullar tatil” Haydi canım, belki de yalan söylüyorlar. Yürümeli. Nihayet okul kapısında dikilen hademenin tâ uzaklardan bile okunan vücut dilindeki müjde: “Gidin, gidin, okullar tatil.” Peki kaç gün? Bir gün bile iyidir, iki âlâ, üç aliyyülâlâ! Ah valiler; eğitim komisyonunu toplamaya bile lüzum görmeksizin re’sen verdiğiniz bir kararla şehrin cümle mekteplerini tatil ettiğiniz gün çocuklara bahşettiğiniz sevincin tadını bilseydiniz her günü tatil eder, aldığınız çocuk dualarıyla arşa yükselirdiniz, kesin!

Eve dönüş... Kardan kanatlarla eve doğru ağır ağır süzülmek demek daha doğru. Tam üç gün tatil ilan etmiş vali paşamız. En az üç gün kar yağacak. Sokaklar, bacalardan kürünmüş kardan geçilmez olacak. Gazeteler, trenler yollarda kalacak; gelmese ne çıkar! Kızakları çıkaracağız derme çatma odunlukların bir köşesinden, üstüne kötü bir post parçası çakacak, paslı çelik tellerini karlara sürtüp ayna gibi parlatarak mahallenin en yokuşlu sokağına alı al moru mor seğirteceğiz. Kızlar bile kızak şenliğine can atıp annelerine mızmızlanacaklar. “Tarhana, al beni arkana!” Üç beş kızak katar gibi dizilip gerçekten rüyaya doğru kayacaklar. Kızaklar devrilecek, koynunuza karlar dolacak. Elleriniz, burnunuz, ayak parmaklarınız mosmor kesilecek soğuktan, aldırmayacaksınız. Ardından ikiye bölünüp kartopu harbine gireceksiniz; ilk takım ruhu, ilk savaşkanlık dersleri, ardından elbirliği ile kardan adam inşaatı. Söyünmüş kömürden göz, takma diş, palto düğmesi. Buruna takılacak havucu kim kaybetmiş ki çocuklar bulabilsin; salkım saçak damlardan sarkan buz kıyamet gibi.

Buydunuz, dondunuz, feriniz kesildi, nihayet eve sığındınız ama hemen ıslak çorapları çıkarıp morarmış ayaklarınızı sobaya uzatmayın ha; fena sızlar! Biraz sabır, işte tarhana çorbası geliyor; yanındaki mercimekli bulgur pilavı ile lâhana turşusu mudur yoksa?

Kar tatili ha; kadrini bilin küçük Gakkoşlar sizi!

Zor soru!

Bir okuyucudan mektup aldım. Dikkate değer bulduğum bu mektubu size özetlemek isterim.

Meâlen şöyle diyor: Müslüman bir aileye mensubum, dini ritüellere saygılı bir aile muhitinde yetiştimse de sonradan dine karşı inancımı kaybettim. Tanrı’ya inanıyorum ama herhangi bir dine karşı ilgisizim. Şimdi oğlum da aynı durumda. Farkındayım, bu ülkede Müslümanlar inançlarını öğrenmek ve öğretmek konusunda çok sıkıntılar yaşadılar, dolayısıyla benim gibi dini inancı bile olmayanların problemi onlar için çok hayati görünmeyebilir. Durum kısaca şudur: Okullarda 4. Sınıftan itibaren Din Kültürü ve Ahlâk bilgisi dersi mecburi okutuluyor. 5. Sınıftan itibaren ise isteyen öğrenci seçmelik dersler listesinden “Din, ahlâk ve değerler” dersini alabilecek. Araştırınca gördüm ki mecburi dersin konuları, pratikte sadece İslâm dinini ve kültürünü tanıtmaya yönelik. 8. Sınıfta okutulan ‘başkalarının inançlarına hoşgörülü olmak’ başlığını görünce güldüm ve bu durum karşısında ne yapmam gerektiğini bilemedim.

Müslüman kardeşlerimizi, kendi çocuklarına yapılmasını istemedikleri bir şeyi başkasına reva görmemek prensibine inanıyorlarsa bu hususta dürüst olmaya davet ediyorum. İstemeyene devlet mecburen dini eğitim dayatılmamalıdır diye düşünüyorum.

Mektup böyle. Ne söylemeli, nasıl cevap vermeli?

"Bu adam Zaman okuyucusu değil" diye düşünebilirsiniz hemen, belki de haklısınız; Deist bir Zaman okuyucusu (Genel planda Tanrı'ya inanmakla birlikte herhangi bir dinin pratiğine ilgi duymamak mesleği), genel okuyucu profilimize pek uymuyor ama ortaya koyduğu meseleye dürüst bir yaklaşımla cevap aramak lüzumuna inanıyorum.

"Dersi alan herkes Müslüman olmak zorunda değil; müzik de mecburi ama dersi alan her çocuk müzisyen olmuyor, kaldı ki bilgi sahibi olmak cahil kalmaktan iyidir" yaklaşımında isabet görüyorum ama itirazı böyle karşılamak meseleyi ıskalamak olur. "Başka ülkelerde de mecburi ama" gerekçesini de pek sağlam bulmam çünkü konu doğrudan inanç ve fikir hürriyetleri kapsamına giriyor.

Bol 4'lü eğitim reformunun bu düzenlemesinde çelişki var. İlkokul dörtte mecburi din dersinden sonra başka bir isim altında buna benzeyen bir dersin seçmeli konulması tutarlı görünmüyor. "Mecburi olanda din kültürünü, seçmeli olanda ise Müslümanlık bilgilerini öğreteceğiz" diyebilmek için tasarlanmışa benzeyen bir uygulama. Naçiz fikrime göre din dersi mecburi olmaktan çıkarılmalı ve din pratiği uygulamalarını da kapsayacak derecede seçmeli hale getirilmeliydi.

"Türkiye'de kaç Deist var birader; iş çıkarma başımıza!" diye düşünebilirsiniz. Doğrusu Müslüman gönlüm, İslâm fıtratı üzre halk edilen her çocuğun, resmi okullarda İslâmi kültür ve pratik bilgisinden uzak kalmasına rıza göstermiyor fakat insanların esasta dinlerini seçmeleri gerektiğine de inanıyorum. Bu durumda ilköğretim esnasında çocuklar adına büyük çoğunlukla velilerin karar verdiğini göz önüne alırsak daha temel bir açmazla karşılaşırız: Deist bir babanın, evladını o yolda yetiştirmesi, hangi hürriyetlerin kapsamındadır? Buradan daha esaslı bir sual ilmeğine kapı açılıyor: Temelde devletin vatandaşlarını eğitmek hakkı var mıdır? Genel ve mecburi eğitim, mahiyeti ne olursa olsun esasta bir dayatmadan ibaret değil mi?

En doğrusu diyemesem bile en az mahzurlusu yine seçmeli ders bence; ne de olsa Ortaçağların o meşhur, "Prensin dini halkın dinidir" düsturu gerilerde kaldı.

Çöp felsefesi

Bugün ayın 23'ü. Siz bu satırları sâlimen okuduğunuza ve dün itibarıyla neredeyse bütün dünya basını tarafından şamatası yapılıp duran şu meşhur Maya Kıyâmeti'ne dair bir alâmet belirmediğine göre asayiş berkemâl demektir.

Öyleyse işimize gücümüze bakalım.

Güzel...

Dikkat çöpleriniz sizi ele veriyor!

Diyelim ki kıyâmet koptu ve medeniyet nâmına iftihar ettiğimiz ne varsa hepsinin üstünü kalın bir lâv veya toprak tabakası örttü. Dünya üzerinde biyolojik hayat sona erdi. Sonra aradan yüzlerce, binlerce yıl geçti. Günün birinde uzak seyyârelerden –ki eskiden gezegen'e seyyâre denilirdi- bir takım akıllı canlılar geldiler ve "Yahu bu dünya nasıl bir yerdir" diye merak edip toprağın altını kazmaya başladılar.

Aa, bir yığın yıkıntı, moloz, çer-çöp arasında bazı canlılar tarafından (ki bu canlılar biz oluyoruz!) sonradan yapıldığı apaçık belli bazı eşyalar... Nedir bunlar diye tahmin yürütelim haydi: Bol miktarda plastik atık bulmaları büyük ihtimâl; belki bir miktar havasızlıktan çürümemiş cam, metal, beton benzeri süprüntü. Kilit kelime süprüntü, biraz soluklanalım burada lütfen!

Süprüntü deyip geçmeyelim; arkeologların indinde geçmiş hayatlara ve yerleşimlere ait çöplük yerleri bulmak, kralların hazine dairesini ele geçirmekten daha çok ilmî kıymet ifade eder, çünkü çöplükte ele geçirilen şeylerin tahlili ile o toplumun hayat tarzını üç aşağı-beş yukarı yeniden tahayyül etmek ve kurgulamak mümkündür.

Taş gibi yahu, yazıktır yazık!

Polisiye romanlarda pek rastlanmaz ama işbilir bir detektif (eskiden bu kelime hafiye diye türkçeleşmişti. Hafiye; gizli saklı şeyler, bunları araştıran mânâsına geliyor; gelgelelim polis romanlarında, husûsen Mayk Hammer vesaire türünden sert polisiyelerde Detektif kelimesi hep dedektif şeklinde yazılmıştır nedense), hakkında bilgi edineceği kişinin her günün sonunda çöpe attığı şeyleri gözden geçirmeyi aklederse bile hayli mâlumat edinecek demektir. Arkeologlar da aynı usûlü izliyorlar; çünkü çoğunuzun bildiği gibi tarih araştırmalarında bir asırdan fazladır sadece krallıklar, hanedanlar, savaşlar ve kahramanlıklar değil, sıradan şeyler de önemseniyor ve dikkatle araştırılıyor. İnsanlar vaktiyle nasıl ve neyle beslenirler, nasıl örtünürler, bu ihtiyaçlarını nereden nasıl temin ederler faslından başlayıp kanaatlerini hangi kaynağa göre tesbit ederlere kadar uzanan bir yığın sıradan ayrıntı. O yüzden şimdi insanla ilgili herşeyin kendi adına müstakil bir tarihi var; zaman algısının tarihi meselâ, saatin, mutfak eşyalarının, haberleşmenin, çömleğin, çeliğin, bakırın tarihi gibi... Tarih faslına fazlaca kaptırmayalım, şu kadarını bilmek kâfi: Çöpe attığımız şeyler bizi tarif ediyor ve hayat tarzımız hakkında bilgi veriyor.

Tarihçi kıtlığında adamdan sayılmak kabilinden bu satırların yazarı da bir miktar tarihe meraklıdır; galiba bu sebeple olsa gerek son zamanlarda saygıdeğer tüketici halkımızın artık

saklamaya lüzum görmeyerek köşebaşındaki çöp variline veya düpedüz kaldırım kenarına terkediverdiği nesneler fena halde dikkatimi çekiyor. Siz buna tarihçilik dürtüsünden ziyade, "Ah canım, nasıl da kıymışlar bu sapasağlam eşyalara, yazık değil mi?" düşüncesinin eseri de diyebilirsiniz. Taş gibi koltuk takımları görüyorum meselâ; evet biraz yıpranmış, sağı solu lekelenmiş, birkaç küçük kaza geçirmiş de olabilir ama utancından artık ait olduğu yere sığmadığı belli. Yenisi alındığı için eskinin hükmü kalmayınca doğru çöpe... Koltuk takımını anladık da -Tam anladık mı emin değilim doğrusu- mesela içinden sadece birkaç sayfası kullanılmış ter ü tâze okul defterlerinin kırk okka edilip çöpe atılmasını siz tasvib eder misiniz? Çöplüğü boylayan kitapların hikâyesine girmiyorum; eskiden bir kitap kaldırıma düşünce içimiz sızlardı, "Yazarı görse nasıl üzülür şimdi" diyerek. Artık sadece kitap değil kitap rafları, birkaç küçük onarımla yeniden işe yarayacak tahta raflar, dolaplar, ahşap mutfak tezgâhları da kapının önüne konuluyor.

Nerde o dekorasyondan anyayan arslan gibi hatunlar!

Bugünlerde keçeyi biraz sudan kurtaran, eğer daha güzel, geniş ve meselâ dubleks bir yere taşınmaya kesesi elvermiyorsa, yaşadığı evin kaşına gözüne makyaj yaptırıyor illâ ki. Eskiden dekorasyon dediğiniz ev hanımlarının işiydi; çarşıdan bir teneke sönmüş (Kaymaklı) kireç getirtir, bütün duvarları sakız gibi beyaza badana ederlerdi; bu esnada tahta fırçasıyla ovulmaktan damarları, kadidi çıkmış pencere kasaları, ahşap kapılar veya taban tahtaları bir de yağlıboyadan geçirilirse ne âlâ. Yağlıboya ve muşamba, nice on yıllar boyunca ev hanımlarının hayallerini süsleyen birer iç dekorasyon nesnesi olmuşlardı.

Evin elden geçmesi demek, duvarlar hariç herşeyin yenilenmesi mânâsına geldiğinden, bu gibi hallerde dışarı atılacak ilk şey, size senelerce hizmet etmiş kapıların, kapı çerçevelerinin, ahşap pencere kasalarının, dolabın, tereğin (bu arada miadı dolmuş beyaz eşyaların elbette!) kaldırım kenarına sıralanması oluyor. Yerine daha asil bir şeyler ikaame edilse içim yanmaz. Mis gibi ahşabın yerine kağıt artığı hamurundan kalıpta basılmış, uyduruk ama yakışıklı Amerikan kapılar, laminat yer döşemeleri, suratına plastik geçirilmiş medefeden mâmul dolaplar beğeniliyor. Kimsenin zevkine kâhyalık edecek hâlimiz yok lâkin güzelim çam ve gürgen ahşabının, nâdân ve hoyrat darbelerle eklem yerlerinden çatır çatır kırılarak kapı dışarı edilmesinde günahı andırır nitelikte bir vebâl vardır.

Evlerde ahşap kalmadı yahu; dokunduğumuz herşey, neticede bir avuç kara petrol balçığından ıstıfâ edilmiş plastik hokkabazlık mâmulleri.

Ruhumdaki çöpçünün homurtuları

Görünce dayanamıyorum; hani elimden gelse, sokaklardan atık toplayan esnaf kardeşlerim gibi (ki çok saygı duyduğum bir iş yapıyorlar) hepsini toplayıp, uygun bir arazi üzerine kurduğum devâsâ depoda saklayacağım; sonra onları yeniden insanlara güzel göstermek için

işlemden geçirip yeni şekiller vereceğim. Artık tâmir kabul etmeyecek derecede kağşak ve biçimsiz olanlara bile huzur içinde çürüme hakkı vererek bir kenarda son istirahatgâhlarına tevdî edeceğim.

-Lâfı uzatma be adam, git belediyenin çöp ihâlesine gir, atık dönüştürme tesisi işlet, diye düşünürseniz üzülürüm; eşyaya tapınmak, onun ruhuna yüceltip birşeylere vesîle ederek eski putperestlikleri yeniden hortlatmak değil maksadım; biraz kadirbilir, biraz vefâdar, biraz da tutumlu olmayı hatırlatmak. Bir şeyi çöpe atarken iki defa düşünen birini görünce, "Pintiliğin lüzumu yok, at gitsin; yor-yoksul değilsin ki kardeşim" diye bilmişlik taslayanlara sitem etmek.

Önemli bir felsefî vecize ile noktalayalım: Eşya ile kurmamız gereken ontik ilişki açısından çöpe atamadıklarımız ve atarken hiç düşünmediklerimiz arasında bir yerde duruyoruz!

(Not: Sakın ciddiye almayın; entelektüel lâflarla her konunun olduğundan daha karmaşık ve fiyakalı bir sûrete büründürülebileceğini hatırlatmak istedim sadece, ki bu dahi ayrıca bir yazı konusudur!)

Genç adam, 'devlet'i tanıyor musun?

70'li yıllarda kaptırıp gittiğimiz ortak psikoloji şuydu: "Devlet çatır çatır yıkılırken seyirci mi kalacağız; Türklüğün ve Müslümanlığın son kalesi, din ve devlet düşmanlarının elinde kahroluyor; yetiş ey memleket evlâdı!"

"Kimdir bu memleket evlâtları?" diye sağa sola bakınmanın gereği yoktu; memleket evlâdı biz oluyorduk. Devlet sanki mapusane damlarına düşmüş mâsum bir köy yiğidi idi ve içerden bize "Davranın kardeşlerim" diye istimdâd ediyordu.

Devleti bilmiyor, tanımıyorduk; daha doğrusu eksik ve yanlış tanıyorduk. En evvel devletin bizim gibi henüz ergenlik sivilceleri ile dertlenen çoluk çocuk takımının hamiyyetine muhtaç kaldığı filan yoktu; daha doğrusu devletin, bir avuç "mümtaz" bürokrat dışında kimseyi adam yerine koyduğu yoktu ki, bizim gibi çoluk-çocuktan medet umabilsin. Bizim devlet hakkındaki fikirlerimiz, -kelime acıtıcı ama galiba isabetlidir!- bönceydi: Devlet kudsî bir şeydi, "ebed müddet" olandı, üstte gök delinmese, altta yağız yer yarılmasa ilânihâye devam edecek ve devam etmesi gereken bir uzviyetti; bizden, tek tek fertlerden ve dünyevî beklentilerimizden yukarda, mübârek bir yerdeydi.

Gençliğin neredeyse yarısına bu minvalde bir devlet tarifi yapanlar kimlerdi ve biz onlara niçin inanıyorduk; niçin kaleme aldıkları alelâde politik broşürleri lüzumundan fazla ciddiye alıp tartışıyor ve devletin önderliğinde milleti kurtarmak için şu basit program maddelerinin en isabetli ilâç olduğuna güveniyorduk? Biz çocuktuk, gençtik, tecrübesizdik ve gördüğümüz her pırıltıda kamaşmaya hazır bir hayranlık potansiyelimiz vardı. Onlar kimdi; onlar tecrübeli

ağabeyler, gün görmüş, feleğin sillesinden geçmiş büyüklerdi. Atsız'ın "Bozkurtlar"ından çıkıp 20. yüzyıla ışınlanmış fedâkar öncülerdi.

"Devlet yıkılırken seyirci mi kalacağız?" hâleti, kendini memleketin sahibi sayan vatanperverler için bir tarih mirasıdır, âdeta genetik bir yönlendiricidir. Balkanların kaybından sonra Osmanlı zâbitleri ve yazar-çizer takımı arasında bu panik psikolojisi çok yaygındı. Akabinde bir kâbus gibi üstümüze çöken Cihan Harbi bozgunu ve Anadolu'nun işgal ve taksim planları, vatanperverlerde kalıcı bir tesir bıraktı. Millî mücadeleyi ayağa kaldıran psikoloji budur. Ne var ki millî mücadele zaferi müteakip barışla nihayetlendikten sonra devlet, tez zamanda, kendisine hariçten yardım ettiğine inanan idealistlerle arasında mesafe bıraktı. Cumhuriyet idaresinin ilk muhalifleri bu kadro içinden çıktı ve kısa zamanda tasfiyeye uğrayarak etkili yerlerden uzaklaştırıldılar. Kurucu kadro, kendi içinde tasfiye yaşadıktan sonra iktidarı güvenilir merkez bürokratlarıyla kuşatıp sağlamlaştırdı ama vatanperverlik ideolojisi, binalarda bulundurulması şart koşulan yangın köşesi gibi mevcut tutuldu ve gerektiğinde kolayca hizmete yönlendirildi.

Gazeteci Avni Özgürel'in geçen hafta Aksiyon'da yayımlanan mülakatı, vatanperverlik fikrinin lâzım geldiğinde devlet tarafından nasıl devreye sokulduğunu bir kere daha hatırlatıyor. Genç kuşaklar için buradan çıkarılması lâzım gelen ders, devlet kavramını iyi tanımak, devletin tabiatını iyi öğrenmektir.

Gençlik heyecanının yönlendirilmesi pek kolaydır; sol eğilimliler için sosyal adalet, hakça paylaşım, muhafazakâr kanaatte olanlar için millet, din, vatan kavramlarını öne çıkararak devlet güdümünde bazı yapılandırmalara gitmek zor olmamış devlet için. Gençliği yönlendirmek üzere görevlendirilen devlet birimlerinin o kaba-saba usûllerine rağmen erimiş kurşunu kalıbına dökmek kadar kolayca gerçekleştirilen bu devşirme operasyonlarına şahit olan Özgürel'in anlattıkları çok önemlidir. Öcalan gibi bir figürün ilk gençlik çağlarında sağ çizgiden başlayarak Stalinist ve Marksist bir şiddet örgütünün liderliğine doğru giden şaşırtıcı devşirilme hikâyesi, çok ilginç çizgiler taşıyor; bu ilginç noktaya ilave edilmesi gereken Öcalan gibi daha nicelerinin "Devlet"in bilgisi altında gençlik heyecanlarını yönlendirmek için kullanılmış olmasıdır.

Bazı solcuların takındığı "Devlete karşı yeminli düşmanlık" tavrı, abartılı bir savruluştur. Vaktiyle bizim devleti "Döver de sever de; ha ekmeğini yemişim, ha uğruna kurşun" yaklaşımı da aynı derecede abartılı ve romantikti. Doğru olan, sosyal bilimlerin sağladığı anlama araçlarıyla devlet dediğimiz cihazı iyi ve doğru tanımaktır. Devleti, tabiatındaki kirden pastan arındırmak için onu şeffaf ve yurttaşına karşı saygılı bir hizmet cihazına dönüştürmek gerek.

Ne dost, ne düşman; sadece, ancak belirli bir uzaklıkta tutulması ve denetlenmesi gereken teknik bir hizmet cihazı.

Ne ka ekmek, o ka köfte!

Maya takvimine göre 21 Aralık'ta kıyâmet kopacağı kehâneti, ucundan kenarından hepimizi biraz alâkadar etti; hattâ konuyu iyice abartıp Mayalar'ın yaptığı hesabın aslında "bilimsel" bir nitelik kazandığını ileri sürenler de oldu.

İyi de, Mayaların yaptığı şeyin bilim olduğu hakkındaki kanaati nerden edinmiştik?

Bilime dayalı hesapların şaştığı, yanıldığı da olur; bu öyle bir şey miydi? Bu konuda sahih konuşabilmek için çok basit bir âlet bilgisine sahip bulunmak gerektiğini düşünüyorum; bu "Âlet", evvelâ Maya alfabesini ve rakam sistemini, ardından Maya dilini, inancını ve dünya görüşünü bilmek olsa gerektir. Türkiye'de bu "âlet" bilgisine sahip bir bilim adamı var ise ne âlâ, fakat ben böyle bir şahsın çıkıp da ilmî bir vukufla Mayalı astronomların nasıl bir akıl yürütme ile takvimlerini 21 Aralık'ta sona erdirdiklerine dair bizi tenvîr ettiğini duymadım. Neticede "El diyor ben de diyorum" seviyesinde takılı kaldık.

Maya astronomları yanıldı netice itibariyle, mümkündür ama yaptıkları hesabın nasıl bir hesab olduğunu bilmeden üzerine hüküm binâ edenlere de bir miktar güldüğümü belirtmek isterim. Vaktiyle Mustafa Kemal Paşa da buna benzer söylentiler duymuş olmalı ki, o günün Meksika Büyükelçisi Tahsin Mayakon'a talimat vererek meseleye ilmî bir boyut kazandırmak istemişti, çünkü o günlerde Türkçe ile Maya dilleri arasında ilginç yakınlıklar bulunduğu tezi hayli revaçta idi. Kestirmeden ifade edelim: Atatürk, Büyükelçi Mayakon'un öncülüğünde yürütülen ilmî çalışma sonuçlarını tatminkâr bulmadığı için işin üzerine gitmedi; halbuki, sonradan soyismini "Mayatepek"e tahvil ettiği Tahsin Mayakon, tam 6 yıl boyunca kayıp kıta Mu ve Maya dilleriyle Türklerin bağlantısını öne süren bulguları Ankara'ya göndermişti. Atatürk, James Churchwald adlı İngiliz araştırmacının iddialarını kısa zamanda Türkçe'ye tercüme ettirmiş ve üç ciltlik araştırmayı üzerinde notlar alarak incelemişti. Bu dikkat çekici bilim hikâyesinin ayrıntılarını Prof. Dr. Zafer Toprak'ın yayınladığı, "Darwin'den Dersim'e Cumhuriyet ve Antropoloji" (Doğan Kitap, 2012) isimli zihin açıcı eserde okuyabilirsiniz. Bu üç ciltlik çalışmanın iki cildi hâlen Anıtkabir Kitaplığı'nda mahfuzmuş fakat 3. ciltten haber yok. Acaba niçin? Ezoterik hikâyelere meraklı araştırmacı takımı için bu nokta, hayli merak gıdıklayıcı bir keyfiyettir. Acaba o kayıp 3. ciltte ne vardı? Bu soruyu sorabilme hakkını kazanmak için ilk iki ciltten haberdar olmak gerekiyor. Bildiğim kadarıyla Türkçe'ye daktilo edilmiş bu kitaplar basılmamıştır.

Zafer Toprak'ın kitabından ilginç bir notu illâ ki aktarmak gerekiyor. Büyükelçi Mayatepek, o devrin Erich von Daniken'i olduğunu çıkardığımız Churchwald'dan aktardığı bilgileri şöyle zarif bir notla Atatürk'e arz ediyordu: "Bunların tarihi hakayıka muvafık olup olmadıklarının takdiri Ulu önderimiz Atatürk'e ait ve râcidir" (Age., s. 502) Bu tabasbuskârâne ihtiyat kaydının o dönemde Atatürk'ün çevresinde bulunan bazı ilim adamları tarafından canla başla paylaşıldığını ama önemli bir ekseriyetin, bu gibi zorlama tarih tezlerine karşı soğuk ve

mesâfeli durmayı başardıklarını da kaydetmek lâzım. Ayrı hikâyedir ve bahsettiğim kitapta çok ibretnümâ şeylerle karşılaşacağınızı vaadedebilirim.

Kıssadan hisse: Atatürk, Türk tarih tezine ilmî dayanak aradığı bir dönemde kulağına gelen ilginç tezleri merakla tahkik ettirmiş ama aklına yatmayınca daha mutedil davranmayı bilmişti. O günden bu yana Türkiye'de Maya alfabesi ve kültürü hakkında uzman bir ilim adamı yetiştirip yetiştirmediğimiz meşkûktür fakat, "Mayalarınki kehânet değil ilmi kestirmeydi" diye hüküm çıkarmak kolayımıza geliyor olmalı.

E, o kadar ekmeğe bu kadar köfte çok bile!

Paşanın yanılgısı

Herkesin üç aşağı beş yukarı bilip sezdiği bir şeyi Başbakan'ın ağzından duymanın tadı bir başka oluyor. Diyor ki Başbakan, "Eğer bu tartışmalar olmasa başbakan olamam zaten.

Öyle bir başlık ortaya koymalısınız ki bu gündemi oluşturmalı. Gündem birilerinin elinde kalırsa, siz başbakan olarak onun peşine takılırsınız. Ben peşine takılmamalıyım. Bir şeyi yaparken, bunun enine boyuna tartışmasını yapmışsam, en yakın çevremdeki bazı arkadaşlarımla bunun görüşmesini yapmışsam, onlar bile bunun zamanlamasını bilmeyebilir, bir zamanı gelir ki onu gündeme oturturum, oturtmam lazım. Bu kabiliyeti sergileyemezsem o zaman böyle bir neticeyi de elde edemezsiniz."

İleride başbakan olmayı düşünenler varsa bu sözleri kesip cüzdanlarında taşıyarak gün aşırı okuyup ezberlemeliler. Başbakan'ımızın, en yakın çevresiyle bile yârenlik ederken dalga geçmeyip, önemli bir konu yakaladığında "ben vakti gelince bu malzemeyle gündem oluşturur, basını ve bilumum sosyal dedikoducuları en az üç gün âvâre ederek suya götürüp susuz getiririm" diye meseleyi defterine not ettiğini anlıyoruz böylece. Ben bu işi, etrafındaki danışmanların kotardığını sanıyordum; pek öyle değilmiş, bizzat kendisi ilgileniyormuş gündemin neyle belirleneceği meselesiyle. Böylece, şu meşhur kuvvetler ayrılığı meselesindeki sürç-i lisan zannettiğimiz ifâde zaafının bile önceden tasarlanmış, hesaplı kitaplı bir taktika olduğunu anlamış bulunuyoruz; yani öyle, "sinirlendi, kendini tutamadı, bilinç altını fâş etti!" kabilinden bir durum söz konusu değildir.

Bir rahatladım, bir rahatladım; içimizden birilerinin ağzından çıkanı önceden hesap ediyor olması bana itminan verdi, sâkinleştim. Ya aksi olaydı? Bu durumda bilumum medya leşkeri olarak bizler, Başbakan'ın bilerek yere döktüğü leblebileri kapışan ve üzerinde derin felsefî çıkarsamalarda bulunan safderûnlar mevkîine düşmüş oluyoruz biraz fakat ar değildir, ne yapalım, işimiz bu!

Gündem belirleme iktidarının ara sıra, artık râyici ve seyircisi kalmamış birtakım erbâb-ı sanat tarafından taklid edilmesine artık şaşırmıyoruz. Mekanizma çözülmüştür arkadaşlar;

şöyle oluyor: Müşteri kesatlığından canı yanan, biraz ortalığı karıştırarak reklâm yüzünü tazelemek isteyen sanatçı, "Falanca da adam mıdır be; buradan gıyâben yüzüne tükürüyorum" veya, "Bunalıyorum ayol, Türkiye'yi terk edeceğim" veya, "Arabesk dinleyen vatan hainidir" veya "Ey Kılıçdaroğlu madem bu geceye geldin, bekleyeceksin, öyle erkenden kaytarmak yok" şeklinde ucu sivriltilmiş malayânî lâflar savuruyor; ardından leşi çıkmış bayat medya ağzıyla "Twitter sarsılıyor", "Facebook çatırdıyor", onun ardından "Yarabbi bıktım bu işten; her gün ekrana çıkmaya kimleri razı edip de birbirleriyle ağız dalaşı yaptıracağım" diye sinir krizleri geçiren tatlı dilli asistan hanımlar harekete geçerek bir dizi tartışma programı düzenliyorlar. "Aydınlar" ekranlara çıkıyor, sabahlara kadar, "haklıydı, haksızdı" türünden incir çekirdeği doldurmaz tezlerle konuşuluyor, "ortalık yıkılıyor".

Neticede sanatçı abimiz ablamız bedava tarafından güzelce reklamını yaptırmış oluyor; "Adamı çok incitmişiz, bari bir konser teklif edelim, müsameresini seyredelim"cilerden iş teklifleri geliyor. Gelmese bile yüksek sanatçı egosu, odakta bulunmanın verdiği hazla kendi içine yumuluyor, kendine yeniden âşık oluyor, pilleri yaşama gücüyle doluyor. Elâleme de konuşacak mevzu çıkıyor.

Ziya Paşa vaktiyle mevzûbahs ettiğimiz mesele hakkında şöyle demişti: "En ummadığın keşfeder esrâr-ı derûnun/ Sen herkesi kör, âlemi sersem mi sanırsın?"

Paşa haksızmış!

İlmî gerçekler de devlet memurudur

Bazı üniversite rektörlerinin, ODTÜ'de olup bitenleri kınamak için bildiri yayınlaması, Türkiye'nin dünya yörüngesine uydu göndermesinden daha önemliydi.

Sebebi açık: Teknolojide terfi etmek arzusundaysanız bütçeden para ayırır, proje için vade koyar neticede sonucu alırsınız fakat, genlere kadar sirâyet etmiş bürokratik sevk-i tabiileri öyle parayla-pulla yıkamazsınız; doğru bir yöneliş üzerinde zaman boyutunda sabretmek gerekir. Yerim dar, kestirmeden gideceğim: Rektörlerin açıklaması hüzün vericiydi ve protestoculara da gururla karışık bir meşrûluk kanaati verdi. "Biz farkında olmadan önemli bir şey yaptık galiba" diye zevklendiler herhalde. Doğru ve mâkul olanı, -eğer çok lazımsa- her rektörün kendi inisiyatifi ve kendi kelimeleriyle fikrini ifade etmesiydi.

Ve fakat daha 14 sene önce bilumum yüksek hakim ve profesörün Genelkurmay'da irticâi faaliyetler hakkında post-doktora kurlarına iştirak etmeleri karşısında "gık" bile dememiş basın kuruluşlarında, "Rektörler hemen kuyruğa girdi" başlıklı yorumlar döktürülmeye başlanması komik ve kederliydi. 28 Şubat'ta bu satırları yazanların patronları, o kuyruğa girmek zahmetine bile katlanmadılar çünkü zaten içerideydiler!

Kısadan gidiyoruz: Bizim üniversitelerimiz, zihnî santraller değil bürokratik kurumlardır; bu kelimenin Batı dünyasında uyandırdığı çağrışımları, üniversitelerimizin rektörlük koridorlarında ve öğretim üyesi mahfillerinde bulamazsınız pek. Sebebi, devlet üniversitelerinin genel bütçeden tahsisat alması, çalışanların da aynı bütçeye bağlı bulunmasıdır. 1933'teki o ünlü reformda, üniversitemizin ne kadar utandırıcı bir tabloyla karşılaştığını bugün kim hatırlıyor? Ya 27 Ekim 1960'ta 167 öğretim üyesinin MBK tarafından kapı önüne konulması? O yüzden Mart 1998 tarihinde YÖK Başkanı Kemal Gürüz'ün rektörler toplantısına MGK uzmanlarını da davet etmesi ve generallerin kılık-kıyafet hakkında rektörlere "ehlivukuf" bilgisi sunması, ODTÜ olayları kadar kaydadeğer ve utandırıcı bulunmamıştı o günlerde? Güç o dönemde askerlerin elinde temerküz etmişti, bugün parçalı bulutludur. O günler bağımsız yargı ve hür düşüncenin kalesi üniversite efsânelerinin toprağa serilip, üzerine mezar taşı yerine tüy dikildiği günlerdi.

Değil Türkiye'de bilimsel gerçekler dahi bir devlet memuru değil midir efendiler? Bu komik ve hazin hadiselerin sebebi politik, ekonomik değil felsefî. Parayı, unvanı bastırınca olmuyor yani. Bizde meslek erbâbının yaptığı işin ne idüğü (etik yani) hakkında önlisans seviyesinde olsun kanaati yoktur pek. Bacon'un güzel bir sözünden bahsetmiş miydim? Diyor ki: "Meslekî çalışmalar ahlâka dönüşür!" Meslek dediğimiz şey, geçimlik sebebimiz değil, varlığımıza yeryüzünde giydirdiğimiz mânâdır. Meslek ahlâkı ise genel ahlâktan nasibimize düşen. O yüzden her nevi erbâb-ı meslek kabaca ikiye ayrılır: Mesleğini parasıyla ölçenler ve hakkını ifâ edenler!

Fanatik ODTÜ taraftarlarının 68 kabadayılıklarına imâda bulunan çocuksu şamatasını ciddiye almıyorum; onlara gazete köşelerinden alkış tutan ve öteden beri şiddete medhiyeler yazan bozuk tüfek takımını da kaale almaya değmez; lâkin rektör takımının, esen yele, gelen baskıya, kapı önüne biriken hayta takımının cayırtısına bakarak dümen tutmaya kalkışması hem hazin, hem de komiktir. Ulusalcı sol çizgisindeki üç-beş heyecanlı naif çocuğun sergilediği şiddet eylemlerinin arkasına sığınmak, solun geçmişine yakışmıyor; ondan daha kötüsü "Şiddete dayalı gençlik eylemlerini ilk kim başlatmıştı?" sorusunda da berbat bir cevap teşkil ediyor.

Tam CHP'nin meseleye bakışındaki optik kusurlara değinecektim, tüh, yer bitti.

Denizci millet miyiz: Estağfirullah!

Deniz"le ilk uzun süreli alâkam, askerliğim esnasında başladı; çoğunuzun yanlış tahmin ettiği üzere yedeksubay kurra torbasından çektiğim hizmet yeri bir sahil şehri değildi, denizi bile yoktu ama "Deniz"i vardı.

Bildiniz; Van Gölü'nün batı yakasındaki Tatvan'dı nasibim ve oralılar hemen burun dibindeki Van Gölü'nden bahsederken kesinlikle göl kelimesini kullanmazlar, hep "Deniz" derler.

İlk günlerin karakışla geçen hayhuyu yatıştıktan sonra dikkatim "deniz"e doğru yöneldi. Sahil şeridinde birkaç tur attıktan sonra farkettim ki, Tatvanlılar'ın "Deniz"le hemen hiç alâkası yoktur. Belirli zamanlarda istasyona gelen tren katarından bazı vagonlar iskeleden feribota bindirilir ve Van iskelesine doğru demir alırlar. Evet, istasyona yakın mahalde bir feribot iskelesi vardır (Bir tane de vaktiyle Denizyolları tarafından yaptırılan otel kıyısında ahşap bir iskele kalıntısı görmüştüm) hepsi o kadar.

Bir kayık, bir lastik bot, bir mavna veya Tatvanlı gençlerin, Oxford talebeleri gibi kürek sporu yapmaları için tedarik edilmiş birkaç tekne! Hiçbiri yok. Tatvanlılar ve galiba göl kıyısında yaşayan bütün bölge ahalisi için "Deniz", duvara asılı duran bir İstanbul hâtırası gibiydi; onu görürler ama ilişmezlerdi; hâlâ öyle midir bilmem, aradan geçen otuz seneden sonra birşeyler değişmiş olabilir.

Tatvanlılar, Ercişliler, Adilcevazlılar, Ahlatlılar, Vanlılar öyle de diğer sahil ahalisi farklı mıdır? Karadeniz kıyılarının çoğu kısmını birkaç kere karadan geçmişliğim var. Hırçınlığından mıdır bilinmez, yerleşme yerlerinin kıyısındaki balıkçı barınaklarından başka Karadenizlilerin deniz muhabbetini gösteren bir emâreye rastlamadım. Akdeniz ve Ege sahilleri uzmanlık saham dışında ama Marmara'ya bakarak rahatlıkla şu tesbitte bulunabilirim pekâlâ...

Biz denizci bir ahali değiliz ve galiba hiç olmadık!

Aa, ya o Barbaros Hayrettin'ler, Turgut Reis'ler, hatta onlardan çok evvel Çaka Bey'ler filan? Onlar ne olacak, kazandığımız onca deniz zaferleri?

Geveleme, itiraf et!

Geliniz şöyle bir kaba istatistik yapalım: "Deniz zaferlerimiz" başlığı altına girebilecek büyük muvaffakiyetleri alt alta sıralayalım ve kenarlarına tarihlerini yazalım; bir elin parmaklarını geçmeyecek bu zaferlerin nedense hep 16. yüzyılın ortalarında yoğunlaştığı belki dikkatimizi çekecektir. Bizim o meşhur Akdeniz hâkimiyetimiz, şân alıp nam veren kahraman korsanlarımız yarım asır bile sürmemiştir. Akdeniz'in şöyle böyle bilinen 3 bin yıllık tarihine nisbetle devede kulak kabilinden bir şey.

Akdeniz'i (Bahr-i sefîd derdi ecdâdımız) anladık, peki ya kaynaklarda "Bahr-i Siyah" diye Karadeniz'de durum neydi; Karadeniz bir Türk gölü değil miydi?

-Ehh birazzz, daha doğrusu bu meseleler üzerinde fazla konuşmasak daha iyi olacak, geçelim, bir başka konu üzerinde konuşalım...

-Senin ağzında bir bakla var anlaşılan, söyle de bilelim; şanlı denizcilik tarihimiz aleyhinde bir şeyler mi söylemek istiyorsun, geveleme konuş!

-Abi ne konuşayım, konuşmasak daha iyi olmaz mı?

-Yok yok, merak ettim şimdi, söyle, dökül!

Türk'ün ayağı yere basmalı arkadaş!

Durum kısaca şu; yani baştaki cümle. Biz denizci millet filan değiliz efendim (Ayrıca ille de denizci millet olmak da gerekmiyor tabii); denizle aramız daima şekerrenk mesâbesinde kalmıştır. İnanmayan evvelâ deniz savaşları tarihine değil de, meselâ Türk bandıralı ticari gemilerin tonilato ve yük taşıma kapasitesine, dünya deniz taşımacılığından aldığı paya, mütemadiyen ölümlü kazalara sahne olan tersanecilik sektörümüzün iş hacmine bakabilir.

Ayrıca Türkiye'de tekne sahiplerinin genel nüfusa oranına da bakmalıyız meselâ; ama tekne derken bilmemkaç metrelik fiberglastan mâmul, milyon dolarlık keyif teknelerini, yatları kastetmiyorum; orta gelir dilimine mensup sıradan insanların teknelerini; hani kayık, kotra, çatana, o da olmadı yelken sporunun temel esaslarını öğrenmeye yarayan optimist tekne vesaire cinsinden pek pahalı olmayan ama suda yüzebilen orta halli ufak-tefek şeyler...

-Teknem yok ama denizi tanırım, dilini bilirim, öyle ki karaya ayak basınca deniz tutmuşa dönerim, diyenimiz kaç kişi; veya yüzme bilenlerimiz?

Bahr-i Siyah Bıyık, Bahr-i Sefîd Sakal; Tükür tükürebilirsen

Evet, biraz abartıyorum, doğru ama tezimde ısrarlıyım. Hâlâ inanmayanlar meselâ, 17. yüzyıldan sonra Batılı donanmaların Çanakkale Boğazı'nı ikide bir ablukaya aldıkları için, Donanma-i Hümâyunumuz'un niçin Marmara'da döneleyip durduğunu, çoğu zaman Haliç'ten çıkmaya bile nazlandığını inceleyebilirler. Türk denizlerinin nihai hukukunu tesbit eden Montrö anlaşmasına kadar neredeyse Karadeniz bizim için bıyık, Ege ve Akdeniz sakal rolünü ifa etmiştir; o meşhur atasözünü ayrıca hatırlatmaya lüzum görmüyorum. Yine de ikna olmayanlar, Osmanlı donanmasında geçirdiği uzun yıllardan sonra "Müşavir Paşa" nâmıyla anılan Sir Adolphus Slade'in yazdıkları (Müşavir Paşa'nın Kırım Harbi Anıları", İş B. Yy.) iyice bir gözen geçirilmeli, bazı yerlerinin altı mavi kalemle çizilmelidir. Slade, Sultan Mahmud ve Abdülmecid devirlerinde Osmanlı donanmasında 20 seneden fazla aktif hizmet yapmış ve önemli gözlemlerde bulunmuştu. Anlattıklarından aklımda kalan en önemli ayrıntı, bizim donanmanın, düşmanı göğüslemek icab ettiği zaman fırtınasız havaları kollaması ve sahil şeridinden uzağa düşmemek için titiz davranması olmuştur.

Daha önceki zamanlarda denizciliğimizin tasviri, Kâtip Çelebimiz'in meşhur "Tuhfetü'l Kibâr fi Esfâri'l Bihâr" adlı (Deniz Savaşları Hakkında Büyüklere Armağan adıyla sadeleştirilmiş baskısı Kabalcı tarafından yayınlandı) eserinde tafsil edilmiştir. Yakın zamanlara geldiğimizde, abartılı bir tasvirle Osmanlı donanmasını Haliç'te baştan kara edilmiş gemilerin güvertesinde tavuk beslenip yonca yetiştirilen, dibi midye ve yosun tutmuş bir âtıl kuvvet olarak görürüz fakat aynı donanmanın hâlâ yüzebilen gemileri (meselâ Âsâr-ı Tevfik zırhlısı)

31 Mart Olayı'nda Beşiktaş açıklarına kadar emekleyip Yıldız Sarayı'na toplarını tevcih ederek II. Abdülhamid'i tehdit edecek bir performans gösterebilmişti. Balkan Harbi'nin sıkıntılı günlerinde tek tabanca gibi Ege'de dolaşıp Yunan donanmasını taciz eden Hamidiye Zırhlısı'nı saymaz isek (Hamidiye efsânesi hakkında övgü bir hayli bol olmakla birlikte nâdirat cinsinden eleştiriler de yok değildir), birkaç yıl sonra kopan Cihan Harbi müddetince sanki donanmamız hiç olmamış gibidir.

Sohbet biraz donanma tarihi ve kritiğine döndü ama tezimin ardındayım; toparlayalım: Bizim ayağımız yere basmalı azizim, o kadar!

Nâtamam tarafımız

Musa Anter diye birinin yaşadığını ve bundan 20 sene önce faili meçhul diye bilinen bir cinayete kurban gittiğini çoğumuz gibi ben de biliyordum ama itiraf edeyim, hepsi o kadar.

Orhan Miroğlu'nun kaleme aldığı "Musa Anter Cinayeti" adlı kitabı neredeyse bir solukta okuduktan sonra hayretle farkettim ki "Ape Musa"nın hikâyesi bilinmeden, Cumhuriyet tarihinin tam bir fotoğrafını çekebilmek mümkün olmaz. Cumhuriyet'in ve Türkiye'nin nâtamam Kürt boyutu, ancak bu hikâyede bütünleniyor. Şöyle bir şey; 1920 yılında değil de bu tarihten bir asır önce doğmuş olsaydı onu bir Süleyman Nazif'ten, Ömer Seyfettin'den, Tevfik Fikret'ten ayırd edemeyecektik. Cinayete kurban gitmesinden sonra onun bir "Kürt aydını" olduğunun farkına varmak, kabul edelim ki bizim nâtamam tarafımızdır.

Orhan Miroğlu, Musa Anter'in öldürüldüğü pusudan ağır kurtulan bir görgü şahidinden daha fazlası; yazarlığını medhetmeye gerek yok. Bir taraftan bu kalleşçe cinayeti zihni, siyasi ve kültürel arkaplanı ile tahlil ederken öte yanda Musa Anter'in sıcak, anlaşılır ve samimi bir tasvirini çizmeyi başarıyor. Halen tutuklu cinayet zanlısından öç almak için yapılacak bir iş değil bu; tam aksine Anter'in hatırasına saygı, bağlılık ve sevgiyle sunulmuş bir mersiye...

Anter'in hikâyesi, bir ucu memleket toprağına, diğer ucu pâyitahta tutunan Kürt eşrafının (Burjuvazisinin demeliydik!) da hikâyesi. PKK çizgisindeki uzlaşmaz ve hırçın silahlı hareketin önüne katıp sürüklediği bir zümrenin en dikkate değer güzidelerinden biri olan Musa Anter'in öldürülmesinde çok dikkat çekici ayrıntılar gizleniyor. Kitap bu bakımdan çok öğretici, zihin açıcı bir niteliğe sahip. Anlıyoruz ki Anter'in düşürüldüğü ve katledildiği pusu, Kürt milliyetçiliği davasında mutedil Kürt eşrafın ve tabii sözcülerin devreden çıkarılmasını murad edinmişti. Bu hesabın başarıya ulaşmış görünmesi insanın içini acıtıyor.

Kitaptan bir ayrıntı; Anter'in yakın dostu Feridun Yazar'ın ağzından dinliyoruz: 1992 Eylül'ünde HEP'in teşkilatlanma çalışmalarına katılan Anter, otomobilde Feridun Yazar'a içini döküyor; büyük maddi sıkıntı içinde olduğunu, bir temizlikçi çağırıp evini temizletecek parası olmadığını, dolabında yiyecek kalmadığını anlatıyor ve diyor ki, "Ev kirasını da veremedim. Kürt Enstitüsü'nün bulunduğu Nişantaşı eve çok uzak, yol parası çok oluyor,

gidemiyorum, bazen enstitüde yattığım oluyor. Bir battaniyem vardı ama İ.G. battaniyemi aldı, beni enstitüden kovdu ve 'Al battaniyeni, apartmanın sokak kapısının önüne koy. Burada otur, eline bir şişe şarap al iç' dedi." Bunları anlatırken gözünden yaş akmaktadır, "Bana hakaret etti, köpek yerine koydu, lütfen bu durumu arkadaşlara ilet. Partide görüşün, hem halimi anlat hem de bana yaptığının hesabını sorun. Bir de ekonomik durumuma bir çare bulun. Ben ortada kaldım, sahip çıkın."

Anter birkaç gün sonra, davet üzerine gittiği Diyarbakır'da pusuya düşürülüp öldürülüyor. Orhan Miroğlu diyor ki; "Kürt siyasi tarihinin ve aydınlanmasının en önemli isimlerinden birini, yani Musa Anter'i kurucusu olduğu Kürt Enstitüsü'nden kovmak ve hakaret dolu sözlerle aşağılamak neden?"

Cevabı kitapta buluyoruz: Son yıllarında PKK tarafından maddi vâriyeti adeta "Müsadere" edilen Anter, daha mâkul bir siyaset yanlısı olduğu için itibarsızlaştırılmakta ve şahsiyet infazına uğratılmaktadır. Uzun yıllar faili meçhul kalan bu cinayetin nasıl aydınlatıldığı bütün tafsilatıyla yer alıyor kitapta.

Bu hüzünlü hikâyenin anafikri, Orhan Miroğlu'nun şu tesbitinde saklı bence: "Kürt toplumu içindeki ağırlığı ve gördüğü destek itibarıyla PKK, artık bir çeşit Kürt Kemalizmi'ni ve İttihatçılığı temsil etmektedir."

Benzerlerinden çok farklı kitap; okunur.

Bu bizim hayatımız

Alışveriş merkezlerinde çoluk çocuğa plastik bardakla bedava içki dağıtan bir işyerinin haberi önemliydi. Bizim gibi düşünenlerin, "Bu ne rezalet" diyerek köpürdüğü bu hâdise, farklı bir hayat tarzını benimseyenlerin cenahında fazla gürültü koparmadı. Olsa olsa, "Bunda büyütecek bir şey yok ama çocukları erken yaşta alkolle tanıştırmak da hoş bir şey değil canım!" şeklinde küçük mırın kırınlarla geçiştirmiş olsalar gerek.

Yeni bir şey değil elbette; eskiden de farklı hayat tarzları vardı; fakat bu kadar cesur savunucuları yoktu. Sayıca fazla değillerdi ama oradaydılar. Onları görünür ve duyulur kılan sebep, basın-yayın organlarının çoğunda etkili yerlerde bulunmalarıdır. Medya düzenimizde dine karşı soğuk ve mesafeli davranan, hatta yer yer nefretini gizlemeyen zihniyetteki yazar, çizer ve yönetici takımının egemenliği hâlâ büyük tesir icrâ ediyor ve böyle düşünen insanların yayımladığı gazeteler ve televizyonlar, hiç de öyle düşünmeyen sıradan, mutedil insanların evine, yuvasına, oturma odasına misafir ediliyor. İsim vermeye gerek var mı? Geçenlerde bu gazetelerden birinde köşe yazarlığı yapan bir kadının yazdıkları, "Bu kadar da olmaz!" dedirtecek türden "serbest fikirler"le doluydu. Bu tür gazetelerin ve ekranların poşetle yayın yapması gerekirken bizde "Merkez Medya" diye itibar görmesi ibretlik bir olgudur.

Kısacası bu yayın grupları, hak etmediklerinden fazla tesir yapma gücüne sahipler.

Gelgelelim Türkiye'nin yüzde 99'u Müslüman değil; hiçbir zaman da olmadı. Gerçek oran nedir, sayıya nasıl yansır bilemem fakat bütün yurttaşları fabrikasyon mâmûlü imiş gibi aynı dünya görüşünü, aynı inancı, aynı kanaatleri benimseyen kişiler olarak resmetmek yanlışını tekrarlamaktan vazgeçmeliyiz. Biz hep farklı unsurlardan müteşekkil bir toplumduk. Mesele teşkil eden şey, kendilerini tarif ederken "Müslümanım" demeye dili varmayan insanların varlığı değildir; farklı düşünen, farklı şeylere inanan ve farklı hayatlar yaşayan insanların teşkil etmesi gereken birlikte yaşama edebidir.

Ben edeb derim, bir başkası saygı, bir diğeri hukuk veya başka bir şey; kelimeler bile kimliği ele veren özel vurgular taşımaya başladı ve bunu da tabii görmek lâzım. Edeb, hukuk veya saygı; o her ne ise kavgaya çatışmaya yol açmadan aralarındaki görünür ve görünmez hudutları dikkatle tesbit etmek gerek. Bu hassas işlemde en büyük görev basına düşüyor.

Basının, tarafları çatıştırma veya çatışmaya mahal vermeksizin yatıştırma gibi önemli bir imkânı var. Ne yazık ki çatıştırma fonksiyonu Türkiye'de daha fazla ilgi ve itibar görüyor. Habercilikte en tutulan metod kışkırtma, heyecanlandırma, merak uyandırma ve olumsuz şeyleri kamuoyuna seyrettirme yolu oldu. Dünya görüşü itibariyle her cenahtan kötü örnekler veren basın kuruluşları eksik olmuyor ne yazık ki! Birileri "Müslümanlık ve muhafazakâr değerler adına" okuyucusunu galeyana getirirken, ötekiler "Çağdaşlık, laiklik, ulusalcılık" adına kendileri gibi düşünmeyenleri aşağılayan kışkırtıcı haberler yapabiliyorlar.

Çatışmacı üslûp terk edilirse, toplumda fiilen yaşanan değişim, kendi mecrâını inşâ edip tabii dengelerini bulacaktır; esasen buluyor zaten. Türkiye'de gündelik hayat, yayın organlarına aksettirilenin çok uzağında kendi pratiğini (edebini veya nezaketini diyelim) tabii bir gelişme seyri içinde kuruyor. Bu çok sağlıklı, çok özlenen bir tablo olmayabilir, eleştiriye ve düzeltilmeye açık tarafları da vardır ve olması gerekir; ne var ki çatışmacı kurgular, kışkırtıcı haberler, ister istemez farklı dünya görüşlerini benimsemiş insanların birbirine şüphe ve endişeyle bakmalarına yol açıyor.

Yeni baştan ortak esaslar aramaya gerek yok; mevcut olanın kadr ü kıymetini bilelim, hâlâ şükretmemiz gereken değerlerimiz var: Çocuklarına terbiye vermek, sadece Müslümanlara mahsus bir fazilet değildir; herkes evlâdının terbiyeli davranmasını, aşırılıklardan sakınmasını, kurallara saygı göstermesini ister. Kimse "İyi komşuluk fena bir şeydir" demez. Herkes etrafında güvenilecek komşuların varlığını arzular. Nezaket, büyüğe hürmet, küçüğe şefkat ve siyânet, doğruluk, verilen söze sadâkat, zayıfı himâye, yoksula yardım, adaletsizliğe isyan herkesin talep ettiği tabii ve değerli ölçüler. Evet, farklılaşıyoruz, toplumda yeni gruplaşmalar, yeni hayat tarzları, yeni ifade biçimleri gelişiyor ve bu tabii bir neticedir. Ürkmemek, endişelenmemek gerek ama ürkütmemek ve endişe telkin etmemeyi de hep göz önünde tutmak da hep hatırlanmalı, unutulmamalı.